DE ANNIUERSARIJS, ET CAPELLANIJS, LIBRI DUO. QUIBUS VLTRA GENERALEM...

Alfonso Pérez de Lara, Giovanni Battista Coccini

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
17 E
29

DE ANNIVERSARIIS,

ET CAPELLANIIS.

LIBRI DVO.

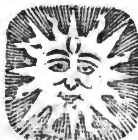
QVIBVS VLTRA GENERALEM ANNIVERsariorum, & Capellaniarum materiam, specialiter disputatur de annuo relicto: Pro virginibus maritandis: Pro infantibus expositis nutriendis: Pro redimendis captiuis: Pro relaxandis carceratis: Pro monte pietatis: Pro celebrando festo Corporis Christi, cum praecedentijs processionis: De transferendis cadaueribus absquè tributo: De quarta funerali: De probatione generis, & qualitatis sanguinis ad Capellaniam requisitae, & ad alia statuta.

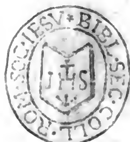
OPVS QVIDEM, VT PIVM ET PRACTICABILE, ITA & vtile vtroque foro versantibus, Iudicibus, Aduocatis, Clericis, & Monachis, & quibuscunque alijs piorum executoribus, nunc denuò ab ipso Authore correctum, & auctum.

AVTHORE

LICENCIATO ILLEPHONSO PEREZ DE LARA TOLEtano, è Consilio Catholicae Maiestatis Potentissimi Philippi III. Regis, & in ciuitate Regũ, Prouinciarum Perù olim Curiae Chancellariae Pratore, nunc in Regio Galleco Auditorio Senatore.

Verebar omnia opera mea. *Iob. 9. cap.*

Substantia tua lumen Intellectus animae.

Nihil sub Sole nouum. *Ecclesiastes. 1. cap.*

Cum priuilegijs Castellae, & Aragoniae.

MATRITI.

Apud viduam Ferdinandi Correa.

Anno M. DC. XXII.

Expensis Illephonsi Perez Bibliothecarij.

EXCELLENTISSIMO DOMINO D. Petro Fernandez de Castro, Comiti de Lemos, de Andrade, & de Villalua, Marchioni de Sarria, Equiti sacri Regij Cubiculi, ac Consilij, noui orbis magno Præsuli: Licentiatus Illephonsus Perez de Lara, Regius Consiliarius. S.

ANIMO Eget (Excelentissime Comes) qui animabus se immiscet, siquidem compertum est fortiora corda rebus futuri seculi terreri, atque expauescere. Quare tractaturus animarum materiam; roborari cogor vestræ magnitudinis grandiori, & vt generoso, ita intrepido animo, tam experto in enucleandis spiritualibus & cœlestibus, quam in cognoscendis temporalibus, & vtriusquè Emispherij terrenis, vt sic confortatus, nec timeam, nec phantasmatum visionibus expauescam. Etsi vani timoris videatur allegatio, cùm disputatio nostra sit animarum sanctarum in Dei *Gratia existentium, quæ dum cruciantur, reatuque pœnæ detinentur, futuram certam expectant gloriam.* Cumque *magnanimum Mæcenatem quæsierim, & inscriptione libri posuerim,* verebar omnia opera mea, *entrinsicimeitimoriscõuincor. In quo ergo (dicet aliquis) consistit metus? vbi phantasmata? Dicam vno verbo: de tractorum linguæ hæc sunt. E quibus cum hic noster exiguus libellus euadere solus nequeat, tu es illi, vt necessarius ita & conueniens Comes: nam & liber hic primus est, qui hucusque ex hac in iure tremenda materia prodierit. Tu quoque primus Hispaniæ Comes in dignitate (id attestantibus Chronicis, & fidelibus historijs) Quem si comiteris, cuius magnanimitas, generositas, eximia prudentia & temperantia, recta fides, literarum studia, & alia inunmera virtutis splendentium genera, omnibus terræ & maris prouintijs, adeò sunt nota, venerataque, vt quocumque migrauerit nominis tui potentia, & linguas supprimet, & tua virtute acceptus erit. Suscipe ergo, Excelentissime Domine, sub clari nominis tui auxilio, has studiorum meorum primitias, vt et mei laboris præmium consequar, & animo ad maiora prodenda alliciar. Vale.*

CENSVRA.

EX Cõmissione S.S. Regij Aragonum Consilij librum *de anniuersarijs, & Capellanijs* Licentiati Illephonsi Perez de *Lara*, suæ Maiestatis Consiliarij, in Regia Audiẽtia Limæ Indiarum Prouintiæ, orti vero insigni Toletana vrbe, qua potui diligentia vidi, iterum atque iterum perlegi, sermonis elegantia, suauitate dicendi, rerũ ordine, et materiæ pulchritudine, et vtilitate allectus, in quo author fœlicissimi ingenij vires satis ostendit, et egregium eximiæ, et reconditæ eruditionis testimonium prabet: nihil Orthodoxæ religioni, vel bonis moribus aduersum continet, imo pietate, et religione abundat, dum pias mortium dispositiones, et voluntates excitat, et illarum vim vndique demonstrat, et facilem iuridicumque executionis aditum patefacit, opus ideo dignissimum, vt in publicũ edatur, et in studiosorum manibus versetur censui. Matriti vij. Nouembris. MDCVII.

Frater Ludouicus Aliaga.

CENSVRA

HE *Visto por comission de los señores del Consejo, el libro de anniuersarijs, & capellanijs, compuesto por el Licenciado Perez de Lara, Alcalde de la Real Chancilleria de la Ciudad de los Reyes, y no hallo cosa porque no se deua imprimir, y he hallado muchas que obligan a dar licencia para que se imprima, porque es libro muy docto, y de cosas muy platicables, y que muestra la mucha erudicion de su Autor, y su mucha diligencia, y prudente eleccion: y assi soy de parecer que se deue imprimir, y que seria de mucha vtilidad se imprima, para que gozen del los curiosos, y todos en comun se aprouechen. En Madrid a 22. de Abril de 1608.*

El Licenciado Don Diego
Gonçalez de Contreras.

T A S S A

YO Pedro Zapata del Marmol escriuano de Camara de su Magestad, de los que en su Consejo residen, doy fe, que auiendose visto por los señores del Consejo de su Magestad, vn libro que con su licencia se imprimio, compuesto por el Licenciado Perez de *Lara*, Alcalde de la Audiencia Real de la ciudad de Lima, en las Indias, intitulado de *Anniuersarijs, & Capellanijs*, tassaron cada pliego del dicho libro a quatro marauedis, el qual libro tiene ciento y quatro pliegos, que al dicho precio monta quatrocientos y diez y seys marauedis, y a este precio mandaron se venda cada volumen de los dichos libros en papel, y no a mas, y que esta tassa se ponga al principio de cada vno de los dichos libros; y para que dello conste, de pedimiento del dicho Licenciado Perez de *Lara*, y mandado de los dichos señores del Consejo, di la presente, que es fecha en la villa de Madrid a ocho dias del mes de Otubre de mil y seyscientos y ocho años.

Pedro Zapata
del Marmol.

Priuilegio de Castilla.

ES T E *Libro de Anniuersarijs & Capellanijs, del Licenciado Alonso Perez de Lara, del Consejo de su Magestad, y Alcalde mayor de la Audiencia, que reside en la ciudad de la Coruña, tiene prorrogacion del priuilegio por quatro años. Su data en Madrid a quatro dias del mes de Agosto, de mil y seyscientos y veynte y vn años. Refrendada de Pedro de Contreras Secretario de su Consejo de Camara.*

IN LAVDEM OPERIS ANNIVERSAriorum materiam continentis grauissimi Licentiati Perez de Lara, de Consilio Regis: Suus obseruantissimus Licentiatus Hieronymus de Ceuallos Aduocatus Toletanus, & Decurio nobilium in eadem Regia ciuitate, ita respondit.

SICut illa duo cœli luminaria Dei Optimi Maximi gloriam et magnitudinem in toto Orbe Terrarum ostendunt, sic duo Scriptores qui nomine Lara vocantur, tanquam duo terre luminaria ita nostram iurisprudentiam illuminant, vt vnus corpori, alter animæ simul fecundè satisfaciant, nam antiquior Lara qui de alimentis optimam repetitionem, et tractatū composuit, cibauit corpora suis doctrinis, & documentis. Tu vero Lara Iunior, et ingenio, literis, et subtilitate primus, sicut anima est pretiosior corpore, ita opus tuum de anniuersarijs conditum cæteris præcellit, animarum fidelium condimentum salutare præstando, et iuris peritis optimas resolutiones, et doctrinas tribuēdo, quia ita fideliter et eleganter omnia, certa resolutione respōdēs, vt ex Apollinis oraculo emanasse videantur. Nā quis melius obscura distinguit? quis clarius inuoluta, et implicata explicat? quis legum difficultates facilius declarat? quis Iurisconsultorum responsa, et Romanorū Pontificum decreta, melius interpretatur? quis accuratius iuris antinomia, ad amicitiam, et cōcordiam reducit? prorsus quidem ignoro, et altiori iudicio remito. O felix ciuitas Toletana talis authoris mater, ô Aduocati, qui in fratrē eum aliquando meruistis, ô iudices, et Senatores grauissimi, qui in Socium à Dño nostro Rege Philippo huius nominis III. accepistis, sed cùm opus tuum se ipsum ostendat decreui ab incepto, et instituto desistere, quia qui tuas laudes voluerit incipere, facilius cœli sidera enumerabit. Vale.

LICENCIATI IOANNIS QVINONES DE BENAuente, iuris vtriusque professoris, in laudem libri, & Authoris.

EPYGRAMMA.

LIbrū Lara tuum vidi, dignūque putaui
qui volitet semper docta per ora virum
O felix patria insignis, fœlixque Toletum,
quæ peperit natu talia qui peperit,
Talia, quæ nunquā sapiens Hispania vidit,
nec videt in scholijs inclita Roma suis.
Nam liber hic celebris prudentū plurima iuris
respōsa, & casus explicat ille pios
Hic & defunctorum anniuersaria tractat
quæ liberāt animas carcere, vt astra petant.
Hic testatorū legē, & disposita iusta
seruari, atque illis vota suprema facit;
Nobilitat claros, puroque e sanguine natos
nec sinit infectos nobilitate frui.
Virginibus castis mandat legata puellis,
vt facile inueniant, quos sibi consocient,
Carceribus clausos liberat squalore repletos
& quot captiuos vincula sæua tenent.
Infantes refouet teneros quos impia mater
abiecit, rigida pectora Tigris habent.
Si hic pietate liberi liberos supereminet omnes
iure quidem mitis mons. pietatis erit,
Hūc legite, & versate manu qui iuris amatis
flores & varios. qui leget, ille leget
Hūc celebrēt cūcti quos nutrit pēdula tellus
si licet & liberis, annua dona ferant
Hos male tornatos versus tu suscipere Lara
quos ad te noster mittere cogit amor.
Vetus amor patriæ nostræ me cogit amico.
parua licet caro dona referre meo.
Parua licet magnirū tēnunt munera Reges
plusque animus dātis quā sibi dona, placet
Regibus hæc propia est virtus, tibi Regia virtus
semper inest animo, semper inest opere.
Sumere qui nescit, dare nescit, suscipe tādem
hoc magni exiguum pignus amoris opus.

TYpographorum error Authori obesse nequit,l.si librarius 93.ff.de reg.iur.l.Imperator ff. de statu homin.Accipito ergo literam,&prævia emendatione, & correctione hac elicito sensum,quem consonum sanctæ matris Eclesiæ decretis summitto,non captiose in damnũ, & præter mentem,& intentionem proferentis, nam ex quo scripta in libro hoc ab intellectu, & voluntate mea, denique ab anima proficiscuntur,orthodoxæ Fidei confor mia proferre cupio,dissona autem detestor, atque reijcio, omnia Sacrosanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ humiliter summittens,rogans petensquè,vt si aliqua fragilitate naturæ à me effugerunt ab occultis meis librum mundet, & si quæ sint delenda deleat,corrigat ,& suis veris traditionibus restituat,meque à iudicio liberet, prout liberat protestatio submittentis sub scripta Ecclesię, ex sententia Abbatis Panormitani,cap.cum M.Ferrariensis,nume.19. de constitutionibus, quam dicit communiter receptam Martinus Nauarrus,consil.fin.incipienti,Hyppotheses, n. 14.& 15.de hæreticis,per textum in cap. damnatus, §. in nullo,de Summa Trinitate,& cap.hæc est Fides,24.q.1. & cap.dixit Apostolus 24.quęst.3.ex Diuorum Hieronymi,& Augustini scriptis.

VIdi hunc librum,& nihil in eo notatu dignum inueni. Matriti die tertia mensis Octobris anni 1621.

Licentiatus Franciscus Murcia de la Llana.

ELEN.

ELENCHVS CAPITVM QVÆ IN PRIMO LIBRO CONTINENTVR.

DE Causa & effectu anniuersarij, & nominis æthymologia, & diffinitione. cap. 1.

An fundus relictus, vt ex eius redditu anniuersarium celebretur, possit alienari? & an afficiatur onere, ita vt emptor, seu alter nouus possessor teneatur ad onera anniuersarij? c. 2.

Si testator disposuerit, quod celebretur anniuersariū pro anima sua, an hæres adimpleat in primo anno, & in ea dispositionē sit locus regulæ, l. bones, §. hoc sermone, ff. de verb. signific. vel sit perpetuum iudicandum, cap. 3.

An ex eo quod relinquantur bona cum onere anniuersarij perpetui pro anima, censeatur inductum vinculum maioratus? cap. 4.

An si anniuersarium relinquatur cum clausulis inducentibus maioratum, eius succesio reguletur legibus maioratus? cap. 5.

An si fundus seu alia res fuerit alicui relicta cum onere anniuersarij, hoc addito, ne alienet, possit alienari? vel saltim eius filij, seu hæredes, & de intellectu anthentici, de restitutione fideicommissæ, præcipuè in versi. Nos igitur, collatione 9. cap. 6.

Res affecta onere anniuersarij, an deferatur fratri maiori, si ad meliorem executionem anniuersarij, vel ad rixas euitandas, ordinarius iusserit eam deponi, vel esse penes vnum, cap. 7

Tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij, possit ne directo conueniri, an per hypothecariam? cap. 8.

Qua parte anni sit facienda solutio relicti pro anniuersario, cap. 9.

Quid faciendum si quis relinquat anniuersarium celebrandum, nec exprimat numerum Missarum, vel si iubeat virgines quotānis maritari, & numerum quantitatemque dotis taceat, cap. 10.

Si quis condidit testamentum, in quo relinquit anniuersarium Missarum pro anima in Ecclesia, qua iubet corpus suū sepeliri, & postea se suspendat, vel in flumen, seu puteum se projiciat, & sic decedat in notorio peccato mortali, vel alia causa decedat excommunicatus, an cesset relictum pro anniuersario, ca. 11

Si quis diuturno tempore celebret in Ecclesia anniuersarium pro defunctis compellatur id facere in futurum? cap. 12.

An ex eo quod datur vxori, filijs, seu alijs consanguineis, pro pace & remissione illatæ mortis, sit aliquid tribuendum, vt fiat anniuersarium pro anima defuncti, vel saltim aliqua suffragia? cap. 13.

An relicta pro anniuersario, vel alio pio opere, possint in alium vsum conuerti, & quando & cuius authoritate, cap. 14.

An crescentibus, vel decrescentibus fructibus fundi relicti pro anniuersario, crescat, vel decrescat onus missarum, vel alterius piæ causæ, cap. 15.

Possidens bona cum onere soluendi certam pitançam clericis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, an teneatur soluere augmentatis, vel solum pro numero existentium tempore constituti anniuersarij, cap. 16.

Si quis relinquat certos redditus clericis, vt Canonicis portionarijs, seu Capellanis Ecclesiæ Toletanæ, vel Parocho & Beneficiatis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, & in celebratione non adsint omnes, relictum sit dandum interessentibus, vel vnicuique rata relicti, cap. 17.

An possit constitui census super rebus affectis onere anniuersarij, cap. 18.

An bona emphyteutica possint relinqui pro anniuersario Missarum, vel alterius piæ causæ, cap. 19.

An ex venditione fundi emphyteutici, quæ fit cogente iudice, quia sit relictus cum onere vinculi & anniuersarij simul, debeatur laudemium, sitque soluenda gabella, cap. 20.

De anniuersario pro virginibus maritandis & infantibus expositis nutriendis, c. 21.

De anniuersario pro redemptione captiuorū & relaxādis, seu alendis carceratis, c. 22.

De anniuersario relicto pro monte pietatis ad mutandum frumentum, aliamvè speciē seu quantitatem egenis, cap. 23.

De anniuersario pro celebranda festiuitate sacramenti Corporis Christi, & de præcedentijs in processione, cap. 24.

Sit ne licitum aliquid percipere ratione tributi pontagij, seu passagij, cum mortuorū cadauera transferuntur de vno loco ad alium ad funerandum, & sepeliendum ea in locis à defunctis electis, vbi est celebrandum anniuersarium, & an quarta funeralis quæ eo casu debetur parochiæ deducatur de relictis pro anniuersario, cap. 25.

SVMMA CAPITVM SECVNDO libro comprehensorum.

TRaditur æthymologia, & diffinitio Capellaniæ, & discutitur an Capellaniæ anniuersarium possit relinqui sub conditione, ne Episcopus se intromittat, & an vitietur cōditio, c. 1

De conditione apposita à fundatore Capellaniæ, vt præsentandus sit de eius genere, c. 2.

De causis prælationis ad Capellaniā conferendam vni, potius quam alteri? cap. 3.

De

De præferendis nobilibus in Capellanijs, & an licitum sit fundatori apponere conditionem nobilitatis,& puritatis sanguinis,eiusq; probatione,in quo multa enucleantur vtilia, pro examine informationũ degenere admittendorum in Ecclesijs,& Collegijs,Confraternitatibus,& alijs congregationibus,& officijs requirentibusqualitatem sanguinis,c.4

Quod Capellania potest conferri non sacerdoti,clerico tamen saltim tonsurato deCapellanijs requirentibus Presbyteratum actu,vel aptitudine?cap.5.

Fundator Capellaniæ potest disponere quod Capellanus sit amobibilis ad nutum patroni,& plura de beneficijs amobilibus?c. 6.

De conditione apposita per fundatorem, ne Capellanus habeat aliud beneficium,& an Capellania sit beneficium simplex, & quæ mere simplicia,& quæ seruitoria sint,& quæ conformia,& difformia? cap.7.

De conditione residendi,vbi Capellania celebratur,et celebrandi tali loco, seu altari, et beneficijs simplicibus, et præstimonialibus,cap.8.

Si Capellania sit iuris patronatus, qualiter et quãdo prælẽtatiofaciẽda sit ápatrono.c.9

Ad quem pertineat Capellaniam conferre,et de praxi procedẽdi ad collationẽ,c.10

An sententia Ordinarij lata in fauorem alterius ex litigantibus,cui mandat collationem Capellaniæ fieri,sit exequẽda,non obstãte appellatione,et diuisione fructuum facienda inter nouum Capellanum,et primum, seu eius hæredes, et de deteriorationibus, vel augmentis.cap.11.

QUIA MULTA SCITU DIGNA in his duobus libris explicantur, quorum non fit mentio in rubricis capitum, placuit hic ponere eorum argumenta,vt lectores facilius explicationem inueniant,& quæ eis placuerint perlegant.

De animabus Purgatorij et an sint in statu orãdi pro viuis, et quodiuuentur orationibus viuorum,et alijs operibus pijs, præcipuè acceptabili Missæ sacrificio, et qualiter sciant quod pro eis fit,et à quibus,vt ipse pro benefacientibus orent,cap.1.ex n.1.

An sit Religioni consentaneum honorabilia sepulchra appetere,et construere, cap. 1. ex num.52.

Quod relicta pro anniuersario, et pro alimentis æquiparantur,et an alimẽta diuitibꝰ relicta contineant alimentorum fauorem, c. 2.ex num.17.et c.10.num.96.

Casus quibus limitatur Regula l.Boues,§. hoc sermone ff.de verb.signi.vt dispositio nõ extinguatur primo actu,c.3.ex n.18.

Differentiæ inter fideicommissum,et maioratum,cap.4.ex num.23.

Qualiter ex parte rei causatur indiuiduitas,et depluribus hæredibꝰ vnius litigantis, qui pro vno habentur,et tenentur vnum procuratorem constituere,cap.4.ex num.34.

Identitas rationis an decidat omnes casus similes per extensionem,vel propriè, et comprehensiuè,caput quintum,ex num. 1.

An dispositio l.7.tit.7.lib.5.Recop.quæ diuidit in filijs primogenia,quæ per matrimonium iuncta fuere,habeat locum in casu quo successione iungantur,c.5.ex num.14.

De extendenda,vel non, lege correctoria, et pennali,et quid si sit correctoria et pennalis simul,cap.5.ex num.17.

Quod successor in maioratu vel feudo amittat successionem si occidat possessorem, et quando non priuatur illo,c.5.ex num.29.

Quod ex modo succedendi aliquibus annis censeantur bona vinculata,etiã quod vinculum sit parui valoris,vt fundi seu domus, et an hoc casu requiratur præscriptio temporis immemorialis,seu altera,vel solum quod aliquibus annis per duos vel tres actus sit ita seruatum,cap.5.ex n.37.

Beneficium edicti Carboniani (quod cõpetit pupillis, quibus mouetur quæstio status,seu illegitimitatis,vt causa differatur in tempus pubertatis) an habeat locum in his anniuersarijs,et an detur si moueatur quęstio totius patrimonij,c.5.ex n.50.

An obtenta facultate ad faciendum maioratum in vno ex filijs,possit facere anniuersarium in forma maioriæ , et quid si habeat vnicum filium,c.5.ex n.61.

An fœmina maior præferatur masculo minori in successione aniuersarij,c.5.ex n. 75.

Quare familia plus conseruetur per successionem masculorum,si quidem per fœminarum successionẽ filiatio verè probatur,per masculos autem solum præsumptiuè,c.5.ex n.90.

Quando alienationis prohibitio extẽdatur vltra quartam generationem,c.6.ex n.9.

De præferendis ætate maioribus in honoribus et rebus penes vnum deponendis, ca. 7.ex n.1.

De statuto pileatorum ciuitatis Toletanæ,quo disponitur,quòd signum,seu marcha pileis consueta apponi per artificem defunctum deferatur fratri maiori,et de diuidendo eius valore per æstimationem,et aliqua de signo insignis artificis,et acquirendo,et retinendo dominio per signum,et quid de aue signata,si euolauerit,c.7.ex n.25.

De seruãda æqualitate inter fratres in partiendis bonis,et de diuisione ita facienda,vt maior diuidat,et minor eligat,qualis fuit Lotis et Abrahæ,et sortis Remi et Romuli, vrbis Romæ fundatorum,et de iudicio sortis,c. 7.ex n.46.

Casus

Casus quibus tertius rerũ obligatarũ posses sor potest cõueniri nõ facta excusione, c.8.ex n.3

De differentia inter hypothecã & onus rei iniunctũ, vt anniuersarij, & de propria cuiusq; natura, & genuina constitutione, c. 8.ex n.14.

Quod tempus censeatur adiectum gratia promissoris in cõtractibus, vel hæredis in vltimis voluntatibus, & cum non respiciat obligationem, sed executionem solutionis, ita vt ante diem non cogatur quis soluere, si conuentus non opponat dilatoriam, fertur sententia & processus tenet, & quando tempus censeatur adiectum gratia creditoris, cap.9. ex num. 1.

De intellectu l 4.tit.4.lib 7.recop. quę loquitur de viginti diebus vitæ renunciantis officia in fauorem tertij, & dies computentur ex hora factę renuntiationis, & quid si de hora non constet, & quam vtile sit apponere horã in cõtractibus ad prælationẽ, c. 9.ex n.18.

Quando nequeat debitor præuenire diem in soluendo, vel non consequatur liberationem si ante diem soluat, cap.9.ex num.5.

Quod incertitudo omnes act9 ineficaces reddat, tã in cõtractibus, quã in iudicijs & vltimis volũtatibus, & ponũtur plura exẽpla diuersorũ casuum, cap. 10.ex num. 1.& iterum ex n. 62.

Quod nõ sufficiat accipere possessionẽ vnius rei pro omnibus, sed sit accipienda sigillatim cuiuslibet rei, etiã quod accipiatur possessio rerũ, sub vniuersitate cõprehẽsarum, & an per ingressum partis vnius fundi cõtigui acquiratur possessio totius, & retineatur per vsum partis, & quid in iurisdictionalibus, c.10.ex n.15.

De iudicando secundum inspectionem oculorum, quę iudicialiter adhibita fuit, & an tũc dicatur iudicari secũdũ cõsciẽtiã, c.10.ex n 35

An Consiliarij supremi Castellæ Senatus posint iudicare secundum suam conscientiã, & de intellectu l.22.tit.4.lib.2.recop.& quid operetur clausula illa simpliciter, & de plano, sine strepitu & figura iudicij, sola scientia veritatis, cap.10.ex num.37.

Quãdo sufficiat liquidatio facta in discursu executionis, vt executio nõ fiat irrita, nec sentẽtia vẽditionis, vulgo, *de remate*, c.1.ex n.66.

Quod dispositio plurali locutione cõcepta verificetur in singulari, nisi adijciatur pluralitas in forma conditionis, cap. 10.ex num. 78.

Quod legatũ incertũ sustinetur fauore anniuersarij & piæ causæ, c. 10.ex n.84.vsq;in fin.

Quando posint circa idem duo specialia, & etiam tria concurrere, cap.10. num.94.

De eo quem in vltimo vitæ spiritu pęniter peccasse, & de intellectu verborum D.August. dubitantis de eius salute, & qua intentione cõgruum sit orare pro eis de quorum pœnitentia dubitatur, cap.11.ex num. 11.

Quod censeatur reuocatum legatũ et primogenium, propter inimicitias superuenientes, etiam culpa testatoris, et quid si inimicitia inceperit morte testatoris, et de inimicitia testis procurata per eum contra quem dixit ad annulandum dictum, cap.11.ex num.21.

Lex noua, quando intelligatur, vel nõ, secũdũ distinctionẽ legis veteris, c.11.ex num. 44.

Diuturna pręstatio quãdo obliget in futurũ et quod præstationes debeant esse vniformes, et quot præstationes vel solutiones requirantur ad obtinendũ in iudicio possessorio, et an requiratur biẽnalis, vel sufficiat vnica, c.2.ex n.1

Mulier secundo nubens an teneatur reseruare filijs prioris matrimonij sibi datum pro pace mortis primi viri, et an secundis nuptijs contractis posit pacem facere de morte primi viri, cap.13.ex num.4.

Quod iter vltimè defunctorum voluntates sint adiuuãdæ, et ad effectum perducendæ, et an posint sine causa commutari per Rom. Põtificem, seu Principem, et cum ea per inferiorem, cap.14. ex num. 1.

Quod legatum pro virginibus maritandis non patiatur cõmutationẽ, salua Sedis Apost. authoritate, quia disponit de relictis pijs, prout vult, licet teneatur ex vi directiua bene agere, et qualiter intelligãtur iura de suæ potestatis plenitudine loquẽtia, et quod aliquando dicitur in iure nõ liceat Papæ, vt in c.nõ liceat 12.q.2 et alijs similibus, c.14 ex num 38.

Quod cõmutatio vltimæ volũtatis expeditur per rescriptum in forma breuis, et quare sic appelletur, et de differentia eius, et bullarum, cap.14.ex n.45.

Quod verba generalia pacti testamẽti, seu cõcessionis intelligãtur secũdũ tẽp9 contract9 testamenti, seu alterius dispositionis in temporalibus, et beneficialibus, c.16.ex n.1.

De differẽtia nominis vniuersalis, generalis, et indefiniti, et quid vnoquoque veniat, quid sub nomine collectiuo vniuersali, et sub collectiuo nominale, quod proderit ad plurium iurium intellectum.c.16.ex n.11.

Quæ dicãtur personæ potẽtiores, vt in eas nõ posit fieri alienatio rerũ emphyteoticarũ, et an quãdo quis cõpellitur vendere, vt præstet æstimationẽ rei relictæ, posit liberari a vẽdendo, dando æstimationem, cap.19.ex n.1.

Quæ dicatur vẽditio necessaria, vt liberetur quis à solutione laudemij, et gabellæ, et quod facta a iudice ex præambulo cõtractu partis, vt soluatur creditoribus sit voluntaria, cap. 20.ex n.2.et iterum ex num.48.

Discutitur, an prohibitus alienare posit rẽ obligare vel pignorare, et an sit alienatio, pignoratio rei facta pro tanto quantum valet, c.20.ex num.27.

De restringenda legis dispositione ex ratione expressa, vel præsumpta, et quid operatur ratio legis ad regulandum dispositionem, cap. 20.ex num.44.

Ex vẽditione facta, vt ex pretio rerum venditarum

arũ adimpleãtur relicta pia debeatur gabelta, & an destinatio habeatur pro facto, & priuilegia cõcessa pijs causis habeant locum in rebus ad id destinatis, c.20.ex n.51.

De vtilitate procreãdę sobolis & priuilegijs in iure cõcessis ob num. liberorũ, c.21.ex 1.1

Quod valde meritoriũ sit relinquere dotes pauperibus, et quod dicantur pauperes, licet viuãt ex labore, & quãdo sit legatũ cõditionale, vel purũ, et de differetia relicti generaliter pro virginib9 maritãdis, vel specialiter alicui certæ puellæ, & quod hoc secũdo casu possit peti ante nuptias etiam sine cautione, & quod transeat ad hæredes puellæ decedentis non contractis nuptijs, & de intellectu l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condit. & demonstrat. c.21.ex num.23.

Legatum pro virginibus maritandis quando detur, vel non, intranti religionem, & an religiones possint accipere dotes pro recipiẽda moniali sine Symoniæ labe, cap.21. ex numer.24, & iterum, num. fin.

Legatũ pro virginibus orphanis maritãdis an detur iã nuptæ, & an possit dari habẽtib9 patres inutiles, & an detur contrahentibus prætermissis denuntiationibus à S. Concil. Tridentin. requisitis, et ante velationẽ, et benedictiones nuptiales, et an lucretur dos altero decedente ante velationem, vel renuente accipere, vel absente, cap.21.ex n.30.

Legatum pro orphanis maritandis, an possit dari expositis, et vulgo conceptis, qui patres demonstrare non possunt, licet habeant, et quando detur viduis, c.21.ex n.66.

Quando sustineatur conditio viduitatis, et quod sustineatur in virginibus, si fuerit substituta pia causa, c.21.ex n.85.

Legatum pro virginibus maritandis, quãdo possit ex præsumpta relinquentis voluntate retineri ab ea, quæ licet communiter esset habita pro virgine, in rei veritate non erat, sed corrupta. ca 21. num. 90.

Mulier cõpulsa alienare, vel obligare dotẽ, pro redimẽdo viro ab hostib9, vel carcerib9, quod nõ possit rescindere cõtractũ prætextu metus, nec in his iuuatur Velleiano, et idem si obligetur pro exoneranda conscientia viri defuncti, cap.22.ex num.5.

De bonis deperditis (vulgo mostrẽcos) pertinentibus Sanctæ Cruciatæ, et religionib9 habentibus priuilegium, et de præuentione inter habentes ius ad mostrenca, et quid si concurrant, c.22.ex n.11.

Quod bona absẽtiũ tradãtur seruãda cognatis, et an dẽtur fœminæ proximiori, et quid in maioratu cõcurrẽtibus successore, et consanguineo proximiore. cap.22.ex n.16.

Qualiter iudices procedere debeant dieb9 paschalibus in relaxandis carceratis pro debitis, et quod tutores vel curatores, qui humanitate ducti dimiserunt pauperes debitores non teneantur, cap.22.ex n.28.

Quod hypotheca, seu bonorum obligatio non requirat scripturã, et quod probata duobus testibus sufficiat ad prælationẽ, licet posterior creditor habeat instrumentũ, et quod id non procedat in priuata scriptura à debitore recognita sine testibus, propter periculum antedatæ, et quod valeat scriptura priuata, sine die, cap.23.ex num.17.

Qualiter et quando ordines, et confraternitates possint cõpelli accedere ad processionem Sacramenti, et de ordine incedendi, et de acquirenda quasi possessione eundi digniori loco, vel sedendi in Ecclesia, et offerendi prius, et recipiendi pacem, et hoc possint acquirere mulieres, c.24.ex n.14.

Plura de libera electione sepulturæ, et quod naturaliter debeatur homini loco à se designato, et de non detinendo cadauere pro debitis, et priuilegio expensarum funeralium, et an exulati possint sepeliri in locis à quibus fuerunt exulati, cap.25.ex n.2.

Quod historię, et scripta in lapidibus antiquis possint allegari, et faciant probationẽ, cap.25.ex n.32.

Differentia quartæ parrochialis, et Episcopalis, et propria cuiusq; natura, c.25.ex n.51.

EX LIB. II.

DE Capella, sacello, et cubiculo, et Capellano Sacerdote et Cubiculario, et quare sic appellentur, et de capa, et super peliceis clericorum, cap.1.ex n.1.

De confraternitatib9 laicorũ, et an subsint Episcopo, et an possit visitare et petere rationẽ administrationis bonorũ, et possint alienari sine solemnib9, vt tẽporalia, c.1.ex n. 5.

Quando Capellania sit beneficium Ecclesiasticũ, et quæ dicatur Capellania profana, et de eius bonis, et quando censeatur quis fundare collatiuam, vel non, et quid de Capellis Regum Hispaniæ, c.1.ex n.10.

De præscribendis conditionibus Capellaniæ, et interpretatione fundationis dubie ex secuta obseruantia, c.1.ex n.50.

Vocatis consanguineis ad Capellaniam, an attendatur proximitas fundatoris, vel vltimi Capellani, et an ingressa Capellania in consanguineis vnius lineæ, detur regressus ad aliam non extinctis omnibus illius lineæ, et quando censeantur vocati consanguinei lineæ effectiuæ, vel contentiuæ, c.1.ex.n.7.

De nõ diuidenda Capellania, et intellectu celebris tex. in c. nisi essent viri prouidi et honesti, de præbend. et dign. c.1.ex n.27.

De præferendis dignioribus in Capellanijs, et alijs beneficijs, et referuntur aliqua notabilia, et menti tenenda exempla à Sanctis tradita, et scripta, c.1.ex n.35.

Quod vtrũq; cõiũcti prę ferãtur in Capellanijs, et an in eis attẽdatur forus Sepulucdæ de reddẽdis bonis ad trũcũ, et quid in alijs

non

non beneficialibus,& an in fæudis,& maiorati bus præferatur vtrinq; cōiunctus,c.3.ex n.34

De creditoribus habentibus diuersas mensas,quod singuli præferantur in bonis mensæ qua contraxerunt,cap.3.41.

Quod in beneficialibus habeatur ratio nobilitatis, etsi substineantur statuta puritatis sanguinis,cap.4.ex num. 1.

Quod ad generis probationē sufficiat testimoniū de auditu,etiā puro, & sine redditione rationis,&sic probetur,quod quis descēdat ex iudæis,&quando sufficiat auditus,c.4.ex n.11

Sentētia super nobilitate & puritate sanguinis,quādo posſit vel noceat nō litigātibus, & quid si feratur a Rege vel Romano Pontifice, capit. 4.ex num. 28.

De probāda qualitate, quæ respicit habilitatē personæ, & loco vbi est faciēda inquisitio sāguinis,& quomodo præiudicet probatio facta parte nō citata,&quod credatur scribę capituli collegij,seu cōfraternitatis.c.4.n.23.& 93

De probatione relicta in iuramento partis, & quando admittatur probatio in contrariū, cap. 4 ex num. 25

Expositi an admittantur in locis habētibus statuta puritatis sanguinis,cap.4. ex num. 37.

De sumenda coniectura,ex nomine, & quid operetur nominis similitudo,cap. 4. ex num. 46 & num. 135.

Quo iure fundetur praxis Hispaniæ obseruans,quod licet sint plures testes dicentes inquisitum esse puri sanguinis, non admittatur in his statutis, per pauciores testes contrariū deponentes, cap. 4. ex num. 60.

Discutitur an sit verum testem probare plene contra producentem, cap.4.ex num. 63.

An sufficiat qualitas priuilegiatiua, vt quis admittatur in locis statutorum,c.4.ex nu. 95.

Quod scripta affixa Ecclesijs in linteaminibus,vulgo *Sambenitos*, faciant probationē, & de praxi ponēdi ea,& de media Cruce,siuè vanda, quæ aliquando datur ferenda pœnitentiatis,& an pœnitentes reconciliati subsint iurisdictioni inquisitorum,cap 4.ex num.124.

Quod nobilis potest petere,ne ignobilis suo appelletur cognomine propter damnū suæ cognationi prouenìens, & sit congruum quemlibet vocari nomine patris, cap.4.ex num. 131.

Indij,& AEtyopes,an admittantur in locis habētibus statuta sanguinis,cap.4.ex nu.140.

Quod testis interrogatus de auditu, & fama teneatur respondere,cap.4.num.142.

Quasi possesſio clericatus an sufficiat adobtinendū in iudicio possessorio beneficiali, nō ostensu titulo ordinē,& an posſit cōferri beneficium non ordinato,& a quo,cap.5.ex num.4

Si capellaniæ fundator dixerit,præsentetur sacerdos,vel capellanus, an posſit præsentari clericus in minoribus ordinibus cōstitutus,& plura de disiunctiuis,cap.5.ex numer.9.

Quod si anectatur presbyterum verbis affirmatiuis sufficiat præsentare ætate idoneum ad presbyteratum,cum verba non dicunt actum, sed aptitudinem,quod secus erit, si verbis negatiuis,et quid operetur negatiua,cap. 5. ex num.16. vsque ad numerum 31.

Quando Episcopus posſit mutare conditionem appositam, per fundatorem capellaniæ, cum consensu patroni, vel eo inuito dispensare,cap.5.ex numer. 28.

Quod beneficium capellanię conferatur cū sua qualitate amobilitatis, et dicatur perpetuum aptitudine,et posſit resignari, et permutari,etiā cum beneficijs perpetuis, et debeat publicari, et obliget ad horas canonicas recitandas,cap.6. ex num.1.

Quod capellani amobiles teneantur ad subsidij contributionem,siue sint titulares, siue non modo,ipsi posſideant bona certa, et determinata,pro capellania,quę sint in patrimonio Ecclesiæ,secus si per laicos posſideantur, et sint sub eorū regimine, vt bona tēporalia, ex quibus soluatur clericis pitança c. 6.ex n.16.

Quod capellanus amobilis nō iuuetur regulis de annali,et triennali contra patronum(secus contra alium)et quod posſit eos remouere,et quando non,cap.6.ex numer. 19.

An posſit quis obtinere plures capellanias, vel alia beneficia simplicia, et quid si sint seruitoria,& quid si sint sub eodem tecto,et si sint insufficientia,cap 27.ex num.2.

An posſit quis obtinere duo beneficia conformia,et an sit necessaria dispēsatio ad obtinendum duo beneficia disformia non repugnātia,sub eodem tecto,cap.7.ex num.15.

Quid operetur adiectio (paulò plus minusvè)vulgo, *Poco mas à menos*,quę in contractibus,et aliis dispositionibus solet apponi,et ad quam summam extendatur,cap.8.ex num.4.

Suspensus ab officio an censeatur suspensus à beneficio,et quod non adimplens onus repelatur acommodo, et hęres ab hæreditate, nisi illi sit damnosa,et quod priuatio ab officijs intelligatur de vtilibus, secus de damnosis, capit.8. ex num. 12.

Quod conditio residendi non sit intelligenda in rigore matematico,sed moraliter, ita vt posſit aliquātisper abesse, et dicatur cōtinuè residere, nec testis id deponens sit falsus, co quod aliquibus diebus absfuerit,c.8.ex nu.20.

Quod visitator teneatur inquirere an capellanus dicat missas secundum obligationem, et an sacerdos celebrās in altari vulgo,de anima, teneatur dicere missam defunctorum,vt anima iubetur indulgentia,vel sufficiat dicere de feria,vel de sancto, cap. 8.ex num. 32.

Quomodo priuetur capellania non adimplens iussa fundatoris,cap.8.ex num. 36.

Quando censeatur apposita residendi conditio,et quę beneficia requirant residentiam de iure diuino et positiuo, et quod consuetudine sublata sit residēdi conditio in simplicibus, et de

de prętimonialibus,cap.8.ex numer. 43.

Conditio nequis recedat à loco in capellanijs,& aliis quando tolleretur,& de conditione,vt maritus tali loco habitet, & an ea non obstante posit abesse,cap.8.ex num.58.

Quod præsentatus à patrono teneatur præsentialiter comparere coram ordinatio, si nõ prosequatur præsentationem, posit patronus aliũ præsentare,& an posit pacisci, quod intra certum tempus obtineat collationem, cap. 9. ex numer. 1.

Quod Ecclesiasticis patronis non permittatur variare,& quare,& quid si sint patroni clericus & laicus,& quod laici habentes indiuiduum ius,cum clericis iubentur eorum priuilegijs,& de cautelis,vt patronus nequeat variare,& an posit cedere præsentationem vacaturam,cap.9.ex num.8.

Capellaniæ fundator an posit disponere, quod si patronus intra terminum iuris nõ præsentauerit,alius præsentet,velquod habeat maius tempus ad præsentandum,& quid si sit patronatus Ecclesiæ parochialis,& quod Episcopus posit admittere præsentationem termino iuris transacto,et an currat tempus patroni à vacatione,vel notitia,et an currat durante lite super iure patronatus, cap.9. ex nu.25.

Durante lite an Episcopus posit instituere,vel economum ponere, et si Episcopus sit collitigans,et succumbat,quod irritetur eius institutio, et quod si alter ex patronis sit, in quasi possessione præsentandi non irritetur institutio facta ad eius præsentationem quamuis alter obtineat,etquid si sit causa spolij,vel restitutionis in integrum,cap.9.num.38.

Quod vnus ex patronis posit alterum præsentare,non autem alter suæ præsentationi cõsentire,secus in electo, nisi fiat per scrutinium secretum,vt per fauas,cap.9.num.43.

Patronus an teneatur præsentare in termino edicti,vel posit postea,modo sit intra tempus ei cõcessum à iure,et quod capacitas pręsentandi sufficiat tempore oppositionis,et an si qualitas superueniat post id tempus admittatur,et excludat præsentatum,et an fœmina cui est ius quæsitum ad maioratum ob alienationem excludatur,per masculum postea natũ cap. 9. ex num.46.

Quod beneficia conferre pertineat ad Episcopum de iure communi,et quod regulis Chãcellariæ sit limitata potestas ad menses Martij,Iunij,Septembris,et Decembris, et si petit alternatiuam habet sex mẽses,et quod omnibus mensibus prouidet in parochialibus, & an prouideat beneficia tenuissima, et præstimonia quæ non cadunin reseruationem Pontificis,et omnia beneficia Sede Apostolica vacante, et de alijs, capit. 10. ex numer. 1.

Episcopus intra quod tempus teneatur cõferre beneficia ad eius collationem pertinentia,et quid in præbendis Ecclesiæ Cathedralis et quid in beneficijs iuris patronatus,et quod in his posit superior præfigere terminum, et eo lapso prouidere,cap.10.ex num. 13.

Quod Romanus Pontifex confert priuatiuè omnia beneficia exempta,et ei immediatè subiecta,et beneficia reseruata specialiter vel generaliter;et maiora beneficia, vt sunt Episcopatus, et quod vbicunque apposuerit manus causat reseruationem beneficij, et præter supradicta concurrit cum ordinarijs, ex quo est ordinarius totius orbis,cap.10. ex num. 18.

Quod institutio facta ab Episcopo, spreta patroni præsentatione mero iure valeat,licèt veniat irritanda patrono reclamante,& quando sit ipso iure nulla,et qualiter sit procedendum per edicta ad collationem, et quo loco sint ponenda,et per quod tempus,et quando requiratur specifica citatio in persona,c. 10.ex n. 32.

Quod publicatis attestationibus admittatatur quis ad probandum, si ante publicationem de probatione contraria per allegationes instrui non potuit,et quid in via executiua si reus posuerit exceptiones sub inuolucro verborum ne instrueretur actor suę exceptionis,cap. 10.ex numer.48.

Quod citatio ad collationem beneficij debet fieri ad caput Episcopatus,et quando posit Episcopus conferre Capellaniã extra diœcesim,cap 10.ex num.56.

Quod substracta vna persona quæ format processum remanet in formis, et ita exceptio per quam persona actoris,vel rei excluditur à processu semper impedit processum, et quod super exceptione quæ impedit processum de necessitate est pronunciandum,c.10. ex n. 63.

Quod ad collationẽ Episcopus debet esse certus de morte,vel resignatione, et an dubitans posit conferre sub conditione,et an collatio sit facienda in scriptis,et quod cõueniat expedire literas ab ordinario ad probationẽ tituli, quẽ tenetur beneficiatꝰ exhiberet,quibus verbis vtatur in collatione,c.10.ex n.70.

An consuetudo Cõsilij Illustrissimi Archiepiscopi Toletani conferendi Capellaniam appellante eo cõtra quem fuit lata sententia posit substineri,et quando executio sit attentata et quod durante litẽ bona deponantur, etsi oporteat apud iudicem,qui potest se in depositarium eligere,cap.11.ex num.1.

An delegatus cui fuit commissa causa à Reuerendissimo Nuntio Apostolico,posit facere collationẽ Capellaniæ (eo in casu quo eius sententia sit exequenda) vel debeat remittere ordinario,et quid si ordinatius distulerit collationem facere,cap.10.ex num.15.

De diuisione fructuum Capellaniæ inter nouum Capellanum, et prædecessorem, vel eius hæredes, et an deducantur expensę factæ in bonis Capellaniæ. Et soluantur deteriorationes quę prouenerint culpa Capellanij, cap.10. num.fin.

EX-

DE CAVSA ET EFFECTV ANNIVERSARII, NOMINIS AETHIMOLOGIA, ET DEFINITIONE.

CAPVT I.

SVMMARIVM.

1 *Sanctum est orare pro defunctis, cum verissimũ sit Purgatoriũ esse, ibiq; animas detentas in cruciatu, fidelium suffragijs iuuari.*

2 *Fideles frequenter relinquunt redditus, ex quibus Missæ annuatim celebrentur, aliaque fiant pia opera.*

3 *Quod relinquitur in pios vsus in remissionẽ peccatorum censetur relictum.*

4 *Animæ Purgatorij non sunt in statu orandi, secundum Sanctum Thomam, Abulensem, & Nauarrum.*

5 *Intellige, meritoriè, cum non sint in statu merendi.*

6 *Animæ purgatorij habẽt deprecationẽ.*

7 *Animæ Purgatorij orant, vt per mediũ aliquod Diuina prouidentia cõstitutum, vt per suffragia à poenis liberentur.*

8 *Sãctus Gregorius inquit, animas Purgatorij à viuẽtibus auxiliari petere.*

9 *Animæ Purgatorij orãt generaliter pro existentibus in hac vita, & specialiter, pro ijs qui sibi chari fuerunt.*

10 *Samuel & Moyses mortui, orarunt pro populo.*

11 *Non sequitur animæ Purgatorij, non sunt in statu merendi, ergo non possunt orare, quia nec sancti qui sunt in coelo, eo sunt statu, & nihilominus orãt pro nobis, & animabus Purgatorij.*

12 *Licet animæ Purgatorij nos nõ possint audire, sufficit cõiecturare quod aliqui pro eis orẽt, vel relatione nostri Angeli, vt ipsæ pro benefaciẽtibus orent.*

13 *Intelligitur tex. in cap. in præsenti, 13. quæst. 2.*

14 *Decedentes in peccato mortali, nullis orationibus iuuari possunt.*

15 *Suffragia viuorũ nõ iuuãt defunctos, quantũ ad mutationẽ status fælicitatis, vel miseriæ, bene tamen iuuant quoad aliquid quod cõsequitur statũ.*

16 *In die iudicij fiet retributio æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, interim tamẽ iuuãtur animæ Purgatorij orationibus tam viuorum, quam sanctorum existẽtium in vita æterna.*

17 Quia nescimus qui ex mortuis egeāt, vel non suffragijs, pro omnibus fidelibus sint facienda.

18 Optimū erit cōsiliū, quod sit in orante habitualis intentio, vt si is, pro quo orat, nō egeat suffragijs, quia iam sit beatus in cælo, vel non, iuuetur illis, quia damnatus, ad ipsum orātē reuertatur oratio, & expenditur, Psal. 34.

19 Optime faciūt qui bona relinquūt pro suffragijs, vt eis iuuētur eorū animæ ad citius consequendum Paradysum.

20 Concilium Tridentinū hortatur Episcopos, curent, quod fidelium virorum suffragia accurate fiant.

21 Licet in omnibus relictis pijs curandū sit implementum, præcipue optandum est in acceptabili Missæ sacrificio, cū magis eo iuuentur animæ.

22 Licet iubēs, vt pro eius anima dicantur Missæ, cum mortuus fuerit, aliquid mereatur erga Deum ratione illius affectus, & iussionis, & quia relinquit Clericis, & Ecclesiæ stipēdia pro Missis, non tamen consequitur illud, quod prouenit ex opere operato, quousq; sacrificiū Missæ celebretur.

23 Multū interest animab9, vt sacrificia missarū opere cōpleātur, quia nulla est Missa, per quā ex opere operato nō minuatur aliquo modo pœna Purgatorij.

24 Laudatur Illustrissimus & Reuerēdissimus dominus Cardinalis de Sandoual, Archiepiscopus Toletanus, ob vehementē curā, quā adhibet in implemento, & executione piorū relictorum, in quo proprijs nō parcit expēsis.

25 Cōmemoratio est faciēda eorū defunctorum, qui pro suarum animarum salute bona reliquerunt.

26 Memoria pia quæ pro Missis annuatim celebrādis, vel pro elargiēdis eleemosynis, aut alijs operibus pijs, à fidelibus relinquitur, vocatur cōmuniter anniuersarium.

27 Anniuersariū appellatur, quod fit pro defuncto anno reuoluto, & verso à die mortis suæ.

28 Traditur æthimologia anniuersarij.

29 Annus per duodecim Zodiaci signa à Solis cursū regulatur, & in se ipsum recurrit.

30 Annus per quatuor voluitur tēpora.

31 AEgyptij annū significabant per draconem suam caudam mordentem.

32 Memoria celebrāda per anni cursū, & verso anno iterū, atq; iterū, modo quo prius, recte dicitur anniuersariū.

33 Sāctus Thomas vtitur hoc vocabulo, anniuersarium, dicens: quod si Ecclesiæ aliquid relinquitur pro anniuersario, tenetur illud quotannis celebrare, & Plato eo etiā vtitur vocabulo.

34 Referuntur iura ciuilia, quæ vtuntur hoc vocabulo, anniuersarium.

35 Ius canonicum vocat anniuersaria, quæ pro defunctis annuatim fiunt, de quibus author intendit tractare.

36 Sācta Ecclesia quotānis celebrat anniuersariū pro omnibus fidelibus defunctis post diē omniū sanctorum.

37 Romanus Pontifex singulis annis celebrat in sua capella anniuersariū pro Papa immediatè prædefuncto, nō pro alijs antecessoribus, quia credendum est, quod iam non egeant suffragijs.

38 Extra capellam Papæ fiunt etiam anniuersaria pro prædecessoribus Romanis Pontificibus.

39 In Ecclesijs cathedralibus Episcopi celebrant anniuersarium pro Prælatis prædecessoribus.

40 Pro Regibus Hispaniæ fiūt ab Ecclesijs suorum Regnorum exequiæ cū magna pom-

pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis pro vna vice tantum.

41 Reges Hispaniæ sibi consulunt relinquendo memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in tēplis, & capellis ab eis erectis.

42 In Capella Regum veterum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ fiunt anniuersaria suffragia, à Regia cōfraternitate sanguinis Christi, simul cū Regalibus Capellanis, qui omnes Capellani & confratres debēt esse puri sanguinis, cū ea qualitas requiratur statutis vtriusq; congregationis, & author est vnus ex confratribus, & eius genitor fuit.

43 Laudatur illustrissimus dominus D. Gabriel Paciecus, almæ Ecclesiæ Toletanæ Decanus, & Canonicus, & Regum modernorum maior Capellanus, Marchionis de Villena filius.

44 In multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt Regum sepulchra, vbi anniuersaria celebrantur, quia prisci Reges, huc illucq; sibi sepulchra parabāt, quousque prudentissimus Philippus Secundus Rex admirandum templum Diui Laurentij ædificauit.

45 Archiepiscopi Toletani asueuere construere templa & collegia, vbi sepeliuntur & suffragijs iuuantur.

46 Illustrissimus dominus Cardinalis de Sandoual assumit pro sepulchro sacrum AErarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, & eius electio laudatur.

47 Referūtur sepulchra excellentissimi Ducis de Lerma, & monasteria ab eo suis expēsis fundata, & numeris seqq.

48 A pari procedunt ædificatio & reparatio.

49 Limita quando fit refectio operis totaliter diruti, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur.

50 Templa ædificare, est signum prædestinationis.

51 Refertur sepulchrum Marchionum de Villena, electum miraculo quodā præambulo.

52 Congruum & Religioni consentaneū est huiusmodi sepulchra honorabilia cōstruere, cū Christus Redēptor noster, licet acerrimā & vilē mortē passus fuerit, voluit honorificè sepeliri.

53 Deuota sepultura bonæ vitæ & fidei affert testimonia, cum videntur deponere corpora, vt expectent Resurrectionem, quam credunt.

54 De Regibus AEgyptijs fertur forsan fabricasse pyramides illas pro sepulchris suorum cadauerum, quod allucinauerint carnis resurrectionem.

55 Sepulchrum Dauid fuit sumptuosum, & magnæ diuitiæ ei impositæ, quibus postea Hircanus Pontifex in Hierusalem redemit ciuitatem obsessam exercitu Antiochi, & Rex Herodes aliam magnam summam ex sepulchro percepit.

56 Quòd impeditur pro corpore sepeliēdo corpori humando, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium.

57 Ita surrecturus est is cuius ossa sunt exiccata, & in puluerem reducta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro conseruatus.

58 In eo statu est viuendum, in quo & liceat mori.

CAPVT I.

1 ANCTA Ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: Consequentia vera & legiti-

gitima est,quæ sumitur ex d. lib. 2.
Machab.c.12.cumque verissimum
&absq;dubio sit purgatoriũ esse,ibi
q; animas detẽtas fideliũ suffragijs
iuuari,vt cõstat Tobiæ 4. & ex mul
tis sacræ Scripturæ locis cõgestis à
Canis.inCathecismo,c.de pœnit.sa
cram.q.9.An sit post mortẽ satisfa-
ctioni locus,à Ioãne EKio de purga
torio,& nouissimè aDoctore Carri
llo in sua explicatione bullæ de sũcto
rũ,c.1.&habetur in c.qualis,&in c.
qui in aliud sæculũ,25.dist. Tridẽ.
2 Synodus ses.6.de iustific.cano.30.
& ses.25.in prin.Et hoc cognoscen-
do,fideles frequẽter relinquunt in
suis testamentis bona,vt ex eorum
redditibus missæ celebrẽtur annua-
tim,aliaq; fiant pia opera ad remis-
sionẽ suorũ peccatorũ. Quod enim
3 relinquitur in pios vsus,in remissio
nem peccatorũ censetur relictum,
Mascard.de proba.concl.1171.n.3.
4 Et cũ animæ purgatorij nõ sint in
statu orandi,vt tenet S.Tho.2.2.q.
83.ar.11.ad tertiũ,quẽ sequitur A-
bulens.super Matt.c.6.q.86.& Na-
uar.de orat.c.20.n.9.saltim merito
5 rie,cũ nõ sint in statu merendi,licèt
deprecationẽ habeãt,vt tradit Gre
go.de Valẽt.3.to.disp.6.q.2.de orat.
punct.6.vbi vers.3. inquit, animas
7 purgatorij pro se quidẽ orare,vt sci
licèt per mediũ aliquod diuina pro
uidẽtia cõstitutũ,vt per suffragia à
pœnis liberentur,ita docent Alex.
Halens.4.p.q.91.mem.4.& probat
ex S.Greg.lib.4.Dialogorũ,vbi me
8 morat animas purgatorij,etiã à vi-
uentibus auxiliari petere, & posteà
cum Medina de oratione q.5.citans
9 etiam Gabrielem,tenet,animas pur
gatorij orare,tum generatim pro fi
delibus,tum in specie pro his qui ip
sis peculiariter in hac vita chari fue
10 runt.Pro quo facit,quòd Samuel de
functus antequam cœlum intraret,
orauit pro populo,vt habetur Ma-
chabæorum 2.c.vlt.Et de Moyse,&
Samuele legitur Hieremiæ c.15. *Et*
dixit Dominus ad me:Si steterint Moy
ses,& Samuel coram me,non est anima
mea ad populum istum.

Et licèt Valentia referat S.Tho-
mam,& Abulensem contrariũ tenẽ
tes,tamen hoc dicit non esse impro
babile,quod etiam tenet Parlad. 3.
p.differentia 25.& Medina de orat.
tract. 6. q. 4. dub. penul. vbi quod
11 non obstat,quod animæ purgatorij
non sint in statu merendi, quia nec
sancti qui sunt in cœlo , in eo sunt
12 statu:& quod licet animæ purgato
rij nos non possint audire (vt ipse
inquit)sufficit coniectari,quod ali-
qui pro eis orabunt , vt etiam illæ
pro benefacientibus orent,vel rela
tione nostri Angeli.

13 Neque obstat text.in c.in præsẽ
ti 13.q.2.vbi referuntur hæc verba:
In præsenti sæculo scimus, siue orationi-
bus,siue concilijs inuicem posse nos coadiu
uari,cũ autẽ ante tribunal Christi vene-
rimus,nõ Iob,nõ Daniel,nec Noe rogare
posse pro quoquã,sed vnũquẽque portare
onus suũ: nã respõdetur cum gl. ibi,
quod intelligitur tex.si mortui de-
cesserint in peccato mortali,quã ex
14 positionẽ sequitur,& eleganter de-
clarat ibi Cardinalis Turrecremata,
dicẽs esse intellectũ illius tex.quòd
orationes viuorum, & sanctorũ nõ
prosunt mortuis in pœnitentibus,
quoniã tales permanent, quales ab
hinc

hinc decesserunt, nam vbi ceciderit lignum, ibi erit, Ecclesiastes c.11.&
15 dicit cum diuo Tho.4. distin. quòd suffragia viuorum non iuuant defũctos, quantũ ad mutationẽ status, fęlicitatis, vel miseriæ: bene autem iuuant, quod aliquid, quod cõsequitur statũ gloriæ, scilicet quia in purgatorio retardatur animarũ progressus, ab vltima retributione, quãuis
16 sint in securitate, & sic inquit Turrecremata d.c. in præsenti, esse intelligendũ pro tẽpore iudicij vniuersalis, vbi vltima fiet retributio æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, in qua quilibet recipiet solũ secũdum quod in corpore gessit. Sed quòd interim animæ purgatorij iuuari possunt orationibus, tã viuorum quàm sanctorum existẽtiũ in vita æterna.

Sed cũ animæ purgatorij sint in securitate, quid est, quod sancta Ecclesia in Missa defũctorũ ita petit, *Libera animas omniũ fideliũ defunctorũ de pœnis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadãt in obscurũ*, et Medina Cõplutẽsis de oration. tract.6.q.6. nititur explicare. Placet autẽ, quod retulit mihi vir doctissimus audiuisse Romæ à Cardinali Baronio, et alijs nẽpe in primitiua Ecclesia assuetũ fuisse, postquã infirmi morientes accepissent Viaticũ, et sanctũ oleũ, statim dicere Missã pro eis moribũdis, quòd et hodie sæpissimè fit, atque ita ea vtitur oratione, et eadem oratio Deo placet, cum fit pro iam defũctis existẽtibus in purgatorio securi, queadmodũ ei fuerũt gratæ orationes sanctorum Patrum petẽtiũ suũ aduẽtũ, licet iã decreuisset carnẽ sumere, & tẽpus, vt dicit Medina vbi supra, & concludit quod tradit Sot. in 4. sentẽtia. dist. 45.q.2.art.2.vers. Ad secũdũ respõdetur, quod Ecclesia ante obitũ orare potest, & solet pro infirmo, vt ab inferno damnatorum liberetur, sed post obitũ nequaquã, nisi vt liberetur à purgatorio.

17 Et quia nescimus, qui ex mortuis egeãt, vel nõ, suffragijs pro, omnib9 fidelibus sunt faciẽda, vt dicit tex.
18 in d.c. nõ æstimemus 13.q.2. Optimũ tamẽ erit cõsiliũ, quod sit in orãte habitualis intẽtio, vt si is, pro quo orat, nõ egeat suffragijs, quia iã sit beatus in cœlo, vel nõ, iuuetur illis, quia damnatus, ad ipsum orãtẽ reuertatur, iuxta illud Psal 34. *Oratio mea in sinu meo conuertetur.* Et Luc.10 *Si non fuerit filius pacis, pax vestra ad vos reuertetur*, tradit Gabr. in quarto, lection.58. Augustin. sermo.44. ad fratres in eremo.

19 Cũ itaq; animæ purgatorij viuentiũ iuuẽtur suffragijs, optime quidẽ faciũt, quia animabus suis ita cõsulũt, vt ex bonis quę habẽt, talia fiẽda cõstituãt, quod eis prosint ad citius cõsequẽdũ paradisum, et vt eis facilior aditus patere possit ad Regna cœlorũ, quod vt cõsequãtur sancta
20 Triden. Synodus hortatur Episcopos, curẽt quod fideliũ virorũ suffragia, vt sacrificia Missarũ, orationes, eleemosynæ, aliaq; pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus defunctis fieri cõsueuerũt, secũdum Ecclesiæ instituta, piè et deuotè fiãt, et quæ pro illis ex testatorũ fundationibus, vel alia ratione debetur, nõ perfũctoriè, sed à Sacerdotibus,

& alijs, qui hoc præstare tenētur, diligēter,& accurate persoluātur, & quia in omissione,quā habēt executores,qui testamentis, aut a lijs dispositionibus ad taliū implēmētū relinquūtur: seu hi,ad quos de iure pertinet eorū executio,nō leue,seu mediocre dānum fideliū animabus infertur, quæ reatu pœnæ detinentur,admonitos eos esse vellē: prout & sancta Synodus admonet, quod summopere curēt implere iussa pia defunctorū. Etsi in omnibus
21 hoc optandū sit: maximè autem in celebrādis Missis,tùm quia & sancta Ecclesia in d.ses.25.Concil. Trident.testatur animas fideliū potissimè iuuari acceptabili Missæ sacrificio: tùm etiā, quia etsi non possit negari,quod iubēs,vt pro eius ani-
22 mæ, & alijs fideliū animabus dicantur Missæ,cū primū mortuus fuerit, quod bona fide adimplendū esse credit, mereatur ergà Deū ratione illius affectus, & iussionis: & quia relinquit clericis, & Ecclesiæ stipēdia pro Missis celebrandis,nō tamen cōsequetur illud plus, quod prouenit ex opere operato,quousque sacrificiū Missæ celebretur. Sic
32 que multùm interest animabus huiusmodi sacrificia opere compleātur,vt tradit Dominicus Soto in 4. sentētiarū,dist.45.q.2.art.4. vers. Respondet vifariam:quia nulla est Missa,per quā ex opere operato nō minuatur aliquo modo pœna Purgatorij,secundum Nauar.cons.11. incipienti,An gratia,n.2.de priuilegijs.Quare laudandus est Illustrissimus & Reuerendissimus Domini
24 cus Cardinalis de Sādoual Archiepiscopus Toletanus, qui tam vehementem curā in hoc adhibere voluit, vt suis expensis creauerit nouum in sua Archiepiscopali Audiētia officiū promotoris fiscalis,(vltra ordinarium promotorem omnium causarum) qui solum in hoc summa ope nititur, vt relicta pia impleantur, quod quantum cōmodi afferat fidelium animabus, satis
25 compertum est, siquidem in dies mediante exacta, & officiosa promotoris cura, clarescunt memoriæ oblitæ iā, vel deobscuratæ malitia executorum, vel soluere debentiū tributa,ex quibus suffragia celebrātur, & renouatur cōmemoratio defunctorum,qui pro suarum animarum salute ea reliquerūt, quod cōmendat Concil.Trid.ses.25.c.4.de reform. sed & quilibet de populo potest agere,& petere cogi hæredē soluere relicta pro Missis, & alijs pijs causis, Speculator titulo de instrumentorum editio.§. nunc vero aliqua,vers. Sed nonne quilibet de
27 populo,nu.65.Angel.in authen.de ecclesiast.titulis,§. fin autē sanctissimus,Bart.l.siquid 120.n.2.& l.ciuitatibus 125.n.5.de leg.1.Simō de Pretis lib. 5 de interpretan.vlt. volunt.interpret.2.dubitat.2.n.113. pag.mihi 522.

Hæc autē memoria pia, quæ pro Missis annuatim celebrandis à fidelibus relinquitur, vel pro elargiendis eleemosynis,aut alijs operibus pijs,vocatur communiter anniuersariū, tex. cū glos.in c.cū creatura, de celebratione Missarū, vbi anniuersariū appellatur,quod fit pro defuncto anno reuoluto à die mortis suæ

suæ. Eãdẽ æthimologiã tradit Calepinus in ditionario, verb. anniuersariũ, ibi: quod singulis annis statuto
28 tẽpore reuertitur. Dicitur enim ab anno, vt tradit Mãdos. de annalib. n. 40. Qui cũ in seipsũ recurrat, à so-
29 lisq; cursu per duodecim Zodiaci signa reguletur: de quo Virgilius 5. AEneid.

Annus exactis cõpletur mensibus orbis,
Ex quo reliquias, diuiniq; ossa parentis
Cõdidimꝰ terra, mæstasq; sacrauimꝰ aras

Et 3. AEneid. alt.

Interea magnum Sol circũuoluitur annũ

idem in Georgica lib. 2.

Atq; in se sua per vestigia voluitur annꝰ.

Et tex. in c. 1. 76. distin. ibi: *Vt si-*
30 *cut annus per quatuor voluitur tempora.* Quare AEgyptij annũ significabãt per draconẽ suã caudã mor-
31 dentem, Mãdos. vbi sup. n. 1. & 2. fit vt memoria celebrãda per anni cursum, & verso anno iterũ, atq; iterũ,
32 modo quo prius, rectè dicatur anniuersariũ: & ita eo vtitur vocabulo sanctus Thom. in 4. dist. 25. q. 3. art.
33 2. q. 2. ad primũ, vbi quod si Ecclesiæ aliquid relinquitur cũ deuotione pro anniuersario, tenetur illud quotãnis celebrare. Et Plato in Menexeno, in fin. ibi: Ipsis verò morte sublatis anniuersarium cultum præstare nunquam intermittit.

Et sic l. 1. C. de collat. donatorũ,
34 lib. 10. vocat anniuersariũ Canonẽ, siue pensitationẽ quotãnis soluẽdã, vbi glos. inquit, ex quo colligo illũ esse Canonẽ anniuersariũ, qui singulis annis debetur: & itidẽ, l. Iudæorũ primatas, C. de Iudæis, ibi: *Anniuersariũ Canonẽ de Synagogis omnibꝰ Palatinis cõpellentibus exigant:* & sic iureconsultus. Sceuol. l. liberto, §. finali, ff. de annuis legatis, vocat anniuersaria singulis annis præstãda ex redditibus fundi, vt explicat glossa ibi, quã sequitur Rebuf. l. anniculus 134. verũ Anniuersaria, ff. de verborum significatione, & sic Romanus Põtifex cap. cũ inter vos 29. de verborũ significatione, & c. finali, de testamẽtis, & c. vnico, de clericis nõ
35 resid. lib. 6. Vocat anniuersaria, quæ pro defunctis annuatim fiũt, de quibus est noster intentus tractare, & vtinam auxiliãte Deo finiamus ad eius gloriã, suæq; Genitricis Virginis Mariæ, & fideliũ animarũ commodum, prout speramus.

36 Et in primis sancta Ecclesia quotãnis celebrat anniuersariũ secunda die mẽsis Nouẽbris, pro omnibꝰ fidelibus defunctis, post diẽ omniũ Sanctorũ, Selua de beneficio 1. p. q. 5. nu. 92. & tradit Mandosius de annalibus, nu. 41. vbi hoc dicit maximã pietatẽ, & salubre esse cõsilium Ecclesiæ; Guillermus Durandus in rationale diuinorũ officiorũ, lib. 7. c. 1, n. 1. & 2. qui allegat tex. in c. iussum de consecration. distinct. 1.

Sic & Romanus Põtifex singulis annis celebrat anniuersariũ in sua Capella pro Papa prædefuncto, tra
37 dit Gratian. decis. 22. n. 18. vbi nu. 19. inquit, solùm celebrari pro Papa immediatè mortuo, nõ pro alijs
38 antecessoribus: quia credẽdum est, quod iam non egeant suffragijs, licèt extra Capellam Papæ pro eis fiant, & Mandosius de annalibus, numer. 41. versicul. Centesimus trigesimus sextus, vbi versicul. sequẽti, quod pro Cardinalibus fit anniuersa-

uersarium in Capella Romani Pontificis.

Sic in Ecclesijs Cathedralibus ab
9 Episcopis celebratur anniuersariũ pro Prælatis prædecessoribus de consuetudine, testatur Cerola in praxi Episcopali 1. part. verbo, funus corporis, versic. Quinto anniuersarium.

40 Pro Regibus autem non fiunt ab Ecclesijs Regni anniuersaria, sed solùm exequiæ cum magna pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis, tradit Cerola vbi supra, versiculo 10. & sic vidi seruari in Ecclesia Toletana.

Sed nostræ Hispaniæ Reges Catholici, sibi consulunt relinquen-
41 do memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in Templis, & Capellis ab eis erectis; vt videre est in capella Regum antiquorum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, vbi adest magnus numerus Capellano-
42 rum, cum maiori Capellano, & in qua nobilis, & Regia confraternitas sanguinis Christi celebrat omnibus diebus Dominicis Missam passionis iunctis confratribus cum candelis ceræ rubeæ, & in diebus omnium Sanctorum, & fidelium defunctorum Capellani, & confratres processionaliter ascendunt ad altare maius, cuius lateribus adsunt Reges sepulti, & canitur responsum cum aspersione aquæ benedictæ, qui omnes tàm Capellani, quàm confratres sunt puri sanguinis, cùm ista qualitas requiratur statutis Capellæ, & confraternitatis, cuius & genitor meus fuit, & ego ad præsens sũ confrater. Et in eadem alma Ecclesia adest altera insignis, & ditissima Capella, Regum modernorum nuncupata, ad differentiam antiquorum; vbi multo plures, & ditiores Capellani assistunt cum Illu-
43 strissimo domino D. Gabriele Pacieco, Capellano maiore, Decano, & Canonico illius sanctæ Ecclesiæ, Marchionis de Villena filio, qui vt generis splendore capitulum almæ Ecclesiæ, & Regiam Capellam ornat, ita & eximia prudentia, mirificè, & acceptè vtrumque gubernat.

44 Sic Granatæ, & alijs multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt sepulchra Regum priscorum, vbi anniuersaria suffragia pro eorum animabus fiunt, prisci namque Reges, huc illucque sibi sepulchra parabant, quousque prudentissimus ille Philippus Secundus admirandum inter mirabilia mundi Diui Laurentij Templum pro sepulchro Hispaniæ Regum in Scoriali ædificauit, vbi eius corpus cõditur, & anniuersaria incredibili apparatu produini cultus veneratione celebrantur.

45 Sic Archiepiscopi Toletani assueuere construere templa, & Collegia ampla, vbi & sepeliuntur, & suffragijs iuuantur.

46 Sic illustrissimus dominus Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus, religione plenus, sibi parat pro sepulchro sacrum ærarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, locus certè terribilis, & inter fideles famigeratus, pro imagine Dei Genitricis Mariæ, vulgo, del Sagrario, quæ ibi reconditur, quem admirabili ædificio ampliat, & cũ tã eminens sit

sit sepulchrum, quod à nullo Ecclesiç Antistite fuisset electũ, mirabantur deuoti, & ingeniosi Toletani, nunc præ gaudio fatentur diuinitus fuisse reseruatum meritissimo huic Prelato, ob splendentẽ eius charitatem, qua in dies thesaurizat in cœlis. Et circa hunc Sacrarij locũ, porta solũ intermedia adest sepulchrũ Illustrissimi domini domini Santij de Rojas Archiepiscopi Toletani, de nobilissima progenie eiusdem Illustrissimi domini Cardinalis de Sandoual, vbi cum magno Capellanorum numero quotidie suffragia celebrantur.

47 Sic Excellẽtissimus Dux Lermç, sibi, & successoribus pro sepulchro parauit illud famigeratũ Templum Vallisoletanum Diui Pauli Ordinis Dominicani, cum ampla dotatione redditaum pro suffragijs perpetuo celebrandis, cum prius sepulchrum antiquissimum esset suæ nobilissimæ familiæ Templum Monasterij de Trianos eiusdem Ordinis, distãs vnum miliare à villa de Sahagum: cuius Principis tanta est erga Deum religio, vt & alijs multis locis Templa, quæ sequuntur in Dei honorẽ, fundauerit.

In Pinciana ciuitate, Templum Monasterij S. Mariæ de Bethleẽ Ordinis diui Bernardi, quod pingui dotatione illustrauit, & reparauit antiquum ius Patronatus eo in monasterio sibi competẽs. Et ex Ouidio. *Nõ minor est virtus, quã quærere parta tueri.*

48 A pari enim iudicantur ædificatio, & reparatio, l. 3. §. hoc autem, ff. de itinere actuq; priuato, l. 1. in fine, ff. de mortuo inferẽdo, & sepulchro ędificando, in illis verbis: *AEdificare autem non solum qui nonum opus molitur intelligendus est; verum is quoque qui vult reficere.* Et est sine dubio, quãdo fit refectio antiqui operis totaliter diruti, vt erat templum sanctæ Mariæ de Bethleem, ita tenet additio marginalis dict. l. 3. & est tex. in l. si ita, §. fin. delegat. 1. Quod pro

49 cedit, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur, vt ex alijs resoluit Ioannes Garcia de Expensis, c. 1. nu. 8. & c. 14. nu. 11. quem sequitur Barbosa, l. diuortio, §. fin. 1. p. n. 30. ff. solut. matr.

In eadem Pinciana ciuitate, monasterium Discalciatorum Franciscani Ordinis.

In villa de Ampudia, monasteriũ Discalciatorum eiusdem Ordinis, & ad eandem villã de Ampudia trãstulit Ecclesiam Collegialem de Vsillos; quam obtinuit permissu potentissimi domini nostri Regis Philippi Tertij.

In villa de Lerma, Ecclesiam Collegialem Abbatis, & Canonicorũ, aliorumque Prebendatorum, & ministrorum, congruenter dotatam.

In eadem villã Lermæ, duo monasteria monialium Discalciatarum, Frãciscani, & Dominicani Ordinis.

In villa Deniæ, monasterium Discalciatorum eiusdem Ordinis.

In eadem villa Deniæ, monasterium monialium Recollectarũ Augustiniani Ordinis.

In villa de Iabea, monasteriũ Discalciatorum Montis Carmeli.

In villa de Madrid, monasterium Recollectorum sanctissimæ Trinitatis, sed & alia ędificat.

Et

Et nō omittā referre, quod dum etiam aduocatus Toleti, accesserūt ad me Monachi Recolecti Ordinis sanctissimæ Trinitatis, vt per libellū peterē in Consilio domini Cardinalis Archiepiscopi sibi licentiā indulgeri ad sistendum in oppido de Madrid in Hospitali sancti Laurentij, loco quidem exiguo & humili, contiguo portæ Toletanæ: & cū eis negaretur licentia, cū angustia recesserunt deuoti Religiosi, mihiq; instarunt, vt cum viderē tempus iterato licētiā in cōsilio peterē, et postea aliquibus epistolis petiti memorē me fecerunt. Sed omnipotēs Deus, qui nunquā despexit preces humilium, vt habetur Ecclesiastici c.35. et Iudith.6. et in cuius manu est cor Principis, et quò vult inclinat illud, Prouerb. c. 21. et Psalmo 75. in fine, et l.3.tit.2.part.2. cor excelentissimi Ducis (paratū ad similia pietatis opera peragenda) tetigit, qui eis ædificauit tēplū, domūque monasticam cū hortis, pro quorū meliori cōmoditate scidit partē suę Quintæ, siue Grangę ibi contiguæ, quam Religiosis tradidit, & ingressu Religiosorū processioni adstitit, cui ego interfui, dum Prætoris vicē tenerē, & vt Religiosi antidora excellentissimo Duci referrēt grato animo, onus perpetuū sibi imposuerunt (vltra Missarum celebrationes) quod cōtinuè die, noctuq; sine intermissione vnus ex Monachis assistat orando in tēplo pro excelētissimo Duce, successoribusq; eius, quod vt commodè fiat, debēt eo in monasterio adesse viginti quatuor Religiosi ad minus, vt singuli Monachi, singulis horis orationi destinentur. Fidelis ergo seruus, & prudens potest Dux appellari, siquidē à Deo accepta, ita expendit, vt ei in reddēdis rationibus ad futurā gloriā pro-
50 sit. Signū nāq; prædestinationis est, tēpla ædificare, vt sentit Ripa de vita beatę Thirisiæ, lib. 2.c.12. & conducit, quod legitur de Zorobabel, & Iesu filio Iosedec, & Simone Oniæ filio, qui ædificarūt tēpla, & gloriā adepti sunt, Zachariæ c.6. & Ecclesiastici, c. 49. & 50. & melius illud Lucæ cap.7. *Dignus est, vt hoc illi præstes, diligit enim gentē nostrā, & Synagogā ipse ædificauit nobis.* Et sic fœlices appellādi sunt tēpla ædificātes, vt ex alijs tradit Spin. in spec. testam. glos. 13. n. 14. Et vt fœlicitatē ita, & acceptionē, quā erga Regē, & Regnū habet ob dulcedinē, & veritatē suæ locutionis meretur: quare in eo inuenitur illud Prouerbiorū c. 22. Qui diligit cordis munditiā, propter gratiā labiorū suorū, habebit amicū Regē. Multa de hoc Principe recēsere possē, sed cū nostri assūpti solū sit, huiusmodi pia opera & sacrificia referre, possumus dicere: *Ducis arma canant alij, nos Ducis aras.*

51 Sic excellentissima familia Marchionū de Villena, miraculo quodā præāmbulo funeratur in tēplo Virginis Mariæ, vulgo nūcupato, del Parral, Ordinis diui Hieronymi, sito extra muros Segouiēsis ciuitatis, vbi nō solū anniuersaria pro eis defunctis, sed & diaria sacrificia fiūt, cōstruxit, & ditauit templum, & monasterium excellentissimus ille memorādus Dux, & Marchio dom. D.

Ioan-

Ioannes Paciecus, Ordinis sancti Iacobi de Spata Magister, ea motus causa, quod dum eo loco, tunc eremo, & campestri solus exijsset pro habendo certamine cũ nobili viro, qui eum reptauerat aduersarius, nobilitatis & fidei oblitus, non itidẽ, vt debuit, solus, imò duobus alijs armigeris associatus, Magistro obuiã occurrit, qui cum cerneret imminẽs periculum, salutem corporis, & animæ beatissimæ Virgini ex corde deuotè, & anxiè cõmendauit, & increpans aduersarios proditionis, irruens in eos, ita magnanimiter, & fortiter pugnauit, vt duobus lætaliter vulneratis, tertius aufugerit: quod vidẽs nobilis Magister, Christianè, & humiliter, noluit victoriã suæ humanæ fortitudini tribuere, sed Deiparæ Virginis auxilio. Et vt grati animi testimonium Dei Genitrici præberet, antequam à pugnæ & certaminis loco recessisset, promisit templum in honorem Virginis ædificare, ibiq; corpus suum sepulturæ tradere, vbi verisimiliter remaneret occisus, nisi beatissima Virgo auxiliũ impendisset, quod expẽsis nõ parcẽs, magno sumptu adimplere non distulit, relinquens honorabile suæ posteritati sepulchrũ.

52 Et quàm congruũ, religioniq; cõsentaneum sit huiusmodi honorabilia sepulchra appetere, & construere, satis cõperimus. Siquidem Christus Redemptor noster, cuius actio est nostra instructio, licèt vilem, & accerrimam mortem passus fuerit, quia ipse voluit, tamẽ voluit honorificè sepeliri, vt habetur Ioannis c. 19. Matthæi c. 27. Lucæ 23. quod vaticinauerat prius Isaias, c. 11. Et erit sepulchrũ gloriosum, quod põderat Roland. cons. 20. nu. 28. vol. 3. Vbi quod deuota sepultura quodãmodo affert bonæ vitæ & fidei testimonium, cùm videantur deponere corpora, vt expectẽt resurrectionem, quã credunt, text. est qui hoc singulariter probat in cap. non æstimemus, 13. quæst. 2. in illis verbis: Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt, quanto magis debent facere, qui credunt, vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, & in æternitate mansuro impensum huiusmodi sit, etiam quodãmodo eiusdem fidei testimoniũ.

53 (margin, beside "modo affert bonæ vitæ")

54 Et sic fertur de illis Regibus AEgyptijs forsan fabricasse pyramides illas pro sepulchris suorum cadauerum, allucinantes carnis resurrectionẽ:

55 & Iosephus de antiquitatibus Iudaicis, lib. 7. refert sepulchrũ Dauid sumptuosum fuisse, & quod eius filius Salomon tot diuitias sepulchro imposuit, vt transactis mille & trecentis annis, dum esset circũdata ciuitas ab Antiocho, magno exercitu, Hircanus Põtifex in Hierusalem, vt pecunia redimeret ciuitatẽ, aperuit sepulchrũ, & inuenit tria millia talenta in moneta aurea: & quod postea Rex Herodes aliam magnam summam ex eodem sepulchro percepit.

56 Et tamen verissimum est, quod quidquid impẽditur corpori humãdo, nõ est præsidiũ salutis, sed humanitatis officiũ, secundũ affectũ, quo nemo vnquã carnẽ suã odio habuit, d. c. nõ æstimemus 13. q. 2. & magis sunt viuorũ solatia, quàm subsidia mor-

17 *Quia nescimus qui ex mortuis egeât, vel non suffragijs, pro omnibus fidelibus sunt facienda.*

18 *Optimũ erit cõsiliũ, quod sit in orante habitualis intentio, vt si is, pro quo orat, nõ egeat suffragijs, quia iam sit beatus in cælo, vel non, iuuetur illis, quia damnatus, ad ipsum orãtẽ reuertatur oratio, & expenditur, Psal. 34.*

19 *Optime faciũt qui bona relinquũt pro suffragijs, vt eis iuuẽtur eorũ animæ ad citius consequendum Paradysum.*

20 *Concilium Tridentinũ hortatur Episcopos, curent, quod fidelium virorum suffragia accurate fiant.*

21 *Licet in omnibus relictis pijs curandũ sit implementum, præcipuè optandum est in acceptabili Missæ sacrificio, cũ magis eo iuuentur animæ.*

22 *Licet iubẽs, vt pro eius anima dicantur Missæ, cum mortuus fuerit, aliquid mereatur erga Deum ratione illius affectus, & iussionis, & quia relinquit Clericis, & Ecclesiæ stipẽdia pro Missis, non tamen consequitur illud, quod prouenit ex opere operato, quousq; sacrificiũ Missæ celebretur.*

23 *Multũ interest animab9, vt sacrificia missarũ opere cõpleãtur, quia nulla est Missa, per quã ex opere operato nõ minuatur aliquo modo pœna Purgatorij.*

24 *Laudatur Illustrissimus & Reuerẽdissimus dominus Cardinalis de Sandoual, Archiepiscopus Toletanus, ob vehementẽ curã, quã adhibet in implemento, & executione piorũ relictorum, in quo proprijs nõ parcit expẽsis.*

25 *Cõmemoratio est faciẽda eorũ defunctorum, qui pro suarum animarum salute bona reliquerunt.*

26 *Memoria pia quæ pro Missis annuatim celebrãdis, vel pro elargiẽdis eleemosynis, aut alijs operibus pijs, à fidelibus relinquitur, vocatur cõmuniter anniuersarium.*

27 *Anniuersariũ appellatur, quod fit pro defuncto anno reuoluto, & verso à die mortis suæ.*

28 *Traditur æthimologia anniuersarij.*

29 *Annus per duodecim Zodiaci signa à Solis cursũ regulatur, & in se ipsum recurrit.*

30 *Annus per quatuor voluitur tẽpora.*

31 *AEgyptij annũ significabant per draconem suam caudam mordentem.*

32 *Memoria celebrãda per anni cursũ, & verso anno iterũ, atq; iterũ, modo quo prius, rectè dicitur anniuersariũ.*

33 *Sãctus Thomas vtitur hoc vocabulo, anniuersarium, dicens: quod si Ecclesiæ aliquid relinquitur pro anniuersario, tenetur illud quotannis celebrare, & Plato eo etiã vtitur vocabulo.*

34 *Referuntur iura ciuilia, quæ vtuntur hoc vocabulo, anniuersarium.*

35 *Ius canonicum vocat anniuersaria, quæ pro defunctis annuatim fiunt, de quibus author intendit tractare.*

36 *Sãcta Ecclesia quotãnis celebrat anniuersariũ pro omnibus fidelibus defunctis post diẽ omniũ sanctorum.*

37 *Romanus Pontifex singulis annis celebrat in sua capella anniuersariũ pro Papa immediatè prædefuncto, nõ pro alijs antecessoribus, quia credendum est, quod iam non egeant suffragijs.*

38 *Extra capellam Papæ fiunt etiam anniuersaria pro prædecessoribus Romanis Pontificibus.*

39 *In Ecclesijs cathedralibus Episcopi celebrant anniuersarium pro Prælatis prædecessoribus.*

40 *Pro Regibus Hispaniæ fiũt ab Ecclesijs suorum Regnorum exequiæ cũ magna pom-*

pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis pro vna vice tantum.

41 *Reges Hispaniæ sibi consulunt relinquendo memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in tẽplis, & capellis ab eis erectis.*

42 *In Capella Regum veterum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ fiunt anniuersaria suffragia, à Regia cõfraternitate sanguinis Christi, simul cũ Regalibus Capellanis, qui omnes Capellani & confratres debẽt esse puri sanguinis, cũ ea qualitas requiratur statutis vtriusq; congregationis, & author est vnus ex confratribus, & eius genitor fuit.*

43 *Laudatur illustrissimus dominus D. Gabriel Paciecus, almæ Ecclesiæ Toletanæ Decanus, & Canonicus, & Regum modernorum maior Capellanus, Marchionis de Villena filius.*

44 *In multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt Regum sepulchra, vbi anniuersaria celebrantur, quia prisci Reges, huc illucq; sibi sepulchra parabãt, quousque prudentissimus Philippus Secundus Rex admirandum templum Diui Laurentij ædificauit.*

45 *Archiepiscopi Toletani asueuere construere templa & collegia, vbi sepeliuntur & suffragijs iuuantur.*

46 *Illustrissimus dominus Cardinalis de Sandoual assumit pro sepulchro sacrum AErarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, & eius electio laudatur.*

47 *Referũtur sepulchra excellentissimi Ducis de Lerma, & monasteria ab eo suis expẽsis fundata, & numeris seqq.*

48 *A pari procedunt ædificatio & reparatio.*

49 *Limita quando fit refectio operis totaliter diruti, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur.*

50 *Templa ædificare, est signum prædestinationis.*

51 *Refertur sepulchrum Marchionum de Villena, electum miraculo quodã præambulo.*

52 *Congruum & Religioni consentaneũ est huiusmodi sepulchra honorabilia cõstruere, cũ Christus Redẽptor noster, licet acerrimã & vilẽ mortẽ passus fuerit, voluit honorificè sepeliri.*

53 *Deuota sepultura bonæ vitæ & fidei affert testimonia, cum videntur deponere corpora, vt expectent Resurrectionem, quam credunt.*

54 *De Regibus AEgyptijs fertur forsan fabricasse pyramides illas pro sepulchris suorum cadauerum, quod allucinauerint carnis resurrectionem.*

55 *Sepulchrum Dauid fuit sumptuosum, & magnæ diuitiæ ei impositæ, quibus postea Hircanus Pontifex in Hierusalem redemit ciuitatem obsessam exercitu Antiochi, & Rex Hærodes aliam magnam summam ex sepulchro percepit.*

56 *Quòd impeditur pro corpore sepeliẽdo corpori humando, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium.*

57 *Ita surrecturus est is cuius ossa sunt exiccata, & in puluerem reducta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro conseruatus.*

58 *In eo statu est viuendum, in quo & libeat mori.*

CAPVT I.

1 ANCTA Ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: Consequentia vera & legiti-

gitima est,quæ sumitur ex d. lib. 2.
Machab.c.12.cumque verissimum
&absq;dubio sit purgatoriũ esse,ibi
q; animas detẽtas fideliũ suffragijs
iuuari,vt cõstat Tobiæ 4. & ex mul
tis sacræ Scripturæ locis cõgestis à
Canis.inCathecismo,c.de pœnit.sa
cram.q.9.An sit post mortẽ satisfa-
ctioni locus,à Ioãne EKio de purga
torio,& nouissimè aDoctore Carri
llo in sua explicatione bullæ defũcto
rũ,c.1.&habetur in c.qualis,&in c.
qui in aliud sæculũ,25.dist. Tridẽ.
2 Synodus sess.6.de iustific.cano.30.
& sess.25.in prin.Et hoc cognoscen-
do,fideles frequẽter relinquunt in
suis testamentis bona,vt ex eorum
redditibus missæ celebrẽtur annua-
tim,aliaq; fiant pia opera ad remis-
sionẽ suorũ peccatorũ. Quod enim
3 relinquitur in pios vsus,in remissio
nem peccatorũ censetur relictum,
Mascard.de proba.concl.1171.n.3.
Et cũ animæ purgatorij nõ sint in
4 statu orandi,vt tenet S.Tho.2.2.q.
83.ar.11.ad tertiũ,quẽ sequitur A-
bulens.super Matt.c.6.q.86.& Na-
uar.de orat.c.20.n.9.saltim merito
5 rie,cũ nõ sint in statu merendi,licèt
deprecationẽ habeãt,vt tradit Gre
go.deValẽt.3.to.disp.6.q.2.de orat.
punct.6.vbi vers.3. inquit, animas
7 purgatorij pro se quidẽ orare,vt sci
licèt per mediũ aliquod diuina pro
uidẽtia cõstitutũ,vt per suffragia à
pœnis liberentur,ita docent Alex.
Halens.4.p.q.91.mem.4.& probat
ex S.Greg.lib.4.Dialogorũ,vbi me
8 morat animas purgatorij,etiã à vi-
uentibus auxiliari petere, & posteà
cum Medina de oratione q.5.citans
9 etiam Gabrielem,tenet,animas pur
gatorij orare,tum generatim pro fi
delibus,tum in specie pro his qui ip
sis peculiariter in hac vita chari fue
10 runt.Pro quo facit,quòd Samuel de
functus antequam cœlum intraret,
orauit pro populo,vt habetur Ma-
chabæorum 2.c.vlt.Et de Moyse,&
Samuele legitur Hieremiæ c.15. *Et
dixit Dominus ad me:Si steterint Moy
ses,& Samuel coram me,non est anima
mea ad populum istum.*

Et licèt Valentia referat S.Tho-
mam,& Abulensem contrariũ tenẽ
tes,tamen hoc dicit non esse impro
babile,quod etiam tenet Parlad. 3.
p.differentia 25.& Medina de orat.
tract. 6. q. 4. dub. penul. vbi quod
11 non obstat,quod animæ purgatorij
non sint in statu merendi, quia nec
sancti qui sunt in cœlo , in eo sunt
12 statu:& quod licet animæ purgato
rij nos non possint audire (vt ipse
inquit)sufficit coniectari,quod ali-
qui pro eis orabunt , vt etiam illæ
pro benefacientibus orent,vel rela
tione nostri Angeli.

13 Neque obstat text.in c.in præsẽ
ti 13.q.2.vbi referuntur hæc verba:
*In præsenti sæculo scimus , siue orationi-
bus,siue concilijs inuicem posse nos coadiu
uari,cũ autẽ ante tribunal Christi vene-
rimus,nõ Iob,nõ Daniel,nec Noe rogare
posse pro quoquã,sed vnũquẽque portare
onus suũ:*nã respõdetur cum gl. ibi,
quod intelligitur tex.si mortui de-
14 cesserint in peccato mortali,quã ex
positionẽ sequitur,& eleganter de-
clarat ibi Cardinalis Turrecremata,
dicẽs esse intellectũ illius tex.quòd
orationes viuorum, & sanctorũ nõ
prosunt mortuis in pœnitentibus,
quoniã tales permanent, quales ab
hinc

hinc decesserunt, nam vbi ceciderit
lignum, ibi erit, Ecclesiastes c.11.&
15 dicitcum diuo Tho.4. distin. quòd
suffragia viuorum non iuuant defū
ctos, quantū ad mutationē status, fę
licitatis, vel miseriæ: bene autem iu
uant, quod aliquid, quod cōsequitur
statū gloriæ, scilicet quia in purga-
torio retardatur animarū progres-
sus, ab vltima retributione, quāuis
16 sint in securitate, & sic inquit Turre
cremata d.c. in præsenti, esse intelli
gendū pro tēpore iudicij vniuersa-
lis, vbi vltima fiet retributio æter-
næ gloriæ, vel æternæ miseriæ, in
qua quilibet recipiet solū secūdum
quod in corpore gessit. Sed quòd in
terim animæ purgatorij iuuari pos
sunt orationibus, tā viuorum quàm
sanctorum existētiū in vita æterna.
Sed cū animæ purgatorij sint in
securitate, quid est, quod sancta Ec-
clesia in Missa defūctorū ita petit,
*Libera animas omniū fideliū defunctorū
de pœnis inferni, & de profundo lacu, libe
rà eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tar
tarus, ne cadāt in obscurū*, et Medina Cō
plutēsis de oration. tract.6.q.6. niti
tur explicare. Placet autē, quod re-
tulit mihi vir doctissimus audiuis-
se Romæ à Cardinali Baronio, et a-
lijs nēpe in primitiua Ecclesia assue
tū fuisse, postquā infirmi morientes
accepissent Viaticū, et sanctū oleū,
statim dicere Missā pro eis moribū
dis, quòd et hodie sæpissimè fit,
atque ita ea vtitur oratione, et
eadem oratio Deo placet, cum fit
pro iam defūctis existētibus in pur
gatorio securi, quēadmodū eifuerūt
gratæ orationes sanctorum Patrum
petētiū suū aduētū, licet iā decre-
uisset carnē sumere, & tēpus, vt di-
cit Medina vbisupra, & concludit
quod tradit Sot. in 4. sentētia. dist.
45.q.2.art.2.vers. Ad secūdū respō
detur, quod Ecclesia ante obitū ora
re potest, & solet pro infirmo, vt ab
inferno damnatorum liberetur, sed
post obitū nequaquā, nisi vt libere-
tur à purgatorio.
17 Et quia nescimus, qui ex mortuis
egeāt, vel nō, suffragijs pro omnib9
fidelibus sunt faciēda, vt dicit tex.
18 in d.c. nō æstimemus 13.q.2. Opti-
mū tamē erit cōsiliū, quod sit in orā
te habitualis intētio, vt si is, proquo
orat, nō egeat suffragijs, quia iā sit
beatus in cœlo, vel nō, iuuetur illis,
quia damnatus, ad ipsum orātē re-
uertatur, iuxta illud Psal 34. *Oratio
mea in sinu meo conuertetur*. Et Luc.10
*Si non fuerit filius pacis, pax vestra ad
vos reuertetur*, tradit Gabr. in quar-
to, lection. 58. Augustin. sermo. 44.
ad fratres in eremo.
19 Cū itaq; animæ purgatorij viuen
tiū iuuētur suffragijs, optime quidē
faciūt, quia animabus suis ita cōsu
lūt, vt ex bonisquę habēt, talia fiēda
cōstituāt, quod eis prosint ad citius
cōsequēdū paradisum, et vt eis faci
lior aditus patere possit ad Regna
cœlorū, quod vt cōsequātur sancta
20 Triden. Synodus hortatur Episco-
pos, curēt quod fideliū virorū suffra
gia, vt sacrificia Missarū, orationes,
eleemosynæ, aliaq; pietatis opera,
quæ à fidelibus pro alijs fidelibus
defunctis fieri cōsueuerūt, secūdum
Ecclesiæ instituta, piè et deuotè fiāt,
et quæ pro illis ex testatorū funda-
tionibus, vel alia ratione debētur,
nō perfūctoriè, sed à Sacerdotibus,

& alijs,

& alijs, qui hoc præstare tenētur, diligēter, & accurate persoluātur, & quia in omissione, quā habēt executores, qui testamentis, aut alijs dispositionibus ad taliū implemētū relinquūtur: seu hi, ad quos de iure pertinet eorū executio, nō leue, seu mediocre dānum fideliū animabus infertur, quæ reatu pœnæ detinentur, admonitos eos esse vellē: prout & sancta Synodus admonet, quod summopere curēt implere iussa pia defunctorū. Etsi in omnibus
21 hoc optandū sit: maximè autem in celebrādis Missis, tùm quia & sancta Ecclesia in d. ses. 25. Concil. Trident. testatur animas fideliū potissimè iuuari acceptabili Missæ sacrificio: tùm etiā, quia etsi non possit negari, quod iubēs, vt pro eius ani-
22 mæ, & alijs fideliū animabus dicantur Missæ, cū primū mortuus fuerit, quod bona fide adimplendū esse credit, mereatur ergà Deū ratione illius affectus, & iussionis: & quia relinquit clericis, & Ecclesiæ stipēdia pro Missis celebrandis, nō tamen cōsequetur illud plus, quod prouenit ex opere operato, quousque
23 que sacrificiū Missæ celebretur. Sicque multum interest animabus huiusmodi sacrificia opere compleātur, vt tradit Dominicus Soto in 4. sentētiarū, dist. 45. q. 2. art. 4. vers. Respondet vifariam: quia nulla est Missa, per quā ex opere operato nō minuatur aliquo modo pœna Purgatorij, secundum Nauar. cons. 11. incipienti, An gratia, n. 2. de priuilegijs. Quare laudandus est Illustrissimus & Reuerendissimus Domini
24 cus Cardinalis de Sādoual Archiepiscopus Toletanus, qui tam vehementem curā in hoc adhibere voluit, vt suis expensis creauerit nouum in sua Archiepiscopali Audiētia officiū promotoris fiscalis, (vltra ordinarium promotorem omnium causarum) qui solum in hoc summa ope nititur, vt relicta pia impleantur, quod quantum cōmodi afferat fidelium animabus, satis
25 compertum est, siquidem in dies mediante exacta, & officiosa promotoris cura, clarescunt memoriæ oblitæ iā, vel deobscuratæ malitia executorum, vel soluere debentiū tributa, ex quibus suffragia celebrātur, & renouatur cōmemoratio defunctorum, qui pro suarum animarum salute ea reliquerūt, quod cōmendat Concil. Trid. ses. 25. c. 4. de reform. sed & quilibet de populo potest agere, & petere cogi hæredē soluere relicta pro Missis, & alijs pijs causis, Speculator titulo de instrumentorum editio. §. nunc vero aliqua, vers. Sed nonne quilibet de
27 populo, nū. 65. Angel. in authen. de ecclesiast. titulis, §. si in autē sanctissimus, Bart. l. si quid 120. n. 2. & l. ciuitatibus 125. n. 5. de leg. 1. Simō de Pretis lib. 5 de interpretan. vlt. volunt. interpret. 2. dubitat. 2. n. 113. pag. mihi 522.

Hæc autē memoria pia, quæ pro Missis annuatim celebrandis à fidelibus relinquitur, vel pro elargiendis eleemosynis, aut alijs operibus pijs, vocatur communiter anniuersariū, tex. cū glos. in c. cū creatura, de celebratione Missarū, vbi anniuersariū appellatur, quod fit pro defuncto anno reuoluto à die mortis suæ

suæ. Eãdẽ æthimologiã tradit Calepinus in ditionario, verb. anniuersariũ, ibi: quod singulis annis statuto
28 tẽpore reuertitur. Dicitur enim ab anno, vt tradit Mãdos. de annalib.
29 n. 40. Qui cũ in seipsũ recurrat, à solisq; cursu per duodecim Zodiaci signa reguletur: de quo Virgilius 5. AEneid.

Annus exactis cõpletur mensibus orbis,
Ex quo reliquias, diuiniq; ossa parentis
Cõdidimus terra, mæstasq; sacrauimus aras.

Et 3. AEneid. ait.

Interea magnum Sol circũuoluitur annũ.

Idem in Georgica lib. 2.

Atq; in se sua per vestigia voluitur annus.

Et tex. in c. 1. 76. distin. ibi: *Vtsi-*
30 *cut annus per quatuor voluitur tempora.* Quare AEgyptij annũ significabãt per dracone suã caudã mor-
31 dentem, Mãdos. vbi sup. n. 1. & 2. fit vt memoria celebrãda per anni cursum, & verso anno iterũ, atq; iterũ,
32 modo quo prius, rectè dicatur anniuersariũ: & ita eo vtitur vocabulo sanctus Thom. in 4. dist. 25. q. 3. art.
33 2. q. 2. ad primũ, vbi quod si Ecclesiæ aliquid relinquitur cũ deuotione pro anniuersario, tenetur illud quotãnis celebrare. Et Plato in Menexeno, in fin. ibi: Ipsis verò morte sublatis anniuersarium cultum præstare nunquam intermittit.

Et sic l. 1. C. de collat. donatorũ,
34 lib. 10. vocat anniuersariũ Canonẽ, siue pensitationẽ quotãnis soluẽdã, vbi glos. inquit, ex quo colligo illũ esse Canonẽ anniuersariũ, qui singulis annis debetur: & itidẽ, l. Iudæorũ primatas, C. de Iudæis, ibi: *Anniuersariũ Canonẽ de Synagogis omnibus Palatinis cõpellentibus exigant:* & sic iure consultus. Sceuol. l. liberto, §. finali, ff. de annuis legatis, vocat anniuersaria singulis annis præstãda ex redditibus fundi, vt explicat glossa ibi, quã sequitur Rebuf. l. anniculus 134. versi. Anniuersaria, ff. de verborum significatione, & sic Romanus Põtifex cap. cũ inter vos 29. de verborũ significatione, & c. finali, de testamẽtis, & c. vnico, de clericis nõ
35 resid. lib. 6. Vocat anniuersaria, quæ pro defunctis annuatim fiũt, de quibus est noster intentus tractare, & vtinam auxiliãte Deo finiamus ad eius gloriã, suæq; Genitricis Virginis Mariæ, & fideliũ animarũ commodum, prout speramus.

36 Et in primis sancta Ecclesia quotãnis celebrat anniuersariũ secunda die mẽsis Nouẽbris, pro omnibus fidelibus defunctis, post diẽ omniũ Sanctorũ, Selua de beneficio 1. p. q. 5. nu. 92. & tradit Mandosius de annalibus, nu. 41. vbi hoc dicit maximã pietatẽ, & salubre esse cõsilium Ecclesiæ; Guillermus Durandus in rationale diuinorũ officiorũ, lib. 7. c. 1, n. 1. & 2. qui allegat tex. in c. iussum de consecration. distinct. 1.

Sic & Romanus Põtifex singulis annis celebrat anniuersariũ in sua Capella pro Papa prædefuncto, tra-
37 dit Gratian. decis. 22. n. 18. vbi nu. 19. inquit, solùm celebrari pro Papa immediatè mortuo, nõ pro alijs
38 antecessoribus: quia credẽdum est, quod iam non egeant suffragijs, licèt extra Capellam Papæ pro eis fiant, & Mandosius de annalibus, numer. 41. versicul. Centesimus trigesimus sextus, vbi versicul. sequẽti, quod pro Cardinalibus fit anniuersa-

uersarium in Capella Romani Pontificis.

9 Sic in Ecclesijs Cathedralibus ab Episcopis celebratur anniuersariũ pro Prælatis prædecessoribus de consuetudine, ite statur Cerola in praxi Episcopali 1. part. verbo, funus corporis, versic. Quinto anniuersarium.

40 Pro Regibus autem non fiunt ab Ecclesijs Regni anniuersaria, sed solùm exequiæ cum magna pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis, tradit Cerola vbi supra, versiculo 10. & sic vidi seruari in Ecclesia Toletana.

41 Sed nostræ Hispaniæ Reges Catholici, sibi consulunt relinquendo memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in Templis, & Capellis ab eis erectis, vt videre est in capella Regum antiquorum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, vbi adest magnus numerus Capellanorum,

42 cum maiori Capellano, & in qua nobilis, & Regia confraternitas sanguinis Christi celebrat omnibus diebus Dominicis Missam passionis iunctis confratribus cum candelis ceræ rubeæ, & in diebus omnium Sanctorum, & fidelium defunctorum Capellani, & confratres processionaliter ascendunt ad altare maius, cuius lateribus adsunt Reges sepulti, & canitur responsum cum aspersione aquæ benedictæ, qui omnes tàm Capellani, quàm confratres sunt puri sanguinis, cùm ista qualitas requiratur statutis Capellæ, & confraternitatis, cuius & genitor meus fuit, & ego ad præsens sũ confrater. Et in eadem alma Ecclesia adest altera insignis, & ditissima Capella, Regum modernorum nuncupata, ad differentiam antiquorum: vbi multo plures, & ditiores Capellani assistunt cum Illu

43 strissimo domino D. Gabriele Pacieco, Capellano maiore, Decano, & Canonico illius sanctæ Ecclesiæ, Marchionis de Villena filio, qui vt generis splendore capitulum almæ Ecclesiæ, & Regiam Capellam ornat, ita & eximia prudentia, mirificè, & acceptè vtrumique gubernat.

44 Sic Granatæ, & alijs multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt sepulchra Regum priscorum, vbi anniuersaria suffragia pro eorum animabus fiunt, prisci namque Reges, huc illucque sibi sepulchra parabant, quousque prudentissimus ille Philippus Secundus admirandum inter mirabilia mundi Diui Laurentij Templum pro sepulchro Hispaniæ Regum in Scoriali ædificauit, vbi eius corpus cõditur, & anniuersaria incredibili apparatu prodiuini cultus veneratione celebrantur.

45 Sic Archiepiscopi Toletani assueuere construere templa, & Collegia ampla, vbi & sepeliuntur, & suffragijs iuuantur.

46 Sic illustrissimus dominus Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus, religione plenus sibi parat pro sepulchro sacrum ærarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, locus certè terribilis, & inter fideles famigeratus, pro imagine Dei Genitricis Mariæ, vulgo, del Sagrario, quæ ibi reconditur, quem admirabili ędificio ampliat, & cũ tã eminens

sit

sit sepulchrum, quod à nullo Ecclesię Antistite fuisset electũ, mirabantur deuoti, & ingeniosi Toletani, nunc præ gaudio fatentur diuinitus fuisse reseruatum meritissimo huic Prelato, ob splendentẽ eius charitatem, qua in dies thesaurizat in cœlis. Et circa hunc Sacrarij locũ, porta solũ intermedia adest sepulchrũ Illustrissimi domini, domini Santij de Rojas Archiepiscopi Toletani, de nobilissima progenie eiusdem Illustrissimi domini Cardinalis de Sandoual, vbi cum magno Capellanorum numero quotidie suffragia celebrantur.

47 Sic Excellẽtissimus Dux Lermę, sibi, & successoribus pro sepulchro parauit illud famigeratũ Templum Vallisoletanum Diui Pauli Ordinis Dominicani, cum ampla dotatione redituum pro suffragijs perpetuo celebrandis, cum prius sepulchrum antiquissimum esset suæ nobilissimæ familiæ Templum Monasterij de Trianos eiusdem Ordinis, distās vnum milliare à villa de Sahagum: cuius Principis tanta est erga Deum religio, vt & alijs multis locis Templa, quæ sequuntur in Dei honorẽ, fundauerit.

In Pinciana ciuitate, Templum Monasterij S. Mariæ de Bethleẽ Ordinis diui Bernardi, quod pingui dotatione illustrauit, & reparauit antiquum ius Patronatus eo in monasterio sibi competẽs, Et ex Ouidio. *Nō minor est virtus, quā quærere parta tueri.*

48 A pari enim iudicantur ædificatio, & reparatio, l. 3. §. hoc autem, ff. de itinere actuq; priuato, l. 1. in fine, ff. de mortuo inferẽdo, & sepulchro ędificando, in illis verbis: *AEdificatorem autem non solum qui nonum opus molitur, intelligendus est; verum is quoque qui vult reficere.* Et est sine dubio, quādo fit refectio antiqui operis totaliter diruti, vt erat templum sanctæ Mariæ de Bethleem, ita tenet additio marginalis dict. l. 3. & est tex. in l. si ita, §. fin. delegat. 1. Quod pro

49 cedit, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur, vt ex alijs resoluit Ioannes Garcia de Expensis, c. 1. nu. 8. & c. 14. nu. 11. quem sequitur Barbosa, l. diuortio, §. fin. 1. p. n. 30. ff. solut. matr.

In eadem Pinciana ciuitate, monasterium Discalciatorum Franciscani Ordinis.

In villa de Ampudia, monasteriũ Discalciatorum eiusdem Ordinis, & ad eandem villã de Ampudia trãstulit Ecclesiam Collegialem de Villos, quam obtinuit permissu potentissimi domini nostri Regis Philippi Tertij.

In villa de Lerma, Ecclesiam Collegialem Abbatis, & Canonicorũ, aliorumque Præbendatorum, & ministrorum, congruenter dotatam.

In eadem villa Lermæ, duo monasteria monialium Discalciatarum, Frãciscani, & Dominicani Ordinis.

In villa Deniæ, monasterium Discalciatorum eiusdem Ordinis.

In eadem villa Deniæ, monasterium monialium Recollectarũ Augustiniani Ordinis.

In villa de Iabea, monasteriũ Discalciatorum Montis Carmeli.

In villa de Madrid, monasterium Recollectorum sanctissimæ Trinitatis, sed & alia ędificat.

Ioannes Paciecus, Ordinis sancti Iacobi de Spata Magister, ea motus causa, quod dum eo loco, tunc eremo, & campestri solus existeret pro habendo certamine cũ nobili viro, qui eum reptauerat aduersarius, nobilitatis & fidei oblitus, non itidẽ, vt debuit, solus, imò duobus alijs armigeris associatus, Magistro obuiã occurrit, qui cum cerneret imminẽs periculum, salutem corporis, & animæ beatissimæ Virgini ex corde deuotè, & anxiè cõmendauit, & increpans aduersarios proditionis, irruens in eos, ita magnanimiter, & fortiter pugnauit, vt duobus lætaliter vulneratis, tertius aufugerit: quod vidẽs nobilis Magister, Christianè, & humiliter, noluit victoriã suæ humanæ fortitudini tribuere, sed Deiparæ Virginis auxilio. Et vt grati animi testimonium Dei Genitrici præberet, antequam à pugnæ & certaminis loco recessisset, promisit templum in honorem Virginis ædificare, ibiq; corpus suum sepulturæ tradere, vbi verisimiliter remaneret occisus, nisi beatissima Virgo auxiliũ impendisset, quod expẽsis nõ parcẽs, magno sumptu adimplere non distulit, relinquens honorabile suæ posteritati sepulchrũ.

52 Et quàm congruũ, religioniq; cõsentaneum sit huiusmodi honorabilia sepulchra appetere, & construere, satis cõperimus. Siquidem Christus Redemptor noster, cuius actio est nostra instructio, licèt vilem, & accerrimam mortem passus fuerit, quia ipse voluit, tamẽ voluit honorificè sepeliri, vt habetur Ioannis c.19. Matthæi c.27. Lucæ 23. quod vaticinauerat prius Isaias, c.11. Et erit sepulchrũ gloriosum, quod põderat Roland. cons. 20. nu. 28. vol. 3. Vbi quod deuota sepultura quodã-

53 modo affert bonæ vitæ & fidei testimonium, cùm videantur deponere corpora, vt expectẽt resurrectionem, quã credunt, text. est qui hoc singulariter probat in cap. non æstimemus, 13. quæst. 2. in illis verbis: Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionem non credunt, quanto magis debent facere, qui credunt, vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, & in æternitate mansuro impensum huiusmodi sit, etiam quodãmodo eiusdem fidei testimoniũ.

54 Et sic fertur de illis Regibus AEgyptijs forsan fabricasse pyramides illas pro sepulchris suorum

55 cadauerum, allucinantes carnis resurrectione: & Iosephus de antiquitatibus Iudaicis, lib. 7. refert sepulchrũ Dauid sumptuosum fuisse, & quod eius filius Salomon tot diuitias sepulchro imposuit, vt transactis mille & trecentis annis, dum esset circũdata ciuitas ab Antiocho, magno exercitu, Hircanus Põtifex in Hierusalem, vt pecunia redimeret ciuitatẽ, aperuit sepulchrũ, & inuenit tria millia talenta in moneta aurea: & quod postea Rex Herodes aliam magnam summam ex eodem sepulchro percepit.

56 Et tamen verissimum est, quod quidquid impẽditur corpori humãdo, nõ est præsidiũ salutis, sed humanitatis officiũ, secundũ affectũ, quo nemo vnquã carnẽ suã odio habuit, d.c. nõ æstimemus 13. q. 2. & magis sunt viuorũ solatia, quàm subsidia mor-

mortuorum: Selua de beneficio, 1. par. q. 5. n. 93. & sunt verba text. in c. animæ 13. q. 2. quem ipse allegat, & tradit Sotus in 4. sentẽtiarũ, dist. 45. q. 2. ar. 3. vers. Secunda cõclusio.

57 Et ita surrecturus est is, cuius ossa sunt exiccata, & in puluerem redu cta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro conseruatus, vt habetur Ezechielis c. 37. ibi: Vaticinare de ossibus istis, & dices eis: Ossa arida, audite verbũ Domini, hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego in tromittam spiritum, & viuetis, & dabo super vos carnes, & superextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & viuetis, & scietis, quia ego Dominus. Et iterum in eodem cap. dicitur: Ego aperiam tumulos vestros, & educã vos de sepulchris vestris, & scietis, quia ego Dominus, cũ aperuero sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris populo meus, & dedero Spiritũ meũ in vobis, & vixeritis, vbicunque enim corpora nostra cadant, siue in bello, siue in mare, siue auibus, siue piscibus esca sint. Pollicitus est nobis Christus, nec capillum capitis nostri periturum, Lucæ 22.

58 Et sicut nõ prodest impio sepultura pretiosa, & spetiosa, ita nõ obest pio vilis, aut nulla, c. animæ 13. q. 2. In eo ergo statu est viuẽdũ, in quo & liceat mori, vt in Dño moriamur, & sic beati simus. Nã quid profuit põpa funeralis in cõspectu hominũ auaro diuiti exhibita, qui in inferno sepultus fuit, at vlcerato pauperi defuncto Angeli adstiterunt, & in sinu Abrahæ collocatus fuit, vt habetur Lucæ cap. 17.

AN FVNDVS RELICTVS, vt ex eius redditu anniuersariũ celebretur, possit alienari? & an afficiatur onere, ita vt emptor, seu aliter nouus possessor teneatur ad onera anniuersarij.

CAPVT II.

SVMMARIVM.

1 *Expenditur lex nihil proponi de leg. 1. pro parte affirmatiua, vt fundus possit alienari.*

2 *Verba illa, salua tamen causa legati, posita in d. l. nihil proponi, important fundũ transire in emptorem cũ onere.*

3 *Expenditur pro parte negatiua, l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt.*

4 *Verus intellectus d. §. fin. omissis pluribus est, quod fundus fuit adiectus causa demonstrandæ solutionis, vsq; ad num. 10.*

5 *In dubio præsumitur quod verbum, stet, demonstratiuè, & hoc procedit in omni materia.*

6 *Si in dict. §. fin. fundus adiectus fuisset dispositiuè, & non demonstratiuè, afficeretur onere.*

7 *Quemadmodum inserta persona stipulationi, non semper facit eam personalem, ita res inserta promissioni, non facit eam realem.*

8 *Emens domum ab eo, qui promiserat vicino non aperire fenestram in parte, poterit aperire, quia obligatio personalis, non realis, fuit contracta.*

9 *Contrarium esset, si ratio esset expressa in seruitutis constitutione, quia tuc ius reale esset constitutum.*

10 *Vbi annua præstatio est promissa occasione rei, seu fũdi, citra tamẽ assignationem*

ne ipsius annuæ præstationis, super ipsa re, vel fundo, solũ contrahitur obligatio personalis, quæ non transit ad fundi successorem, vt in d. §. fin.

11 *Si promittens vsus fuerit dictione, super, censetur constitutum onus reale, licet expresse non constituatur.*

12 *Dictio, super, iuncta in oratione certæ rei, eius cui adiungitur hypothecam inducit.*

13 *Refertur intellectus l. nihil proponi, de legat. 1. quem tradit Flores de Mena, & reijcitur.*

14 *Traditur intellectus ad l. nihil proponi.*

15 *Quando legislator de vno disponit, cætera recte interuenisse præsupponit, & terminos habiles.*

16 *Traditur alius intellectus adaptabilis ad l. nihil proponi.*

17 *Sportulæ sunt salaria ad alimenta Decurionum.*

18 *Res ex qua concedens mandat alimẽta præstari, est obligata pro alimentis.*

19 *Legatum alimentorum, siue factum pauperi, siue diuiti, semper censetur ad pias causas.*

20 *Derelicto pro anniuersario, idem iudicatur, quod de alimentis.*

21 *Quod procedit quocunque modo, siue quacunq; dictione fuerit adiectus fundus, quia id speciali fauore piæ causæ, & alimentorum est inductum.*

22 *Traditur intellectus ad l. fundi Trebatiani. 38. ff. de vsufructu, vsque ad num. 24.*

23 *Legatum sumit interpretationem à consuetudine testatoris.*

24 *Legatum redditum, importat quod percipitur ex fundo.*

CAPVT II.

1 NIHIL *Proponi, cur prohibeatur hæres ædificia distrahere, è quorum reddit u sportulæ sunt relictæ, salua tamẽ causa legati*, verba sunt Vlpiani Iurisconsulti, lib. 2. responsorum, relata l. nihil proponi, 123. ff. de leg. 1. quæ verba partem affirmatiuam satis probant, dum innuunt ædificia vendita, ex quibus sportulæ relictæ erant, transire cum onere in emptorem. Et sic affecta illo esse, hoc enim important verba illa, salua tamen caussa legati, vt dicit Salazar de consuet. cap. 11. n. 34. Valascus cõsultat. 82. num. 8. Gam. decis. 30. n. 1. & est text. in l. 1. C. rem alienam gerentibus, vbi causa sumitur pro onere. Sed is tex. & eius decisio difficilis redditur ex l. fin. §. fin. ff. de contrahen. emptio. vbi cum Titius promisisset de fundo suo centum millia modiorum frumenti annua præstare pro prædijs Gaij Seij, postea fundum vendidit, quo iure, quaque cõditione eius erat, & nihilominus respondit Sceuola, emptorem non teneri Gaio Seio ad annuam frumẽti præstationem, quod secus esset, si fundus onere præstandi frumentũ affectum remaneret. Atque ita Bar. & omnes ibi ex eo text. deducunt conclusionem, quod actio personalis non sequitur fundi possessorem, sentientes in ea promissione solùm contrahi actionem personalem. 4

Et licet in intellectu variè doctores versentur, videre poteris apud Valascum, 1. p. iur. emphyt. q. 32. n. 17. & per Anton. Gam. decis. 13. & per Ioan. Garc. de expens. c. 4. ex n. 30. & per DD. quos refert Flores de Mena

na in additionib. ad Anton. Gamá,
d. decis. 13. qui omnes referũt diuer
sos intellectus ad d. §. fin. Tamen o-
misis omnibus, amplector intelle-
ctũ gl. in l. hactenus 8. verbo, ab eo,
ff. de vsufructu, vbi quod in d. l. fi. §.
fi. fuit dictũ de illo fundo, causa de-
monstrandæ solutionis, & sic nõ fuit
fundus affectus onere reali: argumẽ
to l. quidam testamento 99. ff. de le
gatis 1. & l. Paulo Callinico. §. fi. de
legat. 3. Tho. Grámat. decis. 90. n. 1.
5 Et quod in dubio præsumatur,
quod verbum, stet, demonstratiuè,
tradit Mantica de coniecturata mẽ
te defuncti, lib. 9. tit. 2. num. 5. Ay-
mon consil. 301. numer. 5. Marcus
6 Anton. Peregrinus de fideicommis
sis, art. 16. num. 110. vbi quod pro-
cedit in omni materia, quod secus
esset, si non causa demonstrationis,
sed dispositionis, & taxatiue fuisset
adiectus, quia tunc afficeretur o-
nere, vt tradit prædicta glos. & li-
cèt ipsa non alleget, est text. in l.
cum certus 5. ff. de tritico, vino, &
oleo leg. quem glossæ intellectum
sequitur Gigas de pẽsionibus, quæ-
stio 62. num. 19. & 20. & eundem in
tellectum non relatis glossa & Gi-
gante, tradit Aluar. Valasc. prima
parte iuris emphyt. quæst. 32. n. 17.
in fin. Anton. de Padilla l. & in Pro-
uinciali 3. in num. 6. C. de seruitu-
tibus. Vbi quod quemadmodum
7 inserta persona stipulationi non
facit eam semper personalem, l. iu-
risgentium, §. pactorũ, ff. de pactis,
ita res inserta promissioni nõ facit
eam realẽ, nec actio personalis mu-
tat naturam, quamuis propter rem
sit contracta, & res sit causa obliga-
tionis, l. 1. §. si hæres, ff. ad Trebelia-
num, de quo Franciscus de Clape-
rijs in centuria, causa 42. quæstio. 1
8 numer. 11. & Padilla dict. l. in Pro-
uinciali, numer. 27. exemplificat in
eo, qui promisit vicino non aperire
fenestram in pariete, nam si postea
alienet domum, emptor poterit a-
perire, quia obligatio personalis so
lùm non realis fuit contracta, vt tra
dit Speculator titulo de emptione
& venditione, numer. 24. Paulus l.
Lucius, n. 2. ff. de seruitutibus rusti-
corum, Florianus l. pomum, ff. de
seruitutibus, Ripa l. 1. §. si hæres, nu
mer. 4. ff. ad Trebelianum, Vrsilius
in additionibus ad Afflictum deci-
sione 285. num. 7. licèt secus esset si
ratio esset expressa in seruitutis cõ
stitutione, quia tunc ius reale esset
constitutum, vt tradunt Specula-
tor, & Florianus vbi supra, & Cœ-
pola de seruitutibus, ca. 62. num. 8.
Dec. cons. 262. num. 4. & testatur
communem Angel. §. si quis ve-
lit, n. 1. instituta de seruitutibus.
10 Et ad hunc intellectum condu-
cit, quod tradit Aym. cons. 217. nu-
mer. 4. vbi resoluit, quòd si fundus
non sit hypothecatus expresse, vel
promittens vtatur talibus verbis,
quibus hypotheca inducatur, sed
fuerit annua præstatio promissa oc
casione rei, seu fundi, citra tamẽ as
signationem ipsius annuæ præstatio
nis super ipsa re, vel fundo solùm cõ
trahitur obligatio personalis, quæ
non transit ad fundi successorem,
& hunc dicit verum intellectũ, d. l.
fi. §. fi. de contrahenda emptione.
11 Scias tamen, quod tunc dicetur
constitutũ onus reale, licet expres-
sis

ſi verbis non conſtituatur, quando promittēs vſus fuerit dictione,
12 ſuper: nam dictio illa, ſuper, iuncta in oratione certæ rei eius cui adiūgitur, hypothecam inducit, Bart. l. codicillis, §. inſtituto, n. 2. & idem, l. fundus quem, ff. de annuis legat. Roma. ſingulari. 625. Frā. Cremenſ. ſingulari. 45. Cacialup. Hieron. Gigas, Fel. Neguſ. & alij, quos refert, & ſequitur Quint. Mādoſ. in additionibus ad Romani conſilia, conſ. 338. litera B. poſt Roman. ibi nu. 2. Afflictis deciſ. 162. n. 6. Couarruu. c. Rainuntius, §. 10. num. 8. & licet Aluarus Valaſcus de iure emphyteut. 1. par. quæſt. 32. num. 17. hoc non admittat circa intellectum §. fin. de contrahenda emptione, tamen in fine dicit nō eſſe recedēdū ab eo, quod frequētius receptū eſt.

13 Quid autē dicendū eſt pro intellectu l. nihil proponi, ex cuius verbis non apparet, an fuerint legato ædificia adiecta demōſtratiuè, vel diſpoſitiuè, & taxatiuè, & tenet ma nere affecta onere? Et video, quod Flores Diez de Mena lib. 1. variar. quæſt. 17. nu. 5. ſentit in l. nihil pro poni, ſolùm fuiſſe ortā actionē per ſonalē, quemadmodum etiam in l. fundi Trebatiani 28. ff. de vſufructu legato, cui libenter aſſentirer, niſi obſtarēt verba dict. l. nihil pro poni, ibi: *Salua tamē cauſa legati*, quæ ſignificant affecta eſſe ędificia onere anniuerſarij, vt rectè expēdit Salazar de vſu & conſuetudine, c. 11. n. 34. & Aluar. Valaſc. conſult. 82. nu. 8. Gāma deciſ. 30. num. 1. & l. 1. C. rem alienam gerentibus.

14 Tu dic, quod ibi Iureconſultus non expreſsit verba, quibus teſtator vſus fuit in legādo, atq; ita præ ſupponere debemus terminos habiles, & ſic quod teſtator talibus verbis vſus fuerit, ex quibus cōſtet quod pignori eſſe voluit ædificia pro ſportularum preſtatione, quia quando legislator ſuper vno diſponit dubio, cętera rectè interueniſſe
15 pręſupponit, l. qui teſtamento, ff. de teſtamentis, l. vt gradatim, § & ſi lege, ff. de mūnerib. & hono. Bar. l. 1. §. nuntiatio, nu. 21. ff. de noui oper. Cornazan. deciſ. 43. nu. 5. & in terminis oneris anniuerſarij tradit Gāma deciſ. 30. n. 2.

16 Vel poteſt dici, quod ibi legatū fuit factum Reipublicæ ad ſportulas, quæ (vt interpretatur gloſ. ibi) ſunt ſalaria ad alimēta Decurionū,
17 cū qua gloſſæ interpretatione trāſit Flores de Mena, practicarū quęſtionū, quæſt. 18. nu. 2. (quę frequēter relinquebātur, l. cum quidam, ff. de annuis legatis, l. in ciuitatibus, de leg. 1.) quo caſu, & quia fuit legatum ad alimenta, & quia ſunt aſsignata in publicam vtilitatem, cui inſeruiunt, & aſsiſtunt Decuriones (vt in ſimili pro conceſſo ad alimenta Cardinalium, qui Sanctæ Romanæ Eccleſiæ inceſſanter aſsiſtunt. Ponderat Ludouic. Roman. conſ. 388. n. 3.) Succedit iuris concluſio, dicens, quod res illa, ex qua concedens mandat alimenta præſtari, eſt obligata pro alimētis, vt cōcludit gloſ. l. Lucius, ff. de alimētis lega. & l. cū hi, verſ. Idē ſi ageret, ff. de trāſact. & l. Gaius, ff. de annuis leg. & eſt tex. qui hāc cōcluſionem manifeſtè probat in l. 2. ff. de alimē tis

tis legat.& tradit Paul.Castrens.cō sil.338.n.3.

19 Et quia legatum alimentorum, siue factum pauperi, siue diuiti, semper continet alimentorum fauorē, l.cum hi,§.nihil,ff.de transactio. & per DD.l.si certis annis,C.de pact. vbi Alciatus,& tradit Hieron. Gigas de pensionibus,c.51.n. 20. quē sequitur Simon de Pret.lib.4.de interpretan. vltim. voluntat. interpret.1.dub.11.n.8. Lara plures referens,l.si quis à liberis,§. vtrum,n.4 ff.de liber. agnoscen.

20 Et idem quod de alimentis iudicatur de relicto pro anima, vt voluit Petr.Iacob.in pract.tit. de actione in rem, determinās idem in anniuersario, Guid.Pap.decis.576.quod refert,& sequitur Salazar de vsu, & consuetu.c.11.n. 34. plures referēs. Idem tenet Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuileg.63.sequitur Mascardus de probat.conclus. 1171.n.54.

21 Quod procedit quocunque modo, siue quacunque dictione fundus fuerit adiectus, quia id speciali fauore alimentorum,& piæ causæ est inductum, vt tradit Couar.c. Rainuntius,§.10.n.8.in fi. de testamentis, & Gigas de pensionibus,c.44.n. 1

22 Finē imponemus huic cap.si sanū intellectum tribuamus, l.fundi Trebatiani,38.ff.de vsu fructu, quæ lex simul & semper allegatur, cum d.l. nihil proponi, quę habet verba hęc: *Fundi Trebatiani redditus vxori meæ quoad viuet dari volo, quæro an possit tutor hæredis fundum vendere,& legatario quantitatem offerre annua quam viuus pater familias ex locatione fundi redigere consueuerat, respondi posse?* in qua l.solum legata fuit æstimatio fructuum, quam testator redigere

23 consueuerat. Et ad id refertur legatum, quia sumit interpretationem à consuetudine testatoris, l. seruus plurium,§.fin.de legat.1.l.damnas 15.§.fin.de vsufruct.legat.l. penult. de aliment.legat.Bar.l.cum certus, ff.de vino, tritico,& oleo legat. & ita intelligit Ruinus,l. fructus,n.3. solut.matr. vbi Barbos.num.30.ad-

24 dit: Quod legatum reddituum importat, quod percipitur ex fundo, vt tradit Cephal.cons.20.n.24.vol. 1.& cum d.lex dicat, quòd testator solebat quantitatem percipere ex fundo, admittitur, posse hæredem quantitatem præstare,& sic vendere fundum, cum ab ipso hærede sit legata quantitas, vt in d.l.fundi, tenet Alberic.n.1.& Cephal. d. cons. 20.num.27.

SI TESTATOR DISPOSUERIT quod celebretur anniuersariū pro anima sua, an hæres adimpleat in primo anno,& in ea dispositione sit locus regulæ? l.boues,§.hoc sermone,ff.de verbor.significat. vel sit perpetuum iudicandum?

CAPVT III.

SVMMARIVM.

1 *Sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice.*

2 *Quod procedit etiam in materia fauorabili,& dotis.*

3 *Argumentum sumitur à dote ad piā causam.*

4 Si

4 Si testator relinquat certã sumã, seu pitãçã in die S. Frãcisci, intelligitur legatũ de summa semel præstanda.

5 Quod pro constanti affirmauit Bar. in casu quo concurrebat fauor vltimæ voluntatis, & piæ causæ.

6 Regula l. boues, §. hoc sermone, de verborũ significat. procedit in omni materia

7 In dubio talis est sumẽdà interpretatio, vt minus censeatur hæres grauatus.

8 Potius toleratur, quod legatũ sit inutile, quàm quod censeatur testator grauare hæredem.

9 Anniuersarium relictum simpliciter à testatore, perpetuũ est intelligendum.

10 Si in dispositione ponitur aliqua ex dictionibus perpetuũ tẽpus significantibus, dispositio censetur perpetua.

11 Dictiones, semper, perpetuò, in infinitũ, faciunt dispositionem perpetuam, etiã in annuo relicto.

12 Quando in dispositione sunt aliqua verba perpetuitatis inductiua, perpetua efficitur dispositio.

13 Ex naturà, & vi verbi, anniuersariũ & ex subiecta materia animæ, quæ perpetua est, dispositio perpetua iudicatur

14 Expẽditur l. annua 20. §. atria, ff. de annuis legat. ad hoc, quod anniuersarium sit perpetuum.

15 Expẽditur ad id l. cum quidam 24. ff. annuis legat.

16 Expenditur etiam ad id l. fin. ff. de annuis legat.

17 Expenditur etiam ad id l. defuncta 65. in fine, ff. de vsufructu.

18 Limitatur decisio l. boues, §. hoc sermone, vt non procedat si in vltima voluntate relinquatur per verba generalia, & indefinita id, quod ex sua natura reiteratur, siue renascitur.

19 Extenditur ea limitatio, vt non solum procedat quando res legata sua natura sit reiterabilis, sed etiã quando legato additur aliqua qualitas, quæ ex se reiterabilis sit.

20 Intelligitur d. l. cum quidam 24. ff. de annuis legat.

21 Qualitas anniuersarij adiecta legato, cum sit reiterabilis, facit perpetuum iudicari legatum.

22 Quando dispositio profertur in materia, quæ ex consuetudine recipit reiterationem, primus actus non consumit dispositionem.

23 Traditur alius intellectus ad d. l. cum quidam, de annuis legat.

24 Vterq; intellectus traditus num. 20. & 23. potest adaptari d. l. cum quidã, secundum Cephalum.

25 Traditur differentia relicti in die natalis testatoris, vel in die alicuius sancti, vel alijs festiuitatibus, quæ anniuersaria solemnitate celebrantur.

26 Semper est sumenda interpretatio, vt cesset superfluitas.

27 Verba non debet esse sine effectu operandi.

28 Regula d. §. hoc sermone, non procedit quoties primus actus non consumit effectum, secundũ disponentis intẽtionẽ.

29 Si agitur de re suapte natura perpetuò duratura, dispositio non consumitur primo actu, nec prima persona, sed ad vlteriores in infinitũ progreditur.

30 Quod procedit in anniuersario.

31 Expenditur l. annuam 6. ff. de annuis legatis.

32 Interpretatio cessat, quando sumus in casu claro, cum ea solum admittenda sit in casu dubio, & ambiguo.

33 In casu dubio, ita est sumenda interpretatio, vt non contraueniatur propriæ significationi vocabuli.

34 *Intellige nisi in casu, quo nihil operatur dispositio, & frustratoria redderetur.*

35 *Propria significatio vocabuli sumitur per æthimologiam, seu allusionẽ vocabuli, & per eam constat sic ostendere verba prolata.*

36 *AEthymologia vocabuli, anniuersarium suadet, vt reuerso anno celebretur, & sic perpetuò.*

37 *Credendum est testatorem vsum fuisse nomine anniuersarium, vt conueniente rei gerendæ, cum nomina debeant esse consonantia rebus.*

38 *Regula quæ habet, quod est sumenda interpretatio in fauorem hæredis, non procedit contra defunctum, & in præiudicium ipsius animæ.*

39 *Credendum est testatorem potius voluisse sibi, & animæ suæ fauere, quam hæredi, ex bene ordinata charitate, quæ incipit à se ipso.*

40 *Testator magis præsumitur diligere animam suam, quàm hæredẽ vxorem, & cætera omnia.*

41 *Semper sumẽda est interpretatio, quæ fauet animæ.*

42 *Deducitur limitatio ad regulam quæ habet, quod sumẽda est interpretatio, vt minus censeatur hæres grauatus, vt non procedat in anniuersario.*

43 *An si anniuersarium relinquatur in contractu habeat locum regula l. boues, §. hoc sermone, resoluitur negatiuè*

44 *Contractus recipiunt interpretationẽ à mente contrahentium.*

45 *Rei qualitas demonstrat agentis intentionem.*

46 *Quando verba contractus sunt apta ad comprehendẽdam infinitatem, toleratur infinitas in contractibus.*

47 *Si promissio annua in contractu sit facta pauperi, erit annua, & perpetua.*

48 *Si testator disponat, quod aliquid erogetur in die mortis suæ, vel exequiarũ, vel in fine anni, vulgo,* cabo de año, *semel tantum fiet.*

CAPVT III.

1 HOC *Sermone dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur:* verba sunt Põponij Iurisconsulti, lib, 6. ad Sabinũ relata, l. boues 85. §. hoc sermone, ff. de verbor. signific. ex quibus Doctores, ibi præcipuè Alciatus, Tiraq. & Rebuffus (qui latè eam exornãt) deducunt vulgarem illam conclusionẽ, & regulam, quod sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice, quam etiam ponit text. in

2 l. dotis promissio, 69. ff. de iure dotiũ. Quæ iura loquuntur in materia fauorabili dotis. Et cum sumatur ar

3 gumentũ de dote ad piam causam, cap. vnico, §. donare, qualiter olim poterat feudum alienari, cum alijs congestis à Euerardo loco à dote ad piam causam, videtur dicendũ idẽ de anniuersario relicto simpliciter, & sic quod semel tantũ celebretur.

4 Pro quo facit doctrina Bartoli in l. cũ quidam, nu. 3. ff. de annuis legatis, vbi tenet, quod si testator relinquit Monachis certã summam, seu pitançam in die sancti Francisci, intelligi debet de summa, seu pitança semel præstanda. Idem tenet Palat. Rub. in repetitione rubric. de donatio. §. 69. nu. 21. Hippol. de Marsil. rubr. de fideiussoribus, nu. 59. Alex. consil. 16. nu. 7. volum. 4. Cephal. cõsil. 612. n. 17. lib. 4. Anton. Gabr. libr. 6. conclusionum, titul. de legibus, cõclus. 2. n. 26. Iaſ. l. diuortio, §. quod

quod in anno, nu. 17. solut. matr. & ibi Barbosa n. 13. testatur Bartolũ cõ
5 muniter esse receptum, & expendit, quod in casu, & exẽplo Bartoli concurrebat fauor vltimæ voluntatis, & fauor religionis, siue piæ causæ, & nihilomin9 recurritur ad regulã, §.
6 hoc sermone, & sic Alex. cõs. 16. n. 9. lib. 4. & Ias. cõs. 36. lib. 4. ad fin. & Curt. Iun. 132. n. 1. dicũt, quòd ea regula procedit in omni materia, quos refert, & sequitur Ant. Gabr. lib. 6. cõclusionũ, tit. de legibus, & constitutionibus, cõcluſ. 2. num. 19.

7 Pro quo etiã facit, quod in dubio talis est sumenda interpretatio, vt minus censeatur hæres grauatus, l. vnũ ex familia, §. si rẽ, de leg. 2. Qui
8 nimo potius toleratur, quod legatũ sit inutile, quã quod testator censeatur grauare hæredem, l. Mæuius in prin. vers. sanè cõstitutio Principis, de leg. 2. l. quod in rerũ, §. 1. ff. de leg. 1. vbi notat Ias. n. 1. Aym. cõs. 32. n. 3. Qui in annuo relicto loquitur, & cõs. 167. n. 14. & cõs. 187. n. 3. Caualcan. de vsufruct. vxori relicto, n. 77. ad medium.

9 Sed contrariũ est tenendum, imò quod anniuersariũ relictũ simpliciter à testatore perpetuũ sit intelligẽ
10 dum: & probatur, nã quẽadmodum, quando in dispositione ponitur, seu adijcitur aliqua ex dictionibus per-
11 petuũ tẽpus significãtibus, dispositio censetur perpetua (vt de dictione semper tradit glossa l. 1. verbo, semper, quã sequuntur ibi Bart. Alex. & Ias. ff. solut. matr. Boerius decis. 158. ex n. 1. vbi late plures refert Molin. lib. 1. de primog. c. 5. nu. 33. & sic de dictionibus, perpetuò, & in infinitũ, Ioannes Garcia de nobilitate, §. 1. glossa 1. numer. 24. Alexan. Raudẽs. consil. 22. numer. 487. & in annuo re
12 licto tradit Zephalus consil. 612. numer. 9. volum. 4.) ita & quando in tali dispositione sunt aliqua verba perpetuitatis inductiua, vt tradunt supra relati: eo enim casu perpetua erit dispositio, vt est de mente glossæ, l. Gaius, ff. de annuis legat. verbo, neq; in rem, ibi: *Propter illam annuam commemorationem, & quoniam cum quadam perpetuitate huiusmodi seruitutes reales constituuntur.* Ex quo euenit, quod tàm ex vi verbi, anniuersarium, secundum interpretationẽ à nobis supra traditã in c. 1. quod sit celebrandũ vnoquoque anno reuoluto à morte defuncti (vt dicit glos. c. cum creatura, de ce
13 lebratione Missarum) quã ex subiecta materia, quæ est animæ sit intelligendum perpetuũ, cum ex subiecta materia dispositio perpetua iudicetur, vt tradit Paulus Castr. cõs. 9. volum. 1. Ex quo enim anima perpetua est, quod pro ea relinquitur iudicãdum est perpetuum, argum. text. in l. iubemus in fine principij, C. de sacrosan. Eccles.

Et quod anniuersariũ perpetuũ
14 sit iudicandum probat l. annua 20. §. atria, ff. de annuis leg. vbi Iurecõsultus ponit hæc verba: *Atria fideicõmissum his verbis reliquit, quisquis mihi hæres erit fidei eius committo, vt det ex redditu cænaculi mei, & horrei post obitum Sacerdoti, & hierofilaci, & libertis, qui in illo templo erunt, denarios decem, die nundinarum, quas ibi posui: quæro vtrum his dumtaxat, qui eo tempore, quo legabatur in rebus humanis, &*

in eo officio fuerint, debitum sit? an etiam his qui in locum eorũ successerunt? Respõdi secundum ea quæ proponerentur ministerium quidem nominatorum designatũ cæterum datum templo. Item quæro, vtrũ vno dumtaxat anno decem fideicommissi nomine debeantur? an etiam in perpetuum decem annua præstanda sint? Respondi in perpetuũ. Hæc Iureconsultus. Et ibi glossa, verbo, in perpetuum, addit: si tẽplũ perpetuo duret, quam expendit Barbosa, l. diuortio, §. quod in anno, num. 11. ff. solut. matrimonio.

15 Ad quod etiam conducit l. cum quidam 24. ff. de annuis legat. *Cum quidam* (inquit Marcellus Iureconsultus) *De decurionibus diuisiones dari voluisset die natalis sui diui Seuerus & Antonius rescripserunt, non esse verisimile testatorem de vno anno sensisse, sed*

16 *de perpetuo legato.* Facit etiam pro hoc l. fin. eo tit. vbi testator reliquit reipublice centũ pro certaminib9, seu ludijs per quadriennium, & non

17 in primo quadriennio, sed in perpetuum intelligit relictum: idem probat l. annuam 6. eo titul. est etiam pro hoc text. in l. defuncta 65, in fine, ff. de vsufruct. vbi si relinquo sextam partem fructuum oleris, quæ habeo in agro ferrariorum, non pro vno anno, sed quotannis videtur relictum: ad quæ ita quod huiusmodi anniuersarium perpetuum iudicari debeat, tradit Aluarad. de coniectũ rat. mente defuncti, libr. 2. c. 1. §. 2. num. 24.

18 Neque obstat d. l. boues, §. hoc sermone, quia multipliciter potest respõderi, & in primis, quod eius regula nõ procedit, si in vltima volũtatẽ relinquatur per verba generalia, & indefinita, id quod ex sua natura reiteratur, siue renascitur, quia his concurrẽtibus, nõ intelligitur legatum de prima vice, vt probat d. l. de functa, §. fi. ff. de vsufructu, vbi agitur de fructib9, qui sua natura renascuntur, vt in l. diuortio, §. si vir, ff. solut. matrim. ita tradit Barbosa d. l. diuortio, §. quod in anno, num. 11.

19 Et ampliatur, vt non solũ procedat ea limitatio, si res legata sua natura reiterabilis sit, sed etiam quando legato additur qualitas aliqua, quæ ex se reiterabilis sit, vt colligitur ex d. l. cũ quidã, ff. de annuis legatis, secundũ intellectũ Cumani in l. eum qui Kalẽdis, in princip. de verborũ. Nã testator ibi iusserat fieri di-

20 uisiones inter Decuriones die natalis sui, qui quidem dies reiterabilis est, quia cũ nõ posit intelligi de die in qua natus fuerat, relinquens, quæ iam præterierat, & sic reddire nõ poterat, necessario intellexit testator de solemnitate cõmemoratiua diei natalis sui, qui recepit reiterationem, vt declarat Lancelot. Dec. in dict. l. cum quidã, & hanc dicit elegantem ampliationem Barbosa d. §. quod in anno, nu. 21. (licet in ea non resideat) vbi refert Alex. Ias. Zasiũ. Socin. & Ant. Gomez sequẽtes Cu-

21 mani intellectum, & secundũ hanc ampliationẽ resultat, quod cũ qualitas anniuersarij adiecta legato, sit reiterabilis, perpetuum debet iudi-

22 cari legatum. Et quando dispositio profertur in materia, quæ ex cõsuetudine recipit reiterationẽ, primus actus non consumit dispositionem l. 1. C. de fideicõm. Roman. cõs. 294. plu-

plures refert Antonius Gabr. lib. 6. concluſ.tit.de legibus,concluſ.2.limitatione 12.num.42.

23 Sed Barboſa diſcedit ab intellectu Cumani, ſequendo intellectum Bartoli in d.l.cum quidam,n. 3. dicẽtis, quod ibi fuit parua quantitas relicta Decurionibus in die natalis teſtatoris, & quod ex quãtitate parua,& qualitate perſonarum,quibus fuit relicta, præſumitur teſtatorem de prima vice nõ intellexiſſe, vt tradit ibi Iureconſultus, cuius contrarium dicit tenendũ,altero ex his deficiẽte,ſed eſſe recurrendũ ad regulam,§.hoc ſermone,quẽ Bartoli intellectum dicit magis communiter receptum Barboſa vbi ſupra nu.13.

24 Ego verò magis puto vtrumque intellectum poſſe vere applicari caſui,l.cum quidam, prout tenet Cephalus d.conſ.612.n.37.vbi inquit, quod poteſt dici,quod ibi erant verba reiterabilia, vel quod procedit ex vereſmili mẽte teſtantis,qui reliquerat quid minimum Decurionibus, & ne videatur indignũ legatũ reliquiſſe,nõ debere intelligi, quod ſemel tantum voluerit præſtari.

25 Etſi teneas Cumani intellectum, poteſt reſponderi ad doctrinã Bart. & conſortium dicẽtium,quod ſumma, ſeu pitança relicta fratribus in die ſancti Franciſci,non debetur,niſi ſemel, vt procedat, quia iam eſt conſtituta commemoratio ab Eccleſia illius diei, in honorem ſancti, vt in cap.illa,12.diſt.ibi:*Sicuti Domini Paſsio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, & aduentus de cœlo Spiritus ſancti anniuerſaria ſolemnitate celebrantur, & ſiquid aliud tale occurrerit, quod ſeruetur ab vniuerſa quacumque ſe diffundit Eccleſia.* Atque ita nõ inducitur nouè à teſtatore cõmemoratio reiterabilis reſpectu ſui legati, ſed videtur illa dies adiecta, vt quando tẽpus adijcitur ſolutioni legati, vt per totũ, quãdo dies legati cedat,nec eſt opus cõiecturare teſtatoris mentẽ, at quando teſtator iuſsit ſummam, ſeu pitançam dari Decurionib9 in die natalis ſui, cui9 nulla erat commemoratio, non immeritò collegit,& coniecturabit Iureconſultus diem adiecіſſe, vt eius perpetua fieret commemoratio, ſiquidem ad nihil aliud potuit mẽtionem facere de die ſuæ Natiuitatis. Quod maximè procedit,quia temporibus illis,quibus lex lata fuit, aſſuetum erat celebrare dies natales hominum,iuxta illud Tibulli lib.2. Elegia 2.

Dicamus bona verba, venit natalis ad aras.
Quiſquis adeſt,lingua vir mulierq; faue.
Vrantur pia thura focis, vrantur odores,
Quos tener è terra diuite mittit Arabs.

Et eſt textus in l.dies feſtos, C. de ferijs,ibi:*Et ſi in noſtrũ ortũ, aut natalẽ celebranda ſolemnitas inciderit*, ſed vera celebranda natiuitas ea eſt, de qua Eſaias c.60.inquit:*Surge, & illuminare Hieruſalẽ in ſplẽdore ortus tui*, de quo gloſ.in d. l. dies feſtos,pro quo

26 facit,quod ſemper eſt ſumẽda interpretatio, vt ceſſet ſuperfluitas verborũ,vt tradit Paulus Caſtrenſ.cõſ. 43.n.2.& cõſ.222.n.1.lib. 2. Alex.

27 conſ.17.n.4.& 5. vol.7.inferendo illud,vt verba non ſint,ſine effectu operandi, quẽ ſequitur Simõ de Pretis libr. 2. de interpretanda vltim. volun-

volunt.interpret.3. dubit. 1. solut. 2.num.49.

28 Et sic cum prima præstatio non satisfaciat intentioni disponentis, succedit ea limitatio regulæ, §. hoc sermone, vt non procedat quoties primus actus non consumit effectum secundum disponentis intentionem, vt tenent Bald. Iaf. Georgius, Natta, Romanus, Felinus, Decius, Grammat. Tiraquel. & alij plures, quos refert Anton. Gabriel libr.2.conclusionum, titul. de legibus, & constitution. conclus. 2. limit.2.numer. 28.Menoch. consil. 85.numer.124.volum.1. & Barbosa dict.§ quod in anno, numer. 21. vbi quod erit exemplum si agatur de re suapte natura perpetuò duratura. Nam tunc dispositio ita accipienda

29 est, vt nec primo actu, nec prima persona consumatur, sed ad vlteriores in infinitum progrediatur, vt tradunt Alciat. §. hoc sermone, & ibi

30 Tiraquel.limit.18.nu.1. Quæ omnia rectè conueniunt dispositioni, qua anniuersariũ relinquitur, quod sua natura perpetuò durat, vt dictum est, sicq; semper perpetuum

31 est iudicandum, etiam vltra hæredis, seu legatarij vitam, l. annuam 6.ff.de annuis legatis.

32 Neq; obstat, quòd sumenda est interpretatio, vt minus censeatur hæres grauatus, vt diximus pro parte negatiua, nam illud procedit cùm simus in dubio, quo casu necessaria est interpretatio. At quando sumus in casu claro, non est opus coniecturis, l. ille, aut ille, de legat.3.vbi quãdo in verbis nulla est ambiguitas, nõ admittitur voluntatis quæstio; interpretatio enim est faciẽda in casu dubio, & ambiguo, l.2.§.fin.ff.de his quæ in testamẽto delentur, l. in his quæ, ff.de condit. & demonstr. Simõ de Pretis lib. 1. de interpretãda vltima volunt.interpr.1.dubitat.2.solut.4. alias superflua esset interpre-

33 tatio. Imò, & in casu dubio talis est sumẽda interpretatio, vt non cõtra ueniatur propriæ significationi vocabuli, nisi eo casu, quo nihil operare-

34 tur dispositio, & frustratoria redderetur, vt in l. si vno anno, ff. locati.

35 Propria autem significatio vocabuli sumitur per ethimologiam, seu allusionẽ vocabuli, & per eam constat, sic ostendere verba prolata, vt tradit Simõ de Pret. de interpr. vlt. volũt.lib.2.interpret.3.dubit.2.so-

36 lut.1.n.255.pag.mihi 252. Et si hoc suadet ethymologia, vocabuli anniuersariũ, vt reuerso anno celebretur vt dixi c.1.n. 32. nõ est quærenda alia interpretatio, siquidem credendum

37 dum est testatorem vsum fuisse illo nomine anniuersarij, vt cõuenienti rei gerendæ, quia nomina debent esse consonantia rebus, §. est & aliud, instit.de donat. l. 1. §. ait prætor, de vi, & vi armata, nec credẽdũ est, hominem aliud velle, quàm dicat, l. ex his, ff.de excus.tutor. Prosperus Passetus, consil.115.n.14. & nullũ maius testimonium est nostræ mentis, quã quod colligitur ex significatione verborũ, Bald. in c. super literis de rescript. Nam voces sunt signa conceptus, & notæ passionum animi, l. Labeo, §. idẽ tubero, de suppellect. legat. glos. in l. nemo, §. 1. de hæred. instit. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 1. §.1.n.29. Aym.cõs.20.n.2. & anima orga-

organo vocis mentem suam explicat Innoc.c.veniens,n.30. de verb. signific.& vide Lucã de Pena,l. definimus,n.2.& 4. C.de agricolis, & censitis,lib.11.

38 Et dato,quod essemus in casu dubio, regula quæ habet, quod est sumenda interpretatio in fauorẽ hæredis, non procedit contra defunctũ, qui eũ instituit hæredẽ. Nã si ea presumptio sumitur ex mente cõiecturata defuncti,vt minus voluerit grauare hæredẽ,non rectè summentur, vbi redundaret in præiudicium animæ defuncti.Imo credendũ est, potius voluisse sibi, & animæ suæ fauere,
39 quã hæredi, ex bene ordinata claritate,quæ incipit à se ipso,l.Præses prouinciæ,C. de seruit.& aqua. Et
40 quia magis presumitur diligere animã suã,quã hæredem vxorem,& cetera omnia,Mascard.de probat.cõclus.1171.n.7.& 75.

41 Et quia semper sumẽda est interpretatio, quæ fauet animæ, tradit Suarez in proœmio fori, n. 28.l.sũt presonæ, ff.de religiosis,& sumpt.fu-
42 nerũ. Ex quibus deducitur optima limitatio ad eã regulam,qua asseritur,quod sumẽda est interpretatio, vt minus censeatur heres grauatus, vt non procedat in anniuersario, quia redundaret in præiudiciũ animæ defuncti.

43 Sed an in contractibus idẽ dicendũ sit,difficultas consistit in doctrina Bal. in l.diuortio,§.quod in anno, solu.ma.quã dicit esse cõmuniter receptã Barb.ibi,n.11.ad finẽ,& n. 12. qui partẽ negatiuã tenet in promissione facta per cõtractũ, per l. eum, qui Kalendis 41. in principio,ff. de verb.oblig.& sic,vt solum intelligatur de vna præstatione.

44 Sed idẽ puto seruandum in cõtractibus,quod in vltima voluntate,ea ratione, quia cõtractus recipiũt interpretationẽ à mente contrahẽtiũ, l.nõ omnis numeratio,ff.si certũ pe-
45 tatur , & traditur decis.Genuæ 63. n.3.& ex intẽtione,& mẽte contrahentis,seu faciẽtis promissionẽ pro anniuersario, est quod quotãnis celebretur,vt diximus c.1.nu.32.tùm etiã, quia rei qualitas demõstrat agentis intentionẽ, vt in l.nõ codicillũ,C.de testamen. vbi Baldus,& cũ
46 proprietas vocabuli hoc suadeat, vt dictũ est, nõ est cur non intelligamus anniuersariũ relictũ per contractũ perpetuũ debere esse, si quidem quando verba contractus sunt apta ad cõprehendendũ infinitatẽ,tolleratur infinitas in cõtractibus,l.si ita stipulatus 56.ff.de fideiussoribus.

47 Et facit ad hoc, quod tradit Bar. l.eũ qui ita,§.qui ita, n.3.de ver.vbi quod si promissio in contractu sit facta pauperi,erit annua,& perpetua. Si tamen in testamento, seu alia dis-
48 positione dicat disponens, quod aliquid erogetur in die mortis suæ, vel obsequiarum , vel in fine anni, (*vulgo cabo de año*) semel tãtum fiet: ita tradit Antonius Gomezius 2.tomo,cap.11.num.48.in fin. cum quo finiatur hoc caput tertium.

AN EX EO, QVOD RElinquãtur bona cum onere anniuersarij perpetui pro anima, censeatur inductum vinculum maioratus.

CAPVT IIII.

SVMMARIVM.

1 *EXpenditur l. annuam 6. ff. de annuis legat. ad hoc, quod per solam oneris anniuersarij impositionem cēseatur inductum perpetuum fideicōmissū.*

2. *Esse inductum perpetuum fideicommissum, est maximum argumentum constitutionis maioratus.*

3 *Ex quo anniuersarium inducit perpetuum fideicommissum, aliqui viri docti censuerunt constitutum maioratū.*

4 *Res affecta onere anniuersarij debent seruari indiuisibiles, propter onus Missarum indiuiduum, sed hæc non est præcisè necessarium, nu. 29.*

5 *Per diuisionem minuuntur res relicta pro anniuersario, & cōfunditur onus.*

6 *Conueniens est conseruationi anniuersariorum, quod res pro eis celebrandis relictæ seruentur indiuisibiles.*

7 *Expenditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani pro indiuiduitate rerum anniuersariorum.*

8 *Vnitas est ad conseruationem subiecti, dualitas ad destructionem.*

9 *Si res debet esse penes vnum, is debet esse maior.*

10 *Ad meliorem executionem anniuersarij potest Episcopus facere, vt res anniuersarij sit penes vnum.*

11 *Episcopus summa ope niti debet, vt anniuersaria impleantur.*

12 *Vt publicè interest, quod familiarum dignitas salua sit, & earum memoria conseruetur: ita etiam interest animabus, quod conseruentur anniuersaria, & sit memoria fundatorum, vt pro eis celebrentur, & iuuentur eorum animæ.*

13 *Substitutio facta à testatore de duob⁹ antiquioribus de domo sua cū onere dādi pauperibus singulis mēsibus, seu annis vnū starū frumenti, inducit perpetuū fideicōmissū in familia testatoris.*

14 *Vinculum fideicōmissi, ita inducitur tacitè, sicut expressè.*

15 *Per oneris anniuersarij impositionē simplicē, nō inducitur vinculū maioratus.*

16 *Expēditur l. nihil proponi 123. de leg. 1*

17 *Res censeri debet libera, & allodialis, non verò maioratus, nec feudalis.*

18 *Per oneris impositionem etiam piam, non inducitur fideicōmissum maioriæ.*

19 *Bona feudalia licèt sint affecta onere perpetuo, nō sunt maioratus, nec maiori deferuntur, exceptis feudis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus.*

20 *Bona feudalia diuidūtur inter agnatos, taliter quod nō cōfundatur seruitiū*

21 *Argumentum sumitur ex feudis ad anniuersaria.*

22 *Per solā oneris anniuersarij impositionē, nō inducitur vinculū maioratus, nisi alijs adminiculis possit coniecturari voluntatem disponentium fuisse in cōtrarium.*

23 *Inter fideicōmissum, & maioratum, multum distat.*

24 *Fideicōmissum in testamento solū potest relinqui, secus in cōtractibus: maioratus autē testamēto, & cōtractu fieri potest.*

25 *Fideicōmissario vniuersalis nō potest propria authoritate fideicommissum capere, nec dantur illi actiones vtiles, nec directæ, nisi ei fuerit restituta hæreditas, secus in maioratibus.*

26 *Maioratus successor, absq; aliqua prædecessoris restitutione, possessionē nanciscitur.*

27 *Fideicōmissa diuisilia sunt, & plures simul in eis succedūt, secus in maioratibus.*

28 Non

28 *Non sequitur, est onus perpetuum, ergo maioratus.*

29 *Non est præcisè necessarium, quod res anniuersarij seruentur indiuiduæ.*

30 *Dato quod res anniuersarij vni adiudicetur, iubente Episcopo, valor rei est diuidendus inter hæredes.*

31 *Intelligitur l. cui fundus, ff. de cond. & demonstr.*

32 *Conditio, sui natura indiuidua est.*

33 *Res sua natura diuidua, si in conditione adijciatur, efficitur indiuidua.*

34 *Ex parte rei causatur indiuiduitas.*

35 *Hæredes eius, qui lite cœpta decessit, tenentur vnum procuratorem constituere, nec vnusquisque potest vnũ creare*

36 *Litigans non debet distringi per diuersos aduersarios.*

37 *Et eo casu omnis numerus hæredum, pro vna persona est habendus.*

38 *Traditur intellectus ad d. l. cui fundus.*

39 *Intelligitur consiliũ Ancharrani 27.*

40 *Adiuncta faciunt, vt fiat extensio, & declaratio, & quod verba plura, vel pauciora comprehendant.*

41 *Quoties testator relinquit bona agnationi, & familiæ, per verba tractum successiuũ denotantia, censetur maioratum constituere.*

42 *Maximè si adest dictio, in perpetuũ.*

43 *Ex vocatione antiquioris de domo, & progenie, censetur inductum vinculum maioriæ.*

44 *Si cõiecturæ sumptæ à mẽte testatoris sint concludentes, inducunt maioratũ.*

45 *Ad quod requiritur, vt tales coniecturæ sint legis authoritate munitæ.*

46 *Si testator professus fuerit se velle facere maioratum, & faciat vocationes cũ prælatione masculorum maiorum, vel ponat grauamina nominis, & armorum, & alia similia, censetur velle inducere maioratum.*

47 *Reijcitur opinio Fæliciani defendentis per solam oneris anniuersarij impositionem induci perpetuum vinculum maioriæ.*

CAPVT IIII.

1 *ANnuam pecuniam ad ludos ciuitatis relinquit, quibus præsidere hæredes voluit, successores hæredum negant se debere, quasi testator tandiu præstari voluerit, quandiu præsiderẽt hæredes: quæro igitur, an cum præsidẽdi mentionem fecerit ad tempus fideicommissum, an perpetuò præstari voluerit? Modestinus respondit fideicommissum quotannis in perpetuum Reipublicæ præstandum.* Verba sunt Iurisconsulti Modestini, relata l. annuam 6. ff. de annuis legat. Ex quibus colligitur, per solam oneris anniuersarij impositionem censeri inductum perpetuum fideicommissum, nec restringi ad primum hæredem: quod etiam probat l. annua 20. §. fin. ff. eo tit. l. & tenet Riminaldus Iunior consil. 297. numer. 15. volum. 3. quem refert, & sequitur Petrus Antonius de Petra, de fideicommissis, quæst. 5. numer. 26. in fine, & eadem quæst. numer. 141. & idem agnoscit Aluarus Valascus consultatione 82. numer. 2. Et ibi,
2 quod esse inductum perpetuum fideicomissum, est maximum argumentum constitutionis maioratus, & allegat Burgensem de Paz quæst. 2. nu. 114. & Molinã lib. 1. primog. cap. 4. & inquit, quod ex hoc, quod
3 inducit perpetuum fideicommissũ, aliqui viri docti censuerunt constitutum maioratum, quod etiam tradit Antonius Gamma, dec. 30. vbi refert pluries sic pronuntiatum in Senatu à grauissimis viris in multis causis, quas enumerat. Et

Et facit pro hoc, quod huiusmo-
di res affectæ onere anniuersarij de-
bent seruari indiuisibiles propter
onus Missarum indiuiduũ, vt argu-
mento l. cui fundus, ff. de condict.
& demonstr. tradit idem Valascus,
5 vbi supra numer. 8. alias diminuen-
tur, & confunderentur, vt in l. com-
muni diuidundo, ff. communi diui-
dundo, quam expendit Menesius, l.
cum quidam, num. 24. de legat. 2. &
ad minus conueniens esse conserua
tioni anniuersariorum, asserit Flo-
6 res de Mena vbi supra, numer. 23. &
pro eius consideratione adest con-
stitutio Synodalis Archiepiscopa-
tus Toletani, inter compilatas à do
mino Cardinali Quiroga cõstit. 65.
7 in hæc verba: *Otrosi ordenamos, y mã-
damos, que por quanto de partirse las he-
redades atributadas à la Iglesia, y Cabil
do, y aniuersarios, sucede que las memo
rias, que sobre las dichas heredades se car
gan, se pierden, y viene en oluido, de aqui
adelante no se partan, ni diuidan entre
los herederos saluo, que el vn heredero
las tẽga y pague el tributo.* Vnitas enim
est ad conseruationẽ subiecti, duali
8 tas ad destructionẽ, l. solẽt 3. ff. de a-
limentis, & cibar. leg. Molin. de pri-
mog. lib. 1. cap. c 10. n. 5.
9 Etsi apud vnum debent remane-
re, is debet esse maior, l. fin. ff. de fi-
10 de instrumẽtorũ. Et quod Episcopus
hoc posit facere ad meliorẽ execu-
tionẽ anniuersarij, tradit idẽ Flores
de Mena vbi sup. n. 47. Debet enim
Episcopus summa ope niti, vt huius
modi anniuersaria adimpleãtur, &
quod à fidelibus pro eis celebrãdis
relinquitur, accuratè soluatur, vt
nendat Cõciliũ Tridentinũ, ses.
n princip.

12 Et facit etiam, quia sicut publicè
interest, vt familiarũ dignitas salua
sit, & earũ memoria non auferatur,
vt in l. 1. ff. de vẽtre inspi. ita etiã in
terest animabus, vt hæ memoriæ, &
anniuersaria conseruentur, & sit me
moria fundatorum, vt pro eis cele-
brentur, ita Concilium Tridentinũ,
ses. 25. cap. 4. de reformatione, vbi
dum prouidet æcumenica Synodus
circa commutationem piarum cau
sarum, ponit in fine hæc verba: *Ita
tamen, vt eorum semper commemoratio
fiat, qui pro suarum animarum salute le-
gata ad pios vsus reliquerunt.*
13 Et facit pro hac parte celebre, &
famigeratũ illud consiliũ Ancharra
ni 27. vbi n. 9. & seqq. tenet in substi
tutione à testatore facta de duobus
antiquioribus de progenie, & domo
sua, cũ onere dãdi singulis mẽsibus
vnum starum, siue modiũ frumenti
pauperibus, cẽseri inductũ fideicõ-
missum perpetuũ in familia testato
ris, ad quod proximi successiuè cen
seantur inuitati, quod vere est vin-
culum maioratus.
14 Facit etiã pro hoc, quod vinculũ fi
deicõmissi ita inducitur tacitè ex
cõiecturata mẽte defuncti, sicut ex
pressè, l. Pãphilo, in princ. l. fideicõ-
missa, §. cũ esset de legat. 3. l. cũ pro-
ponetur de leg. 2. cũ similibus, & te-
net glos. 1. vers. si autẽ, l. quoties, C.
de fideicõm. quã glossã ad hoc pon
derat Bar. l. filius familias, §. diui, n.
3. de leg. 1. & eã extollit Anton. Go-
mez. l. 40. Taur. n. 38. & Molin. lib.
1. de primog. c. 6. n. 33. quo argumẽ
to vtitur Valascus consultation. 82.
num. 2. & 3. & post eum eo argumẽ
to etiã vtitur Flores de Mena q. 17.
num.

numer.19.vbi habes bonam theoricam ad hoc, quod ex coniecturis inducãtur fideicõmissũ,& maioratus.

15 Sed contrarium, imo, quod per oneris anniuersarij impositionem simplicem nõ inducatur vinculum maioratus, tradunt Aluarus Valascus consultatione 82.numer.6. & sequentibus, Gama decis. 30. & decis. 48. & decis. 224. numer. 8. & decis. 286. ex num. 1. tradit Flores de Mena d.quæst.17.numer.46. Salazar de vsu, & consuetudine,c. 12.n.43. & alij inferius allegandi.

16 Pro quo facit l. nihil proponi 123. de legat.1.vbi res,superqua relinquitur anniuersarium, non prohibetur alienari, saluo onere,tradit Didac9 del Castil.l.74.Taur.vers.Ex his etiã, vbi inquit, se reprehendisse clericos,qui nitebantur petere per cõmissum fundum venditũ,super quo erat relictũ anniuersariũ perpetuũ ipsis clericis,& Speculat.tit. de emphyteosi,§.nũc aliqua,quæst.118.n. 144.& ibi Ioan.And.Ias.l. 2.nu. 45. C.de iure emphit.vbi additionator Menochius alios refert.

17 Facit etiam, quia res censeri debet libera,& allodialis,nõ vero maioratus,nec feudalis, c. 1. §. 2. si de feudo fuerit controuersia inter domi.& agnat. Stephanus Ranchinus decis.207.3.par.Burgos de Paz,q.2, n.7.vbi plures refert,& dicit esse cõmunẽ opinionẽ,&in terminis maiorатus RodericusSuarez,l.quoniã in prioribus,C.de inoffic.testamento, ad l.Regiã,limat.11.col.6.vers. Sed vbi aliquis,Molina lib.1.de primogen.c.11.n.11.& Mieres de maioratu 3.par.quæst.5.nu.20.

18 Et facit pro hac parte famosum consilium Oldrad.21.vbi per oneris impositionẽ, etiã piã (quia erat dotandi filias ex masculis descendentes)resoluit, non induci fideicõmissum, quod communiter recipitur, vt testatur Menoch. cons. 85. num. 46. vol. 1. vbi plures Doctores refert,& ibi,nu.124.respondet ad cõsil.27.Ancharr.Antonius Gabr.lib. 4.communium conclusion. tit.de fideicommis.conclus.7.

19 Pro quo etiã facit,quod bona feudalia,quæ sunt affecta onere perpetuo,non sunt maioratus, nec maiori deferuntur iure primogenituræ, exceptis feudis Ducatus,Marchionatus,&Commitatus,vt tradit Isernia c. 1.§.præterea Ducatus,cum sequentibus,numer. 35. de prohibita feudi alien. per Federicum, vbi numer.36. Quod diuidentur inter ag-

20 natos taliter, quod non confundatur seruitiũ, cum bona feudi diuidãtur,vt in cap.1.de successione feudi in vsibus feudorum, quæ est vna de differentijs,quam ponit inter feudũ & maioratũ Parlad.3.p. differentia 105. n. 2. tradit Bartolom. Soc.cõs. 165.n. 15.vol.2.Cornelius cõs.199. numer.47.volum.2.Rodericus Suarez l.post rẽ,in 11.limitatione, du-

21 bio 2.quos & alios plures refert Flores de Mena dict. quæst. 17. numer. 12. vbi argumentatur ex feudis ad anniuersaria. Cõcludẽdũ igitur est,

22 per solam oneris impositionem non induci vinculũ maioratus, nisi alijs adminiculis efficacioribus possit coniecturari, quod voluntas disponentis fuit, quod bona anniuersarij iure primogenituræ deferrentur.

Ne-

23 Neq; obstant adducta pro cōtraria parte, & in primis non obstat l. annuā, quia non ex eo, quod per oneris impositionem inducatur perpetuum fideicōmissum, sequitur, quod est maioratus, cum inter fideicommissum, & maioratum multū distet, vt tradit Parladorus 3. part. differētia 18. vbi ponit duas differē-
24 tias, quarum altera est, quod fideicōmissum solum in testamento, & codicillis potest relinqui: in contractu secus, l. si quis 60. de leg. 2. vbi omnes. Maioratus autem testamento, & contractu fieri potest, vt in l. 44. Taur. quæ hodie est l. 4. tit. 7. lib. 5.
25 Recopil. Altera est, quod fideicommissarius (vniuersalis saltim) non potest propria authoritate fideicōmissum capere, neque dantur illi actiones vtiles, nec directę, nisi ei fuerit restituta hæreditas, re, aut ver-
26 bo, l. 1. ff. ad Trebellian. Maioratus autem successor absque aliqua decessoris restitutione, maioratum, possessionemque eius nanciscitur, vt in l. 45. Taur. hodie l. 8. tit. 7. lib. 5. Recopil. Quas differentias ponit Peralt. l. 3. §. qui fideicommissū, nu. 27. ff. de hæred. insti. Mol. lib. 1. de primog. c. 1. nu. 16. & c. 4. & alias tradit Ioan. Garc. de Expens. c. 16. n. 3. Spino de testament. glos. 27. nu. 42. Simancas disputationum. cap. 5.
27 Sed extra positas à Parladoro, est alia, quæ plus conducit ad nostrum propositum, nempè, quod fideicommissa diuisibilia sunt, & non solū vnus, & maior, sed & plures eiusdem gradus in eis succedunt, l. cum ita, §. in fideicōmisso, de leg. 2. ibi: *Et qui ex his primo loco procreati sunt*, & l. peto, §. fratre, ibi: *Omnes fideicōmissum petent, qui in familia fuerint.* & ibi: *Quid ergo si non sint eiusdem gradus:* At maioratus non sunt diuisibiles, sed maiori deferuntur. Atq; ita differre à fideicōmissis tradit Molina lib. 1. de primog. c. 1. & c. 26. nu. 14. & sequent. Couarr. lib. 3. var. c. 4. Qua differentia stante, non obest d. l. annuam, cum multipliciter possit onus rei accedere, absq; eo quod
28 sit maioratus, nam & census est onus perpetuum, & non est maioratus, vt tradit Aluarus Valasc. dict. consultatione 82. nu. 9. Quæ loquitur in nostris terminis impositionis anniuersarij: distabit autem hoc anniuersarij onus simpliciter positū, vel cum fideicommisso familiæ relicto in eo, quod inprimo res affecta onere anniuersarij potest vendi, & etiā relinqui extraneo, vt in l. nihil proponi de leg. 1. Vbi autem fuerit posita cum fideicommisso familiæ, non poterit relinqui extra familiā.
29 Neque obstat, quod res affectæ onere anniuersarij debent seruari indiuiduæ, ratione oneris adiuncti, quia licèt (vt diximus supra numer. 10.) si Episcopus viderit expedire ad meliorem executionem anniuersarij, possit facere; non tamen precisò est necessarium, sed potest diuidi in-
30 ter plures saluo onere. Et dato, quod vni adiudicetur, valor rei est diuidendus inter hæredes, vt in l. communi diuidundo, ff. communi diuidundo, vt in simili tradit Menesius, l. cum quidam, numer. 24. de lega. 2. & fit quotidie in officijs Decurionatus, Tabellionatus, & similibus, quæ debent esse penes vnum,

&ta-

& tamen valor, seu commoditas illorum diuiditur inter cohæredes.

31 Neque obstat l. cui fundus, ff. de condition. & demonstration. inquit enim text. in finalibus verbis: *In eo vero, quod vni sub conditione legatum est, scindi ex accidente conditio non debet, & omnis numerus eorum, qui in locũ eius substituuntur, pro singulari persona est habendus:* quæ verba satis notabilia sunt, & ex eis colligunt Doc-
32 tores, quod oneris impositio indiuiduitatem inducit, sed illud procedit interim, quod conditio adimpletur, quæ sui natura indiuidua est, Aymon consil. 327. numer. 132. Tiraquel. de retract. lignag. glos. 21. §.
33 1. numer. 13. In tantum, quod si materia sua natura diuidua est, si in cõditione adijciatur, efficitur indiuidua, vt tradit Sarmiento lib. 2. selectarum capit. 1. numer. 7. ad fin. vt in casu d. l. cui fũdus, vbi nec præstatio pecuniæ admittitur pro parte, licèt diuisibilis sit quantitas, nec fun-
34 dus pro parte datur. Sic etiam ex parte rei potest causari indiuiduitas, exemplum habes, quando lite cepta moritur vnus ex litigantibus relictis pluribus hæredibus, nam eo casu omnes tenentur vnum procu-
35 ratorem constituere. Nec vnusquisque potest sibi vnum creare, vt tradit Paulus (per dict. l. cui fundus) l. si quis cum procuratorio, §. vnius, ff.
36 de procurator. Et hoc ne litigãs per diuersos aduersarios distringatur contra l. 1. in fin. cum l. sequẽt. ff. de exercit. action. l. 3. ff. de alimen. & cibar. legatis, Socin. Iun. cons. 71. n.
37 14. & 15. & 18. volum. 4. Atq; ita omnis numerus hæredũ, quoad hoc pro vna persona est habendus, vt dicit dict. l. cui fundus.

38 Neq; intelligas, quod ibi tex. loquitur in hæredibus legatarij, quia legatũ conditionale ad hæredes nõ transit ex vulgata, l. vnica, §. sin autẽ, C. de caducis tollend. nam ibi Iurecõsultus solũ ponit doctrinã, nullũ tamen tradit exemplum particulare, & sic procedit eius decisio per viã regulæ, vt intelligit Barbos. l. si mora, nu. 77. ff. solut. matrimon. vbi quod dictæ legi cui fundus possunt assignari exempla, attẽtis iuris principijs, sine aliqua diuinatione, præsupponendo terminos habiles, argumento l. qui testamento, §. 1. ff. de testamentis, & sic potest, imò debet intelligi dict. l. cui fundus in his, in quos legatarius cessit, vel alienauit ius suum, qui subrogantur in eius locũ, & non possunt conditionẽ diuidere, & nõ in hæredibus, vt pulchrè intelligit Soci. Iun. l. 4. §. Cato, nu. 1484. vers. Sed saluando, de verborũ obligationibus, quem sequitur Barbosa vbi supra, vbi etiam [illegible] ponit alia exempla: & hic est verus intellectus d. l. cui fundus, reiectis traditis à Bart. ibi, & Peralta, l. neminem, n. 6. ff. de legat. 2.

39 Nec obstat consiliũ Ancharr. 27. cui respondet Aluarus Valasc. d. cõsultatione 82. n. 9. in fine, quod solũ ibi Ancharranus ait censeri inductũ fideicommissum in familia, non tamẽ quod inducatur maioratus, quæ non conuenit, nam Ancharranus inquit, quod vocati censentur ordine successiuo gradatim. Quare dic, quod ibi vltra impositionem oneris alia adfuerunt, ex quibus potuit colli-

colligi euidenter,& legitimè, quod
teſtator voluit inducere fideicom-
miſsum in familia, ad quod deſcen-
dentes inuitarentur ſucceſsiuo or-
dine, nam vltra oneris impoſitio-
nem fuit habitus reſpectus ad agna
tionem, & conſeruationem fami-
liæ: vocauit enim antiquiores nu-
mero plurali, & ſic non cenſetur ſe
reſtringere ad primos, ſed etiam ex
tendere voluntatem ſuam ad vlte-
riores, ſubſtituendo alios de fami-
lia, mortuis primis, Aymon conſi-
lio 161. numero 9. ex ea namque vo-
catione ſumitur coniectura maio-
ratus, alios referens tradit ſequen-
do Ancharranum Hippolitus Rimi
naldus conſilio 23. numero 51. volu
mine 1. idem tenet plures citans
Molin. libr. 1. de primogen. capit.
5. numer. 19. vocauit inſuper teſta-
tor antiquiores de domo, & proge-
nie ſua de Calcagnis in perpetuum,
quod colligitur ex adiuncto onere,
quod in perpetuum darent ſingulis
menſibu[illegible]uum ſtarum frumenti
40 pauperibus, ex adiũctis enim fit ex-
tenſio, & declaratio, vt verba plu-
ra, vel pauciora comprehendant, vt
tradit plures referens Hieronymus
Gabriel conſilio 46. numer. 14. Ale
xand. Raudenſ. conſilio 30. nume-
ro 29. Afflictis deciſione 3. numero
4. Et quoties teſtator relinquit bo
41 na propriæ agnationi, & familiæ
per verba tractum ſucceſsiuum de-
notantia, cenſetur maioratum inſti
tuere, Molina libro 1. de primoge-
nijs, capit. 3. numero 23. Maximè
42 vbi adeſt dictio, in perpetuum, ex
cuius natura ſummitur coniectura
maioratus, vt tradit ibi Molina nu-
mer. 33. Et relati per nos, capit. 3.
numero 10. & 11. Vocauitque anti-
43 quiores de domo, & progenie incer
tos, per quæ verba cenſetur induce
re vinculum maioratus in familia,
iuxta ea, quæ tradit Peralta l. cum
ita legatur, §. in fideicommiſſo, nu-
mero 15. vbi de verbo, proſapia, pa
rentela, domo, genere, & alijs, quę
refert, & ſequitur Molina libr. 1. de
primogen. capit. 5. numero 25. Om
nia hæc ſuadent, vt credatur, in ca-
ſu quem ponit Ancharran. non eſſe
reſtrictum fideicommiſſum ad pri-
mos ancianos, quos ſi nominaſſet,
ſecus eſſet, vt tradit Petra de fidei-
commiſsis quæſtione 5. numero 26.
in fine, Burgos de Paz quæſtione 1.
numero 9. Ioannes Bota conſilio 50.
numero 76. vbi quod onus dotandi
reſtringitur ad perſonas expreſſas,
& ita intelligi debet Oldradi conſi-
lium 21. Stantibus itaque ijs fortiſ-
ſimis coniecturis, quid mirum ſi
maioratus inducatur in rebus reli-
ctis cũ onere anniuerſarij, eo enim
caſu cum vltra anniuerſarij onus
ſint aliæ coniecturæ, neceſſario fa-
tendum eſt induci maioratum, vt in
terminis anniuerſarij tradit Valaſ-
cus conſultatione 82. numer. 7. Ca-
bedus deciſione 96. numero 11. par.
& Menochius libr. 4. præſumptio-
ne 76. numer. 71. Curtius Iun. conſ.
8. numer. 8.

44 Neque obſtat, quod maioratus
inducitur ex coniecturis ſumptis à
mente teſtatoris, quia illud verum
eſt, ſi coniecturæ ſint neceſſario con
cludentes, vrgentes, & multum
probabiles, vt declarat Iaſ. l. vel
ſingulis, ff. de vulgar. Iulius Clarus
recep-

receptarum sententiarum, §. testamentum, quæstione 76. Ioannes Bota consilio 50. numero 68. Antonius Peregrinus de fideicommissi, arti-
45 culo 11. numero 43. Imo debent esse coniecturæ legis auctoritate munitæ, vt tradit ibi numero 44. Ioannes Bota dict. consilio. 50. numero 72.

46 Quando autem conditor anniuersarij, vel professus fuerit, se velle facere maioratum, vel tales faciat vocationes masculorum maiorum cum prælatione fœminarum, vel ponat grauamina, vt nominis, & armorum, & alia similia, ex quibus possit clarè colligi voluisse, primogenium constituere, bona anniuersarij deferrentur iure maioriæ: nam quæ aliàs sunt coniecturæ sufficientes ad inducẽdum maioratum, non debent minui, imo augeri per oneris anniuersarij impositionem, quod quidem perpetuitati iuuat, vt ponderat Matthæus Gribaldus consil. 40. inter consilia Iacobi Philippi Portij numero 13. & alij, quos retulimus supra numero 43. in fine.

47. Post hæc scripta vidi Doctorem Fœlicianum, qui in appendice ad librum secundum de censibus, capit. 3. numero 19. nititur defendere per solam oneris anniuersarij impositionem induci vinculum maioriæ, à cuius opinione, salua ipsius doctissimi viri pace, dissentior, inhærendo contrariæ resolutioni, per iura, & rationes, de quibus supra: & hãc nostram opinionem iam sępius vidi practicari.

AN SI ANNIVERSARIUM relinquatur cum clausulis inducentibus maioratum, eius successio reguletur legibus maioratuum?

CAPVT V.

SVMMARIVM.

1 *DE Similibus idem est iudicium.*
2 *Casus, quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis, non sunt, quo ad iuris dispositionem separandi.*
3 *Nec parium debet esse dispar ratio.*
4 *Sufficit, quod similitudo rationis versetur in eo, de quo agitur, licèt in alijs non sit conuenientia.*
5 *Ob identitatem rationis dispositio de seruis, intelligitur de filijs.*
6 *Quando adest eadem ratio in pluribus casibus illa decidit omnes casus, & nõ per extensionem, sed propriè.*
7 *Sicut genus comprehendit suas species, ita generalis ratio cõprehendit diuersas species casuum emergentium.*
8 *Quãdo in anniuersario adfuerint clausulæ maioratuum, habebunt locum in bonis anniuersariorum, & eius successione disposita in bonis, & successione maioratuum.*
9 *Dispositum l. 40. Tauri, circa repræsentationem ad successionem maioratus, habet locum in ijs anniuersarijs.*
10 *Dispositio l. 41. Tauri circa probationẽ maiorat9, habet locũ in anniuersarijs.*
11 *Lex 45. Tauri, quæ disponit circa trãsmissionem possessionis ciuilis, & naturalis, absq; apprehensionis actu, habet locum in anniuersarijs.*
12 *Lex 46. Tauri disponens circa refectiones factas in domibus maioratuum, seruabitur in bonis anniuersariorum.*

13 Lex

13 *Lex 7. tit. 7. lib. 5. Recop. quæ diuidit maioratus iunctos per matrimonium, si excedant summam in ea lege prætaxatã, habet locum in his anniuersarijs.*

14 *Lex 7. tit. 7. lib. 5. Recop. & eius decisio non procedit extra casum matrimonij, in quo loquitur, & casus successionis, & cæteri, veluti omissi sunt iudicandi per ius commune, & iuxta testatorum dispositiones.*

15 *Expenditur l. si vero, §. de viro, ff. solut. matrim.*

16 *Prouisio legis contra ius commune nõ extenditur vltra expressum in lege, cum correctoria nõn extendantur etiã ex maioritate rationis.*

17 *Leges correctiuæ non sunt extendendæ ad casum in verbis legis non comprehensum, etiam ex maioritate rationis.*

18 *Quod nõ mutatur stare nõ prohibetur.*

19 *Dicta lex 7. est inductiua pænæ, quia inducit priuationem successionis, & priuatio iuris est pæna.*

20 *Cum priuatio iuris sit pæna, non inducitur nisi per verba expressa legis.*

21 *In pænalibus nõ licet arguere à simili.*

22 *Dicta l. 7. est correctoria & pænalis simul, quia priuat successione, quæ iure defertur, & sic non est extendenda ex identitate rationis.*

23 *Iason ausus fuit affirmare hoc procedere, etiã quod sit ratio scripta in lege.*

24 *Sed ab eo dissentit Abbas Alfonsus Villagut, tenens extensionem faciendã ex ratione scripta in lege correctoria, & pænali simul.*

25 *Si vltra rationem expressam in l. esset alia, vel maior ratio non scripta in l. quæ suaderet extensionem non esse faciendam, propter diuersitatem rationis, non est facienda extensio.*

26 *Traditur ratio, quæ militat in casu matrimonij, quæ non militat in casu successionis.*

27 *Quoties lex se restringit ad vnum casum, videtur cæteros excludere.*

28 *Quod sine dubio procedit stante dissimilitudine casuum.*

29 *Si successor maioratus machinatus fuerit in mortem prædecessoris, arcetur à successione, ne ex delicto, & dolo commodum reportet.*

30 *Substitutus nõ admittitur si occidat institutũ, nec fideicõmissarius occidens eum, cui erat iniunctum fideicõmissũ.*

31 *Si frater occidat fratrem, non succedit in feudo.*

32 *Limita prædecẽtia, vt non procedãt, si successor occidat possessorẽ ad defensionem sui consanguinei, nam tunc nõ priuabitur successione.*

33 *Parladorius reprehendit nostrates, eo quod omiserint tractare, an d. l. 7. habeat locum in casu successionis, cum non viderit Doctorem Mieres, & inquit d. l. casum successionis cõprehẽdere.*

34 *Quando quæstio est ardua, non est incongruum latiori disputare sermone, cũ non sit superfluũ, per quod clarius, quid exprimitur.*

35 *Verba satis dicuntur operari, quando tollunt dubitatienem.*

36 *Casus quibus dispositio d. l. 7. habebit locum, si maioratus iungantur per successionem ex præambulo matrimonio.*

37 *Ex modo succedendi aliquibus annis, censentur bona vinculata.*

38 *Lõga obseruãtia facit præsumere, quod fuerit plus dictum, & minus scriptũ.*

39 *Non sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuerunt.*

40 *Stãte consuetudine generali, quod in omnibus anniuersarijs succedatur iure maioriæ, ea est seruanda.*

41 Si

41 *Si diu succesſū eſt in bonis anniuerſarij iure primogenituræ, probata immemoriali iuxta modum præſcriptum l. 41. Tauri, ſeruabitur in eis diſpoſitio illius legis.*

42 *Idē procedit in anniuerſarijs paruis, vt vnius domus, vel fundi, licet de hoc dubitet Salazar.*

43 *Maioratus poteſt cōſtitui in qualibet re, & à quolibet etiā ignobili, licèt dignitas ſit.*

44 *Quilibet poteſt apponere rei ſuæ onus reale, & ordinarium, & in toto patrimonio, & in parte.*

45 *Si adeſt memoria, ſeu principium corruit immemorialis.*

46 *In verbis diſpoſitionis anniuerſarij declaratio ſumitur ex cōſuetudine ſuccedēdi per decēniū, vt in poſterū ita ſeruetur*

47 *Licet aliàs ad præſcribendū in bonis maioratus requiratur tēpus immemoriale, in hoc caſu, cum nō de præſcriptione, ſed de interpretatione agatur, ſufficiunt decem anni.*

48 *Obſeruantia ſubſequuta in omni materia declarat actū præcedentem.*

49 *Et ad id nō requiritur, quod obſeruātia ſit præſcripta, ſed ſufficiūt duo, vel tres actus, etiā minori tēpore decē annorū.*

50 *Beneficiū edicti Carboniani cōpetēs pupillis, datur eis petentibus maioratus poſſeſſionē, ſi quæſtio ſtatus, ſeu illegitimitatis obijciatur, & itidem datur in anniuerſarijs.*

51 *Beneficiū Carboniani non datur, ſi ſolū moueatur quæſtio bonorum.*

52 *Quando lex vnum diſponit, & aliud præſupponit, non habet locū legis diſpoſitio niſi verificetur præſuppoſitū, & verba, quæ ſupponunt, nihil diſponunt.*

53 *Beneficium Carbonianū eſt exorbitās à iure communi, & ſic reſtringendum ad caſum in quo loquitur.*

54 *Expenditur l. 2. tit. 14. par. 6.*

55 *Dictio, tales, eſt limitatiua, & reſtrictiua.*

56 *Dictio, como, Latine, ſicut, eſt ſimilitudinaria.*

57 *Cauſa totius patrimonij, vel maioris partis, æquiparatur cauſæ capitali.*

58 *Dictio, eſtos, requirit omnimodam ſimilitudinem, & identitatem.*

59 *Pronomen, hic, hæc, hoc, eſt demonſtratiuum ad oculum.*

60 *Dictiones plures ſi concurrant in aliqua oratione, quælibet illarum ſeruat ſuam propriam naturam de per ſe.*

61 *Virtute facultatis ad faciendū maioratum, poterit quis anniuerſarium facere in forma maioris.*

62 *Obtenta facultate ad faciēdū maioratū cū anniuerſario in vno ex filijs, poterit quis facere, ſi vnicū filiū habeat.*

63 *Pluralis locutio, licet ex ſui natura pluriū requirat concurſum, & ſecūdū aliquos pluſquā duorū, tamē ſi in vno ſit eadem ratio, in vno verificatur pluralitas.*

64 *Diſpoſitio plurali locutione concepta de filijs, verificatur in vno, etiā ſi diſpoſitiuè vocentur, contra Bartolum, & ſequaces.*

65 *Quod de pluribus dicitur, de vno dicēdum eſt.*

66 *Hæres rogatus reſtituere agnatis, quibus volet, poteſt vni tantū ex pluribus reſtituere.*

67 *Vocatis proximioribus agnatis, ſi vnus tantum proximior ſit, admittitur.*

68 *Bona eſt conſequentia, voluit teſtator plures habere, ergo vnum ex pluribus.*

69 *Intelligitur text. in l. fin. ff. ad Trebel. & Bart. ibi.*

70 *Pluralitas conuertitur in ſingularitates.*

71 *Facilius Princeps cõcederet facultatẽ, si impetrans expressisset vnicum filiũ habere,& quare.*

72 *Non absumitur, quod in corpore patrimonij retinetur.*

73 *Legitima non priuatur filius, cui relinquitur vinculata in maioratu.*

74 *In impetratione facultatis, non est necessariũ facere expressionẽ liberorum.*

75 *Quemadmodum in maioratibus filia maior excluditur à masculo minore, ita & in anniuersarijs, licèt contrariũ teneat Salazar.*

76 *Salazar reprehendit Doctorem Mieres, dicens, extitisse sibi contrarium.*

77 *Fœmina est capax iuris patronat9, & successionis anniuersariorũ, & potest esse exequutrix testamenti.*

78 *Vbi agnatio non est conseruanda, fœmina non censentur exclusæ.*

79 *Fœminæ solent melius adimplere iussa pia, cum sint masculis deuotiores.*

80 *Quoties bona, lege vel consuetudine deferũtur primogenito, masculus etiã minor est præferendus.*

81 *Idem erit si ex contractu bona primogenito deferantur.*

82 *Parentes plus diligunt primogenitos masculos.*

83 *In re vni adiudicãda, masculus præfertur fœminæ.*

84 *In multis fœminæ sunt deterioris conditionis, quam masculi.*

85 *In fœminis non ità est recta, & exacta administratio, sicut in masculis.*

86 *Fœminæ sunt fragilis consilij, & contra propria commoda sæpè laborant.*

87 *In anniuersarijs, quæ deferuntur iure maioratus, præfertur masculus minor fœminæ maiori.*

88 *Familia conseruatur per masculos & destruitur per fœminæ successionẽ, cũ ipsa sit finis familiæ.*

89 *Soror dicitur quasi seorsim nascatur, quia separatur à domo, & in alterius familiam transfertur.*

90 *Mouetur quæstio, quare familia plus conseruetur per successionem masculorum, siquidem filiatio respectu matris est indubitabilis, respectu autẽ patris incerta, & præsumptiua solum.*

91 *Familia, & successio generis propriè conseruatur per successionẽ masculorũ.*

92 *Ad generationem (ex testimonio medicorum) non requiritur, quod fœmina cõcurrat cũ masculo, nisi solũ, passiuè.*

93 *Frigiditas ex parte mulieris, ob quam nõ seminet, nõ impediet matrimonium.*

94 *Affinitas causatur ex eo solo, quod vir seminauerit intra claustra pudoris fœminæ, licèt ipsa non seminet.*

95 *Licet secundũ plurium opinionẽ, fœmineum semen non sit præcisè necessariũ ad generationẽ, nõ ex eo sequitur, quod mulier non generat.*

96 *Monialis succedit in bonis anniuersarij vinculatis.*

97 *Successor monialis non potest petere in vita monialis declarari successorẽ.*

CAPVT V.

1 NON *Possunt omnes articuli sigillatim, aut legibus, aut Senatusconsultis comprehendi, sed cum in aliquo casu sententia eorũ manifesta est, is qui iurisdictioni præest, ad similia procedere debet, atq; ita ius dicere:* verba sunt Iuliani lib. 15. digestorũ relata, l. nõ possũt, ff. de legibus, quæ innuunt de simili
2 bus idẽ esse iudiciũ. Cũ casus quos nectit paritas æquitatis, & idẽtitas rationis, non sint quoad iuris dispositionẽ separãdi, vulgaris est textus in l. illud, ff. ad l. Aquiliã, l. 1. §. hoc interdictũ, ff. de fonte, l. nã vt Pe
3 dius, ff. de legibus. Pariũ enim nõ de

bet

debet esse dispar ratio, Baldus l. mulier, C. de spõsal. Matth. de Afflict. c. 1. in principio, nu. 102. de pace iuramẽto firmãda, Menoch. libr. 2. de arbitr. cẽturia 1. casu 84. per totũ.
4 Præcipuè numero octauo, vbi quod sufficit similitudo rationis in eo, de quo agitur, licèt in alijs non sit conueniẽtia, quod etiã tenet glossa in l. si quis seruo, 20. verbo, corrũpi, C.
5 de furtis, vbi dispositionẽ de seruis intelligit de filijs Ripa, & alij, quos refert Brunorus Asole in cõpendio,
6 verbo, argumẽtũ à similitudine. Et quando adest eadẽ ratio in pluribus casibus, illa decidit omnes casus, & nõ per extẽsionẽ, sed propriè, vt tradit Hieronymus à Laurẽtijs, repetitione l. si emancipati, quæstione 5. num. 54. C. de collation. Surd. cons. 302. nu. 22. vol. 3. Quia sicut genus
7 cõprehẽdit suas species, l. si quid earũ, §. inter, delegat. 2. l. semper generalibus, ff. de regulis iuris, ita generalis ratio cõprehendit diuersas species casuum emergentiũ. Quinimo quantũuis lex taxatiue loquatur extenditur ad casus similes, l. ita nobis iũcta glos. verbo quinquenij, C. de adulterijs, Anto. Gomet. 2. tom. c. 10. n. 10. ad finem.

8 Et cũ anniuersariũ ex rationibus & causis, de quibus præcedenti capite, n. 46. adsimilletur maioratui, procedẽt, & habebũt locũ in bonis anniuersarij, & eius successione disposita in bonis, & successione maioratus, tradit Aluaradus de cõiectura ta mẽte defuncti, libr. 2. c. 3. §. 3. nu. 13. Velazquez l. 40. Taur. glos. 2. nu. 42. & Azeuedus in rubrica, titul. 7. *de los mayorazgos*, num. 7. lib. 5. recopilat.

9 Et sic dispositũ l. 40. Tauri circa repręsentationẽ maioratus habet locũ & in his anniuersarijs, vt in terminis tradunt Anto. Gomez l. 40. Tau. nu. 65. in fine, & Molina libr. 3. primogeniorum, capit. 7. num. 17. Matienço l. 7. titul. 7 libr. 5. Recop. glos. 1. Peralta in rubrica de hæred. instit. num. 123.

10 Sic disposita l. 41. Taur. circa probationẽ maioratus habẽt locũ in anniuersarijs, Castellus d. l. 41. Taur. verbo, costumbre, Salazar de vsu, & consuetudine, c. 12. nu. 77.

11 Sic dispositio l. 45. Tauri circa trãsmissionẽ possessionis ciuilis, & naturalis, absq; apprehẽsionis actu, habet locũ in anniuersarijs, Padilla in rubrica de fideicõmissis, n. 9. Mieres 3. p. de maioratibus, q. 1. Gutierrez lib. 2. practicarũ quæst. 86. n. 2.

12 Sic decisio legis 46. Taur. de refectionibus factis in domibus maioratus, vt nõ recuperentur à successoribus, seruabitur in bonis anniuersariorũ, tradit Ioannes Garcia de Expẽsis, c. 13. n. 46. & de coniugali questu, num. 89. Mieres de maiorat. 1. p. quæst. 10. numer. 21. Menesius rubrica de fideicommissis, num. 10. Burgos de Paz quæst. 6. num. 46. Molina lib. 1. de primogen. c. 7 num. 11. ad fin. & cap. 1. num. 26. & 27.

13 Sic dispositum l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil. circa diuisionem maioratuũ, qui per matrimonium iuncti fuere, habet locũ in ijs anniuersarijs: sed an ea diuisio restringẽda sit ad maioratus iunctos per matrimoniũ, vel etiam procedat, sic per successio-
14 nem iungantur. Et Mieres de maiorat. 1. par. quæstione 30. numer. fin.

in ea est sententia, vt dictæ legis de-
cisio non procedat extra casum ma
trimonij, in quo loquitur, & quod
cæteri casus, veluti omissi, sunt iudi
candi per ius cõmune, & iuxta testa
torum dispositiones, & licet nihil al
legauerit pro eius vera sententia fa
ciunt plura.

15 Et in primis est text. in l. si vero,
§. de viro, ff. solut matr. vbi cum lex
tantũ loquatur de socero, de succes
soribusq; soceri, nihil in lege scrip-
tũ sit, eos Labeo quasi omissos adno
tat. Et sic cũ in d.l. Regia nullũ ver-
bũ de accumulatione maioratuum
per successionem inueniatur, casus
successionis pro omisso haberi de-
bet, & relinqui iuris cõmunis dispo
sitioni, iuxta cõmunẽ regulã, l. com
modissime de liber. & posthum. l. si
extraneus, de cõditio. ob causam, l.
si cũ dotẽ soluto matrimonio.

16 Pro quo etiam facit, quod proui-
sio legis cõtra ius cõmune nõ exten
ditur vltra illud quod lex exprimit;
lex nãq; correctoria nõ extenditur
ex identitate, & etiã ex maioritate
rationis. Authentica quas actiones,
vbi Bart. & omnes, C. de sacrosanct.
Eccles. & Ias. ibi n. 21. versic. Sit fir-
ma regula, & paulo ante in eodẽ nu
mero dicit cõmunẽ esse opinionẽ, eã
dem tenet Imola cons. 64. Aretin.
cõs. 27. vers. Non obstat, quod me-
lior, Corneus cõs. 271. n. 8. & 9. Vbi
17 quod leges correctoriæ nõ sunt extẽ
dendæ ad casum in verbis legis nõ
cõprehensum, etiã ex maioritate ra
18 tionis. Quia quod nõ mutatur, stare
nõ prohibetur, l. præcipimus in fi-
ne, C. de appel. l. sancimus, C. de te-
[illegible]m & eãdẽ sententiã tenet Abb. cõ
111. n. 4. 2. n.

19 Facit etiã, quod lex Regia est in
ductiua pœnæ, quia inducit priua-
tionem successionis, & priuatio iu-
ris est pœna, glos. fin. c. fin. de iure
patronatus, vbi quod ex eo, quod
priuatio iuris est pœna, non induci
tur, nisi exprimatur. Quæ glossa cõ
20 muniter recipitur ad id. Et quod pri
uatio iuris non inducatur nisi per
verba expressa legis, probat text. in
authent. de non eligẽdo secũdo nu-
bentes, §. cũ igitur, vers. Sin autem,
collatione 1. Vicentius de Franch.
decis. 11. n. 23. Osaschus decis. 147.
nu. 4. & dicemus infra cap. 7. num.
21 45. nec hoc casu licet arguere à simi
li, Euerardus in locis legalibus, lo-
co à simili, vers. Sexto nõ procedit.

22 Et cum dicta lex Regia sit correc
ctoria, & pœnalis simul, quia priuat
successione, quæ iure defertur, non
est extẽdẽda ex idẽtitate rationis,
vt tradit Ias. authen. quas actiones,
n. 22. vers. intellige tamẽ istã fallen
tiã, C. de sacrosanct. Eccles. vbi au-
23 det affirmare, quod hoc procedit e-
tiã, quod sit ratio scripta in lege, &
allegat glossam, verbo in eisdem, iũ
cto tex. in Clemen. vt ij qui, de æta-
te, & qualitate, per quam glos. ita
tenet Roman. cons. 129. Antonius
de Butrio cap. fin. de cõsuetudin. fal
lentia 1. & 12. Alexand. l. si constan
te, numer. 5. & ibi Ias. numer. 70. ff.
solut. matrim. Geminian. c. 1. fallen
tia 1. de temporibus ordin. lib. 6.

24 Et licet ab hoc dissentiat Abbas,
Alphonsus Villagut tit. de extensio
ne legis, in quæstione de extensione
legis correctoriæ, & pœnalis simul,
n. 36. vbi affirmat, faciendã extẽsio
nẽ ad alios casus, in quibus militat ea
dem

dem ratio, quæ est scripta in l. correctoria, & pœnali, per iura, & rationes quas ibi cumulat: vnum tamen est sine dubio, quod si vltra ra-
25 tioné expressã in lege correctoria, & pœnali simul, esset alia diuersa, vel maior ratio non scripta in lege quę suaderet extensioné, non esse faciendam propter diuersitatem rationis, quæ militaret, in casu legis non est facienda extensio, ita tradit Alexand. l. si constante, nu. 5. versic. Secundo, intellige, ff. solut. matrim. per glos. in capit. constitutio, de electione, lib. 6. quam dicit, non habere consociam, & Villagut vbi supra, n. 45. vbi comprobat multis iuribus ab eo ponderatis, & multo fortius procedet,* si lex sit correctoria tantum, & non pœnalis.
26 At in casu matrimonij expresso in d. l. Regia, vltra rationes in ea expressas, militat alia diuersa ratio, quæ non militat in casu successionis, & ea est, quod possunt homines industria, & dolo iungere familias, & maioratus per matrimonium, & sic confundere memoriam constituentiũ, & per consequens afferre etiam damnum hominibus illius oblitæ, & consumptæ familiæ ex præuentione procurata, vt est notum. Quod secus est in casu successionis, quæ pendet à futuro euentu, & cũ hæc successio non posit præueniri de certo, Licet alias sit spes, quod cõsanguineus succedet cõsãguineo, l. fin. C. de pactis, l. 13. tit. 5. part. 5. vt in l. renitente de iure deliber. est diuersa res à matrimonio, quo mediãte, vnio maioratuũ certa inducitur, & noluit lex, quod esset in voluntate cõtrahẽtiũ hoc facere, nõ enim decet supremas defunctorũ volũtates cũ occasionibus multoties procuratis infringere. Quæ verba in alio proposito ponit Mieres de maiorat. 1. p. q. 57. nũ. 4. in fine, & conducit optimus text. in c. fin. de electione lib. 6. Vides ergo, quam diuersa, & maior ratio militat ad priuationẽ faciendam eo in casu quo iungantur maioratus per matrimoniũ, quã per successionem, cessare ergo debet extensio, & sic siue fateamur, quod lex Regia est correctoria, & pœnalis simul, siue correctoria tantum, non fit extensio ad casum successionis.
27 Et quoties lex se restringit ad vnũ casum, videtur cæteros excludere, l. cum prætor 12. ff. de iudicijs, vbi glossa, quam ad hoc dicit celebrem Socinus in rubr. de acquir. posses. n. 4. & Alexan. cõs. 158. n. 9. libr. 6. vbi
28 quod prouidẽs sibi in vno casu videtur velle, quod contrariũ seruetur in casu omisso, l. etsi sine, §. sed quod Papinian. de minor. c. nõne benedicimus de præsumptio. plures refert Barbos. d. l. si cum dotę, in princip. n. 37. de iudicijs. Quod est sine dubio stãte dissimilitudine casuũ, vt tradit Barbos. d. l. si cũ dotẽ in princip. nu. 29. ff. solut. matrimon. & cũ ex ratione supradicta diuersi sint casus matrimonij, & successionis, fatendum est, non solum non esse successionis casum comprehensum in dict. l. 7. imo exclusum. Et licèt in successore maioratus alicuius viuẽtis posit dari præmeditatio dolosa, vt succedatur in eo, nempè machinando in mortem sui consan-

 gui-

guinei, qui talia facit, ob hoc arcetur à iure. Quia priuatur successio-
29 ne illius maioratus, ne ex dolo, & delicto suo commodum reportet, vt in l. si ab hostibus, §. fin. ff. solut. matrimon. per quem tex. in successore maioratus tenet Molin. libr. 3. primogen. cap. 2. num. 32. Gregor. l. 2. tit. 15. partit. 2. glos. Sino el hijo, col. 1. vers. quid autẽ si filius maior, & l. 13. tit. 7. partita 6. verbo, del heredero, ad fin. sequitur Mieres de maior. 2. par. q. 4. illatione 1. n. 11. Pereg. de iure fisci, lib. 2. tit. 3. n. fin.

30 Sic nec substitutus admittitur si occidat institutum, Hippolytus l. nihil interest, num. 2. de sicarijs, & consil. 125. nu. 4. sic si frater fideicõmissarius occidat fratrem, cui est iniunctum fideicommissum, nõ est ei restituendum, plures refert Molina dict. numer. 32. Mieres de maiorat.
31 2. p. quæst. 4. illatione 1. num. 17. Sic frater si occidat fratrem non succedit in feudo, glos. in cap. 1. §. similiter, verbo, fratrem in fine, quibus modis feudum amittatur, vbi Baldus num. 3. plures refert Barbosa l. si ab hostibus, §. fin. num. 21. solut. matrimon. quem videas in hoc articulo, & conducit l. fin. §. fin. ff. de bonis damnatorum.

32 Adde tamen traditis à Barbosa limitationem, quam ponit Portoles ad Molinum, §. defensio. num. 5. vt non procedat, si successor in maioratu occidat possessorem ad defensionem consanguinei, nam tunc non priuatur successione.

33 Quid itaque respondemus ad tradita per Parlador. in 3. part. rerum quotidianarum, q. 5. vbi defendit dictam l. 7. casum successionis comprehẽdere, & reprehẽdit nostrates, eoquod hãc quæstionem omiserint, cũ non viderit Doctorẽ Mieres loco superius citato, & se iactat, quod paucis tàm magna absoluit, sed licet veritas in paucis cõsistat, tamẽ salua pace doctissimi viri, teneo, quod eius sententia nõn sit vera, licèt breuibus tradita.

34 Et quando quæstio est ardua, & parũ tacta, in qua hinc inde possunt plures rationes adduci, nõn est incõgruum latiori disputare sermone, quia superfluũ nõ dicitur, per quod clarius quid exprimitur, glos. in c. licèt Canon. de electione, lib. 6. l. itẽ
35 apud Labeonẽ, §. ait Prætor, ff. de iniurijs. Et verba satis dicuntur operari, quando tollunt dubitationẽ, Aymon Craueta cõsil. 25. nu. 31. & cõs. 70. nu. 29. l. 1. §. sed sciendum, ff. de ædilit. edict. ibi, *Ego puto ædiles tollendæ dubitationis gratia bis dixisse, ne qua dubitatio superesset*, & conducit l. 1. in principio, ff. de æstimato. actio. & cũ prædictã tenuerit sententiam Parladorius ex eo, quod dicat, omnimodã esse similitudinẽ inter hosce casus matrimonij, nẽpe, & successionis, quæ nõ est cũ ex dictis appareat, extra rationes in lege expressas, esse aliã rationẽ, quæ nõ militat in casu successionis, cessat eius sentẽtia; procedet tamẽ in casibus habẽtibus omnimodã similitudinẽ, vt erit, si contrahentes matrimoniũ, tẽpore quo cõtrahunt, nõ possideãt maioratus actu, nec aliquã habeant spẽ succedendi in eis, & durãte matrimonio sit eis delata, nã cum lex non distinguat, an possederint primoge-

mogenia tempore quo contraxerunt, vel nanciscantur postea possessionem, nec nos distinguere debemus, l. de pretio, ff. de publicana in rem actione; l. non distinguemus, ff. de arbitris.

36 Idem erit, si non ipsi possidentes maioratus, sed eorum filij primogeniti contraxerint matrimonium, nam cum in eis, vel eorum descendentibus sit continuanda successio, & per consequens per eorum matrimonium necessario perueniendum sit ad casum coniunctionis maioratuũ, in l. expressum, sumus in regula, l. oratio, ff. de sponsalibus, quæ sine dubio procedit, quando per necesse sequitur illud, super quo lex disponit, non si contingenter, siue possibiliter sequatur, Barbosa l. 1. 3. parte, numer. 57. ff. soluto matrimo. Idem namque iudicamus de principio principiante, quod de his, quæ ex principio sequuntur, Curtius Iunior consil. 154. numer. 13. per l. maritus, C. de procuratoribus.

Et quod dicimus de filijs primogenitis, procedit etiam in nepotibus, & pro nepotibus possessorum maioratuum, cum in omnibus eadem sit ratio, argumento l. Gallus, §. idem credendum, ff. de liberis, & posthumis, quia in omnibus iam est radicata successio, ita quod si in vita possessoris decedat filius, admittitur nepos, & nepote etiam decedente pronepos, exclusis patruis, quia primogenitus nascendo excludit secundo genitum perpetuo, Felinus capit. Prudentiam, numer. 7. vbi ad ditionator de officio delegati, Baldus l. cum antiquioribus, nu. 11. C. de iure deliberan. Molin. libr. 3. de primogenijs, capit. 6. numer. 30. & capit. 7. num. 2. & 3. excepto maioratu *Comitatus de Lemos, in quo patruꝰ præfertur nepoti, vt tradit Parladorius lib. 3. differentia 185. §. 1. nu. 2.*

Et pari modo procedet decisio dict. l. 7. & si non durante matrimonio primogenitorum, sit eis delata successio maioratuum, sed eo finito alterius morte, superstiti deferatur successio sui primogenij, & filio, vel alio vlteriori descendenti alter maioratus, vel si ambo contrahentes decesserint, antequam succedat in maioratibus, nam in eorum descendentibus fiet separatio, cũ fuerint iuncti ex præambulo matrimonio, ex quo inducta fuit statibus descendentibus necessaria coniunctio maioratuum, quia initium attenditur, l. 3. §. scio, ff. de minor. Menochius de arbitrarijs, quæst. 57. n. 12. Barbosa, l. diuortio, §. si vir, nu. 46. in fine, ff. solut. matrimon.

Sed etsi contrahentes matrimonium non fuerint primogeniti possessorum maioratuum, nec de linea sanguinis, sed de linea vocatorum, vt quia sint immediatè vocati, vel alter eorum, cum tales post mortẽ possessorum necessario successuri sint, vel eorum descendentes, in eis quoque habebit locũ d. l. 7. decisio, quẽadmodũ enim certa successio inducitur per lineam sanguinis, inducitur per lineã vocatorũ, & substitutus vocatꝰ habet spẽ succedendi iure approbatam, Bart. l. is potest, numer. 10. ff. de acquirend. hæreditate.

37 Sic quemadmodum ex modo succeden-

cedendi aliquibus annis, censentur bona vinculata, tradunt Ioannes Lecerier de primogen. quæstione vltima, numer. 9. & Tiraquel. eo. tractatu, quæstione 30. num. 8. quos refert, & sequitur Antonius Gama decisione 215. numer. 1. vbi quod ex eo solo bona deferuntur iure maioriæ, ita & in bonis anniuersarij.

38 Longa enim obseruantia facit præsumere, quod fuit plus dictum, & minus scriptum, tradit Tiraquel. de præscription. glos. 4. versic. trigesimonono, & Alexand. Raudens. cõsil. 17. n. 217. part. 1.

39 Nec sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuerũt, verba sunt Pauli Iurisconsulti, l. minime 24. ff. de legibus, quam legem expendit Tiberius Decianus consil. 22. numer. fin. volum. 1. & Burgos de Paz, quæstione ciuili 2. nu. 133.

40 Sed pro meliori intelligentia distingue, quod aut ita est delata successio, quia in loco, vbi est relictũ anniuersarium, est cõsuetudo generalis, quod in omnibus anniuersarijs succedatur iure maiorię, & ea est seruãda, vt tradit Salazar de vsu, & consuetudine, cap. 12. num. fin. & Flores de Mena, lib. 1. variarũ quæstion. 17. num. 44. & conducit text. in cap. Rainuntius ad finem, de testament. ibi, *De quibus, secundum Tuscanæ consuetudinem ciuitatis fieri consueuit*, & quod tradit Antonius Gomezius l. 40. Tauri nu. 12.

41 Aut non est talis consuetudo generalis in loco, sed in his bonis diù successum est iure primogenituræ cum onere anniuersarij, & tunc (cũ immemorialis habeat vim tituli, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiua, capit. 1. de præscriptio. lib. 6. modo sit capacitas personæ possidentis, & rerum possessarũ, vt tradit Ioannes Monachus cap. 2. de præbendis, Abbas, & Felinus capite causam de præscription. & Aymon de antiquitate 4. par. §. materia singularitatis, numer. 78. Sese de inhibitionibus cap. 8. §. 3. num. 122. & sequentibus, Ioannes Garcia de nobilitate, glos. 12. numer. 80. Abb. Panormitan. cap. quanto, num. 2. de consuetudin. & Franciscus de Claperijs in centuria causa 35. quæstione 2, num. 7.) probata inmemoriali iuxta modum præscriptum, l. 41. Tauri, itidem seruabitur in eis dispositio legis, vt tradit Salazar dict.

42 cap. 12. num. 77. licet ibi in fine dubitet, an id procedat in anniuersarijs paruis, vt vnius domus, vel fundi.

43 Sed idem dicendum puto, cum & maioratus possit constitui in qualibet re, & à quolibet etiam ignobili, licèt dignitas sit, vt tenet Micres de maioratibus 1. par. quæst. 1. num. 7. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 26. in fine, quilibet enim potest apponere rei suæ onus reale, & ordinarium, Aymon consil. 217. numer. 3 & quẽ-

44 admodum potest in omnibus bonis, & toto patrimonio, ita & in parte; cum idem ius sit de toto quoad totum, quod de parte, quoad partẽ, l. quæ de tota, ff. de rei vendicatione.

Aut non potest probari immemo-

45 rialis, quia adest memoria, seu principium (quo casu corruit immemorialis, iuxta l. hoc iure, §. ductus aquę, ff. de aqua quotidiana, & ęstiua, l. 2.

l.2.§.item Labeo,ff.de aqua plu. arcend. tradit Suarez allegatione 3. numer.5.in fine,Molin.lib.2.de primogen.cap.6.numer.64.& sequentibus, Ioannes Garcia de nobilitate glos.12.numer.69. Mascard.de probation.conclus.1041.Alexan.Raudens.consil.17. 2.part.num.7.) vel constat de titulo originali vitioso, & reprobato: quo casu immemorialis nihil operatur,Peregrinꝰ de iure fisci,lib.6.tit. 8.numer. 25. & tunc aut in fundatione anniuersarij sunt
46 aliqua verba, quibus dubia redditur disponentis voluntas,fuerit ne, quod bona deferantur iure primogenituræ, & tunc si probetur consuetudo succedendi in illis bonis iure maioratus, saltim per decenniū, sufficiet, vt deinceps talis ordo in eorum successione seruetur,ita Molina lib.2.de primogen.capit.6.nu-
47 mer.75.vbi n.58.inquit, quod licet aliàs ad præscribendū requiratur tēpus immemoriale,cùm non de præscriptione, sed de interpretatione agatur,sufficiunt decem anni, & allegat Paul.consil. 347. numer. 14.& 15. & dicit esse de mente plurium Doctorum,quos ibi refert, quem sequuntur Burgos de Paz, quæstione ciuili 2.numer. 131. & Ioann. Garcia de nobilitat.in diuisione numer. 57.Molina de Medrano in allegatione Vicerregis extranei inRegno de Aragon,numer. 179. vbi plures refert.

48 Pro quo facit, quod obseruantia subsequuta in omni materia declarat actum præcedentem, vt tradit latissimè Iosephus Ludouicus commun. opinion. titul.de obseruantia subsequuta, conclus. 38. ex princi-
49 pio,& ibi ampliatione 1.& 2.Quod hæc obseruātia nō requiritur, quod sit præscripta,& quod sufficiūt duo, vel tres actus, etiam minori tempore decem annorum, quem sequuntur Caualcanus decis.28.numer.63. & 64. 2.part.Alexand. Raudens.cōsil.17.par.8.numer.44.& 46. & cōsil.18.numer.38.& 40.Aymon. consil.201.numer.11.& 12.

50 Sic beneficium edicti Carboniani,quod competit pupillis petentibus possessionem bonorum patris, vt si eis opponatur quæstio status, differatur in tempus pubertatis, data pupillo bonorum possessione cū satisdatione,de quo in l.1. & per totum titulum,ff.& C.de Carboniano edicto, & l.2.tit.14.partit.6. & l. 7. tit.22.partit.3.& optimè Gofredus in praxi libellorum,6.par. rubrica de Carboniana bonorum possessione, & datur in bonis maioratus, vt post Gregor.dict.l.7. tradit Molina lib.3.de primogen.capit.13. ex numer.24.Mieres de maiorat.3.part. in initio, numer. 15. Menesius l. eā quam,numer.126.C.de fideicommis-
51 sis, habebit locum in his anniuersarijs, si pupillo petenti bonorū possessionē,obijciatur status quæstio, seu illegitimitatis;si tamen moueatur quæstio bonorum, non poterit pupillus vti eo remedio,vt tradunt prædicti Doctores,& probatur in l. 1.§.si quis filium,ff. de Carbonian. edicto.

52 Pro quo facit, quod quando lex vnum disponit, & aliud præsupponit, non habet locum legis dispositio,nisi verificetur præsuppositum,

gloſſa

glossa. l. mancipia, C. de seruis fu-
git. Aymon consil.298.nu.4. Beci9
consil.53.numer.7.quia verba, quæ
supponunt aliquid, nihil disponũt,
Staphileus de literis gratiæ, titulo
de modo,& forma inpetratio. §.fin.
numer.fin.

53 Facit etiam, quod cum remediũ
Carboniani sit exorbitans à iure cõ
muni, secundum quod ius potest
moueri contra pupillum quæstio
bonorum, etiam totius patrimonij,
§.item propter litem, instituta de
excusation. tutorum, debet restrin
gi ad casum,in quo loquitur,l.quod
vero contra,ff.de legibus, & debe-
mus verbis edicti inseruire, l.1. §.si
is qui nauem, ff. de exerci. actione,
& verbis legis debemus esse contẽ-
ti,Bald.cõsil.228. lib.3.& 99.lib.4.

54 Et hoc indicant verba dict.l.2.ti
tul.14. partit. 6. *Tales embargos como*
estos,quæ sunt restrictiua,& limitati
55 ua,per tradita à Rolando consil.70.
numer.13.& sequentibus, volumi-
ne 3.

56 Neque obstat dictio illa, como,
Latine,sicut, quæ est similitudina-
ria, & inducit similitudinẽ in actu,
cui apponitur, capit. Parrochianos
de sententia excommun.Bald. cap.
in causis,verbo,sicut, de pace Con-
stantiæ,Lucas de Penna,l.vnica,C.
57 de capitatione ciuiũ,libr.11. Nec si
etiam obijciatur, quod causa toti9
patrimonij,vel maioris partis,æqui
paratur causæ capitali, & sic causæ
status, vt tradit Thomas Grãmat.
decisione 86.ex numero 9. & Iodo-
cus Damhouderius in Enchiridio-
ne parium,& similium,versic.Cau-
sa ciuilis ardua, nam *causa patrimonij*
dicitur causa vitæ, Baldus l.aduoca-
tos,C.de aduocat. diuerso. Marcus
Anton.Eugenius consil.76. numer.
11.Et conducit text.in capit. verum
de iure iurañ.ibi: *Pro vita, & rebus*
seruandis.Et cum similium,seu pariũ
idem sit iudicium, per consequens
debere dari hoc remedium, etiam
quando quæstio bonorum tantum
moueretur.

58 Nam respondetur in hoc casu re
quiri omnimodam similitudinem,
& identitatẽ ex vi dictionis, estos,
positæ in dictis verbis,ibi:*Tales em-*
bargos como estos.Quia pronomẽ, hic,
59 hæc,hoc,est demonstratiuum ad o-
culum,l.nemo in principio,vbi Bar
tolus,ff.de hæred.instit. Hõdedeus
consil.4.numer.37.Atque ita debẽt
esse eiusdem speciei,& sic status.Et
60 quando plures dictiones concurrũt
in aliqua oratione, quælibet illarũ
seruat suam propriam naturam de
per se,Tiber.Decian. conf.17.num.
43.volum.1.

61 Sic obtenta facultate ad facien-
dum maioratum,poterit quis anni-
uersarium maioratus facere, sed &
Princeps potest concedere faculta-
tem ad alienanda,seu obliganda bo
na anniuersarij facti in forma maio
riæ, saluo onere anniuersarij, cum
ea bona temporalia sint, vt tradunt
Rebuffus de pacificis possessoribus,
num.287. versiculo, & ideo, Valas-
cus, qui alios refert, consultatione
60.numer.12.Guido Papæ.quæstio-
ne 187.Modo tamen subrogatio fiat
sciente Episcopo, iuxta ea quæ di-
cemus infra hoc libr.c.14.num.16.
& 35. vt sic vterque superior adea-
tur,& Princeps respectu vinculi, &
Roma-

Romanus Pontifex, seu Episcopus respectu oneris anniuersarij.

62 Sed an obtenta facultate ad faciẽdũ maioratum anniuersarij in vno ex filijs, possit quis facere, si vnicũ filium habeat. Et posse affirmat Gregor. l. 23. tit. 9. part. 6. versic. Mas de vno, & l. 32. versic. Non valdrà, versicul. item pone, quod data est facultas eo tit. & par. Mieres de maiorat. 1. part. quæst. 13. Burg. de Paz quæst. 1. numer. 22. & sentit Molin. lib. 2. de primog. capit. 11. num. 9. ad fin. cum num. 10. quibus libenter assentior, & secundum hanc opinionem vidi iudicatum in Pintiana Regia Chãcel. in causa Toletani maioratus.

63 Et pro ea sententia facit, quod licèt pluralis locutio pro sui naturá plurium requirat concursum, saltim duorum, l. vbi numerus, ff. de testibus, regula pluralis locutio. de regul. iur. lib. 6. (quãuis aliqui teneãt requiri tres, vel quatuor, vt est glos. in §. fin. versic. multæ, instit. de iure personarum, Alexand. l. Imperator de legat. 1. Bald. l. excusantium, ff. de excusat. tutor. & l. 2. §. 1. ff. de his qui notantur infamia; nã & in duobus verificatur pluralitas, licèt vtatur adiectiuo multi, vt in §. fin. de iure person. & tradit glossa, verbo, multa in l. 1. versic. Hoc rescriptũ, ff. ad Silanianũ, Corneus cons. 199. volum. 4. sic multis vicibus factum dicitur, quod bis fit, Alexan. l. sæpè, colum. 1. ff. de re iud.) Tamen vbi

64 est eadem ratio in vno, quod in pluribus, in eo verificatur pluralitas, vt in dispositione plurali locutione concepta de filijs probant plura iura, l. non est sine liberis, ff. de verborum significat. l. ferè, ff. de pollicitation. l. pater Seuerinam, §. ita fideicommisso, ff. de condition. & demonstrat. l. iubemus, §. sin autem, C. ad Trebellianum, l. 1. vbi Paulus, C. de conditionibus insertis, glos. Bar. & Doctores, l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebel. vbi Ripa nu. 51. plures refert, Tiberius Decian. cons. 93. num. 6. volum. 3. Aymon. Craueta cons. 180. num. 3. Decius cons. 50. ad fin. Tiraquel. l. si vnquã, verbo, susceperit, num. 216. C. de reuocand. donat. & hoc etiam quando dispositiuè fuerint liberi vocati, nam verius est (contra Bart. l. fin. ff. ad Trebellian. & alios adductos per Paulum cons. 219. 1. par. Alexand. cons. 109. volum. 7. Ruinum consil. 104. & cons. 172. volum. 2.) etiã eo casu pluralem numerum in vno verificari, Abb. cons. 65. incipit. Qui-

65 dam Balnerius 2. par. quod enim de pluribus dicitur, de vno dicendum est, l. Prætor ait, ff. vi bonorum raptorum. l. 3. §. negotia, ff. de negotijs gest. Ias. l. Gallus, §. quid si is, ff. de liber. & posthum.

66 Et sic hæres rogatus restituere agnatis, quibus volet, potest vni tãtum ex pluribus restituere, Bart. & Cuman. l. vnum ex familia, §. sed si fundum de legat. 2. Imola dict. l. vnum ex familia, §. si duos de legatis 2. & Corneus cons. 68. vol. 4. Deci9 cons. 50. & cons. 362. num. 2. Mantica lib. 8. de coniecturata mente, tit. 12. num. 33. Rodericus Suarez l. quoniam in prioribus, in declaratione legis Regni, quæst. 6. n. 1.

97 Sic vocatis proximioribus agna

tis

tis,si vnus tantum proximior sit,admittitur, Paulus conf. 38. volum. 1. Roland.conf.38.num.46. volum. 4. Hieronym. Gabr. conf. 117. nu.
68 39. volum. 1. Et valet consequẽtia, testator voluit plures habere, ergo vnum ex pluribus,l.hæredes mei,§. cum ita,ff. ad Trebellianum.
69 Doctrina autem Bartoli,& sequacium,& text.in l.final.ff. ad Trebellian. procedit, quando testator per verba,pluralis numeri disponit, & eius dispositio ab initio non poterat verificari in vno, & ideo ab initio ex vi sermonis continet eum, qui aliàs non contineretur. At cum tempore ordinationis in pluribus est verificabilis, quamuis tempore aduenientis casus vnus tantum su-
70 perstit, ille admittitur, quia pluralitas resoluitur in singularitatẽ, Alexand. conf.109. n.16. vol.7. Decius consil.362. numer.2.& fundamẽta, quibus fulcitur opinio contraria, improbantur ab Aretino, l. placet, ff.de liber. & posthum. Ruino consil.137.volum.3.

Et in casu nostro non solum versatur eadẽ ratio in vnico filio, quod stantibus multis, ad hoc vt credatur, Principem eodem modo cõcessurum facultatem,si expressisset impetrans vnum tantum filium habe-
71 re, imo maior, quia faciliùs Princeps concederet,quippè cum quan-
72 do vnicus adest filius,non ei auferũtur bona, sed sibi remanent. Neque enim absumitur, quod in corpore patrimonij retinetur,l. pater, ff. de
73 adimen.legat. Et sic succedit in sua legitima,argumento l.3.§. qui fidei commissum,ff.de hæred.instit. ibi: *De necessario voluntarius hæres efficitur, non vt desinat esse hæres, sed vt ius incõmutetur successionis.* At stantibus multis filijs extra electum ad maioratũ, cæteris aufertur sua legitima, quæ forsan opulentissima futura erat, nec eis datur libera, nec vinculata, quod considerat Mieres de maiorat. 1.par.quæstione 13.ad finem, licèt eis dentur alimenta.

74 Et sic non est necessarium in impetratione huius facultatis, facere expressionem liberorum, vt resoluit Gregor.l.36.gloss.2.tit.18. partita 3.& Couarruu.libr.1.variar.capit.20.nmer.9. quamuis Mieres de maiorat. 1.par.quæstione 3. numer. 2.versicul.item cum numerus contrarium sentiat, & sine effectu secundum ipsum,vbi supra, tenentẽ valere maioratuum factum ab eo, qui vnicum filium habebat virtute facultatis ad faciendum maioratũ in vno ex filijs.

75 Sic quemadmodum in maioratibus filia maior excluditur à masculo minore, vt tradit Couarruuias libr. 3. variarum capit. 5. numer. 5. etiam si sit in vtero, vt tradit Mieres de maiorat. 2.par.quæst. 6. num. 51. ita, & in anniuersarijs tradit ipse Mieres dict.quæstione 6. numer. 28. quod est verum, licèt contrarium teneat, & defendat Salazar de vsu, & consuetud. capit. 12. numer. 73. vbi tradit,quod si non adsit in anniuersarij dispositione aliquod verbum masculinitatis prælatiuũ, sed tantum sit dictum, quod bona perueniant ad maiorem, præferenda est filia maior, masculo minori, &
76 inquit,quod Mieres extitit sibi con-

tra-

trarius, ex eo quod dict. quæst. 6. numer. 28. tenuerit, præferendum masculum minorem, & postea num. 55. & sequentibus eiusdem quæstionis dicat totum contrarium, vt ipse inquit: sed quidem meo videri, Mieres non meretur reprehendi, quia dicto numer. 55. & sequentibus solum dicit, quod vbi ex verbis disponentis non sit manifesta volũtas ipsius circa exclusionem fœminarum, non sit
77 excludẽda fœmina: tum, quia est capax iuris patronatus, cap. dilecta, de concessione præbẽdæ, & tradit Abbas cap. 1 & cap. à nobis de iure patronatus, Decius l. fœminæ, numer. 42. ff. de regul. iur. Didacus Perez lib. 1. tit. 6. lib. 1. Ordinamenti, pag. 136. Baeça l. 101. Matriti cap. 26. in principio, Guillelmus Benedictus in repetitione capit. Raynuntius, verbo, duas habens filias, & quæstione de thesaurario, num. 8. & potest esse exequutrix, vt in l. à filio, in principio, vbi Bartol. ff. de alimentis, & cibarijs legat. glos. in cap. 2. de testamentis, Couarruu. cap. rua, numer.
78 3. eo titulo: tum etiam, quia vbi agnatio non fuerit conseruanda, quæ per masculos defertur, à ratione cessante licet arguere, vt fœminæ non censeantur exclusæ per iura, & Doctores, quos refert numer. 57. non autẽ ibi, nec alia parte dixit, quod eo casu taliter sit admittenda fœminæ, vt præferatur masculo minori eiusdem lineæ, & gradus, vt videatur sibi contradicere, imo intelligẽdũ est, quod semper persistat in eo, quod dixit num. 28. maximè, quia illud, quod dicit Mieres, est intelligendum cum continuatione præcedentis numeri 54. vbi agit de exclusione perpetua fœminarum, & eius intentionis fuit semper de hoc tractare in omnibus numeris sequentibus, atque ita numero 61. inquit, ponderandum, & aduertendum esse ad quid habuit testator respectum, & oculum in vocatione successorũ, ad ius patronatus, an ad conseruationem familiæ, vel ad id, quod relictum pro anima rectiùs adimpleretur, vt hoc secundo casu fœminæ non censeantur exclusæ. Ex quo solent melius adimplere iussa pia, cũ
79 sint masculis deuotiores, (deuotus namque ab Ecclesia appellatur fœmineus sexus) neque ex eo sequitur, quod dixerit, præferendas masculis minoribus: & tandem relinquit cogitandum, an sint admittendæ, nec determinat, sed teneo, quod præferendus est masculus minor, quia quotiescumque bona lege, vel consuetudine deferuntur primogenito, masculus etiam minor est præ-
80 ferendus, vt tenet Petrus, & Iacob9 de Arenis, l. pater, §. quindecim, ff. de legat. 3. Bald. l. in multis, ff. de statu hominum, Romanus cons. 98. Socinus cons. 90. libr. 1. Ioannes Lupus in Rubrica de donatione inter §. 69. numer. 24. Parisius cons. 72. numer. 80. volum. 4. quos refert, & sequitur Couarruuias lib. 3. variarum capit. 5. numer. 5. versiculo, Primum
81 hoc, vbi quod idem erit si ex contractu bona primogenito deferantur, vbi refert Tiraquel. qui latè prosequitur de iure primogenituræ, quæstione 10. ex numero 1. quem tu vide, quæstione 11. & Guid. Pap. decis. 506. quem sequitur Guillermus

Bene-

Benedictus repetitione cap. Raynũ tius, versicul. In eodem testamento
82 relinquens 1. numer. 173. & quia parentes plus diligunt primogenitos masculos, vt ibi, & plura conducibilia ad hanc masculi prælationẽ tradit Caldas de nominatione emphit.
83 §. 3. quæstione 12. Præferendus ergo est masculus minor, proquo facit, quod in re vni adiudicanda, præfertur masculus fœminæ, l. fin. ff. de fide instrumentor. Et fœminæ in mul
84 tis sunt deterioris conditionis masculis, l. in multis, ff. de statu hominum. Et in eis non ita est recta, & ex
85 acta administratio, sicut in masculis, l. 1. §. 1. ff. ad Veleianũ, & l. 1. §. se-
86 xũ, ff. de postulando. Et sunt fragilis consilij, & cõtra propria cõmoda sępè laborant, l. penultima, C. de sponsalib. l. cum de indebito, §. sin autem, ff. de probationib. Mieres vbi supra, numero 63. vbi plures refert.

87 Quod sine dubio procedit in casu, de quo loquimur, scilicet, quando anniuersariũ defertur iure maioratus, vbi agitur de conseruanda familia, quæ per masculos conseruatur, l. Iurisconsultus cum similibus,
88 ff. de gradibus, & destruitur per fœminæ successionem, cum ipsa sit finis familiæ, l. pronuntiatio, §. familiæ, ff. de verborum significatione. Et in aliam domum, seu familiam suscipitur, vt considerat tex. in l. aduersus, C. de crimine expilatæ hæreditatis, l. quicumque, C. de re militari, lib. 10. & Tiraquel. l. 1. connu
89 biali, gloss. 1. 1. part. numero 31. Vbi quod soror dicitur, quod quasi seorsim nascitur, & separatur à domo, & in aliam familiam transfertur, & ibi num. 34.

90 Sed quęstionis est, quare familia, & genus plus conseruetur per successionem masculorum, quàm fœminarum, siquidem filiatio respectu matris est certa, & indubitabilis: respectu autem patris incerta, & præsumptiua solum, vt de vtroque est tex. in l. quia semper, ff. de in ius vocando, in hæc verba: *Quia semper certa est mater etiam si vulgo conceperit, pater vero is tantum, quem nuptiæ demõstrant*, & idẽ dicit lex 5. titul. 19. partita 4. in fine, ibi: *Esto es por razon, por que la madre siempre es cierta del fijo que nace della, que es suyo, lo que no es el padre, &c.* Atque ita datur vera probatio respectu matris, l. prima, ff. de ventre inspiciendo: respectu autem patris impossibilis reputatur, l. Lutius Titius 82. ff. de cõd. & demõst. quapropter potius videtur, quod conseruetur per fœminarum successionem genus alicuius gentis.

91 Sed tu dic, meliùs, & propriùs cõseruari genus per successionẽ mas-
92 culorum. Quia ad generationẽ (ex testimonio medicorum) nõ requiritur, quod fœmina in coitu concurrat cum masculo, nisi solum passiuè, hoc est, quod recipiat virile semen in matrice, licet ipsa non seminet, nã semen viri solum receptum in mulieris matrice, sufficit ad generationem, vt tradit Guillelmus Benedictus in repetitione capit. Raynuntius, versiculo, cuidam Petro tradiderunt, numero 17. de testamentis, vbi plura in comprobationem huius opinionis adducit. Idem tradit Sanctus Thomas in 4. dis-

4. distintione 34. quæstione vnica, artic. 2. Aguirre de succesione Regni Portugaliæ, 2. parte, numer. 45. & 46. Alexand. Raudens. consil. 1. nu. 35. & numer. 80. Thomas Sanchez de matrimonio lib. 2. disputatione 21. numer. 10. Cælius Rodiginius libr. 4. antiquar. lectio. capit. 10. Siluester in summa, versicul. matrimonium, 8. quæst. 16. versic. post Archidiaconum ab eo relatum, Aristoteles de generatione animalium, libr. 1. cap. 20.

93 Ex quo est, quod frigiditas ex parte mulieris, ob quam non seminet in coitu, nõ impediet matrimonium, Matienço in rubric. titul. 1. de matrimonio, glos. 1. num. 198. lib. 5. Recopilat. Sotus in 4. distinctione 34. quæstione vnica, artic. 2. colum. 1. verbo, qua propter, idem tenet Martinus Nauarrus ab Azpilcueta consil. 3. num. 12. & 13. de frig. & maleficiat. vbi refert diuum Thomã, Gaietan. & Aristot. idem tenentes, tradit Barbos. l. 1. 1. par. num. 97. ff. soluto matrimonio.

94 Hinc est, quod affinitas causatur ex eo solo, quod vir seminauerit intra claustra pudoris fœminæ, licet ipsa non seminet, tradit Guillelmus Benedictus vbi supra, num. 16.

95 Sed velim aduertas lector, quod licet secundum opinionem prædictorum ad generationem nõ sit præcise necessarium vxori semen in coitu, non ex eo potest dici, quod mulier non generat, cum verũ sit, quod fœmina sub idem tempus vnà cum mare formam dante emittat semen in conceptione, tribuendo vniuersam materiam, & etiam formam, vsque ad aliquid, secundum Hyppocratem de natura pueri, Galenum libr. 1. & 2. de semine, Ioann. Fernel. de hominis procreat. lib. 7. capit. 6. Andr. Aret. in Peripat. quæstionib9, lib. 5. quæst. 2. vbi inquit, hanc esse manifestam sententiam, Alexand. Raudens. consl. 1. num. 80. vbi dicit, filium dici principaliter propagatũ ex persona, & sanguine ipsius matris, Corneus cons. 219. lib. 2. Beroi9 cons. 120. numer. 34. libr. 2 Decius l. 2. num. 65. ff. de regul. iur. & conducit lex 1. C. de cõditionibus insertis, ibi: *Nepotem quem ex filia susceperat*, vbi Paul. Castrens. scribit hanc esse veritatem, & nu. 5. notat, quod nepos, vel neptis ex filia dicitur de generatione aui materni, quia est generatus ab eo mediante filia, & id quod text. in dict. l. 1. inquit, auum suscipere nepotẽ ex filia, nihil aliud esse quàm generationem, quia susceptio illa est generatio, & inuehit cõtra asserentes, quod mulier non generat, cum secundum naturales pater præbeat formam, mater autem materiã, & in re generata æquè principalis est materia sicut forma: imo se habet per prius, quia sine materia non potest esse forma; hoc tamẽ non obstat conclusioni supra traditę, quod non precise est necessariũ ad generationẽ, quod mulier seminet in coitu cum masculo, nam absque eo, quod seminet potest præbere materiam precise necessariam ad generationem. Et redeundo ad

96 id, quo digressi fuimus, sit vera resolutio iustissime masculum minorẽ præferendum fœminæ maiori in bonis anniuersariorum vinculatis, in defe-

defectum autem masculorum fœminæ admittentur etiam, quod ingressa fuerint monasteriũ modò aliquot onus non sit impositum, quod monialis per se, vel per alium cõmodè adimplere nequeat, vt in terminis tradit Gama decis. 6. vbi inquit, ita fuisse pronũtiatũ per Senatũ eo in casu, quo relicta erant bona anniuersarij vinculata cõsanguineis cũ vocatione proximioris, ita vt non exirẽt de cõsanguinitate. Et ratio est, quia per ingressũ monasterij nõ amittit Monialis iura sanguinis immutabilia, nec desinit esse de genere, cap. 1. 18. quæstio. 1. c. vlt. 19. quæst. 3. notat glos. verbo, in locũ, cap. præsens 20. quæst. 3. Molin. lib. 1. de primogen. cap. 13. numer. 73. & 74. & 75. vbi quod nec amittit prioritatẽ gradus, necessitatẽ, & roboratur, decisione l. Statius Florus §. Cornelio Fœlici, ff. de iure fisc. vbi fiscus (qui est hæres penitus extraneus, argumẽto l. ex facto, §. fin. ff. ad Trebelian.) admittitur ad successionẽ maioratus iure sanguinis competẽtis pro vita delinquentis, & ad con-
97 silium Decij 259. num. 2. inquit Gama vbi supra respondisse doctissimũ Barbosam causæ coniudicem loqui, quando vult admitti tanquam filius excludendo imperpetuũ substitutos: secus tamen est, vbi monialis admittitur ex persona sua, & pro eius vita, & ibi Gama num. 6. perfunctorie resoluit successorem monialis non posse petere declarari successorem post eius vitã, ex quo, nec de præsenti habet ius, nec certũ sit habiturum in futurum, cùm possit prius mori, idem Suarez allegatione 3. numer. 6. Gometius l. 4. Tauri, numer. 97. Menesius l. si probaueris ad fin. C. de fideicommis. Pinelus l. 1. 3. par. nu. 78. C. de bonis mater. Gama decis. 202. ex numer. 1. Molin. lib. 3. primogeniorum, cap. 41. Peregrinus de fideicommis. artic. 41. n. 4. vers. attamen, nisi dilapidauerint, vt tenent prædicti Doctores.

AN SI FVNDVS, SEV alia res fuerit alicui relicta cum onere anniuersarij, hoc addito, ne alienet, possit alienare, vel saltim eius filij, seu hæredes, & de intellectu authentici de restitutione fideicommissi, præcipuè in versiculo, nos igitur, collatione bona.

CAPVT VI.

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter prohibitus alienare, & non respectu aliquarum personarum, potest de bonis liberè disponere.*

2 *Quando prohibitio alienationis est facta simpliciter, censetur facta fauore prohibiti tantum.*

3 *Prohibitio alienationis facta filijs non extenditur ad nepotes, qui poterunt alienare.*

4 *Prohibitio alienationis est odiosa, & ideo non extendenda vltra personas expressas.*

5 *In odiosis appellatione filiorum non veniunt nepotes, & idem in dispositione legis continentis odium.*

6 *Ex proprio significato vocabuli appellatione filiorum, non veniunt nepotes in quacumq; legis, vel hominis dispositione, maximè vbi non tractatur de filio-*

liorũ cõmodo, sed grauamine, & onere,
7 *Fideicommissum dicitur onus, atq; ita vni appositũ, ad aliũ non extenditur.*
8 *In grauaminibus non fit extensio vltra personam grauati, neque extensio est facienda de persona ad personam ad ampliandum fideicommissũ odiosum.*
9 *Prohibitio facta hac ratione expressa, vt bona in familia, conseruentur non extenditur vltra quartam generationem, etiamsi testator vtatur dictione, perpetuo.*
10 *Limitatur dicta conclusio, si testator vsus fuerit collectiuo nomine familiæ, cum non conseruetur vltra quartam generationem.*
11 *Secus erit, si non collectiuo nomine familiæ fecerit prohibitionem testator, sed prohibendo liberos alienare, quia velit bona perpetuo manere penes eiꝰ descendentes.*
12 *Differentia versatur inter nomen familiæ, & nomen descendentium.*
13 *Sed ab ea differentia discedũt plures.*
14 *Traditur intellectus ad textũ in dict. authen. de restitutione fideicommissi.*
15 *Decisio dict. authẽtici de restitutione fideicõmissi habet locũ stãtibus omnibꝰ circunstantijs, quæ ibi cõmittantur in casu illius nouellæ, quibus cessantibus, standum est iuri antiquo.*
16 *Quotiescũq; ex verbis potest colligi testatorẽ voluisse perpetuam esse prohibitionem, etiam vltra quartam generationem durabit.*
17 *Lege Regia nostra Hispaniæ, quæ est 27. Tauri, tollitur limitatio quartæ generationis, & iubetur, quod sit perpetua prohibitio sine differentia quartæ, vel quintæ generationis.*
18 *Natura anniuersarij indicat, vt prohibitio cẽseatur perpetua, nec claudatur quarta generatione.*
19 *Facta prohibitione alienationis nomine maioratus in infinitum durat, & itidem de anniuersario, cum sit perpetuum.*

CAPVT VI.

Diui seuerus, & Antoninus rescripserunt, eos qui in testamento vetant, quid alienari, nec causam exprimunt, propter quam id fieri velint; nisi inueniatur persona, cuius respectu hoc à testatore dispositum sit, nullius esse mõmẽti scripturã, quasi nudum præceptum reliquerint, quia talem legem testamento non possunt dicere: verba sunt Martiani Iurisconsul-
1 ti, relata l. filius familias 117. §. diui, ff. de legat. 1. Ex quibus colligitur, quod simpliciter prohibitus alienare, & non respectu aliquarum personarum, sed generaliter, & simpliciter, potest de ipsis bonis liberè disponere, ex sententia Bartoli cõmuniter recepta in l. si ita quis, §. ea lege, ff. de verborum obligationibus, & ibi omnes Doctores post eũ, Ruinus cons. 89. numer. 16. vol. 2. Aretin. cons. 19. Gabriel cons. 132.

2 Et est ratio, quia tunc videtur facta prohibitio fauore ipsius prohibiti tantum, tradit Bartol. l. si quis in tantam, num. 12. versic. Quaro an dominus, C. vnde vi, & in l. si finita, §. si de vectigalibus, nu. 13. vers. ibi erat, ff. de damno infecto, Deciꝰ l. furiosi, versiculo supradicta, de regulis iuris, Socinus consilio 121. numer. 22. versicul. Sed regula est, volumine 4. Grãmat. decisione 105. numer. 39. versicul. & sic sequitur.

3 Si tamen prohibitio alienationis sit facta filijs, vltra filios non extẽditur, & nepotes poterunt alienare, l.

pater filium, §. fundum Titianum de legat. 3. tex. in auth. de restitutione fideicommissi, §. nos igitur collatione 9. vbi glossa, verbo, voluisse, cuius opinio communis est cum Bartol. l. filius familias, §. diui, de legat. 1. quæstione 10. & hanc sententiam cum dict. glossa tenuerūt Raynerius, Baldus, Imola, & Alexand. in dict. §. diui, eandem tenent Cinus, Bald. & Salicet. in l. voluntas, C. de fideicommissis, Rodericus Suarez l. quoniam, C. de inofficioso testamento 2. limitatione ad l. Regni, numer. 18. & Couarru. lib. 3. variarum capit. 5. numer. 4. vbi dicit communem.

4 Quod ea ratione procedit, quia huiusmodi prohibitio est odiosa, & ideo non est amplianda, neque extēdenda vltra personas expressas, tradit Decius in consil. 377. nu. 5. vers.

5 Et hoc confirmatur, quia in odiosis filiorum appellatione non veniunt nepotes, glos. in l. filij appellatione 84. ff. de verborum significatione, Paulus Castrens. consil. 38. dubium facit, & cons. 170. ne in proprijs, columna 2. Antonius Gabriel libr. 6. conclusion. titul. de verborum significatione, conclusione 1. num. 49. & numer. 52. vbi quod idem in dispositione legis continentis odium.

6 Et appellatione filiorum etiam ex proprio significatu vocabuli non veniunt nepotes in quacumque dispositione legis, vel hominis, Fachineus lib. 5. controuer. cap. 18. dicit magis communem opinionem Alexand. cons. 198. perspectis num. 16. vol. 6. & contrariam opinionem dicit, nō tutā Mieres de maiorat. 2. p. quæstione 15. numer. 3. & quod quādo non tractatur de ipsorum commodo, & fauore, sed de onere, & grauamine non contineantur nepotes, dicit communem omnium esse sententiam Socinus consil. 152. in prima subscriptione.

7 Et cum fideicommissum dicatur onus, vt in l. cohæredi, §. cum filiæ de vulgar. Corneus consilio 199. numero 34. volumine 2. vni appositū ad alium non extenditur, atque ita fuisse iudicatum Florentiæ tradit Corneus dict. consil. 199. & post eū Curtius Iunior consil. 111. dominus Paulus numer. 2. versic. Et istam o-

8 pinionem. In grauaminibus enim non fit extensio vltra personam grauati, neque extensio est facienda de persona ad personam ad ampliandum fideicommissum odiosum, Aretin. in l. Gallus, §. & quid si tantū, ff. de liber. & posthu. colum. 4. vers. Secundo adde, Decius cons. 211. numer. 5. & cons. 118. numer. 9. & consil. 291. num. 6. vers. secundo, & cōs. 377. numer. 2. & cons. 465. num. 16. & cons. 697. numer. 13. & tradit in l. illā, C. de collationibus, atque ideo filijs grauatis non censentur grauati nepotes, Curtius Iunior dict. cōs. 111. numer. 1. & cons. 139. nu. 92. Decius cons. 95. in 2. dubio, Parisius cō sil. 31. numer. 16. volum. 2. Ruinus consil. 131. volum. 2. nu. 1.

Si tamen prohibitio sit facta hac
9 ratione expressa, vt bona in familia conseruentur, tunc non extenditur prohibitio vltra quartam generationem, etiamsi testator, seu alter disponens, dicat se velle, quod bona in familia perpetuo remaneant, & cōseruen-

seruentur, tex. est expressus in d. authen. de restitutione fideicõmissi, §. nos igitur, vbi cũ in codicillis prohiberetur alienatio certæ rei, eo quod testator volebat eam in sua familia perpetuare, & nũquam exire de suo nomine; deciditur ibi, eam prohibitionem non afficere vltra quartam generationem, & sic notarunt Iacobus de Belouiso, Bart. & Angel. ibi, Rodericus Suarez l. quoniam ad l. Regni, 2. limitatione, numer. 18. & ibi Valdesius plures referens, Couarruu. lib. 3. variar. c. 5. num. 4. versi. secundum, vbi dicit, quod est omnium concors sententia, Molin. lib. 1. de primogen. cap. 4. numer. 12. vbi etiam dicit cõmunem opinionem, Matienço l. 11. tit. 6. lib. 5. Recopil. glos. 12. numer. 2. Peregrin. de fideicommissis artic. 30. nu. 12. vbi alios refert.

10 Hæc tamen conclusio admittenda est, si testator vsus fuerit collectiuo nomine familiæ, vt si dicat, se velle, quod bona perpetuo in familia remaneant, quia tunc cum familia non conseruetur vltra quartam generationem, prohibitio nõ extenditur vlterius, vt dicit Antonius Gomez l. 8. Taur. in fine.

11 Secus erit, si non collectiuo nomine familiæ fecerit prohibitionẽ testator, sed prohibẽdo liberos suos alienare; quia velit bona perpetuo manere penes eius descendẽtes, eo casu etiam vltra quartã generationem in infinitum prohibitio extenditur, secundum Iacobum de Belouiso, & Angelum in dict. §. nos igitur, eo quod hæc nomina omnes in infinitum cõtineant, l. fin. C. de suis, & legit. liberis, l. cognoscere, §. vltimo, ff. de verborum significatione, l. Iurisconsultus, §. parentes, ff. de gradibus, tradunt plures relati à Couarru. lib. 3. variarum cap. 5. nu. 4. versic. secundum, dicens communem esse opinionem DD. ab Antonio Gometio l. 40. Taur. num. 45. à Mieres de maioratib. 2. part. quæstione 6. numer. 72. qui omnes constituunt differentiam inter nomen familiæ, & nomen descendentium; sequuntur plures relati ab Antonio Peregrino de fideicommissis, articul. 30. numer. 12. & numer. 13. & eam differentiam esse communiter receptam, tradit Menoch. cons. 231. numer. 23. & consil. 327. n. 114.

13 Ab hac tamen differentia discedunt Ripa l. filius familias, §. diui, n. 112. de legat. 1. & ibi Alciatus numer. 42. Crotus ad fin. Couarruu. d. cap. 5. Cephalus cons. 386. numer. 10. Menoch. consil. 233. numer. 24. & hoc ea ratione; quia familiæ nomen omnes cuiuscũque gradus à primo originẽ ducẽtes cõtineat per l. pronuntiatio, § familiæ, ff. de verborum signific. imo, & amplior videtur eius significatio, cum contineat parentes, liberos, vxorẽ, nurũ, & libertos, l. fin. C. de verborũ signific. & si credimus Couarruuiæ, vbi supra, appellatione descendentiũ non cõprehẽdũtur plures gradus, quã familiæ appellatione; nec id probatur l. vltima, C. de suis, & legit. libertis.

14 Sed Marcus Antonius Peregrin. dict. art. 30. numer. 16. cum vt ipse inquit, sæpè, & sæpius, ac die noctuque consideraret, text. in d. auth. de restitutione fideicõmissi, ei9 est opi

nionis, vt teneatur cũ cõmuni, quod quando fideicommissum sub nomine collectiuo familiæ ordinatur, intra quartam claudatur generationem, etiãsi dictio perpetuitatis adiecta sit, & eo casu procedere illius textus decisionem. Quando vero de descendentibus actum sit, cum cõmuniter DD. constituant fideicommissum vlterius progredi, & in infinitum obsequendo testatoris voluntati, & nominis proprietati, dicendum esse, exorbitantem decisionẽ dicti authentici relinquendam in suo casu, in quo loquitur, quia ita legis authoritas, & testatoris voluntas cogit. Et quia textus ille in fine restringit suam decisionem ad casum in eo subiectum, cui libenter assentior, & post hæc scripta vidi Andræam Fachineum libr. 4. controuersiarum iuris capit. fin. tenentem cum Cuiatio, quod illius authent.
15 decisio solum procedet, & habebit locum stantibus omnibus circunstantijs, quæ committantur in proposito casu illius nouellæ, quibus cessantibus, inquit, standum esse legibus antiquis, loquentibus de fideicommissis.

16 Et quotiescũq; ex verbis potest colligi testatorẽ voluisse perpetuã esse prohibitionẽ, etiã vltra quartã generationẽ, durabit sine differentia quartæ, vel quintę generationis, ita tradit Iacob9 de Belouis. in dict. authent. de restitutione fideicõmissi. §. nos igitur in fine, sequitur Barbatia cõs. 14. vol. 3. Alexan. cõs. 13. vol. 1. num. 2. & 3. cons. 56. volum. 1. Doctores l. filius familias, §. diui, de legat. 1. & ibi Crotus numer. 129. Molina lib. 1. de primogen. capit. 6. numer. 30. Gregor. l. 6. titul. 11. partit. 5. versic. E a sus herederos, dicit communẽ resolutionem Aluarad. de coniecturata mente lib. 2. cap. 1. §. 1. numer. 26. in fine, Tellus Fernãdez l. 27. Taur. numer. 17. vbi dicit,
17 hoc idem disponi per dictam l. 27. Taur. ibi: *Mandamos, que vala para siempre, ò por el tiempo que el testador declarare, sin hazer diferencia de quarta, y quinta generacion.* Et Couarruu. dict. lib. 3. variar. cap. 5. num. 4. vers. Verum Iustiniani constitutionem, tenet decisionem dicti authentici omnino sublatam esse per d. l. 27. Taur. cum ea sancitum sit, vincula, & prohibitiones perpetuas esse, nulla facta distinctione quartæ, vel quintæ generationis, quod obseruabit Padilla l. voluntas, numer. 25. de fideicommis. Aluarado de coniecturata mente testat. lib. 2. cap. 1. §. 1. n. 26.

Et cum constitutio illa nimis aduersetur testatorum dispositionibus, mirũ videri non debet, si in aliquibus regionibus, & in nostra Hispania recepta non sit, vt inquit Peregrin. de fideicõmis. art. 30. nu. 17.

18 Sed quia in nostra specie anniuersarium relictum censetur esse perpetuũ, vt diximus cap. 3. cõsequens est, quod alienatio prohibita cẽseatur perpetua, nec claudatur 2. 3. seu 4. generatione, nec ad eas restringatur alienationis prohibitio, sed progrediatur vltra, cũ hoc indicet anniuersarij natura, scilicet, quod sit perpetuũ, & ex adiunctis sumatur interpretatio, l. si seruus in. §. qui quinq; de leg. 1. nã adiũcta efficiũt, vt vocabulum, plura, vel pauciora,

com-

comprehendat, seu latè, vel strictè intelligatur, vt tradit Alexan. Raudens. cons. 30. numer. 29. volumine 2. Hieronymus Gabr. consilio 46. numer. 14. volumine 2. Ruinus con sil. 161. numer. 5.

29 Et sic videmus, quod facta prohi bitione alienationis nomine maioratus, prohibitio in infinitum facta censetur, Couarru. libr. 3. variarum cap. 5. Mieres de maiorat. 4. part. quæst. 1. numer. 5. Aluarado de coniecturata mente, libr. 2. cap. 3. num. 94. Et ad eundem modum si prohibitio sit facta nomine anniuersarij, ex quo anniuersarium est perpetuum, erit vtique prohibitio perpetua, sed non intelligas, quod efficiet maioratum, quia aliud est fideicommissum perpetuum, aliud maioratus, vt diximus supra, c. 4. ex n. 23.

RES AFFECTA ONERE anniuersarij, an deferatur fratri maiori, si ad meliorem executionem anniuersarij, vel ad rixas euitandas ordinarius iusserit eam deponi, vel esse penes vnum.

CAPVT VII.

SVMMARIVM.

1 *SI Res debet esse penes vnum, debet seruari apud maiorem.*

2 *Non valet consuetudo etiam immemorialis, quod minor præferatur maiori, quia est cōtra humilitatē, & maior intelligitur, non qui scientia, diuitijs, seu dignitate alterū præcellit, sed qui ætate.*

3 *Existentibus duobus notarijs, seu tabellionibus eiusdem causæ, acta debēt esse penes seniorem.*

4 *In beneficijs præfertur senior.*

5 *Seniores præferuntur in testimonij fide, & dignitatibus.*

6 *Seniores priùs debent loqui.*

7 *Plus valet vmbra senis, quam ensis iuuenis.*

8 *Maioriæ ratio præcipuè procedit inter fratres, quia maior dicitur dominus fratrum.*

9 *Primogeniti secundum omnes, aut saltim plurimas gentes, habent dignitatē super cæteros, & dignitas, vel honor proueniens iure hæreditario, quæ non potest diuidi, soli primogenito adiudicatur secundum Hieronymum.*

10 *Executoria nobilitatis, quam pater litigauit expensis totius patrimonij, relinquitur maiori, in quo stat splendor genituræ.*

11 *Maior fratrum potest eligere domum principalem fratris.*

12 *Maior fratrum debet ponere custodes arcium, & oppidorum, & creare iudices, & Prætores.*

13 *Claues domorum, & rerum hæreditariarū, debent esse penes maiorem.*

14 *Redditio rationis pertinet ad fratrem maiorem.*

15 *Maior frater sedet ad dexteram.*

16 *Dextera est locus honoratior, præstantior, & nobilior.*

17 *Doctissimus Tiraquellus habebat domi conductos suo stipendio, viros peritissimos diuersarum scientiarum.*

18 *Cassaneus nititur defendere sinistram esse præstantiorem, & ob eam rationē inquit in Bullis plūbatis Romani Pōtificis depingi imaginem diui Petri in parte sinistra, Pauli autem ad dexteram.*

19 *Reijcitur opinio Cassanei. sequendo cōmunem, & ponitur ratio quare imago*

diui Petri Principis Apostolorũ ponatur in sinistra, Pauli autẽ in dextera.

20 De consuetudine Regni Franciæ frater maior præfertur in re vni adiudicanda, & legatũ pro filia nubenda debetur maiori.

21 Pater si instituat vinculum de bonis suis, etsi non addat, quod deferatur maiori, ei defertur.

22 Limita nisi ætate minor sit prædilectus.

23 Referuntur plures secundogeniti, qui chariores fuere apud Deum, quam primogeniti.

24 Licet aliquando contingat secundogenitos esse chariores, regulariter tamen, primogeniti sunt præferendi.

25 Expenditur statutum Pileatorũ, vulgo, Boneteros, ciuitatis Toletanæ, quo cauetur, signũ, quod pater mortuus ponebat in pileis, deferendũ filio maiori.

26 Intelligitur dictum statutum, vt deferatur maiori eius vsus, valoris autem fiat diuisio per æstimationem.

27 Fauendum est ijs, qui deplorant diminutum esse patrimonium.

28 Licet executoria nobilitatis sit penes maiorem, cæteri fratres ea fruuntur.

29 Signum nisi per æstimationem diuidatur, fratres iuniores defraudarentur legitima, adiudicando illud maiori.

30 Filij directè, nec obliquè possunt in legitima grauari.

31 De eo, quod quis capit beneficio legis, nemo potest conqueri.

32 Statutum semper est sumendũ in eo sensũ, vt minus ius cõmune lædatur.

33 Statutum debet largè, vel strictè intelligi, secundũ quod minus derogetur iuri cõmuni & iuri tertij, etiamsi oporteat verba impropriari.

34 Statuta recipiunt interpretationem declaratiuam à iure communi.

35 De signo Pileatorum est iudicandũ, vt de feudo hæreditario, cuius commoditas diuiditur per æstimationẽ inter fratres, vsu remanente penes maiorẽ, qui alios potest prohibere vti eo.

36 Insignis Artifex potest prohibere alium, ne vtatur suo signo, nec inducatur confusio mercium.

37 Ex signo, & marcha arguitur dominium.

38 Ad signum cognoscuntur vasa, vt vulgo fertur.

39 Ratione signi potest peti res in iudicio.

40 Quod limitat in aue signata cuiuscunque generis, dum feræ naturæ sit, quia si euolauerit, fit occupantis, non obstante signo.

41 Nemo potest facere, quin dispositio legis in fauorẽ alterius sortiatur effectũ.

42 Limita nisi habuerint consuetudinem volandi, & redeundi.

43 Bona anniuersarij relicta, absque verbis inductiuis maioratus deferuntur maiori, secundùm Iserniam, cum quo transit Aluaradus.

44 Contrarium Flores de Mena, ex quo nullo iure id probatur, & quia sufficit, quod ad vnum possit peruenire, licèt non sit maior sorte, vel adiudicatione, cuius opinioni author assentitur, & comprobat multis alijs fundamentis.

45 In materia priuatiua, quod expressè cautum non est in lege non inducitur.

46 Non debemus esse inuentores priuationis, vbi lex non priuat.

47 AEqualitas est seruanda inter filios.

48 AEqualitas est inductiua concordiæ, & amica pacis.

49 AEqualitas (secundùm Platonẽ, & Aristotelem) vbi est, ibi amicitia.

50 Inæqualitas est inductiua discordiæ.

51 Fratres oderunt Ioseph, eo quod pater plus

plus eum diligeret, & fecisset tunicā polimitam.

52 *Fratres, nec vnum iota patiuntur fratres anteferre.*

53 *Titulus de collatione bonorum tendit ad inducendam pacem inter fratres.*

54 *Et sic pro inæqualitate vitanda, denegatur collatio.*

55 *Idē operatur oppositū in opposito, quod operatur propositum in proposito.*

56 *Refertur diuisio Lothis, & Abrahæ fratrum.*

57 *Refertur consuetudo, quæ viget, vt quando terrenorū aliquid partiendum sit, maior diuidat, & minor eligat.*

58 *Testimonium sancti Doctoris munitū authoritate veteris, vel noui testamēti, vel etiam aliquo Canone, est præferendum cuicumque constitutioni.*

59 *Canonistæ tenent diuisionem faciendā esse diuidente maiore, & minore eligēte, & Legistæ arbitrio iudicis, vel sorte, cum qua transit Couarru.*

60 *Res anniuersarij quoties vni est adiudicāda, adiudicabitur vni ex filijs, sorte, vel cōuētione, data recōpensa, sine prælatione maioris, sed iudicio sortis.*

61 *In iudicio sortis non grauatur aliquis nisi à fortuna, & sic à iudicio sortis nō appellatur.*

62 *Refertur iudicium sortis inter fundatores vrbis Romæ.*

63 *Sors etiam admittitur in successione.*

64 *Res anniuersarij potest esse penes plures pro indiuiso, prout potest esse res indiuisibilis.*

CAPVT VII.

S*I De tabulis testamenti deponendis agatur, & dubitetur, cui eas deponi oporteat, semper seniorem iuniori, & amplioris honoris inferiori, & marem fœminæ, & ingenuum libertino præponemus:* verba sunt Vlpiani libr. 50. ad edictum relata, l. fin. ff. de fide instrumentorum, cui conuenit l. 7. titul.

1 15. partita 6. Ex quibus verbis satis colligitur, quod ea res, quæ debet esse penes vnum, debet seruari apud maiorem, ex alijs tradit Antonius Gama decisione 41. numero 4. maior enim ætas semper attenditur, l. semper, ff. de iure immunitatis.

2 Nec valet consuetudo, quod iunior præferatur seniori, Marcus Antonius Cuchus libr. 1. instit. maior. titul. 9. numero 105. etiam immemorialis, Ruinus consilio 155. numero 11. volumine 4. quia vt ipse inquit, primus gradus humilitatis est deferre maiori, gloss. in Clementina 1. vers. Humilitatis, de religios. domibus, Abbas consilio 21. volumine 1. Maior autem intelligas, nō qui scientia, diuitijs, potentia, seu dignitate alterum præcellit, quia sæpè contingit alterum excedere in aliquo, vt dixit Apostolus, diuisiones gratiarum sunt, 1. Corinthiorū c. 12. sed qui ætate, Barbatia consil. 10. numer. 30. volum. 2.

3 Et sic existentibus duobus notarijs, seu tabellionibus eiusdem causæ, acta debent esse penes seniorem, Baldus cap. quoniam cōtra falsam, versiculo, quid si iudex, numer. 55. de probation. Innocentius c. 1. de maioritate, & obedientia, vbi quod conuocatio pertinet ad maiorem, vbi non est alius deputatus.

4 Atque ita in beneficijs præfertur senior. Barbat. consl. 23. scripsit Psalmista volumine 1. sequitur Rochus

de Curte tractat. iuris patronatus,
verb. honorificum,numer.42. Bald.
consil.167.incip. ordinatio testamē
ti,in fine,volum.4.Gregor. l.7.tit.
15.partit.6.verb.mas anciano,Ioan
nes Gutierrez consil. 2.nu.30.
5 Sic seniores præferuntur in testi-
monij fide,& in dignitatibus,vt per
glos. & DD. l. cum quid, ff. si cert.
petatur.
6 Sic & seniores prius debēt loqui,
cap. 1. de controuersia feudi inter
patron.Romanus singular.81.Rolā
7 dus cons.47.numer.70.volumin. 1.
quia plus valet vmbra senis, quam
ensis iuuenis,cap.1. de renuntiatio-
ne,Bald.l.senium, numer. 1. C. qui
8 testamenta facere poss. Et ratio
maioriæ præcipuè procedit inter
fratres,quia maior dicitur dominus
fratrum,Genesis capit.27.& l.2.tit.
15.partit.2.ibi:*Que lo adelanta,è lo po
ne sobre los otros, porque le deuen obede-
cer,y guardar assi como à padre, y señor.*
Et Abulensis super capit.11.libr. 2.
Paralipomen.quæst.27.dicit,quod
9 primogeniti secundum omnes, aut
saltim plurimas gentes, habebant
dignitatem super cæteros, & quod
si aliqua dignitas, vel honor erat
proueniens iure hæreditario, quæ
non poterat diuidi, soli primogeni-
to competebat.
10 Et sic videmus, quod executoria
nobilitatis,quam pater litigauit, li-
cet expensis totius patrimonij, &
forsan labore, & solicitudine aliorū
filiorū sit obtenta, relinquitur maio
ri,quia vt inquit Bald.l. vltima in fi
ne,C. pro socio, in eo stat splendor
genituræ.
11 Sic maior fratrum potest eligere
domum principalem patris,Aluara
do de coniecturata mente defuncti,
libr.2.cap.2.§.3.num.5.& eo lib. c.
4.num.29.
12 Et maior fratrum debet ponere
custodes arcium,& oppidorum, &
creare iudices,& Prætores, Felinus
cap.prudentiam,de offic. delegati,
numer.7.quem & alios refert,& se-
quitur Quesada diuersarum quæst.
cap.14.num.10.
13 Sic & claues domus,& rerum hæ
reditariarū debent esse penes maio
rem,l.cum pater,§.pluribus de leg.
2. Anton.Gomez l.40. Taur. num.
14 39.versic. 3. vbi refert Rodericum
Suarez,& alios, ita tenentes: alios
refert Flores de Mena libr.1. varia-
rum quæstion.quæstione 17.numer.
22. atque ita rationis redditio per-
tinet ad maiorem fratrem, Paulus
Montanus de iure tutelarum, cap.
15 38.num.64.& 65. Sic frater maior
sedet ad dexteram,tradit Ant. Go-
mez,l.40.Taur. nu. 1. ex eo quod
16 dextera est honoratior. Bald. l. de-
cernimus,2.notabili,numer.2.C.de
sacrosanct. Eccles. sequitur Tiraq.
de iure primogenituræ in præfatio-
ne,numer.13.cum sequentibus, vbi
quod dextera est præstantior, & no
bilior multis rationibus, & authori
tatibus comprobat. Quod etiā tra-
dit Selua de beneficio,1. parte,quæ
stione 52.in fine,vbi addidit locum
Apocalypsis diui Ioannis de visio-
ne Angeli ponentis pedem dextrū
super mare,quem non retulit Tira-
quel. qui licèt alioquin vir doctissi-
mꝰ esset, domi penes se tenebat suo
stipendio conductos viros peritissi
17 mos diuersarum scietiarum,& pro-
fes-

fessionum, à quibus congruas sententias diuersorum authorum habitas, pro eorum professione, suo acri iudicio in suis locis accommodabat, vt tradit Simon de Pretis de interpret. vltim. volunt. in præfatione, numer. 21. Quod honoris, & laudis nihil detrahit suis operibus.

18 Et licèt latis fundet vbi supra, dexteram esse locum nobiliorem & præstantiorem, contrarium tuetur multis rationibus Cassaneus in Cathalogo gloriæ mundi, 3. parte, consideratione 2. vbi post Nebrissensem, quem ibi transcripsit, nititur defendere, sinistram esse præstãtiorem, & ob id in Bullis plumbatis Romani Pontificis depingi imaginem diui Petri Apostolorum Principis in sinistra parte, Pauli autem ad dexteram: sed licèt satis curiose, & subtiliter nitatur iuuare suam opinionem versibus poetarum intellectis, iuxta expressionem ab eo traditam, & alijs rationib9 puto, quod magis subtiliter, quàm verè in id te-

19 sidet. Et cum apud omnes receptũ sit, dexteram esse nobiliorem partẽ, responde ad id de imaginibus Petri, & Pauli Apostolorũ, quod dextera significat immortalitatẽ, sinistra autẽ mortalitatem, & ob eã significationẽ Petrus ponitur in sinistra parte, quia assumptus fuit ad Apostolatum tempore mortalitatis Christi Domini nostri ante eius mortem. Paulus autem ad dexteram, quia adhæsit Apostolatui post Ascensionẽ Domini, ita tradit Guillermus Durandus in libro, qui intitulatur, Rationale diuinorum officiorum, lib. 7. cap. 44. versic. Quidam tamẽ per duos annulos, sequitur Selua de beneficio 1. parte, quæstion 5. numero 71. Decius in capit. translato, 2. lectura, num. 20. de constitutio. Ludouicus Gomez cap. 1. num. 36. de cõstitution. lib. 6. Cardinalis Sãcti Sixti lib. 2. de Ecclesia, numer. 3. Cardinalis Alexand. in cap. quamuis 21. distinctione.

20 Sed redeundo à quo digressi fuimus de prælatione fratris maioris in ea re, quæ vni est adiudicanda de consuetudine Regni Franciæ, testatur Tiraquel. de iure primogenituræ, quæst. 60. in fine. Sic legatũ pro nubenda filia debetur maiori, licèt minor prius nupserit, tradit Ludouicus Romanus consil. 408. numer. 1. & 3. Hieronymus Gratus cons. 132. num. 24. lib. 1. Ioannes Lecerier de primogenitura, lib. 1. quæstione 20. num. 2.

21 Sic si pater instituat vinculum in bonis suis, & non addat, quod deferatur filio maiori, nihilominus ei de-

22 fertur, post alios tradit Aluaradus de coniecturata mente, lib. 2. cap. 8. §. 3. num. 8. vbi numero 10. limitat, nisi ætate minor sit prædilectus, quod sępè contingit, tradit Mieres de maiorat. 2. parte, quæst. 5. num. finali. Et dè Deo Optimo Maximo

23 multis sacræ Scripturæ locis legitur, secundogenitos dilexisse, chariores que habuisse quàm primogenitos; nam dilexit Abel ætate minorem, quàm Cain, Isaac, Iuniorem Ismaele, Iacob dilexit, Esau odio habuit, Phares electus, reprobatus Zaram, electus Ephraim, reprobatus Manasses, electus Iuda, in quem benedictio seminis Christi transferretur;

tur, reprobatus Rubem, electus præ
cæteris Dauid, minimus inter octo
fratres, Moyses magis dilectus, quã
Aaron; & de alijs videre poteris per
diuum Hieronymum in Isaiam, ca-
14 pit. 10. Sed quod hoc aliquando cõ
tingat, non obest, quin regulariter
primogeniti sint præferendi, vt tra-
dit Tiraquellus de iure primogen.
in præfatione, nu. 74.

25 Et in hac ciuitate Toletana adest
statutum in officio Pileatorum, vul
go, Boneteros, quo cauetur, quod
signum, quod pater mortuus pone-
bat in pileis, deferatur filio maiori,
ex quo si omnes filij eo vterentur,
induceretur confusio mercium: &
sic cùm non posit esse penes plu-
res, sed vni sit adiudicandum, defer-
tur maiori. Quod intellige, dum-
26 modo valoris signi fiat diuisio per
æstimationem, argumento eorum
quæ tradit Padilla, l. cum quidam,
numer. 25. de legat. 2. Atque ita
iam vidi in partitione bonorum cu-
iusdam magistri illius artis fieri
æstimationem signi, & grauatum fi
lium maiorem ad dandum decem
mille marapetinos cuilibet ex fra-
tribus, & sororibus, quod quidem
habet maximam æquitatem, nam à
communiter accidentibus talia sig
na famigerantur per appositionem
optimæ lanæ, optimæque rubeæ co-
loris, in quo magistri consumunt
partem suæ substantiæ, & forsan
ex industria aliorum filiorum elabo
rantium in perficiendis pileis, & es-
set periniquum, quod filius maior
totum signi valorem sibi percipe-
ret, & remanerent fratres lugentes
contra decisionem, l. cum oportet,
C. de bonis quæ liber. Et possent
fratres conqueri dicentes, cur no-
bis sit damno tibi lucrosa voluptas,
nos sementem fecimus, tu metis. Et
27 fauendum est ijs qui deplorant di-
minutum esse patrimonium, l. 2. C.
de alluuionibus.

Nec obstat, quod superius dixi-
mus, quod executoria nobilitatis
licèt expensis totius patrimonij, &
solicitudine aliorum filiorum sit ob
28 tenta, debet remanere penes maio-
rem, quia est dispar ratio, nam licèt
sit penes maiorem, æqualiter om-
nes fruuntur illa. Et sic optimè in-
quit Baldus, quod in maiori stat
splendor geniture, vt supra numer.
10. qui ad omnes alios extenditur,
& non stat in eo priuatiuè, seu ex-
clusiuè, sed accumulatiuè, & custo-
diæ causa, quæ non priuat cæteros
fratres sua possessione, & iure, argu-
mento l. interesse puto, vbi Bartol.
29 ff. de acquirenda possessione. Sig-
num autem non custodiæ causa, sed
in totum adiudicatur maiori fratri,
& nisi per æstimationem diuidatur,
necessario fatendum est, iuniores
fratres defraudari sua legitima,
cum in tali signo non mediocris
pars paternæ substantiæ sit. Atque
ita priuarentur filij illa parte, ac si
defraudarentur alijs bonis, quia nil
refert quid ex æquipollentibus fiat,
l. si mulier, ff. de conditione causa
data, l. mulier, quæ duobus, 1. resp.
ff. ad Trebellian. l. Iulianus ait, ff.
de condition. & demonstrat. l. vlti-
ma in fine, ff. mandati, Mandosius
consilio 7. numero 12. & consilio
30 21. numero 3. Et directè, nec o-
blique filij possunt in legitima gra-
uari

uari, l. quoniam in prioribus, C. de inofficioso testamento.

31 Neque etiam obstat si dicatur, quod tale signum capit primogenitus beneficio legis, seu statuti: nam respondeo, quod non repugnat nostræ sententiæ, quia solum iubet, quod filius maior vtatur illo signo, & licèt quoad vsum, & exercitium cæteris auferatur, non tamen negat esse conferendum per æstimationẽ, atque ita cum posit statutum ha-
32 bere effectum, & fratribus consuli, statutum sumendum est in eo sensu, vt minus ius commune lædatur, Bartol. l. omnes populi, numer. 56. & ibi Ias. numer. 60. ff. de iustitia, & iure, Ripa in rubrica soluto matrimonio, numer. 61. Andræas Alferij consil. 68. numer. 6. vbi Additionator, & Rolandus consil. 21. numer.
33 21. volumin. 1. Vbi quod statutum debet largè, vel strictè intelligi, secundum quod minus derogetur iuri tertij, etiamsi oporteat verba impropriari, vt probatur capit. cum dilectus, quem ibi ad hoc ponderāt Antonius de Butrio, & Imola de cō-
34 suetudine: & statuta recipiunt interpretationem declaratiuã à iure cõmuni, Albericus 2. par. statutorum, quæst. 2. num. 5. post medium.

35 Erit itaque iudicandum de hoc signo, vt de feudo hæreditario, cui9 commoditas communicatur, vt tradit Raudensis consil. 6. numer. 9. & diximus supra capit. 4. numer. 20. & hoc saltim per æstimationem in partitione bonorum patris, vsu remanente penes maiorem, qui alios poterit prohibere vti eo, prout qui
36 libet insignis artifex potest, argumento text. in cap. dilecta, de excessibus Prælatorum, & tradit Auendañus lib. 1. de exequendis mandatis, capit. 15. numer. 32. de quo Matienço l. 6. tit. 12. glos. 1. 2. & 3. lib. 5. Recopil. Antonius Gomez l. 45. Tauri, num. 77. quia vltra confusionem
37 mercium induceretur confusio dominij, cùm ex signo, & marcha arguatur dominium, l. quod sineque, ff. de periculo, & commodo rei venditæ, l. 2. ff. de seruis fugitiuis, decis. Genuens. 201. numer. 3. vbi inquit,
38 quod ex eo emanatum est illud vulgare. Quod ad signum cognoscuntur ballæ, & Boherius decis. 105. nu. 9. Bouadilla in Politica lib. 1. cap. 1. numer. 10. vbi de initio signi ad dominium, Mascard. de probation. cõclus. 157. numer. 3. Vbi quod ratio-
39 ne signi potest peti res in iudicio, non tamen obtinebit petens, licet signum præsumptionem faciat, Bertazolus consil. 508. num. 2. volum. 2. quod Mascardus d. conclus. 157.
40 num. 6. limitat in aue signata cuiuscumque generis, dum feræ naturæ
41 sit, quia si euolauerit, non obstante signo, fit occupantis, quia signans volucres non potest facere, quin legis dispositio in fauorem alterius sortiatur effectum, quod tamen sublimitat nūm. 7. nisi habuerint consuetu
42 dinem bolandi, & redeundi, iuxta decisionem, §. pauonum, instituta de rerũ diuisione, vol. 1. vide lib. 2. de capella, capit. 8. numer. 24. Redeamus ergo à quo bolati, & digressi fuimus.

43 De bonis autem relictis cum onere anniuersarij, absque verbis inductiuis maioratus, quod deferantur maior

maiori, tenet Isernia, cap. Imperialem, §. præterea Ducatus, de prohibita feudi alienatione per Federicũ, vbi quod si aliquis emat feudũ, vel anniuersarium extraneum, quia indiuisibile, debet peruenire ad filiũ maiorem, cum quo transit Aluaradus de coniectur. mente defunct. libr. 2. cap. 3. §. 3. num. 11.

44 Sed ab eo discedit Flores de Mena lib. 1. variarum, quæstione 17. numer. 24. vbi id falsum esse existimat, quia nullo iure probatur, & quia sufficit, quod ad vnum possit peruenire, etiamsi maior non sit, vel ex sortibus, vel adiudicatione, data recompensa, vel aliàs, cuius sententiæ libenter assentior, atque ita intelligenda est constitutio Synodalis, de qua supra c. 4. numer. 7. vbi non dicitur, quod sit penes maiorẽ, sed penes vnum.

Pro cuius sententia facit, quia si maiori esset adiudicandum, induceretur priuatio aliorum filiorum; at in materia priuatiua, si expresse cautum non est lege, non inducitur dis-
45 positio, text. in authen. de non eligẽdo secundo nubentes, §. optimum, collatione 1. ibi: *Nec qualibet est lex aliquid tale dicens*, quem text. ad hoc extollunt relati à Cacherano decis. 147. numer. 40. & Molina lib. 3. primogen. cap. 4. numer. 36. Roland. consil. 27. numer. 14. volum. 1. nec de-
46 bemus esse inuentores priuationis, vbi lex non priuat, vt dicit Tellus Fernandez l. 6. Taur. num. 20.

47 Quod maximè procedit, quia æqualitas est seruanda inter filios, l. inter filios, C. familiæ ercifcundæ, Roland. cõsil. 51. n. 7. volumine 4. Tiberius Decianus consil. 3. numer. 37. volum. 1. Quia æqualitas est in-
48 ductiua concordiæ, & amica pacis, & propterea in omnibus seruanda, l. fin. C. de fructibus, & litium expẽsis, l. quamuis, C. de impuber. alijs, l. si cum dies, §. arbiter. in fine, ff. de arbitris, l. 1. §. si is quod, ff. de rei vẽdicatione, Aymon. consil. 133. num. 8. Tiraquel. de iure primogen. quæ-
49 stione 4. numer. 8. vbi numero 9 refert Platonem, & Aristotelem dicẽtes, vbi æqualitas, ibi & amicitia.
50 Et inæqualitas est inductiua discordiæ, Genesis capit. 37. habetur.
51 Quod illi fratres oderunt Ioseph, eo quod pater plus cùm diligeret, & fecisset tunicam polimitam. Fra-
52 tres enim, nec vnum iota patiuntur, fratres anteferri, vt vtar verbis Angeli consil. 28. relati à Tiraquelo de iure primogenituræ, quæstione 4. numer. 7. & facit l. cùm oportet in princip. versic. Sic etenim, & §. sin autem, in fine, C. de bonis quæ liber. Socin. consil. 4. numer. 6. volum. 1. vbi quod ad pacem filiorum inducendam tendit titulus de collatione bonorum, idem tradit Hieronymus à Laurentijs in repetitione l. si emancipati, quæstione 5. numer. 52. C. de collation. & probatur l. vt liberis, C. de collatio. ib: *Æqua lan-*
54 *ce, pariq; modo prospici possit*, & sic pro inæqualitate vitanda denegari debet collatio, vt dicit Petrus Surdus consil. 219. numer. 3. volum. 2. vt idẽ
55 operetur oppositum in opposito, quod operatur propositum in proposito, l. si ex toto in princip. l. quod in rerum, §. si quid post. delegat. 1. l. fin. de legat. 3.

Pro

56 Pro quo facit, quod tradit Diuus Augustinus de ciuitate Dei lib. 16. cap.20. vbi dum loquitur de diuisione Lothis, & Abrahæ fratrum, refert verba Abrahæ dicentis ad fratrem Loth; si tu in sinistram, ego in dexteram, vel si tu in dexteram ego in sinistram, vt habetur Genesis capit. 13. Vides ergo qualiter Habraham frater maior æqualiter diuisionem proposuit, ex quo infert Augustin9, quod hinc fortasis effecta est inter homines pacifica cõsuetudo, vt
57 quando terrenorũ aliquid partiẽdũ est, maior diuidat, & minor eligat; quod etiam comprobatur capit. 1. de parrochis ibi, *ita vt ille diuidat, qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat*, vbi glossa innuit, meliorem esse conditionẽ minoris, & hunc modum dicit frequẽtiori consensu receptum Couarruuias practicarum quæstione 40. numer. 3. & ibi refert plures Doctores id adnotantes; & Romanus consil. 471. refert legem municipalẽ, qua idem erat statutũ, & Andræas Gail lib. 2. obseruantionum, obseruatione 116. numer. 14. dicit consuetudine Germaniæ in Camera Imperiali approbata id esse receptũ, & Andr. Fachineus libro 6. controuersiarum iuris, cap. 37. inquit, quod testimo-
58 nium sancti Doctoris munitum authoritate veteris, vel noui testamẽti, vel etiam aliquo Canone, est præferendum cuicumque constitutioni, vt tradit glos. cap. de libellis, verbo, illorum, 20. distinctione, & Gratianus capit. placuit 36. quæstione 2. & referens ibi opinionem Canonistarum, quæ est prout in dict. cap.
59 1. de parrochis, & legistarum, vt fiat diuisio arbitrio iudicis, & quod ab eo facilè definiri non posit, sorte dirimatur resoluit consuetudinem, de qua testatur diuus Augustinus seruandam vbi viget, quam dicit laudabilem, si tamen iure agatur opinionem Canonistarum seruandã in foro Ecclesiastico, & in terris subiectis temporaliter ditioni Romani Pontificis: legistarum autem opinionem in foro Cæsaris, ex quo nulli extant sacri Canones, qui leges abrogent hac in re. Couarruu. autẽ dict. quæstione 40. in fine inquit, quod Romanus Pontifex in dict. c. 1. illud disposuit fauore fidei; atque ita in eo tantum casu, vel alijs similibus seruandum esse. Siquidem, vt ipse inquit, communi sententia receptum est, regulariter diuisionem iudicis arbitrio, aut sorti committẽdam esse, l. non amplius, §. 1. & l. sequenti de legat. 1. l. 2. C. quando, & quibus quarta pars debetur, lib. 10. & Tradit Tiraquel. de iure primog. quæstione 60.
60 Atque ita teneo, quod adiudicabitur talis res affecta onere anniuersarij vni ex filijs, vel sorte, vel conuentione data recompensa, quod etiam tenet Flores de Mena libr. 1. variarum quæstion. 17. numer. 24. in fine, & constitutio Synodalis 65. Cardinalis de Quiroga, non dixit, quod daretur maiori, sed vni, ibi: *Que vn heredero las tenga, y pague el tributo*: & siue fiat diuisione, conuentione, vel sorte, omnibus consulitur, nam si conuentione nulli fit iniuria, quæ non fit cõsentiẽti, & possunt cõpelli ad concordiam, l. huiusmodi

86. de

61 86.de leg.1.Anton.Gomet. 2.tom. cap. 10.num.10.vbi quod vnus ex hæredibus potest petere, vt sorte dirimatur, & si sorte non grauatur nisi à fortuna, de qua non potest conquæri. Et sic à iudicio sortis non appellatur, Baldus, & Ias. l. si duobus in princip. C. communia de legatis, sequitur Decius l.1.numer.17.C.de pactis, plures refert Menesius l. de fideicommisso, numer.6.C.de transaction. Menochius libr. 2. de arbitrar. centuria 5. casu 442. numer. 11. de quo Ayora de partitionibus 3. parte, quæstione 11. nec datur remedium, l.2. de rescindend. venditione, Pinel. ibi capit.1.numer.6. nisi sit error, vt ibi num.8.

62 Sic obtinuit iudicium sortis inter fratres vrbis Romæ fundatores, dum inter eos esset contentio, an vocaretur Rema à Remo, vel Roma à Romulo, vt refert glossa penultima in l.fin.ff.de rerum diuisione, vbi quod facto domino Romu-
63 lo per sortem, occidi fecit fratrem, quia muros transcenderat. Et in successione admittitur sors, Alexand. Raudens. consil.1. numer. 46. per l. sed cum ambo, ff. de iudicijs. Qui-
64 nimo, & penes plures potest esse res affecta onere anniuersarij, dummodo seruetur indiuisibilis, quia vt inquit Alexand. Raudens. cons. 1. numer. 103. non est bona consequentia, est indiuisibile, ergo ad vnum tantum spectat, cum possit vna res ad plures pro indiuiso pertinere, l. si vt certo, §.fin. ff. commodati. Et sic ius patronatus, quod est indiuisibile, transit ad omnes filios patroni defuncti, & commoditas præsentationis diuiditur inter eos, ita vt alternis vicibus præsentent, textus est in Clementina 2. de iur. patronat. quem text. dicit notabilem Roland. à Vall. consil. 80. numer. 3. volum. 1. & expendit Vicentius de Franch. decisione 85. numer. 3. & idem contingit in iurisdictione, nam cum indiuisibilis sit commoditas eius, diuid tur inter filios hæredes, vt per Roder. Suarez, l. quoniã in prioribus, C. de inofficioso testament. in declaratione legis Regni, 2. dubio, numer 8. pagin. mihi 188. & dicemus infra hoc libro, capit. 17. numer. 5. & sequentib. & diximus supra numer. 35.

TERTIVS POSSESSOR rei affectæ onere anniuersarij possit ne directo conueniri, an per hyppothecariam?

CAPVT VIII.

SVMMARIVM.

1 *Authentica, hoc si debitor, C. de pignoribus, limitat. l. persecutione pignoris, illius tituli, vt solum procedat in debitore possidente pignora, secus si tertius possideat.*

2 *Trnerius habuit potestatem transferendi authenticas de libro authenticorum ad Codicẽ non autem legis condenda, & ita si verba non conueniant, standum est verbis authenticorum.*

3 *Si tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij non possit conueniri nisi facta excusione, iuxta formam authen. hoc si debitor, sentiet damnum pia causa, cum differatur solutio.*

4 *Super excusione est pronunciandum, an sit legitimè facta?*

5 *In multis casibus non requiritur excussio, vt tertius possessor conueniatur, vt si personaliter obligatus notorie sit non soluendo.*

6 *Idem si sit absens, quia dicitur non soluendo, nisi habeat domicilium, in quo possit conueniri: nam tunc ad hunc effectum non dicitur absens.*

7 *Idem si non appareant bona excutiendi, & Alguacelus, vel executor affirmet, cui est credendum.*

8 *Vel si bona sint intricata, vel sit difficultas conuentionis.*

9 *Vel si conueniendus sit rixossus.*

10 *Idem si tertius habeat ius à condemnato lite pendente.*

11 *Et idem si adsit pactum de capiendo propria authoritate.*

12 *Idem si adsit cautella de non alienando, quia tunc impeditur dominij translatio, nec bona censentur exysse de bonis primi debitoris.*

13 *Idem & vltimo si sit onus iniunctum ipsi rei, vt onus anniuersarij: quo casu persequitur res onerata, quæ est apud tertium, nulla facta excusione.*

14 *Multum interest inter hyppothecam, & onus rei iniunctum.*

15 *Hyppotheca non contrahitur, nisi adsit personalis obligatio, cui supponatur.*

16 *Quod non solum procedit in hyppotheca expressa, sed etiam tacita.*

17 *Hyppotheca pro dote incipit post solutum matrimonium, quia ab eo tempore incipit actio personalis dotis, licèt retrotrahatur ad similitudinem implementi cõditionis in actione personali.*

18 *Traditur æthimologia vocabuli, hyppotheca.*

19 *Licet hyppotheca non possit constitui sine obiecto personalis obligationis, cõstituta tamen potest separari à personali.*

20 *Onus dicitur, quod est impositum, & iniunctum rei, nõ adhærens vlli actioni personali, quasi quædam seruitus, & num. 27.*

21 *Vbi onus imponitur, non id agitur, vt pro securitate redditus promissi sit res hypothecata, sed vt in ipsa re sit onus impositum.*

22 *Diuersimodè iudicatur de re, super qua onus anniuersarij est impositum, quã de cæteris pro securitate hyppothecatis, quippè cum alienatis rebus anniuersarij tertius conueniatur, non facta excussione requisita in hyppothecatis.*

23 *Nullatenus est dicendũ in rebus oneratis hyppothecam contrahi.*

24 *Iure communi, absq; aliquo fauore potest tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij directo conueniri, licet Guido tenuerit procedere speciali anniuersariorum fauore.*

25 *Et non solum tertius possessor poterit conueniri pro redditibus temporis, quo ipse possedit sed etiam pro præteritis.*

26 *Poterit tamen possidens se excusare à solutione oneris anniuersarij, relinquẽdo rem.*

27 *Onus anniuersarij dicitur seruitus innominata.*

28 *Legatarius fundi, cum onere soluendi centum fideicommissario, si nolit illa præstare, poterit cum voluerit relinquere fundum oneratum.*

29 *Quando onus respiciens rem, venit ex dispositione contrahentium, non liberatur relinquens rem, ex quo remanet personaliter obligatus.*

30 *Hæredes imponentis censum tenentur etiam, quod res censuatæ sint translatæ in tertium.*

31 *Ius executiuum resultat ex personali obligatione.*

CAPVT VIII.

1 *Hoc si debitor possideat, alio vero possidente inhibetur hypothecaria, donec cũ reo, & intercessore personaliter actum sit:* verba sunt Yrnerij, desumpta ex authẽt. de fideiussoribus, §. sed neque, collatione 1. (Hic Yrnerius
2 habuit potestatem transferendi solum authenticas de libro authenticorum ad Codicem, non legis condendæ, vt tradunt Decius in authẽtic. præterea, C. vnde vir, & vxor. in princip. & Corneus authentica ex causa, numer. 91. C. de liberis præteritis. Couarruu. cap. Raynuntius, §. 6. numer. 4. de testament, Barbosa l. 1. 5. part. num. 85. ff. soluto matrimatrimonio, Marcus Antonius Nata authentica, quod nisi, numer. 44. C. de testamentis) & posita in titulo, C. de pignoribus ad limitationẽ legis persecutione pignoris illius tituli, qua disponitur, posse creditorẽ vti persecutione pignoris, omissa personali actione, vt ea decisio solũ procedat, si debitor pignus possideat, alioquin si de eius dominio exierit, & sit penes tertium, persecutio pignoris, siue hyppothecaria suspenditur, donec in personaliter obligatos sit facta excusio.

3 Etsi re anniuersarij translata in tertium per alienationem (quam fieri posse diximus supra capit. 2.) pignoris persecutione, siue hyppothecaria experiendum sit: idem fateri cogimur, ea vtendum esse actione, prius excusione facta, iuxta formam dictæ authenticæ, hoc si debitor, quod quidem non modicum afferret damnum piæ causæ, cum differatur solutio relicti pro anniuer-
4 sario. Ex quo est prius pronuntiandum super excusione, vt tradit Puteus decisione 32. Gama decisione 99. vocato ad id pignorum possessore, Antonius Gabriel libro 2. conclusion. titulo de fideiussoribus, cõclus. 1. num. 26. & 42.

5 Sed quamuis decisio dictæ authẽticæ regulariter procedat, sunt tamen plures casus, quibus excusio non exigitur, vt si personaliter obligatus notoriè sit non soluendo, ita tradit Gabriel vbi supra, numer. 90. Afflict. decisione 318. Franchis decisione 273. numer. 4. Vel sit absens,
6 quia dicitur non soluẽdo, Iosephus Ludouicus decisione Lucensi 21. numer. 4. Beccius consil. 89. numer. 20. (nisi habeat domicilium, in quo possit conueniri, quia tunc ad hunc effectum non dicitur absens, vt dicit, plures referens; decisio Rotæ Genuens. 90. numer. 11.) vel si non appareant bona excutiendi, & Alguacellus, seu executor affirmet, cui est credendum, secundum Auend. responso 15. numer. 2. Hyppolitum rubrica de fideiussoribus, numer. 22. vel si bona sint extra territorium, Gama decisione 161. Gabriel. dict. conclus. 1. num. 61. vel si bona sint parui valoris, quia in vilibus bonis non est facienda excusio, Rolandus consilio 9. numer. 3. volumine 1. Magonius decisione Lucensi 56. nu-
8 mer. 8. Vel si bona sint intricata, decisio Genuæ 156. numer. 8. vel sit difficultas conuentionis, Gama decisione 21. Thesaurus decisione Pe-
9 demontana 40. Vel si conueniendus sit rixosus, Gabriel vbi supra, nu-
10 mero 63. vbi de alijs. Vel si tertius habeat

habeat ius à condẽnato, lite pendẽte. AEgidius magistri tract. subastationũ, c. 21. Aym. cõs. 235. num. 2. Ioseph. Ludouic. decis. 26. n. 9. Anto.
11 Gabr. vbi supra nu. 45. Vel si sit pactum de capiendo propria authoritate, Capitius decis. 54. Vel si adsit
12 clausula de non alienando, quia tũc cum impediatur domini translatio, mediante pacto, l. si creditor, §. fin. ff. de distract. pign. bona non cẽsentur exijsse de dominio primi debitoris, Salazar de vsu, & consuet. c. 11. nu. 63. in fine, & ita non est necessaria excusio Roderic. Suarez l. post rẽ, limit. 1. num. 5. & 13. Ioan. Gutier. l. nemo potest, nu. 29. & 30.
13 de leg. 2. Beccius cons. 80. n. 3. Vel nisi onus sit iniunctũ ipsi rei, vt in anniuersario, quo casu persequitur res onerata, quæ est apud tertiũ, nulla facta excusione, vt tradunt DD. in
14 ferius citandi. Quod vt melius percipias, scias multum interesse inter hypothecam, & onus rei iniũctum:
15 quippè cum hypotheca non posit contrahi, nisi ad sit personalis obligatio, cui supponatur, l. contrahitur, ibi: *Propter aliquam obligationem*, ff. de pignoribus, tradit Petr. Surd. cons. 146. n. 9. 1. p. Barbosa l. si constante, in princ. nu. 22. soluto matr.
16 vbi quod non solũ procedit in hypotheca expressa, sed etiam tacita, de qua in l. vnica, §. & vt plenius, C. de
17 rei vxoriæ actione, quo casu inquit incipere hypothecã post solutũ matrimoniũ, quia ab eo tẽpore incipit actio personalis dotis, licèt retrotrahatur ad similitudinẽ implemẽti conditionis in actione personali, quia retrotrahitur ad initiũ disposi-
18 tionis, ad quod allegat Negus. & Bal. Nouelũ, vt ibi videre poteris latiꝰ: hypotheca enim Grecæ significat Latinè obligationi suppositũ, vt tradit Budeꝰ in annotationibus ad Pan
19 dectas, l. penult. ff. de pig. atq; ita nõ potest cõstitui sine obiecto personalis obligationis, licèt cõstituta possit separari à personali, l. 2. C. de luitio. pig. l. ex sextãte, §. Latinꝰ largꝰ ff. de excep. rei iud. notat Bar. l. fidei iussor obligari, in prin. ff. de fid. ius. & resoluit Negusantiꝰ de Fano de pignoribus 6. p. 2. mẽbro nu. 5. Salazar de vsu & cõsuet. c. 11. n. 36. Frãchis decis. 80. n. 17. 1. p. Menesius l. 3. n. 31. in fine, C. de fideicõm. Burg. de Paz l. 3. Tauri, num. 894.
20 Onus autẽ dicetur impositũ quoties rei solũ iniungitur nõ adhærẽs vlli actioni personali, sed rei ipsi quasi quædam seruitus: ita tradit Valascus 1. p. iur. emphyt. q. 32. nu.
21 14. Quo casu non id agitur, vt pro securitate redditus promisi res sit hypothecata, sed vt in ipsa re sit onus impositũ, vt tradit Alciat. cõs. 3. n. 28. lib. 1. Valasc. vbi supra, Couar. lib. 3. var. c. 7. num. 6. in fine. Ex
22 quo est, quod diuersimodè iudicandum est de re ipsa, super qua onus, seu redditus anniuersarius est impositus, quã de cæteris rebus pro securitate hypothecatis, nã alienatis rebus super quibus onus est impositũ, potest cõueniri tertius possessor ad eius solutionem non facta excusio ne requisita ad hypothecariam, per dict. auth. hoc si debitor, vt tradit Valasc. vbi supra, & Couar. lib. 3. variar. cap. 7. num. 5. & 6. Aym. cons. 217. numer. 5. in fin. Anton. Gamma

decis.145.nu.2.& idē decis. 13. nu. 3.Gutier l.nemo potest,num. 31.de legat.2.Guid. Pap.decis. 575.Fœlician.de Solis de cēsibus lib. 3. c. 4. n.9.Idē tenet Salazar de vsu & consuet.c.11.num. 45. & 47.vbi dicit, quod satis sibi incertus in hoc residet Couar.d.c.7.nu.5. & firmiùs n.
23 6.& ibi, quod nullatenus est dicendū hypothecā cōtrahi in bonis oneratis,quidquid sentiat Gasparus Rodriguez de annuis,& menstruis redit.lib.2.q.9. nu. 65.fol. mihi 189. colum.4.in fine.

24 Habes itaq; quod iure cōmuni, absque aliquo fauore potest tertius possessor rei affectæ anniuersarij onere directo conueniri, nulla facta excussione,licèt Guid.Pap.d.decis. 576.teneat id procedere speciali anniuersariorū fauore, quia fiunt pro defunctis, & ob id sic pronūtiatū in
25 Curia Parlamenti. Et nō solū possessor poterit conueniri pro redditib9 eius tēporis,quo ipse possedit, sed etiā pro præteritis,l.2.C. si sine censu,vel reliquis,l.Imperatores,ff. de public.& vectigal.Anch.cōs.386.n. 2.Aym.Crau.cons.217.n.5. Afflict. decis.95.n.5.& ibi Vrsil.n.8.Salazar de vsu & cōsuet. c.11.n.63.Folleri9 de cēsibus,§.huiusmodi,n.97. Solis eo tract.lib.3. c. 6.n.3.

26 Poterit tamen possidens rē affectam onere anniuersarij se excusare à solutione oneris eā relinquendo, l.etsi forte,§.etiā, vers. Labeo, ff. si seruitus vendicet.in hæc verba: *Labeo autē hanc seruitutem non hominē debere,sed rem,deniq; licere domino rē derelinquere scribit.* Ex quibus verbis colligitur, quod qui derelinquit rem non tenetur ad onera realia, prout Bald.ibi sumat, & dicit bene notandum dict.text.ad id. Qui textus manifestè diluit nostram quæstionem, & sic possessor domus, seu fundi affecti onere anniuersarij, licèt tanquam dominus, & possessor teneatur soluere redditus necessarios pro anniuersario celebrando ratione dominij, & possessionis, si relinquat domum,fundumvè,liber erit. Hoc
27 namque onus anniuersarij dicitur seruitus innominata,Guid.Pap.decis.432.in fine.

28 Pro quo etiam est text.in l. filius familias,§.apud Marcellum, ff. de leg.1.vbi legatarius fundi cum onere soluendi centum fideicommissario si nolit illa centum præstare, excusabitur relinquendo fundum oneratum, atque ita his legibus non relatis tenet Couarruu.lib.3.variarū, cap.7.num.6.in princ. quem sequitur Salazar de vsu, & cōsuetudine, cap.11.nu.63.

29 Et licèt quādo onus respiciēs rē venit ex dispositione contrahentiū, nō liberetur relinquēs rē, vt tradit Bald.d.§.Labeo,Parisi9, Guid. Pap. Hypp.Tiraq.quos refert, & sequitur Vrsili9 in additionibus ad Afflic. decis.95.n.6. illud ea ratione procedit,quia remanēt cōtrahētes personaliter obligati, vt in l. creditor, qui non idoneū pignus,ff.si cert.petat.l.aduersus,& ibi Bar.& Bald.C. de actio.& oblig. vti cōtingit in im
30 ponēte censum, & eius hæredibus, qui relicta,vel perēpta re,super qua cōstitutus fuit cēsus,tenētur ad solutionē,vt tradūt Couar.lib.3. var. c.7.n.6. vers. Hinc etiā, Ioān.Gut. lib.

lib.2. pract.q.177.n.3.& 4. sequitur Solis de censibus lib. 3.c.4.n.8.

Et quando res onerata est apud tertium, qui non tenetur aliqua actione personali, nisi ratione possessionis relicta possessione liber remanebit ab onere, per supra dicta, & per text. in authen. de collatoribus,& alijs capit. §. nullus autem, quod in tantum verum est, vt procedat, & habeat locum, etiã, quod prius recognouerit on9, seu cẽsũ, vt post Couar.d.c.7.nu.6. tradit Solis lib.3.de censibus,c.fin. n.7. ea namque recognitio solum desideratur,
31 vt in persona recognoscẽtis possit exequi durante possessione, quia executio resultat ex personali obligatione, vt tradit Couar. vbi supra, & colligitur ex l. 63. Tauri.

QVA PARTE ANNI SIT facienda solutio relicti pro anniuersario.

CAPVT IX.

SVMMARIVM.

1 *EXpenditur l qui hoc anno 42.ff. de verbor.oblig. vt solutio sit facienda transacto anno.*

2 *Quod etiam procedit in vltimis volũtatibus, cũ medium tempus in eis gratia hæredis, & in contractibus gratia promissionis cẽseatur adiectũ, & n. 19.*

3 *Quod procedit in causa libertatis.*

4 *Licèt dies nõ respiciat obligationẽ, respicit tamẽ executionem solutionis, vt ante diẽ non cogatur quis soluere.*

5 *Si conuentus ante diem non apponat dilatoriã, processus factus valet, & fertur sententia.*

6 *In annuis legatis solutio est facienda in initio cuiuslibet anni, quia statim quod incipit ann9 debetur, & si decedat legatarius cepto anno hæredi relinquit.*

7 *Quãdo sunt faciẽdæ plures præstationes, & tẽpus adijcitur causa multiplicãdæ obligationis, & sic fauore creditoris solutio faciẽda est in initio anni, tã in cõtractibus quã in vltimis volũtatib9 sec9 si vna tãtũ præstatio est facienda secundum Bar. & Albericum.*

8 *Sed eorũ distinctio reprobatur, et amplectitur distinctio Accursij, & legis Regia.*

9 *Quãdo quis exprimit de solutione fienda in quolibet anno, videtur facere causa differendæ solutionis secus si promittat soluere omnibus annis.*

10 *Quod procedit etiam si quantitas annua relinquatur ex fructibus alicuius prædij.*

11 *In omnibus pijs indistinctè faciẽda est solutio initio anni.*

12 *Alimenta semper anticipatè soluuntur, si alimentarius indigeat.*

13 *Et idem seruandũ est in omnibus pijs, si intersit pia causa, quod anticipatè fiat solutio.*

14 *Regulariter in causa pia fiet solutio, eo tempore quo necessaria sit ad piæ causæ executionem.*

15 *Annuum relictum respectu certæ necessitatis debetur tẽpore necessitatis.*

16 *Semper est inspicienda causa facti, & quare aliquid fiat.*

17 *Intelligitur l. si ita fuerit 41.ff. de manumiss.testam.*

18 *Agitur de intellectu l. 4. tit. 4. lib. 7. recop. quæ loquitur de viginti diebus, quos oportet viuere renuntiantẽ, vt renuntiatio officij sortiatur effectum.*

19 *Dies renuntiationis non computatur in termino viginti dierum.*

20 Dictio, despues, posita in dict. l. importat post illud momentum, in quo fuerit facta renuntiatio, sicque non excluditur totus dies.
21 Si momenti, vel horæ non fuerit facta mentio, admittetur totus dies, sumendo coniecturam pro validitate actus.
22 Didacus Perez nititur defendere diē renuntiationis non esse computandum in termino viginti dierum, ex quo lex Regia debet intelligi de diebus naturalibus,
23 Verba legis sunt intelligenda in proprio, & naturali sensu.
24 Author amplectitur mediam sententiam, quæ nec in totum excludit diem, nec in totum admittit, sed solum ex hora factæ renuntiationis.
25 Dies dupliciter potest dici naturalis, vel considerata in abstracto respectu sui, & cursus temporis naturalis, vel quatenus iungitur vitæ hominis, vel alicui casui contingenti.
26 Infans vnius diei dicitur, qui natus fuit abhinc viginti quatuor horis, licèt non in media nocte.
27 AEtas naturalis hominis enumeratur à momento, quò natus fuit.
28 Viginti dies renuntiationis naturaliter enumerantur ex casu emergenti renuntiationis, non in abstracto, vt supra num. 25.
29 Anni naturales in abstracto enumerātur ex cursu solis per duodecim signa zodiaci, & quilibet constat trecentis sexagintaquinque diebus.
30 Et dies enumeratur in anno à casu emergente.
31 Sancta Ecclesia Toletana facit anniuersarium festum in die victoriæ Naualis, quam consecutus fuit dominus Ioannes Austria propè Lepanthum contra Turcas, septima diē mensis Octobris, anni 1571.
32 Anniuersariū enumeratur à die mortis defuncti, & reuoluitur singulis trecentis sexagintaquinque diebus.
33 Quemadmodum annus ab emergenti casu computatur, ita mensis hebdomada, & dies.
34 Vbi constat de hora, & momento, viginti dies current ex momento renuntiationis.
35 Vbi de hora non constat excludetur totus dies, secundum Didacum Perecium.
36 Dictio, post, est exclusiua temporis anterioris.
37 Quando assignatur terminus postquā aliquid factum fuerit, tunc eo facto, & non ante currit tempus, & hoc virtute dictionis, post.
38 Is in cuius fauorem est facta renuntiatio, ostendere debet renuntiantem vixisse viginti dies pro fundamento suæ intentionis.
39 Expenduntur verba d. legis Regni.
40 Dictio, sino, Latine, nisi, inducit conditionem, quæ ad vnguem, & integraliter est seruanda.
41 Probatio vitiatur incertitudine, cùm debeat necessariò concludere.
42 Statuta, quæ aliquid disponunt in tēpore, sunt seruanda ad vnguem.
43 Non est sumenda coniectura, quod vixerit renuntians, quia fundans se in vita alicuius, eam probare debet.
44 Intelligitur lex finalis, C. de sacrosanct. Eccles. & ostenditur ibi non probari communem allegationem, quod quilibet præsumatur viuere vsque ad cētum annos, sed id demum, quod vlterius viuere non præsumatur.
45 Si duo actus, seu contractus sint eadē die

die celebrati, nec appareat quis prior sit reputabitur prior ille qui habuerit horam, etiam quod hora sit ultima diei, & quod altera scriptura sit dotis.

46 *Probatio temporis certioris praefertur.*

47 *Cautè facient contrahentes cum mercatoribus si apposuerint horam.*

48 *Opinio, quae distinguit, est amplectenda.*

49 *Solutio facienda est tempore quo celebratur anniuersarium, & non antea.*

50 *Licèt medium tēpus sit gratia debitoris, tamē si tempore solutionis potest esse alter dominus debiti, non potest debitor praeuenire diem solutionis.*

51 *Cum redditus sint relicti causa anniuersarij, & gratia executionis eius nō est in potestate debitoris ante diem soluere..*

52 *Idem cum dilatio ponitur gratia legatarij.*

53 *Quod maximè procedit in anniuersarijs eleemosynarum, vel pro virginibus maritandis relictis, in quibus non potest praeueniri dies licèt aliàs executores, quibus est commissa distributio eleemosynarum, possint praeuenire diē secundum magis communem.*

54 *Consultius facient adstricti soluere pro anniuersario, si faciant solutionem tēpore celebrationis ne incidāt in periculum, vel in suspitionem collusionis.*

55 *Non est verisimile, quod quis vellit praeuenire diem solutionis.*

56 *Quietatio generalis non comprehendit debitum cuius dies non cesserat.*

57 *Possidens res affectas onere soluendi aliquid Ecclesiae pro anniuersario, licèt variabilis non sit, creditor non poterit inuita Ecclesia soluere pro futuris annis.*

58 *Vtilitas prouenit Ecclesiae ex annua solutione, propter recognitionem ex ea insurgentem.*

CAPVT IX.

1 QVI *Hoc anno, aut hoc mense dari stipulatus sit, nisi omnibus partibus anni, vel mensis praeteritis non rectè petet.* Verba sunt Pomponij Iurisconsulti, libr. 27. ad Sabinum relata, l. qui hoc anno 42. ff. de verborum o-
2 bligationibus. Quod itidem seruandum esse in vltimis voluntatibus aperte demonstrat Vlpianus, l. cum tempus 17. ff. de reg. iur. in haec verba. *Cùm tempus in testamento adijcitur, credendum est pro haerede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris, sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adijcitur.*

3 Et Celsus l. si in annos 48. ff. de condition. & demonstr. ponit haec verba. *Si in annos decem haeres dare dānatus, aut quis liber esse iussus est nouissimo eius temporis die legatum debebitur, & libertas obtingit.*

4 Et facit, quod licèt dies non respiciat obligationem, respicit tamē executionem solutionis, vt scilicet ante diem non cogatur quis soluere, l. 1. §. fin. ff. quando dies vsusfructus legat. cedat, Barbosa l. diuortio, §. fin. num. 19. ff. solut. matrim.

5 (Sed esto cautus, quod opponas agēti ante diem dilatoriam, quia processus factus ante diem, si non opponatur per partem, valet, & fertur sententia, tradit Bart. l. eum qui 56. §. qui ita, nu. 2. de verb. oblig. cuius doctrinam dicit cōmuniter receptā Pereg. de fideicōmis. art. 41. n. 23.

6 Contrariū autem videtur innuere Iurecōsult9 Gai9 l. in singulos an

nos 8.ff.de annuis legat.in illis verbis: *Illud certè amplius est in hoc legato, quod in ingressu cuiuslibet anni, si decesserit legatarius eius anni legatum hæredi suo relinquit.*

Idem disponitur ab Vlpiano, authoritate Iurecōsultorum, l.nec semel, in princip.ff. quando dies legati cedat, ibi: *Et Labeo, & Sabinus, Celsus, Cassius, & Iulianus in omnibus, quæ in annos singulos relinquuntur: hoc probauerunt, vt initio cuiusq; anni huius legati dies cederet.*

Et Imperatores Seuerus, & Antonius, l.1.C. quādo dies legati, vel fideicommissi cedat inquiūt in hęc verba: *Si competenti iudici annua legata, vel fideicommissa relicta probaueris ab initio cuiusque anni exigendi habebis facultatem.*

7 Quare Bart.& Albericus, d.l.qui hoc anno, distinguūt, quod aut sunt faciendæ plures præstationes, & tēpus adijcitur causa multiplicandæ obligationis, & sic fauore creditoris, & tunc quælibet præstatio sit faciēda in initio anni, tam in contractibus, quā in vltimis volūtatibus, aut vna tantum præstatio est facienda: vt si promitto decem hoc anno, & tunc quia tempus censetur appositum causa differendæ solutionis debeatur in fine anni.

8 Sed hæc distinctio reprobatur: nam etiam eo casu, quo plures sint faciendæ solutiones admittit Iurecōsultus faciēdas esse in fine cuiuslibet anni in d.l.si in annos 48. ff. de cōditionib9, & demonstrationib9.

Quare melior, & verior est distinctio glossæ in §. qui hoc anno, instituta de innutilibus stipulatio. vbi, quod si promittit quis hoc anno, vel quolibet anno, fiet solutio in fine annni, atq; ita inquit procedere d.l.qui hoc anno, & l. eum qui certarum, ff. de verb.oblig. aut promittit annuum, & tunc in capite anni sit soluendū, siuè in contractu, siuè in legato, sicq; procedere d. l. si annos, ff. de conditio. & demonstr. & l.nec semel, ff. quando dies legati cedat, & ponit versus.

Annua si debes, tunc inspicies caput anni:
Anno si debes, in fine teneberis anni.

Quæ glossæ opinio approbatur l.Regia 15.tit.11.part.5.ibi: *Otrosi dezimos, que quando promete algun home à otro de darle cada año tantos marauedis, ò de fazerle tal cosa, non señalando en que sazon del año, que tal promission, se entiende que deue ser cumplida en fin de cada año. Mas si la promission fiziesse ansi: diziendo, que le daria, ò que le faria aquello q̄ le promete en todos los años de su vida, entonces se entiende, que deue cumplir lo que promete en el comienço de cada vn año.* Et ibi Gregorius, verbo, *darle cada año*, tradit pro ratione, 9 quod quando quis exprimit de solutione fienda in quolibet anno, videtur facere causa differendæ solutionis, & sic quod non possit peti ante finem anni, quando verò non exprimit, cum non videatur velle differre solutionem, facienda sit initio anni, atque ita procedit l. filiæ meæ 12.ff. de annuis legat. Et in tantum verum est, quod si legatarius non viuat per totum annum, sed moriatur statim inchoato anno, debebitur legatum pro toto anno, dict. l. in fin-

in singulos,ff. de annuis legat. Roman. singular. 71. vbi ampliat, etiã
10 si quantitas annua relinquatur ex fructibus alicuius prædij, secundũ Bart.l.generali,§.hæredis,ff.de vsu fruct.legat. vbi dicit esse casum singularem,& menti tenendum: quod etiam probat l.à vobis,ff. de annuis legat.Signorolus consf.66. num. 10. quæst. 10. sequitur Surdus de aliment.tit.4.quæst.17.num.9.

11 In omnibus autem pijs indistincte præstandum esse initio anni, tenet Rebuf.titul.de priuilegijs Scholasticorũ, priuileg.136. allegans ad id l.si ita fuerit 41. ff. de manumiss. testam.post Romanum in repetitione authen. similiter, C. ad l. Falcidiã,& eundẽ Roman.& Alex. l. qui bona,§.fin. ff.de damno infecto, & Doctores in d.l.qui hoc anno, & ibi etiam Rebuf.inquit, idem dicendũ esse in contractibus. Eius tamen opinio,licet in casu de quo loquitur vera sit,& procedat,quia ibi tractatur de legato ad alimenta Scholastico-
12 rũ, de cuius natura est,quod solutio præcedat, & anticipatè fiat, vt necessaria ad alimenta, quia alimenta indigenti sunt anticipatè soluẽda. Surdus de alimen.tit.4.quæst.17. n.
13 18.idem seruabitur in omnib9 pijs, si intersit piæ causæ, quod anticipatè fiat solutio,arguendo de alimentis ad piam causam.

14 Regulariter autem in causa pia fiet solutio eo tempore, quo necessaria sit ad piæ causæ executionem, quia relictum annuum respectu cer-
15 tæ necessitatis, debetur tempore necessitatis,l.nec semel, §. 1. ff. quando dies legati cedat, vbi Bartolus,& omnes, Rolandus consil. 22 numer. 23.volumine 1.plures refert Surdus
16 de alimentis,titul.4. & 17. numer. 3. semper enim inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat, vt argumento l.verum,la 2. ff. de furtis, & l.cum tale,§.fin.ff.de condiction. & demonstr. tradit Aymon consil. 304.numer.3.Nec interest piæ causæ anticipata solutio, sed quod fiat tempore congruo, ne executio retardetur.

17 Neque obstat lex si ita fuerit allegata à Rebuffo, nam ibi nullũ fauore libertatis considerat Iureconsultus,sed proprietati verborum inhærendo, inquit multum interesse libertas relinquatur anno duodecimo,an post duodecim annos; nam primo casu sufficit attingere duodecimũ annũ, vt libertas consequatur cum iam sit eo in tempore, quo testator voluit liberum esse seruũ: quia vt inquit ibi textus, qui duodecimo anno liber esse iubetur, omnibus diebus anni liber esse iussus est: at si dixerit post duodecimum annum, non erit liber, nisi elapso 12. anno,quia dictio, post, sui natura denotat separationem, vt tradit Gometius de Leon in sua centuria, responso 22. numer. 8. vbi infert ex eo
18 intellectum ad legẽ Regni, quæ loquitur de viginti diebus, per quos renũcians officium, oportet viuere, vt renuntiatio sortiatur effectum, quæ est l.4. titul.4.lib.7.recopil. vt dies renũtiationis nõ sit cõputãdus in viginti dieb9, ex eo quod lex di-
19 cit, *Viuiere veynte dias despues que otergare la renũciatiõ*, quã tamẽ declarat Azeued9 in Curia Pisana,lib.4.c. 2.

 num.

numer.3.& sequentibus, & l.4. tit.
4.lib,7. recop.vt illa dictio: *despues*,
20 intelligatur post illud momentum,
in quo facta fuerit renuntiatio, at-
que ita non excludatur totus dies,
21 & si illius momenti, seu horæ non
fuerit facta mentio, admittatur to-
tus dies,& computetur in termino,
sumendo coniecturam pro validita
22 te actus,& reprehendit Didacũ Pe-
rez,qui l.22.tit.2.lib.7.ordina.pag.
407.versic.Sed est dubium, nititur
defendere diem renuntiationis non
esse computandum in termino vi-
ginti dierũ,quia vt ipse inquit,dicta
lex Regia debet intelligi de diebus
naturalibus,argumento l.quæritur,
ff.de statu hominum,& sic quælibet
dies vigintiquatuor horarum, l. mo
23 re Romano,ff.de ferijs. Et quia ver
ba legis sunt intelligẽda in proprio
& naturali sensu, l. finali, C. de his
qui ven.ætat.impetr.l.3.§.hæc ver-
ba.ff.de negotijs gest. & saltim de-
fendit non esse computandum totũ
diem, sed ex hora renuntiationis,
sed quia breuitati consulo (omissa
disputatione, an dies termini com-
putetur in termino,de qua latè An-
ton.Gabriel libr. 2. conclusion. tit.
de temporibus appellat. qui est 22.
num.30.Cassaneus in consue. Burg.
rub.1. §. 8. vers. Iour. Marcus Ant.
Eugenius cons. 48. Nauarrus cons.
mihi 18.incip.quæsitum fuit, ex nu.
3.de prabendis, & conciuis Ceua-
llos quæst. 401. communium con-
tra commun. In hac re amplector
24 mediam sententiam, quæ nec in to-
tum excludit diem renuntiationis,
nec in totum admittit,sed solùm ex
hora factæ renuntiationis.

25 Et in primis ad hoc,quod non sit
excludendus totus dies, facit quod
dies dupliciter potest dici natura-
lis, vno modo considerata in abstra
cto solùm respectu sui,& cursus tẽ-
poris naturalis, & ea à media nocte
incipit, & sequentis noctis media
parte finitur,l.more Romano,ff. de
ferijs: alio verò modo,quatenus iun
gitur vitæ hominis, vel alicui casui
contingenti. Et hoc secundo casu
enumerabitur à momento tempo-
ris, quo contingit casus iuncta par-
te diei casus cum altera parte se-
quentis diei, argumento textus in
l.Gallus,§.ille casus,ff.de liberis,&
26 posthum.& sic dicetur infans vnius
diei, qui natus fuit abhinc viginti
quatuor horis,licèt nõ in media no-
cte, & sic dicetur octo dierum,enu-
merando dies à momento natiuita-
tis,& sic vnius anni propriè dicetur
esse ea numeratione habita,& sic de
inceps,l.3.§.minorem,ff.de minori
27 bus, vbi ætas vigintiquinque anno-
rum in homine enumeratur ab ho-
ra,& momẽto qua quo vè natus fuit,
& l.1.ff. de manumis. vbi etiam ab
hora natiuitatis fit enumeratio, &
28 sic cum viginti dies,de quibus præ-
dicta lex Regni loquitur, regulen-
tur ex vita personæ hominis renun
tiantis, non debẽt considerari in ab
stracto,sed numerari à momento tẽ
poris factæ renuntiationis, nec ob
id dicetur non intelligi verba legis
naturaliter,nec obstabit l.fin.C. de
his qui veniã ætatis impetrat. imò
dict. l. retorquetur in fauorem no-
stræ opinionis, nam decidit, quod
cum in lege sit mentio legitimæ ęta
tis est intelligendũ de naturali ęta-
te,

re, scilicet, vigintiquinque anno-
rum, non autem de ea quæ sup-
pletur à Principe. Ergo cũ anni ho-
29 minis enumerentur ab eius ortu, &
natiuitate, vigintiquinque anni na-
turales dicuntur enumerati à die,
& hora, ortus hominis, de quo agi-
tur, habito respectu ad vitam homi
nis, licèt aliàs annus consideratus
in abstracto naturaliter dicatur, qui
enumeratur ex cursu solis per duo-
decim signa Zodiaci, vt diximus ca
pit. 1. qui constat trecentis sexagin
taquinque diebus, l. si ita vulnerat 9.
30 ff ad l. Aquiliam, l. cum hæres, §. Sty
chus de statu liber. l. anniculus 134.
ff. de verborũ significatione, & tot
dies enumerantur in anno regulato
à casu emergenti, vt dicit Barbosa
l. de diuisione, numer. 5. ff. soluto
matrimonio. Sic & annus respectu
vitæ meæ computabitur à die 8. mẽ
sis Maij anni 1565. & vitæ Ioannis
Perez de Lara charissimi Filii mei, à
quinta die eiusdem mensis Maij, an
ni 1597. Sic & in cuiuslibet ætate.

Sed si casus sit memorabilis tem-
pora possent computari à contingẽ
tia casus, vt de victoria Nauali, quã
consequutus fuit dominus Ioannes
31 Austria propè Lepanthum contra
Turcas, septima die mensis Octo-
bris anni 1571. tradit Iosephus Lu-
douicus decis. Perusina 55. numer.
14. de qua fit annuatim festum in al
ma Ecclesia Toletana.

Sic anniuersarium enumeratur à
32 die mortis defuncti, vt dicit glossa
in cap. cum creatura, de celebratio-
ne Missarũ, & reuoluitur annus sin-
gularis trecentis sexagintaquinque
diebus, l. anniculus 134. ff. de verbo
rum significatione.

33 Et quemadmodũ annus ab emer
genti casu computatur, ita mensis
hebdomada, & dies, vt sic enumere
tur mensis, & hebdomada ex die ca-
sus, & dies ex hora, & momen-
to, vt tradit optimè Casaneus, in
consuet. Burgund. Rub. 1. §. 8. ver-
sic. Et lour. numer. 6. versic. Et ad-
34 uerte, vbi num. 9. in fine, in quæstio
ne nostra inquit se credere, quod vi
ginti dies current de momento ad
momentum, cui in casu nostræ le-
gis assentior, si de hora, & momen-
to constet, quod etiam sentit Dida-
cus Perez vbi supra, vers. Prætereà
dies termini post Bonifaciũ, tract.
de malefic. tit. forma citationis ac-
cusati, numer. 27. & Tiraq. de retra
ctu lignag. §. 1. glos. 11. num. 41. &
55. versic. Decimoquinto limita, &
vers. Sed vt intelligas.

35 Si tamen de hora nõ constet, abs-
que dubio inquit Didacus Perez, ibi
non currere viginti dies de momen
to ad momentum, & allegat Felinũ
capit. quoad cõsultationem, num.
27. de re iudicata, sed excludetur
totus dies, pro quo, & contra Aze-
uedum, qui tenet admittendum to-
tum diem, faciunt sequentia.

36 In primis, quod illa dictio, post,
est exclusiua temporis, anterioris,
vt clarè cõstat ex dict. l. si ita 41. ff.
de manumissis testamento.

37 Præterea, quando assignatur ter
minus, postquam aliquid factũ fue-
rit, tunc eo facto, & non ante currit
tempus de momento ad momentũ,
glossa in capite concertationi, ver-
bo, sciuerit, de appellat. lib. 6. An-
gel. consil. 404. numer. 2. & 3. Tira-
quel. de retractu, glos. 11. numer. 28.
quos

quos & alios refert & sequitur Marcus Antonius Eugenius cons. 48. numer. 20. & hoc virtute illius dictionis, post, vt tradit ibi Eugenius numer. 49.

38 Facit etiam, quod is, in cuius fauorem est facta renuntiatio, debet ostendere (vt obtineat) renuntiantẽ vixisse post renuntiationem viginti dies pro fundamento suæ intentionis, aliàs succumbet, vt colligitur ex verbis legis, ibi: *Ordenamos y*

39 *mandamos, que de aqui adelante la renũciacion que alguno fiziere de su oficio, no vala, sino viuiere veynte dias despues que otorgare la tal renunciaciõ*: illa enim

40 dictio, sino, Latinè, nisi, inducit conditionem, Tiberius Decianus cons. 11. numer. 72. volum. 1. quæ ad vnguem, & integraliter seruanda est, Aymon cons. 327. num. 131. & sic debet probare integros illos viginti dies vixisse, & id vno ex duobus modis, vel exclusiuè enumerando extra diem renuntiationis, vel inclusiuè numerando diem ex casu emergenti, id est, ex hora seu momento factæ renuntiationis, vt supra diximus, aliàs probatio erit incerta, & non concludens, quia nescietur, qua hora diei fuit facta renuntiatio,

41 & per consequens non admittenda, quia incertitudine vitiatur, iuxta à nobis tradita infra cap. 10. cùm probatio debeat concludere necessariò, l. neque natales, C. de probatio-

42 nibus. Et statuta, quæ aliquid disponunt in tempore, sunt seruanda ad vnguem, tradunt Baldus, Socinus, Ias. quos refert, & sequitur Caualcanus decis. 21. nu. 26.

43 Nec est sumenda cõiectura, quod vixerit renuntians, quia fundans se in vita alicuius eam probare debet, tradit Bart. l. si quidem, ff. solut. matrimon. quem sequuntur Alexand. Corneus, Gozadinus, Gratus, Parisius, Socinus Iunior, Decius, Ias. Aretin. & alij, quos refert Iacob. Philip. Port. lib. 1. conclus. reg. 11. & Ant. Gabriel lib. 1. titul. de præsumpt. conclus. 16. Herculanus de probatione negatiuè, num. 290. Gregor. l. 14. titul. 14. par. 3. gloss. fin. quidquid ipse Gregor. & alij Doctores

44 teneant, per l. fin. C. de sacrosanctis Eccles. quia ille textus non dicit, quod quilibet præsumitur viuere, vsque ad centum annos, ad quod cõmuniter allegatur, sed quod longissima hominum vita est centum annorum, & sic probat, quod vlterius viuere non præsumatur, vt tradit Hieronymus Magonius decis. Lucẽsi 44. numer. 12. licèt aliquando viuant homines vltra centum annos, vt in authen. de monachis, §. sancimus, collat. 1. tradit Ioannes Garcia de nobilitate glos. 12. num. 77. atque ita debet probari vixisse integros viginti dies.

45 Pro quo etiam facit, quod si repeRiantur duo actus, seu contractus eadẽ die celebrati, nec appareat, quis prior, quisque posterior sit, reputabitur prior ille, qui habuerit horã, tradit Barbosa l. 1. 2. par. numer. 8. ff. solut. matrimon. vbi quod procedit etiam quod altera scriptura sit dotis, Phanus de pignoribus, 2. parte, 4. membr. numer. 109. in fine, Menoch. de arbitrar. lib. 2. centuria 1. casu 48. numer. 24. & procedit etiã,

46 quod hora sit vltima diei, quia probatio

batio temporis certioris prefertur, tradit Cinus, quem sequitur Baldus l. de rebus, C. de donation. ante nup. sequitur alios referẽs Brunorus Aso le in compendio, verbo, probatio temporis certioris. Quare non in-
47 consultè facient contrahentes cum mercatorib9, qui quotidie celebrãt plures contractus, si apponant horam in scripturis. Ex prædictis resultat, quod si hora apponatur, vel de ea constat, admittetur illa pars diei renuntiationis, sin autem excludetur totus dies. Et hæc opinio tan-
48 quam distinguens est amplectenda, l. adeò, §. cum quis, ff. de acquir. rerum dominio, Anton. Mariæ Corat. lib. 1 commun. opin. titul. 6. num. 81. decisio Rotæ Genuensis 20. num. 5. Marcus Anton. Eugenius cons. 92. num. 38. Corbulus de iure emphyt. titul. de causa priuatio. ob non solutum Canonem, quæst. 12. numer. 4. vbi plures refert, quia medium est tenendum, glos. in l. nec supina, ff. de iur. & fact. ignorantia, cap. 1. iuncta glos. de officio custodis.

Sed redeundo à quo digressi fui-
49 mus, firmiter teneo solutionem faciendam esse tempore, quo celebratur anniuersarium, iuxta dictam l. nec semel, §. 1. quando dies legat. cedat, & non anticipatè, imo si anticipatè soluatur clerico celebranti anniuersarium, soluens se subijcitur periculo iterum soluendi, si clericus moriatur, antequam anniuersarium celebretur: nam licèt obligatus in
50 diem possit illum præuenire in soluendo, cum medium tempus sit gratia debitoris, l. cum in diem 70. ff. de solutio. dict. l. cum tempus, ff. de regul. iur. l. quodquis 49. ff. d actio. & oblig. l. in diem, ff. de condition. indeb. cum alijs congestis ab Ant. Gometio l. 22. Taur. numer. 10. versic. 6 & quidem nouiter, vbi ponit limitationem de quã infra. Tamen si tempore solutioninis potest esse alter dominus debiti, nõ potest præuenire diem solutionis, l. cum pater §. à filia, vbi Bart. de legat. 2. Hieronymus à Laurentijs decis. 117. nu. 4. vbi plures refert, & numer. 3. tenet solutionem non posse fieri moribundo prælato in præiudiciũ successoris.

51 Maximè, quia cum tale relictum sit gratia anniuersarij, & ad eius executionem, non est in potestate debitoris ante diem soluere, vt in annuo relicto probat l. cum qui, ff. de
52 annuis legat. cum dilatio ponatur gratia legatarij, vt inquit Bart. ibi, nec debitor potest præuenire diem, quãdo tempus adijcitur gratia creditoris, l. qui Romæ, in principio, ff. de verborum obligation. l. fideicommissi, §. cum polidius, ff. de vsuris, cum alijs relatis ab Anton. Gometio, dict. l. 22. Tauri, numer. 10. vers. sexto, & quidem.

53 Quod maximè procedit in anniuersarijs eleemosynarum, vel pro virginibus maritandis, relictis signato die distributionis, seu sortiendis dotibus: nam licèt executores, quibus est cõmissa distributio eleemosynarum, possint preuenire diẽ, secundum magis communem, & veram opinionem, vt tradit Anton. de Padilla, l. vnum ex familia in principio, numer. 12. de legat. 2. & conciuis Ceuallos, lib. 2. commun. contra

tra

tra commun.quæstion.686. hoc tamen (vt ipse optimè inquit ibi nu. 4.) nõ procedit in his anniuersarijs: tum,quia ita voluntas defuncti seruatur,quæ impleri debet in specifica forma,l.6.tit.10.par.6.ibi: *En aquella manera, è fasta aquel tiempo que el finado mandò en su testamento:* tum, quia magis conseruatur commemoratio defunctorum, ad quod etiam respexit Concil. Tridentin.sessione 25.cap.4. de reform. & propter recognitionem,quam faciunt soluentes,vt infra numer.finali.

54 Atque ita consultius facient adstricti soluere pro anniuersario celebrando,si reseruent solutionem intẽpus, quo celebrandum sit, ne incidant in periculum, vel saltim in suspitionem collusionis,vt tradit Hieronym.à Laurentijs d.decis.117. n.
55 5.Cùm non sit verisimile,quod quis velit præuenire diẽ solutionis,quod etiam tradit Barbosa rubric. soluto matrimonio,4.p.nu.34.

56 Et sic ex ea præsumptione oritur, quod quietatio generalis non comprehendit debitum, cuius dies non cesserat, Vincentius de Franch. decis.80. num. fin. cùm nullus præsumatur velle soluere ante diem.

57 Et adde pro complemento,quod possidens res affectas onere soluendi aliquid Ecclesiæ pro anniuersario celebrando, licèt variabilis non sit creditor,tamen in hoc casu inuita Ecclesia non poterit possidens soluere pro futuris annis, ita Speculator titul.de locato,§.nunc aliqua quæstion.32.numer.43. & sequent. qui est communiter receptus, teste Alexan.l.stipulatio ista,§.si quis, n. 5.ff. de verborum, Menesius l. post mortem, numer. 19. de fideicõmiss. plures refert Corbulus de iure emphyth.titul.de causa priuationis ob
58 non solutum canonem, limitatione 17.numer. 3. vbi inquit eam esse rationem, quia vtilitas prouenit Ecclesiæ in solutione annua propter recognitionem ex ea insurgentem, & ibi de alijs vtilitatibus.

QVID FACIENDVM SI quis relinquat anniuersarium celebrandum, nec exprimat numerum Missarũ,vel si iubeat virgines, quot annis maritari, & numerum, quantitatemque dotis taceat?

CAPVT X.

SVMMARIVM.

1 *INcerta iudicare nemo præsumere debet.*

2 *Scripta in testamento, ita vt intelligi non possint, pro non scriptis habentur, quia incerta.*

3 *Incertitudo eius cui dandum est vitiat promissionem.*

4 *Si quis certo loco sistere promisit, nec adijciatur dies quo sistere debuit, inutilis redditur stipulatio propter incertitudinem.*

5 *Si ignoratur cui ex duobus venditionibus adiectio facta sit, neutra venditio resoluitur.*

6 *Incertitudo petitionis impedit prolationem sententiæ.*

7 *Agens rei vẽdicatione, vt certè agat, debet designare duo confinia, quia incertum est, quod nullis finibus demonstratur.*

8 *Non sufficit demonstratio generalis, quæ*

quæ non facit rem certam, quia generalitas parit obscuritatem.

9 *Nec in re dubia & incerta, certa est danda sententia.*

10 *Incerta petitio nullum producit effectum.*

11 *Limita, nisi incertitudo causetur ex facto rei, quia tunc libellus obscurus & incertus admittitur.*

12 *Exemplum erit si ignoretur, an reus possideat titulo pro legato, vel pro hærede, vel pro possessore, & possidens res affectas onere anniuersarij tenetur exhibere instrumenta.*

13 *Incertitudo loci vbi domus facienda est, vitiat stipulationem.*

14 *Si partis incertæ tradatur possessio, nullius est momenti.*

15 *Non sufficit accipere possessionem vnius prædij pro omnibus, sed necesse est, vt sigillatim de omnibus accipiatur.*

16 *Quod procedit etiamsi accipiatur possessio rerum sub vniuersitate comprehensarum, vt in hæreditate, peculio, aut dote, nam adhuc cuiuslibet est accipienda possessio.*

17 *Per ingressum vnius partis fundi cõtigui, acquiritur totius fundi possessio, & per vsum partis retinetur possessio etiam totius.*

18 *Quod secus est in iurisdictionalibus, si alius sit in possessione, quia per exercitiũ vnius actus nõ acquiritur vniuersalis iurisdictio.*

Manutentionis mandatum non datur, quando possessio nõ est clara, sed intricata & obscura.

19 *Confessio delinquentis vitiatur si non apparet de occiso, & delictum relinquitur impunitum propter incertitudinem, punitur tamen autor rixæ.*

40 *Incertitudo vitiat mãdatum, & collationem beneficij, & priuilegium, & tutellam, & citationem.*

21 *Citatio facta per nũtium annullatur, si alter neget se citatum.*

22 *Si testis dicat, se non dixisse, quod tabellio, seu notarius scripsit, propter incertitudinem quoad pœnam, neutri creditur.*

23 *Limita si testis se subscribat.*

24 *Sublimita si testi signanti dictum nõ fuerit lectum, vt frequenter contingit.*

25 *Incertitudo hæredis vitiat institutionem, & legatarij legatum: itidem, & incertitudo rei legatæ.*

26 *Stantibus duobus testamentis, si non appareat de posteritate, vtrumq; vitiatur: itidem, & duo codicilla.*

27 *Incertitudo mortis testatoris vitiat hæreditatis additionem.*

28 *Positio incerta non admittitur, nec ad eam quis respondere tenetur.*

29 *Positioni de negotio intricato, non tenetur respondere, & potest dicere se nescire, & non negare.*

30 *Responsio incerta nihil operatur.*

31 *Si vox est incerta, vel lex aliqua, nõ est secundum eam iudicandum.*

32 *Lex habens varios intellectus, nõ est alleganda, nisi aliquem habeat probabiliorem sensum.*

33 *Incertitudo vitiat etiam in materia fauorabili, & libertatis, si ignoretur cui ex multis seruis fuerit data libertas.*

34 *Et sponsalia vitiantur propter incertitudinem.*

35 *Non dicuntur certa, quæ iudici constant, nisi iudicio appareant, cùm non debeat iudicare secundum conscientiam, sed secundum acta processus.*

36 *Quan-*

36 *Quando iudex adhibet inspectionem oculorũ in processu, vulgo,* vista de ojos, *potest iudicare secundum inspectionẽ, & quod ipse nouit omissis probationibus.*

37 *Multi viri docti tenuere, iudices supremi Senatus posse iudicare secundũ conscientiam.*

38 *Contrarium Couar. cui author cum alijs assentitur.*

39 *Senatus repræsentat personam Principis.*

40 *Senatores dicuntur pars corporis Principis.*

41 *Senatores non habent potestatem derogandi legibus, vt nec condendi eas.*

42 *Princeps non censetur velle abrogare leges, cùm sit qui iura tuetur.*

43 *Sententiæ Senatus Rotæ non habent vim legis.*

Sententiæ Senatus reuerenter seruandæ sunt, & reprehenditur Capharellus aduocatus, qui solitus erat dicere Rota rotat.

44 *Rotæ decisiones faciunt communem secundum aliquos.*

45 *Senatores debent iudicare secundum leges.*

46 *Declaratur l.22.tit.4.libr. 2. Recopilat.*

47 *Verba illa,* sabida la verdad, *intelligi debent cum causæ cognitione.*

48 *Causæ agitandæ absq; figura iudicij, dicuntur habere instantiam, & quid sit instantia.*

49 *Illa verba,* simplemente y de plano, sin estrepito y figura de juyzio, sabida la verdad, *non tollunt legitimam exceptionem, nec solemnitatem substantialem, sine qua processus esset nullus.*

50 *Stante dicta clausula attenduntur probationes, etiam non concludentes, & releuatur iudex ab omni forma, & figura iudicij à iure ciuili introducta.*

51 *Tenetur tamen seruare figuram iudicij iuregentium, vel naturali ratione inductam, & admittere defensionem partium.*

52 *Expenditur l.22.tit.4.lib.2. recop. & declaratur.*

53 *Præfationes præstant lumen dispositioni.*

54 *Quod fauore alicuius est introductum, non debet in eius damnum assumi, nec inducta ad vnum effectum admitti debent in eo sensu, vt contrarium operentur.*

55 *Faciendum est, quod neutri litigatori onerosum sit.*

56 *Supremi Senatores integerrimi, & peritissimi sunt, & specialiter laudatur dominus Ferdinandus Carrillo.*

57 *In dubio non est præsumendum, quod Princeps velit tollere ea quæ alicui acquiruntur iure ciuili, naturali ratione munito.*

58 *Concluditur supremos Senatores in definiendis negotijs non posse omittere requisita iuregentium, & sic nec iudicare omissis probationibus, & defensionibus super incertis.*

59 *Expenduntur duo loca sacræ Scripturæ, ad hoc, quod stante clausula, sola facti veritate inspecta, debeant admitti probationes, & defensiones.*

60 *Qualibet lex est intelligenda in terminis habilibus.*

61 *Specialitas non est inducenda, vbi à lege non exprimitur, & expenditur, text. in cap. ex parte, el 2. de officio delegati.*

Iudex potest informare animum ex alijs extra processũ, sed securius ex actis.

62 In-

62 *Incertum est, quod probari nō potest, vel quia dubium, & obscurum, vel quia de eo non apparet.*

63 *Incertum dicitur quoties, nec à natura, nec ab homine habet certos fines, & quod ignoratur.*

64 *Incertitudo vitiat actū, quādo adest in persona, loco, die, vel quantitate, quorum declaratio, vel expressio necessaria est ad actus perfectionem, & substantiam.*

65 *Valet relictum incertæ personæ, quæ possit certificari ex futuro euentu.*

66 *Si incertitudo versetur circa rem actus est in suspenso, donec certificetur.*

67 *Executio instrumenti non continentis certam quantitatem suspenditur, donec quantitas fuerit liquidata.*

68 *Nec sufficit in discursu executionis liquidare, quia qualitas quæ debet inesse à principio, non sufficit si subsequatur.*

69 *Limitatur dicta conclusio, vt procedat si opponatur de liquidatione ante sententiam venditionis, vulgo dicta,* de trance y remate.

70 *Executio quantumuis nulliter facta, non est retractanda, si constat condemnatum verum esse debitorem.*

71 *Non est reuocandum, quod debet fieri de nouo.*

72 *Vt consulatur expensis partium, & vitetur circuitus, si causa non meretur executionem potest iudex conuertere iudicium executiuum in ordinarium, & condemnare via ordinaria si processus sit bene instructus.*

73 *Licèt per incertitudinem omnes actus inefficaces reddantur, relictum pro anniuersario, vel in pias causas, siue incertitudo versetur in rebus, siue in personis, non vitiatur, & n. 48. & 93.*

74 *Intelligitur tex. in l. si ita fuerit 11. & in l. si quis de pluribus 28. ff. de rebus dubijs.*

75 *Cùm testator relinquit pauperibus indeterminatè, non censetur cogitasse de certis, nec interest istis, vel illis conferatur.*

76 *Baldus nititur defendere huiusmodi legatum valere iure communi sine aliquo priuilegio contrarium, num. 48.*

77 *Non dicetur incertum, quod venit per iudicem certificandum.*

78 *Dispositio ratione generalitatis, non dicitur incerta quando in aliquibus, imo in vno tantum potest certificari.*

79 *Si vnus appellat ad plures iudices, quorum vnus tantum competens est, tenet appellatio, ac si ad eum solum esset facta.*

80 *Si Princeps confirmat concessiones, quas fecit, & vna sola appareat, illa dicitur confirmata, nec dicitur incerta confirmatio.*

81 *Si instituantur hæredes habentes ius ad hæreditatem, & vnus solus appareat habere ius, ille solus censetur institutus.*

82 *Limita nisi pluralitas adijciatur in forma conditionis.*

83 *Substitutio facta de posthumis, non habet locum casu quo vnus posthumus nascatur, nec gratia de beneficio expectante ad collationem aliquorum exequitur, in beneficio expectante ad collationem vnius tantum.*

84 *Omnes conueniunt legatum relictum pauperibus, vel alijs incertis sustineri fauore piæ causæ.*

85 *Legatum ad viam publicam reficiendam non expressa quantitate, valet, & arbitrio iudicis definitur quantitas necessaria pro via reficienda, secundū facul-*

facultates promissoris, secus si legetur ad viam priuatam.

86 *Parisius tentat defendere legatum ad viam reficiendam solum sustineri, quãdo adest duplex fauor, & vltimæ voluntatis, & via publica reficiendæ.*

87 *Expenditur, & intelligitur l.1.C.de fideicommiss. vbi confirmatur titulus ex triennali præstatione, quia adest duplex fauor, vltimæ voluntatis, & alimentorum, quæ aliàs non nisi ex decennali præstatione confirmaretur.*

88 *Legatum pro ædificando monasterio, stãte incertitudine loci sustinetur, quia est duplex fauor, & religionis, & vltimæ voluntatis.*

89 *Et legatum incertũ dotis sustinetur, quia adest fauor dotis, & vltimæ voluntatis: Quod secus erit in promissione dotis simplici.*

90 *Traditur intellectus ad l.cum post, §. gener. ff. de iure dotium.*

91 *intelligitur l. quæro 61. ff. de iure dotium.*

92 *Regulariter incertitudo, sicut alia ita & dotem vitiat, cum dos variabilis sit, & non detur semper vniformiter.*

93 *Quod est variabile non præsumitur.*

94 *Duo specialia possunt concurrere quãdo proueniant ex diuersis fontibus, & quando vnum venit in consequentiã alterius, & sæpè admittitur concursus fauore dotis, vt in muliere fideiubente pacto nudo.*

95 *Si incertitudo versetur circa rem, relictum valet fauore piæ causæ.*

96 *Causa redemptionis captiuorum, & alimentorum egenis relictorum æquiparantur.*

97 *Resoluitur anniuersarium Missarũ relictum non expresso numero, & legatum pro virginibus maritandis, vel redimendis captiuis, non expresso numero, nec quantitate dotis, valere.*

98 *Quantitas expendenda pro anniuersario taxatur arbitrio boni viri, inspectis facultatibus testatoris, vel donatoris.*

99 *Sic & legatum incertum relictũ Scholastico ad studia.*

100 *Sic etiam taxatur, si dicat, lego pro anima mea, & non dixit quid.*

101 *Legatum relictum Ecclesiæ parrochiali, etiam stante incertitudine, valet, & Episcopus eligit Ecclesiam.*

102 *Sed verius est diuidendum esse legatum inter vtramque Ecclesiam.*

103 *Assignatis centum pro premio primo intranti arcem, si duo vel tres simul intrant, omnes diuidunt illa centum.*

104 *Si quis dicat amico suo, animam meã dimitto in manibus tuis, nec voluerit aliter disponere, censetur relinquere bona sua pijs causis per fideicommissũ.*

CAPVT X.

1 I*Ncerta enim (vt Sixtus Papa scribit Episcopis per Hispaniam constitutis) nemo Pontificum iudicare præsumat, & quamuis vera sint, tamen credenda non sunt: nisi quæ certis iudicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicãtur.* Verba sunt relata, c.si quis diuinis, §.his ita respondetur 30.q.5.

2 Hinc est, quod scripta in testamento, quæ intelligi non possunt, pro non scriptis habentur l. 1. & 2. ff. de his quæ pro non scriptis habẽtur, quia incerta.

3 Sic incertitudo eius, quod dandũ est, vitiat promissionẽ, l.triticũ dari,

ri 94.ff.de verb.oblig.l.quod in stipulatione 31. ff.de vsuris, l. si merces, in prin.ff.locati. Sic si quis certo loco sistere promisit, nec adijcia
4 tur dies quo sistere debuit, inutilis reditur stipulatio propter incertitudinem, l.ita stipulatus 115.de verb.
5 oblig. Sic in pacto resolutiuo cōtractus vēditionis per adiectionem in diē celebratis duabus vēditionibus si ignoratur cui venditioni adiectio facta sit, neutra venditio resoluitur, l.cum duo, ff.de in diem adiect. vbi glos.magistralis ad hoc.

6 Sic incertitudo petitionis impedit prolationē sentētiæ, l.idē Pōponius, §.fin.ff. de rei vend. quare, vt
7 clarè & certè agas, debes designare cōfinia, l.forma censuali, ff.de censibus, l.si in rem 6. ff. de rei vendicat. quia incertū est, quod nullis finibus demonstratur, Rebuf.l.sub signatū, §.incertus possessor, vers. Decimoquinto, ff. de verb.oblig. Nec suffi-
8 cit demōstratio generalis, quæ non facit rē certā, Aym. cōs 293. nu. 4. quia generalitas parit obscuritatē, l.in tradēdis, C.cōmun.prædiorū, l.ita fidei, ff.de iure fisci. Neque in re
9 dubia, & incerta, certa est dāda sententia, c.fin.30.q.5.c.graue 11.q.3. cap.fin.33.distin. l.26.titul.2.p.3. Aym.Craueta cons.8.n.11. quia incerta petitio nullūproducit effectū,
10 c.Abbate sanè, de sentētia, & re iudicat, l.hæc sententia, & l.fin. C. de sententijs, quæ sine cert. qua pro-
11 fer.

Quod limita, nisi incertitudo causetur ex facto rei, quia tunc libellus incertus, & obscurus admittitur, l. 1.§.1. ff. quorum legatorū, vbi Bart.
12 Ioan. Mauritius de restit. maior.tit. c.381.n.2. Quod est, vt in d.l.1.quādo ignoratur, an reus possideat, tit. pro legato, an pro hærede, vel pro possessore, de quo Ant.Gomez l.45. Tauri, n.159.col.3.numeri, & potest interrogari de possessione, vt in l. cogi, C. de petitione hæredit. quod potest cōtingere in nostra anniuersariorū materia respectu possidētis res tributarias pro anniuersario: nā tenetur ostendere rē pro qua soluit, & exhibere instrumēta, iuxta tradita per Valas.in iuris emphyt.quæst. 8.nu.6.& 7.

Sic incertitudo loci, vbi domus
13 facienda est, vitiat stipulationem, l. non vtique, §. si quis insulam, ff. de eo, quod certo loco.

Sic si partis incertæ tradatur pos
14 sessio nullius est momenti, l.3.§.incertā, ff.de acquir.pos. Ant.Gomez l.45.Taur.n 96.vt si quis dicat, cōcedo tibi quidquid in eo fundo habeo, sed dicere dbet, tertiā vel quartā partē, quā habeo, l.locus, ff.de acquir.pos.l.si fur 32.§. fi. de vsucap. Alex.cōs.108.vol.6.nec ad pręscriptionē talis incerta possessio proderit, Ang.& Ias.l.si fit, §.mihi, de leg. 1.Boer.decis.239.Tiraq.de iure cōstit.limit.19. Parlad.differēt.26.§.
15 1.n.8.vbi nu.4. Quod ita certa debet esse possessio, quod nō sufficiet accipere possessionē vnius prædij pro omnibus, sed quod necesse est, vt sigilatim de omnibus accipiatur, vltra quem, & Speculatorem, & Ias.ab eo allegatos, tradit Menochius de retinend.possessio.remed. tertio, numer. 282. Molin. libro 4. de primogen.capit.2.numer.23.

vbi de communi testatur Carrotius de locato 6 p.rem.23.n.4. & 6.fol. 257. Surd.cons.135.nu. 64. & 61. 1. p.& cons. 16.nu.12.2.p.quod procedit, etiamsi apprehēdatur possessio
16 rerum sub vniuersitate comprehensarum, vt in hæreditate, peculio, aut dote, nam adhuc cuiuslibet rei est accipienda possessio, tradit Anton. Gomet. l. 45. Tauri, nu. 39. Mieres de maiorat. 1.p.q.34. Gutier. lib. 3. practic.q.64. sequitur Parlad. vbi supra nu. 5. Licèt per ingressum par-
17 tis vnius fundi contigui acquiratur totius fundi possessio; & per vsum partis retineatur possessio totius, l. si stillicidij, §.fin. ff. quemadm. seruit.amit. de quo Ant. Gomet. 2. tomo, cap.10.nu.15.ad fin.vers.Confirmatur etiam, & l.45. Tauri, nu. 37.
18 vbi quod in iurisdictionalibus erit, secus si alius sit in possessione, quia tunc per exercitium vnius actus iurisdictionis non acquiritur vniuersalis iurisdictio, de quo optimè Felin.c.auditis,nu.20. de præscrip. Tiraq.de iure primog.q.39.nu.2.& 3. Auend.resp.30.nu. 2. Menchaca de succes.creat.lib.3.§.26.num. 122.& 123. Burgos de Paz cons.36.num. 5.

Sic mandatum manutentionis
19 non datur, quando possessio non est clara, sed intricata, Paul. AEmil. decis. 200.par.2. nec equiuoca possessio, probat Abb.cap.2.in fin.de censib. Fel.c.cum Bertol. n.6. de re iud.

Sic vitiatur confessio delinquentis, si non appareat de corpore occiso, Fachineus libr. 1. controuersiarū iuris, cap.28. & tradit Annania cōs. 17. Sic & delictum relinquitur impunitū propter incertitudinē delinquētis, l. absentē, ff. de pœnis, glo. l. itē Mella, §. si plures, ff. ad l. Aquil. quā dicit multū singularē Hippoly. singulàr.217. vbi habes bonā Theoricā ad eius materiam, ab eo tamen discedit Petrus Roiz decis. Lituanica 5. n. 204. Punitur tamē autor rixæ, etiā quod non constet de occisore, Petr. Ant. Anguis. cons.23. lib.1. & cons. 27.n.10.

20 Sic incertitudo vitiat mādatum de cōmuni testatur Flamin.lib.9.de resig. benef.q.32.n.1. & 2. sic & collationē beneficij, Aym.cōs.104.n.11. Oldra.cōs.229. Fel.c.cū cōtingat,n. de officio de leg.& priuilegiū Oldr. cons.238.& tutelā, l.duo sunt Titij, ff. de testa. tut. & citationē; Rom. cōs.369.n.8. Hippol. de Mars. Rub.
21 de probat.n.368.& ex n.359. Sic & citatio facta per nuntiū annullatur si alter neget se citatū, quia reditur incerta, Speculat.tit. de citat.§. sequitur num.6.

Sic si testis dicat, se non dixisse, quod tabellio, seu Notari9 scripsit, propter incertitudinē, ad pœnā, neu-
22 tri creditur, Spec.tit.de instr.editione, § restat, vers. quid si vnus, & tit. d test.§.1. vers. sed pone ecce, Alex. cons. 65. num. 2. & cōs. 143. vol. 2. Auēd.lib.2.de exeq.mādat.c.27.n.
23 27. Ferrara tract. cautel.cautel. 26. Azeu.l.2.tit. 8.lib.4.Recop. n. 46. vbi limitat, si se subscripsit. Quod ego sublimitarē, si testi signāti non fuit lectū dictū, antequā signaret, argun.l. 2.C.de reb. alien. non alien. Quod frequenter contingit festinā-
24 tibus tabellionib9.

Nec præsumitur lectū Couarru. cap.relatum, el 1.nu.11.vers.quibus aper-

apertissima, de testam. Mantica de coniecturis, tit. 4. n. 6. & 7. vbi glos. verbo, absoluta in §. 1. institutа de emptione, & venditione, si tamen examinetur in præsentia iudicis crediturnotario, Alex. cõs. 65. n. 2. vol. 2. sequitur Aymon Crauet. cons. 74. num. 3. vbi quod si sint plures testes contradicẽtes notario eis creditur, in quo distinguit l. 115. tit. 18. partita 3.

25 Sic incertitudo vitiat hæredis institutionem l. in tempus, §. 1. ff. de hæredib. instituend. & incertitudo personæ legatarij vitiat legatum, l. Paulus, ff. de rebus dubijs, & itidem incertitudo rei legatæ, l. si domus 74. de leg. 1.

26 Sic stantibus duobus testamentis, si non appareat de posteritate alterius, vtrumque vitiatur, Ias. l. fin. num. 30. C. de edicto Diui Adr. Tollend. itidem duo codicilla, glos. l. cum proponas, C. de codicillis.

27 Sic incertitudo mortis testatoris vitiat additionem hæreditatis, l. hæres institutus 32. & l. sed si de sua, in princip. ff. de acquir. hæred.

28 Sic positio incerta non admittitur, nec ad eam tenetur quis respondere, Specul. tit. de positionib. §. 6. num. 17. vers. & adpenitus incertũ. Nec positioni de negotio intricato,
92 quia tali casu potest respondens dicere, se nescire, & non negare, Balb. in repet. l. Celsus, nu. 35. ff. de vsucapionibus. Sic & responsio incerta ni-
30 hil operatur l. de ætate, §. nihil, ff. de interrogato. actio. Sic si vox est in-
31 certa, vel lex aliqua non est secundum eam iudicandum, l. vtrum, ff. de petit. hæred. l. benignius, l. in am-
32 bigua, ff. de legib. Nec lex habens varios intellectus alleganda est, Bartol. l. in ambiguo, ff. de reg. iur. sequitur Siluanus cons. 88. nu. 34. lib. 2. Auiles c. 1. Prætorũ, verbo, *vsen biẽ y fielmente*, n. 18. Surd. cons. 9. nu. 44. vol. 1. nisi aliquem habeat sensum probabiliorẽ, Ioan. Gar. de nobil. in prin. n. 3. quod etiã procedit in materia fauorabili, & libertatis, & sic incertitudo personæ cuidatur libertas impedit libertatem, l. si quis de pluribus, ff. de rebus dubijs, l. cum ex pluribus, ff. de manumis. testamẽto, §. libertas, institut. de leg.

33 Sic sponsalia contracta cum vna ex filiabus Petri, sunt propter incertitudinem nulla, Nauarrus cons. 38. nu. 7. de spons.

Incerta nãq; nemo iudicare præ-
35 sumere debet, vt diximus initio huius cap. nec si certa sint iudici, nisi iudicio appareant, quia non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata, & probata, vulga. text. in l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. Præsid. & c. si Pastoralis, §. quia verò, iuncta glos. de offic. de legati. Quod limita, quando iudici
36 constat per inspectionem oculorũ (vulgo, *vista de ojos*) quia tũc potest iudicare secundum quod ipse iudex nouit, & eius conscientiam, & non secũdum allegata, & probata, glos. in cap. quoniam, verbo, ad loca, de præscriptio. quia inspectio ocularis omnes alias probationes superat, Barnabas Cornazanus decisione 24. num. 4. Natta consil. 236. numer. 3. & est tex. in l. si irruptione in fine, & ibi glos. ff. finium regund. Sed verius est, quod eo casu iudicat

ſecundum proceſſum, licet iudicet
ſecundum quod ipſe nouit omiſsis
alijs probationibus, quia conſtat iu
dici vt iudici, ex quo iudicialiter da
tur inſpectio oculorum, non autem
vt priuatæ perſonæ, atque ita intel-
ligit Bart. d. §. veritas, Roder. Sua-
rez l. poſt rē, notab. 3. nu. 4. ff. de re
iud. de qua inſpectione tractat An-
dr. Gail, lib. 1. obſeruatio. c. 26. nu. 9.
Vincent. de Franch. deciſ. 322. nu. 7.
DD. l. ſi irruptione, §. ad officium, ff.
finium regundorum, Burgos de Paz
conſ. 43. num. 45. Ant. Padilla l. 2. n.
72. C. de reſcind. vendit. Limita-
37 tur etiam concluſio dict. §. veritas,
in iudicibus ſupremi Senatus, qui
poſſunt iudicare ſecundum conſciē
tiam, tradit Guido Pap. deciſ. 29. ſe
quitur Roland. conſ. 70. nu. 23. vol.
1. & conſil. 68. nu. 18. & 19. volum. 3.
Gram. deciſ. 19. nu. 14. Beccius cōſ.
52. nu. 89. vbi alios refert nouiſsimè
Parlad. 3. part. differentia 10. nu. 27.
ſequendo Guidonem.

38 Sed hoc falſum dicit Couar. lib.
1. variarum c. 1. nu. 7. verſ. Tertium
etiam ſupremos Senatores, cui aſſen
titur deciſio Pedem. 1. n. 43. & ſeqq.
Ioan. Gutier. lib. 2. canonicarū qq.
c. 29. n. fin. Ioan. Gracian. regul. 254
n. 10. quibus & ego aſſentior: nam
39 licèt Senatus repræſentet perſonā
Principis, l. quominus, ff. de flumini-
bus, vbi Iaſ. & Ripa gloſ. in l. cum
ambigitur, vbi Bart. ff. de legibus,
40 Affl. deciſ. 120. in fin. Deci. Aym. &
alij relati à Rol. cōſ. 68. n. 17. vol. 3.
Et Senatores dicantur pars corpo-
ris Principis, l. quiſquis in prin. C.
ad l. Iulia maieſtas, Oſaſ. deciſ. Pe-
41 demont. 1. numer. 1. Non tamen ha-
bent poteſtatem derogādi legibus,
vt nec condendi eas, dicit Couarru.
vbi ſupra, & optimè probat l. fin. C.
de legibus, vbi in fine, quod Iurecō
ſulti id fecerunt permiſſu Princi-
pis: Principes enim ſemper iubent
leges ſeruari, l. 3. §. Diuus Adrian. ff.
de ſepulchro violato. *Ego mundi Do-
minus lex Rodia maris, lege Rodiorum
iudicetur nauta*, inquit Imperator l.
deprecatio, ff. ad l. Rodiam, de ia-
ctur. Imò nec contraria lege à ſe la-
ta vult abrogari leges, quas ipſe ig-
norat, capit. 1. de conſtitutio. libr.
6. Nec credendum eſt Principem,
42 qui iura tuetur velle euertere le-
ges, vt in l. ſi quando, de inofficioſo
teſtamento: nec alicui committere
talem poteſtatem, niſi de eo appa-
reat text. dict. l. fin. C. de legibus,
per quem ita tenet Theſaurus in prę
fat. ad deciſ. Pedem. numer. 32. & ſic
ſententiæ Senatus, etiam Rotæ non
habent vim legis. Anton. Cuchus li
br. 1. inſtit. maior. tit. 1. numer. 20.

43 Et licèt ſententiæ Senatus reue-
renter ſeruandæ ſint, vt dicit Anto-
nius Gamma deciſ. 228. & ſit iudi-
candum, prout Senatus iudicauit, l.
filius, ibi: *Sic inueni Senatum cenſuiſſe*,
ff. ad l. Corneliam, de falſis, Ioſe-
phus Ludouicus deciſ. Lucenſi 3. nu
mer. 50. & numer. 52. vbi inuehit
contra Capharellum aduocatum,
qui ſolitus erat dicere, Rota rotat,
Afflictis deciſ. 45. numer. finali, &
deciſ. 169. numer. 5. Pinellus l. 2. 2.
part. capit. 4. numer. 2. Parlador. li-
br. 2. rerum quotid. capit. fin. 5. par
te, §. 16. numer. 7. ad fin. & libr. 3.
differentia 10. numero 27. quia
44 Rotæ deciſiones faciunt commu-
nem

nem opinionē, Cerola in praxi Episcopali 1. part. verbo, Rotæ tribunal. Non tamen debet iudicare, nisi
45 secundum leges, vt inquit ipse Parladorius, declarando quod tradit Guido Pap. dict. decis. 29. neq; obstat l. 22. tit. 4. lib. 2. Recopil. allegatam, per Parlador. Nam illa verba:
46 *Simplemente y de plano sin estrepito, y figura de juyzio sabida la verdad*, solùm important remissionem solemnitatum figuræ iudicialis, & excludunt apices iuris, Barnabas Cornazanus decis. 158. num. 1. non autem per ea verba remittuntur substantialia ad veritatem eruendam, vt post glossam, Bartolum in Extrauaganti, qui sunt rebelles, verbo, sine strepitu, tradit Cardinal. Zabarela Clemen. dispendiosam, num. 42. & sequentibus, de iudicijs, Oldradus consil. 115.

47 Et sic illa verba: *Sabida la verdad*, debent intelligi cum causæ cognitione, quia cognitio causæ est substantiale iudicij inductum de iure diuino, vt post Panormitanum, & Felinum, & alios Doctores, quos refert, & post Vantium de defectibus processus, num. 30. tradit Alexand. Raudens. cons. 24. numer. 21. & Paleotus de sacri consistor. in conclusione operis 1. membro, vers. Quo ad primum, & versic. Etsi quis opponeret, & Deuteronomij, c. 16. iustè quod iustum est, persequeris.

48 Et sic causæ agitandæ absq; figura iudicij, dicuntur habere instantiam (hoc est, terminum ad cognoscendum de eis) tradit Natta Senior Clementina sæpè, nu. 106. de verborum significatione, quem & alios refert, & sequitur Raudensis cons. 6. num. 46. volum. 1. licèt vt ibi inquit num. 47. respectu limitationis termini nō detur, si causa tractatur in consistorio Principis ob multitudinem causarum, ad quod refert Marantam.

49 Nec illa verba: *Simplemēte y de plano sin estrepito, è figura de juyzio, sabida la verdad*, tollunt legitimam exceptionē, Bart. in Extrauagāti ad reprimendum, verbo, videtur, col. fin. sequitur Alex. Raudens. cōs. 9. n. 104. & 111. & Afinius in praxi iudiciali, §. 3. c. 3. & sequentibus, Cacheran9 Osaschus decis. 2. num. 1. Raudensis cons. 20. num. 51. & 52. Francisc9 Aretinus cap. dilecti, nu. 18. de iud. vbi etiam addit, & concludit, non esse remissam aliquam solemnitatē substantialem, sine qua processus esset nullus, in quo reprobatur secundum Felin. ibi nu. 2. Et licèt stante
50 illa clausula, attendantur probationes etiam nō concludentes, Bald. l. solam in fine, C. de testibus, Aretin. cons. 84. & cons. 147. quos & alios plures refert, & sequitur Alexander Raudensis consil. 21. numer. 215. & per ea verba releuetur iudex ab omni forma, & figura iudicij à iure ciuili introducta, in quo omnes cōueniunt, vt dicit Raudensis dict. cōsil. 21. num. 234. Tamen tenetur ser-
51 uare figurā iudicij, iure gentium, vel naturali ratione inductā, tradit Grāmatic cons. 90. num. 24. Osascus decis. 1. nu 15. vbi inquit, quod in summa talibus verbis videntur sublata omnia, quæ respiciunt solemnitatem iudicij, ea vero quæ factū partium, & defensionem partiū

concernunt, non censentur sublata, ex dict. Clementina sæpè, & refert plures Doctores id tenentes, quem & alios sequitur Raudensis dict. consilio 21. numer. 234. quem vide ex numer. 227. de impugnat. huius clausulæ, summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, sola rei, aut facti veritatè inspecta.

52 Neque obstat, quod dict. l. 22. titul. 4. lib. 2. Recop. solum dicit: *Sabida la verdad*, & non addit: *Que hallaren prouada en los pleytos*, prout dicit l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. Nã illa
53 verba referuntur ad causas, & lites, quæ tractantur in consilio, vt colligitur ex præfatione legis, quæ præstat lumen dispositioni, l. fin. ff. de hęred. instituend. Roland. consil. 49. numer. 43. volum. 1. Curtius Iunior consil. 185. numer. 1. Franciscus Beccius consil. 20. numer. 11. & consil. 21. numer. 37 Marcus Antonius Eugenius consil. 1. numer. 70. Cacheranus decisione 55. numer. 5. & decis. 52. numer. 10. Molina libr. 1. de primogen. cap. 5. numer. 1. Ioan. Garcia de nobilitate, in diuisione in principio, Mieres de maiorat. 1. p. in initio, numer. 42. versic. Decimo sexto, Iosephus de Rusticis, de liberis in conditio. positis, lib. 1. cap. 2. numer. 100. 1. part. Ioan. Gutierrez lib. 2. practicarum quæstion. quæst. 159. num. 2. Aluarad. de coniectura ta mente, libr. 4. capit. 4. ex numero 9.

Quod maximè procedit, quia in ea lege Princeps intendit fauere partibus, vt colligitur ex illis verbis: *Que vienen al nuestro Consejo algunos negocios ciuiles y criminales, que breuemente a menos costa de las partes, y bien de los hechos se podrian expedir y despachar*
54 *en el nuestro Consejo, sin hazer dellas remission.* Et quod fauore partium est introductum, non debet in eorum damnum intelligi contra l. quod fauore, C. de legib. nec inducta ad vnũ effectum, debent in eo sensu admitti, vt contrarium operetur l. legata inutiliter, de adim. leg. Euerardus loco ab effectu, cũ semper lex velit fieri, quod neutri ex partibus onerosum sit, l. 1. ff. si quis cautio. Barbosa l. diuortio, §. fin. 1. par. num. 95. & retorqueretur in damnum partium, si omissis suis defensionibus, supremi iudices secundum suam conscientiam proferrent sententias, quod quidem, nec ipsi vellent, cùm integerrimi, & peritissimi sint, vt dicit Valascus consultat. 51. num. 6. Didacus Perez in proœmio, titul. 3. libr. 2. ordin. pag. 200. versic. *Los del nuestro Consejo.* Et cum super hoc ex eis consulerem insignem literis, virtute, & nobilitate virum dominum Ferdinandum Garrillo, equitem militiæ Sancti Iacobi, è consilio, & supremi Senatus, & Regalis Cameræ (qui postquàm à prudentissimo, & Catholico Philippo Secundo Hispaniarum Rege electus fuit, vt Serenissimum Archiducem Albertum in Flandriam comitaretur, & ei Cæsareo viro, futuro genero, inseruiret, eiusq; lateri pro cõsilio peragendo assisteret, & vt Galliam, Angliam, & Belgicas prouintias adiret pro ineunda pace: Peractis laudabiliter muneribus, in Hispaniam redidit, vbi & potentissimus

ſimus dominus noſter Philippus Tertius Hiſpaniarũ Rex patris facta in ſequendo, magna illius prudentiæ, & conſilio committit, vt viſitæ ſecretariorũ, ſtatus, Caſtellæ, & Portugaliæ, adquarũ inquiſitionẽ, ego mãdato Dñi noſtri Regis miniſter coadiutor nominatus ſum) hanc approbauit opinionẽ, & pro ea facit text. optimus in l. nam, & ipſum ius, ff. de iuſtitia, & iure, & quod tradit S. Thom. 2. 2. quæſt. 67. art. 2. vbi ponit illa verba: *Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, ſed ſecundum leges, & iura pronuntiat*, quę verba licet Sanctus Thomas tribuat Auguſtino, ſunt diui Ambroſij, ſuper Pſalmo: *Beati immaculati*, ſermone 20. quæ referuntur cap. iudicet 3. quæſt. 7. & Ariſt. lib. 2. Politico. c. 8. ait, & non ſecundum legem ſcriptam iudicare, ſed ſecundũ quod ſibi videtur periculoſum eſt. Neque etiam l. illa 22. tit. 4. lib. 2. Recop. illis generaliter in omnibus tribuit illam poteſtatem, ſed tãtum in illis negotijs, quæ poſſunt expediri ita faciliter, vt lex in-
57 nuit: in alijs autem ſeruanda eſt forma iuris generaliter, imo & in omnibus intelligendum eſt, quod ſcientia proueniat ex actis, quia in dubio non præſumitur, quod Princeps velit, nec debeat tollere ea, quæ alicui acquiruntur iure ciuili, naturali ratione munito, vt tradit Cacheranus Oſaſcus deciſione 2. numer. 13. & Baldus l. iuſtitia, ff. de iuſt. & iure, dixit, quod per iſta verba iuſtum, & verũ decernas, non videtur à iure diſceſſum, argumento l. ſi quãdo, C. de inofficioſo teſtamento.

58 Ex quibus concludo, quod illa verba: *Sabida la verdad*, ſunt intelligenda iuxta deciſionem c. ſi quis diuinis, §. his ita reſpondetur 30. quæſ. 5. relata initio huius, quæ nunc rogo perlegas, vt Senatores incerta iudicare non præſumant, & quamuis vera ſint ſecundum eorum conſcientiam, non tamen credenda, vt ferãt ſententiam, niſi admiſsis probationibus: nã, vt inquit Bald. l. cum quidam, §. ſuum, n. 2. ff. de acquir. hære. veritas occultata in iudicijs non ſufficit, ſed apparens probationibus, & præſumptionibus legalibus requiritur, quia veritas, quæ veſtimentis legalibus non iuuatur, non habetur pro veritate, Puteus tractatu ſyndicatus, verbo, reſtat, num. 9. fol. 242. aliàs dicentur iudicare ſuper incertis, & conducit illud Pauli 1. Corinthiorum, cap. 4. *Nolite ante tempus iudicare*: vt eſſet ſi ante receptionem informationum iudicaretur. Et eccleſiaſtici 11. Priuſquam audias ne iudicaueris quenquam, quod refert c. fi. in fine 15. q. 8. vbi addit tex. Atque ante probationem accuſationis illatæ neminem à tua communione ſuſpendas, quia non ſtatim qui accuſatur reus eſt, ſed qui conuincitur criminoſus: & eſt bonus textus in capit. primo ſemper 13. in ordine, 2. quæſt. 1. & cap. circũciſiones 23. quæſti. 4. ibi, inquirendi maior neceſsitas eſt.

59 Et ſic legimus Deuteronomij, capite 13. ſimilem clauſulam poſitam, ibi: *Quare ſolicitè, & diligenter rei veritate perſpecta, ſi inueneris certum eſſe quod dicitur, & abominationem hãc opere perpetratam, ſtatim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij*: Et iterũ

cap.17. ibi: *Audiens quæ inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israel, educes virū, ac mulierem, qui rem sceleratissimam per petrarunt ad portas ciuitatis, & lapidibus obruentur, in ore duorum, aut trium peribit, qui interficietur, nemo occidatur vno contra se dicente testimonium.* Vides ergo, quod cum olim lex diuina posuerit similem clausulam, vt inspecta veritate iudicaretur, addidit probationem, & modum probandi, exclusitque probationem imperfectā. Quare itaque vult aliquis præsumere, quod cum l.22. tit.4. lib.2. recopil. dixerit. *sabida la verdad*, cū non addiderit, *Que hallaren prouada*,
60 velit, quod iudices supremi possint omissis probationibus ferre sententias: cum semper legis verba sint intelligenda in terminis habilibus, l. qui testamento, ff. de testamētis, &
61 oporteat iura iuribus concordare, cap. cum expediat, de electione, libr.6. nec in supremis iudicibus specialitas sit inducenda, vbi à lege nō exprimitur, glossa recepta in l.1.C. de petitione hæreditat. ita vt neque fauore fisci, Barbosa l.1. 7.par.num. 20.ff. solut. matr. maximè ad tollendas exceptiones, & æquitatem iuris, cap. ex parte, el 2. de officio de legati, ibi: *Debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa iuxta iuris æquitatem procedere: nisi exprimatur in literis nostris, quod nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec antecessores nostros vnquam credimus expressisse.*

Fateor tamen non solum iudices supremi Senatus, sed & quoslibet alios posse instruere animum suum ad iudicandum ex aliquibus causis etiam extra acta processus, tex. in c. cum ad sedem in fine de restitutione spoliat. ibi: *Quod præsumēdum esset pro sententia iudicis, qui motum animi sui potuit ex causis alijs informare*, & cōducit tex. cap. causam 14. de sententia, & re iud. ibi. *Quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur*, & l. cunctos populos, C. de sūma Trinitate, & Fide Cathol. ibi, *Motus animi nostri*, & l. in lege Aquilia si deletum 41 ff. ad legem Aquiliam, ibi: *Ad suspicionē iudicem adducant*, & l. si fideiussor, §. fin. ff. qui satisdare cogantur, ibi: *Si hoc iudici sederit*, vbi glos. adit. *in animo* & text. in principio, iuncta glos. verb. sederit, instituta de vsucapionibus, & tradit plures referēs Aymon. consil. 198. numer. 11. Afflictis decis. 28. num. 5. Corneus cons. 198. num. 11. volumin. 1. Securius tamen est instruere animum suum ex actis iudicialibus, cap. in præsentia 6. de renuntiatione.

62 Incertum autem accipias, quod probari non potest, textus in authētico, vt hi qui oblig. se haber. perhibent. & c. iuncta glos. verbo, incertum, collatione 6. & quod dubium, & obscurum est, vel de quo non apparet, l.1. §. quia autem, ff. quorum legatorum, l. incerti iuris, C. de interdictis, l.1. ff. de bonorum possessione secundum tabulas, l. vbi, §. qui illud de verbor. oblig. l. filius familias in fine, ff. de Castrens. pecul.

63 Et generaliter incertum dicitur quoties, nec à natura, nec ab homine habet certos fines, Baldus l. vnica, num. 14. & 15. C. de sententijs, quæ pro eo quod interest profe. & quod

quod ignoratur, l. subsignatum 39. §.finali,ff. de verborum significatione, vbi Petrus Rebuffus docet de multiplici differentia incertitudinis, tàm personæ, quàm loci, diei, vel quantitatis. Sed longè plures inuenies in legibus à nobis relatis. Ex
64 quibus omnibus colliges, quod tūc incertitudo vitiat actum, quando adest in re persona, loco, siue die, vel quantitate, quorum declaratio, & expresio necessaria est ad actus perfectionem, & substantiam.

65 Si tamen relinquitur incertæ personæ de certis, quæ posit certificari ex futuro euentu, tūc valet actus, nec vitiatur. Anton. Gomez 2. tomo, cap. 11. num. 8. versic. Septima conclusio: & probat l. quidam 6. vbi Bartol. l. vtrum 8. §. cum quidam, ff. de rebus dubijs, l. si seruus legatus 111. §. huiusmodi, de legat: 1. §. sub certa, instit. de leg. quæ iura loquuntur in incertitudine personæ ex certis.

66 Si verò incertitudo versetur circa rem, actus est in suspenso, donec certificetur, l. apud Aufidium 20. ff. de optione leg. vbi legatum non transit: anteaquam res certificetur per electionem, l. plane 34. §. si ita Titio, de legat. 1. l. si Titio fundus 10. ff. de vsufruct. legat. per quæ iura ità tenet Marianus, Socinus Iunior l. 1. numer. 350. & 354. de legatis 1.

67 Ex quo infero, quod licet ex forma statuti instrumenta habeant paratam executionem; si tamen contineant incertam quantitatem, suspenditur executio, quousque quātitas fuerit liquidata: tradit optimè Rodericus Suarez l. post rem in declaratione legis Regni, limitat. 4. latè & eleganter Anton. Massa Gallecus tractatu ad formā obliga. Camer. §. secunda considera tio, pag. mihi 588. in parua impressione ad quem semper recurras in
68 materia. Nec sufficiet in discursu executionis liquidare quantitatem ex eo quod prædicta lex Regni inquit, *Por ciertas quantias de marauedis que se obligaren a dar*, & qualitas quæ debet inesse à principio non sufficit, si subsequatur l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acquir. hæred. Virtus enim executiua debet inesse à principio vti ex alijs tradit Auēdañus de exequendis mandatis, cap. 1. num. 27. vers. Istud tantum, Boerius decis. 259. num. 2. Magonius decis. Lucensi 3. Antonius Massa dict. tractat. cap. de liquidatione, numer. 6. pagin. 222. & Benedictus de Barcis, de guarentigia, quæst. 2. 1. part. versic. Sed tamen in hoc, idē tenet Couarr. lib. 2. variarum cap. 11. num. 1. vbi multis comprobat, & ampliat, vt procedat in sententia lata in iudicio vniuersali: sicque passim fieri apud suprema tribunalia, quod intellige, vt declarant prædicti Doctores, vbi supra, vt sufficiat liquidatio summaria, facta tamen citata parte; nec sic necessaria interlocutio super liquidationem.

69 Limita tamen prædicta in casu quo facta executione sine prædicta liquidatione debitor executus non appellaret, nam si in discursu executionis fieret liquidatio, & iudex pronuntiaret sententiam quæ vulgo dicitur, *de trance y remate*, à qua esset appella-

pellatum,& petatur retractatio, eo prætextu, quod liquidatio non præcessit execuutionem, nam tali casu non retractabitur sentẽtia, nõ enim est reuocandum, quod debet fieri de nouo, l.fin.ff. quod metus causa, in illis verbis: *Quod si debitis satisfecerit, &c.* per quem textum, Antoniꝰ

70 Gamma decis.237.n. 3. tenet, quod executio quantumuis nulliter facta non est retractanda, si constat condemnatum verum esse debitorem, & per illum text. idem tenet Gutierrez de iuram.confirm. 3. par. cap. 19.num.7. & illum textũ ad hoc cõmendant Doctores, ibi, & in l.à Diuo Pio,§.in venditione, vbi Ias. numer.12. ff. de re iudicata, Paul. Castren. l. si cum nulla, & ibi Alexan. ff.de re iudicata, Auiles in cap. 11. Prætorum, verbo *sentenciadas*, num. 1.in fin. & facit quod tradit Mieres de maioratibus, 3.par.quæst.fin. numer. 3. vbi loquitur in executionibus. Atque ita intelligas quod tradit Romanus cons. 388. numer. finali. Debet namque circuitus vitari, l.dominus 53.ff.de condit. indebit. Grãmat.decis.103.numer.388.Aymon.consil.210.num.fin. vbi quod vt euitetur potest iudicari, ex libello inepto: & si executio iterum foret facienda, vtrique partium est bene consultum, si non reuocatur. At-

71 que ita non reuocari possessionem datam, quæ de nouo esset concedẽda, tradit Curtius Iunior consil.183. numer.4. Roland. consil. 5. numer. 6.& 19.& 21.vol.2. Aymõ cons. 65. numer.4. Pinelus l.1. 2.par. numer. 62.de bonis maternis.

72 Ex quo est, quod vt circuitus euitetur, si causa non meretur executionem, & esset facta executio, poterit iudex conuertere iudicium executiuum in ordinarium, & condẽnare via ordinaria, vt tradit Alex. consil.34.numer.4. volum.3. quem & alios refert, & sequitur Caualcanus decis.35.nu.5.& iam vidi multoties fieri, & feci cum essent probationes ambarum partium in processu plenè instructo, quod iam vidi factum in Chancellaria Vallisoletana, & de simili praxi supremorum iudicum, testatur Didacus Perez l. 4. tit.8.lib. 3. ordinam. pag. 626. colum. 2.

73 Et licèt tàm maximum sit incertitudinis vitium, vt per incertitudinem omnes actus inefficaces reddantur, vt scribit Menoch. libr.2.de arbitrar.centur.2. casu 188. numer. 1. non tamen vitiat relictum in pias causas, Alexand.consil.158. numer. 7. volum. 7. siue incertitudo versetur in personis, siue in rebus, siue in quantitate, vti de personis, est textus in l. id quod pauperibus, C. de Episcopis,& clericis, vbi relictum pauperibus in genere nulla persona specificata valet, text. in l. nulli, eo tit. vbi relictum in redemptionem captiuorum sustinetur, non obstante incertitudine personarum, etsi testator executorem designauit, ille declarationem faciet, sin autẽ Episcopus, vt in text. ibi, & est text. in l. si quis ad declinandam, eo titul. & text. in authent. de Ecclesiast. titulis, §.si quis autem, collatione 9. quę iura vtrumque casum, pauperum, scilicet,& captiuorũ amplectuntur: & loquũtur eis hęredibus institutis.

Nec

74 Neque obstat tex. in l. si ita fue-
rit 11. in fine principij, & l. si quis de
pluribus 28. ff. de rebus dubijs, vbi
libertas vitiatur propter incertitu
dinem personæ cui relicta est (licèt
legatū libertatis pium dicatur, vt
in l. 1. vbi Bald. C. de comi. seruo.
manumisso) nam vt inquit Tiraq.
de priuileg. piæ causæ, priuileg. 56.
ibi, vni tantum ex pluribus voluit
testator libertatem dare, & ne fru-
stretur testatoris intentio dando li-
bertatem forsan, ei cui testator no-
luit, nulli datur: at cum testator re-
linquit pauperibus indeterminatè,
non cēsetur cogitasse de certis, nec
75 interest istis, vel illis conferatur cū
in omnibus animæ sit satisfactum,
ad cuius fauorē relinquitur, vt tra-
dit Philippus Decius l. vltima, ver-
sic. Non obstat, quod dictum est, C.
de edicto Diui Adriani. Et quod ma
gis est Baldus dict. l. id quod paupe-
76 ribus, numer. 1. nititur defendere,
quod tale relictum valeat iure com
muni, ex quo certitudo est in gene-
re, licèt sit incertitudo in specie, nā
ea venit certificanda per executo-
rem relictum, vel per Episcopum in
eius defectum prouisione, dict. l. nul
li, & cum relictum in certis perso-
nis de certis ex post facto certificā-
dis valeat, dict. l. quidam, & l. vtrū,
§. cum quidam, ff. de rebus dubijs,
est sustinendum iure communi, po-
tius quam speciali, & pro eius opi-
nione facit, quod non dicitur incer-
tum illud, quod venit per iudicem
certificandum, l. certi conditio, in
77 principio, ff. si certum petatur, quē
tex. ad hoc citat Annan. cōs. 19. quē
refert, & sequitur Aym. Crau. cons.
162. n. 6.

78 Nec incerta dicitur dispositio ra
tione generalitatis, quando in ali-
quibus, imò in vno tantum potest
79 verificari, l. fundus qui locatus, ff.
de fundo instructo. Atque ita, siquis
appellat ad plures iudices, quorum
vnus tantum competens est, tenet
appellatio, ac si ad eum solum esset
facta, Angelus consil. 336. Sic si Prin
80 ceps confirmat concessiones quas
fecit, & vna solum apparet, rema-
net confirmata, nec dicitur incerta
confirmatio, Bartolus consil. 197. nu
81 mer. 5. Sic si instituātur hæredes ha
bentes ius ad hæreditatem, & vna so
la persona reperiatur habere ius, ip
sa censetur instituta, nec dicitur in-
certa institutio, Crauet. consil. 162.
numer. 4. Et hoc intellige, nisi plura
82 litas adijciatur in forma conditio-
nis, vt dicit Gozadinus consil. 67.
numer. 3. vbi substitutionem factā
de posthumis inquit non habere lo-
83 cum casu quo vnus tantum posthu-
mus nascatur, sequitur Tiberius De
cianus consil. 1. numer. 39. & 40. vo
lumine 1. & optimus tex. in c. cū in
illis, §. si vero, de præbend. lib. 6.

84 Sed quidquid Baldus dicat, om-
nes tamen conueniunt, quod tale re
lictum sustinetur fauorē piæ causæ,
vt refert Tiraquel. de priuilegijs
piæ causæ, priuilegio 56. & est veri
tas: nam id quod Episcopus decla-
ret in defectum personæ designatæ
à testatore, priuilegium piæ causæ
est.

Si tamē incertitudo versetur cir
85 ca quantitatem ob piam causam,
valet relictum, text. est in l. quidam
testamento, de legat. 1. vbi legatum
in viam reficiendam, non expressa
quan-

quantitate, quæ expendenda sit valet,& iudicis arbitrio, & secundum æstimationem patrimonij quantitas diffinitur,tex. est in l. cum post, §. gener. ff. de iure dotium, & licet Cinus l.1. in princ.de dotis promission. dicat nihil speciale contineri in prædictis duobus casibus,quia in illis incertitudo tollitur ratione adiuncti,cum in dict. l. quidam testamento legetur ad viam reficiendã, quæ habet in se suos terminos certos,& certam impensam,& per hoc videbitur tanta suma legata, quanta sit necessaria, & in dict.l. cũ post, §.gener.promittitur dos,quę potest certificari ratione adiuncti, nã semper fiet ęstimatio boniviri arbitrio, secundum conditionem,& qualitatem personarum, quam Cini considerationem comprobat Nouellus l. 1.num. 116.ff. soluto matrimonio, & tractatu de dote 6. par. priuileg. 11.l. si ita stipulatus, numer. 11. ff. de verborum obligatione, vbi Ripa numer. 20.& Socinus Iunior à numer.97 Ruynus 1. lectura, numer. 23.& Camillus numer. 172. Corrasius 2. lectura, numer. 18. Menoch. consil.292.num. 12.lib.3.

Sed hæc Cini consideratio reijcitur à Bart.l.1.numer.14.ff.soluto matrimonio, ex eo quod incertitudo regulariter non tollitur ratione adiuncti,vt in §.qua de causa instit.de locato, tradit idem Bartol. l. si ita stipulatus, numer. 4. ff. de verborũ obligationi, cuius opinio magis cõmuniter approbatur,vt in dict. l. 1. solut.matrimon. tradunt Vincent. numer.39. in fin. Alciat. num. 112. Socin.Iun.nu.18.Bolognet.nu.151.

Sed pro resolutione dic., quod quando dispositio redditur incerta respectu quantitatis, vel speciei, regulariter ratione adiuncti non videtur certificata,vt in l.1. C.de dotis promissione,vbi promissa dote simpliciter nõ expressa specie, nec quãtitate, non datur actio de dote, neque si simpliciter promittatur ad viam reficiendam,cb id sequitur videri promissum totum id, quod necessarium est ad viam reficiendam, nam præstando quid minimum ad refectionem viæ videtur satisfactũ promissioni,& eius rigori,cui standum est, l. quidquid adstringendæ 99.ff. de verborũ oblig. & quia dos in vno nummo verificatur,l. Neratius in fine,ff.de relig. & sumpt. funer. Menoch. consil. 81. numer. 18. volum.1.Barbosa l.1. 3.par.numer. 48.solut.matrim.

Ex quo est, quod speciali fauore piæ causæ indulgetur, vt censeatur promissum, quod fuerit necessariũ pro via reficienda, secundum facultates promissoris,vt habetur dict.l. quidam in testamento 30.de leg. 2. vbi gloss.Bartol.Baldus,Imola.Decius consil.182.numer.2. Afflict. decis.337.numer. 9.sicque si promitteretur ad viam priuatam reficiendã, vel legaretur,non procederet decisio dict.l. quidam in testamento, nã tunc dando quid minimum,promissor,vel hæres liberaretur,&per cõsequens tanquam incertum legatum non valeret, ita tenent Baldus, & Imola,dict. l. quidam in testamento,Socinus Iunior l.1.soluto matrimonio, numer. 218.versic.Si vis, & l.ita stipulatus,numer.97.ff.de verborum

borum obligat. & eos contra Ripã; & Peraltam, sequitur Barbosa l.1.3. par.nu.52. soluto matrimonio, vbi subtiliter & verè inquit, quod in prę dictis iuribus nõ versatur fauor, seu specialitas in eo, quod promissio, seu legatum incertum valeat, sed in eo, scilicet, quod videatur promissum, seu relictum illud, quod fuerit necessarium ad faciendum id quod adiungitur, & sic ratione adiuncti videtur sublata incertitudo.

86 Et quod magis est, quod Parisius l.1. num. 147. soluto matrimonio, tentat defendere, quod dispositio l. quidam in testamento, solùm procedat in legato, in quo, quia concurrit duplex fauor, & vltimæ voluntatis, & viæ publicæ reficiendæ, admittitur eius decisio, quæ non procedet in promissione, vti in simili considerat Bart. l. cum de in rem verso. numer. 1. ff. de vsuris. Vbi intelligit l.

87 1. C. de fideicommis. vt ibi confirmetur titulus ex triennali præstatione, quia concurrit fauor vltimæ voluntatis, & alimentorum, qui aliàs nisi ex decennali præstatione confirmaretur. Sic etiam glos. in cap. nos

88 quidem, de testamẽtis, verbo, in loco, in casu quo testator non designauerit locum, vbi voluit, & præcepit monasterium construi, (& sic fit incertitudo loci, quæ aliàs vitiat, vt diximus supra num. 4.) inquit, quod legatum non erit caducum, nec vitiabitur, tum causa religionis, tum extremæ voluntatis fauore.

89 Et ad eundem modum, sicut admittitur legatum incertum ad viã reficiendam, vel fauore piæ causæ, admittetur vtique legatum incertum dotis, cum concurrat duplex fauor, & dotis, & vltimæ voluntatis; tradit Paris. l. 1. ff. solut. matrimonio, numer. 147. sequitur Barbosa ibi 3. parte, numer. 52. in fine. Atque ita nimirum si non procedat in simplici promissione dicta l. quidã testamento: in simplici autem promissione dotis erit secus, quia vitiatur propter incertitudinem.

90 Neque obstabit textus in l. cum post, §. gener. ff. de iure dotium, quia procedit in obligato per legem ad præstandam dotem certo modo, vt est pater, qui secundum facultates tenetur filiam dotare, l. si filiæ, ff. de legat. 3. & ideo promissio dotis ab eo simpliciter facta, intelligitur secundum hanc obligationem legalem, l. fin. C. de dotis promissione. In extraneo autem, neque in muliere se ipsam dotantẽ non inuenitur hæc obligatio legalis, & sic dotis constitutio relinquitur voluntati contrahentium, cum & matrimonium sine dote possit consistere, l. fin. C. de donat. ante nupt. l. quod si nulla, ff. de religio. & sumpt. funer. Quod in tantum verum est, vt si mulier habeat bona, non videatur illa in dotem dare, nisi expressum sit. Petrus Surdus cons. 94. numer. 3. 1. parte.

Et est receptum contra glossam in l. mulier bona, ff. de iure dotium, vt resoluit Decius authentica præterea, num. 6. C. vnde vir, & vxor, vbi Curtius Iun. num. 12. & ib inu. 13. quod nec congruam dotem concedere videatur, nisi exprimat Fan9 de lucro dotis, pag. 444. nu. 37. sequitur Barbosa l. 1. 3. parte, num.

48. solut. matrimonio. vbi prædictam conciliationem inter extraneum & patrem promittentem dotem, simpliciter, tanquam veriorẽ amplectitur, & Alciat. Camil. Zasi. Cuman. Corra. Rip. Ruin. Gamma. Menoch. Balduin. locis ab eo relatis

91 Neque obstat l. quæro 61. ff. de iure dotium, quia ibi nõ dicitur, quod tutor potest constituere dotem secundum facultates minoris, & sic incertam, sed id demum, quod doti constitutæ secundum facultates minoris potest accommodare consensum, & non vltra, ita Barbosa vbi supra num. 50.

92 Sicque pro regula tradit, quod incertitudo sicut & alia, ita & dotem vitiat, per dict. l. primam, C. de dotis promissione, quia dos ex se nõ est quid vniforme, nec semper vniformiter datur, sed aliquãdo maior, aliquando minor, aliquando in pecunia, aliquando in specie, & sic ratione adiuncti facilè certificari non potest, vt inquit Baldus authentica res quæ, numer. 14. C. communia de legat. & l. fin. numer. 8. C. de sententijs quæ sine certa quantitate, & cõsil. 102. in principio, volum. 4. Petrus Surdus consil. 94. numer. 2. 1.

93 part. & non præsumitur, quod est variabile, vt tradit ibi Surdus post Cinum, l. 1. C. de contrahenda, & commit. stipulat.

Ex quo etiam reijcitur interpretatio plurimorum Doctorum dicẽtium in d. l. 1. C. de dotis promissione, non valere, ne darentur circa idẽ duo specialia, nam vltra quod possunt concurrere, quando proueniũt

94 ex diuersis fontibus, vt in l. singularia, ff. si cert. petatur, tradit Bartolus l. si is qui, num. 71. ff. de vsucapion. Felin. cap. cum M. numer. 10. de cõstitut. Socinus l. 1. solut. matrimonio, num. 53. Ruinus l. Gallus, §. idẽ credendum, num. 14. ff. de liber. & posthum. & etiam possunt concurrere, quando vnum venit in consequentiam alterius, vt tradit Bartol. d. num. 71. Decius consil. 546. num. 4. Celsus consil. 1. numer. 15. passim in iure videmus fauore dotis plura specialia admitti, vt in l. finali, C. ad Veleianum, l. vnica, §. & vt plenius, de rei vxoriæ actione, tradit plures referens Barbosa l. 1. 3. part. numer. 47. solut. matrimonio, vbi etiam plures citat tenentes, non solum in materia dotis, sed in quacumque alia posse concurrere circa idem plura specialia, & numer. 54. ponit exempla in muliere fideiiubente pro dote pacto nudo, quæ valet, cũ aliàs requiratur stipulatio, nec iubatur Veleiano, & etiam datur aliud speciale, quia compellitur præcisè rem tradere, & vltra id ad nostrum propositum anniuersariorum, quod fauore piæ causæ admittantur duo specialia, tradit Crotus repetitione l. 2. num. 133. ff. solut. matrimonio, & sequitur Gutierrez de iuramento confirmatorio, 1. par. c. 64. nu. 12.

95 Si incertitudo versetur circa rẽ, valet etiam fauore piæ causæ, glos. fin. cap. nos quidem, de testamẽtis, vbi Couar. n. 12. textus est in l. Stychus 12. ff. de leg. 3. vbi relicta libertate seruo stycho, testator petijt, vt ei doceretur artificium, vnde se tueri posset, Pegasus dixit, inutile fidei cõmissum esse, quia genus artificij adie-

adiectum, nec expressum esset, & nihilominus Caius consultus ibi respōdit valere, & quod iudex statuet, tàm ex volūtate defuncti, quàm ętate, ingenio & natura eius cui relictū est, quod potissimum artificiū hæres docere debet: & ibi notat glossa, quod valet legatum incertum fauore alimentorum, ex quo ibi docetur artificium, vt ali possit Stychus, & legatū alimentorum pia causa, est l. Mella ibi, pietatis intuitu, ff. de alimētis, & cibar. legatis, l. sancimus,
96 C. de sacrosanctis Eccles. vbi causa redemptionis captiuorum, & alimētorum æquiparantur. Tiraq. de priuil. piæ causæ in præfatione, versic. Item legatum, intelligēdo tantū, vt ibi Tiraq. in alimētis relictis pauperibus, & egenis, Mieres de maior. 4. par. q. 27. nu. 10. licèt alimenta diuitibus relicta contineant alimentorum fauorem, l. cū hi, §. nihil, ff. de transf. & supra cap. 2. n. 19.

97 Satis ergo ex premissis habes probatum, quod si anniuersarium Missarum relinquatur à testatore, nec exprimat numerum Missarum, nec quantitatem eleemosynæ dandam, vel iubeat virgines maritare, captiuos redimere, vel in pauperes annuatim erogare, fiet anniuersarium inspecta qualitate defuncti, & eius facultatibus, textus in l. si cui, à nu. 14. ff. de annuis legat. iuncta glossa, verbo, solutus, ibi, & in simili pia causa, qui text9 loquitur in eo, quod annuatim est præstādum, tenet plures referens Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil. 55.

98 Atq; ita quoties dubitatur de quātitate expendenda pro anniuersario, illa taxanda est boniviri arbitrio, inspectis facultatibus defuncti, vt in eo, qui fecit donationem omnium bonorum, reseruata sibi potestate disponendi pro anima, tradit Gama decis. 185. vbi inquit hac consideratione Senatum pronūtiasse in casu quo quis donauit bona sua, sub reseruatione disponēdi pro anima, quod posset relinquere prædium, ex cuius redditu eleemosyna daretur monasterio ad sacrificia decem Missarum annuatim pro anima peragenda, quod nota, quia sępissime contingit.

99 Sic Rebuff tractat. de priuilegijs scholasticorū, priuil. 133. tenet, & affirmat, legatū incertū arbitrio iudicis diffiniri ex qualitate personæ, & studij, cui is scholasticus operā dabit, tradit Menoch. lib. 2. de arbitr. centuria 2. casu 188. nu. 6. quod ex eo fit, quia quod studij causa relinquitur, piū est, Bart. l. 1. vbi omnes, ff. solut. matr. sequitur Alexan. l. ita stipulatus, n. 28. de verborū, Rebuf. dicto priuileg. 133. plures referens, Tiraq. tract. de priuilegijs piæ causæ, in præfat. versic. Item relictum causa studij.

100 SicCardinalis Zauarela Clemēt. 1. de testamentis, n. 27. tenet, quod si quis dicat, lego pro anima mea, & non dicat quid, legatum valere, & quod cōmissarius poterit expendere conuenientē quantitatē, secundū dignitatē personæ, & eius patrimoniū, & facultates, argumento l. pater, de leg. 2. tradit Ioannes de Imola post Anton. de Butr. cap. indicante, de testamentis, sequitur Aluarado de coniect. mente testator. libr.

2. ca-

2.cap.1.nu. 28. vbi vltra Zabarellã allegat tex. in l.penul.ff.de alimen. & cib.leg. & hoc quia in relictis ad pias causas, arbitrium boni viri sem per tacitè connexum est, Bald. l. 3. C.de furtis, nu.4. vbi de calice relicto, quem sequitur Gregor.l.23. tit. 9.partit. 6. verb. *El mejor*, ad quod adde, quod tradit Aluaradus vbi supra numer. 25. & 28. quem vide, & Couar.cap.indicante, nu.4. de testamentis.

101 Remanet itaque resolutũ, quod legatum incertum in fauorem piæ causæ valet: Ex quo infero falso asseruisse Cinum in l.1.C.de sacrosanctis Eccles. numer. 8. legatum relictum Ecclesię Parochiali non valere, si non constat de qua testator sensit, & habebat duas parochias: nam adhuc valebit legatum, & Episcopus eliget Ecclesiam, cui dandũ sit, ita tradunt Hostiensis, Ioan. Andr. Imola, & cõmuniter Doctores in cap. indicante, de testamentis, per text. in cap.1.de Parochis, & l. Titiæ textores, de legat. 1. teste Philippo Francho cap.2.§.cum ab eo, num. 6. de sepultur.lib.6. Couarruuias dict. cap.indicante num.2. de testamentis, licèt ibi contra communem ipse sequatur opinionem Barbatiæ, tenentis, legatum diuidendum esse inter vtramque Ecclesiam, per tex. in cap.2.de sepulturis, lib.6. dicens, veriorem esse opinionem, quem ego

102 sequor, & vltra eum allego textum singularem in l.si quis Titio 17.§.vltim.de legat.2.cuius rogo legas verba, & conducit quod tradit Imola in Clementina, si principalis, de rescriptis, vbi assignatis centum pro præmio primo intranti arcẽ, si duo, vel tres simul intrant, ita quod non possit discerni, quis eorum prius intrauerit, omnes diuident illa centũ, idem tradit Bar. l. hoc articulo, ff.

103 de hæred. instituend. nu.8. & 9. & vide infra hoc lib.cap.22.n.17.

104 Et pro complemento huius cap. adde, quod licèt tàm incerte versatus fuerit testator circa relicta pro anima, vt solum dixerit amico suo, *Animam meã dimitto in manibus tuis*, nec addiderit aliud verbũ, nec voluerit aliter disponere, censetur talis amicus grauatus restituere hæreditatem pijs causis, ita tradit Bertachinus in repert. verbo, *Animam meam*.

SI QVIS CONDIDIT TEstamentum, in quo relinquit anniuersarium Missarum pro anima in Ecclesia, qua iubet corpus suum sepeliri, & postea se suspendat, in flumen, seu puteum se proijciat, & sic decedat in notorio peccato mortali, vel alia causa decedat excommunicatus, an cesset relictum pro anniuersario?

CAPVT XI.

1 SI Conditio desinit posse adimpleri per legatarium facto testatoris legatum libertatis vitiatur, quasi conditione defecta.

2 Si testator leget, quod sibi debetur, & postea exigat, extinguitur legatum.

3 Cum facto testatoris sibi mortem inferentis desinat posse adimpleri anniuersarium, vitiabitur anniuersarium, vt legatum libertatis.

4 Mor-

4 *Mortem voluntariam sibi inferens, non potest in Ecclesia sepeliri, nec decedens excommunicatus, nec impœnitens blasphemus.*

5 *Idem asseritur de Monacho habente proprium & de imponente noua pedagia, & de quolibet impœnitente peccatore.*

6 *Ex quo sacri Canones prohibent pro istis orare, cum sepultura sine orationibus fieri non soleant vtroque bono priuantur.*

7 *Si aliquis reperiatur laqueo suspensus, vel proprio ense ictus, siue in flumen, puteumvè proiectus non est credendũ sibi mortem intulisse, sed ab alio eo renitente violenter suspensus, occisus, seu in flumen proiectus.*

8 *Non est præsumendum delictum, nec quod quis carnem suam odio habuerit, nec quod sit immemor salutis æternæ.*

9 *Huiusmodi inuenti mortui sepulturæ Ecclesiasticæ traduntur, & pro eis oratur.*

10 *Ebrij furiosi, & dormientes, sibi ipsis inferẽtes mortem non priuantur sepultura.*

11 *Etiam mortem sibi inferens voluntariè non priuatur sepultura, si post illatum sibi vulnus pœnituerit, & ad dominum reuertatur, ostendendo signa contritionis peccati.*

12 *Omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio.*

13 *Sicut homo dum in carne est, potest gratiam amittere per peccatum, vt numer. 11. ita & consequenter pœnitentia consequi.*

14 *Contrariorum eadem est disciplina.*

15 *Deus malos citra condignum punit, bonos verò plus meritò remunerat.*

16 *Expenditur illud Psalm. 77. Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebatur.*

17 *Intelligitur text. in cap. si quis positus, de pœnitentia, distinctione 7. qui est Diui Augustini, de eo qui in vltimo vitæ spiritu pœnituit.*

18 *Constituto in articulo mortis deficit memoria, & sic minus creditur testi constituto in mortis articulo.*

19 *Optimum erit consilium, vt orantes pro defunctis, ea intentione orẽt, quod si defunctus non egeat orationibus, ad orantem reuertantur.*

20 *Sanson licèt mortem sibi consciuerit, non fuit desperatus, imo id fecit sine aliqua Dei offensa, quia nutu diuino.*

21 *Per inimicitias capitales superuenientes censetur reuocatum legatum, etiam quod post testamentum fecerit codicillos, & non reuocauerit, & numero 22.*

22 *Et ad id sufficit probare inimicitiam per duos testes, licèt aliqui requiri quinque testes tenuerint.*

23 *Maioratus reuocatur per inimicitias, etiam quod fuerit in contractu institutus, modo traditio facta non sit.*

24 *Quod procedit etiamsi inimicitia fuerit orta culpa testatoris.*

25 *Dictum testis reijcitur, licèt is contra quem dixerit, dederit causam inimicitiæ, dummodo non sit data opera.*

26 *Cõtritus, & confessus, præsumitur quod odium remiserit.*

27 *Et quid si inimicitia inceperit morte testatoris, quia legatarius eum occidat.*

28 *Si testator legauit centũ Ecclesiæ pro sepultura, & postea elegerit eam in alia Ecclesia, legatum extinguitur.*

29 *Testator reuocando onus legato adiectũ, videtur reuocare ipsum legatũ, de cla-*

claratur num. sequenti, vt procedat in modo, & conditione.

30 *Facto adimitur legatum, cum voluntas magis facto declaretur.*

31 *Expenditur l.8.tit.23. lib.8. Recop.*

32 *Relictum Ecclesiæ pro sepultura, & orationibus, seu anniuersario, non censetur reuocatum, licet relinquens decedat excommunicatus.*

33 *Quod ampliatur, vt procedat, etiam si testator dixerit, quod Ecclesia non lucretur legatum, nisi in ea sepultus fuerit.*

34 *Declaratur l. cum tale, §. falsam, ff. de conditionibus, & demonstrationibus.*

35 *Conditio impossibilis de iure habetur pro non apposita.*

36 *Conditio mixta, quæ impleri nõ potest, neque extat per legatarium quominus impleatur, habetur pro impleta.*

37 *Communis sententia habet legatum non reuocari propter inimicitiam si testator dederit causam, licèt aliqui teneant contrariam sententiam.*

38 *Author idem iudicat de excommunicato, quod de se occidente, ex quo eadẽ ratio militat in vtroque.*

39 *Qui potest remouere impedimentum, non excusatur, & ei currit tempus.*

40 *Qui casum impotentiæ sibi dederit, nõ excusatur.*

41 *Culpa imputatur ei qui non petijt absolutionem ab excommunicatione.*

42 *Qui non vtitur remedijs opportunis ad actum, est in culpa.*

43 *Cum excommunicatio sit medicinalis, & adhibeatur in medicinam, vt quis exeat à peccato parendo Ecclesiæ mãdatis, si non pareat, est pertinax.*

44 *Intelligitur l.8.tit. 23. lib. 8. Recopil. iuxta distinctionem iuris cõmunis, sed contra nu.47.*

45 *Quando duæ leges, etiamsi altera sit posterior, possunt aliqua distinctioni concordari, vt vna intelligatur secũdum alteram, sunt reducendæ ad concordiam.*

46 *Quod procedit etiam si secunda, & posterior lex contineat clausulam derogatoriam non obstantibus, vel aliquam dictionem taxatiuam.*

47 *Intelligitur d.l. Regia 8. vt intelligatur simpliciter, sine aliqua distinctione.*

48 *Quando si lex noua distingueretur per veterem, remaneret sine effectu aliquid operandi, non distinguitur per eam.*

49 *Quando lex noua vtitur signo vniuersali, non limitatur lege veteri.*

50 *Licèt bona propter delictum confiscentur, non ex eo delinquens efficitur intestabilis.*

CAPVT XI.

F*Alsam conditionem Cassius, & Cælius Sabinus, impossibilem esse dixerunt, veluti Pamphilus, si quod Titio debeo soluerit liber esto, si modo nihil Titio fuit debitum, quod si post testamentum factũ testator pecuniam exsoluerit, defecisse conditionem intelligi.* Verba sunt Papiniani
1 Iurisconsulti libr. 18. quæstionũ, relata l. cum tale 71. §. falsam, ff. de condit. & demonstr. Ex quibus in vlteriori parte colligitur. Quod si conditio desinit posse adimpleri per legatarium, facto testatoris legatum libertatis, vitiatur quasi condictione defecta. Sic si testator leget quod
2 sibi debetur, & postea exigat, extinguitur legatum, Anguisola consil. 28. numer. 1. & 8. libr. 6. & Menochius

chius lib. 4. præsumpt. 183. Sicque ad eundem modum legatum pro anniuersario, inutile reddi fatendum est, si testator moriatur in sententia excommunicationis, vel se suspendat, siue in flumen, seu puteum se
4 proijciat, quia facto ipsius desinit conditio posse adimpleri: cùm talis non possit in Ecclesia sepeliri, vt de se occidente, est tex. in cap. ex parte, el 2. de sepulturis, vbi omnes cap. placuit 23. quæst. 5. vbi glossa, & omnes de excõmunicato est tex. in cap. sacris, de sententia excommunicationis. Ecclesiastica enim sepultura priuatur ille, de quo constat decessisse in peccato mortali. Vt de vsurario est tex. in capit. quia in omnibus de vsuris. Sic de blasphemo impœnitente, cap. statuimus, de maledicis. Sic de Monacho habente pro
5 priũ, cap. Monachi, §. qui verò, cap. super quodã, de statu Monachorũ. Sic de imponente noua pædagia, c. innouamus, de censibus. Sic & quilibet peccator impœnitẽs priuatur Ecclesiastico sepulchro, vt tradit Menoch. lib. 6. præsũpt. 94. n. 7. Nauarrus c. si quis positus, numer. 3. de pœnitentia, distinctione 7. Nec pro
6 eis potest orari, cap. pro abeuntib9 13. quæst. 2. vbi latè Turrecremata dict. cap. placuit 23. quæst. 5. Hieronymus à Laurentijs decis. 123. num. 8. vbi in casu quo vir opinione, & æstimatione grauis sibi mortem intulit, cum altercaretur, an esset dignus sepultura Ecclesiastica, inquit dixisse Domini de Rota Auinionis, careat, careat, & inter stercora proijciatur. Ex quo enim, vt ibi inquit, Sacri Canones prohibent pro istis orare frustra sepulturam peterent, quæ sine orationib9 fieri non solet, vt roque bono priuantur tales impœnitentes, & desperati, scilicet, sepultura, & suffragijs, Guillermus Benedictus c. Rainuntius, de testamentis, verb. mortuo itaq; el 1. numer. 50. & num. 295. Menochius de arbitrar. casu 284. numer. 36. Gregor. l. 2. titul. 27. part. 7. gloss. 1. Didacus Perez l. 9. titul. 13 lib. 8. ordinamẽt. Couarruuias libr. 2. variarum cap. 1. nu. 11. versic. Illud, plures alios refert Amescua lib. 1. de potestate in seipsum, cap. 22. ex numer. 2. Hoc tamen limita, si constat illos sibi mortem voluntariè intulisse, dict. c. ex parte, el 2. de sepulturis. Nec si aliquis reperiatur laqueo suspẽsus, vel proprio ense ictus, vel in flumẽ, puteumvè proiectus, credendũ non est sibi mortẽ intulisse, sed ab alio, eo renitente violenter suspensus, occisus, seu proiectus: tum, quia non
8 est præsumendum delictum in eo, iuxta iuris regulas; maximè tã horrendum: tum etiam, quia nemo præsumitur, quod carnem suam odio habuerit, capit. non æstimemus 13. quæst. 2. nec quod sit immemor salutis æternæ, l. vltima, C. ad l. Iuliã repetund. dict. c. Sancimus 1. quæst. 7. & etiam, quia sæpissimè contingit talia ab alijs irrogari, quare iudices in inquirendo debent esse cauti, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & incertis, capit. si quis diuinis, §. his ita 30. quæstion. 5. vt di-
9 ximus latè supra, cap. 10. Atque ita Ecclesiasticæ sepulturæ traduntur sic inuenti, & pro eis oratur, tradit Hieronymus à Laurentijs dict.

G 2 decis.

decis. 123. num. 8. Bertrandus cons. 134. num. 2. volum. 3. Plaça de delictis cap. 23. nu. 15. Farinacius quæst. 2. nu. 29. vers. sub limita, Salcedo in practica, cap. 17. nu. 12. Couarr. lib. 2. variarum cap. 1. numer. 11. Iulius Clarus, §. fin. quæst. 68. nu. 38. Didacus Perez l. 9. tit. 13. lib. 8. ordinam. pag. 266. Tiberius Decianus lib. 9. tract. crimin. cap. 3. nu. 3. & 10. sequitur Amescua libr. 1. de potestate in seipsum, cap. 22. numer. 12. vbi numeris sequentibus ponit aliquas limitationes ad prædictam conclusionem de priuando sepulchro, &
10 suffragijs eo qui sibi mortem intulit. Vt nõ procedat in furioso, ebrio & dormiente, & se proijciente in flumen spe natandi, cum fugerat, quibus in casibus non est neganda sepultura Ecclesiastica, sed cum nõ sit mors voluntariè illata, in hoc nõ insisto, cum habeamus casum expressum in dict. cap. ex parte, el 2. *Cum non illa sponte præcipitauerit se.* Sed est optima, & Catholica limitatio
11 ad dictam conclusionem, vt non priuetur sepulchro, & suffragijs, etiam voluntariè mortem sibi inferens, si post illatum sibi vulnus pœnituerit, & ad Dominum reuertatur, ostendendo signa contritionis peccati: *In quacumque hora ingemuerit peccator, amplius non recordabor,* inquit Dominus per Prophetam Ezechiel. cap. 18. & cap. 33. verba relata, cap. ponderet 50. dist. & cap. si quis Præsbyter 26. quæst. 6. & Lucæ cap. 23. dixit Dominus Latroni pœnitenti: *Hodie mecum eris in Paradyso:* & habetur Matthæi cap. vigesimo, quod tantum est datum mercenario serò venienti, quantum illi, qui manè venerat: quandiu enim quis est in carne, est in statu merendi Dei gratiã: atque ita Ecclesia non negat sepulturam ijs, quos in extremo vitæ suæ pœnitet peccasse, cap. si quis autem de pœnitentia, distinctione 7. nam quemadmodum homo dum in carne est, potest peccare, & damnari, vt habetur Ezechielis cap. 33. *Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccauerit,* & cap. defleat peccator, de regulis iuris, vbi optima glossa intelligit verba tex. dicentis, (*defleat peccator, quia offendens in vno, factus est omnium reus,*) ideo esse, quia offendens in vno peccato mortali, amittit vitam æternam, & damna-
12 bitur, quia omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio, capite dolendum, de pœnitentia, distinctione 5. vbi quod qui in vno peccato perseuerat, omnia bona perdit: bonum dicitur ex integra causa, malum autem ex quocumq; deffectu: pro quo est glossa singularis in extrauaganti execrabilis, verbo, vitæ puritate, de præbendis. Si ergo
13 dum in carne est, homo potest gratiam amittere per peccatum, cur non & pœnitentia consequi, Sãctus Thomas 2. 2. quæst. 14. art. 3. 3. ar-
14 gumento. Siquidem contrariorum eadem est disciplina, l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, cum de contrarijs, contraria dicantur, cap. sciendũ 8. q. 1. quo argumẽto vtitur Iacob. Menoch. libr. 6. præsumpt. præsumption. 94. numero 9. & 10. vbi etiam arguit à fortiori ratione, nam Dei bonitas tanta est, vt sit Clementior ad ignoscendum, quàm iratus

tus ad dānādum, capit. qui diuinitatis, de pœnitentia, distinctione 1. &
15 sic malos citra condignum punit: bonos verò plus meritò remunerat, tradit Sanctus Thomas in 4. Sententia. distinct. 46. quæstion. 2. articul. 2. & habetur 2. Canonica. Sāctī Iacobi: *Superexaltauit misericordia iudiciū.*

16 Nec mirum, quod in vltimo vitę spiritu quis conuertatur, iuxta illud Psalm. 77. *Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur.* Et ita tex. & ibi Cardinalis Turrecremata in cap. sunt plures, §. authoritas illa de pœnitentia, distinctione 3. explicās illud Hieronymi super Nahun in 4. sentent. distinctione 15. dicentis, Deum aliquos temporaliter punire, vt liberet à pœna æterna inquit intelligendum in illis, qui inter flagella, & pœnas temporales pœnituerunt veram pœnitentiam agentes, quia vsque ad finem vitæ potest esse pœnitentia fructuosa quamquā momentanea, atque breuis, & sic inquit Innocentius in c. à nobis 28. de sententia excommun. num. 2. quod si detur lex disponens, quod hæreticus in articulo mortis non posset reconciliari esset inhumana, & contra voluntatem Dei, quem videas.

17 Neque obstant verba textus in cap. si quis positus, de pœnitentia, distinctione 7. desumpta ex Diuo Augustino homilia 41. quæ talia sunt: *Si quis positus in vltima necessitate suæ ægritudinis voluerit accipere pœnitētiā, & accepit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis non illi negamꝰ quod petit, sed non præsumimus, quod bene hinc exit si securus hinc exierit, ego nescio pœnitentiam dare possumus, securitatem dare non possumus, nunquid dico dānabitur, sed nō dico liberabitur:* Nam inquit Menoch. quod Augustinus loquitur in eo, de cuius pœnitentia dubitatur: nam cum pœnitentia est in dubio, salus etiam dubia erit, vt non præsumamus pro certo, quod saluetur ille, de cuius pœnitentia dubitatur, & hæc dubitatio veræ pœnitentię in eo, qui in mortis in articulo est constitutus, sumitur ex eo, quod corporis infirmitas adeò per sæpè omnes animi sensus occupat, vt vix aliquid de Deo cogitare permittat, vt inquit ipse Menochius, & est text. in c. nullus expectet de pœnitētia, distinctione 7. & conducit l. hac consultissima, vers. *At cum humana fragilitas, mortis præcipuè cogitatione perturbata, &c.* C. qui testamēta facere possunt, Guid Pap. decis. 127. numer. 4. Menochius de arbitrar. centuria 2. casu 97 numer. 1. vbi quod memoria adimitur agone mortis. Sic minus creditur testi
18 constituto in mortis articulo, Rolandus consilio 37. numer. 21. vol. 3.

Quare quoties casus ita contin-
19 geret, consulerem orantibus pro talibus, de quibus dubitatur sint ne capaces suffragiorum, vt ea orent intentione, vt si is pro quo orant, non iuuetur, quia damnatus, oratio reuertatur ad facientem, iuxta illud Psalmi 34. *Oratio mea in sinu meo conuertetur:* & Lucæ 10. *Si non fuerit filius pacis, pax vestra ad vos reuertetur:* ob quod Gabriel in 4. lectione 58. inquit, quòd semper debet esse in orante pro alio habitualis intentio, vt si is pro quo orat non indigeat suffragijs, quia iam est bea-

tus in cœlo, vel nõ iubetur illis, quia damnatus ad orantem reuertatur, idem tradit Diuus Augustinus sermone 44. ad fratres in eremo. Sed si demus, quod verè pœnituit, non est dubitandum de eius salute, cum ea pœnitentia nihil differat ab ea, quã quis facit cum bene valet, ita enim præsto est illi Dei auxilium, cui homo consentit, sicuti sano, & incolumi, Menochius vbi supra, num. 25. & l. 9. tit. 13. p. 1. meritò ergo ei, qui in vltimo vitæ pœnituit, non denegatur sepultura Ecclesiastica, tamẽ de his non est nostra quæstio, cum pro eis posit celebrari anniuersarium, & orari.

20 Eximitur etiam ab his desperatis Sanson, qui licèt mortem sibi cõciuerit, dubitandum nõ est id fecisse absque aliqua Dei offensa, vt dicit Diuus Augustinus libr. 1. de ciuitate Dei, cap. 21. & Paulus Apostolus ad Hæbreos, cap. 11. de illo, & alijs Patribus ponit hæc verba: *Et quid adhuc dicam deficiet me tempus enarrãtem de Gedeon Barach, Sanson, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones*, & de quo legitur iudicũ, cap. 13. in fine. *Peperit itaque filium, & vocauit nomen eius Sanson, creuitque puer, & benedixit ei Dominus, cæpitque spiritus Domini esse cum eo*, & morte inuocauit Dominum, vt legitur Iudicum capit. 16. & nutu diuino id fecisse, inquit Azor lib. 6. institution. Moral. cap. 1. versic. Ad hæc. *In morte enim plures hostes occidit, vt Christi exprimeret passionem: qui mortem nostram moriendo destruxit*, vt inquit Martinus Martini Cantapetrensis in hypotiposseon libr. 6. cap. 1. circa principium, vbi refert Euagrium dicentẽ omnes pene sanctos Patriarchas, & Prophetas in aliqua re figuram expressisse Christi Saluatoris.

Sed de his qui obierunt in sententia excommunicationis, vel peccato mortali impœnitentes, cum sint inimici Dei, & Ecclesiæ: per conse-
21 quens videtur reuocatum legatum pro sepultura, & anniuersario, argumento l. si quis ita legauerit, §. final. ibi: *Et siquidem capitales, vel grauissima inimicitia intercesserint ademptum, videtur quod relictum est*, ff. de adimẽdis legatis. Quod dicit sine dubio Barbosa l. si ab hostibus, numer. 9. soluto matrimonio, & hoc licèt testator non dixerit se velle reuocare legatum, Iason l. hæreditas, numer. 3. C. de his quibus vt indignis, Ripa l. fin. numer. 151. C. de reuocand. donation. capite Raynuntius de testament. numero 7. Molina libro 1.
22 de primogenijs, capite 9. numer 35. vbi loquitur de maioratu per viam legati instituto; & ibi numero 57. quod sufficit probare inimicitiam duobus testibus, secundum Paulum, & Gouarruu. contra Dinum, & Bartol. tenentes in hac tacita ademptione necessarios esse quinque testes, quod etiam tenet Mieres, dicens, communem esse opinionem de maiorat. 1. parte, quæstione
23 43. numero 5. & 414. & idem dicit si in contractu fiat, non interueniente traditione, quia tacitè censetur reuocatum.

42 Quod etiam procedit, si testator post inimicitias fecerit codicillos,

& in

& in eis non reuocauerit, Gamma decisione 206.num.17.

Et hoc in tantum verum est, vt
24 procedat etiam si inimicitia orta fuerit culpa testatoris, vt contra Bartolum probat Iason, l. si filiam, numero 2. C. de inofficioso testamento, Gerardus singular. 5. Couarruuias Rubrica de testamentis 2. parte, numero 20.& colligitur ex l. 4.ff.de adimend.legat. ibi: *Et testatorem pænituerit prioris offensæ*, & l. ex parte, eodem titulo, ibi: *Cum testator grauissimis inimiciciijs persecutus*, quas leges hanc tenendo sententiam ponderat Mantica de coniecturata mente defuncti, l. 12. titul. 5. numer. 9. vbi optimè fundat, quidquid dicat Gregor. l. 13. titul. 7. partita 6. verbo, y oguiesse, versicul. Si tamen testator, vel extraneus dedit causam inimicitiæ, &c.

Sic dictum testis reijcitur, licèt,
25 is contra quem dixit dederit causam inimicitiæ, dummodo non sit data opera, Couarruuias in 4. 2. parte, cap. 3. §. 5. nu. 7. in fine, vbi plures refert.

Sed quæ maior inimicitia, quam inter damnatum, & Ecclesiam, ergo per eam videtur reuocatum legatum pro anniuersario, & in isto desperato non potest considerari aliqua pœnitentia prioris offensæ, & sic non est locus dispositioni, l. quod si iterum, ff. de adimend. legatis,
26 nec de eo possumus dicere, quod de contricto, & confesso, qui præsumitur odium remisisse, Mantica de cōiecturata mente defuncti lib. 6. titul 10. numer. 8. atque ita cum exierit à carne impœnitens, semper manet impœnitens, & inimicus Dei, Ecclesiastes capite 11. & diximus supra cap. 1. nu. 14.

27 Et dato quod inimicitia inceperit cum morte testatoris. Vt puta, si cum amici essent orta fuit inter eos rixa, & legatarius vulnerauerit testatorem, ita acriter, quod statim mortuus sit, licèt in his terminis legatum mero iure quæratur legatario, quia non potest considerari in testatore animus reuocandi, l. finali, cum glossa, ff. quando dies legati cedat: fiscus tamen ab eo aufert, l. 1. vbi Bartolus, numer. 4. ff. de his qui bus, vt indig. Molina lib. 1. de primogenijs, capite 6. numer. 46. sequitur Barbosa, l. si ab hostibus, § final num. 10. ff. soluto matrimonio.

28 Facit etiam, quia si testator legauit centum Ecclesiæ pro sepultura, & postea elegerit eam in alia Ecclesia, legatum extinguitur, Ancharranus capite filius noster, numer. 9. de testamentis, Mantica de coniecturata mente defuncti, libr. 12. titul. 2. numer. 31. Et hoc quia testator reuo
29 cando onus legato adiectum, videtur reuocare ipsum legatum, l. alūnæ, §. Seia, l. filio, §. matri, ff. de adimendis legatis, Mantica vbi supra, numer. vigesimo septimo, Menochius lib. 4. præsumptione 169. numer. 3. atque ita cum iste decedendo excommunicatus, vel se occidēdo fecerit, ne possit sæpeliri, nec pro eo orari, videtur adimisse reli-
30 ctum. Siquidem voluntas magis facto, quàm verbis declaratur, l. de quibus, ff. de legibus, & etiam facto legatum adimitur, l. cum tale, § penultimo, l. cum ita datur, l. si quis

seruum, ff.de condition. & demonstration. & licèt Socinus l.in testamento,la 2.ff.de conditionib.& demonstration. numero 3. dixerit supradicta procedere in modo, vt eo adempto, censeatur ademptum legatum, secus tamen in conditione per l.si quis seruum,eo titulo,Mantica de coniecturata mente defuncti,libr.12.titul.2.numer. 3. verius est adimi legatum adempta conditione,vt argumento l.3.§. conditio, ff.de adimend.legat. tradit Aymon consil.80.numero 2. quem sequitur Amescua de potestate in se ipsum, libr.1.quæstion.22.numer. 31. post Menochium libr. 4.præsumptione 183.numer.54.

31 Pro quo etiam facit l.8. titul. 23. libr. 8. Recopilat. in qua habentur hæc verba: *Todo hombre, ò muger que se màtare à si mismo, pierda todos sus bienes, y sean para nuestra Camara, no teniendo herederos decedientes.* Si ergo qui se occidit amittit bona, non potuit de eis disponere, & eius dispositio irritatur, quæ pendebat à morte, qua mediante intrat fiscus in pœnam delicti. Et pro complemento huius partis, quod censeatur ademptum legatum, seu relictum pro sepultura, & orationibus, tenet Comensis l. in testamento, la 2. ff. de condit. & demonstrat. allegatus à Menochio libr. 4. præsumptione 183.unm.48.

32 Sed contrariam sententiam, imo huiusmodi relictum non vitiari,nec censeri reuocatum, & Ecclesiam illud percipere, tenent plures, quos refert Iacob. Menoch.dicens,communem esse opinionem,dict.lib. 4. præsumptione 183.nu. 46. Mantica de coniecturata mẽte defuncti, lib. 11.titul.16.num.26.Guillermus Benedictus cap. Raynuntius, de testamentis, verbo, mortuo itaque, el 2. nu.50.& 295.de testam. Cota in memorabilibus,verbo,inimicitiæ,in fine,Simon de Pretis de interpret. vltim.volunt.lib.4.interpretat.3.dubitatione 1.num.11.fol.457. Spino de testamentis, glos. 2. de electione sepulturæ,num.34. tradunt plures; quos refert,& sequitur dicens communem omnium sententiam,Amescua libr. 1.de potestate in se ipsum, cap.22. num. 23. vbi cũ Capit. cõs. vltimo,& Sebastiano Medicis, tractat.de sepulturis,1. par. quæst. 25. & Simone de Pretis, vbi supra, ampliat, vt procedat hæc communis sententia,etiamsi per testatorem dictum fuerit, quod aliàs non valeret relictum:nam adhuc Ecclesia, etiã quod non sepeliatur corpus, nec oret pro eo,potietur legato.

34 Neque obstat l. cum tale, §. falsam,ff.de condit. & demonstrat. nã in eodem legato libertatis relictæ,si Titio decem dederit,si conditio casu impleri non posit, quia Titius mortuus sit legatarius habebit legatum,l. cum ita datur libertas 93. ff.de condition.& demonstrat.quia conditio est effecta impossibilis, &

35 cum conditio sepeliendi, & orandi in eo facta sit impossibilis, de iure habetur pro non apposita,l. 1. ff. de condition.inst. & cũ hæc impossibilitas,& impedimentum iuris prouenerit culpa testatoris, non est impu tandum Ecclesiæ, argumento l. miles,§.ream,ff.ad l.Iul.de adulter.

Deinj

36 Deinde facit, quod ista conditio est mixta, quia est implenda ab Ecclesia in cadauere testatoris,& conditio mixta, quæ impleri nō potest, neq; stat per legatarium,quo minus impleatur,habetur pro impleta,l.in testamento,la 2.l.vter ex fratibus,l. iure ciuili,l. Titius si statuas, ff. de cond.& demonstrat. l. post diem, §. item si qua conditio,ff.quando dies legati cedat.& in terminis relinquētis centū pro sepultura,& decedentis excommunicati,tradit Thomas Sanchez lib.1.de spons. disput. 33. numer.26.

37 Neq; obstat,quod propter inimicitiam censetur reuocatum legatū, nam communis sententia est,quod nō reuocatur si testator dederit causam inimicitiæ,vt tradunt multi cōgesti à Catelliano Cota in memorabilibus,verbo, inimicitiæ, quos refert etiam Menoch.lib.3.præsumptione 37.nu.22.licèt ipse ab hac cōmuni discedat, & meritò, nulla enim efficax differentiæ ratio potest assignari in eo,quod legatarius,vel testator dederit causam inimicitię, cum vtroque modo sit contracta, quæ facit præsumere mutationem voluntatis; tamen quia est periculosum recedere à communi opinione, maximè cum sit in fauorem Ecclesiæ; malo silentio fauere, quam discurrendo per contraria, damnum afferre. Atque ita Amescua dict. capite 22.num.34.licèt sentiat non bene dissolui argumenta contrariæ opinionis, tamen inquit nullum futurum dubiū, quin in praxi seruanda sit hæc secunda opinio,quod non sit reuocatum relictum Ecclesiæ pro sepultura,& orationibus ab eo, qui postea se suspendit, vel excommunicatus decessit,& licèt ibi numer. 37. dicat faciliùs posse defendi communem opinionem in excommunicato, quam in se occidente, ex quo cum sit excommunicatus à superiore absolutio pēdeat à tertio, atque ita siue relictum sit sub modo, siue sub conditione, ex quo non potuit adimpleri,facto tertij habentur pro impletis, vt tradit Mantica de coniect. mente,lib.11.titul.16.Menoch.

38 lib. 4. præsumptione 283. nu. 18. & 19. Tamen in vtroq; casu eadem militat ratio.Ex quo obediendo Ecclesiæ excommunicatus posset consequi absolutionem,cum Ecclesia petenti non deneget auxilium.

39 Atq; ita non habet excusationē cum possit remouere impedimentum,l qui potest facere, ff. de regulis iuris,c. his quibus 60.de elect. & sic currit tempus ei qui potuit remouere impedimentum,Bart.l.3. §. vsuras,ff.de contrario iudic.tutelæ.

40 Qui enim casum impotentiæ sibi dederit non excusatur, tradit Roman. cons.9.vbi loquitur in eo qui potuit petere absolutionem à iuramento, & ibi eius Additionator ponit fallentiam ad regulam, quod non valenti agere non currit præscriptio, vt non procedat, quando quis sua culpa impotens efficitur,vbi plures citat ad hoc,& est bona glos.in cap.

41 quia diuersitatem, verb. suspensionis,de cōces.præbēdæ, vbi imputatur culpa ei,qui nō petijt absolutionē ab excōmunicatione,quam glossam,cū textu expēdit adhoc, Alex. cons.62.num.2.vol.6. plures refert Pere-

42 Peregrinus de fideicommissis, art. 4. numer. 9. Qui enim non vtitur remedijs opportunis ad actum, est in culpa, Rolandus conf. 52. num. 25. vol. 4. Et cum excommunicatio ad
43 hibeatur in medicinã, vt quis exeat à peccato, parendo Ecclesiæ mandatis, si pertinax non obediat, & induratum cor eius exẽplo Pharaonis in malo persistat, ipse sibi ponit impedimentum fruendi sepulchro, & suffragijs Ecclesiæ, atque ita eius, & se interimentis, eadem est ratio.

44 Neq; obstat l. 8. tit. 23. lib. 8. Recop. quia ea lex intelligenda est, iuxta distinctionem, l. 24. tit. 1. p. 7. vt procedat quando mortem sibi inferens id fecit scientia & metu criminis à se cõmissi, tale quod merebatur bonorũ cõfiscationem, vt eo casu, ne ex malitia sua commodum reportet, vtiq; amittat bona, ita tradit Gregorius ibi, verb. *Para el Rey*, Idem tenet post Plaçam, à se relatũ Didacus Perez l. 9. tit. 13. lib. 8. ord. Auẽd. in dictionario, verbo, *Desespe rados*, Plaça de delictis, cap. 13. nu. 9. & 10. 11. & 12. pro quorum sententia faciunt, quæ tradunt Decius cõsil. 438. nu. 4. Curtius Iunior consil. 182. numer. 3. & Corneus conf. 195. numer. 11. lib. 2. Parisius consil. 155. numer. 4. vol. 4. Rolãdus consil. 20. vol. 3. Menochius de arbitraris lib. 2. casu 284. Peregrinus de priuilegio fisci, lib. 4. nu. 3.

Pro quo facit, quod quando duæ
45 leges, etiamsi altera sit posterior, possunt aliqua distinctione concordari, ita quod vna intelligatur secũdum alteram, sunt reducẽdæ ad cõcordiã, vt euitetur correctio, vt in prima constitut. Codicis, §. quibus, & l. vnica, C. de inoffic. donation. c. cum expediat, de electione, l. nam, & posteriores, & l. non est nouum, ff. de legibus, tradit Romanus conf. 40. n. 5. vbi quod procedit etiã, si se-
46 cunda & posterior contineat clausulã derogatoriam non obstantibus, vel aliquam dictionem taxatiuam, quod etiam tradit conf. 322. nu. 2. per glos. in authent. de hæred. abintestat. veni. in principio, verbo, vocantibus, & glos. in l. non tantũ, verbo, nec vlla exceptio, ff. de petitio. hæred. & alios, quos ibi refert, & alios Mãdesius additionator, ibi quẽ vide: plures etiam refert Brunorus Asole in compendio resolutorio iuris, verbo, statuta cõtraria. Sed cõtraria sententiã, imo quod bona omnia mortem sibi voluntariè inferentis publicentur, tenet Gomezius 3. tomo variarum, c. 3. nu. 13. Villalobos in Antynomia iuris ciuilis, &
47 Regni, nu. 8 vbi Olanus numer. 14. Gratian. regul. 55. nu. 10. Azeuedo l. 8. tit. 23. lib. 8. Recopil. numer. 14. & sequentibus, & eandẽ nouissimè amplectitur Amescua, lib. 1. de potestate in seipsum, c. 24. & in hanc sententiã videtur se inclinare Couarru. lib. 2. variar. c. 1. in fine.

48 Nec obstat, quod diximus modo pro fundamento contrariæ sententiæ. Quia quando si lex noua distingueretur per veterẽ, remaneret sine effectu aliquid operandi, non distinguetur per eã, tradit Amescua vbi supra, n. 6. vbi n. 5. quod ex quo d. l.
49 Regni vtitur signo vniuersali, *todo hõbre*, nõ limitatur lege veteri, l. 1. §. nũtiatio, ff. de noui oper. & ibi adducit

cit alia in comprobationem huius sententiæ.

50 Sed intellige, quod non ex eo quod bona propter delictum confiscentur, delinquens efficitur intestabilis, quia etiamsi committat tale crimen, potest testari, iuxta decisionem l. 4. Tauri, vt tradit Gregor. l. 24. tit. 1. p. 7. glos. 7. tamen nõ poterit disponere de bonis amissis propter delictum, & testamentum, quoad eorum bonorum distributionem irritabitur.

Quare quoties casus (vtinam nũquam) euenerit, consulerem Ecclesiæ, cui erat relictum pro sepultura, & suffragijs, vt à domino Rege petat sibi deferri ex gratia, nam ex quo potentissimus, & Catholicus Rex noster nũquam talia bona suis expensis accommodat, sed concedit operibus pijs libentius tribuet illi Ecclesiæ, cui aliàs relictum erat.

SI QVIS DIVTVRNO tempore celebret in Ecclesia anniuersarium pro defunctis, compellatur id facere in futurum.

CAPVT XII.

SVMMARIVM.

1 *Tempus non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis.*

2 *Fundans se in diuturna præstatione, inducendo eam tanquam modum, & formam, non obtinet, nisi aliud adminiculum accedat.*

3 *Sicut tempus non est modus inducendæ obligationis, ita nec validandæ, & expenditur, l. si certis annis, C. de pactis.*

4 *Intelligitur l. cum de in rem verso, ff. de vsuris, & numeris sequentibus.*

5 *Relatiuum, quod sui natura restringit.*

6 *Præsumptio tituli, de qua in l. cum de in rem verso, cessat contra minorem.*

7 *Vsuræ veniunt in consequentiam, & earum solutio præsupponit aliam principalem obligationem.*

8 *Consequens non datur sine antecedente necessario limita, vt ibi.*

9 *Intelligitur l. si certis annis, C. de pactis, vt non repugnet, l. cum de in rem verso, ff. de vsuris.*

10 *Vbi constat de titulo inualido, & initio vitioso, longissima præstatio nihil proficit.*

11 *Præstatio aliquorum annorum obligationem non inducit.*

12 *Intelligitur, l. si quis diuturno, ff. si seruitus vendicetur.*

13 *Ob bonum publicum propter frequentiam seruitutum continuarum introductum est, vt nõ requiratur ad eas causandas titulus.*

14 *Nec tituli allegatio requiritur in seruitutibus continuis, licèt aliqui tenuerint contrarium.*

15 *Extra casum seruitutis, qui voluerit se iuuare ex diuturna præstatione, debet allegare causam solutionis, & probare præstationes.*

16 *Causa talis præsumitur qualis per effectum demonstratur.*

17 *Licèt iuuãs se præscriptione, debeat allegare causam, secus tamen erit si iuuetur consuetudine, quæ inducitur à toto populo, vel maiori parte.*

18 *Quando concurrit fauor piæ causæ cum fauore vltimæ voluntatis, etiamsi præstatio non sit decennalis, sed aliquorũ annorum obligat in futurum.*

19 *Expenditur l. 1. C. de fideicommissis, & ampliatur eius decisio, vt procedat in omni-*

in omni relicto intuitu pietatis.

20 Limitatur decisio l. 1. C. de fideicommis. vt procedat quando testamentũ est nullum ex defectu solemnitatis, secus si voluntatis.

21 Parochianus potest compelli ad solutionem cerei, vel alterius rei, quam cõsueuerat offerre aliquo tempore, decennali ad minus.

22 Eleemosyna consueta dari pauperibus, debent perpetuo dari.

23 Si ciuitas dederit quolibet anno certas mensuras frumenti religiosis, non poterit postea reuocare eleemosynam.

24 Ampliatur, vt procedat in omni præstatione liberaliter facta per decenniũ piæ causæ.

25 Celebrans in Ecclesia diuturno tempore anniuersarium pro defunctis compellitur in futurum celebrare.

26 Ratione deuotionis conseruatur consuetudo, quæ viget in aliquibus Ecclesijs, dandi laicis annuatim candelas in die Purificationis, & toleratur si Ecclesia abundet redditibus.

27 Sancta Ecclesia Toletana annuatim præstat candelas in magna abundantia in die Purificationis, & festo Corporis Christi.

28 Referuntur opiniones contrariæ circa præscriptionem præstationis harum cãdelarum.

29 Contra Ecclesiam Toletanam, non est præscriptum, quia non vniformes dantur præstationes.

30 Episcopi debent domino reddere rationem de bonis fabricæ.

31 Sancta Ecclesia Toletana, & operarius eius interruperunt præscriptionem præstationis candelarum.

32 Cum præstatio candelarum procedat ex mera liberalitate, & facultate, nõ inducitur possessio, nec præscriptio, etiã tempore immemoriali.

33 Ecclesia quoad res temporales vtitur iure communi.

34 Titulus non præsumitur contra Ecclesiam, vt nec contra minorem.

35 Stantibus præstationibus difformibus, cessat præsumptio tituli.

36 Licèt præstatio decennalis requiratur ad obtinendum in proprietate, in iudicio tamen possessorio sufficit aliquorũ annorum.

37 Biennalis solutio sufficiet, vt agens defendatur in possessione percipiendi annuam præstationem, etiam sine titulo.

38 Limita in possessorio rei profanæ, & temporalis, secus erit in beneficialibus, in quibus possessio iustificatur ex titulo.

39 Vnica præstatio non sufficit, vt quis defendatur in possessione, & de ratione.

40 Actus duplicatus denotat actionis perseuerantiam.

41 Ex vnico actu mercantiæ, non probatur quem esse mercatorem.

42 Frequenter dicitur fieri, quod vis fit.

43 Solitum etiam dicitur, quod vis fit, sed contra num. sequenti.

44 Vna vice factum dicitur solitum, ex quo insolitum dicitur, quod nunquam factum fuit.

45 Binus actus inducit consuetudinem.

46 Vt dicatur consuetum, exigitur binus actus.

47 Oblationes similitudinum corporis, & membrorum vnde originem habuerint.

CAPVT XII.

PLacet autem ad tempus obligationem constitui non posse, non magis quam lega-

legatum, nam quod alicui deberi cœperit,
certis modis deberi desinit. Verba sunt
Pauli Iurisconsulti lib. 74. ad edictũ
relata, l. obligationum fere 43. §. pla
cet, ff. de action. & oblig. ex quibus
communiter colligũt Doctores ibi,
quod tempus non est modus tollen-
dæ, nec inducendæ obligationis. Et
1 Speculator titul. de restitut. spolia-
torum, §. 1. numer. 8. Paulus Castr.
consil. 423. numer. 2. volumin. 2. Ca
cheranus Osascus decis. 99. numer.
2 15. Vbi quod qui solum se fundat in
diuturna præstatione, inducendo eã
tanquam modum, & formam, non
obtinet, glossa in cap. peruenit, de
censibus, Ioan. Andr. & Doctores in
cap. non firmatur, de regul. iuris. li-
br. 6. nisi alio adminiculo acceden-
te, Alexan. Raudens. cons. 10. nume-
ro 129.
3 Sicque, nec est causa validandæ
obligationis, l. si certis annis, C. de
pactis: *Si certis annis* (inquit lex) *quod*
nudo pacto conuenerat datum fuerit ad
præstandum in posterum in debitum solu-
tum obligare non potuit eum, qui pactum
fecit, nisi placitis stipulatio intercesserit.
Ex quibus verbis colligitur, quod
promissio pacto nudo facta non va-
lidatur, nec roboratur, eoquod ali-
quibus annis fuerit datum promis-
sum, nisi noua voluntas declarata
per stipulationem accedat.
4 Neque obstat l. cum de in rẽ ver-
so, ff. de vsuris, ibi: *Antoninus ideo sol-*
uendas vsuras iudicauit, quod eas ipse do
minus, & pater longo tempore præstitisset,
vbi videtur solum inniti in tempo-
re, vt indicat illa dictio, quod, quæ
5 sui natura restringit, l. ea tamen ad-
iectio, de legat. 3. nam ibi Imperator
præsumpsit debitum verum præces
sisse, atque ita cõdemnauit. Et quod
ita fuerit præsumptum colligitur
ex 2. p. illius responsi, vbi iussit Im-
perator soluere partem dotis, ex eo
quod illius partis vsuræ essent lon-
go tempore præstitæ, ita interpreta
tur Flores de Mena libr. 1. variarum
quæst. 2. numer. 12. & 17. vbi numer.
6 23. quod præsumptio tituli cessat
contra minorem, de quo Menoch.
lib. 3. præsumpt. 131. numer. 89.
7 Et pro eius intellectu facit, quod
vsurarum solutio ex sui natura præ
supponit aliam principalem obliga
tionem, siquidem vsuræ veniunt in
consequentiam, vt per totum titu-
lum, C. & ff. de vsuris: non tamen da
tur consequens sine antecedente ne
cessario, l. illud 76. ff. de acquir. hæ-
redit. l. ad rem mobilẽ, l. ad legatũ,
ff. de procuratoribus: saltim in de-
pendentibus à voluntate disponen-
tis, Aymon cons. 134. numer. 45. &
sic facilis sumitur præsũptio, quod
8 secus esset vbi non de vsuris, sed de
principali debito ageretur, & quod
in dict. l. cum de in rem verso præ-
sumptus fuerit titulus, vltra Bar. &
DD. ibi tenet pro constanti Barbosa
l. si filio familias, §. fin. numer. 53. ff.
solut. matrim.
At in dict. l. si certis annis, non po
9 tuit præsumi titulus, quia appare-
bat expressus titulus inualidus, qui
erat pactum nudum, & sic nihil pro
ficit præstatio aliquorum annorum,
nec si esset longissima, & immemo-
rialis, ex quo constat de initio vitio
so, & titulo inualido, Ioann. Garc.
10 de nobilitat. glos. 12. numer. 68. &
69. Molin. libr. 2. primogeniorum,
cap.

capit.6.numer.44. versic. In secunda specie, Alexand. Randen. cons. 17.2. par. numer. 7. Suarez allegat. 3.numer.5.in fine, Mascard. de probationib.conclus.1401.nu.9.

11 Potest etiam responderi, quod in dict.l.si certis annis, non fuit diuturna, seu decennalis præstatio, sed aliquorum annorũ, & sic etiam procedit decisio l. creditor, C. de vsuris, ibi: *Nec si aliquando ex consensu præstitæ sunt, obligationem constituunt.*

12 Neque etiam obstat l.si quis diuturno, ff. si seruitus vendicetur, vbi Iureconsultus inquit, *Si quis diuturno vsu, & lõga quasi possessione ius aquæ ducendæ nactus sit, non est ei necesse docere de iure.* Quæ verba clarè innuunt solum tempus inducere obligationem præstandæ seruitutis continuę in futurum: nam respondetur esse in troductum in seruitutibus continuis, ob bonum publicum, propter frequentiam earum, & necessitatem talium seruitutum, vt non requiratur titulus, vt sentit Flores de Mena, dict.q.2.n. 20. Nã propter frequẽtiã pactorũ aliqua priuilegia à iure cõceduntur, vt dicit Alexan. cons.10.nu.1.vers.Pro quo facit, volum.1. in ea enim frequentia consideratur publica vtilitas, quę facit valere actũ, l. iusto 44. in fine principij, de vsucapio.secundũ intellectũ Petri Fabri, l.quæ propter necessitatem de reg.iuris. Et ob modicũ præiudicium, vt intelligit Felin. consil. 2.nu.13.post Domin. Ant. quem ibi allegat, licet aliter interpretetur Parlad. libr.1. rer.quot. cap. 1. §. 8. numer.23.

13

14 Sed nec tituli allegatio requiritur in seruitutibus continuis, vt notant Ioannes Faber, & Nicolaus de Neapolis, §. æque, instit. de actio. quos refert, & sequitur Auendañ. libr.1, de exequendis mandatis, cap. 1. numer. 20. Innocentius capit. si diligenti, de præscriptionibus, Baldus de præscriptionib. 2. parte, 2. partis, versic. Secundo principaliter quæro, num.1.

Et licet aliqui tenuerint contrarium, vt dicit glossa in dict.l. si quis diuturno, quam sequitur conciuis Ceuallos quæst.47. nu. 1. commun. contra commun. id procedet in seruitutibus discontinuis: secus autem in continuis, in quibus verius est nõ requiri allegationem tituli, vt resoluit Paulus Castrensis l.seruitutes, la grande, numer.9.versic. quidam verò dicunt, vbi reprobat Angelũ contrarium tenentem. Nam vt ipse inquit, aliàs nulla esset differentia inter seruitutes habentes causam continuã, & discõtinuã, cũ seruitus discõtinua præscribatur spatio lõgi tẽporis cũ allegatione tituli, vt tenet glos. in d.l. seruitutes, quã dicit cõ-

15 muniter receptam Balb. vbi sup. & ita Oldẽdorpius de vsucapio. in cõsilio, quod posuit in fine tractat9, n. 4. solũ pro præscriptione discontinuarũ requirit allegationem tituli. Sed extra prędictũ casũ seruitutis, vbi quis voluerit se iuuare ex diuturna præstatione, debet allegare causam solutionis, & allegata sufficiet probare, quod fuit præstitũ per decẽ annos, tradit Archidiacon9 in c.seruitium, n.9.18.q.2. quem sequitur Alex.cons.124. nu.1.in fine, vol. 4. Couarru. regu. possessor, 2.p.§.4. num.

numer.5.Mieres de maiorat.4. par. quæst.21.num.9. vbi inquit, quod Couarruu. facit primum authorem huius sententiæ Alexand. cum fuerit Archidiaconus. Sed certè prius fuit opinio glossæ in capit.dilectio, verb.offerre 16.quæst.3. & eandem sententiam plures referens, tenet Menoch.lib.3.præsumpt.131. num.
16 71.& sequētib. Et ratio est, quia causa talis præsumitur, qualis per effectum demonstratur, vt dicit Bald. dict.l.si certis annis,num.10. in fin. & ibi Decius,num.14. sequitur Māscardus de probat.conclus.1119. numer.2.& 9.

17 Et quod dicitur, quod causa est allleganda, intelligas, si quis voluerit se iuuare præscriptione, secus autem si consuetudine, quæ inducitur à toto populo, vel maiori parte, vt in terminis tradit Cacheranus Osasc. dict. decis. 99. numer. 5. nam eo casu, nec allegatio causæ requiritur, Alex.dict.cons.124. numer. 3. vol. 4. post.Ioan. de Immola l.si publicanus, §.in omnibus, ff. de publica, & alios ibi.

18 Et licèt supradicta vera sint, tamen si adsit fauor piæ causæ, concurrente fauore vltimæ voluntatis, e-
19 tiamsi præstatio non sit decennalis, sed aliquorum annorum, obligat in futurum, tex. est in l.1.C.de fideicōmiss.vbi si hæres per triennium prȩstet alimenta relicta, & vestuarium annuum, in minus solemni voluntate adstringitur ea præstare in futurum, quam legem ad id expendit Bartol.l.Mella, ff.de alimentis, & ci bar.leg. & dicit non esse alibi: quem & alios refert, & sequitur Lara l. si quis à liberis, §. sed vtrum, numer. 38. Syluanus consi. 59. num. 16. vbi dicit in fauorem alimentorum esse communiter receptum, vt triennalis præstatio obliget in futurum, & quod hoc procedat in omnibus fauorabilibus, tenet Decius l.si certis annis,num.8. & 9 C. de pactis, vbi pro constanti affirmat procedere in causa pia, & omni relicto intuitu
20 pietatis. Quod limita si testamentum sit nullum ex defectu solemnitatis, secus si voluntatis, Menoch. libr. 3. præsumpt. 131. num. 5. sed & extra casum vltimæ voluntatis parochianus potest etiam compel-
21 li ad solutionem cerei, vel alterius rei, quam cōsueuerat offerre aliquo certo tempore decennio ad minus, ita Ioannes Faber, §. Pauonum, in verbo, reuertendi, instit. de rerum diuision. Roman. consil. 343. num. 5. sequitur Barbosa l.maritum, numer.10.ff.solut.matrimon.ex tali enim præstatione diuturna videtur se velle obligare, quamuis à principio inceperit liberaliter offerre, & ex ea præsumitur animus obligandi, Abb.cap.suam,numer.7.& cap. Iacobus in fine, de simonia, & facit pro hoc l.priuilegia,in fine, C.de sacrosanctis Eccles. vbi iubentur solui Ecclesijs consueta salaria grani,
22 vini, & similium specierum, & ibi notat Bart. numer.3. quod eleemosynæ consuetæ dari pauperibus, debent dari perpetuò: & ibi etiam ad-
23 dit, quod si ciuitas daret quolibet anno certam quantitatem frumenti religiosis, non potest postea reuocare talem eleemosynam, quod sequūtur Abbas in Rub. de Parochijs num.

numer.3.& fin.& cap.abolendæ, numer.6.& 8. de sepulturis, & capite suam, numer.7.& cap.Iacob9 in fin. de simonia, Felinus cap.Ecclesia sanctæ Mariæ, numer.97. & capit. cum M.num.21.de constitution. Auend. de exequend.mandat.2.par. cap. 4. num.17.Caualcanus decisionibus fori, Fiuisa 1.par.decis. 27. numer. 33. versic.Secus si ius non resistit, Menoch.de arbitrar. lib.2.cent.2. casu 160.num.17.in fine, & plures quos refert Cacheran.Osasc. dict. decis. 99.numer.20.& hoc procedit in om

24 ni præstatione liberaliter facta per decennium piæ causæ, Marsil.singular.192 Menoc.lib. 3. præsumptione 131.num.83.

25 Sic si quis diuturno tempore in Ecclesia celebret anniuersariũ Missarum pro defunctis, potest compelli in futurũ celebrare, vt tradit Gutierrez lib. 2. Canonicarum quæst. cap.21.numer. 151. vbi inquit se obtinuisse in fauorem Ecclesiæ ciuitatensis contra quendam, qui renuebat facere in ea piam memoriam Missæ in cantu, ac oblationes consuetas pro matre defuncta, de quo fuerunt datæ literæ executoriales.

26 Sic etiam ratione deuotionis conseruatur consuetudo, quæ viget in aliquibus Ecclesijs dandi laicis annuatim candelas in die Purificationis, quia multum confert ad deuotionem, tradit Federicus de Senis consil.155.Gregor l. 15.tit. 17.par. 1.verbo, *De su oficio*, in fine, & erit tolerabilis si non præiudicetur nimis Ecclesia, & abũdet redditibus, vt post alios tradit Gutierrez libr. 2.Canonicarum, cap. 21. num. 159.

27 Et hæc consuetudo seruatur in alma Ecclesia Toletana eo in die Purificationis, & in festo Corporis Christi. Quibus festiuitatibus non solum ciuibus præstant cãdelas puræ, albæ, & mundæ ceræ (voluntariè tamen) sed aliquando mittunt extra ciuitatem domino nostro Regi, & nobilibus suæ Cameræ ornatricibusque Reginæ in magna abundantia, plus minusvè, secundum voluntatem operarij illius Ecclesiæ, cui sanctæ Ecclesiæ seruio, vt aduocatus Decani, & Canonicorum capituli, & etiam portionariorum, qui in eadem Ecclesia seorsim à dominis Decano, & Canonicis congregãtur pro regimine suorum prouentuum.

28 Et licèt aliqui teneant, quod cõtra Ecclesiam præscribatur hæc cãdelarum præstatio quadraginta annorum spacio, vt post Federicũ de Senis dict.consi.155.tradunt Abbas cap. 1. numer. 2. de consuetudine, Gregorius qui alios refert dict.l.15. tit.17.par.1. verbo, *De su oficio*, in fine, & sequitur Gutierrez vbi supra, numer.156. Alij autem non præscribi candelarum præstationem affirment, vt Syluester in summa, verbo, decima, numer. 7. quem refert, & sequitur Zerola in praxi Episcopali 1.par. verbo, candela benedicta, numer.2.cum videantur dari cãdelæ ex vrbanitate, vt in simili tradit idem Zerola, verbo, præscrip-

29 tio, numer.3. contra Ecclesiam Toletanam nondum est præscriptum, quia non vniformes dantur præstationes candelarum ab Ecclesia, sed vario modo plus, & minus, pro arbitrio

bitrio distributis, & sic non potest dari possessio, nec præscriptio, Bar. l. de quibus, nu. 16. ff. de legibus, & l. solet, §. fin. num. 4. de officio Proconsulis, & ibi Baldus, vers. octauo, glossa dicit, Angelus l. male agitur, nu. 5. vers. Si verò præstatio mercedis, C. de prascript. 30. vel 40. annorum, Corneus consil. 296. volum. 4. Decius consil. 215. nu. 2. vers. 2. hoc idem probat qui loquitur in pia causa, Auend. de exequendi mandat. 2. part. c. 4. num. 17. Benintendi decis. 70. num. 16. in fine, Mandellus Albēsis cons. 175. nu. 3. lib. 1. Venetus de annua præstatione 1. par. quæst. 23. nu. 1. Ioan. Garc. de expensis, capit. 9. num. 26. quod etiam procedit in probanda consuetudine soluendi aliquid Ecclesiæ, tenet Cacheran. Osasci, decis. 99. num. 7. & 42.

30 Sed ad tollendam omnem dubitationem, & seruandam Ecclesiam illæsam in bonis fabricæ, de quibus inquit l. 15. tit. 20. part. 1. Episcopū debre Domino reddere rationem, egregius vir Doctor Ioannes Baptista Garai illius Sanctæ Ecclesiæ Canonicus & operarius, consultissimè
31 interrupit præscriptionē anno præterito, vt sciatur, quod illa præstatio candelarum procedit ex mera li
32 beralitate, & voluntaria facultate Ecclesiæ, ob quod nō inducitur possessio, nec præscriptio, etiam tēpore immemoriali, l. qui iure familiaritatis, ff. de acquir. posses. Cinus, & Bald. l. 1. C. de seruitutibus, & aqua, Ripa l. quominus, num. 131. ff. de fluminibus, Balbus de præscriptio. 4. part. 5. principalis, quæst. 1. & quæs. 5. numer. 2. Thesaurus decis. 16. nu. 3. Auend. de exequendis mandatis, 2. par. cap. 4. nu. 17. Iacobus Venetus de annua præstatione, 1. parte quæst. 23. nu. 1. Bertrand. cons. 234. libr. 3. dicit communem Hondedeus plures referens cons. 79. num. 50. & sequentibus, Vrsil. ad Afflictum decis. 388. num. 3. Ioann. Garç. de nobilitate, glos. 6. nu. 17. Ant. Gabr. libr. 5. conclusionum, tit. de præscriptionibus, conclus. 5. Molina de Medrano Supremi Indiarum Senatus, & Cameræ in sua allegatione, nu. 197. Gratianus decis. 232. nu. 15. & decis. 155. nu. 8. & 9.

Neq; obstat opinio dicētiū, quod si Ecclesia, seu eius Prælatus, per decennium aliquid alicui, titulo aliquo præstiterit, præsumitur Ecclesia in posterum obligata præstationem facere, vt voluerunt Salicetus dict. l. cum de in rem verso, num. 11. Alexand. dict. l. si certis annis, vbi Ias. num. 14. Riminaldus Senior numer. 9. Alciatus de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 32. in fine. Et hoc ex eo,
33 quod Ecclesia quoad res temporales vtitur iure communi, vt post glossam in capit. peruenit, de censibus, tradunt DD. cap. vltimo, de solutionibus, & capit. 1. de alienat. feudi, nam prædicti Doctores loquun-
34 tur, quando ea præstatio fit cum titulo, qui quidem non præsumitur contra Ecclesiam ex diuturna præstatione, vt nec contra minorem, vt
35 diximus supra numer. 6. Quod maximè procedit, cum præstationes fuerint difformes, quo etiam casu cessat præsumptio, vt post alios tradit Menoch. dict. præsump. 131. n. 88.

Sed redeundo ad nostrā speciem

annuæ præstationis factæ Ecclesiæ
pro anniuersario, vel alio pio opere
pro complemento, adde, quod diu-
turna & decennalis præstatio requi
36 ritur ad obtinendum in proprieta-
te: in iudicio tamen possessorio non
requiritur probatio lõgi temporis,
sed aliquorum annorum: argumen-
to cap. querelam de electione, imo
sufficiet biennalis solutio, vt agens
37 defendatur in possessione percipien
di illam annuã prestationem, etiã,
sine titulo, vt tradunt Decius cons.
136. num. 1. vers. secundo Abb. Ri-
pa l. quo minus, n. 89. ff. de fluminib.
Menoch. de retinenda possessione,
rem. 5. n. 38. vbi quod potest agere,
vt sibi soluatur ex biennali solutio-
ne sibi facta, sequitur Flores de Me-
na lib. 1. variarum quæstio. cap. 2. n.
25. & 26. intelligens in possessorio
38 rei profanæ & temporalis, secus ta-
men erit in beneficialibus, in quib9
possessio iustificatur ex titulo, vt in
cap. 1. vbi omnes de regul. iuris, lib.
6. & in casu quo possessio habet ad
mixtam causam proprietatis, vt in
l. 1. §. fin. ff. de aqua quotid. & l. 3. §.
hoc autem, ff. de itinere actuq; priu.
& post alios tradit Flores vbi supra,
& ibi, quod vnica præstatio non suf
39 ficit, cui9 rei potest esse ratio, quod
vnicus actus nõ ita enixè, ac signifi-
canter alicuius voluntatẽ declaret,
vt dicit Quesada diuersarum quæs.
40 c. 19. nu. 2. Actus autem duplicatus
denotat actionis perseuerantiam,
vt refert Oldradus cons. 253. citans
41 l. vnicam, C. de plus petitio, & Bart.
l. seruus vrbanus, ff. de legat. 3. vbi
quod ex vnico actu mercantiæ non
probatur, quem esse mercatorem,
Tiraquelllus plures referens de pœ
nis temperandis causa 51. nu. 161.
42 Et frequenter dicitur fieri, quod
bis fit, glos. fin. in authen. de defen-
soribus ciuitatũ, collatione 3. Ale-
xand. Raud. cons. 21. num. 180. post
Cagnolum à se relatum. Et sæpius,
quod bis est factum, l. fin. §. & hæc
quidem in fine, C. de iure deliber. &
quod verificatur in bino actu, Alex.
l. sæpè constitutum, ff. de re iudic.
43 Et solitum etiam dicitur, quod
vis fit, Iulius Clarus, §. emphyteosis,
quæst. 6. vers. Si vere, & §. feudum,
quæst. 13. ibi: *Multi etiam tenent re-
quiri duas concessiones vniformes, ad ef-
fectum vt dicatur solita concedi*, refert
Alex. Rauden. cons. 17. par. 8. nu. 16.
licèt ipse contrarium sentiat, quia
44 imo vna sola vice factum, dicitur so
litum, vt in l. Mella, §. sed si alimen-
ta, ff. de alimentis, & cibar. leg. vbi
Bart. & Doctores, tradit Petrus Sur
dus de alimentis, titul. 4. quæst. 16.
numer. 26. nam cum insolitum di-
catur, quod nunquam factum fuit,
sequitur, quod sit solitum aliquan-
do factum, vt dicit Curtius Iunior
cons. 19. num. 4. Gozadinus alios re
ferens, cons. 23. nu. 5. vbi dicit com-
munem esse opinionem, quod ex v-
nico actu inducatur solitũ, alios re-
fert Brunorus A sole in compendio,
verbo, solitum, & in quæstionibus
legalibus, quæst. 31. de quo Anton.
Gabr. lib. 3. conclus. tit. de locatio-
ne, conclus. 1.
45 Binus tamen actus inducit con-
suetudinem, tex. iuncta glos. finali,
in l. nemo, C. de Episcopali audien.
Doctores l. de quibus, ff. de legibus,
vbi Bar. in repetit. n. 12. Molin. lib.
2. de

2. de primog: cap. 6. num. 24. vbi pōderat l. 5. tit. 2. part. 1. quæ requirit duos actus iudiciales, vt consuetudo introducatur. Et quod consuetū exigat binos actus, tradit Decius, l.
46 certi conditio, §. si nummos, num. 7. ff. si cert. petat. & l. vt liberis, numer. 11. C. de collatio. & capit. 1. de consuetud. & consil. 222. num. 10. & cons. 441. nu. 11. Cephalus cons. 28. nu. 31. & 32. Et pro complemento huius capituli adde, quod oblatio-
47 nes auri, argenti, vel ceræ, quæ communiter fiunt à fidelibus ad similitudinem corporis humani, vel mēbrorum, vt capitis, oculorum, seu brachij, imaginibus Christi, ac Deiparę Virginis Mariæ, & Sanctorum pro consequenda salute, non inducunt obligationem in posterum, cū ille oblationis actus consumat offerentis intentionem: libet tamen scire originem harum oblationum similitudinum, & credo ortum habuisse ab eo, quod legitur 1. Regū, capite quinto, & sexto, vbi oblatæ fuerunt archæ Sanctorum similitudines partis corporis, quæ infirmabatur.

AN EX EO QVOD DAtur vxori, filijs, seu alijs consanguineis pro pace, & remissione illatæ mortis, sit aliquid tribuendum, vt fiat anniuersarium pro anima defuncti, vel saltim aliqua suffragia?

CAPVT XIII.

SVMMARIVM.

1 *POEna applicata filio pro sepulchro patris violato, non est quid hæreditarium, nec ex ea tenetur soluere creditoribus.*

2 *Filius qui se abstinuit ab hæreditate patris, potest facere pacem cum occisore patris.*

3 *Expenditur l. debitor 59. §. fin. ff. ad Trebel.*

4 *Vxor secundò nubens, non tenetur reseruare filijs prioris matrimonij, quod sibi datum fuit pro pace mortis primi viri.*

5 *Mulier secundo nubens non potest facere pacem mortis primi viri, maximè stantibus filijs, vel consanguineis.*

6 *expenditur text. in authen. de nuptijs, §. non tamen, collatione 3.*

7 *Leges pœnales non sunt admittendæ extra casus in quibus loquuntur.*

8 *Ex eo quod datur pro pace mortis, aliqua separatur quantitas eroganda pro defuncti anima annuatim.*

9 *Expenditur illud axioma, propter quod vnumquodq; tale, & illud magis.*

10 *Defunctus est actuum humanorum incapax.*

11 *Occidens alterum maximum ei infert dānum, ex quo separat eū à carne, in qua poterat mereri bonis operibus.*

12 *Sanctus Thomas dicit, quod virtuosus amat vitam in quantum est necessaria ad opera virtutum.*

13 *Datum pro pace mortis clerici applicatur hæredibus.*

CAPVT XIII.

S*I Sepulchri violati filius aget quāuis hæreditarij, quia nihil ex bonis patris capit, non videtur se bonis immiscere, hac enim actio pœnam, & vindictam potiusquā rei persecutionē cōtinet.* Verba sunt Pauli Iurisconsulti relata l. pro

 hærede

hærede, §. fin. ff. de acquir. hæred. Ex quibus clarè colligitur, pœnam per
1 sequutã à filio pro iniuria patris, illata eius cadaveri, non esse hæreditatis, quia vt inquit Iureconsultus, actio sepulchri violati, potius vindictã quam rei persequutionem continet, ex quo est, quod filius non tenetur soluere creditoribus hæreditarijs ex tali pœna sibi applicata, l. quæsitum penultima, ff. de sepulchro violato, ibi: *Nec tamen si egerit hæreditarios creditores timebit, cum & si per hæreditatem obtingit hæc actio, nihil tamẽ ex defuncti capitur voluntate, nec id capitur, quod in rei persecutione, sed in sola vindicta sit constitutum.*

2 Ex quo Bar. l. filius qui patri, n. 8. ff. de vulgari tenuit filium, qui se abstinuit ab hęreditate paterna posse facere pacẽ cũ occisore patris, quẽ dictũ Bartoli sequutur ibi Alex. & Ias. & communiter Doctores, vbi eius additionator, eundem Bartolũ sequitur Villalpandus l. 22. titul. 1. par. 7. §. 41. nu. 6. & ibi num. 7. dicit communiter receptũ Nellus tractatu de bannitis, 3. part. 2. tẽpore, quæst. 35. dicit etiam communiter receptum Ripa l. 2. §. Cato, nu. 101. de verborum obligation. sequitur nouissime Parladorius 3. par. differentia 51. §. 2. num. 5. vbi ad id expẽdit l. 2. de abolitionibus, licèt non alleget Villalpandum, qui benè disputat.

3 Et pro ea sententia est tex. singularis in l. debitor 59. §. fin. ff. ad Trebellian. vbi mater hæres instituta à filia, & rogata restituere hæreditatem, non tenetur restituere partem dotis, quæ eidem matri fuerat adiudicata ex pacto, quia vt inquit ibi Iureconsultus, non quasi hæres, sed quasi mater ex pacto recepit. Ex quo infero, quod in casu, l. fœminæ,
4 C. de secũd. nupt. qua iubetur, quod vxor transiens ad secunda vota, teneatur reseruare filijs prioris matrimonij, quidquid habuit à primo viro eorum patre, non tenebitur talis vxor secũdo nubens reseruare filijs prioris matrimonij, quod sibi datũ fuit pro pace mortis primi viri, quia non ex eius liberalitate, vel substantia illi prouenit, sed ex pacto suo.

Quod intellige de recepto pro pa
5 ce, antequam secundas inierit nuptias, nam postea teneo nõ posse mulierem pacem facere, maximè stantibus filijs, vel consanguineis: *Quæ enim priorũ oblita est, non rursus ex prioribus adiuuabitur*, inquit tex. in auth. de nuptijs, §. non tamen, collat. 3. atque ita hanc sententiam tenet Villalpandus l. 22. tit. 1. p. 7. §. 40. n. 8. quem sequitur Flores de Mena libr. 1. variarum, q. 7. n. finali, qui ea nitũtur ratione, quia effecta est iam vna
6 caro cum secundo viro. Et licet ipsi non allegauerint tex. in d. §. non tamen, quem ego expendo, multùm conducit ad hanc sententiam, nam inquit ille text. quod mulieri transeunti ad secundas nuptias non permittatur vtì dignitatibus, & priuilegijs prioris viri, sed quod ipsa amplectatur fortunam secundi.

Neque obstat quod modo diximus, non teneri mulierem secundo nubẽtem reseruare filijs prioris matrimonij receptum pro pace mortis primi viri, quia rectè tunc accepit, cum præferatur in accusando & quam-

& quamuis res deueniat ad eum casum, à quo incipere non poterat, nõ retractatur iuxta iuris regulam, nec l. fœmine, C. de secundis nuptijs, & l. 14. & 15. Tauri: cum pœnales sint,
7 sunt admittendæ extra casus, in quibus loquuntur, ex glossa ad id communiter recepta in cap. fin. de iure patronat. in materia enim priuatiua, quod expresse cautum non est, priuationem non inducit, Cachera. Osascus decis. 147. nu. 4. Franchis decis. 11. nu. 23. Molin. lib. 1. primog. cap. 9. nu. 10. Pinelus l. 2. C. de rescind. vend. 2. par. c. 4. nu. 13. in fine, Menesius l. fideicommissum 4. C. de fideicom. Auend. resp. 24. Lara l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 91. ff. de liberis agnosc. Becius cons. 35. num. 5. & cons. 102. nu. 31. Baeça l. 101. c. 36. nu. 11. Mieres de maiorat. 1. par. quæst. 1. num. 108.

Sed redeundo à quo digressi fuimus, si illud quod datur pro pace mortis viri, patris, seu alterius consanguinei, non est hæreditarium occisi, videtur liberum remanere penes vxorem, filium, seu alium consanguineum paciscentem, nec eis debet inferri grauamen, seu onus Missarum, argum. l. ab eo, C. de fidei commissis.

8 Sed nihilo seccius cõtrarium est tenendum, imo quod ex eo, quod datur pro pace mortis aliqua separetur quantitas eroganda pro defuncti anima annuatim, vt tradit Boherius decis. 233. num. 3. vbi ponit hæc verba: *Et primo taxatur interesse animæ defuncti, vt pro ea fiat fundatio perpetua, vel eleemosyna, secundum facultates homicidæ,* quod dicit bene seruari in Curia Burdegalensi. Pro quo expendo optimam legem 3. tit. 25. par tit. 2. vbi de eo, quod datur hæredibus pro morte decedentis in bello expenditur tertia pars pro defuncti anima, Et habet maximam æquitatem, nam si propter mortem illatã defuncto datur talis pecunia vxori,
9 seu filio, potius subueniendum est ipsi mortuo. Cum propter, quod vnumquodque tale, & illud magis glos. in Clemen. si Dominum, de reliq. & venerat. Sanctorum, authen.
10 multo magis, C. de sacrosanctis Ecclesijs, Paul. Castrens. cõsil. 129. vol. 1. Et cum defunctus sit incapax humanorum actuum, vt dicit Peralta l. hærede, nu. 18. de leg. 2. nec possit petere coram iudice sibi aliquid adiudicari pro damno illato sibi, & a-
11 nimæ suæ. Ex quo homicida abstulit eum à carne in qua poterat mereri, quapropter dicit Sanctus Thomas 2. 2. q. 123. ad octauum, virtuosum amare vitã, vt necessariã ad o-
12 pera virtutũ, quare ergo nos pro taliũ interfectorũ animabus non petimus, quod eo libentius, & accuratiꝰ facere debuissemus quo cognoscimus frequẽtius interfici pauperes destituti à cognatis, nõ habẽtes qui eorũ reminiscantur, maximè si eius vxor trãseat ad secũdas nuptias, de qua dicitur in d. auth. de nuptijs, §. non tamen, quod obliuiscitur prioris mariti.

13 Quod maximè obseruandũ esset, cum fit pax de morte clerici occisi, cuius satisfactio tenẽt Doctores applicari eius hæredi, vt tradũt Auẽd. resp. 19. n. fin. Couar. c. 9. n. 10. sequitur Matien. l. 13. tit. 8. glos. 1. in fine, lib.

lib. 5. Recop. & nullā faciunt mētionem de expēdendo pro eius anima.

AN RELICTA PRO ANniuersario, vel alio pio opere, possint in alium vsum conuerti, & quando, & cuius authoritate.

CAPVT XIIII.

SVMMARIVM.

1 *EXpenditur l. 1. ff. de administrat. rerum ad ciuit. pertinentium.*

2 *Potestas commutandi relicta per testatorem ad vnum vsum in alium dicitur iure positiuo contraria, & etiam æquitati naturali, & nu. 3.*

3 *Collata pro remedio peccatorum venerabilibus Ecclesijs, alijs vsibus applicari non debent.*

4 *Minus damnum iudicatur absoruere voluntatē vnius testatoris in totū circa præstationem anniuersarij, quā alijs vsibus eam applicare.*

5 *Defunctus nō debet sua prouisione fraudari, & crudele iudicatur subuertere iudicia defunctorum.*

Non sufficit facere, quod testator iubet, nisi fiat vt iubet.

Attendendum est, quod testator voluit, non quod voluisse melius esset.

6 *Voluntas testatoris iuri contraria, vel inepta non seruatur.*

7 *Volūtas testatoris, vt non frustretur à lege, nihil illicitum continere debet.*

8 *Si vltima voluntas contineat aliquid illicitum non reijcitur, sed conuertitur in aliam causam honestam, & quorū voluntate, & consensu.*

9 *Si anniuersariorum relinquatur in causam honestā, & quantitas relicta pro implemento non sufficit, conuertitur in aliam causam: & expenditur Concilium Trident. sessione 25. capit. 4.*

10 *Munificentia legantis pro anniuersario debet inscriptione notari, pro eius memoria.*

11 *Si quantitas relicta pro anniuersario sufficiens sit ad illud perficiendum, formaliter, & specificè est seruanda testatoris voluntas, nec potest commutari, salua tamen Sedis Apostolicæ authoritate.*

12 *Principi non potest dici, cur ita facis? & potest contra ius.*

13 *Romanus Pontifex in rebus Ecclesiæ habet amplissimam, absolutam & liberam potestatem.*

14 *Intelligitur l. legatam, ff. de administrat. rerū ad ciuitatē pertinentiū, & Clemen. quia cōtingit, de relig. dom.*

15 *Quando commutatio fit per ordinariū, requiritur causa, secus si per Papam.*

16 *Multi Doctores tenent, etiam in Romano Pontifice, & Principe requiri causam.*

17 *In Romano Pontifice, & Principe cōmutantibus, semper præsumitur iusta causa, & sic commutatio non impugnatur ex defectu causæ.*

18 *Licèt nullus præter Romanum Pontificem possit piam voluntatem alterare, tamen si executioni tradita non fuerit, Episcopus poterit commutare secūdum aliquos, sed contra num. 20.*

19 *Facilius tollūtur facienda, quā facta.*

20 *Verius est voluntatem piam nondum executioni traditam Episcopum alterare non posse.*

21 *Positus ad executionem, non potest alterare dispositionem.*

22 *De expressis in testamento, nihil potest immutari.*

23 *Intelligitur tex. in l. in ijs, ff. de condition. & demonstrat.*

24 Stan-

24 Stante difficultate executionis, poterit Epiſcopus relictũ pium cõmutare.

25 Si propter interdictum anniuerſariũ Miſſarum non poſsit celebrari, poterit Epiſcopus in aliud opus pium conuertere.

26 Si teſtator iubeat anniuerſarij Miſſas celebrari hora vndecima, poterit Epiſcopus iubere, quod tempore veris, ſeu æſtatis celebretur anteriori hora.

27 Si propter difficultatem anniuerſarium adimpleri non poſsit, & teſtator prouiderit, quid faciendum ſit, illud eſt ſeruandum.

28 Quando lex diſponit, quod detur ſatiſdatio, & in eius defectum prouidet de remedio, illo eſt vtendum, nec deueniendum adiuratoriam cautionem.

29 Cum cauſa Epiſcopus poteſt commutare anniuerſarium.

30 Si relinquatur pecunia pro conſtruenda Capella, vbi ſunt plures, & Eccleſia indigeat reparatione, vel relinquatur pro ædificanda Eccleſia in ciuitate, vbi ſunt plures Eccleſiæ ruinoſæ, poterit Epiſcopus conuertere pecuniam in Eccleſiarum reparatione.

31 Contrarium defendit Lucas de Penna, qui hoc dicit reſeruatum Sedi Apoſtolicæ, ſed diſtingue, vt num. 7.

32 Epiſcopus eſt aſtrictus Canones ſeruare, & inferior à Papa non poteſt alterare ius commune.

33 Voluntas teſtatoris eſt lex, ſiue ſapiat ſpiritualitatem, ſiue non.

34 Barbatia diſtinguit inter multiplicem alterationem, ſeu cõmutationem, quarum alia neceſſaria, alia vtilis, alia tollerabilis appellatur.

35 Epiſcopus, ſeu alius inferior à Papa, ſeu Principe non ſolum ex cauſa neceſſaria, ſed etiam vtili poteſt cõmutationẽ facere, intellige referendo ſingula ſingulis, & præuia cauſæ cognitione.

36 Expenditur Concilium Trident. ſeſsione 22. cap. 6. de reformatione.

37 Pecunia relicta pro conſtructione Capellæ, ſeu Eccleſiæ in ciuitate, vbi ſunt plures egentes reparatione, poteſt ab Epiſcopo, præuia cauſæ cognitione erogari in reparationem Eccleſiarum.

38 Anniuerſarium pro virginibus maritandis relictum, commutari nõ poteſt, nec dari intranti Religionem, ſalua Sedis Apoſtolicæ authoritate.

39 Vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, niſi teſtantis.

40 Ratio quare legatum pro virginibus maritandis non poſsit, aut debeat cõmutari.

41 Pontifex Romanus non præſumitur velle vti abſoluta poteſtate, niſi apponat clauſulam.

42 Papa poteſt diſponere de relictis pijs prout voluerit.

43 Maior dignitas, & eminentior qualitas perſonæ, minorem licentiam præſtat ad iniqua.

44 Intelligitur tex. in cap. 2. de prabend. lib. 6. & in Clementina 1. in fine, vt lite pendente.

45 Commutatio vltimæ voluntatis expeditur per reſcriptũ in forma breuis.

46 Reſcriptum, quod breue appellatur, nõ expeditur Bullis plumbatis, ſed annulo Piſcatoris.

47 Breuia non tranſeunt per tot manus quot Bullæ, nec tot expenſæ fiunt in eorum expeditione.

CAPVT XIIII.

1 *QVod ad certam ſpeciem ciuitati relinquitur, in alios vſus conuertere nõ licet.* Verba ſunt Vlpiani lib. 10. diſpution. relata l. 1. ff. de adminiſtr. rerũ

2 ad ciuit. pertin. Potestas namq; cõmutandi relicta per testatorem ad vnum vsum in aliũ, dicitur iuri positiuo contraria, Aymon Crauet. cõsil. 206. numer. 2. vbi quod non solũ talis commutatio contrariatur iuri positiuo, sed etiam æquitati, cũ valde iniquum sit ea, quæ collata sunt
3 pro remedio peccatorum venerabilibus Ecclesijs alijs vsib9 applicare, ita textus in cap. cõquestus, de foro cõpetẽti, ob quã rationẽ talẽ cõmutationẽ appellat iniquã, & cõtrariã naturali equitati, Bal. cõs. 82. in princip. factum proponitur, libr. 1. vbi quod deputatum pro remedio peccatorũ, & animæ testatoris in alios vsus auctoritate Principis conuerti non debet. Et quod talis alteratio voluntatis sit contraria æquitati na
4 turali, tradit Ancharranus cõs. 282. vbi quod minus magnũ grauamẽ esset absoruere voluntatem vnius testatoris in totum circa anniuersarij præstationẽ in pauperes, & ægenas personas, quam alijs vsibus eã applicare. Atque ita talem commutationem execratur Geminianus cõsil. 63. vbi quod est contra publicam vtilitatem: publice enim interest vltima hominum elogia exitum habere, l. vel negare, ff. quemadmodum testamenta aperiãtur, & lex promittit decedentibus ministrare, etiam sepultis, & ad effectum perducere, quæ ipsi viuentes disposuerunt, in authentica de hæred. & falcidia, §. vltim. collatione 1. nec defunctus debet sua prouisione fraudari, vt tradit Lucas de Penna, l. 1. numer. 8. C. de expensis ludorum. Crudele nam-
5 que est subertere iudicia defuncto-rum, Baldus consil. 129. versic. in cõtrarium libr. 1. Symon de Pretis, libr. 1. de interpretatione vltimar. voluntatum, interpretatione 1. solutione 3. vbi, quod non de commutanda, sed de obseruanda vltima voluntate tractandum est. Et facit l. verbis legis, ff. de verborum significatione, voluntates hominum audire volumus, non iubere, inquit Iurecõsultus, l. omnium, C. de testamẽtis, & liberum est decedenti relinquere cui voluerit bona sua, & secundũ eius arbitrium, & stylum, maximè quando relinquit Ecclesiæ, lex prima, C. de sacrosanctis Ecclesijs. Nec sufficit facere, quod testator iubet, nisi fiat vt iubet lex sed si ante, ff. ad Trebellianum. Quod enim testator voluit, nõ quod voluisse melius fuisset, est attendendum, l. extraneum, C. de hæredibus instituendis, & Seneca controuersia 3. inquit: *Interit omne ius omnisque potestas, si viui neglexerint imperia mortuorum*: Et Archiepiscopus Genebrardus lib. de sacrarum electione, iure, & necessitate, cap. 9. & 7. pagina 133. *Quàm scelerati sunt Principes, quàm impij, qui contra ius diuinum, contra ius gẽtium, contra leges ciuiles testamẽtorum: vi, atq; authoritati non obsequuntur: & defunctorum supremam voluntatem, mãdataq; auertũt.* Et Virgilij AEpigramma.

Est legum seruantia fides, suprema voluntas,

Quod mandant fieri, qua docent parere necesse est.

Et Quintilian9 declamatione 301. *Neq; aliud solatium videtur mortuis, quàm voluntas vltra mortem.* Idem eicit Spino rubrica de testamẽtis, par. 11.

11. nu. 9. versic. Cum igitur, licèt hoc dictum magis conueniat Quintiliano Gẽtili, quàm Catholico cognoscenti futuram gloriam tribuendam à Domino iustè operanti, contra quod facit illud Pauli 1. ad Thessalonicenses c. 4. ibi: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut cæteri qui spem non habent:* Quod refertur cap. habent 13. quæstio. 2. & Prouerbiorum cap. 14. ad finem; ibi: *Sperat autem iustus in morte sua.*

Sed cum quotidie videamus has commutationes fieri, quid dicendũ, & respondendum prędictis iurib9. Vt tamẽ meli9 percipias, dic, quod aut testator relinquit legatum in talem causam, quæ de iure impleri nõ potest in aliquem honestum finem, aut in talem, quæ de iure impleri potest.

Primò enim casu cùm voluntas
6 testatoris sit iuri contraria, non seruatur, l. 1. in principio, ff. de vsuris, idem si inepta, l. 1. ff. de conditio. instit. quia nihil illicitum debet conti
7 nere ad hoc, vt non frustretur à lege, textus in authentica de nuptijs, §. quæ verò nunc, versic. Quia ergo, & ibi, §. præfatæ autem. dicitur: *Studij enim nostri est seruare solum legitimas voluntates.* Non tamen reijcitur, sed
8 in aliam causam honestam conuertitur, l. legatum, cum l. sequenti, vbi latè Bart. ff. de vsufruct. legat. & idẽ Bartol. l. 1. ff. de condition. instit. Ioãnes de Platea, l. 1. C. de maiuma. & l. 1. C. de expensis ludorum, libr. 11. Hoc autem fieri debet de voluntate Episcopi, & consensu hæredis, vt in cap. nos quidem, de testamentis, vbi notatur, & in dicta l. legatum.
Aut relinquitur legatum in causam
9 honestã, & quæ de iure impleri potest, & tunc subdistingue, aut quantitas relicta non sufficit pro relicto adimplendo, & tunc idem quod in præcedenti casu, per ea quæ habentur in dicto cap. nos quidem, & per Bart. in dicta l. legatum, & in l. legatam, ff. de administratione rerũ ad ciuitat. pertin. tradit Guillermus Benedictus in cap. Raynuntius, de testamentis, verbo, relinquit, num. 18. & ante eum Imola l. 1. ff. de condition. & demõstration. & si relictũ est Missarum, diminuitur onus, vt nouissimè ita prouisum est per Concilium Tridentinũ, sessione 25. cap. 4. vbi in fine inquit: *Ita tamen, vt semper eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios vsus reliquerũt,* quod
10 etiam disposuit in simili dict. l. legatam, ibi: *Vt in eo munificentia eius, qui legauit inscriptione notetur.* Et l. opus nouum in fine, & l. fin. in fine, ff. de operibus publicis. Et cõducit illud Zachariæ cap. 6. vbi cum Helen, & Tobias, & Idaia, & filius Sophoniæ obtulissent aurum, & argentum tẽplo Domini, ex quo factæ fuerunt coronæ Sacerdoti, inquit text. ille, & coronæ erũt Helẽ, & Thobiæ, & Idaiæ, & Heu filio Sophoniæ memoriale in Templo Domini.

11 Aut quãtitas relicta pro anniuersario est sufficiens ad perficiendum id quod testator reliquit, & tunc voluntas testatoris formaliter est adimplenda, & specificè seruanda, ita quod non poterit fieri conuersio in aliam causam, quantũcumque piã, sinè

ſine licentia Papæ. Clementina, quia contingit, de religioſis domibus, in illis verbis: *Cum tamen ea quæ ad certũ vſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant nõ ad alium (ſalua quidem Sedis Apoſtolicæ authoritate) conuerti.* Vbi notat Cardinal. numer. 3. & 4. Abbas cap. nos quidem, num. 6. de teſtamentis, & ibi Imola num. 13. Couarruu. numer. 9. Capella Toloſana, quæſt. 26. Felin. cap. cum acceſsiſſent, de conſtitut. numer. 17. in fine, & numer. 19. Præpoſitus capite verum, numer. 6. de condition. appoſitis, tradit Platea l. 1. C. de expenſis ludorum. Idem diſponit tex. in l. legatam de adminiſtratione rerũ, in illis verbis: *Legatam municipio pecuniam, in aliam rem, quam defunctus voluit conuertere, citra Principis authoritatem non licet.*

Sed cum ſupra dixerimus, etiam Principem non poſſe mutare piam, vel aliam diſpoſitionem relictã ad vnum vſum in alium, & Imperator fateatur ſe non poſſe reſcribere aduerſus teſtamentum, vt in l. ſi teſtamentum, C. de teſtamentis, & de Papa tradit Angelus ibi, & Aymon cõſil. 296. numer. 2. difficilis redditur diſpoſitio dictæ Clementinæ, quia contingit, & dict. l. legatam.

Quare nonnulli Doctores dicũt illa iura procedere de plenitudine poteſtatis: Princeps enim, vt dicit Baldus cap. Eccleſia, numer. 7. vt lite pendente, dicitur cauſa cauſarũ, & ei nõ poteſt dici, cur ita facis? Et

12 habetur Eccleſiaſtes cap. 8. & ſecundum eundem Baldum in præludijs feudorum, & in cap. cum ſuper, numer. 145. de cauſa poſſeſsionis, & proprietat. cõtra ius omnia poteſt, & eius voluntas ſufficit pro lege, l. 1. de conſtitutio. Principũ, & quod vult pro facto habetur, l. apud eum, ff. de manumiſ. & mutat rerum naturas (intellige, & nõ eſſentialiter, ſed quoad effectum) l. vnica, C. de rei vxor. actione, l. poſſeſſores, C. de fundis patrimonial. lib. 11. vbi Lucas de Penna id colligit, Afflictis cap. 1. de feud. non habent. propriam naturam feud. numer. 1. & 5. & melius in cap. 1. ex quib9 cauſis feud. amittatur, gloſ. 3. numer. 47. vbi quod ex eo poteſt mutare rerũ naturas, quia habet plenitudinem poteſtatis, & poteſt ſtatuere nouum ius, nan poteſt omnia facere, l. fin. C. de Conſulibus lib. 11. quod prius dixit gloſ. ſingul. in cap. veniens, verbo, confirmatam, de trãſactionibus, & inſtar ſacrilegij eſt de factis Principis diſputare, l. 2. C. de crimine ſacrileg. cap. patet, cap. nemo, capit. facta 9.

13 quæſtion. 3. & idem de Romano Põtifice, qui in rebus Eccleſiæ habet ampliſsimam, & abſolutam, ac liberam poteſtatem, textus in cap. 2. de præbend. lib. 6. & Clementina 1. in fine, vt lite pendente, tradit Felinus cap. quæ in Eccleſiarum. numer. 40. de conſtitution. & ibi Decius num. 26. Ripa lib. 2. reſponſorum, cap. 19. numer. 5. Gomez. regula de non tollendo iure quæſito, quæſtion. 1. nu. 7. verſ. Nam in beneficialibus, Gigas de penſionibus, quæſtion. 10. numer. 14. Cota in memoralibus, verbo, Papa, Selua de benefic. 2. par. quæſt. 1. numer. 42. Qui omnes elegantius cæteris loquuntur circa abſolutam poteſtatem Romani Pontificis, & l.

5. vbi

5.vbi Gregor.verbo, *Los beneficios*, titul.5.par.1.

14 Couarruuias tamen aliter intelligit d.l. legatam, ff. de administratione rerum ad ciuitat.& Clementinã, quia contingit, de religiof. domib. nam lib.3.variarum, cap.6.nu.7.versic. Non oberunt huic assertioni, inquit, quod licet testatoris vltima voluntas modis omnibus seruanda sit, vt in cap.vltima voluntas, 13.quæs. 2.poterit Principis authoritate mutari, in his quæ Principis administrationi committũtur, & eius subiacẽt gubernationi, nam tunc testator videtur reliquisse eius conditionis attenta subiecta materia, vt per Principem proprio arbitrio possit liberè commutari. Sicque in d.l.legatã, legatum ad certum publicum opus relictum, authoritate Principis in aliud opus posse expendi, quia opera publica ciuitatum, & legata eis relicta, administrationi Principis commissa censentur, cum Reipublicæ administrator sit. Et eodem modo Romanus Pontifex in dict. Clementina, quia contingit, pecuniam legatam in vsus pios, vt ad beneficia, & sacerdotia instituenda, & ad pauperum alimenta, potest in alia opera itidem pia cõmutare, cum ipse Romanus Pontifex horum omnium sit, ex Canonicis sanctionibus legitimꝰ administrator, & Rector, & eodem modo interpretatur, Sarmiento lib. 1.selecta.cap.8.numer.21.

15 Sed an eo casu aliqua causa sit necessaria, si Romanus Pontifex, seu Princeps faciat commutationẽ, & Bart.l.legatũ, ff. de vsufruct. leg. inquit, quod relictũ à testatore in vnũ vsum, non debet ad alium conuerti, nisi ad id interueniat causa legitima, & authoritas ordinaria. Cæterũ authoritate Principis nulla causa subsistẽte fieri potest, & probat l. legatã municipio, ff. de administratione rerũ ad ciuitat.pertin.& Clemẽtina, quia contingit, de religiof. domibus, vbi Cardin.nu.3.& 4.& notatur in cap.nos quidẽ, de testamẽtis, vbi Abbas, nu.6.Imola, n.13. & hoc

16 est verũ, licet Pinel.in Rubr. de rescind.vend.1.par.cap.2.nu.19.in ea sit sententia, vt Princeps nec Sũmus Pontifex possit sine causa derogare volũtati testatoris, & tandem consulit, quod si agatur de relictis pijs, petatur dispensatio à Suumo Pontifice, quando vero de maioratu, vel relictis magis honoris, & memorię, quã pijs petatur à Principe, de quo Molina lib.3.đ primogenijs, c.3.numer.11.Anton. Gomez. l.40. num. 89.Couarruuias lib.3.resolution. capit.6.numer.1.cum sequentibus, & Mieres de maioratibus, 4.par. quæstion.1.num.10.& conducit tex.in l. hæreditas, in fine, ibi: *Principali vel Põtificali authoritate, ff. de petitione hæreditatis.*

17 Alij autem dicunt, causam requiri in derogatione vltimæ volũtatis, sed si à Principe derogetur, factum Principis non debere impugnari ex defectu causæ, docent Innocentius, & Ioannes Andræas in capit. in nostra, de iniurijs, Antonius Gabriel, titul. de iure quæsito non tollendo, conclus.2.num.1.& post Aret. Alex. & Ias.resoluit Alciatus, l. Gallut, §. & quid si tantum, numero. 132. ff. de liber. & posthum. pro quo est

tex.

tex. in §. semel, instituta de his qui manu.non possunt, pro qua opinione facit, quod in Principe semper præsumitur iusta causa, vt docet Cinus in l. rescripta, quæstio. 3. & 4. C. de precibus Imperatori offerendis, & ibi Bald. num. 10. & alij, quos citat Felinus in cap. quæ in Ecclesiarum, nu. 60. & 61. de constitu.

18 Et licèt nullus præter Romanum Pontif. possit voluntatem piam alterare, id tamen limitat Imol. l. 1. ff. de conditio. institut. quando voluntas sit execura: nam si executioni tradita non sit, secundum eum poterit Episcopus eã alterare, cum quo transit Felinus dicẽs singulare eius dictum, cap. super his, de accusatio. numer. 1. ad fin. & dicit singularem

19 doctrinam Guillermus cap. Raynũtius, verbo, reliquit, num. 20. ex eo, quod facilius tollãtur fienda quam facta, l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. cap. quemadmodum, de iure iurando, dicitque elegantem doctrinam Imolæ Sarmiento lib. 1. Selectarum cap. 8. numer. 24. versic. Ex his intelliges, & Hippolytus singulari 194. Sed ab

20 eis recedit Pinel. in rubrica de rescind. venditione, 1. par. num. 19. ex eo quod tex. in d. Clementina, quia contingit, & ibi Doctores indistinctè loquuntur etiam in voluntate defuncti, quæ semel, vel nunquam habuit executionem, recedit etiam Couarruuias cap. tua, numer. 7. de testamentis. Quorum sententiæ libenter assentior, nam si Episcopus tenetur exequi pias defunctorũ voluntates, capit. nos quidem, de testamentis per potestatem, quæ datur ei ad executionem, non potest alte-

21 rare dispositionem, quam exequi debet. Clementina 1. in fine de præbendis, & in expressis in testamento, nihil immutari potest, tex. est in l. in

22 his, ff. de condit. & demonstrat. cuius verba sunt: *In his quæ extra testamentũ incurrunt, possunt res ex bono, & æquo interpretationem capere, ea verò quæ ex ipso testamento oriuntur, necesse est secundum scripti iuris rationem expediri.* Qui text. ibi scripti iuris rationem intel

23 ligit Sarmiento lib. 1. Selectar. cap. 8. numer. 22. de scriptura testamenti, quæ legis loco habetur.

24 Stante autem difficultate executionis poterit Episcopus relictum pium in alio pio opere erogare, veluti si anniuersarium relinquatur pro Missis cantandis, quæ tunc tempo-

25 ris cantari non possunt propter interdictum: nam poterit relictum in aliud opus pium conuerti, ita tradit Ioannes de Platea l. 1. C. de expẽsis ludorum, vel si iubeat anniuersarij Missas celebrari hora vndecima, quotidie, poterit iubere, quod tempore veris, & æstatis celebretur anteriori hora, vt tradit Aluaradus de coniect. mente defuncti, lib. 4. cap. 2. numer. 9.

27 Aduerte tamẽ, quod quãdo propter impedimentum, seu difficultatatem anniuersarium non potest impleri in specifica forma, sed debet necessariò conuerti in alium pium vsum arbitrio superioris, si testator prouiderit quid faciendum sit, illud est seruandum, l. quidam prædia, ff. de vsufruct. legat. l. liberto suo, §. Lutius, ff. de annuis legat in glos. verb. vtili repetitione, per quæ iura ita te

net

net Platea dict.l.1.C. de expensis ludorum, Petrus de Vbaldis de canonica Episcop. & Parochiali, cap. 7. numer.42.

28 Pro quo facit, quod quando lex disponit fideiussionē dari,& in eius defectum prouidet de remedio, illo est vtendum, nec deueniendum est ad iuratoriam cautionem, l. 2. C. de tutore, vel curatore qui satis nō dedit, l. filius familias miles 117. §. Diui Seuerus, versic. Idem Princeps, ff. de legat. 1. & ad eundē quoque exēplum seruari debet remedium testatoris, cum eius voluntas sit lex, vt supra numer. 23. & infra num. 33.

29 Stante itaque causa (non solum Romanus Pontifex) sed etiam Episcopus, potest commutationē facere, tradit Guillermus Benedictus, capite Raynuntius, verbo, reliquit, numer. 17. de testamentis, vbi quod si testator reliquit viginti annuatim pro anniuersario celebrando in Ecclesia quæ indiget reparatione, nec sit aliunde vnde reparari posit, tūc de authoritate Episcopi, & eius licentia poterit illa pecunia conuerti in Ecclesiæ reparatione per aliquod tempus.

30 Et idem si reliquit pecuniam pro construenda Capella, vbi sunt aliæ plures ad sufficientiam, & Ecclesia indigeret reparatione, nam potest cōsumi pecunia in reparatione, per tex. in l. penultima, vbi Bart. & Doctores, ff. de oper. publ. Et idem si reliquit pecuniam pro ædificanda Ecclesia in ciuitate, vbi sunt plures Ecclesiæ ruinosæ, & egentes reparatione, nec sit vnde subueniri, aut prouideri posit, quia tunc authoritate Episcopi poterit illa pecunia cōuerti in reparatione antiquarum Ecclesiarum, tenet Imola, & Ioannes Andræas in cap. fin. de testamētis, Bartol. l. pater filium, §. Tusculanus, de legat. 3. idē in l. liberto, §. Lucius, ff. de annuis legat. Bald. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine relinq. Angel. l. 1. ff. de condition. instit. quos refert, & sequitur Guillermus Benedictus, cap. Raynuntius, de testamētis, verbo, reliquit, numer. 19. Licèt

31 contrarium tenuerit Lucas de Penna l. 1. C. de expensis ludorum, libr. 11. versic. Secundo quærit, vbi in eo casu quoquis iussit construi Capellam in Monasterio Religiosorum, qui plurimum dormitorio indigebant, cum possent commode sine Capella morari, & in ea, seu alijs Capellis diuina celebrare, tenet non posse fieri citra Summi Pontificis voluntatem, etiam Episcopo dispensante, quia hoc dicit reseruatum Sedi Apostolicæ, ex dicta Clementina, quia

32 contingit. Et ea ratione Episcopus censetur prohibitus, quia est adstrictus Canones seruare, cap. ego, N. de iure iurando: & inferior à Papa non potest alterare ius commune, Doctores in cap. fin. de officio Archipresby. & ibi Hostiens. Ioann. Andræ. cap. 2. de constit. lib. 6. & ca

33 pit. non solum, de appellan. eo lib. & voluntas testatoris est lex siue sapiat spiritualitatem, siue non, vt in authentica de nuptijs, §. disponat, & sic nec legatus de latere id poterit facere Barbatia consil. 23. numer. 2. volum. 1.

Quare Barbatia dict. consil. 23.

34 volum. 1. distinguit inter variam altera-

gium Bononiense, tàm Legistarum, quàm Canonistarum, secundum Iacobum Butr. l. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & clericis. Vnde per dictam rationem per eum expressam sentit Baldus relictum pro
40 virginibus maritandis non posse in alios pios vsus commutari, sequitur Barbatia dict. cons. 23. nu. 2. vol. 1. & Guillermus Benedictus in capit. Raynutius, verbo, qui cum alia matrimonium contrahens, nu. 32. vbi addit illud esse, quia in eo relicto adest fauor procreandæ, ac gignendæ sobolis forsan duraturæ, quæ pro quolibet alio actu etiã pio æstimari non posse, sicque esset alteratio, quæ à nullo fieri potest nisi à Papa, de plenitudine potestatis, de qua nunquam videtur velle vti, tradit Guillermus vbi supra: Nisi apponat
41 clausulam non obstantibus; vel de plenitudine potestatis, Barbatia, cõsil. 23. num. 1. ad finnem, volum. 1.
42 vbi num. 2. quod Papa potest disponere de pijs relictis, prout vult Clementina Dudum, § penult. de sepulturis, licèt teneatur ex vi directiua
43 bene agere. Et sic intelligitur text. in cap. non liceat Papæ 12. quæst. 2. quia maior dignitas, & eminentior qualitas personæ, minorem licentiã præstat ad iniqua; glossa in l. penultim. vbi Bald. ff. de hæred. instit. capit. homo Christianus 40. distinctione, & faciunt pulchra verba Pauli Apostoli 1. Corinthiorum, capit. 10. *Omnia mihi licent; sed non omnia expediunt*, atque ita intelligenda sunt verba text. in cap. 2. de præbend. lib. 6. & in Clem. 1. in fine, vt lite penden-
44 te, ibi: *Salua tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum personatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum Ecclesiasticorũ plena, & libera dispositio ex sua potestatis plenitudine noscitur pertinere.* Quæ verba non possunt inducere, vt iniustũ iustificetur obstante ratione, & dictamine iuris naturalis; & diuini; vt tradit Pinellus in Rub. de rescindend. vend. cap. 2. num. 30.

Et quando Summus Pontifex cõ
45 mutat vltimam legatorum piorum dispositionem, commutatio expeditur in forma breuis, tradit Rebuf. in praxi signaturæ gratiæ, clausula perinde valere, versic. Super literis; sequitur Marcus Antonius Cuchus libr. 1. institut. maior. tit. 5. nu. 23.
46 Et ea expeditio non fit Bullis plũbatis, sed per rescriptum habens ceram cum diui Petri nauicula annulo Piscatoris impressam, vt tradit Cuchus vbi supra, numer. 1. & 9. &
47 dicuntur breuia, quia breuibus scribuntur verbis, vt dicit Staphileus de rescript. in forma breuis, num. 4. vel quia non tot cautiones, aut manuum impositiones desiderãt, quot Bullæ, quæ nona manu subscriptas esse oportet, sed à solo scriba ex his qui sunt à secretis Summi Pontificis conficiuntur, addito signo annuli Piscatoris à Summo Pontifice, & aliquando dantur in pœnitentiaria; & sic minores expensæ pro eorum, quam pro Bullarum plumbatarum expeditione fiunt, tradunt Octauianus Vestrius in praxi lib. 1. cap. 7. Felinus in Rubr. de rescript. vers. Breuia dicuntur, num. 8. Rebuf. in praxi, titul. de breuibus, & bullis, num. 16. sequitur Cuchus, vbi supra n. 9.

AN-

AN CRESCENTIBVS, vel decrescentibus fructibus fundi relicti pro anniuersario, crescat, vel decrescat onus Missarum, vel alterius piæ causæ.

CAPVT XV.

SVMMARIVM.

1 *EXpenditur l.2. C. de alluuionibus, quæ partem affirmatiuam diluit.*

2 *Deficientia facultatum inducit causam diminutionis onerum.*

3 *Deficientibus facultatibus, monasterij diminui debent onera, & suffragia.*

4 *Diminutis redditibus beneficij, mero iure onus beneficij minui debet.*

5 *Existens in dignitate, & non percipiēs redddditus, non obligatur de suo.*

6 *Diminutis bonis anniuersarij, onus Missarū, vel alteriꝰ piæ causæ minui debet.*

7 *Clerici non possunt obligari pacto Missas dicere pro stipendio, possunt tamen ab spōte dātibus recipere eleemosynas.*

8 *Cessantibus in totū redditibus anniuersarij, in totum cessat onꝰ anniuersarij, vt diminutis in parte, cessat pro parte.*

9 *Pars est eiusdem naturæ, & qualitatis, cuius est totum.*

10 *Expenditur motus proprius Pij Quinti super forma creandi census.*

11 *Si legatum relictum cum onere euincatur pro pārte, onus quoque pro rata minui debet.*

12 *Emergens Calamitas nouum exposcit auxilium.*

13 *Sancta Ecclesia Toletana ita adimplet anniuersaria illa, pro quibus vnū dipendium, seu marapetinum datur cuilibet præbendato, etiam Canonico, ac si magna quantitas distribueretur.*

14 *Ecclesiæ, & clerici priuilegio gaudēt, ne conueniātur vltra quā facere possūt.*

15 *Si res relicta pro anniuersario præstat magnos redditus, non correspondentes oneri anniuersarij, sed ampliores, non minuetur onus ob sterilitatem aliquorum annorum.*

16 *In æqualitate inest bona fides, & nemo debet lamentari de lege æquali.*

17 *Licēt particulare damnum contingat in re emphytheutica, non fit remissio, quia canon non proportionatur ad quātitatem fructuum.*

18 *Si fructus anniuersarij augeantur, augeri debet numerus Missarū, & n.19.*

19 *Contrariorum eadem est disciplina, & idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.*

20 *Quando onus imponitur habito respectu ad redditus, minuitur, & augetur auctis, & diminutis redditibus respectiuè.*

21 *Lex legatum, §. vini salerni, ff. de annuis legat. & lex eo vino, ff. de tritico, & oleo leg. conciliantur cum l. Lutius, ff. de alimentis leg. & l. quidam 99. de legat. 1. & l. Firmio in principio, ff. ad Trebelliannm.*

CAPVT XV.

1 HI *Quos Inundatio Nili fluminis reddidit ditiores pro terris, quas possident, tributorum præstationem agnoscant, & qui suum deplorant patrimonium diminutum, alieno saltem functionis onere liberentur.* Verba sunt Archadij Imperatoris relata l.2.C.de alluuionibꝰ, quibus verbis manifestè diluitur quęstio, dū inuunt auctis bonis augeri onus, & minui diminutis, subueniendūque esse his, qui deplorant diminutum esse patrimoniū, vt tributū, quod eis impositū erat diminutio

2 nutionem proportionabiliter recipiat. Deficiētia enim facultatem inducit causam diminutionis onerũ, l. cura, §. deficientiũ, ff. de munerib9, & honoribus, glossa l. omnes, la 1. C. de annonis, & tributis, cap. propter sterelitatē, de locato, l. forma, §. illud, ff. de censibus.

3 Et sic diminutis facultatibus monasterij, diminui debent onera, cum & suffragia cessent, vt inquit Romanus cons. 369. num. 25. & 30.

4 Sic diminutis redditibus beneficij mero iure onus beneficij minui debet, tradit Gigas de pensionibus, quæst. 35. nu. 8.

5 Sic existens in dignitate, & non percipiens redditus, ex quibus possit illi satisfieri, nō obligatur de suo, Abbas Panormitan. cap. nisi essent, nu. 10. in fine de præbendis.

6 Sic etiam diminutis bonis anniuersarij, onus Missarũ, vel alterius piæ causæ minui debet, vt in specie tradit Aluaradus de coniecturata mente defuncti, lib. 2. cap. 2. §. 1. n. 37. quod maximè procedit in anniuersario Missarum, quia clerici non 7 possunt obligari pacto Missas dicere pro stipendio, quia esset Symoniacum, vt tradunt omnes, præcipuè Panormitanus, & Ioannes Andræas, c. significatum, de præbendis, licet bene possit testator, vel alter absq; vllo pacto rem suam Ecclesiæ relinquere, vel dare pro Missis celebrādis, & vt fiat anniuersarium, textus est (vbi cōmuniter Doctores) in d. c. significatum, de præbendis, quāuis ibi Ioannes de Immola, num. 12. & Innocentius capit. 3. prælati vices suas contrarium teneāt, & quod Sacerdotes etiam ab sponte dantibus non possint recipere quidquam pro Missis celebrandis, per caput eos, & caput emendari 1. quæst. 1: Ripa tractatu de peste, libr. vltimo, in tertio remedio: sed eorum opinio est limitanda, vt procedat si adsit pactum, secus aliàs, vt tradunt Panormitanus, & Ioannes Andreas in cap. significatum, de præbendis, quos refert, & sequitur Altamiranus de visitatione, in verbis etiam testamentorum, nu. 61. Lellius de Zanchis, de priuilegijs Ecclesiæ, priuileg. 40. num. 13. Surdus consil. 295. num. 7. & conducunt tradita à Cacherano Osasco decis. 99. nu. 93.

8 Et sicut in parte diminuitur on9, diminutis redditibus pro parte, si in totum extinguātur, in totum cessabit onus; quia idem iuris est de toto quoad totum, quod est de parte quoad partem, l. quæ de tota, ff. de rei vend. Quia pars est eiusdē natu-9 ræ, & qualitatis cuius est totum, l. si grege legato, ff. de leg. 1. per quem text. ita tenet Tiber. Decian. cons. 22. num. 10. volum. 1.

10 Sicque in motu proprio Pij Quinti super forma census, quemadmodũ si tota res pereat, vel infructuosa efficiatur, extinguitur totũ onus censuale, ita perempta parte, vel infructuosa effecta, extinguitur on9 pro parte.

11 Sic si legatũ relictũ cũ onere non valeat in totum, sed euincatur pro parte, onus quoque pro rata minui debet, l. ei qui amplius, ff. de donat. Parlad. 3. par. differētia 7. §. vnico, 12 num. 7. Sic si hæreditas relinquatur cũ onere, & auferatur pro parte, vel

defalcetur, itidem onus pro rata minuitur, l. Plautius 43. in princip. & in fine, ff. de conditio. & demonstr. Emergens namque calamitas nouum exposcit auxilium, & nouum suffragium, tradit Marsilis singulari 619.

13 Sed hoc cessat in alma Ecclesia Toletana, in qua ita adimplētur anniuersaria illa, pro quibus vnum dipondium datur cuilibet præbendato etiam Canonico, ac si magna quãtitas distribueretur, cuius exemplo reliquæ Ecclesiæ deberent facere: dum tamen non egeant, sed habeãt sufficientes facultates ad sui sustentationem, aliàs enim nullatenus tenerentur.

14 Ecclesiæ enim, & clerici priuilegio gaudent, ne conueniantur, vltra quam facere possunt, glossa ordinaria in l. miles, ff. de re iudicata, quam sequuntur Canonistæ, cap. Oduardus, de solutionibus, & in capite olim, el segundo, de restitutione spoliatorum, & est glossa in cap. studeat, verbo, & sui, 50. distinctione, vbi dicit, quod clericus hoc gaudet priuilegio, & ita exigit, quod tantum ei remaneat, vnde se, & quos secum habet (ex necessitate tamen) possit commodè sustētari, ex quo arguit Gigas de pensionibus, quæst. 35. nu. 8. quod si propter Ecclesiã clerici gaudent hoc priuilegio, à fortiori Ecclesia eo priuilegio vtetur, quia propter quod vnũquodque tale, & illud magis, authētica multo magis, C. de sacrosanctis Ecclesijs, Clementin. 1. de reliquijs, & veneratione Sanctorum.

15 Supradicta autem de minuendo onere anniuersarij diminutis redditibus limitabis, vt tunc demum procedant, & habeant locum si diminutio sit perpetua, secus si temporalis: nã si bona relicta pro anniuersario præstant communiter magnos redditus, qui non correspondent oneri anniuersarij, sed sunt multo maiores, & ampliores, vt in emphytheuticis cõtingit, & ob sterilitatem aliquo vel aliquibus annis fructus deficiant, nihilominus anniuersarium est sine diminutione adimplendũ, ita tenet Romanus consil. 369. numer. 31. cũ enim reliquis annis, etiã si fructus excreuerint non plus oneretur in anniuersario, licèt percipiãtur ampliores fructus, ita per cõtrarium diminutis fructibus, ob sterelitatem, non debet diminui onus anniuersarij, vt æqualitas seruetur.

16 In æqualitate enim inest bona fides, Ias. l. final. numer. 99. C. de iure emphytheutico; argumento l. sed & milites, post principium, ff. de excusation. tutorum, l. non solum, §. de vno, ff. de ritu nuptiarum. Et nemo debet lamentari de lege æquali, vt inquit Aymon Craueta consil. 195. numero 5. pro quo est textus in cap. quanto de censibus.

17 Atque ita Romanus vbi supra intelligit glossam in lege prima, C. de iure emphytheutico, quatenus tenet non minui solutionem Canonis pro re emphytheutica: quamuis particulare damnum in ipsa re contigerit, vt procedat, quia Canon non proportionatur ad quantitatem fructuum, seu commoditatis, cùm sit longe minor, quem sequitur Cacialupus in tractatu de pensionibus, quæstione septima, &

Gigas

Cigna eod. tractat. quæst. 35. num. 9. in fine.

Quando autẽ fructus nõ ampliores sunt, sed correspõdẽtes oneri Missarum, vel alterius piæ causæ pro ea parte, qua diminuti fuerint, diminui debet, & onus per supradicta.

18 Et pari ratione si fructus augeantur, augeri debet numerus Missarũ. Contrariorum enim eadem est dis-
19 ciplina, textus in principio, instituta de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Idemque operatur oppositum in opposito, quod propositũ in proposito, l. si ex toto, in principio, & l. quod in rerum, §. si quid post, de legat. 1. l. fin. de legat. 3. & commodum ab incommodo regulatur, vt qui onus sentit, sentiat, & commodum, & è regione, l. secundum naturam, ff. de regulis iuris, vbi Decius glos. in capit. si Episcopis, de offic. ordinarij, lib. 6. text. in l. & si contra 35. in fine, ff. de vulgari, ibi, vt quemadmodum portio, quæ per bonorum possessionem accesserit, auget legata, ita & hæc quæ abscesserit minuat, per quem text. in nostra anniuersariorum materia, ita tenet Aluarado de coniecturata mente testat. lib. 2. cap. 2. §. 1. numer. 37. & comprobatur l. 2. C. de alluuionib9 relata in principio huius capitis, & facit quod tradit Nicolaus Balbi, in consil. quod est inter decisiones Cacherani Osasci, post decisionem 68. num. 16. vbi quod quando onus imponitur habito respectu ad redditus, debet illud onus regulari, & limitari secundum quantitatem redditũum, & illis auctis, & diminutis augeri, vel diminui on9 respectiuè, quod etiam tradit Decius consil. 335. & quod augeatur onus si excreuerint redditus, tradit glos. in cap. fin. verb. excreuisse, de verborum significationẽ. Ex quo infero ad intellectum l. legatum, §. vini Falerni, ff. de annuis legat. & l. ex eo vino, ff. de tritico, vino, & oleo leg. quibus iuribus si deficiat fructus, hæres nõ tenetur supplere, quia legatum fuit relictum ex eo quod nasceretur singulis annis ex fundo; & sic habito respectu ad fructus: diuersum tamẽ erit si fuerit pecunia legata, quæ nõ nascitur ex re demõstrata, quia tũc hæres tenetur de alijs soluere, l. Lucius, ff. de aliment. legat. l. quidam 99. de legat. 1. ita intelligit Franciscus de Claperijs in sua centuria, causa 11. quæstio. 2. numer. 3. & 4. vbi respondit ad l. Firmio, in principio, ff. ad Trebellianũ, vt procedat quando ex eo fundo tot fructus percipiebãtur, quot ex eis singulis annis poterant haberi numi legati, quo casu non supplentur ab hærede, sed expectabitur sequens annus.

Sed tu dic, quod si dispositio est restricta ad redditus alicuius prædij, cùm taxatiuè relinquatur, non debet aliunde suppleri, l. cùm certus, ff. de tritico, vino, & oleo leg. nec hæres tenebitur vltra redditus fundi, vt nec tenetur soluere de suo, quãdo testator legauit đ bonis suis, Aym. consil. 187. n. 4. Bene tamen verũ est, quòd si sit legatũ annuũ relictum pro anniuersario ex fructibus alicuius fundi taxatiuè, & propter sterilitatẽ, vel aliã causam non percipiatur fructus vno anno supplebitur ex fructibus sequentis anni, ex

d.l. legatum, §. vini falerni, ff. de annuis legat. & l. ex eo vino, ff. de tritico, vino, & oleo leg. & d.l. Firmio, & eo casu non minuetur anniuersarij onus, vbi autem solutioni annui relicti fundus esset adiectus demonstratiuè, statim hæres tenebitur soluere de alijs bonis, per l. Lutius 12. ff. de alimentis, & cibarijs leg. quã distinctionem facit Paulus Castrensis cons. 338. nu. 3. volum. 1. & sentit Franciscus Beccius cons. 94. num. 8. Nec credẽdum est testatorem velle releuare hæredem cum suæ animę præiudicio contra bene ordinatam charitatem, cap. nisi spetialis, in fine, de authorit. & vsu palij, vbi glos. verbo eligemus alegat. cap. si non licet 23. q. 5. & l. pręses, C. de seruitut. & aqua.

POSSIDENS BONA CVM onere soluendi certam pitançam clericis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, an teneatur soluere augmẽtatis, vel solum pro numero existentium tempore constituti anniuersarij?

CAPVT XVI.

SVMMARIVM.

1 *VErba generalia pacti, seu indefinita referuntur ad ius de præsenti competens non ad ius, quod in futurũ potest competere quantumcũq; ex causa de præsenti.*

2 *In contractibus semper inest conditio, rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, & conuentio non extenditur ad incognita.*

3 *Vltima voluntas refertur ad tempus testamenti.*

4 *Legata pecunia debita, non comprehenditur ea pecunia, quæ testamenti tempore non deberetur.*

5 *Legato fundo cum instrumentis nõ veniunt instrumenta, quæ post tempus testamenti reperiuntur.*

Legatum factum filiabus alicuius eas solas comprehendit, quæ tunc extant cũ dies legati cedit non postea natas.

6 *In concessione officiorum, seu beneficiorum facta à Romano Pontifice, non veniunt beneficia, seu officia creata post concessionem.*

7 *Si tempore contractus, & testamenti erat certus numerus clericorum, promissum seu relictum pro anniuersario non debetur augmentatis.*

8 *Expenditur in contrarium consilium Alexandri 178. volumin. 2. & consilium 17. Pauli Castrensis.*

9 *Diluitur quæstio de fornario, qui se obligauit coquere panem alicuius familiæ, & numeris sequentibus.*

10 *In his quæ pendent à futuro euentu, nec minori succurritur.*

11 *Interest promissio, seu obligatio facta fuerit nomine vniuersali, generali indefinito, aut particulari.*

12 *Nomen collectiuum vniuersale, comprehendit augmentum superueniens, & quid sit collectiuum vniuersale; & quid collectiuum nominale.*

13 *Quid contineatur, & veniat nomine indefinito, vel particulari.*

14 *Intelligitur l. non modus, C. de seruitutibus, & aqua.*

15 *Intelligitur c. cũ capella de priuileg.*

16 *Expenditur c. quia circa de priuileg. & traditur eius intellectus.*

17 *A proprietate vocabuli receditur, vt seruiatur intentioni, de quo ponuntur multa exempla.*

18 *Quan-*

18 *Quando indefinita æquipolleat vniuersali.*

CAPVT XVI.

1 R*Vtilia Polla emit lacum Sabbatenē Angularium, & circa eum lacum pedes decem: quæro nunquid & decem pedes qui tunc accesserūt sub aqua sint, quia lacus creuit, an proximi decem pedes ab aqua Rutiliæ Pollæ iuris sint? Proculus respondit: Ego existimo eatenus lacum, quem emit Rutilia Polla, venisse, quatenus tunc fuit, & circa eum decem pedes, qui tunc fuerunt, nec ob eam rem quod lacus postea creuit latius eam possidere debere quā emit.* Verba sunt Proculi Iurisconsulti lib. 11. Epistolarum relata, l. Rutilia 69. ff. de cōtrahēda emptione. Ex quibus verbis colligitur, quod promissio restringitur ad numerum existētem tempore promissionis: verba enim generalia pacti, seu indefinita, referuntur ad ius de præsenti competens, non autem ad ius, quod in futurum competere potest, quantūcumque ex causa de præsenti, l. si ita scripsisset 47. de legat. 2. Bart. l. qui Romæ, §. duo fratres, n. 18. in fine, & ibi Ripa, num. 74. de verb. oblig. sequitur Barbos. l. si cū dotem in princip. nu. 40. solut. ma-
2 tr. In cōtractibus enim semper inest conditio, rebus sic stātibus, & in eodem statu permanentibus, c. quemadmodum, de iur. iur. l. cum quis, ff. de solutio. l. quod seruus, ff. de conditione causa data, Aym. cons. 25. n. 1. & conuentio non extenditur ad incognita contractus, l. cum Aquiliana, & l. quæ cum tutoribus, ff. de trāsactionibus.

3 Sic etiam vltima voluntas refertur ad tempus testamenti, textus celebris in l. si ita legatum, ff. de auro, & argēto leg. ibi: *Id legatū videtur, quod testamenti tempore fuisset*, & l.
4 fin. eo tit. tex. in l. si ita 47 ff. de leg. 2. vbi legata pecunia debita, nō cōprehenditur ea pecunia, quæ testamenti tempore non deberetur.

5 Sic legatis fundis, cū instrumētis non veniūt instrumēta, quæ post tēpus testamēti reperiūtur esse illius fundi, l. Iulianus, cū l. sequēti, de leg. 3 & de verbis cōtractus, & testamēti, quod referātur ad tēpus contractus, & testamenti. Valascus consultatione 58. num. 3. Sic legatum filiabus alicui9 factū eas solas includit, quæ tūc extāt, cū dies legati cedit, non autem alias postea natas, tradit Roman. cōs. 408. n. 9. per l. cū pater, §. hæreditatē, ibi, inter eos qui eo tēpore vixerint, de leg. 2 & l. si cognatis, ff. de rebus dubijs, ibi: *Testamenti tempore fuerunt*, de quo Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glos. 9. num. 95. & Frācisc. Aretin in. subscriptione ad cōs. 152. Bartolom. Soci. n. 13. vers. Sed tamē his nō obstātibus, vol. 1.

6 Sic in cōcessionibus officiorum, seu beneficiorū facta à Romano Pōtifice, seu Principe, nō veniunt beneficia, seu officia creata post cōcessionē, Clementina fin. de rescriptis, de quo Barbos. l. diuortio, §. quod in anno, n. 16. cū seqq. Menes. l. non modus, numer. 4. C. de seruitutibus, & aqua.

7 Et sic si tempore contractus, & testamenti erat certus numerus clericorū, promissum, seu relictū eis pro anniuersario, non debetur augmentatis vltra dictum numerum. Et pro hac parte adduco text. singularem

in c.quanto, de censibus, vbi obligatus procurationem præstare fratribus alicuius conuentus, si numerus eorum nimis creuerit, adeò quod si promissor teneretur ad procurationẽ præstandã omnibus fratrib9, nimis grauaretur, potest implorare iudicis officium, vt ei succurratur.

Sic priuilegium concessum monasterio, & capellis suis, non extenditur ad capellas post modũ acquisitas, cap. cũ capella, de priuilegijs.

Sic licet prædia, quibus debetur seruitus, fuerint aucta, nõ tamen augetur modus aquæ ducendæ, l. non mod9, C. de seruitutib9 & aqua, per quem tex. tenẽt Petrus, & Cinus ibi, quod si rusticus promisit dare cuilibet Canonico Sancti Martini decẽ pro anniuersario, & tẽpore promissionis, nõ erant nisi decem, & postea sunt viginti, non tenetur dare augmẽtatis, & idẽ tenet Ioãnes de Imola in Clement. literas, de rescriptis, quos refert, & sequitur Cæpola de seruitutibus vrbanorũ, c. 50. de furno, n. 21. idẽ tenet Guillermus Benedictus, c. Raynũtius, de testamẽtis, verb. & sobolẽ, quã gestabat in vtero, nu. 54. vbi dicit se habuisse de facto in rustico, qui reliquit Præsbyteris sui loci certum quid, & prædium pro anniuersario, & tenet nõ deberi augmẽtatis vltra numerũ existentẽ tempore testamenti, quod ante eũ tenuit Baldus, qui loquitur in anniuersarijs d. l. non modus, C. de seruitutibus, & aqua, & eis non relatis tenet Aluarado de coniecturata mẽte testator. lib. 2. c 2. §. 1. n. 38. vbi ponit exemplũ in eo qui reliquit, quid certũ vnicuiq; clerico Ecclesiæ suæ, vel annuã charitatẽ de pane, & casseo, more rusticorũ, vt ipse inquit, & ibi dicit ita tenere omnes Doctores post Albericũ d. l. nõ modus, & ibi Ant. Menesius, Padilla, num. 3. alios referens.

8 Sed cõtra hoc tenet Alex. cons. 178. vol. 2. vbi defendit, quod locatores Datij qui cõuenerũt eo apposito, quod nõ perciperẽt Datiã ex sexdecim de quodã collegio, nõ possũt percipere à septem qui fuerunt aucti illis sexdecim.

Et cõfirmatur sentẽtia Alexãdri ex traditis à Paul. Castr. cõs. 17. incipienti, causa, quæ vertitur in fine, & Abbate in c. quãto, de censibus, qui tenẽt, quod si fornarius se obligauit 9 coquere panẽ alicuius familiæ pro decẽ in anno, & augeatur familia, quod tenetur adhuc coquere pro auctis, nec potest petere mai9 salariũ, quod etiã tenet Hippolyt. singular. 134. vbi inquit eã esse rationẽ, quod si familia ad pauciores deuenisset, & esset diminuta per mortẽ, vel absentiam, fornarius nõ deberet minus salarium percipere, & sic tãquã pendẽs à fortuna in casu quo augeatur, nõ potest conqueri: in his enim, quæ pẽdent à futuro euẽtu, nulli fit 10 iniuria, vt diximus sup. c. 7. n. 61. & sic in his fortuitis, nec minori succurritur, l. verũ, §. sciẽdũ, ff. de minoribus, ibi: *Neq; enim euentus dãni restitutionẽ indulget, sed inconsulta facilitas.*

Sed in hac difficultate subtilis Cæpola de seruitut. vrban. c. 50. de furno, n. 21. vbi latè examinat quæstionẽ, distinguit in hũc modum. Quod aut promissio fuit facta sub nomine vniuersali, vt familiæ meæ, & tũc tenea-

neatur pro augmento, ex quo nomi
na vniuersalia recipiunt augmentũ,
& diminutionem,l. peculiũ in prin-
cipio,de leg.2.cum alijs: aut est fa-
cta promissio sub nomine particula
ri, vt si promissio sit facta mihi, &
duobus filijs meis,& tunc non tene-
tur vltra personas nominatas, vt in
l.in agris, de acquir. rerũ dominio,
atq; ita inquit intelligẽdũ esse text.
in l. nõ modus,C.de seruitutibus.

Aut promissio est facta sub nomi
ne generali,mihi & omnibus liberis
meis,& tenet idẽ,quod in vniuersa-
li,aut est facta promissio nomine in
definito,vt si promittat mihi,& libe
ris meis, & tunc inquit tacitè cense
ri actũ de filijs existentibus tẽpore
contractus, quia de futuris in dubio
non videtur actũ secundũ propriam
significationem verborũ, vt proba-
tur l.seruitus, ff. de seruitut. vrban.
& tandem inquit, quod ista est satis
difficilis materia, & eius decisionẽ
subijcit correctioni meli9 sentiẽtis.

Sed certè subtilis Doctor elegan
ter loquutus est, atq; ita Alex. (qui
appellatur lucerna ardẽs,in Cathe-
dris iuris ciuilis,in suo elegãti consi
lio 178.vol.2.)eadẽ vtitur distinctio
ne nõ relato Cæpola,& inquit,quod
in casu à se posito in dict. consil. ea
ratione contractus extẽditur ad sep
tẽ ciues auctos in Collegio,quia im
munitas fuit concessa officio sexde
cim, & omnibus qui essent de illo
Collegio,qui emerent,vel contrahe
rent, & sic per nomen collectiuum
vniuersale, quod comprehendit au-
12 gmentum superueniens de futuro,
vt in d.l.peculium,de legat.2. &l.
si grege,de legat.1.& l. grege, ff. de
pignor.& l. penultima, ff. de fundo
instruct. & scias, quod nomina col-
lectiua vniuersalia sunt ea,quæ præ
seferũt quid diuersum ab ipsis reb9
cõprehensis sub nomine, nec sumũt
nomen ab ipsis rebus significatis, vt
sunt hæc nomina, vniuersitas, Colle
giũ,peculiũ,grex,& similia,de qui-
bus in l. proponebatur, ff. de iudic.
& in l. sicut, §. in decurionibus, ff.
quod cuiusq; vniuersit. nomine,l.pe
culiũ.41.ff.de peculio,l. si grege, de
legat.1. de quo optimè Barbosa in
Rub.soluto matrimonio,3.par.n.7.
& 8.vbi, quod in his veniunt aucta,
secus autẽ in collectiuis nominali-
bus,quæ sunt nomina, quę capiunt
nomen ab ipsis rebus comprehẽsis,
vt argentum,& vestis.

13 Quod secus esset,si nomine parti
culari,seu indefinito vteretur: quia
si particulare, non extenditur vltra
personas nominatas: si indefinito, vl
tra existentes tẽpore promissionis,
vt tradit Alex.nu.10.& 20.d.consil.
178.volum.2. Ex quo infertur,quod
si anniuersarium relinquatur cleri-
cis certi loci,& sic per verba indefi-
nita, si aucti fuerunt clerici, non de-
betur augmẽtatis vltra numerum,
qui erat tẽpore testamẽti, vt tradũt
14 Doctores per text.ibi, in l.non mo-
dus,C.de seruit.& aqua, & ex Petro
Cino ibi,ita tradit Alex.d.cõs.178.
nu. 20. vbi ponit exemplum in eo,
qui promisit Canonicis per verba
indefinita, atque ita dicit intelligẽ-
dam esse dict.l.non modus.

15 Infertur etiam ex hoc intellectus
ad tex. singularẽ in cap.cũ capella,
de priuilegijs, vbi exẽptio à iurisdi-
ctione ordinaria cõcessa à Romano

Pontifice Canonicis Capellæ Burgundiæ, non extenditur ad causas non tangentes ipsam Capellã; quod ea ratione procedit, quia exemptio fuit concessa indefinite, non autem vniuersali nomine, ita intelligit Alexand. dict. cons. 178. num. 20. quem intellectum, licet alijs vtatur verbis ad dict. cap. cum Capella; signat Couarruuias practicarum, quæstio. 11. numer. 5. vbi inquit, quod capellani non vniuersaliter fuerunt exẽpti, sed quatenus operam dederint capellæ; vt eius ministri, quia illa exemptio non est generalis, & absoluta. Sicque restringenda ex mente pronuntiantis ad res tangentes capellam. Est enim indefinitè concessa exemptio.

16 Sed contra prædicta fortiter obstare videtur textus in capite quia circa, de priuilegijs, vbi probatur, quod si Episcop9 remiserit decimas Episcopales indefinitè, nõ solũ videtur remisisse pręteritas, sed etiã futuras, & põderat tex. ibi ad decisionẽ, quod Episcopus per verba indefinita remiserit, quasi parẽ vim habeãt, ac si vniuersali oratione essent prolata, pro quo etiam facit communis traditio, quod indefinita æquipollet vniuersali, quam ponit glossa in capite vt circa, verb. aliorum, de electione libr. 6. vbi, quod ea traditio procedit secundum Iuristas, & Logicos, text. in l. 1. vbi Doctores, ff. de regulis iuris, Bart. & Doctores in l. si ita delegat. 2. in principio, capite si Romanorum 19. distinctione.

In qua difficultate, Alexand. vbi supra inquit, quod tex. in dict. capite, quia loquitur in beneficio, quod debet fauorabiliter interpretari, capit. cum dilecti, de donatio. cũ qua interpretatione, post glossã ibi trãsit Panormitan. num. 5. Felinus cap. causamque, numer. 12. de rescriptis, Crotus l. omnes populi, num. 153. de iustitia, & iure, Fortunius l. Gallus, §. & quid si tantum, numer. 166. Alciatus l. verbum erit, numer. 7. ff. de verborum significatione. Et dicit eum receptum intellectum Couarruuias practicarum, cap. 2. num. 1. ad fin. sequitur Barbosa, l. diuortio, §. quod in anno, num. 16. soluto matrim. vbi addit, quod ibi donatio nõ erat nimis præiudicialis.

Sed licet iuuetur is intellectus ex verbis text. ibi: *Ac in beneficijs plenissima est interpretatio facienda*, non est sufficiens ratio, nisi adiungamus aliam rationem, quam tradit Couarruu. lib. 1. variarum cap. 13. num. fin. versic. decimoquinto, vbi addit, quod in dict. cap. quia circa, Episcopus voluit remittere ius sibi competens ad decimas monasterij, nihilque sibi reseruare. Et sic tex. attẽta mente concedentis, comprehendit decimas possessionum temporis futuri, ex interpretatione enim indefinita ęquipollet vniuersali, non autem ex propria significatione, vt dicit Bart. l. qui ædificium, ff. de seruitut. vrbanorum. Sicque in casu illius text. cap. quia circa, interpretando mentem Episcopi, verba indefinita admittuntur in vniuersum.

17 Nec mirum siquidem à proprietate vocabuli recedẽdum est, vt impleatur intentio proferentis, l. si vno anno, in principio, ff. locati, vbi verbum donationis sumitur in impro-

prio

prio ſignificatu, ibi: *Quaſi non ſit donatio, ſed tranſactio.* Et ſic verbum, dare, quod ex ſe importat dominij translationem, vt in l. vbi autem non apparet, §. 1. ff. de verborum obligation. §. ſic itaque, inſtitut. de action. ſi proferatur in contractibus, de quorum natura eſt ſola traditio, non importat dominij translationē, l. ſi ſtipulatus 4. ff. de vſuris.

Sic verbum, trado, quod ex ſe nō importat dominium, nec dominij translationem, propter ſubiectam materiam, ſumitur pro dari, ſi proferatur in materia, quę requirit trāſlationem dominij, l. in conuentionalibus, §. fin. ſecundum vnum intellectum, ff. de verborum obligation.

Sic verbum, tutorum, ſumitur pro verbo, curatorum in l. pater Seuerinam, §. conditionum, ff. de condition. & demonſtrat. & habes alia exempla, l. inſulam, ff. de præſcript. verbis, l. Lucius, la 1. ff. depoſiti, l. ſi alienam in fine, l. vbi ita donatur, ff. de donat. cauſa mort. & cum verba debeant ſeruire intentioni, vt tradit Tiberius conſ. 1. numer. 176. vol. 1. vbi refert pulchra verba Ciceronis, quem ad id videas. Quãuis ſi conſtet de voluntate teſtatoris, vel contrahentis, receditur à proprietate vocabuli, l. non aliter, ff. de legatis 3. cum alijs à me relatis, Aymon cōſil. 245. numer. 6. & conſ. 301. num. 3. Molin. lib. 1. de primog. cap. 4. numer. 20. & Auendañ. reſp. 12. num. 1. Leon. reſpon. 34. numer. 6. Burg. de Paz conſil. 19. num. 6. Tiraq. l. ſi vnquam, verbo, reuertatur, numer. 37. Valaſcus iur. emphyt. quæſt. 25. numer. 19. Antonius Gomez l. 50. Tauri, numer. 4. verſic. Tertio facit, Didacus Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. ordinam. pagin. 175.

Et eodem modo declaratur tex. in l. ſi ſeruitus, ff. de ſeruitututibus vrban. vbi conſtituta ſeruitute ne luminibus officiatur, & ſic indefinitè intelligitur in vniuerſum, ne luminibus officiatur præſentibus, nec futuris: ſumitur namque ea interpretatio contra propriam indefinitè orationis ſignificationē ex ſubiecta materia, & mente contrahentiū, quia non videtur, qui ita ſibi cauet, percludere ſibi viam faciendi alias feneſtras, vel ampliores, vti explicat Alciatus, l. verbum erit, ff. de verborum ſingnificatione, Ioannes Corraſius in Rubric. de ſeruitutib9, numer. 31. quos refert, & ſequitur Couarruu. dict. lib. 1. variarum cap. 13. numer. 9. verſ. Septimo colligitur, quo loco latè Couarruu. diſputat, an indefinita vniuerſali æquipolleat, & reſoluit, quod non niſi in cauſa neceſſaria, aut ex ſubiecta materia, vel ſi ſint prolata in ſtatuto, aut per verba negatiue concepta, quem ſemper videas in materia, & Manticam de coniecturis, tit. 5. numer. 10. & 11. Meneſiū l. cum virum, nu. 8. C. de fideicommiſ. Thomas Sanchez de matrimonio libr. 3. diſput. 44. numer. 2. colum. 4. Menochius lib 1. præſumpt. 46. numer. 31. & libr. 40. præſumptione 21. num. 5. & præſumptione 62. numer. 7. & 10. Brunorū Aſole in compendio, verbo, indefinita, & l. ſi plures 96. de legatis 3.

(∴)

18

SI QVIS RELINQVAT certos redditus clericis, vt Canonicis, portionarijs, seu capellanis Ecclesiæ Toletanæ, vel Parocho, & beneficiatis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, & in celebratione, non adsint omnes, relictum sit dandum interessentibus, vel vnicuique rata relicti.

CAPVT XVII.

SVMMARIVM.

1 *Distributiones anniuersariorum, tantummodo dantur interessentib9, & habentur ad instar distributionum quotidianarum Cathedralium Ecclesiarum.*

2 *Idem seruatur in portione panis relicti: & idem de cereis, & cādelis, siue dentur pro anniuersario, seu pro septimo, vel nono, vel tricesimo die.*

3 *Limitātur prædicta. quādo aliquid certū relinqueretur cuilibet clerico.*

4 *Si quantitas non separatim, sed coniūctim relinquatur clericis loci, vel alicuius Eclesiæ, pars deficientium interessentibus accrescit.*

5 *Si fundator Ecclesiæ iussit dare quotānis patrono candelam in die Purificationis, & mortuo patrono remaneāt plures filij, licet ad omnes transeat ius patronatus, nō omnibus est danda cādela.*

6 *Qualiter tribuatur filijs res indiuisibilis.*

7 *Expenditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani, inter conditas ab illustrissimo Cardinali de Sandoual.*

8 *Indecens est clericos interessentes diuinis exire à Choro, dum concionator prædicat.*

CAPVT XVII.

Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ in quibuscumque rebus consistant Canonicis, ac alijs beneficiatis, & clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officijs in ipsis Ecclesijs adfuerint, tribuātur, iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordinationē rationabilem, iam factam, seu etiam faciendam de distributionibus, etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem decernimus obseruandū. Verba sunt Bonifacij Octaui Romani Pontificis, quæ leguntur cap. vnico, de clericis
1 non residentibus, lib. 6. Ex quibus satis colligitur, distributiones anniuersariorum dari solum interessentibus anniuersarijs, nec lucrari eas absentes, vel alij, qui non interfuerunt adinstar distributionum quotidianarum Ecclesiarum Cathedralium, & aliarum collegiatarum.

Data namq; interessentibus anniuersarijs, habentur loco distributionū quotidianarum, vt post Lapum allegatione 42. tradit Rebuffus in concordatis titul. collationibus, §. 1. verb. distributionū, vbi idē dicit seruandū in portione panis. Et Ge-
2 minianus in dict. cap. vnico, vers. fin. inquit, quod idem de cereis, vel candelis, quæ dantur Canonicis, qui personaliter vadunt ad funerandū corpus defuncti, & quod idem si nō sint distributiones pro anniuersario, sed pro septimo, vel nono, vel tricesimo, vel alio die, quo casu idē inquit seruādum per text. in c. quia alij, 13. quæst. 2. c. fin. de testamētis, lib. 6. cap. ex parte, de verborum significatione, ex quo in omnibus eadem ratio versatur, sicque idem ius iuxta iuris regulas.

Quod

3 Quod tamen limita, quãdo in anniuerſario aliquid certũ iuberetur dari cuilibet clerico, ſeu Canonico: nam eo caſu, licèt abſentes non lucrentur portiones eorum alijs intereſſentibus non accreſcunt, ita tradit Rebuff. vbi ſupra. Ex quo enim quantitas ſeparatim relinquitur, nõ eſt locus iuri accreſcendi, quia vnicuique cenſetur relictum de per ſe, tradit. Bar. l. reconiuncti, de legat 3. quam ſentẽtiam dicit communem eſſe opinionem ibi Ripa numer. 26. & ibi Crotus num. 22. Bologn. num. 75. & idem iuris eſt de coniunctis in diſtributionibus, quod de coniũctis in legato, vt tradit Rebuffus cap. extirpandæ, §. qui verò, verb. ſexta cõcluſio, de præbendis, pag. mihi 373.

4 Secus tamen eſſet, ſi quantitas nõ ſeparatim, ſed coniunctim relinqueretur clericis loci, vel alicui9 Eccleſiæ Canonicis, vel alijs pro anniuerſario celebrando, nam tunc pars deficientium cæteris intereſsentibus accreſcet, ex quo coniunctim, & eadem oratione eſt eis relictum, vt in alijs legatis, tenet Bartol. dict. l. reconiuncti, vbi dicit, communem eſſe ſententiam, & ibi, Iaſ. nu. 57. Ripa numer. 26. Crotus numer. 23. Bologninus conſil. 154. ſequitur hanc diſtinctionem Michael Craſſus lib. ſententiarum, §. ius accreſcendi, numer. 14. & 15. & hoc eſt, quod voluit Rebuffus dict. titul. de collationibus, verſ. Quod intellige, limitãs deciſionem, cap. vnici de clericis nõ reſident. lib. 6. quando in anniuerſario relinqueretur certum quid cuilibet Canonico, ſeu clerico, & ita intelligas: nam tali caſu, nec augeri, nec minui debet, eo quod perſonæ creuerint, vel minuantur.

5 Ex quo inſero ad eam quæſtionẽ quando fundator Eccleſiæ iuſsit dari patrono quotannis candelam in die Purificationis beatæ Mariæ Virginis, vel alio die: nam ſi mortuo patrono plures filij remaneant, & ſi ad omnes ex iuris diſpoſitione trãſeat ius patronatus inſolidum, vt in cap. 1. vbi gloſ. & DD. de iure patronatus, non tamen omnibus eſt dandã candela, ſed alternis annis illa fruentur hæredes, exemplo eius, quod dicitur in Clement. 2. de iure patronatus, ibi: *Et vt facilius prouideatur Eccleſijs, nõ inconueniens reputamus patronos ipſos inter ſe poſſe libere conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus præſentãdo:* quem tex. dicit notabilem Rolãdus conſ. 80. num. 30. volum. 1. Sicque fuiſſe pronuntiatũ Senatu Neapolitano, tradit Vincent. de Franch. deciſ. 85. vbi numer. 3. quod eo caſu primo anno eſt tribuenda candela primogenito, ſecundo verò ſecũdogenito, & ſic de alijs, vt primogenitus tanquam dignior præferatur, text. in l. fin. ff. de fide inſtrumentorum, ibi: *Semper Seniorem Iuniori*, tradit Tiraq. de primog. in præfat. ex numer. 75. & in materia iuris patronatus, Paul. de Citadid. tractatu de iure patron. 6. par. q. 3. verſ. quinto ſi eſſent, & conducunt tradita à Roderico Suarez l. quoniam in declaratione, l. Regn. 2. dubio, nu. 8. pag. mihi 188. vbi de fratibus, qui alternis menſibus vtebantur iuriſdictione, & conſeruati ſunt pacificè per decem & ſeptem annos, quod eſt laudabile.

6

Sed

Sed quia diximus, quod si cuilibet ex clericis relinquatur certa pitança, seu quantitas pecuniæ pro anniuersario, non est locus iuri accrescendi inter eos. 7 Difficilis redditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani inter conditas ab Illustrissimo Cardinali de Sandoual in titul. de sepulturis, §. *De las fiestas vo tiuas*, ibi: *Con que si el tal Cura, ò Beneficiado no estuuiere presente al sermon, no gane el medio real, y pierda el punto de la Missa, y el real se reparta por acrescencia a los que al sermon se hallaren presentes:* vbi cùm sit certa quãtitas cuilibet præbendato assignata, portio deficientis cęteris accrescit. Sed cũ ea decisio sit exorbitans à iure communi, dicẽdum est speciali ratione fuisse inductum, vt inuitarẽtur Clerici interessentes celebrationi anniuersarij, ad audiendũm verbũ Dei, ex quo aliquando solent exire à choro, dum cõcionator prędicat; quod indecens est, & cõducit illud Actuũ Apostolorũ, cap. 6. ibi: *Non est aequũ nos relinquere verbum Dei*, & quod hæc fuerit causa dispositionis, colligitur: nam non solum amittitur dimidium argenteum, quod signatur pro sermone, sed etiam dimidium Missæ, cui interfuit clericus.

AN POSSIT CONSTItui census super rebus affectis onere anniuersarij?

CAPVT XVIII.

SVMMARIVM.

1 DOS *Ecclesiæ debet esse libera à præstatione census, & nu. 15.*

2 *Quod relinquitur pro anniuersario clericis, Ecclesiæ censetur relictũ, & n. 4.*

3 *Limita, si relinquatur clerico consanguineo, vel valde amico.*

4 *Relictum ciuibus, censetur ciuitati relictum.*

5 *Onus anniuersarij censetur veluti quadam seruitus, sed contra, num. 16.*

6 *Possidens fundum seruientem non potest facere, per quod ius seruitutis efficiatur deterius, neque per quod inferatur damnum ei, cui debetur seruitus.*

7 *Ex dilatione solutionis infertur damnum anniuersario celebrando, quod cõtingit concurrentibus creditoribus in distributione bonorum.*

8 *Expenditur textus in cap. fin. vt lite pendente.*

9 *Non dicitur facere, vel adimplere, qui non facit tempore congruo.*

10 *Expenditur glossa l. tale pactum, ff. de pactis, quæ procedit in omni materia.*

11 *In vltimis voluntatibus verosimilia habentur pro expressis.*

12 *Resoluitur, possidentes res affectas onere anniuersarij, posse super eas censum imponere.*

13 *Possidens fundum, domum, vel aliã rem emphytheuticam, potest super eã censum imponere, & etiam seruitutẽ.*

14 *Durabit tamen seruitus in tali re per tempus, quod durauerit emphytheusis.*

15 *Intelligitur text. in cap. 1. de censibus, & supra num. 1.*

16 *Verius est contra Padillam per onus anniuersarij non censeri impositam seruitutem.*

17 *Declaratur communis traditio, quæ habet, quod nõ potest quis facere, per quod præiudicetur seruituti debitæ.*

18 *Permittitur facere, quod vni prodest, & alteri non nocet.*

19 *Suf-*

19 *Sufficit, quod anniuersarium sit bene fundatum.*

20 *Onerosus creditor non est ferendus.*

21 *Non debet quis esse nimis curiosus rerum suarum tuendarum, ita vt alij noceat.*

CAPVT XVIII.

SAncitum est, vt vnicuiq; Ecclesiæ vnus mansus integer atque vllo seruitio tribuatur. Verba sunt desumpta ex Cōcilio Guarmaciamo relata, c.
1 1. de censibus. Ex quibus colligitur, quod patrimoniū Ecclesiæ debet esse liberum à præstatione census, & tradit Gama decis. 107. n. 1. Quod autem relinquitur clericis pro anni
2 uersario, Ecclesiæ censetur relictū, c. requisisti de testamentis, vbi relictum à testatore Episcopo pro anima, censetur Ecclesiæ relictum, (nisi relinquatur Episcopo, seu Sacer-
3 doti consanguineo, vt in d. c. requisisti, & l. tutor, §. quæ tutoribus, ff. de excusat. tutor. Tiraq. l. si vnquā, verbo, donatione largit9, n. 74. C. de reuocan. donat. & tradit Petrus Surd. cons. 72. nu. 5. vbi idē dicit, si relinquatur clerico valde amico, & refert plures, & ante eū Couar. d. c. requisisti, n. 7. & hoc, quia causa naturalis accidentali præfertur, l. qui habent, ff. de tutelis, c. 2. de conuersione infidelium, Aym. cons. 318. n. 4. & infra lib. 2. c. 4. n. 70. Quemadmo
4 dum & relictum ciuibus, cēsetur ciuitati relictum, l. 2. ff. de rebus dub. vbi Socinus idē dicit de clericis, &
5 Ecclesia, refert, & sequitur Surdus vbi supra. Est enim huiusmodi anniuersarij onus, veluti quædam seruitus, si credim9 Menesio in l. prędia, n. 11. C. de fidecōm. Salazar de vsu,
6 & cōsuetudine, c. 11. nu. 6. & 12. Ac qui possidet fundū seruiētem, nō potest in eo facere, per quod ius seruitutis efficiatur deterius, tradūt omnes in l. fluminū, §. fin. ff. de dāno infecto, Bero9 cōs. 139. n. 14. lib. 3. Hipolyt9 Riminalde9 cōs. 86. n. 14. lib. 1. neq; aliquid per quod inferatur dānū ei cui debetur seruitus, Bar. l. si cui ad fin. ff. de seruitutib. Aym. cōs. 226. post mediū. Si autē cēlus imponatur super re affecta onere anniuersarij, nō est dubiū quin dānū sequatur anniuersario: saltim quādo creditores instant ad petēdū ipsis solui redditus decursos, quo casu detinetur solutio, quo vsque iura creditorū examinētur, & graduentur, secūdū cuiusq; prærogatiuā in via ordinaria, iuxta decisionē l. 41. tit. 4. lib. 3. nouæ Recop. Retardare autē solutionē, dānū est, cū minus soluat, qui
7 tardius soluit, nā & tēpore min9 soluitur solidū, ff. de solutionib. Quod maximè procedit in anniuersarijs, quia si nō soluitur pitāça clericis, nō cātabūt, nec suffragia fient, in detrimentū animarū: quod admitti nō debet, argum. c. fin. vt lite pēdente lib.
8 6. ibi. Ne propter nouos aduersarios litigia in Ecclesiarum dispendium prorogari contingat. Neque vltima testatorū elogia in eo, quod plus eis cōuenit exitū habebūt, contra l. vel negare, ff. quēadm. testam. aper. saltim tēpore cōgruo, & à testatorib9
9 disposito. Et non dicitur facere, vel adimplere, qui nō facit loco, & tēpore congruo, l. acceptā, C. de vsuris.
10 Pro quo etiā facit ratio glossæ, l. tale pactū, ff. de pactis, nā certe testatores respōdisset, se nolle pmittere quid

quid facere in re ab eis relicta pro anniuersario, si ex ea posset sequi aliqua dilatio in anniuersarij implemẽto, cui9 glossæ ratio procedit in omni materia, vt tradit Cacheran. Osasci decis. 64. numer. fin. Alexan. Raudens. consil. 21. numer. 108. maximè in vltimis voluntatibus, in quibus verosimilia habentur pro expressis,
11 l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posthum. Gama decis. 224. numer. 14. Beccius cons. 93. num. 3.

12 Sed his non obstantibus, contrarium est verius, quod possidens domum, fundum, vel aliam, seu alias res immobiles cum onere anniuersarij (modo non vinculatas) possit super eam, easvè, censum imponere, nam si ei licet alienare, vt dictũ est supra, c. 2. cur debet, quod min9 est non licere, contra iuris regulam, cui licet de regul. iur. l. non debet, ff. eo tit. maximè cùm vtroque casu maneat semper saluum onus anniuersarij, ex l. nihil proponi, de leg. 1. cum alijs similibus.

13 Pro quo facit, quod possidens domum, fundum, vel aliam rem emphytheuticam (cuius totum directũ dominium residet penes dominiũ, vt per totum titulum, C. de iure emphyteutico. Et qui non potest alienare irrequisito domino, l. fin. C. eo) potest super eam censum imponere, tradit Folerius de censibus, verbo, huiusmodi census, num. 21. Redoanus de rebus Ecclesiæ, Rubric. de constitutione annui census, numer. 35. sequitur Felicianus de Solis lib. 2. de censibus, cap. 4. nu. 15.

Et quod plus est etiam seruitutẽ, glossa in l. 3. ff. de seruitutibus, quã ibi sequuntur Baldus, Paulus, & Florianus, & dicit communem esse opinionem Corrasius ibi, numer. 2. eandem opinionem sequuntur Bart. l. 1. §. fin. ff. de superficiebus, Baldus cap. 1. §. qui ergo, numer. 3. de inuestitura de re aliena facta, Aluarotus ibi, numer. 1. Zasius l. finali, numer. 117. C. de iure emphytheutico, dicit communem Cæpola de seruitutibus vrbanorum prædiorum, cap. 14. numer. 2. & eam tenet Guillermus de Cuneo, l. & in prouintiali, C. de seruitut. & ibi Baldus numer. 3. Salicetus numer. 1. Paulus de Castro, numer. 2. quos refert, & sequitur ibi Padilla numer. 6. Pinelus l. 1. C. de bonis matern. 2. par. num. 70. Molin. lib. 1. de primog. cap. 20. nu. 2. Solis de censibus lib. 2. c. 4. n. 16.

Et licet nõ plus duret census, seu
14 seruitus in tali re, quam durauerit emphytheosis constituenti, ex tex. in cap. 1. §. quid ergo de inuestitura de re aliena facta, & dicit communem opinionem Padilla vbi sup. numer. 10. quia resoluto iure dantis, resoluitur ius accipientis, l. lex vectigali, ff. de pignori. l. peto, §. prædiũ, de leg. 2. cum alijs tamen imponere eam potest, saluo iure directi domini, prout & pignorare potest eo iure saluo, l. tutor, §. fin. de pignorat. actione, & donare, ex glos. in d. l. fin. verbo, alijs vendere, C. de iure emphytheutico, quam sequuntur ibi omnes, & dicunt communem Iason, in l. si domus, §. fin. numer. 60. & Alexand. num. 6. de legat. 1. Multo ergo magis poterit facere possidens rem affectam onere anniuersarij, qui & alienare potest suo arbitrio

trio, vt dictum est capite secundo.

15 Neque obstat textus in c.1.de cēsibus, nam loquitur in termino terræ, qui potest procindi, vel sulcari cum pare bouum, vt dicit Otalora de nobilitate 2.par.3. partis principalis, c.5.nu. 3. ad finem, talis enim mansus olim dabatur pro dote Ecclesiæ cōstructæ, & voluit Pontifex dari liberū à seruitio, & præstatione temporali, ne dicatur, quod Ecclesia seruitium præstat, secus autē est in casu nostro, vbi non Ecclesia, sed alius possidet rem affectam onere anniuersarij, qui eius dominus est cum onere, quia etiamsi sit affecta onere anniuersarij, adhuc manet in sua temporalitate, vt dixit Valascus, consultatione 60.nu. 12. & diximus supra c.5.nu 61.& infra lib. 2. cap. 1.num. 13.& 34.& 40.& 41.

16 Neq; obstat, quod possidēs nō potest facere, per quod seruitus efficiatur deterior, quia vltra quod per impositionem annuæ præstationis ad anniuersariū nō cēsetur seruitus imposita, vti cōtra Padillam tradit latè Solis de censibus, lib. 2.c.3.n. 21.

17 Etsi fateremur cōstitui ius ad instar seruitutis, vt voluit Padilla d. l. prædia, nu.11.C.de fideicom. illa communis traditio, quod nō potest quis facere quid, per quod præiudicetur seruituti debitæ, (de qua per DD. in l.fluminū, §. fin. ff. de dāno infecto) procedit quando quod agitur infert dānū ei cui debetur seruitus, quod ius prohibet, Bar. l. si cui ad finē, ff. de seruitutibus, Aym. cōs.226. n. 4.

18 Sed quando prodest facienti, & non nocet habēti seruitutē, bene potest fieri, glos.fin.in l.si cui, ff. de seruit. l. 2. §. penultimo, ff. de religios. & sumpt.& per regulā, l.2.§ itē Varr9, ff.de aqua pluuia arcēda, tradit elegāter Barbosa, l.2.in principio, 2. p. n.35.& 36.soluto matrimonio.

Sicq; cum licèt cēsus imponatur in re, quā quis possidet cum onere anniuersarij, maneat saluum ius anniuersarij, non est cur prohibeatur impositio census.

Neq; obstat, quod retardatur solutio instantibus creditoribus, quia sufficit bene impositum esse ius an-
19 niuersarij, argum. text. in l.si bene, ff.de vsuris, absq; eo quod inspiciatur, quod contingere potest, quia ani-
20 mis delicatus, nec onerosus creditor non est ferendus, l. si seruos 25.
21 ff.de pignor.action. Nec debet quis esse nimis curiosus rerū suarū tuendarū, vt per hoc alij iniustè noceat, vt in l.2. §. item Varrus, ff. de aqua pluuia arcēda, vt esset si auferetur hæc potestas possidenti res affectas onere anniuersarij.

AN BONA EMPHYTHEVtica possint relinqui pro anniuersario Missarum, vel alterius piæ causæ?

CAPVT XIX.

SVMMARIVM.

1 *RES Emphytheutica non potest alienari in potentiorem.*

2 *Personæ potentiores dicuntur, quæ sunt magis priuilegiatæ, & difficilioris cōuentionis.*

3 *Et sic non potest alienari in Ecclesiam, clericum, militem, ciuitatem, equitem Hierosolymitanum, curialem, vel alium priuilegiatum.*

4 *Anniuersaria sunt priuilegiata.*

5 An-

5 *Anniuersarij onus non potest imponi super re emphyteutica, sed cōtra, num. 9.*
6 *Bona feudalia non possunt pro anima relinqui.*
7 *Optimum est argumentum de feudo ad emphyteosim, quando decisio feudalis non repugnat iuri communi.*
8 *Vassallus, neq; emphytheota possunt legare pro anima res feudi, vel emphytheuticarias.*
9 *Si bona relinquantur simpliciter cū anniuersarij onere, licet sint emphytheutica, tenet relictum.*
10 *Vt super emphytheutica potest census imponi, & seruitus constitui, ita & anniuersarium, & quando cessauit census seu anniuersarij onus.*
11 *Per cessationem solutionis, non solum emphytheota priuatur, sed etiā is, qui ab eo causam habet.*
12 *Bona emphytheutica non possunt relinqui pro anniuersario cum prohibitione alienationis, & num. sequenti.*
13 *Nemo debet alienam spem decipere, & ob id non potest res emphytheutica vinculo supponi, quia deciperetur dominus spe decimarum, seu alterius laudemij.*
14 *Si res emphytheutica relinquatur pro anniuersario cum prohibitione alienationis, relictum non vitiatur, imo res est vendenda capaci, qui laudemia soluat, & pretium est dandum pro anniuersario.*
15 *Grauatus dare rem emphytheuticam pro anniuersario, si noluerit vendere, adimplebit dādo iustam æstimationē.*
16 *Intelligitur consilium Alexandri 19. volum. 6. & ponitur differentia feudi antiqui, & noui, qui non habet antiquam naturam feudi.*
Ex actu inito contra legem non potest interesse prætendi.
16 *Res emphytheutica, quæ in Ecclesiam transire non potest, est æstimanda, & pretium dandum Ecclesiæ.*
18 *Dominus directus potest rem emphytheuticā relinquere pro anniuersario.*
19 *Instar furti est de alieno largiri.*
20 *In dubio quis videtur relinquere ius, quod habet in re.*
Expenditur l. in re mandata, C. mandati. & ponitur theorica ad eius regulā.
21 *Alius dominus directus constitui potest emphytheotæ, eo inuito, quemadmodum alius pro alio creditor constitui potest.*
Super censu debito ex contractu potest subiugatio constitui.
22 *Dominus potest rem feudalem relinquere pro anima, licet vassallus non possit.*

CAPVT .XIX.

SIN Autem duorum mensium spatiū fuerit emensum, & dominus hoc facere noluerit, licentia emphytheutæ datur vbi voluerit, & sine consensu domini meliorationes suas vendere, his tamen personis, quæ non solent in emphytheuticis contractibus vetari, ad huiusmodi venire emptionem. Verba sunt Iustiniani Imperatoris, relata l. fin. versic. Sin au-
1 tē, C. de iure emphytheutico. Ex quibus verbis desumunt Doctores ibi, & cap. potuit, de locato, nō posse fieri alienationē in potētiorē per emphytheotā, Corbulus plures referens in tractatu de causis, ex quibus emphytheutica suo iure priua. c. de causa priuationis ob alienationem, ampliatione 12.
2 Personæ autem potentiores, vt in eas non posit alienari, dicuntur omnes personæ, quæ sunt magis priuilegiatæ, & difficilioris conuentionis,

nis,glos. verb: prohibentur in d.c. potuit,Ias.d.l.fin.num.90.& ibi Salicetus num.14.Speculator tit.de locato,§.nunc de aliqua,num.142.Nata cons.491.Redoanus de rebus Ecclesiæ,pag.515.n.4.Gratus cons. 80 n.1.& 2.volum.1.

3 Et ob eam causam non licet alienare in Ecclesiam, dicit commune. Ruyn.cons.143.n.11.vol.1.Ecclesia enim est priuilegiata, quia iure minoris semper debet illæsa seruari,c. 1.de in integrũ restitutione,&Ecclesiastici dicuntur Potetiores,Iul.Cla §.emphyteosis,q.22.Alex.Rau.cõs. 17.p.1.n.80.in fin.vol.1. Sicque neque in Clericum, militẽ, ciuitatẽ,equitem Hyerosolimitanũ,curialem vel alium quẽcũq; maiorem,vel difficilioris conuentionis:vt post Ias.l fi.n. 90. C. de iure emphyt. tradit Corbul.vbi sup.n.21&seq.Greg.l.fi. titul.8.glos.penultima,part.5

4 At anniuersaria sunt priuilegiata tradit Guid.Pap.decis.576.ergo emphyteotica bona non possuntpro anniuersario relinqui,atque in terminis nostris, quod anniuersarij onus

5 non posit imponi super re emphyteotica,tradit Ant. Gam. decis.214. vbi dicit,ita iudicatum Senatu Lusitano,& decis.218.n.3.

6 Pro quo facit,quod bona feudalia non possunt pro anima relinqui, vt est textus in cap.1.vers. vel pro anima iudicare,de prohibita feudi alienatione,per Federicum,dicitcõmunem Rolan.cons.79.num.5.vol. 2.num.8.in tantum affirmat,vt nec ynam candelã posit quis relinquere pro anima ex feudo, quod tenuit Isernia c.1.an agnatus,vel filius sequitur Affilict.cap.Imperialem,nu. 31.de prohibitione feudi alien. per

7 Federicum.Et cum sit optimum argumentum de feudo ad emphyteosim,quando feudalis decisio non repugnat iuri communi,Gama decis. 233.numer.16.bene sequitur, quod bona emphyteotica non posint relin

8 qui pro anniuersario, atq; ita, quod vassallus,neque emphyteota posint legare pro anima res feudi, & emphyteoticarias tradit Bal.c.1.nu.16 de allodijs.

9 Sed in hoc tu distingue; quod aut bona relinquuntur simpliciter laico cum anniuersarij onere,sine prohibitione alienationis, & tunc quia bona non mutant substantiam,neq; efficiuntur spiritualia, neque Ecclesiæ,vt tradit Valascus consultatione 60.nu.14.& dixi supra cap.5.nu. 61.de quo vide infra lib.2.c.1. n. 13. & 40.& etiam possunt alienari, vt dictum est c.2.quemadmodum potest in re emphyteotica census, seu seruitus imponi,duratura tamẽ per tẽpus, quo durauerit ius emphyteotæ: idem de anniuersario, hoc est, quod in omnem eum casum in quo emphyteota amiserit emphyteosim cessauit onus anniuersarij, per tex. in l. lex vectigali, 31. ff. de pignor.

11 vbi per cessationem solutionis non solum emphyteota,sed etiam is qui ab eo causã habet priuatur iure suo ex eo quod resoluto iure datoris,resoluitur ius acceptoris; argumento tex.in c.1.§.quid ergo de inuestitura de re aliena facta,dicit communẽ Padilla,l.& in prouinciali, num.10. de seruitutibus.

12 Si autem bona relinquantur pro anni-

anniuersario, cum prohibitione alienationis, etiamsi laico relinquatur, & temporalia maneant, talis oneris impositio rem non afficit in praeiudicium domini, & in hoc casu intelligendum est quod tradit Gama d. decis. 214. nu. 2. & 3. dum defendit contra Ripam in l. filius familias, §. diui, num. 91. de leg. 1. bona emphytheotica non posse relinqui pro anniuersario perpetuo implendo, nec pro maioratu, nam ex aequiparatione colligitur loquutum fuisse de bonis relictis pro anniuersario vinculatis: eo enim casu militat ratio prae-
13 iudicij domini, quia re effecta inalienabili, fraudatur decimis, aut quinquagesima percipiendis ex venditionibus, quae fierent cùm alienabilia manerent, esset namque alienâ spe decipere, contra text. in l. fin. §. sed quia nostra maiestas in fine, C. communia de legat. cuius verba finalia sunt elegantia ad nostrum propositum, etsi à nullo viderim ponderata, licèt rationem posuerit Gama decis. 218. num. 3. allegans Speculatorem tit. de instrumentorum editione, §. nunc aliqua, vers. 116. & Cardinalem, & Imolam, c. potuit de locato, Ias. l. fin. nu. 95. C. de iure emphytheotico, dū sentiunt, ob eam rationem non posse emphytheotam vinculo submittere rem emphytheoticam, quia dominus priuaretur illa spe succedendi, quādo emphytheota sine haerede decesserit, & spes est considerabilis in patrimonio: nam & spei emptio est, vt in l. si iactum retis ff. de contrahend. emptione, cū venditio sine merce nō detur, ex l. 1. eo tit. atq; ita quod non possit res vinculo supponi, quia dominus defraudaretur laudemio, tenet Curt. Senior cōs. 15. n. 24. Bald. cap. clerici, nu. 5. de iudicijs, Felinus cap. quae in Ecclesiarum, nu. 70. de constitutio. & cap. inter dilectos, nu. 10. de fide instrumētorum, Gama decis. 70. num. 2. & facit text. in cap. 1. §. donare, qualiter olim feud. potē. allen. & à pari ratione res emphytheotica non potest Ecclesiae relinqui pro tali anniuersario, nam cum efficiatur inalienabilis, praeiudicaretur dominus, ita tradit Guillermus Benedictus c. Raynuntius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, decis. 5. n. 2. de testamentis, quē vide decis. 3. n. 12.

Sed an hisce casibus quando res emphytheotica relinquitur pro anniuersario iure vinculi vitietur anniuersarium, eo quod relinquatur super re, quae tale onus non patitur, etsi Ecclesiae relinquatur, etiam Ecclesia amittat legatum, seu donationem talis rei, & dicendum est, non
14 vitiari relictum: nam eo casu res vēdenda est capaci, qui possit laudemia soluere, vt tradit Speculat. dict. tit. de locato, §. nunc de aliqua, nu. 116. Ioannes Andraeas, & Panor. d. c. potuit de locato, & ibi Barbatia super glos. verb. prohibere, Ias. l. fin. in versic. Capio, glos. in verbo, veteri, C. de iure emphytheotico, Ioannes Faber in authen. ingressi, vers. Quid si vassallus, C. de sacrosanctis Ecclesijs, & aestimatio illius rei dabitur pro anniuersario implēdo Ecclesiae, & hoc ad similitudinem legati rei alienae, l. cum alienam rem, C. de legat. ita tenet Guillerm. Bened. d. c. Raynuntius, verb. & vxorem

rē nomine Adelasiā, decis.5.n.2. Et si grauatus dare rē pro anniuersario
15 noluerit vendere, adimplebit dādo eius iustū valorē, & æstimationem, vti in re aliena legata, & sic consulitur Ecclesiæ, ne priuetur lucro ei delato ex testamento, donatione, vel alio titulo, & pariter succurritur domino, ne propter priuilegiū Ecclesiæ, per l. 1. C. de sacrosanct. Ecclesijs, detrimentū patiatur in iure suo, vt dicit Guillermus Benedictus vbi supra, num.3. in fine, faciendum est enim, quod neutri ex partibus onerosum sit, l. 1. ff. si quis cautio.

16 Nec obstabit si dicatur, quod si res emphytheotica non potest legari pro anniuersario, seu Ecclesiæ, neque eius æstimatio petitur, vti tenet Alexan. consil. 19. nu. 11. vol. 6. dum defendit, quod si vassallus legat feudū pro anima, nec eius æstimatio debetur, cum quo transit Roland. cōs. 79. nu. 6. vol. 2. nam illud est intelligendum de feudo proprio, recto, antiquo, non transmissibile ad aliquē facto vassalli, vt intelligit Roland. d. cons. 79. nu. 30. Oldrad. cons. 237. incipienti, perlectis, vbi ex eo inquit, non valere legatum rei feudalis, quia non est deducibilis in legatū obuiante iure, vt in cap. 1. de succes. feud. & cap. 1. de natura feudi, & ex factis contra legem nihil pōtest prætendi, argumento glos. in c. 1. §. calidus, verb. actiones de prohibita feud. alien. per Federicum, quæ glos. vult ex venditione facta contra legis prohibitionem, emptorem non posse agere de euictione, quam sequuntur ibi Baldus numer. 22. Aluarotus num. 10. Præpositus num. 14. dicentes hoc esse magis communiter receptū, Tiraq. lib. 1. de retractu, §. 12. glos. 1. num. 12. sequitur Barbosa l. 1. 5. par. num. 21. ff. soluto matrimon. vbi tenet procedere etiam, quod emens sibi caueat de euictione cum distinctione, de qua ibi, & ponderat l. cum lex, ff. de fideiussoribus, vbi nec accessoria tenent, nec habent aliquem effectū, nec ex actu inito contra legem potest prætendi obseruantia, nec quod in eius defectum interesse committatur, inducitur namq; regula tex. in l. si plagij, & l. generaliter, ff. de verborum obligat. quā pōderat Barbosa vbi supra.

At in feudo alterato, qui non habet antiquā feudi naturam, vt in eo, quod conceditur pro se, & hæredibus quibuscūq; seu alijs ab eo causam habentibus, cum sit transmissibile, & de eo possit testari vassallus, vt volunt scribentes in cap. 1. de feudo non habente propriam naturam feudi, vbi est text. clarus ad hoc, & plures, quos refert Rolandus dict. cons. 79. n. 20. & 30. licet verum sit, quod nec hoc feudū Ecclesia habere possit, ex quo Ecclesia non debet seruitium præstare, vt in c. 1. de cēsibus, quia tamē tale feudū est vēdibile, & trāsmissibile ad alios, debetur æstimatio Ecclesiæ, vel anniuersario.

17 Et eodem modo res emphytheotica, quæ in Ecclesiam transire non potest per supradicta, est vēdenda, vel æstimāda, & eius æstimatio danda pro anniuersario, vel Ecclesiæ, vt in feudo, & emphytheosi, tenet Guillermus Benedictus dict. cap. Raynuntius, verb. & vxorē nomine Adelasiam, decis. 5. num. 2. in illis verbis:

Ne talis res veniat in manus mortuas, secundùm vulgare prouerbium, de quo loquitur Ioãnes Faber in l. quoties, C. de rei vendicatione, sed valebit quantum adhoc, vt scilicet æstimatio talis feudi, vel emphytheosis Ecclesiæ, aut monasterio, cui relicta, aut donata fuit, debeatur. Sed an do
18 minus directus posſit rem emphytheoticam relinquere pro anniuersario, videndũ est, & Baldus in c. 1. de allodijs, tenet, nõ licere domino, ex eo quod dicat non posse emphytheotæ præiudicari, auferendo ab eo ius suum, per regulam, l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris, cũ alijs. Et quia instar furti est de alieno lar
19 giri, c. filius noster, de testamentis: illud tamen verum est, & procedit quando dominus vellet relinquere vtile etiam dominiũ. Atq; ita intelligendum est quod tradit Baldus, at si donet, seu relinquat solũ directũ, quod ad eum pertinet, vel simpliciter relinquat, (quo casu solum vide
20 tur relinquere ius, quod habet in re, tex. in l. quod in rerum, §. 1. ff. de legat. 1. l. serui electione, §. fin. eod. tit. Aym. cõs. 80. n. 15.) donatum, seu relictũ valet ex quo nullum præiudiciũ generatur emphytheotæ, dominus enim directus in re sua est mode
21 rator, & arbiter, l. in re mandata, C. mandati, l. si quod 34. §. sicut, ff. de petitione hæred. Aym. cõs. 217. nu. 1. & cõs. 11. n. 16. Barbosa l. si mora, n. 90. ff. solut. matrim. & vide infra c. 22. nu. 29. & cui voluerit poterit cedere, nam bene potest alius pro alio creditor constitui, vt in l. ab Anastasio, & l. per diuersas, C. mandati, & super censu ex contractu debito potest subiugatio constitui, Francisc. Milanensis decis. 10. numer. 4. libr. 2. Felicianus de censibus libr. 2. cap. 3. nu. 32. Atque ita in locum directi domini potest subrogari anniuersarium, vt exigat tributa, & laudemia, pro quo adduco tex. in cap. 1. de allodijs, vbi habetur, quod do-
22 minus potest rem feudalem, quam vassallus habet, relinquere pro anima, licet vassallus non posſit, & licet Baldus ibi num. 16. dum intendit præstare rationem differentiæ, dicat, eam esse, quia apud dominũ residet plurimum iuris, non videtur conuenire, siquidem si per tale relictum vassallus præiudicaretur, neutiquam posset ab eo auferri ius sine eius facto, iuxta iuris regulam. Atque ita fatendum est, ideo posse dominum rem feudalem relinquere, quia nullum præiudicium vassallo fit in eo, quod ipse transfert dominium feudi, queadmodum, nec dominus emphytheotecarius præiudicat emphytheotæ, quod secus est in vassallo, & emphytheota, ex quorũ alienatione rei emphytheoticæ, seu feudalis in anniuersariũ, vel Ecclesiã domini præiudicatur, vt dictũ est.

AN EX VENDITIONE fundi emphytheotici, quæ fit cogente iudice, quia sit relictus cum onere vinculi, & anniuersarij simul, debeatur laudemium, sitque soluenda gabella?

CAPVT XX.

SVMMARIVM.

1 *IN Prohibitione generali semper censetur exceptuatus actus qui fieret ex necessitate.*

2 Qua

2 *Quæ dicatur venditio necessaria.*
3 *Ex alienatione necessaria laudemium non debetur, etiamsi conuentũ sit, quod ex omni alienatione debeatur, sed contra numer. 11.*
4 *Prohibitus alienare, potest alienare ex causa necessaria.*
5 *Res litigiosa, quæ alienari nequit, alienatur ex causa necessaria.*
6 *Bona minoris alienantur sine decreto ex causa necessaria, & nu. 64.*
7 *Quando venditio fit ex causa necessaria, cessat ius prælationis, & retractus, quod aliàs dominus habebat, sed contra num. 15. concilia num. 17.*
8 *Ex alienatione necessaria non incurritur pœna commissi, nec eo casu requiritur licentia domini.*
9 *In alienatione necessaria emptor nõ habet necesse inuestiri à domino, & sic cessat solutio laudemij, quæ fit ob receptionem quam facit dominus de nouo.*
10 *Et ob eam rationem quando dominus emit, non defalcatur laudemiũ ex pretio, cum non detur alicui inuestitura.*
11 *Verius est ex alienatione necessaria rei emphytheoticæ deberi domino laudemium, & num. 14.*
12 *Factũ iudicis reputatur factũ partis.*
13 *Subrogatum sapit naturam eius cuius in locum subrogatur.*
14 *Mora debitoris in vendendis rebus suis, vt soluat debita, non debet afferre præiudicium domino, vt priuetur laudemio.*
15 *In venditione necessaria seruãtur omnia iura directi dominij.*
16 *Si res emphytheotica adiudicetur anniuersario cum prohibitione alienationis per contractum, vel ex præcepto testatoris est vendenda, & ex pretio soluendum laudemium.*
17 *Qualiter intelligatur opinio dicẽtium in venditione necessaria non dari directo domino ius retrahendi.*
18 *Prohibitus alienare, censetur prohibitus facere actum, per quẽ alteri quæratur ius in re.*
19 *Alienare prohibitus nõ potest obligare.*
20 *Prohibita alienari non veniunt in alienatione bonorum.*
21 *Prohibitus alienare non potest dare occasionem alienationi, nec aliquid facere per quod ad alienationem perueniri possit.*
22 *Ponitur distinctio ad explicationem dictæ regulæ de prohibitione respectu rei prohibitæ alienari, vel respectu certarum personarum qui prohibentur emere, & num. 36.*
23 *Prædicta regula non procedit in pœnalibus, & odiosis.*
24 *Emphyteota licèt non possit alienare irrequisito domino, potest tamen pignoris obligationem facere, vel hypothecare.*
25 *Alienatio est nomẽ analogũ, siue æquiuocum, nam per prius intelligitur de alienatione, quæ dominium transit per posterius de obligatione.*
26 *Verbum analogum, siue æquiuocum in materia odiosa sumitur per prius, & non per posterius, & sic per obligationẽ non incurritur commissum.*
27 *Si res pignoretur pro tanto quantum valet, censetur alienata, & videtur dominiũ exijsse à potestate debitoris.*
28 *Si res legata pignoretur pro tanto quantum valet, censetur adeptum legatũ.*
29 *Limita si domus maiorum fuerit pignorata.*
30 *Habens fundum pignoratum pro tanto quãtũ valet, releuatur ab onere satisdandi, vt possessor immobiliũ rerũ.*

31 *Legatis immobilibus, veniet fundus taliter pignoratus, quasi adebitore derelictus.*

32 *Rem pignoratam pro tanto quantum valet, potest consanguineus retrahere, licet contrarium tenuerit Matiezus.*

33 *Modus perdendi dominium, est habere rem pro derelicto.*

34 *Intelligitur communis allegatio. l. oratio. ff. de sponsalibus, ut procedat quando ex antecedenti necessario sequitur consequens, secus si contingenter.*

35 *Defenditur communis regula, l. fin. C. de rebus alienis, ut procedat, siue obligatio, seu pignoratio fiat pro modico, siue pro magno pretio.*

36 *Agitur de secundo membro distinctionis circa rem prohibitam alienari in certas personas, quo casu non prohibetur obligatio, seu pignoratio, & expenditur, l. in quorũ finibus ff. de pignorib.*

37 *Intelligitur l. fin. tit. 8. par. 5. ne praedictis obstet.*

38 *Dupliciter contrahitur pignus, uno modo quando traditur creditori, alio modo quando solum obligatur.*

39 *Res emphytheotica non potest pignorari Ecclesiae cum traditione, bene tamen sine ea.*

40 *Emphytheosis venit in generali obligatione bonorum, imo & emphytheosis Ecclesiastica.*

41 *Ostẽditur esse commodũ directi dominij, quod emphytheotica res obligetur, seu pignoretur.*

42 *Per simplicem rei emphytheoticae obligationem non exijt res de potestate debitoris.*

43 *Per obligationem, seu pignorationem non impeditur venditio rei emphytheoticae, neque perceptio censuum efficitur difficilior.*

44 *Dispositio legis restringitur ex ratione finali, quae regulat tanquam anima dispositionem.*

45 *Plus potest sola ratio quàm dispositio, & ipsa limitat, & declarat, si lex generaliter loquatur.*

46 *Ampliatur, ut procedat non solum si ratio sit expressa; sed etiam praesumpta, & coniecturata.*

47 *Quando una sola ratio potest assignari, ea habetur pro expressa in lege.*

48 *Discutitur, an quando res relicta pro anniuersario cum prohibitione alienationis venditur, cogente iudice debeatur gabella.*

49 *Dispositio contra legem est nulla, & sine effectu, licèt lex non ultra procedat annullando.*

50 *Ex communi lege contractus emphytheotici prohibetur alienatio in Ecclesiã, vel piam causam, & sic succedit regula, l. si creditor, §. fin. ff. de distractione pignorum.*

51 *Ex ijs, quae pro anima relinquuntur, si vendantur, vectigal non debetur.*

52 *Defenditur Parladorus, contra quem inuehit Lasarte.*

53 *Quando solutis legatis nihil remanet haeredi, haeres testamẽtarij loco habetur.*

54 *Priuilegia concessa Ecclesiae legatis etiam pijs concessa videntur.*

55 *Per destinationem non transit res in templum.*

56 *Denominationem non recipit aliquid ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est.*

57 *Licet res affixa aedibus prohibeatur legari, ea tamen, quae est destinata, ut adiungatur, potest legari.*

58 *Pecunia destinata in emptionem praediorum non reputatur immobilis, & num. 61.*

59 *Restitutio in integrum non competit in cau-*

in causa bonorũ, quæ testator reliquit pro Ecclesia ædificanda, sed contra numero 11.

60 *Verior est sententia, quod destinatio non habetur pro facto.*

61 *Declaratur l. 3. §. quid ergo, ff. de contraria, & vtili actione tutellæ.*

62 *Negligens dicitur qui non vtitur remedijs opportunis ad actum, & culposus, non faciẽs omnia, quæ oportuit, vt remoueretur impedimentum.*

63 *Non dicitur impeditus, qui potest agere petendo licentiam.*

64 *Bona minoris, & pupilli instantibus creditoribus venduntur sine solemnitate decreti, & nu. 6.*

65 *Declaratur l. etsi non, §. infecti. de auro & argento legato.*

66 *Non dicitur factum, dum aliquid superest agendum.*

67 *Conciliantur l. item legato 47. §. fin. de legat. 3. & l. si quid earum, §. interemptum, eo tit. cũ l. cætera, §. fin. de leg. 1.*

68 *Idem fauor validitatis legati facit duo diuersa, & quod vnum diuersimode accipiatur.*

69 *Contra Ecclesiam solũ currit quadragenaria præscriptio pro legatis pijs.*

70 *Amplectitur distinctio quã facit Lasarte, vt debeatur vel ne gabella, & explicatur.*

71 *Bona relicta pro alendis pauperibus sub administratione communitatis sæcularis gaudent priuilegio, & non possunt collectari, limita, vt num. fin.*

72 *Extensio statuti fit ex identitate rationis fauore animæ.*

73 *Quando domino Regi, & anniuersario potest consuli, faciendum est, quod neutri onerosum sit, & sic solui gabella.*

74 *Bona relicta pro anniuersario collectãtur deducto onere.*

CAPVT XX.

ALienationes enim post iudicium acceptum interdictæ sunt, dũtaxat voluntariæ, non quæ vetustiorem causam origine iuris habent necessariam. Verba sunt Papiniani Iurisconsulti, libr. 6. quæstio. relata, l. alienationes 13. ff. familiæ ercifcundæ. Ex quibus colligi-
1 tur, quod in prohibitione generali, semper cẽsetur exceptuatus, seu cõseruatus actus, qui fieret ex necessitate, quod etiam probatur, l. pater filiũ in princip. de leg. 3. l. 1. ff. de fundo dotali, l. peto, § prædium de leg. 2. l. & ideo, iuncta glos. verb. retineas, ff. de conditione furt. Aymon. consil. 56. num. 91. Barbosa l. diuortio, § si vir, numer. fin. ff. soluto matrimonio.

2 Et cum hæc venditio rei emphitheoticæ, vt æstimatio detur anniuersario, fiat cogẽte iudice ad instãtiam directi domini, & in executionem sententiæ à iudice latæ est necessaria, quia venditio, quæ fit iudiciaria authoritate, & præcedente iudicis decreto, necessaria appellatur, Baldus cap. 1. in princip. in 4. columna de prohibita feud. alien. per Federic. Alberic. 2. par. statutorum, q. 2. alios refert Afflict. decis. 191. numer. 2. Rolãdus cons. 21. n. fin. vol. 1.

3 At ex alienatione necessaria laudemium nõ debetur, vt resoluit Ias. l. fin. num. 48. C. de iure emphytheotico, quæ sententia procedit, etiam quando inter dominum, & emphytheotam est conuentum, vt ex omni alienatione debeatur laudemiũ,
4 nã debet intelligi de voluntaria, nõ necessaria. Tenet Brunus cõs. 44. 3. dubio, Aym. cõs. 215. n. 3. ex eo quod

 pro-

16 Et ibi tenet, quod eadem ratio videtur militare, quando venditio fit ex debito emphyteotæ, quæ militat quando venditio fit ex præcepto testatoris emphytheotæ, cum testator non potuerit onus in prejudiciũ domini directi imponere: ergo sicut diximus supra, cap. 19. num. 14. quãdo testator emphytheota relinquit rem emphytheoticam Ecclesiæ, videtur relinquere eius æstimationẽ ad similitudinem legantis rem alienam, vt dicit Guillermus Benedict. cap. Raynuntius, versic. Et vxorem nomine Adelasiam, decis. 5 num. 3. & 4. iam videtur facere actum, per quem venitur ad venditionem, & sic si monasterium, Ecclesia, vel causa pia non vendat, & ob id compellatur à iudice, non est cur mora illius noceat domino directo, & fraudetur laudemio ei debito.

Et pari ratione idem dicendum est, si per contractum monasterio, Ecclesiæ, seu piæ causæ, vt anniuersario adiudicetur res emphytheotica cum prohibitione alienationis, quia solum potest transferri illius æstimatio, quam vt capiant, facienda est venditio, & sic iam vidi sępissimè iudicari, quod ex tali venditione soluatur decima, sicque per sententiam iubetur res vendi, & ex pretio solui decimam directo domino.

17 Neque obstant adducta in cõtrarium de venditione necessaria, quia ex dictis remanet probatum, eam venditionem non necessariam, sed voluntariam esse, & opinio Doctorum tenentium, ex venditione necessaria nõ dari directo domino ius retrahendi, intelligenda est, & procedit, si causa venditionis non procedat ab ipso emphytheota, sed aliunde, & à vetustiori causa, vt declarat Albericus 2. par. statutorum; quæst. 2. & alios refert, & sequitur Vrsil. ad Afflict. decis. 191. numer. 1. 2. & 3. qui ferè in nostris terminis loquitur.

18 Sed adhuc superest difficultas; nam dum defendimus decimam deberi ex venditione hac, fatemur hoc ideo esse, quia talis vẽditio fit præãbula obligatione, & voluntate emphytheotæ, quod etiam non caret scrupulo, nam videtur, quod emphytheota, qui vt diximus, non potest rem emphytheoticam in Ecclesiã, seu anniuersarium transferre, neutiquam possit Ecclesiæ, seu anniuersario obligare, argumento text in l. fin. C. de rebus alienis non alienan. vbi prohibita alienatione, videtur prohibitus omnis actus per quẽ alteri quæritur ius in re, & sic obligationem, & hyppothecam cẽseri prohibitam, testatur ibi Iureconsultus, & l. 1. §. eam rem, ff. quæ res pignor. obligar. posses. l. fin. §. quia, versic. Nemo, C. communia de le. l. si pupillus, ff. de rebus eorum, l. 3. C. de his qui veni. ætat. impe.

19 Est enim receptum, quod prohibitus alienare, non potest obligare, Bald. l. fin. C. ad l. falcidiam, Alex. consil. 106. num. 2. volum. 7. Decius consil. 502. à numer. 4. Purpuratus post alios, l. 2. num. 100. ff. de iurisdictione omnium iudicum, Afflictis lib. 3. constitution. rubr. 5, num. 34. ad finem, Ruinus cõs. 145. à numer. 4. lib. 1. refert, & sequitur Barbosa

l. 1. 3.

l.1.3.par.numer.57.ff. solut. matrimonio.

20 Et prohibita alienari non veniũt in obligatione bonorum, vt notat Bart. l. codicillis, §. instituto de leg. 2. Baldus l. 1. quæ res pignori oblig. poss. & l. voluntas ad fin. C. de fideicommiss. Bar. l. in quorum finibus, ff. de pignor, & in l. multum interest, ff. de verborum obligat. & idem l. qui habebat in princip. ff. de legat. 3. Cinus, Baldus, & Salicet. d. l. fin. C. de rebus alienis non alienan. quibus locis regulariter traditur, quod res prohibita alienari, obligari non potest.

21 Nec prohibitus potest dare occasionem, quod res alienetur, vt notabiliter dicit Bald. l. quoties, la 1. per tex. ibi, C. de fideicommiss. Bartol. Socinus consl. 26. numer. 1. lib. 1. sequitur Mieres de maiorat. 4. parte, quæst. 1. in princip. numer. 8. Molin. de primogen lib. 4. cap. 1. numer. 7. vbi quod maioratus possessor prohibetur facere omnia illa, ex quibus ad alienationem perueniri possit, per l. codicillis, §. matre, vbi Bar. & communiter scribentes id notant, ff. de legat. 2. Tiraq. de retractu lignag. §. 1. glos. 14. num. 14.

22 Sed ne prædicta communis regula obstet nostræ sententiæ, dic quod dupliciter considerari potest prohibitio: vno modo, quatenus respicit ipsam rem generaliter prohibitam alienari: alio modo, quatenus prohibitio facta est respectu certarũ personarum, qui prohibentur emere, quam distinctionem ponit glos. in l. fin. C. de rebus alien. non alienan. verb. vel hyppothecam, & ibi Bar.

Primo casu res alienari prohibita prohibetur obligari, cũ per obligationem perueniatur ad venditionem, vt in l. 2. & 3. ff. de distractione pignorum, & sic tanquam præambulum venditionis censetur prohibitum, l. oratio. ff. de sponsal. Quod 23 tamen limita si simus in casu testamenti, vel alio in quo fit lata interpretatio: secus si ageretur de incurrenda pœna, seu commisso propter alienationem, nam eo casu cùm impropriè, & ex interpretatione appellatione alienationis veniat hypotheca, vt dicit glos. in l. fin. verb. vel hypothecam, C. de rebus alien. non alienand. ex quo tunc alienatio propriè dicitur, quando dominium transfertur, l. 1. C. de fundo dotal. l. alienationis, ff. de verborum significat. & per obligationem, seu hypothecam dominium non trãsfertur, sed remanet in potestate debitoris, vt in l. pignus, C. de pignora. actione cum alijs à me allegandis, num. 42. non censetur prohibita obligatio, seu hypotheca, vt tradunt ibi Baldus, Cinus, Paul. de Castr. & omnes, quos refert. & sequitur Negusantius de pignor. 2. par. 2. membro num. 31. & 3. membro numer. 78. & 79. Atque ita, quod prædicta regula non procedat in odiosis, tenet Tiraquel. post ll. connub. glos. 5. num. 109. Molin. lib. 1. de primog. c. 20. numer. 16. Gregor. l. 43. tit. 5. par. 5. glos. 2. Mieres de maiorat. 4. par. q. 1. numer. 8.

24 Sic licèt emphytheota non possit alienare irrequisito domino, per l. fin. C. de iure emphytheotico, potest tamen pignoris obligationem face

facere, vel hypothecare, glos. in d. l. fin. de iure emphytheotico, quam dicit communiter receptam Gama decis. 108. num. 2. nec cōmissum incurritur, quia illa lex est pœnalis inducens caducitatē, & sic stricte est intelligenda, iuxta l. cum quidam ad fin. ff. de liber. & posthum. Est e-
25 nim alienatio verbum analogum siue æquiuocum, nam per prius intelligitur de ea alienatione, quæ dominium transfert, per posterius de obligatione, vt tradit Raud. de analogis, cap. 6. num. 34. & verbum analogum, siue æquiuocum in materia o-
26 diosa sumitur per prius, & non per posterius, vt tradit ipse Raud. d. tra. cap. 10. num. 1. & ita per obligationem, seu hypothecam non incurritur commissum.

27 Quod tamen sublimita, nisi res pignoretur pro tanto quantum valet, nam cum eo casu non sit spes luitionis, dicetur, imo erit alienatio, ita Bald. c. 1. §. aut si libellario, quibus modis feud. amitat. in fine, versic. Sequitur in tex. Negusantius de pignor. 2. par. 2. membro, numero 30. & notat Bartol. l. qui habebat in princip. ff. de legat. 3. eo enim casu videtur dominium exijsse iam à potestate debitoris, vt declarat Alex. l. 1. §. per seruum, el 2. num. 7. ff. de acquirend. poss. tradit Ioannes de Garronis, l. generaliter, num. 139. C. de secund. nupt. sequitur Gama decis. 108. num. 3.

Et sic licet per pignorationē rei legatæ legatum non censeatur adēptū, l. qui post testamentum, C. de
28 legat. Si tamen pignoretur pro tanto quantum valet, ademptum censetur, ita Tiraq. de retract. lignag. in præfatione, num. 36. & voluerunt Cinus, Fulgosius, Bartolus, Paulus, Alexand. & alij, l. rem legatam in fine, ff. de adim. legat. Gregor. l. 17. ti-
29 tul. 9. par. 6. glos. 3. quod limita, si domus maiorum fuerit pignorata, Tiraquel. vbi supra.

Sic habens fundum pignoratum pro tanto quantum valet, releuatur ab onere satisdandi, tanquam rerū
30 immobilium dominus, & possessor, vt tenent Albericus, Bald. Alexand. & omnes l. sciendum, §. possessor, ff. qui satisdare cogan. Suarez l. 2. titul. *de los emplazamientos*, lib. 2. fori, numer. 26. nam qui taliter pignorat rem, videtur illam habere pro derelicta, vt dicit Bald. cons. 169. inspecto in fin. volum. 6. & alij, quos re-
31 fert Tiraquel. vbi supra. Et sic legatis immobilibus, veniet fundus taliter pignoratus, quasi à debitore derelictus, vt tradunt Doctores relati à Tiraquel. vbi supra, & tradit Anton. Gomez, l. 40. Taur. num. 83. per l. qui habebat, ff. de legat. 3. & est tex. in l. legata, §. fin. ff. d supellect. legat.

32 Et hinc est, quod rem huiusmodi pignoratam pro tanto quantum valet, potest consanguineus retrahere, vel alius qui re vēdita, habet ius retractus. Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. glos. 14. num. penult. Ioannes Igneus, l. 1. §. seruus, num. 3. ff. ad Silanian. Antonius Gomez, l. 70. Taur. num. 23. per dictam l. legata, §. fin. & dict. l. qui habebat.

Sed ab hac opinione discedit Matienç. l. 7. tit. 11. glos. 7. num. 13. lib. 5. Recop. ex eo quod pignorans rē maio-

maiorum suorum, etiam pro tanto quantum valet, non censetur eam habere pro derelicta, sed habere animum redimendi, per l. si in emptione, ff. de minorib. Atque ita cum res non censeatur alienata, non erit locus retractui, quemadmodum etiã, nec legatũ adeptum videtur per talem pignorationem rerum maiorũ, vt tenet Paulus Castrens. dict. l. qui post, C. de legat. quem sequuntur ibi Alexand. Corn. & Ias. Rip. l. filiꝰ familias, §. diui, numer. 3. de leg. 1. Atque ita hanc limitationẽ posuit Tiraquel. de retractu lignag. in præfatione, num. 36. in fine.

33 Ego autem puto veram opinionem Antonij Gomezij, & aliorum per iura ab eis allegata, nam loquũtur, quando simul cum pignoratione pro tanto quantum valet cõstat, quod debitor eam habet pro derelicta per cessationem à petendo, vel quia consensit creditori vti re pignorata, est enim modus perdẽdi dominium habere rem pro derelicto, l. 1. & 2. ff. pro derelicto, licèt non temere iudicanda sit derelicta, vt in l. nemo, ff. eo tit. quando autem dominus habet rem pro tanto quantum valet pignorata, & per multum tẽpus tacet à petendo, & simul patitur creditorem vti illa, videtur à se abdicare dominium, & eam pro derelicto habere, atq; ita intelligenda sunt iura superius allegata, scilicet, l. qui habebat de leg. 3. & l. legata, §. fin. ff. de suppellect. legat.

Et sic Ant. Gam. dict. decis. 108. dum explicat regulam, l. fin. C. de rebꝰ alien. distinguit, quod aut prohibitus alienare, alienat pro tanto quantum valet, & tunc non potest per supradicta, aut minoris pignorat, & tunc pignoratio teneat.

34 Etsi teneamus opinionem Antonij Gamæ, potest responderi ad cõmunem regulam, l. oratio, ff. de spõsalibus, quod procedit quando ex antecedentibus necessario sequitur consequens, secus autem si tantum posset sequi contingenter, siue possibiliter, argumento l. non omne, ff. de statu liber. ita Bart. l. ambitiosa, numer. 22. ff. de decretis ab ordine faciend. & l. 2. ad fin. ff. de iur. omnium iud. communiter receptus, vt ibi per Purpurat. numer. 100. ad fin. ita Barbosa l. 1. 3. par. num. 57. soluto matrimonio.

35 Sed nihilominus communis traditio, & regula dict. l. fin. C. de rebus alien. defendẽda est, atq; ita, quod non teneat obligatio, seu pignoratio, siue pro modico, siue pro magno pretio fiat, vt tenet Anton. Gomezius l. 40. Taur. numer. 83. in fin. per dict. l. fin. cum alijs, idem tenet Barbosa, reiecta distinctione Gamæ l. 1. 3. par. numer. 59. solut. matrimon. Et ita teneo, remanet iam expeditum primum membrum distinctionis, scilicet, quando generaliter res prohibetur alienari.

36 Veniendo autem ad secundum membrũ distinctionis, scilicet, quãdo non generaliter res prohibetur alienari, sed ne alienetur in certas personas, qui prohibentur emere, & acquirere res emphytheoticas propter domini præiudicium, qui decimis fraudatur, cum cadant in manus mortuas, vt dicit Guillermꝰ Benedict. cap. Raynuntius, verb. &

vxorem

homine Adelasiam, decis. 5. num. 3. dicendum est, quod licet in eas non possit fieri alienatio, siue dominij translatio; potest tamen eis obligari, vel pignorari; quia licet accipiat in pign9, non per hoc cōuenitur, vt ipsi creditores accipiant sibi in solutum, vel in emptionem, sed quod alij vendant pro suo debito, ita tenet Additionator, glos. in dict. l. fin. verbo, vel hypothecam, C. de rebus Eccles. non alienand. pro quo est text. singularis in dict. l. in quorum finibus, ff. de pignoribus, in hæc verba: *In quorum finibus emere quis prohibetur, pignus accipere non prohibetur*, vbi Bar. intelligit eum tex. iuxta prædictam distinctionem, quam ipse facit, sequitur Negusantius de Phano de pignor. 1. par. 3. membro, num. 69. & 70. Atque ita in nostro casu, licet res emphytheotica non possit transire in Ecclesiam, anniuersarium, vel piam causam, quando ita est affecta anniuersario, vt nequeat alienari, potest tamen obligari Ecclesiæ, seu anniuersario pro eius implemento. Siquidem non hoc agitur, quod transeat in Ecclesiam, seu anniuersarium, sed quod vēdatur pro debito, vt dicit glos. in dict. l. fin. de rebus Eccles. non alienand. Et sic cessat ratio, l. oratio de sponsalibus, cum ex tali obligatione non sequatur necessario, quod res emphytheotica sit transferenda in Ecclesiam, seu anniuersarium, iuxta Bart. intellectum communiter receptum, vt diximus supra num. 34.

37 Neque obstat l. fin. tit. 8. p. 5. quæ videtur ex diametro repugnare in illis verbis: *Mas a otras personas de que no se puede auer tan ligeramente el censo, non la puede vender; ni empeñar, assi como à orden, ò a otro home mas poderoso que el, que entonces non valdria, è perderia porende el derecho que auia en ello*. Pro cui9 intellectu dic, quod dupliciter fit pignoratio: vno modo, 38 quando res in pignus traditur creditori, qui eam tenet, & possidet, vt in casu, c. cum contra, de pignoribus; & in casu l. & qui sub imagine, C. de distract. pignor. Alio modo, quādo solum obligatur res creditori, de quo per totum titulum, C. & ff. de pignoribus.

39 Primo casu procedit decisio dict. l. fin. partitæ, nam cum tunc creditor rem pignoratam possideat, & saltim causa rei seruandæ, & in conseruationem sui debiti, & iuris, & per consequens teneatur soluere domino directo tributū, videtur quod talis pignoratio non possit fieri in Ecclesiam, à qua difficiliùs domin9 consequetur censum, & quod ita sit intelligenda lex partitæ, colligitur ex illis verbis: *Mas a otras personas de q̄ no pudiesse auer tan ligeramēte el cēso, non la puede vender, ni empeñar*, quæ verba important talem pignorationem, quæ transferat pignus in potestatem creditoris, cùm ad possessorem pertineat tributa soluere, non ad habentem rem obligatam.

Secundo vero casu quando pignus remanet in debitoris potestate, nō inuenio causam quare prohibeatur fieri in Ecclesiæ, seu anniuersarij fauorem, siquidem emphytheota potest, irrequisito domino, pignorare, vt diximus ex glossa communiter recepta in l. fin. de iure emphitheo-

theotico, in tantum, quod etiam in generali obligatione bonorum ve-
40 niat emphytheosis, vt tradunt Bart. Bald. & Paulus l. tutor. §. fin. ff. de pignor. actione, Negusantius de pignor. 2. membro. 2. partis, nu. 28. Alexan. consf. 91. vol. 1. vbi quod etiam veniet emphytheosis Ecclesiastica, quē sequitur Vrsilius ad Afflict. decis. 191. nu. 5. & hæc prohibitio non fit rebus, sed personis, quod maximè procedit, cùm dispositio l. Partitæ sit in fauorem directi domini, & si intelligeretur de simplici pignoratione, non eius commodum, sed damnum induceret, nam cum frequenter per pignorationem perue-
41 niatur ad venditionem, vt soluatur creditori, non fierent tot venditiones rei emphytheoticæ, si tolleretur occasio vendendi, & cum ex tali pignoratione non sequatur, quod res sit transferenda in Ecclesiā, procedit distinctio Bart. in d. l. in quorum finibus, & glos. in d. l. fin. Neq; obstat, quod si non inueniantur emptores in hasta iudiciali, res adiudicatur creditori, nā respōdeo, quod tunc compelletur vēdere capaci, vt supra est resolutum.

42 Neque enim debet extēdi dispositio d. l. Partitæ ad simplicē rei emphytheoticæ obligationem, per quā dominium, nec possessio pignoris non exit de potestate debitoris, l. 1. §. seruus, ff. ad Sillanianum, l. generaliter in princip. ff. qui & à quibus, l. 1. §. per seruum, ff. de acquir. posses. l. statu liber. ff. ad l. Falcidiam, l. pignus, C. de pignor. actione: in tantum, quod debitor potest rem pignoratam in alium transferre inuito creditore, vt in l. si debitor, C. de distractione pignor. vbi glossa ponit concordantes, tradit Negusant. de pignor. 2. p. 3. mēbr. n. 72. Matienço l. 7. glos. 7. n. 12. tit. 11. lib. 5. Recop. atq; ita per pignorationē non impeditur venditio rei emphytheoticæ,
43 neq; perceptio censuū efficitur difficilior, cum adhuc remaneat in bonis debitoris. Sicque cessante ratione legis, debet cessare eius dispositio, vt tradit latissimè Tiraq. de cessante causa, 1. p. n. 1. & dictū legis restringitur ex ratione l. cum pater, §. dulcissimis de leg. 2. ita vt si ratio finalis dispositionis suadeat restrictionē, restringitur dispositio generalis, Aretinus consf. 143. quem refert, & sequitur Aym. cōs. 227. n. 7. vbi est ratio expressa, illā dbet attēdi, l. milites agrum. de re militari, & ratio facit dictū intelligi, Bal. l. suū in fine, C. de iure deliber. sequitur Beroius consf. 64. nu. 20. vol. 2. Ratio enim regulat tanquā anima dispositionē, Socin. cōs. 108. n. 3. lib. 3. & ratio verbis est præferēda, sicut anima corpori, quia verba se habēt vt corpus, & ratio vt anima, vt dicit Frācis. Beci. cōs. 41. nu. 6. vbi quod plus
45 potest sola ratio, quā dispositio, vt tradit glos. in c. cōsuetudo, 1. distinctione, & ratio legis limitat, & declarat, si lex generaliter loquatur, glos. verb. eligat in Clemēt. 1. in princip. de electione, plures refert Lara, l. si quis à liberis, §. idē rescripsit, n. 43. de liberis agnoscen. ad intellectū l. Regiæ 5, tit. 19. p. 4. & in horū cōprobationem plures alios refert
46 Mieres de maiorat. 2. p. q. 9. n. 105. & non solum prædicta procedunt in

ratione expressa, sed etiam in ratione præsumpta, & coniecturata, capitul. suggestũ, vbi Decius 2. notab. de appellation. Bald. authen. ingressi, C. de sacrosanct. Eccles. num. 14. & 16. Ias. l. non dubium, numer. 35. vers. Adde etiã, C. de legibus, quos refert, & sequitur Aym. cons. 3. numer. 3. & idem quando vna ratio sola assignari potest, nã habetur pro expressa, l. quamuis, vbi glos. verb. cui iubet, & C. de fideicommis. ibi: *Nam ob quam aliam causam de emancipatione rogasset*, ita tradit Molin. libr. 1. primog. c. 5. n. 9.

47 Et cum ratio prædictæ l. Partitæ sit, ne difficilior reddatur cõuentio debitoris, nec vlla alia reddi possit, & ea cesset eo casu, quo pignus non exit de potestate debitoris, non est cur censeatur prohibita talis obligatio, seu pignoratio, etiamsi per eam perueniatur ad venditionem.

48 Restat nunc disputare pro complemento huius capituli, an gabella debeatur ex ea venditione, quæ fit, quia Ecclesia, seu anniuersarium nõ potest possidere rem emphytheoticã, & difficultas in eo cõsistit, quod cum talis res non transierit in dominium Ecclesiæ, seu anniuersarij; lege obuiante, venditio rei fit tanquã existentis in dominio, seu bonis relinquentis eam Ecclesiæ, vel pro anniuersario, nam cum non possit testator facere, quin leges in suo testamento locum habeant, l. nemo potest, ff. de legat. 1. succedit regula,

49 quod dispositio contra legẽ est nulla, nec aliquod producit effectum, l. iubemus, la 2. §. prædia, C. de sacrosanct. Eccles. l. non dubium, C. de legibus, etiamsi lex non vltra procedat annullando actum, vt ibi Bart. & Bald. Raud. cons. 10. num. 276. volumin. 1. Quod etiam procedit ex

50 communi lege contractus emphytheotici, ne alienetur in Ecclesiam, vel piam causam, quo casu succedit regula, l. si creditor, §. fin. ff. de distractione pignorum, ibi: *Et magis est nullam esse emptionem, vt pactioni stetur.*

51 Et Bertachinus de gabellis, p. 8. membro 5. num. 5. tenet non deberi, eo argumento motus, quod non detrahitur de legato pio falcidia, per authenticam similiter, C. ad l. falcidiam, ne minuatur relictum in pios vsus, quem sequitur dubitans Parlador. lib. 1. rerum quotid. cap. 3. §. 1. num. 18. & sequitur Aluarad. de coniect. mente testat. lib. 2. cap. 1. §. 2. num. 17. & eam sententiam cũ distinctione, & eo casu quo per solutionem gabellæ legatum pium esset minuendum tanquam religiosio rem amplectitur Lasarte de decima venditionis, cap. 20. numer. 59. & sequentibus, & in sua additione ad n. 93. vbi inuehit contra Parladoriũ, dicens, quod illud, quod præcipuum erat aduertere, scribere prætermisit.

52 Sed merito vir ingenio, & doctrina pollens Parlador. non meretur reprehendi, siquidẽ cuilibet iuris studioso mediocriter intuenti verba Parladorij videbitur difficultatem sensisse in fundando (veritate iuris inspecta) quod ex venditione rerum relictarum pro animæ piaculo, vectigal non debeatur, vti sentit etiã Lasarte loco supra relato, sicq; omisisse, ne perscrutando rationẽ, damnum

num afferret piæ causæ, cui silentio fauere voluit.

Et licet satis doctè Lasarte posuerit rationes, ob quas videbatur soluẽdã gabelã, tandẽ inquit in hęc verba: Verum enim vero quidquid hoc ita benedictũ sit, adhuc prædicta illa sentẽtia, quę religioni, & pię causæ fauet, sustinenda est ex ea noua ratione, quia cũ tota pecunia ex eis venditionibus redigenda pauperi Ecclesiæ, vel piæ causæ futura sit, eorum quidẽ nomine, quibus cõmodum legatũ est, vẽditiones illas celebrari non iniustè dicemus, quasi verè ipsa Ecclesia, pauperes, vel pia causa legataria domina bonorũ sit. Atque ita eius respectum, vel personam (vt ita loquar) inspiciendã puto, licet ab hærede, vel testamentarijs laicis venditiones celebrentur. Hæc Lasarte, & hãc suã sententiã iuuat, ex eo quod quandò solutis legatis nihil hæredi remanet, testamen-
53 tarij loco habetur, per l. si quis Titio de leg. 2. & eo casu erit locus priuilegio, l. 6. tit. 18. lib. 9. Recop. qua dispositum est, ne clerici, vel Ecclesiæ gabellã soluant: & in cõprobationem suæ sententiæ allegat tex. in auth. de Ecclesiast. tit. §. pro tẽporalibus, col. 1. vbi præscriptio quadragenaria, quæ datur contra Ecclesiã, & non minor, datur contra exactio-
54 nem legati pij, quẽ expẽdit ad hoc quod priuilegia concessa Ecclesiæ, legatis pijs concessa sunt.

Sed adhuc superest difficultas,
55 nã video, quod ea sententia, quã deducit Lasarte ex d. §. pro temporalibus nõ videtur tuta, ex tex. in l. si nõ dum, C. de furtis, vbi per destinationem non trãsit res in templum, nec templo quæritur actio, & ibi dicit
56 Baldus, quod aliquid non recepit determinationem ab eo quod erit, sed ab eo quod est.
57 Sic licet res affixa ædibus prohibeatur legati, ea tamen, quæ est destinata, vt adiũgatur ædibus, potest legari, antea quam sit affixa, & prohibitio Senatus Cõsulti de nõ alienando res affixas, non habet locum in rebus ad id destinatis, l. cętera, §. sed si parauerit, ff. de legat. 1. & ibi Bald. Angel. & Imola tenent, quod stante consuetudine, quod immobilia, mortua vxore, pertineant ad eius
58 hæredem, mobilia vero ad maritũ, quod pecunia destinata in emptionẽ prædiorũ erit viri, tãquã res mobilis, idẽ tenet Ludouicus Bol. cõs. 39 incipiẽti Domina Dorothea ad finẽ.

Sic in causa bonorũ, quæ testator
59 reliquit pro Ecclesia ædificanda, nõ potest peti restitutio in integrũ, cũ iura loquantur in Ecclesia, non in rebus destinatis, tradit Domi. cap. 1. ad fin. d restitutione in integ. sequitur Felin. c. cũ adeo, n. 4. de rescrip. Brun. A sole in comp. verb. destinatio, de quo infra num. 71.

Et licet Articulus iste, an destina-
60 tio habeatur pro facto sit subtilis, & a nullo bene tactus, vt dicit Alber. 2. p. statutorum, q. 205. sitque admodum inuolutus, cum pro vna, & altera parte sint plura iura, & DD. vt inquit Ant. Gabr. lib. 1. conclus. tit. 2. de pręsumption. conclus. 12. in prin. tamen verior sententia est, quod nõ habeatur pro facto, vt colligitur ex traditis per eum & per Tiraq. de tract. lignag. glos. 7. §. 1. n. 106. & 107. & per

cũ adeo, de rescriptis, & per Brun. A. sole, verb. destinatio, nã iura allega-
61 ta pro cõtraria parte id non probãt, allegãt enim l. 3. §. quid ergo, ff. de contraria & vtili actione tutelæ, ad hoc quod pecunia deposita in emptionẽ habetur pro immobili, quod ibi non probatur, sed dicitur, quod tutor non potuit sibi soluere ex illa pecunia, quia erat destinata in emptionẽ prędiorũ, nec quod vt possit haberi, requiritur necessaria solemnitas, requisita in alienatione immobilium minoris, nec id ex eo colligi potest, imo, quod tutor qui erat creditor pupilli fuit in culpa, si non fecit cogere illũ depositariũ per iudicem, vt de illis pecunijs depositis sibi satisfaceret, & tãquã dãnum tutori proueniẽs sua culpa illi imputatur, ita intelligit Alexan. l. cætera, §. sed si parauerit de leg. 1. & l. 1. §. fuit quæsitũ, ff. ad Trebel. sequitur Felin.
62 c. cũ adeo, n. 5. đ rescriptis, qui enim non vtitur remedijs opportunis ad actũ, est negligens, bonus tex. est in l. fin. §. illud, vers. nisi ipse appellator, C. de tẽpor. appellat. tradit Roland. conf. 52. n. 25. vol. 4. Crauetta conf. 232. n. 4. vbi quod ob negligẽtiam priuatur iure sibi competẽte, pro quo est tex. in l. dolus, ff. mandati, & facit glos. l. si ab hostibus, §. fin. ff. solut. matr. & quod culpa reputatur non facere omnia, quę oportuit, l. qui occidit 30. §. fin. ff. ad l. Aquiliam, tenebatur itaque adire iudicẽ ad petendũ sibi solui ex pecunijs depositis, ne vsuræ currerẽt minori, et si iudex non iussisset, saluum illi manebat ius vsurarum, vt inquit d. l. 3. quia ei non est imputandum, vti aliàs dicitur, de eo qui allegans minorem esse creditorem, compulsus fuerit ad solutionem, l. ait Prætor, §. permittitur, ff. de minoribus; & non excusatur quis, si non facit diligentiam, quam potest, tradit Azeuedo in Curia Pisana, c. 9. n. 1. pro quo est text. in l. idem Iulianus 41. §. fin. de legat. 1. vbi quod non dicitur difficile, quod haberi potest etiam cũ difficultate, per quem textum ibi DD. tenent, quod culpa imputatur ei, qui non postulauit, quod à Principis voluntate dependet, quamuis impossibile cẽseatur, tradit Becius cons. 37. num. 5. & ibi arguit, quod multo magis imputanda est culpa ei qui ab inferiore à Principe non postulauit, quod facilè impetrari solet. non enim excusantur qui possunt tollere impedimentum, c. his quibus 60. de electione, vbi electoribus impeditis currit tempus, si possunt impedimentum tollere, nec habetur ratio impedimẽti, quod amouere licet, l. sed si per Prætorem, §. hæc clausula, ff. ex quibus causis maior. l. quibus diebus in princip. & ibi Socin. 3. notabili, ff. de condition. & demonst. l. qui potest facere, ff. de regul. iur. plures Doctores refert Aym. cons. 327. n. 89. vbi loquitur in eo qui poterat tollere impedimẽtũ iudicẽ adeũdo. Ex quo est quod etsi non imputetur negotiorũ gestori, seu tutori nõ haberi actionẽ cõtra debitores, quod eos nõ cõuenerit, l. si pupilli, §. videam9 đ negotijs gestis, si tamẽ ex susceptione iudicij inducatur actio, & non faciat, imputatur ei, dicit cõmunẽ Ias. ꝑ tex. ibi in l. si Titi9, §. ff. đ verb. n. 3. tradit

L Mate-

Matesilanus notabili 7. vbi Serapia additionator plures refert, dicentes communem.

63 Sic & non dicitur impeditus agere, qui potest agere petendo licētiā, tradit Abb.c.2.n. 11. de concessione preb.& c. quia diuersitatē, n. 10. eo tit.Felin.c.1.n.1.de præscription. & idē c.2.col.fin. Baib. de prescrip. 1.p.6.p.n.17.Poterat itaq; tutor creditor pupulli illā pecuniā depositā petere, nam ad instantiam creditorum iudices solent illam cape -- re,&etiā sine solemnitate decreti,l.

64 à diuo Pio,§.fin.ff.de re iudicat. ibi: *Hoc amplius & si pupillaris pecunia in arcā reposita sit ad prædiorum comparationem, etiam citra permissū Prætoris, ab eo qui exequitur solet capi, & in causam iudicati conuerti*, qui tex. mirabilis est ad nostrū propositum, & licet eum text. allegauerit AEgidius Magist. tract. subhastatio. c. 1. ad hoc, quod sit res immobilis, destinata in emptionem prædiorum, & verbum in ea lege positū citra permissum Pretoris possit saluari, ex eo quod in alienatione rei immobilis minoris ex causa necessaria non est opus decreto, per l.1.C.quādo decreto op9 non est, prout & nos diximus supra n.6.reuera non probatur in d.§. fin. cōclusio ad quam allegatur sine diuinatione, non enim desinit esse pecunia, vt dicit Pinelus rub.2.p.c. 3. n.12.de res.Mieres de maiorat.1.p. q.11.n. 2. quod autem per eius dispositionem colligitur, est, quod tutor creditor, vt quilibet alius poterat petere à iudice, vt sibi soluere-tur de pecunia destinata in emptionē, neq; l. 4. ff. de fundo dotali, quæ prohibitionem alienationis extēdit ad sponsū, quia in eo eadē est ratio,

65 quod in marito, probat, quod destinatio habetur pro facto, neq; l. etsi nō, §.infecti, ff. de auro, & arg. leg. prædictā conclusionē probat, scilicet, quod destinatio habeatur pro facto, sed in casu quo legatū est argētū factū, quo casu inquit Iurecōsultus nō contineri infectū, intelligēs pro infecto rudē materiā. Si tamen sit cœptū fabricari, licèt opus nō sit perfectū, inquit nō haberi pro infecto, cū non sit in rudi materia, & sic cum in eo sit fabrica, & aliquid facti preter rudē materiā, venit appellatione facti, cui magis adhæret, & in eo §. infecti, sufficit, quod non sit in rudi materia, vt nō dicatur infectū, quia in legatis plenius volūtates testantiū interpretamur, l. in testamētis, ff. de reg. c. dilecti, de donatio. a-

66 liàs enim non dicetur factū, dum aliquid superest agēdū, l. cū Sillanianū in fine, C. de his quib. vt indig. & ad Sillanianū, c. 1. in fin. iūcta glos. fin. ad mediū de renūciatione, c. nihil 7. q. 2. & glossa verb. nullū in §. fi. inst. quibus modis testa. quod est sine dubio verū in his quæ sunt de forma, & substātia rei, secus si de materiali, d. l. cūSillanianū, & d. glos. verb. nullū. Neq; obstat l. granaria 19. ff. de act. empti. nā ibi I.C. nō solū requirit destinationē, sed quod tabulæ de fossæ sint in terrā, atq; ita in 2. resp. habetur, quod tegulæ, quę nōdū ędificijs impositæ sunt, quāuis tegēdi gratia allatæ sint, nō cedūt ædificio.

67 Neq; etiā obstat l. itē legato 47. §. fin. de leg. 3. & l. si quid earū, §. inter emptum, & paratū, eo titul. quibus

bus iuribus videtur repugnare, l. cætera, §. fi. de legat. 1. nam ea iura cōciliat Alberic. 2. par. statutorum, q. 205. in hunc modum, quod ibi testator in primis duobus iuribus habuit pro disposito, vel quod ibi habetur pro disposito, vt legatum confirmetur, & in d. l. cætera, §. fi. habetur pro non disposito, vt etiam legatum cōfirmetur. Et sic quod idem fauor va

68 liditatis legati facit duo diuersa, & quod vnum diuersimodè accipiatur pro quo allegat tex. in l. talis scriptura, ff. de legat. 1. & l. si vnus in fine ff. de pact. Neque obstat tex. in authēt. de Ecclesiast. tit. §. pro temporalibus, quia ibi Ecclesiæ etiam con-

69 ceditur, vt contra eam solum currat quadragenaria præscriptio pro legatis pijs ei relictis. Si ergo (vt remanet expeditum) destinatio non habetur pro facto cum difficultate defēditur non deberi gabellam ex ista venditione rerum relictarum pro animæ piaculo, & pro anniuersario.

Sed merito, vt religiosa, ita & ve

70 ra est opinio Doctorum tenentium non deberi, cum distinctione, quam facit Lassarte, vbi supra, scilicet eo casu, quo diminueretur relictum in pios vsus per gabellę solutionem, non autem quando aliūde posset suppleri quantitas ab hæredibus, vel alijs vendentibus.

Quod vt melius intelligas dic, quod aut relinquitur pro anniuersario fundus, domus, vel alia res emphyteotica in specie, & eo casu cū claudatur relictum in ea re, & eius æstimatione, licet testator relinqueret alia bona, eius hæredes non tenebuntur supplere gabellæ solutionē. Atq; ita si solueretur, minueretur anniuersarium, & hic est noster casus, & ita teneo; tali enim casu bene potest dici, quod res vendatur nomine Ecclesiæ seu anniuersarij, quia ea quæ legantur recta via ab eo qui legauit, ad eum cui legata sunt transeunt, l. à Titio, ff. de furtis, l. cum pater, §. Surdo de legat. 2. l. magis puto, versic. Fundum autem legatum, ff. de rebus eorū, Zāchinus de priuilegijs Ecclesiæ priu. 10. n. 1. & 7. vbi quod ex solo actu testatoris acquiritur dominium, ita vt ei tanquam domino debeantur fructus, & pensiones, Selua de beneficio, 3. p. q. 6. n. 8. Sfortia Oddi de rest. in integ. 1. p. q. 3. art. 5. num. 29. Vicentius de Fran. decisione 254. & fauore piæ causæ potest peti ante aditam hæreditatē Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuil. 33. & 34. & licèt non possit in Ecclesiam, seu anniuersarium transire, trāsit tamen quoad estimationem ad similitudinem rei alienæ legatę, vt supra est dictum, atque ita habet locū. decis. l. 6. tit. 18. lib. 9. Recop.

71 Pro quo facit, quod tradit Ancharranus cons. 229. incipiēti, super primo, vbi per multas rationes concludit, quod si laicus dimittat omnia bona sua pro alendis pauperibus, etiam si administrationem relinquat cōmunitati sæculari, & addat, quod Episcopus se nō intromittat, etiam si non interuenerit authoritas Episcopi, nihilhominus gaudent priuilegio, & non possunt collectari, quem sequitur Ioannes Anton. de Nigris. in extrauaganti vnica, num 117. de vita, & honestate clericorum, quod limita, vt infra num. finali, & in eis

L 2 bonis

bonis datur restitutio in integrum, Anton. Gabriel lib. 1. comu. tit. de præsumptio. conclui. 12. num. 3 quẽ & alios refert; & sequitur Sfortia de rest. in integ. 1. p. quæst. 3. artic. 5. n. 28. aut relinquitur certa quantitas in genere redigenda ex venditione bonorum defuncti, & si bona, vel nõ sufferant, vel eorum valor solùm sit quantitas relicta, quia tunc si solueretur gabella fraudaretur quãtitas relicta non debebitur, vt in priori: quia nihil refert quid ex æquipollẽtibus fiat, l. si. §. fi. vbi glos. ff. mandati. Et extensio statuti fit ex identi

72 tate rationis fauore animæ, glos. in authentic. Sacramenta puberum, C. si aduersus venditionem, verbo, puberum, Ioann Andr. c. pro humani. de homici. lib. 6. Corsetus singulari 3. verbo extensio.

73 Aut relinquitur certa quantitas in genere pro anniuersario, & testator reliquit alia bona, ex quibus possit suppleri, & solui gabella, & eo casu, cum & anniuersario, & domino nostro Regi possit consuli, debet fieri, Bene dict. c. Raynuntius verb. & vxorem, decis. 5. nu. 4. Neque est cur admittantur hæredes, dicentes se vendere pro animæ piaculo, vt non animæ, sed sibi proficiant in excusatione solutionis gabellę.

74 Pro quo facit, quod pro bonis anniuersariorũ, deducto onere potest quis collectari, vt tradit Flores de Mena lib. 2. variar. q. 21. n. 68. & ex Ancharano tradit Auẽdañus de exequendis mandat. 2. p. c. 14. n. 32.

DE ANNIVERSARIO PRO Virginibus maritandis, & Infantibus expositis nutriendis.

CAPVT XXI.

SVMMARIVM.

1 PRocreatio sobolis vtilis, & necessaria est reipublicæ, & ob eam rationem dotis causa est fauorabilis.

2 Plus desideratur ampliari imperium hominum adiectione, quàm pecuniarũ copia.

3 Lex Iulia Miscella, quæ admittebat iuramentum super viduitate seruanda fauore reipublicæ est sublata.

4 Partus non tantum parenti, sed etiam reipublicæ nascitur.

5 Maximus ornatus ciuitatis sunt pueri ad populi amplitudinem.

6 Plura à iure conceduntur priuilegia, & exemptiones munerum realium, & personalium ob numerum liberorũ.

7 Leges sobolis procreandæ causa latæ, sunt adiuuandæ interpretatione.

8 Conditio inductiua viduitatis, & impeditiua nuptiarum reijcitur, tam in vxore, quàm in viro.

9 Matrimonium primario fuit institutũ à Deo in officium naturæ ad propagationem sobolis.

10 Legatum pro Virginibus maritandis non patitur commutationem cum alio pio opere, nisi id faciat Romanus Pontifex de plenitudine potestatis.

11 Matrimonij secundus finis, est remedium concupiscentiæ.

12 Status Virginum, & continentium est perfectior quàm status matrimonij.

13 Puellæ sunt in magno periculo, propter homines eas suadentes, & artibus inducentes ad peccandum, & sic valde est meritorium pauperibus dotes relinquere, vt nubere possint. Et pauperes puellæ dicuntur, quæ viuunt ex labore

14 Re-

14 *Relictum pro maritandis puellis habet annexã conditionẽ matrimonij, licet plures contrarium tenuerint. sed autor distinguit.*

15 *Relictum pro maritanda certa, & expressa puella potest peti ante nuptias, & quare.*

16 *Legatũ ad nuptias debetur, & potest peti etiam quod puella non sit nubilis ætatis.*

17 *Legatum certæ quantitatis Mariæ relictũ pro ea maritanda est purũ, & potest peti ante nuptias & de ratione.*

18 *Legatum relictum ad nuptias an sit soluendum sine aliqua cautione, & quãdo requiratur cautio, & n. sequenti.*

19 *Intelligitur tex. in l. Titio cẽtum, 70. in §. Titio genero, ff. de conditio. & demonstrat.*

20 *In dispositione alicuius actus fiendi, cẽsentur inesse antecedentia necessaria.*

21 *Relictum ad nuptias certæ puellæ, potest expendi in præparatorijs nuptiarum.*

Legatum ad nuptias non dicitur modale, sed purum, & transit ad hæredes, sed pro dote est conditionale.

22 *Legatum relictum pro dote purũ vel conditionale iudicatur, coniecturando verba relinquentis.*

23 *Legatum pro virginibus maritandis generaliter relictum semper est conditionale.*

24 *Legatum speciale alicui nominatæ puellæ relictum pro ea maritanda, consequitur si ingrediatur religionem, & idem vxor, cui relinquitur si vidualiter viuat.*

25 *Legatis mille Mariæ, si nupserit, & quingentis si religionem ingrediatur, ipsa ingrediente religionem lucrabitur mille, limita, vt ibi.*

26 *Legatum generaliter relictum pro virginibus maritandis, non lucratur puella, quæ religionem ingreditur.*

27 *Affectio testatoris non ita consideratur erga personas sibi ignotas, quàm erga notas.*

28 *Vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius sed testatoris.*

29 *Conditio voluntaria est adimplenda in especifica forma, licet necessaria possit impleri per æquipollens.*

30 *Legatum specialiter relictum Mariæ pro ea maritanda, est ei soluendum, licet iam fuerit nupta, secus tamen erit in legato generali pro virginibus maritandis. Limita si sit relictum pro consanguineis maritandis, & contrahant spe recipiendi dotes, & protestentur.*

31 *Dos relicta pro virginibus orphanis maritandis, an possit dari habentibus patres pauperes, & inutiles, resoluitur distinguendo.*

32 *Voluntas pia si non potest adimpleri in re ab ipso testatore declarata, debet legatum in aliud opus pium conuerti.*

33 *Orphani dicuntur, habentes inutiles patres.*

34 *Priuilegia viduis concessa, competũt habentibus viros inutiles.*

35 *Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum sed inutilem.*

36 *Vniuersitas dicitur non habere Syndicum, si habeat infirmum, vel inhabilem.*

37 *Relicta in pios vsus, in remissionem peccatorum censentur relicta.*

38 *Dispositio in vnum casum concepta, comprehendit casum eiusdem effectus.*

39 *Qui se restringit ad vnum casum, nõ excludit similem.*

40 *Dispositio extenditur ad casum ie ea expresso similem, quoad mẽtem, quoad ratio-*

rationem, & quoad effectum.

41 Quando anniuersarium pro virginibus maritandis relinquitur, in fauorē puellarū cognationis, sunt citandæ per edicta.

42 Contrahens inualide non lucratur dotem.

43 Actum qui debet facere, tenetur facere, ita vt valeat.

44 Verba debēt intelligi de actu valido, quia actus nullus habetur pro nō facto.

45 Factum non dicitur, quod non durat factum.

46 Matrimoniū potest contrahi per procuratorem, & sic contrahentes lucrantur huiusmodi dotes, & numeris sequentibus.

47 Potentissimus Rex noster Philippus Tertius contraxit per procuratorem, & Archidux Albertus Flandriæ, Comes in Ferraria ciuitate coram Clemēte Papa Octauo.

48 Legatum relictum pro virginibus maritandis non soluitur, nisi velatis, licèt ante velationem verum contrahatur matrimoniū mutuo consensu declarato coram parocho, & testibus.

49 Factum non dicitur, dum aliquid superest agendum.

50 verba testatoris, seu alterius disponentis sunt intelligenda secundum cōmunem vsum loquendi.

51 Titulus tertius libr. 5. Recop. de las mugeres casadas. & titulus nonus de las ganancias eiusdem lib. 5. Recop. intelligitur de velatis regulariter.

52 Non vtens remedijs opportunis ad actum est in culpa.

53 Testatores, & contrahentes censentur se conformare cum dispositione iuris etiam impropriando verba.

54 Si alter ex coniugibus decedat ante benedictiones nuptiales, amittitur dos.

55 Conditio indiuiduum actum facit, & ad integrum impleri debet, aliàs corruit actus.

56 Conditio inducit formam cuius omissio in minima parte vitiat actum, etiā in pia causa.

57 Verius est dotem esse soluendam, si contracto iam matrimonio ante velationem alter coniugum decedat, limita vt infra nu. 60.

58 Inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat.

59 Desideria morientium ex recto arbitrio viuentium regulantur.

60 Coniuges si contumaces fuerint in non obediendo Episcopo iubente eis accipere benedictiones nuptiales, non lucrantur legatum dotis.

61 Contrahentibus matrimonium prætermissis denuntiationibus, absque Ordinarij licentia non soluetur dos, quo vsque fuerint ab excessu absoluti ab Ordinario.

62 Culpa alterius ex coniugibus, in non recipiendo benedictiones nuptiales, non debet alteri obedienti obesse, limita, vt num. sequenti, & num. 65.

63 Maritus tenetur exigere dotem contractis nuptijs, & non faciens tenetur ad interesse.

64 Si transacto tempore, intra quod nubere debent fœminæ orbatæ, cōtraxerint, non lucrantur dotem.

65 Conditio nuptiarum si deficiat per casum, vt per mortem alterius, amittitur relictum.

66 Relictum pro orphanis puellis maritādis, an possit dari expositis, & vulgo conceptis, & numeris sequentibus.

67 Parētes qui filios exponūt, amittūt patriā potestatē. Multa opera misericordiæ exer-

exercentur per nutrientes expositos, & numer. 13.

69 *Refertur pietas patris auctoris circa expositos.*

70 *Bartolus fuit expositus, & nō erubuit dicere, & nutritori gratias referre.*

71 *Illustrissimus Cardinalis dominus Petrus Gonçalez de Mendoça Archiepiscopus Toletanus fundauit Toleti Hospitale, vt suis expensis expositi educarentur.*

72 *Matriti educantur expositi in Hospitali, vulgariter nuncupato, De la Soledad, y Niños expositos.*

73 *Magnum opus, & laudabile exercēt confratres dicti Hospitalis cùm simul Deo, Regi, & Patriæ seruiant.*

74 *Confratres prædicti possunt implorare iudicis officium, vt compellat diuites eleemosynas, pro expositis educandis, dare.*

75 *Expositi vt alantur, debet fieri mutuum de bonis communibus, & potest peti ab ijs confratribus.*

76 *Confratres prædicti, & alij expositorum nutritores nomen parentum sibi assumunt.*

77 *Confratres prædicti possunt petere dotes relictas pro puellis orphanis maritādis, dari expositis quarū sūt capaces.*

78 *Legatum pro virginibus orphanis naturalibus maritandis potest dari expositis cum præsumantur à iure eius patriæ, qua expositi fuere.*

79 *Legatum pro orphanis maritandis, an detur vulgo conceptis, resoluitur distinguendo, & numeris seqq.*

80 *Spuria etiam clerici potest petere à patre, vt eam dotet, etiam de fructibus beneficij.*

81 *Nati ex nefarijs, & incestuosis nuptijs, nec naturales nominantur, nec sunt alendi à parentibus de iure authenticorum.*

82 *Puellæ verè orbatæ præferendæ sunt vulgo conceptis.*

83 *Fundator si iusserit dari dotes orphanis suæ cognationis, præferuntur legitimæ illegitimis.*

84 *Dotes relictæ pro puellis Toletanis maritandis, an dentur puellis territorij.*

85 *Viduitatis conditio toleratur in legato viduæ relicto.*

86 *Virgini si relinquatur legatum sub ea conditione, ne nubat, & fuerit substituta pia causa, valet conditio.*

87 *Orphanæ dicuntur patre carentes.*

88 *Dotes relinquens, si non dicat pro virginibus maritādis, sed pro orfanis, seu puellis maritādis, admittūtur viduæ.*

89 *Relictum coniugi, si castè vixerit non amittitur nubendo, quia dicitur castè viuere: tamen si geminatas contraxerit nuptias, relicto priuabitur.*

90 *Puella, quæ tempore contracti matrimonij, non virgo, sed corrupta erat, an secura conscientia possit retinere dotē relictā pro virginibus maritandis.*

91 *Dotes an possint dari monasterijs pauperibus pro ingressu monialium ad earum alimoniam absque simoniæ labe.*

CAPVT XXI.

Dotis causa semper, & vbique præcipua est, nam & Reipublicæ interest,
1 *dotes mulieribus conseruari, cùm dotatas esse fœminas ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem, maximè sit necessarium,* Verba sunt Pomponij Iurisconsulti lib. 15. ad Sabinum, relata l. 1. ff. solut. matrim. ex quibus deducitur, præcipuā fieri dotis causam ob finem prolis, ad quem dirigitur dotis datio.

2 Sic & Paulus l. 1. §. si plures, ff. de

bonis damnatorum, refert, & sequitur sententiam Adriani dicentis: *Fauorabilem apud me causam liberorum Albini filiorum numerus facit, cum ampliari Imperium hominum adiectione potius quam pecuniarum copia malim.*

3 Sic Iustinianus l. 2. C. de in dicta viduitate tollēda, dum prohibet iuramentum legis Iuliæ Miscellæ de viduitate seruanda, inquit: *Augeri etenim magis nostram Rempublicā, & multis hominibus legitimè progenitis frequentari, quā impijs periurijs affici volumus.*

4 Sic Vlpian9 l. 1. §. & generaliter, ff. de ventre in possessionem mittēdo, inquit: *Partum non tantum parenti, cuius esse dicitur, verum etiam Reipublicæ nascitur.*

5 Sic interrogatus Homerus, quis esset maximus ciuitatis ornatus, inquit: *Pueri, & turres,* significans per pueros populi amplitudinem, & refert Burg. de Paz l. 3. Tauri 1. p. nu. 514. versic. Tum quia. Et Ezechielis 27. legitur de ornatu ciuitatis, *Sed Pigmei qui erant in turribus tuis, ipsi cōpleuerunt pulchritudinem tuam,* quare relictum pro alendis pueris, dicitur ad honorē ciuitatis pertinere, l. ciuitatibus 125. in fine principij de leg. 1. & l. si quid relictum 120. &c.

6 Quapropter plura in iure priuilegia, & exemptiones munerū personalium, & realium ob liberorum numerum concessa sunt, vt in l. 2. §. numerus liberorum, ff. de vacatione mune. l. 1. C. qui num. liberorum se excusat, lib. 10. l. amicissimos, ff. de excusation. tutor. l. si quis Decurio. C. de Decurio lib. 10. de quo Cacheranus Osasc. consf. 60. & Vincentius de Franchis decis. 259. Gregorius l. 2. tit. 17. partit. 6. glos. 2. Couarruuias in 4. 2. part. cap. 8. in princip. Rojas de succesionibus, cap. 16. numer. 9. Roland. cons. 66. nu. 35. vol. 1. & cons. 52. vol. 2.

7 Sed & omnes leges sobolis procreandæ causa latas, vtiles esse Reipublicæ, & adiuuandas interpretatione, inquit tex. in l. hoc modo, ff. de conditio. & demonstrat.

8 Et sic conditio impeditiua nuptiarum, & inductiua viduitatis reijcitur per totum titulum, C. de inducta viduitate toll. & non solum habet locum in muliere, sed etiam in viro, glos. verb. à coniuge in authēt. cui relictum, eo tit. quam sequitur ibi Ias. numer. 5. contra Paulum ibi, num. etiam 5. de quo miratur Leon in sua centuria, responso 9. num. 1. vbi pro opinione glos. allegat. tex. in authent. de nuptijs, §. quæ vero, versic. Vnde Sācimus, ibi: *Siue vxor maritum,* idem namque est vtriusq; & etiam ponderat l. fin. C. de induc. vidui. ibi: *Non solum in fœminis, sed etiā in masculis cessare,* & Petr. Cauall. consil. 1. num. 3.

9 Et cum matrimonium primario fuerit institutum à Deo in naturæ officium ad propagationē sobolis, vt constat Genesis cap. 1. & 2. Et ob
10 eam rationem sit magni æstimandū legatum annuatim relictum pro virginibus maritandis, & quia est piū, l. cum is 32. §. si in ea, ff. de condict. indebiti, & ita sit pium, vt audeant affirmare Doctores, nullo modo pati commutationem cum alio pio opere, vt tradunt Baldus l. 1. in finalibus verbis, C. de his quæ penè nomine relinquuntur, Barbat. cons. 23. volum.

lum.1.Ioannes Gutierr.in conf. 26. numer.13.in fine,& num.14.Guillermus Benedictus in cap. Raynũtius, verb. qui cum alia matrimoniũ cõtrahit,numer.32.vbi inquit rationẽ esse, quia in eo relicto adest fauor procreandæ, ac gignẽdæ sobolis forsan duraturę,quæ pro alio actu etiã pio æstimari non posset, sicque alteratio illius ab alio quàm à Papa de plenitudine potestatis fieri non posse affirmat,& diximus supra cap.14. nu.38.& sequentibus.

Sed in hoc anniuersario virginũ
11 maritandarum est multum considerabilis secundus finis matrimonij, nempè remedium concupiscentiæ iuxta illud Paul.1.adCorinthios capit. 7. habeat vnusquisque suã propter fornicationem vitandam.

12 Nam licet verissimum, & absq; dubio sit statum virginum, & continentium esse perfectiorẽ,& maioris meriti,quàm matrimonij status, vt traditur in œcumenica Tridentina Synodo,sessione 24.capit. 10.& Paulus 1.Corinthiorum,cap.7.in fine,hoc pro vero, & indubitabili relicto dato, quod puellæ,& virgines non intendant seruare continentiã, sed appetant statum coniugij,neq;
13 habeant dotem, vt inueniant viros, quibus nubere posint, & sint plures homines qui artibus, & dolosis solicitationibus eas ad luxuriam inuitent, vt dicit text.in l.vnica ad finem,C. de raptu virginum,& in authentic.de lenonibus,§.1. collatione 2.sunt quidem pauperes puellæ in maximo periculo, laudandi ergo sunt qui eis prouident de suis facultatibus,vt nubere posint,magnum enim pietatis officiũ exercet, quod pro nullo alio pio opere commutari potest, vt diximus supra, cap. 14. numer.40. Et dicuntur pauperes egentes dotibus ad inueniendos viros,licet viuant ex labore manuum, vel ex seruitio, Mantica de coniect. mente,lib.8.tit.5.numer.22. Quid-
14 quid tamẽ datur, & relinquitur pro dotandis, seu maritandis puellis,cõditionem annexam matrimonij continet,conditionaleque legatum,seu relictum censeri debet, & non debetur, nisi matrimonium sequatur, ex doctrina Bart.l. Titio centum,§.Titio genero,numer.7.ff.de condit.& demonstr.communiter receptus, secundum Paul.ibi numer. 4. Corneũ conf.229.volum.4.quos & alios refert Couarruu. dicens communem opinionẽ,c.3.nu.11.de testam. dicit magis cõmunẽ Alexan.cõs.42.n. 2. vol.7.plures alios refert Crassus de successio.§.legatum,num. 3. versic. Sed cõtrarium,Anton.Gomez l.50. Taur.nu.29. & hęc est vera sententia, licet non defuerint qui contrariam tenuerint, vt Baldus Nouellus de dote,priuilegio 76.Imol.d.§.Titio genero,numer.9.qui dicit communem,Ioannes Bota conf.7.& cõsil.19.num.16. qui dicit ab ea in iudicando, & consulendo recedendũ non esse,Spino de testa.glos.14.numer. 40.& 41. vbi dicit veriorem, quos refert Ceuallos q.138.commu. contra communes, numer. 3.& 4. sed inter has communes est distin-
15 guendum.

Nam diuersimodè est iudicandũ de legato pro maritãda certa,& expressa puella ipsi relicto à legato gener-

nerali pro dotandis puellis: in legato enim ad nuptias alicuius puellæ, seu plurium nominatarum relicto, ad illud capessendum non sunt nuptiæ expectandæ, & potest peti ante nuptias, cũ possint fieri expensæ necessariæ ante cõtractũ matrimonij, & sufficit, quod expendatur pro ea maritanda, vt tenet Bar. in d. l. Titio centum, §. Titio genero in fin. ff. de cond. & demõstr. quẽ sequũtur communiter DD. secundũ Rogeriũ tractat. de dote 5. p. nu. 1. sequitur Michael Crassus de succes. §. legatum, quæst. 48. num. 2. & licet teneat sal
16 tim requiri, quod puella sit nubilis ætatis, contrariũ in hoc tenet Ant. Gom. in l. 50. Taur. nu. 29. cui ego assentior, quod maximè procedit, si re
17 lictũ sit conceptum his verbis, lego Mariæ centum pro ea maritãda (vel nostro vulgari sermone: *Mãdo à Maria cien ducados para su casamiento*) nã hoc casu illa verba, pro ea maritanda, non sunt adiecta substantiæ legati, sed eius executioni, & præstationi, & ita legatum dicitur purum, tradit Bald. cõs. 286. num. 4. lib. 3. Socinus cons. 92. num. 8. vers. Confirmatur hoc, vol. 1. quos refert, & sequitur Aymon consil. 101. numer. 1 sequitur Mantica de coniectur. vltim. volũt. lib. 11. tit. 18. numer. 19. illa enim verba (pro ea maritãda, seu matrimonio collocanda) vidẽtur respicere quædã præparatoria, quæ animi cogitatione solent nuptias præuenire, & sonare, quod mediante legato possit puella nubere, quo casu legatũ dicitur purũ, vt dicit Bal. cõsil. 249. post mediũ, in illis verbis: *Ad hoc, vt nubere possit assigno ei mille, tũc purũ legatũ est*, vol. 4. & quãuis in hoc sit variatũ à glos. in d. §. Titio genero, tandẽ voluit, legatũ nõ esse cõditionale, quã glossam sequuntur omnes DD. vt testatur Crassus in d. §. legatũ, quæst. 48. nu. 3.

18 Sed an eo casu quo dicimus soluẽdũ esse legatum ante nuptias, sit aliqua cautio præstanda, & videtur, quod sic, per text. in dict. §. Titio genero in fine, ibi: *Sed cum ante nuptias, quia purum legatum est, peti potest cautio mulieri pecuniam reddi, necessaria erit*, qui textus difficilis videtur in eo, nam si legatum est purum, ad quid cautio desideratur? sed certè si rectè perpendas decisionem illius §. inuenies, ideo ibi desiderari cautionem,
19 quia legatum fuit relictum filiæ, & genero futuro, & vtrique fuit consultum, & licet sit ad dotem filiæ, gener potest petere, prout potuit, vt consulit Rolandus consilio 35. numero 31. volumine 3. atque ita inquit textus, quod si Titius noluerit eam in vxorem ducere, ipsa filia lucrabitur legatum, & quod si nuptijs contractis petat, ei est dandum legatum sine cautione: si tamen ante nuptias petierit, quia poterit postea nolle nubere, est ab eo danda cautio de reddendo legato relicto pro dote filiæ ipsi filiæ, ex quo habes, quod eo in legato quo solum puellæ cõsulitur, (vt quando dicitur: *Mando à Maria cien ducados para su casamiento*) est ei dãdum legatum ante nuptias, absque vlla cautione: multis enim eget præparatorijs pauper puella ad matrimonium, nam eget ornatu suo statui conueniente, vt possit adamari, & peti à futuro viro, nam si sit

sit induta vilibus vestibus, & dirutis, immundisque, ab omnibus spernetur, & idem iudicatur de præparatorijs, quod de præparato iuxta principium iuris.

Nec mirum si puellæ ante contractum matrimonium soluatur relictum. Nam in dispositione alicuius

20 actus fiendi censentur inesse antecedentia necessaria, l. ad rem mobilem 56. l. ad legatum petendum 62. ff. de procuratorib. l. illud 76. ff. de acquirenda hæredita. Et sic huius-

21 modi legatum poterit expendi in pręparatorijs ad matrimonium, quinimo hoc legatum non censetur relictum sub modo, sed purè, Baldus consil. 249. volumine 4. in illis verbis: *Puta, quia dicit testator ad hoc, vt nubere possit, assigno ei mille, tunc purum legatum est:* Nam si sub modo esset relictum, non adimplens modum amitteret datum, l. Liberto, §. Lutius, ff. de annuis legatis, & per totum, C. de donation. quæ sub modo, & infra libr. 2. capit. 8. num. 59. vbi de differentia modi, & conditionis.

Et cum huiusmodi legatum sit purum, potest statim peti, & mortua puella antequam contraxerit matrimonium ad hæredes transmittit legatum, Aymon Craueta consilio 101. numer. 1. & Frater Manuel Rodriguez in summa, 3. part. verb. *Dote*, capite 98. numero 2. Michael Crassus sententiarum, §. legatum, quæstio 48. numero fin. post Paulum, qui idem videtur sentire consil. 25. num. 30. & fin.

Si tamē relinqueretur puellæ pro dote, secundum plures Doctores legatum esset conditionale, nec ad hę redes transiret si obijsset puella nō contractis nuptijs, Bartolus l. Titio centum, §. Titio genero, num. 3. ff. de condition. & demonstration. ex quo, vt ibi inquit, dos non est sine matrimonio, quem sequitur dicens communem esse opinionē Crassus, §. legatum, quæst. 48. numer. 3. Romanus consil. 134. numer. 2. Couarruuias c. 3. numer. 11. de testam. Capitius decis. 20. numer. 1. Fachineus libr. 5. controuersiarū iuris, c. 48. Didacus Perez l. 1. titul. 2. *De los testamentos*, lib. 5. ordina. pag. 78. versic. Quæro vtrùm, vbi limitat; nisi ex mente disponentis contrarium colligi possit, in quo sequitur Couarruuiā vbi supra, tūc enim idē esset dicere pro ea dotāda, quod pro ea maritāda, & secundū hanc limitationē procedet, quod tradit Aym. d. cōs. 101. n. 1. dū idē iudicat de legato pro dotāda puella, quod pro maritāda, & frater Manuel Rodriguez in summa, verbo, *Dote*, cap. 98. num. 3.

Sit ergo firma resolutio ex verbis relinquentis legatum coniecturandū esse, fuerit ne cōditionale, vt tenent communiter Doctores, teste Couarr. d. c. 3. de testam. numer. 11. Crassus sententiarum, §. legatum, quæstion. 48. numer. 4. Anton. Gomez l. 50. Tauri, numer. 28. & Didacus Perez dict. l. 1. tit. 2. *De los testamentos*, lib. 5. ordinam. pag. 78. vers. Quæro vtrum, in fine: semper tamē erit conditionale legatū, si relinquatur generatim pro virginibus maritandis, quo casu nisi nubenti non dabitur, Thomas Sanchez libr. 1. de sponsalibus, disputatione 33. num. 31. & 32. vbi plures refert. Est nāq; mag.

magna differentia inter speciale legatum vni, vel aliquibus nominatis puellis relictum, pro eis maritandis & in diffinitum pro virginibus, seu puellis maritandis, vt tradit Antõ. Gomez, in l. 50. Tauri, n. 29. in fine.

24 Ex quo est, quod licet legato relicto specialiter alicui nominatæ puellæ pro ea maritanda, possit ipsa Religionem ingredi & legatum lucrari, vt est tex. in authentico de Sãctis. Episcopis, §. sed & hoc præsenti, collatione 9. Speculat. tit. qui filij sint legitimi, num. 33. Capitius decis. 204. num. 1. & 2. Mantica de cõiecturata ment. lib. 11. tit. 18. num. 26 nisi coniecturetur, testatorẽ de nuptijs carnalibus intellexisse, vt ex multis tradit Thomas Sanchez lib. 1. de sponsalibus, disputatione. 33. num. 30. hoc enim fauore religionis fit, tradit plures referens Thomas Sanchez, vbi supra num. 29. & per contrarium si relinquatur vxori, dum viduàliter, vixerit consequitur legatum ingrediendo Religionem: nam licet spiritualiter contrahat, tamen considerato matrimonio carnali, dicitur viduàliter viuere, tradit Cota in memorab. verbo, vidualiter, pagin. 914.

25 Et quod magis est, si relinquatur Mariæ si nupserit mille, & quingenta si Religionem ingrediatur, ipsa ingrediente religionem, lucrabitur mille, hoc enim facit fauor Religionis, ita Bart. in l. fi. num. 1. ff. de his quæ pœnę nomin. relinquuntur, per tex. in d. §. sed & hoc presenti, quã dicit communiter receptam, Felin. in cap. in præsentia, num. 37. de probat. & ibi Decius, num. 59. Ias. in authentica, Si quamulier, num. 9. C. de Sacrosãctis Ecclesijs, Couarruuias, lib. 1. variarum, capit. 19. numer. 9. Menchaca plures referens lib. 3. de successionum creatione, §. 21. num. 176. Parisius consi. 65. volum. 2. optimè Lara alios referens, l. si quis à liberis, §. si quis ex his, nu. 174. ff. de liber. agnos. Rolandus consil. 35. volum. 3. Gutierrez in quæst. Cano. c. 32. num. 15. Cacher. decis. 127. nu. 1. 6. & 22. Didacus Perez in l. 1. tit. de testam. lib. 5. ordin. pag. 134. Baeça in l. 101. de Madrid, c. 14. num. 21. Spino de test. glos. 14. de legato, sub conditione relicto, nu. 58. & sequentibus, per tex. in l. Titiæ si non 99. ff. de condit. & demonstrat. vbi hoc operatur fauor gignendæ sobolis, & à maioritate rationis est admittẽdum in digniori, scilicet, ingressu Religionis (nisi expresse constiterit de contraria testatoris voluntate, vt resoluit plures referens Thomas Sanchez lib. 1. de spons. disputatione 34. num. 11. 12. & 13.) & ibi in fine ex Bart. & alijs consulit, quod ita legetur, Lego Mariæ centum, & ei qui eam duxerit ducenta.

26 Tamen non ita erit in legato anniuersarij relicto generatim pro virginibus, seu puellis incertis maritãdis, Thomas Sanchez lib. 1. de sponsa. disput. 33. num. 32. nam etiam si accedat aliqua puella dicens, se velle ingredi Religionẽ, & lucrari legatũ, non est ei dandum, ex quo poterit testatoris voluntas impleri in specifica forma in alijs virginibus, quæ maritos carnales recipiãt, ita Bal. in auth. nisi rogati, n. 11. C. ad Treb. quẽ sequitur Ioã. Gut. cõs. 26. n. 13. & 20.

Nec

27 Nec in his generaliter vocatis po- test considerari illa affectio, quam habet testator, seu alter relinquens ad personas sibi notas, Molina lib. 3 de primogenijs, c. 5. n. 53. Tiraq. in l. si vnquam, versi. filios nō habens, num. 2. de reuocandis donat. Mieres de maior. 1. part. quæst. 21. vbi optime, & Burgos de Paz consil. 9. numer. 11. colum. 3. numeri, Aymon cons. 98. nu. 2. per iura, quæ allegāt & cum in his incertis non consideretur affectio, solùm consideratur effectus matrimonij, Thomas Sāchez lib. 1. de sponsalibus, disputatione 33. n. 32. vers. & cōfirmatur, & sic in casibus quibus possint affectio specifica relinquētis cōsiderari; vt si relinquat filiabus fratris, vel sororis, seu alterius consanguinei, amici, vel cuiuslibet nominatæ personæ, erit idē quod in legato relicto certæ puellæ, per ea quæ tradit Mantica de cōiectura ratа mēte defuncti, lib. 8. tit. 5. n. 22. Et conducit l. quidam relegatus, 6. ff. de rebus dubijs, ibi: *Etsi non hæres, vel legatarius, sed alius ex amicis*, vbi autem generalior fuerit dispositio, nempe virginum maritandarū erit

28 secus. Ex quo vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, vt diximus supra, cap. 14. num. 39. & dicit Guterreus loco proximè citato.

29 Et quia conditio voluntaria in specifica forma est adimplenda, l. Mæuius, l. qui hæredi, ff. de condition. & demonstrat. Bart. l. Gallus. §. & quid si tantum, n. 3. ff. de liber. & posthu. quod dicit receptum Galiaula, ibi n. 28. Dec. cons. 11. n. 19. licèt secùs sit in necessaria, quæ potest impleri per æquipollens, vt tradūt prædicti.

30 Sic licet legatum specialiter Mariæ relictum pro ea maritanda debeatur, & sit ei soluendum, licèt fuerit iā nupta l. hæc conditio. 10. & l. si iam facta, l. conditio nostra 90. ff. de condit. & demonst. quæ iura loquūtur quando certæ personæ relinquitur dos, & l. si quis hæredem, C. de inst. & subst. tradit Bald. l. fin. C. de senten. quæ sine certa quantitate proferuntur, Sarmiento lib. 2. selectar. c. 1. num. 11. Spino de testam. gl. 14. num. 152. Palacius Rubeus cap. per vestras, notab. 3. num. 4. Couar. cap. officij, num. 9. de testa. Thomas Sanchez lib. 1. de sponsalibus, disputatione 33. num. 32. vers. tandē, Ceuallos communium contra comm. quæst. 138. num. 6. Ludouicus Casanate cons. 35. ex num. 10. Petr. Cauallus cons. 61. secus tamen erit in legato anniuersarij relicto pro virginibus maritandis, quia non debet dari nuptæ, ita Ias. l. quominùs, nume. 157. ff. de fluminibus, Hippolyt. in pract. §. 2. num. 53. quos refert, & sequitur Didac. Perez l. 1. tit. de testā. lib. 5. ordinat. pag. 79. versi. Dubium est, Thomas Sanchez vbi supra, & quod tradunt Doctores relati à Casanate d. cons. 35. num. 33. procedit, & habebit locum in relicto pro consanguineis maritandis, & erit sine dubio, si contraxerint spe recipiendi dotem, & protestatione facta.

31 Sed an dos relicta pro virginibus orphanis maritandis, possit dari habentibus patres, ita tamen pauperes & egenos, quod nullo modo valeant filiabus subuenire ad earum alimoniam, seu dotem. Et breuiter est dictum; quòd si in loco quo iuuentur marita-

maritari puellæ sint verè orbatæ parentibus, quibus possent dotes secundum specificam relinquentis voluntatem tribui eis, sunt omnino dandæ, & non habentibus parentes etiã inutiles, nam qua ratione diximus non sufficere adimplere defuncti voluntatem indigniori modo, vt est in ingressu Religionis, & sic in matrimonio spirituali, cum sint aliæ virgines volentes accipere viros carnales, eadem, & maiori ratione non sũt admittendæ habentes patres, etiã si eis nequeant esse adiumento, argũ. l. generaliter, §. spurios, ff. de decurionibus, & eorum filijs, ibi: *Sed si habeant competitorem*, ex quo enim datur forma expendendi voluntas ad vnguem, & non in vberiori modo est seruanda, c. cui de non sacerdotali, de præbendis.

Vbi tamen non adessent puellæ seu virgines orbatæ parentibus, poterunt admitti habentes tales inutiles patres, cùm competitorem non habeãt argum. d. l. generaliter, §. spurios, ff. de decurionibus & eorũ filijs.

Nam quando pia voluntas nequit adimpleri modo, seu forma à testatore expressa, siue in re ab ipso declarata, potest legatum, imo debet in aliud opus pium conuerti, l. legatũ, cum l. sequẽti, vbi Bart. ff. de vsufructu leg. & l. 1. ff. de condit. institut. Platea l. 1. C. de Maiuma. & l. 1. C. de expensis ludorum, lib. 11. & diximus supra cap. 14. num. 8. & sequentib9. Et maximè est adimplendum in æquipollenti casu, cùm nihil referat, quid ex æquipollentibus fiat, l. 3. C. de institu. & substitu. l. fi. C. manda. l. si ita, §. is cui, ff. de lega. 2. cap. licet ex quãdam, de testibus, & sic inquit Pala. Rub. c. per vestras, notab 2. §. 12. n. 7. quod executor ad expendendũ in pias causas, potest dare dotes puellis habẽtibus patres pauperes.

33 Et cum orbati parentibus dicantur habentes inutiles patres, argumento tex. in l. fi. cum glos. verbo, orbitates, C. ad legem Fabiã de plagiarijs, vbi cum tex. dixerit in principio: *Plagiari qui viuentium filiorum miserandas infligunt parentibus orbitates*, inquit glossa: *Orbatum vocat patrem à filio, licèt filius viuat, quia sibi est inutilis* quam glossam vt notabilem allegat Bertach. in repertorio, verbo, orbatæ, & eam appellat singularẽ, Alex. cons. 104. n. 4. vol. 1. Ias. l. fi. nu. 3. ff. de officio eius cui mandat. est iurisd.

34 Pro quo facit quod tradit Bal. d. l. fi. C. de plagiarijs, nẽpè priuilegia viduis cõcessa cõpetere, etiã habentibus viros inutiles, sequitur Cota in memorabilib9 verbo, vidua, Couar. q. 7. practicarũ, n. 2. vers. est & in hoc.

35 Sic Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopũ, sed inutilẽ, c. inter corporalia, de trãslatione Episcopi, c. 1. de præs. Didac. Perez in additionibus ad Segurã, l. ex legati causa n. 134. ff. de verb. oblig. Lucas de Pen. l. cum scimus, num. 5. C. de agricolis, & censitis, lib. 11.

36 Sic vniuersitas dicitur non habere Syndicum, si is valetudine contraria impediatur, vel inhabilis fit ad agendũ, l. 1. §. quod si nemo, ff. quod cuiusq. vniuersit. nomine.
37 Quod maximè procedit, cũ tales dotes principaliter fuerint relictæ, vt defuncti anima iubetur, quia relicta in pios vsus, in remissionem pecatorum cen-

sen-

sceantur relicta, tradit Mascardus de probatio. cõcl.1171. nu. 3. Et vtroq;
38 casu idem resultet effectus, cũ in omnibus animæ sit satisfactũ, cuius fauore relinquitur, vt diximus supra c.10.n.75.& testatoris voluntati sufficit effectualiter, & per æquipollẽs satisfacere, Gratian.decis.155. n. 4. Et quia dispositio in vnũ casum concepta, trahitur ad aliũ eiusdem effectus, l. Gallus, §. & quid si tantũ, ff. de liberis, & posthumis, l. mulier in
39 principio, ff. ad Trebellianum. Quia se restringens ad vnum casum, non excludit casum similẽ, glos. in l. cũ prætor, verb. videtur, ff. de iudicijs, quam dicit celebrem Socinus rub. de acquir. hæred. nu.4.
40 Et quãdo casus de quo quæritur, est similis expresso, quoad mẽtem, quoad rationẽ, & quoad effectũ cõsideratũ, per testatorẽ ad eũ extenditur dispositio, Tiberius Decian. cõs. 1.n.145. cum seqq. Gratianus decis. 155.nu.14.
41 Et quia frequenter huiusmodi anniuersariũ pro virginibus maritãdis relinquitur in fauorẽ puellarũ cognationis relinquentis, & in fauorem familiæ, vt in l. cum fuerit 15. ff. de condition. & demonstrat. admittendæ sunt cũ ea qualitate, vt dicimus de capellanijs habentibus talem cõditionẽ, infra lib. 2.c.2.& Patroni, siue executores tenentur denunciare sua interesse putantibus saltim per edicta, & procedere ad dotium assignationẽ præferendo proximiores, & pauperiores, vt tradit Gutierrez consil. 27. ex nu. 8. sin autem negligenter versati fuerint, ordinarius vt piarum causarũ executor faciet seruando requisita per fundatorem, vt dicemus infra, lib. 2. c. 10. n. 27.

42 Scias tamen, eas puellas solùm lucrari dotem, quæ validè contraxerint matrimonium: nam si vel in eã ætate, qua contractus non permittitur, licèt sit traducta ad domum viri, vel si nubat coniuncto, cuius nuptijs ei interdictum est, vt conditione defecta legatum amittit, vti de vtroque casu est textus, qui id decidit, l. hęc conditi o10. ff. de condition. & demonstration. & l. quod pupillæ penultima, ff. quando dies leg. vel fideicommissi cedat, & conducit tex. in l. penultima in fine, ff. ad municipalem.

43 Qui enim tenetur facere actum, tenetur facere ita vt valeat, glos. l. huiusmodi, verbo, legatum, de leg. 1. Capitius decis. 93. num.6. quia verba semper debent intelligi de actu
44 valido, Tiberius Decianus cons. 10. nu.33. vol.1. vbi num. 34. quod actus nullus habetur pro non facto. Nec dicitur factum, quod non durat factũ, glos. in cap. nam, & ego, de verborum significatione, l. inter Castel
45 lianum 49. ff. de arbitris, nec quod illegitime fit, l. quoties, ff. qui satisdare cogantur, l. qui per salutem de iure iuran. Prosperus Passetus cons. 73. nu. 33. cum sequentibus, Surdus cons. 519. nu. 25. Sed si postea validè cõtrahãt, habebũt legatũ, ita colligitur ex d. l. quod pupillæ, ff. quando dies legati cedat, iuncta glossa.

Sed an si per procuratorẽ contra
46 xerint, lucrentur legatum, dubitari poterat, cum fuerint Doctores affirmantes, stãte Cõcilio Tridẽtino, cessare decisionẽ, c. fin. de procurator.

in 6.vt tradit Thomas Sanchez de matrim.1. part.lib. 2. disputatione 11.in principio,tamen cum vt ibi inquit,veritas sit valere hodie tale matrimonium, & sit Theologorum & Canonistarum modernorum cõmunis sententia,de qua dubitari nõ potest,siquidem tempore,quo Clemẽs VIII.Sũm9 Ecclesiæ Antistes,Ferrariam ciuitatem verè fortitudine ferream sine ferro cœpit, vidimus cõtraxisse matrimonium Potentissimum Dominum nostrum Philippũ
47 Tertium Hispaniarum Regẽ Catholicum, cum præclarissima Domina Margarita de Austria, per Achiducem Albertum eius procuratorem, qui itidem matrimonium cõtraxit cum Serenissima Elisabetha Infanta Castellæ eiusdem potentissimi Regis sorore Flandriæ Comitissa, quæ mandatum ad contrahendum dedit Excelentissimo Duci de Sesa,& fuerunt contracta ambo matrimonia, eodem Sanctissimo Clemente Antistite præsente.

Et frequenter à testatoribus dis-
48 ponitur, quòd soluatur velatis, & conueniens est,nam licet verum sit matrimonium in facie Ecclesiæ cõtractum mutuo inter sponsos consensu declarato coram proprio Parocho & testibus,iuxta formam positam ab œcumenica Tridentina Synodo, in quo dubitandum non est, adhuc optime faciunt has dotes relinquentes adijciendo ne dentur nisi velatis,sic, & lege Regia 47.Tauri vt quis habeatur pro emancipato, vtrumque requiritur in illis verbis: *El hijo casado y velado sea auido por emancipado:* aduerte ergo ad legem, nam licet sentiat,prout verum est, etiam ante velationẽ esse matrimonium & cõiugium,ibi: *El hijo casado:* adhuc requirit velationẽ, quod expendit alios referens Baldesius in additionibus ad Suarez,l.1.tit. *De los pleytos*,§.hanc,nu.19.& sic vt Sãctæ Ecclesiæ instituenti obediatur per contrahentes, non eis dabitur dos quovsq; receperint benedictiones nuptiales.

49 Neque enim dicitur factum, cum aliquid superest agendũ, glossa verbo,nullum,in §.fi.instituta, quibus modis testamenta infirmentur,Hieronymus à Laurentijs decis. 2. n.6. & licet contraxerint verè matrimonium,etiam ante velationem,tamẽ vt perficiant requisita à testatore, seu alio taliter dotes relinquẽte, necesse habent recipere velationem, cùm non dicatur factum quoad dispositionem relinquentis dotes. Quinimo & si testator, seu alter relinquens dotes pro puellis maritandis nihil expresserit de velationibus, licet contraxerint verè,& in facie Ecclesię,prout contrahunt coniugiũ, & matrimonium mutuo consensu declarato corã Parocho & testib9, adhuc teneo ipsis non esse soluẽdas
50 dotes quovsq,velentur. Et ita praxis obseruat:nam cum verba testatoris seu cuiuslibet alterius relinquentis,sint intelligenda iuxta communem vsum loquendi,l.librorum, §.quod tamen Cassius,de legat. 3.l. cum Delanionis,§.asinam,ff. de fũdo instructo,Mantica lib. 3.de coniect.mente,tit.8.vbi optime Couarruuias in 4.2.p.c.4.n.1.Et cõmuniter appelletur maritata, quæ iam est

est velatā, de ea est intelligēda volū
51 tas disponētis. Quoties enim ius loquitur de maritatis, præsupponit eas desposatas & velatas, ad quæ de his intelligitur totus titulus, *De las mugeres casadas*, qui est tertius, lib. 5. Recopil. Et eodē modo sunt intelligendæ leges, tit. 9. lib. 5. Recop. qui est, *De las ganancias entre el marido, y la muger*. Et licet in fauorabilibus ex benigna interpretatione disposita inviro, & vxore, habeāt etiam locum in spōsis de præsenti, tex. in l. non sine, vers. Quāuis, C. de bonis quæ liberis, tamē vbi versatur fauor religionis, & Ecclesiæ obediētiæ, est anteponēdus huiusmodi fauor fauori de sponsatorū, l. sunt personæ, ff. de religio. & sumpt. funerū, & cū ipsi possint sibi cōsulere, vt dotē cōsequātur recipiēdo velationē, si id nō faciāt, erūt in culpa. Vt est non vtēs reme-
52 dijs opportunis ad actū, Rolan. cōs. 52. n. 25. vol. 4. & cū testatores, & cō
53 trahētes censeātur se cōformare cū dispositione iuris cōmunis, ex glossa recepta, in l. Gallus, §. quidā rectè, verbo, nō exprimat, de liberis & posthumis, & tradit Curti9 Iunior cōs. 194. n. 8. Rolan. cōs. 68. vol. 1. Tiber. Decian. cons. 1. n. 218. vol. 1. Raudēsis cōs. 10. n. 23. & cōs. 18. nu. 33. vbi quod hoc intelligatur, etiā impropriādo verba censendū est disponentes dari dotes pro puellis maritādis intellexisse de velatis.

54 Si tamē contigerit alterū ex cōiugibus decedere ante receptionem benedictionū nuptialiū cōtracto iā matrimonio de præsenti in facie Ecclesiæ corā Parocho & testibus, videbatur dotē nō esse soluendā, ex eo quod dixerim9 supra n. 14. huiusmodi legatū cōditionale esse, quod ad hæredes nō transit, l. vnica, §. in nouissimo, C. de caducis tollen. cū similibus: & quia conditio indiuiduū actū facit, & impleri ad integrū de-
55 bet adeò, vt si defecta ex tantulo sit ex toto actus perimatur, aut deficiat, l. qui duobus, l. cui fundus, ff. de condit. & demōstr. l. in executione, §. penult. ff. de verbor. obligat. Angelus cons. 168. nu. 2. & ex omnibus suis partibus debet conditio constare, & perfectè adimpleri, Bald. l. pro hæreditarijs, num. 4. C. de hæredit.
56 actio. Aym. cons. 327. nu. 132. Et est ratio, quia conditio inducit formā, l. Mæuius in principio, ff. de condit. & demonstrat. cum alijs, cuius omissio etiā in minima parte vitiat actū, Anton. de Butrio c. fin. notabili 7. in fine de restitutione spolia. Roland. cons. 30. n. 5. vol. 3. vbi plura, & alios refert Aym. cons. 327. n. 135. vbi nu. 136. inquit procedere, etiam in actu pio, & fauorabili, qui ad irritū reditur si deficiat in forma, l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verbor. obligation.

Sed cū in conditionibus voluntas
57 testatoris primū locū obtineat, ea quæ regat conditiones, l. in cōditionibus primum locum 19. ff. de condit. & demonstr. & satisfactum sit voluntati testatoris volentis huiusmodi puellis prouidere, & eas à periculo liberare dando eis viros, qui & educant, & eas tueātur, quod consecutæ fuere, licet casu amiserint non est cur eis, vel eorū hæredibus dos non soluatur, nec imprudentis viri
58 arbitrio potest cadere dubitatio de hoc, & cū in spiciēda sit causa facti,

M & quā-

&quare aliquid fiat, l. verũ, ff. de furtis, & l. nõ omne, ff. de statu liberis, Aym. cons. 304. n. 3. & cons. 137. nu. 14. Cũq; desideria morientiũ ex re-
59 cto arbitrio viuentiũ regulentur, l. quoniã, C. de natu. liberis, l. Salui9 Aristo. ff. de leg. præstandis, arbitrãdo modo dicto talem testatoris, seu alterius disponentis volũtatem, ita teneo.

60 Hoc tamen adhibito moderamine, vt si coniuges qui contraxerunt per verba de præsenti contumaces fuerint, cũ ipsi ab Episcopo, seu eius Vicario fuerint requisiti, quod acciperent benedictiones nuptiales, & ipsis remittentibus extorta, seu executa pœna, tali casu dotẽ amittant: nam cum huiusmodi pium censeatur relictũ in remissionẽ peccatorũ, & hæc censeatur esse testatoris, vel alterius relinquentis intentio, non est præsumendum ipsum velle dari dotes his cõtumaciter peccantib9, sed obedientibus Ecclesiæ mandatis, argumento l. ex facto, §. si quis rogatus, el 1. in fine, ff. ad Trebel.

61 Et ob eandem rationẽ nõ est danda dos his qui contraxerint matrimonium, pretermissis denunciationibus sine licẽtia ordinarij, nisi postquam de tali excessu fuerint iam puniti, & absoluti ab ordinario.

62 Si tamen non culpa amborũ, sed alterius, puta viri nolentis dolo, vel desidia recipere velationẽ, vel impediatur absentiæ causa, qua durante alter decedat, cum mulier culpa vacet, nec alteri per alterum iniqua debeat conditio inferri, vel alter alterius odio prægrauari, iuxta iuris regulas videtur soluẽdam dotẽ, argumento textus in l. Titio centũ, §. Titio genero, ff. de condit. & demõstr. in illis verbis: *Quod si nolit eã vxorẽ ducere, causa legati, quoad mulieris personã attinet, satisfactum intelligitur*, l. in testamẽto 31. ff. de cõdit. & demõst. & cõditio habetur pro impleta, quãdo quis impeditur facto tertij, Menoch. lib. 4. presump. 183. n. 11. & est textus in l. 3. §. fin. ff. de conditione causa data, vbi cõditio habetur pro impleta, quando is, qui implere debet, impeditur facto eius, qui ex implemẽto tenetur. Et cũ maritus te-
63 neatur petere, & exigere dotẽ cõtractis nuptijs, ita quod tenebitur ad interesse si negligẽs in exigẽda dote fuerit, l. si extrane9 34. ff. de iure dotiũ, Vincẽtius de Frãchis decis. 424. n. 3. si dolo, vel desidia nolit cõtrahere, nõ debet mulieri nocere. Sed hoc sublimita, vbi ita præcise disponẽs iusserit velationẽ præcedere dotis solutionẽ, vel faciẽdam certa capella, vt reperiuntur plures huiusmodi dotationes in alma Ecclesia Toletana: nam eo casu nullaten9 danda est dos non velatæ, vel extra capellam, cũ non sit paritũ dispositioni relinquentis, vti diximus de capellano, qui ex fundatione tenetur celebrare certo sacello, seu altari, infra lib. 2. c. 8. n. 30. Et quia quando aliquid disponitur faciendũ certis modis, censetur data forma, ex Decio cõs. 612. n. 2. tradit Matiẽço l. 1. glos. 5. n. 12. in fine, tit. 4. lib. 5. recop.

64 Idem erit si transierit tempus, intra quod nubere debeant fœminæ, vt lucrẽtur dotes iã forte sibi assignatas, nã adimpleri nõ potest post diẽ cõditioni adiectã, l. sed etsi cõditioni

tioni 6.in principio, ff. d hæred.inst.

Sed si deficiat cõditio per mortẽ
65 alterius,etiã non data mora,seu cõtumacia,amittitur dotis legatũ: nã si conditio mixta deficit per casum, amittitur relictũ, text9 est in terminis in l.in testamẽto 31.ff.de cõdit. & demonst.in illis verbis: *Etsi in matrimoniũ coierint hæres meus, his centum dare dãnas esto Stychus ante apertas tabulas decessit,respondi partẽ Stychi defectã esse,sed & Pãphilam defectam conditione videri, ideoq; partem eius apud hæredem remansuram*, & tradit Paul9 Castr.d.§.Titio genero,n.3.

Sed an relictũ pro orphanis ma-
66 ritãdis, possit dari puellis vulgo cõceptis,& expositis,quæ etsi parẽtes habeãt eos demõstrare nõ possunt, vt in l. vulgo concepti, ff. de statu hom. & cũ par sit harũ,& orphanarũ ratio, æquè admittendæ sunt ad eas dotes, iuxta à nobis tradita supra hoc lib.c.5.ex n.1.

Et est sine dubio in expositis, qui
67 à proprijs parẽtibus sunt abiecti, & veluti occisi, vt innuit l. necare, ff. de liberis agnos. quã expendit Gregor.l.fin.tit.2.p.4.verbo, *Echãdolos*, ob quod,& patriã amittunt potestatẽ,c.1.de infantibus, & lãguidis expositis,sunt enim destituti omni auxilio,& sic maximã continet pietatẽ eos alere,vt inquit l.fin.tit.20.p.4.quæ ponit verba: *Vergueça, ò crueleza, ò maldad mueue à las vegadas al padre, ò a la madre en desamparar los fijos pequeños, echandolos a las puertas de las Yglesias, è de los hospitales, è de los otros lugares è despues q̃ los hã ansi desamparado, los hõbres buenos, ò las buenas mugeres q̃ los fallã, mueuẽse por piedad, è lleuãlos dẽde, è criãlos, è dãlos à quiẽ los crie.*

68 Et bene quidẽ diximus magnum pietatis opus exercere nutritores expositorũ, siquidẽ in ea pietate ferè omnes misericordiæ operæ contiñetur,nã & esurientes pascunt, sitiẽtibus potũ præbẽt, nudos operiunt, infantes infirmos curãt, & visitant, docẽt ignorãtes,& eis cõsulunt,eosque male agentes corrigunt,& mæstos cõsolantur, quæ opera referenda sunt à Christo Dño in die iudicij ad præmiũ faciẽtibus tribuendũ, & omittẽtibus pœnã, vt habetur Matthæi,c.25.Ergo pij cõfratres, ac alij misericordes cõtinuatè opus meritoriũ, & laudabile corã Dño,qui ex ore infantiũ, & lactentiũ laudẽ admittit, iuxta illud Psalmi 8.& Matthæi 21. Hi enim sunt Infantes, sed & lactẽtes,& ignoti,sine patre, sine matre,sine genealogia, de quibus dicit Horatius lib.1. Epistola ad Cœnã: *Nec vixit male qui natus moriensq; fefellit*,sunt sine patre,& ex eis insurgunt multi insignes viri, vt testatur Paulus ad Hebræos c.7.de Melchisedech, qui fuit Rex Salem Sacerdos Dei altissimi,& insignis Bartol9, vt ipse refert loco infra citãdo, & multos refert tex.in cap.Osius Papa 56. distinctione,fuisse Romanos Pontifices,Rojas de successio. c. 15. n. 18. Et sic iustè à lege Regia sub nomine boni hominis, mulierisvè appellatur hæc faciens.

69 Cum calamus hoc scribit cordis oculus lacrymatur (nõ miseriæ, sed exultationis) memoria optimi Patris, ac domini mei Francisci Perez de Lara, cuius mos fuit per quadraginta,& plures annos quotidie accedere

dere ad sanctã Ecclesiam Toletanã
ante auroram pro audiẽda Missa Sã
cti Illephonsi, illius ciuitatis Patro-
ni, quæ illa hora celebratur, qui cũ
frequenter inueniret hos infantulos
expositos ad iannuam Ecclesiæ, eos
brachijs accipiebat, & magna chari
tate domi suæ portabat, vt clarescẽ
te die perferrentur ad hospitale bo
næ memoriæ Cardinalis de Mendo
ça, & aliquos suis expensis nutriuit,
qui retulit mihi aliquando inuenis-
se pueros à canibus, & porcis deuo-
ratos, & postea eo instãte fuit nouũ
subsidiũ pro eorum expositorũ me-
liori sustentatione additum per Illu
strissimũ Capitulum Ecclesiæ Tole
tanæ (testes huius veritatis sunt om
nes pij, ac veteres mei cõciues, qui
bus notũ fuit) sed & omnes qui ei9
funeri astiterunt mirati fuerunt val
dè, eo quod dũ eius cadauer erat in
Ecclesia Beatæ Mariæ Magdalanæ
pro eo sepeliẽdo, vel quia erat coo-
pertus pulchris purpureis, & dea u-
ratis pannis nobilis confraternita
tis sanguinis Christi, cuius erat con
frater, multi paruuli infãtes forsan,
vt cernerent pannos visui delecta-
biles, vel casu accesserũt, circuerũt-
que corpus prope sedentes per tem
pus quo funerale officiũ fuit psalitũ,
& licet frequenter contingat paruu
los accedere talibus funeribus, pro-
vt tunc, tamen presentes, quibus no
ta erat patris mei pietas erga expo-
sitos, habuerũt vt mysteriũ fecerũt,
què commemorationẽ laudabilem
suæ consuetæ pietatis. Quam etiam
70 cõmemorationẽ fecit insignis Bart.
(l. quidam cum filium, num. 8. ff. de
verborum obligatio.) de fratre Pe-
tro pietatis, qui eum nutriuit & eru
diuit, sic appellatus, quia locum Ve-
netijs erexit, qui domus pietatis vo
catur, vbi infantes expositi nutrien
di recipiuntur, dicitque, fuisse virũ
miræ sanctitatis, & pro tali reputa-
tus apud se, & omnes qui eũ agnoue
runt, cui gratias egit, & de eius me-
moria tenericè loquendo lacryma-
tur. Siste ergo, & nota Bartolũ qui
eo tempore magno afficiebatur ho-
nore, non erubuisse fateri se exposi-
tum, & ab illo expositorum commu
ni patre nutritum.

Et cõmuniter hospitalia hęc fa-
71 ciunt, vt fit Toleti in hospitali san-
ctę Crucis, fundato ad id p Illustris-
simũ Cardinalem Petrum Gõçalez
de Mendoça Archiepiscopũ Toleta
nũ, vbi perferuntur ex colũna lacta-
ria sanctę Ecclesiæ Toletanę, qua ex
ponũtur, sic olim appellabatur teste
Iacobo Reuar. libr. 1. cõiectaneorũ,
c. 17. Escouar de ratiocinijs c. 25. n.
46. Et Matriti in hospitali vulgari-
ter nũcupato: *De la Soledad, y niños ex*
72 *puestos*, vbi paruuli expositi nutriun-
tur, ne pereant sic Seneca, decla. lib.
10. ait, curatis quis ex solitudine in
fantes auferat perituros nisi auferã
tur, quod regitur per optimos, ac bo
nos, & pios viros cõfratres illius fra
ternitatis, qui magnopere sunt lau-
dandi ob nimiã charitatẽ, quam er-
ga hos infantes, paruulos, & egenos
habent, auxiliante Deo, qui eis re-
tribuet liberãdo eos in die mala ca-
lamitatis, & miseriæ, vt ipsi innocẽ-
73 tes liberant: nã habetur Psalm. 40.
Beatus vir qui intelligit super egenũ, &
pauperẽ in die mala liberauit eũ Dominus:
magnũ quidẽ opus, & laudabile est
simul

simul Deo, Regi, & patriæ seruire, quod prædicti cõfratres, & alij relinquentes annuos redditus ad eorum alimoniam faciunt.

Deo, in educãdis pauperib9 infantib9, dicẽte Dño Matth. 25. c. ad finẽ: *Quãdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis*. De his itaq; minimis curat iustus prætor, qui ait Zachariæ c 13. *Et conuertã manũ meã ad paruulos*, & Matth. c. 9. *Sinite paruulos, & nolite prohibere eos ad me venire*, & Matth. c. 18. *Qui susceperit vnũ paruulũ talem in nomine meo, me suscipit*.

Regi, qui l. 1. §. si plures, ff. de bon. dãnator. fatetur se male ampliari rẽ publicã hominũ adiectione, quã pecuniarũ copia, & Prouerb. c. 14. *Habetur in multitudine populi dignitas Regis in paucitate plebis ignominia Principis*.

Patriæ, per tex. in l. 1. §. & generaliter, ff. de vẽtre in possessionẽ mittẽdo, in illis verbis: *Part9 enim iste alẽdus est, quia nõ tãtũ parẽti, cuius esse dicitur, verũ etiã reipublicæ nascitur*, tradit Cicero in oratione aduersus Verrẽ, sed & Plato dialog. 7. de legibus, & Aristot. lib. 8. Politicorũ, dicunt alẽdorũ puerorũ curam non priuatam, sed publicam esse vtilitatẽ, & eõdu cit tex. in l. 1. in princ. ff. solut. matr.

74 Quare hi cõfratres officio iudicis implorato, possunt à diuitibus eleemosynas pro eis infantibus nutriendis extorquere, & diuites cõpelli ad id possunt, gl. in c. sicut ij 47. distinctione, Abb. c. si quis propter neces-

75 sitatẽ, de furtis, Auend. lib. 2. de exequẽd. mãdat. c. 10. n. 19. vbi quod ad hos expositos alẽdos debet fieri mutuum de bonis communibus.

76 Et sic parẽtũ nomẽ, si assumũt tales nutritores, Tiraq. l. si vnquã versic. Susceperit liberos, n. 49. & 50. & seqq. C. de reuocan. donat. sequitur Surd. de alimentis, tit. 1. q. 14. n. 3. & c. fin. 87. distinctione, atq; ita succedunt his expositis, vt tenet Bald. l. si qua illustris ad orficia. gl. & Doctores in l. nutritoribus, C. cõmunia, de succes. Vincentius de Franch. decis. 198. in fine.

77 Et cũ officiũ parentũ sit dotare filias, velim hos pijssimos nutritores solicitos esse procurandis dotibus relictis, pro virginibus maritandis, quarũ dixim9 expositas esse capaces.

78 Etsi anniuersariũ relictũ pro virginibus maritandis requirat, quod puellæ sint naturales loci, adhuc expositæ cõsequẽtur dotẽ, cũ prçsumãtur esse eius patriç, qua expositi fuerunt, Bart. l. 1. in fin. ff. ad municip. Ioan. de Platea, l. ciues in fine, C. de incolis, lib. 10. refert & sequitur Gregor. d. l. fi. tit. 20. p. 4. verb. *Echãdolos* ad finẽ, Quintil. Mandos. de minori ętate, c. 1. n. 24. & infra lib. 2. c. 4. n. 51

79 Sed si nõ expositæ fuerint, sed vulgo cõceptæ, quæ matres habeãt notas, patres verò ignorẽtur, eius erũt patriæ, ex qua matres sũt, l. eius qui iustũ patrem 9. ff. ad municipalem.

Sed si requiratur ex fundatione, quod sint vtroq; parente orbatæ, & mater sit nota, sed illustris, de qua ius non patitur aliquid exigere ob eius honestatẽ, per l. si qua illustris, C. ad orficianũ, puto admittendam puellam ad huiusmodi dotem. Extra autem hunc casum matris illustris illegitimas spurias habentes parentes notos, etsi clerici sint, cùm & hi possint compelli eas dotare,

Abb.c.1.n.4. de cohabitatione clerici,& mulierũ,Palac.Rub.c.per vestras,§.32.n.13.etiã de fructibus beneficij,tradit Gama decis.149. n. 7. & Capit.decis.181. n. 1. & 2. Boer. decis.127.n.7.Baeça de dotib9,c.13. n.16.Barbos.l.1.4.p.n.70.& 71.ff.solut.matrim.Vincent.de Franch.decis.283. 2. par.non debent admitti, sed verè orbatæ parentibus.

81 Hoc tamen limita si parentes habeãt, vnde eis subuenire possint, secus si aliunde, nã ex quo lex prohibet tali appellari nomine (vt inquit tex.in auth.quibus modis naturales efficiantur sui,§.fin.vers.de nepotibus, in illis verbis: *Iste neq; naturalis nominatur,neq; alendus est a parentibus*, auth. ex complexu, C. de incestis nuptijs, per quæ iura tenet Doctores spurium filium nonappellari, vt Bart.l.item in potestate, n. 3. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, Anton.Gomez l.9.Taur.n. 52. vers. in contrariũ)nõ debent impedimento esse his quibus auxiliari nequeunt. Ex quo est,quod admittetur puella nata ex seruo, & libera, cum pater pro mortuo habeatur,l.seruitutẽ,ff. de reg.iuris,& filij ei succedere non possint, vt dicit Montaluus l. 10. verbo, *Ni en parienta*,tit. 5. libr. 3. fori.

83 Sed his præferendæ sunt puellæ verè orbatę,argum.l.generaliter,§. spurios,ff.de Decurionibus, & eorũ filijs,ibi: *Sed si habeant cõpetitorẽ legitimè quæsitum præferri eum oportere*, conducit Fachineus lib. 4. controuers. cap.93.versicul.Ego hac in re,quod etiam seruandum erit, si fundator voluerit puellas maritandas fore suæ cognationis, nam præferri debet legitimè nata, sic intelligimus

84 per dictam legem.Sed an si legatum sit pro puellis Toletanis maritandis admittantur puellæ territorij, & licet in hoc sint sententiæ Doctorum contrariæ, quos refert Stephanus Gratianus decis. 94. ibi, tamen conatur defendere, admittendas esse puellas territorij, eoquod in materia fauorabili concessum ciuibus,cẽsetur concessum omnibus de territorio,l.2.C.de nundinis,l.qui ex vico, iũcta l.ciuibus, ff. ad municipalem. Et quia villa,& castrum dicitur mẽbrum, & pars ciuitatis, Bald. post Guil.de Cun. l. finali, C. de Sacrosanct. Ecclesijs. Et quod admittantur,tenet Socinus consil.86. numer. 2.lib. 4. vbi de magis communi testatur, de quo ego non dubitarem si villæ, & loca essent propinqua, & suburbia,vt in nostra suauissima patria Toletana reperiuntur extra muros magnæ habitationes,(quæ vulgariter dicuntur Couachuelas)& locus sanctę Susanæ, & aliæ, argum. l. qui continentes, ff. de verborum significatione, quæ loca in odiosis non comprehenduntur in dicta ciuitate. Et sic exules ab ea possunt ibi morari,& morantur absque fractione exilij.Extra autem hæc suburbia difficulter potest sustineri hæc opinio,cũ ex cõmuni vsu loquẽdi naturalis, seu vicin9 Toletan9 solũ dicatur nat9 in ciuitate,& suburbio,Gratian.decis.69.n.7.& 8.nõ in locis territorij,qui habẽt vicinitatẽ,de per se tamen in hoc multũ conferret cõiectura ta mẽs relinquentis, vt videtur sentire Gratian. d.decis.22.n.7.

Sed

85 Sed quia diximus supra nu.8.con ditionē impeditiuam nuptiarū reij. ci, congruit animaduertere nō semper id procedere, nam si viduæ imponatur cōditio est seruanda, authē tica cui relictū, C. de indicta viduitate tollenda, cùm mulieres, quæ nō transeunt ad secundas nuptias, laudentur tanquam honestatis, & pudicitiæ exemplar, vt in authen. de nō eligendo secundò nubentes, §. optimū, Socinus cons. 48. n. 8. lib. 1. nec contrarium disponitur iure Canonico, secundum Manticam de coniecturata mente defuncti, libr. 11. tit. 19. n. 2. in fine, & conducit, quod dicit Paul. 1. Corinthiorum cap. 7.

86 Sed si virgini relinquatur legatū sub ea conditione, ne nubat, & fuerit substituta pia causa, nō reijcitur conditio, imò implēda est, alioquin substitutus admittitur, argum. l. Titio. 95. §. serui vsufructus, ff. de condit. & demonst. vbi fauor libertatis præfertur fauori nuptiarū, per quē text. ita tenent Paulus Castrens. & Imola post Guil. de Cune d. l. Titio, & licet Bart. ibi dubitauerit de veritate huius opinionis, tamen communiter recipitur secundum Manticam de coniecturata mente, lib. 11. tit. 18. num. 9. & tit. 19. num. 11. eandem tenet alios referens Tiraquellus de priuilegijs piæ causæ, priuilegio 18. Gabriel cons. 135. num. 12. volum. 1. Socinus reg. 310. priuilegio 25. sequitur Stephanus Gratianus decis. 187. nu. 13. & seqq.

87 Et orphanæ, seu orbatę puellæ dicuntur patre carentes, secundum Calepinum in dictionario, verbo, orbitas, & Psalmo 108. *Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua*: vbi etsi matrē viduam habeant, orphani appellantur: viduæ enim alieno egent auxilio, vt & pupilli, vt per totum; quando Imperator inter pupillum, & viduam, & Ecclesiastici c. 4. ibi: *In iudicando esto pupillis, vt pater & pro viro matri illorum.*

88 Si tamē relinquens dotes non dixerit pro virginibus maritādis, sed pro puellis, seu orphanis, dabitur etiam viduis nubentibus, Paulus Castrensis cons. 308. nu. 3. vol. primo, sequitur Ioannes Baptista Laderch. cōs. 29. n. 4. quidquid teneant relati per Tiraquellū l. boues, §. hoc sermone, nu. 111. & 113. de verborū significatione, & per Manticam de coniecturata mente defuncti, lib. 8. tit. 5. nu. 21. quorū opinio procedet cū distinctione hic facta, concurrentibus tamen viduis, & virginibus præferūtur virgines in dotibus, quia primæ nuptiæ sunt fauorabiliores, authen. cui relictū, C. de indicta viduitate tollēda, & Paul. Castr. vbi sup.

89 Et licet relictū coniugi, si castè vixerit, non amittat nubendo, quia dicitur castè viuere, vt tradunt Abb. c. vt Clericorū mores, nu. 5. de vita, & honestate Clericorū: & Bart. l. si mulier 22. §. cū proponeretur, nu. 5. ff. ad Trebellianū, quem dicit communiter receptū Antonius Pichardus disputatione de mora, n. 86. tamen si geminatas contraxerit nuptias relicto priuabitur; Angelus in authen. quomodo oporteat Episcopis, §. hæc autem de Deo, nu. 12. collatione 1. Ripa l. si insulā, nu. 77. de verborū, Euerardus loco à locutionis geminatione, nu. 7. quos refert;

& sequitur Pichardus dict. num. 86.

90 Sed an dos relicta pro virginibus orphanis maritãdis, possit retineri in vtroq; foro iustitię, & cõscientiæ, ab eo, quę ante matrimoniũ, et si opinione esset habita pro virgine in rei veritate nõ erat, & videbatur, quod non, quia in ea defecit qualitas à testatore requisita. Præterea cõditio, si virgo fuerit, potest apponi in contractu matrimonij, Thomas Sãchez lib. 1. de spõsalib9, disputatione 66. n. 4. in fine, Ioann. Baptist. Laderch. cons. 17. n. 3. sed tu distingue: nã aut constat relinquentem dotes noluisse dari nõ habentibus qualitatẽ virginitatis, quod raro cõtinget, & tũc tenetur restituere, quia detinet aliena, aut de eo nõ cõstat, sed adest simplex dispositio relinquentis dotes pro orphanis virginibus maritãdis, & tũc cum videatur sensisse de puellis, quæ nondũ contraxerint matrimoniũ, quæ opinione virgines reputantur, & appellantur ex cõmuni vsu loquendi, iuxta quem sunt intelligenda verba relinquentis, l. librorũ, §. quod tamen Cassius, ff. de leg. 3. Nec est credẽdũ relinquẽtes dotes pro animę piaculo, velle permittere, quod tales puellæ nuptæ diffamẽtur in iudicio, nec ad restitutionem eas obligare, & ex præsumpta volũtate testatoris, qui si esset interrogatus, hoc respondisset, iuxta glos. fin. l. tale pactũ ad finẽ, ff. de pactis, quæ procedit in omni materia, vt tradit Cacheranus Osasc. decis. 64. nu. fin. Alex. Raudens. cons. 21. nu. 108. poterit retinere, maximè cũ & ipsa facta iã mulier aptior esset ad peccata mittẽda, & tales procliuiores esse soleãt ad lasciuia, ex quo in eis deficit virginalis pudor, Ieremie 3. versic. 3. frõs mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere, & Cardinalis Turrecremata, cap. si peccauerit 2. q. 2. n. 28. vbi quod seruãda est fama, ne fiat pronior ad peccandũ, & refert Hieronymũ dicentẽ, quod frater est corripiẽdus, ne forte si semel pudorẽ amiserit, diutius remaneat in peccato: & cũ voluntas relinquentiũ dotes pro virginibus maritandis principaliter sit obuiãdi peccatis, & ea volũtas primũ locũ obtineat in cõditionibus, & regat dispositionem, vulgata l. in conditionib9 primũ locũ, ff. de cõdit. & demõstr. & sit attendenda, licèt recedatur à verbis l. 3. §. conditio. ff. de adimẽd. leg. Tiberius Decianus cons. 3. n. 45. vol. 1. fit, vt ea puella, quæ iã ab alio cognita contraxit, securè dotẽ retineat, debent tamen patroni talium dotium distributores summopere curare, quod dotes dentur honestis puellis, quæ virgines reputentur, nã licèt ea qualitas, quæ originaliter, & ex primordiali natura inest, semper præsumatur durare, nisi mutata probetur, Bart. & DD. l. si prius, ff. de noui operis nunciatione, Petrus Surdus cons. 524. num. 31. vol. 4. & in specie Mascard. cõclusione 1412. numer. 1. congruit officio exequentiũ voluntatem relinquentis dotes, eam specificè adimplere, & sic inquirere de earum honestate, vt fit Toleti suauissimę patrię à meis pijssimis confratribus confratriæ sanctæ Charitatis, qui mirificè hoc & alia multa pia opera exequuntur.

91 Sed quia supra numer. 24. & sequen-

quentibus diximus, legatum dotis relictum certæ puellæ pro ea maritanda, dari ei ingredienti religionẽ, cum qua spiritualiter contrahit, ne forte aliquis dicat, dotem non esse dandam religioni, cum nequeat eã accipere, nec pretium aliquod pro ingressu puellæ, ne incurratur simoniæ labes, cap. non satis, & cap. quoniam, de simonia, & optimus text. in extrauagãti 1. incipienti, sane, eodem titulo, vers. Ne tam à marib9, & Concilium Tridentin. ses. 25. capit. 3. breuiter dic, quod Felinus in cap. de simonia, c. 22. de simonia, numer. 6. ad finem refert Antoninum Archiepiscopum, dixisse se audisse à fidedignis, quod Vrbanus Papa dicta extrauaganti, sane non intendebat comprehendere moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere virtute cõsuetudinis, de quo meminit glos. vnica dictæ extrauagantis, & Sanct. Thom. 2. 2. quæstione 100. artic. 3. ad quartum tenet, licere Monasterijs pauperibus non habentibus sufficientes facultates pro sustentatione monialium, recipere aliquid pro victu personæ, quæ in monasterio fuerit recipienda; idẽ Sotus de iustitia & iure, lib. 9. quæstione 6. articul. fin. ad quartum, & Clemens VII. concessit, quod moniales nullam simoniam incurrerẽt propter pacta, & conuentiones, quæ in dotes monialium ad earum victũ contraherent, vt habetur in compendio priuilegiorum, verb. moniales, numero vltimo, refert Cerola in praxi Episcopali, 1. par. verb. moniales, versiculo ad decimumquintũ, & inquit sic sæpius declaratum per sacram Cardinalium Congregationem, vbi inserit declarationum verba, & quod totius ferè mundi consuetudo introduxit, vt recipiantur dotes, de qua etiam consuetudine testatur Baeça de dotibus, cap. 34. numer. 28. Ioannes Gutierrez quæstione 32. Canonicarum, num. 61.

DE ANNIVERSARIO pro redemptione captiuorum, & relaxandis, seu alendis carceratis.

CAPVT XXII.

SVMMARIVM.

1 *Causa redemptionis captiuorum est pia.*

2 *Per relictum pro redemptione captiuorũ subleuantur animæ purgatorij.*

3 *Causa redemptionis captiuorum æquiparatur causæ alimentorum.*

4 *Sacra pagina instruimur captiuos redimere.*

5 *Pro redemptione captiuorum consanguineorum, præcipue viri, mulier potest obligare dote, nec iuuatur Velleiano, idem si ad soluenda debita pro exoneratione conscientiæ viri defuncti.*

6 *Si mulier cõpulsa fuerit obligare, vel alienare dotem pro redimendo viro ab hostibus, vel carceribus, non poterit rescindere contractum prætextu metus.*

7 *Qui per metum facit id, ad quod tenetur, non potest allegare metum.*

8 *Filij & cognati si negligant redimere parentes, vel consanguineos captiuos, non tantum possunt exhæredari, sed & eis denegatur successio, & defertur Ecclesiæ.*

9 *Bona Ecclesiæ alienãtur pro redẽptione captiuorum.*

10 *Pe*

10 *Periculum corporis, vel animæ si sit, priuatus potest compelli redimere captiuum.*

11 *Bona deperdita (vulgo mostrecos) quæ Cameræ pertinent, priuilegijs Catholicorum Hispaniæ Regum, dantur ordinibus sanctissimæ Trinitatis, & Mercedis ad redimendos captiuos.*

12 *Forma quæ est seruanda in his bonis deperditis, vt efficiantur mostrenca.*

13 *Dominus bonorum si claruerit transacto anno, & duobus mensibus, recuperat bona, solutis expensis, & restituenda sunt, tam in foro exteriori, quam interiori.*

14 *Seruus fugitiuus nunquam dicitur mostrecus, quia à domino possidetur.*

15 *Dominus serui si absfuerit, nec sciatur vbi sit nec sint hæredes coniuncti, non datur redemptioni, sed remanet liber.*

16 *Bona absentis traduntur seruãda proximiori cognato.*

17 *Bona maioratus absentis an dentur successori, an proximiori cognato.*

18 *Bona absentis an dentur seruanda fæminæ.*

19 *Absens licèt magis præsumatur viuus, quã mortuus qui se fundat in eius vita eã probare debet, & idem si in morte.*

20 *Si ambæ Religiones petant bona mostrenca, sunt danda ei qui præuenit, cũ inter habentes æquale ius, præferatur qui præuenit.*

21 *Si ambæ Religiones simul accedãt, diuiduntur bona inter eas.*

22 *Dominus vassallorum si concurrat cũ Religionibus ad petenda hæc bona deperdita mostrenca, quis præferatur, & numeris sequentibus.*

23 *Priuilegium etiam piæ causæ concessum intelligitur sine præiudicio tertij.*

24 *Si ex duobus cõcurrẽtibus, alter habeat potentius ius, ille præfertur.*

25 *Relictũ pro relaxandis carceratis, seu alendis, est opus pium, nam carcerati dicuntur personæ miserabiles.*

26 *Carcer æquiparatur morti, & infernus nominatur carcer.*

27 *Sacra pagina instruimur liberare carceratos.*

28 *Iudices, qui diebus Paschalibus compellunt creditores dimittere debitores incarceratos, parua quantitate accepta, an iustè faciant.*

29 *Iudex ex officio tenetur facere, quod neutri ex partibus onerosum sit.*

30 *Nulli est permittendum facere, quod sibi non prodest, & alteri nocet.*

31 *Onerosus creditor non est audiendus.*

32 *Maritus vel alius administrator, qui humanitate ductus non exegit à debitore, toleratur, nec ei imputatur in redditione rationis, idem in tutore.*

33 *Quilibet in re sua est liber moderator, & arbiter, etiam quod ea abutatur.*

34 *De iure communi, creditores nullum ius habent in personas debitorum, de iure autem Regio compelluntur creditoribus seruire.*

35 *Iudices in relaxandis debitoribus carceratis diebus paschalibus, qualiter procedere debeant.*

36 *Creditor tenetur alere debitorem incarceratum egentem.*

37 *Toleti pij aduocati defendunt per hebdomadas pauperes carceratos, & annuatim socia exultatione celebrant mirificè festũ sancti Raymundi Decretaliũ cõpilatoris, cuius nomine cõueniũt.*

38 *Iudices debent patienter ferre suasiones, quas eis aduocati faciunt pro relaxandis pauperibus à carcere.*

CAPVT XX.

1 NVlli licere decernimus, siue testamẽto hæres sit institutus, siue ab intestato succe-

succedat siue fideicommissarius, vel legatarius inueniatur dispositiones pij testatoris infringere, vel improba mente violare asserendo incertum esse legatum, vel fideicommissum quod redemptioni captiuorum relinquitur sed modis omnibus exactum pro voluntate testatoris piæ rei negotio perficere. Verba sunt Leonis Imperatoris, relata in l. nulli 28. C. d Episcopis, & cleric. ex quibus satis colligitur, piũ, & fauorabile esse relictũ pro redẽptione captiuorũ, nã incertitudine personarũ non vitiatur, de quo supra c. 10. n. 73. & fauorabilis erit huiusmodi legatum, si annuum fuerit, vt iã vidi plura annuatim relicta in redẽptionẽ captiuorũ, ex eo

2 enim animæ purgatorij subleuãtur, vt dicit text. in authen. vt cũ de appellatione cognoscitur, §. si vnũ, ibi: *Aliorũ redẽptio procuretur, vt ipsorũ quoque anima ex hac causa pijssima subleuẽtur,* collatione 8. & est tex. in l. 5. tit. 10. p. 6. quæ ponit hæc verba: *Dexando algũ home en su testamẽto marauedis, ò heredad, ò otra cosa cierta q̃ mãdasse dar por su anima de q̃ sacassen cautiuos, &c.* vbi Gregorius affirmat pijssimã esse causam, multaq; permitti ob redẽptionem captiuorum, quæ aliàs

3 non permitterentur, & causa redẽptionis captiuorum æquiparatur causæ alimentorum, Surdus de alimentis, tit. 9. q. 3. nu. 2.

4 Et ad redemptionis exercitiũ instruimur sacra pagina, nam legitur Genesis cap. 14. *Quod cum audisset Abraham captum videlicet Loth fratrem suum, numerauit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo, & diuisis socijs irruit super eos nocte, percussit eos, reduxitq; omnẽ substantiam, & Loth fratrẽ suum,* & 1. Regũ cap. 30. habetur: *Eruit Dauid omnia, quæ tulerat Amalechitæ, & duas vxores suas eruit, nec defuit quisquã à paruo vsq; ad magnũ, tàm de filijs, quã de filiabus, & spolijs;* & Paulus ad Hebræos 13. inquit: *Memento te vinctorum, tanquam simul vincti.*

5 Et adeo à iure pia, honesta, & fauorabilis causa reputatur redẽptio captiuorũ, vt permittat, & honestũ iudicet, mulieres pro redẽptione facienda alienare dotes, l. quamuis 21. ff. solut. matrim. ibi: *Vel vt eos ex hostib9 redimeret, quia iusta & honesta causa est; non videtur male accipere:* & tradit Barbos. l. 2. 2. p. n. 7. in fine, ff. solut. matrimon. Vincent. de Franch. decis. 273. n. 4. Marcus Anton. Amatis decis. 62. n. 1. 7. & 28. Thesaurus decis. 223. nu. 7. Surd. decis. 86. n. 4. qui idem sentiunt pro redimendo viro à carceribus. Nec iuuatur Veleiano, & per rationem, quam tradit I.C. in d. l. quãuis, ibi: *Quia iusta, & honesta causa est,* ad eundem modum, si mulier obligetur pro debitis viri defuncti ad exonerationem eius conscientiæ non iuuatur Veleiano, ita tradit in terminis Petrus Caballus cons. 2. nu. 2. & 3. & in omni pia causa, Roman9 authen. similiter, n. 20. C. ad l. Falcid. & l. sciendum, nu. 30. in fin. Socin. reg. 310. vers. Priuilegium piæ causæ in tertio priuilegio, Calcaneus cons. 13. n. 4. vers. Prima quia videtur, Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuileg. 113. quemadmodum mulier non iuuatur Velleiano, obligans se pro dote, & libertate, vt in l. si dotare, & l. penult. & l. fin. C. ad Veleianũ, quia iusta, & honesta est, vt dicit d. l. quamuis, nam à ratio-

ratione scripta in lege licet arguere ad extensionẽ legis, vt per Doctores in authent. quas actiones, pręcipuè, Ias. C. de sacrosanct. Eccles.

6 Et quod magis est, quod si mulier cõpulsa fuerit alienare dotẽ pro redimẽdo viro ab hostibus, vel carce-
7 ribus, nõ poterit rescindere contractũ. Nam qui per metum facit id ad quod tenetur, non potest allegare metũ, l. sed & partus, §. quæri poterit, ff. quod met9 causa, & filij, & pa-
8 rẽtes, & cognati, si redẽptionem neglexerint, nõ tantũ possunt exhæredari, sed & legib9 eis denegatur successio, & defertur Ecclesiæ, vt redẽptionẽ faciat authẽt. vt cũ de appellatione cognos. §. si vnum, versicul. Sed hæc quidem, collatione 8.

Et minor vigintiquinq; annorũ, maior tamen octodecim absq; restitutionis spe cõtrahit pro redẽptione captiuorum, authentica si captiui, vers. Qui autẽ, C. de Episcop. & clericis: & licet olim non liceret minoribus vigintiquinque annorũ manumittere, hodie in decimo octauo anno permittitur, §. fin. instituta, quibus ex causis manumit. nõ licet.

9 Sed & bona Ecclesiæ alienantur pro redẽptione captiuorum, c. sicut omnino 12. q. 2. vbi glos. quod si ti-
10 metur periculum corporis, vel animæ, non solum Ecclesia, sed quilibet priuatus compellitur redimere, cap. aurum 12. quæst. 2. Rodoanus de rebus Ecclesiæ, rubrica de causa pietatis, nu. 42.

11 Sed & nostri Hispaniæ Reges Catholici, omnia à dominis deperdita, si dominus ignoretur, etsi eorum Cameræ pertineant, c. 1. quæ sint regalia. & per totum titulum, C. de bonis vacantibus, lib. 10. l. 12. tit. 1. p. 2. pro sua Regia magnitudine redemptioni captiuorum applicant. Et sic Ordines sanctissimę Trinitatis, & Merçedis obtinent priuilegia Regalia, vt talia amissa bona (vulgo mostrencos) eis dentur ad redemptionem faciendam, l. 2. tit. 9. lib. 1. recopilat. seruata forma posita per l. 7. titul. 13. libr. 6. Recopil. nec domini vassallorum possunt ea sibi arripere, nisi priuilegio, vel consuetudine, ex d. l. Regia, tradit Auendañ. lib. 1. de exequend. mandat. c. 7. n. 5. Bobadilla in Politica lib. 2. cap. 16. num. 133.

12 Debent tamen seruari per annũ, & interim emittere banna, vt possit venire in domini notitiam, quo non facto, amittitur ius ad mostrencum, & petitur vt furtiua, vt in d. l. 7. quam notat Ioannes Horoscius l. 1 num. 10. ff. de rerum diuisione.

13 Etsi transacto anno apparuerit dominus, est illi restituendum, solutis tamen expensis, de æquitate, ex l. si me, & Titium, ff. si certum petatur, Azeuedus l. 6. titul. 15. libr. 4. Recop. num. 16. vbi quod in vtroque foro fit restitutio apparente domino, & quod in foro conscientiæ teneatur inuentor res tales domino restituere, Ioannes Faber. §. fin. instituta de rerum diuisione, Federicus de Senis consil. 105. sequitur Auendañ. in dictionario, verb. mostrencos, vbi limitat legem Regni, vt nõ procedat in seruo fugitiuo qui à domino possidetur, l. 1. §. per seruum, & l. 3. §. Nerua, ff. de acquirend. possessione.

Sed

15 Sed si nõ fugitiuus sit, sed dominus serui ignoretur omnino, quia abfuerit, nec sint hæredes, seu coniũcti, quibus suorũ bonorũ administratio detur, nõ est dandus redẽptioni, ne inducta ad vnũ effectũ cõtrariũ operentur, nẽpè illius captiuitatẽ. Sed si casus contingerit, seruus est relinquendus in statu liberi: & hoc est iuri cõsonũ, nam videtur habitus proderelicto, vt per totũ titulũ, ff. pro derelicto, & cũ sit nullius, consequitur libertatem naturalem, nec iterũ in captiuitatem cadere potest, nisi mediante bello iusto.

16 Si tamen sint cognati absentis, eis debent dari seruus, & alia bona, argumento l. 1. ff. de bonorũ possess. furioso Infanti, &c. ibi: *Atque vtilius est ad eundem modum proximo cuique bonorum possessionem dari, ne bona iaceãt*, quæ lex dicit, cuique, quia loquitur respectu bonorum furiosi Infantis, muti, surdi, & cęci, quibus datur curator: at in casu absentiæ, nõ cuique, sed proximiori cognato sunt danda bona, ne iaceant, l. 4. tit. 29. p. 2. ibi: *Y estos bienes mager q̃ todos sean obligados à guardarlos, mayormente conuienen à sus parientes mas propinquos*, quæ lex ortũ habuit à l. 3. C. de captiuis, vbi glos. fin. Bal. & Doctores tenẽt, idẽ esse in bonis absentis, quod captiui, & ita cõmuniter seruari in hoc regno, tradit Gomezius de Leon in sua centuria, facto 29. nu. 2. nec sufficiet probare se agnatum, sed proximiorẽ, Tiber. Decianus cons. 1. nu. 393. vol. 1. Alexan. cons. 82. vol. 1. Si tamẽ absente possessore maioratus concurrant ad petendam administrationẽ

17 proximior cognatus non tamen successor, & successor, præfertur successor ad quẽ bona maioratus, quæ sunt administrãda, peruẽtura sunt, & cuius interest bona conseruari, vt dicit Menochius de arbitr. centuria 2. casu 150. num. 20. vers. tertio, & quia ad eum pertinent fructus casu, quo possessor mortuus sit, & sic audiui pronuntiatum in Pinciana Chãcellaria.

18 Sed etsi sit fœmina talis successor, seu alter coniunctus, dubitari potest, an eis concedatur administratio, & Alexan. cons. 221. nu. 6. & 7. vol. 6. & alij, quos refert Paz in praxi, 1. tomo 3. par. num. 16. & 17. tenent, non dari fœminis, per l. cuius bonis, ff. de curatore furiosi (quæ loquitur in curatore furiosi, qui etiam personæ datur) & per glos. verb. curatorem in l. 2. ff. de curator. bonis dando (quæ non loquitur de fœmina) tamen per l. 4. tit. 29. par. 2. videtur sustineri posse eorum sententiã, poterit tamen fœmina petere, vt suo marito descernatur administratio, Parladorius 3. par. quæst. 2. §. 1. nu. 5. Si tamen non per administrationem bona dentur, sed tanquam hæredi, quia transierit tempus lege partitæ definitum, quæ est l. 14. tit. 14. p. 3. probata fama, de qua in ea lege defertur proximiori etiam fœminæ, & licet dicta lex Partitæ requirat absentiã decẽnalem cum fama, & excludat quinquenalẽ, tamẽ extra Hispaniam idem esset in absentia quinquenali, si absens esset iuuenis rigosus, & bellicosus, vt tradit Alexand. consil. 4. numer. 7. versic. Fortius, volumine 2. Hispaniæ autem seruanda est dicta lex, & pro huius

19 huius digreßionis cõplemento adde, quod licet abſens magis præſumatur viuus quã mortuus, in eo caſu qui ſe fundat in vita, vel in morte, probare debet, vt tradit Gregor. d.l.14.verb. *Abõda que prueue*, nec eſt vera ſententia dicentium, quod quilibet præſumitur viuere, vſq; ad cẽtũ annos, nec id probatur l.fin.C.de ſacroſanct. Eccleſ. imò cũ ibi dicatur, quod longiſsima hominum vita eſt cẽtum annorum, colligitur præſumptio, quod vlterius viuere non præſumatur, ita Magoni9 deciſ.44. n.12.Alex.conſ.4.n.12.vol.2.& Maranta in repetitione l. is poteſt, nu. 163.ff.de acquir.hæred.

Sed ſi accedant ambæ religiones
20 ad petẽdũ, prius petẽti dandũ eſt, nã inter habẽtes æquale ius, præfertur qui præuenit, l. ſi pluribus in fine, ff.de leg.1.Barboſ.l.1.7.par.n.59. ff. ſolut.matrim. Si tamen eodem tem
21 pore accedant, diuidetur inter eas, ad tradita per Philippũ Frãchũ, cap. cũ quis, §. cũ ab eo, nu.1.verſ. tertio nota, de ſepult.lib.6.& per Bartol.l. hoc articulo, nu.8.& 9.ff.de hæred. inſtituendis.

22 Sed quid erit ſi concurrat dominus tẽporalis cũ monaſterijs petentibus, & certè ſi iubetur priuilegio, tũc ſi priuilegiũ eius præceſsit priuilegium monaſteriorũ, præfertur dominus, qui habebat ius quæſitũ, nã priuilegiũ Principis nõ operatur in præiudiciũ tertij, l.2.§. ſi quis à Principe, ff.ne quid in loco publico. Etiã
23 quod priuilegiũ piæ cauſæ conceſſum ſit, nam adhuc debet intelligi ſine præiudicio tertij, tradit Felin9 cap. in præſentia, nu.34.verſ. Priuilegium enim, de probatio. Hieronymus Butigel.l.quidã, n.20.ff.ſi cert. petat. In dubio autem Rex concedens territorium non cenſetur conceſsiſſe regulam, Lucas de Penna l. contra Rempublicam, ex n.8.C. de re militari, lib. 12. Carolus de Graſſalis Regalium Franciæ libr.2. iure 3.ad finem.

Etſi quæras de ratione, ob quam dominus loci habens ius ad moſtrẽca, ex priuilegio præfertur religioni, ſi prius obtinuerit priuilegium, & nõ præferatur religio habens priuilegium anterius alteri religioni, cum ambæ religiones concurrunt ad petendum, dic ideo eſſe, quod generalis conceſsio religioni facta nõ comprehendit id, quod ſpecialiter eſt conceſſum domino loci, argumẽto l.cohæredi, §. qui patrem, ff. de vulgari. at quãdo generaliter in Regno conceditur ius ad moſtrenca, & reperiuntur duo huiuſmodi priuilegia, de eis iudicatur, non magis quã de conceſsionibus piſcandi, vel paſcendi, quo caſu quilibet poteſt vti, & alter alterum prohibere nequit.
24 Et ſic præfertur qui præuenerit per ſupradicta. Hoc autem ceſſat in eo qui habet potentius ius, nam præfertur etiam alteri cum quo concurrit, argumento l.contra pupillum, ff.de re iudicata, per quem tex. ita tradit Barboſ.l.1.7.p.n.59.ff. ſolut. matrim. potentius enim eſt ius ſpeciale, & anterius domini terræ, ſed an domini temporales poſsint præſcribere ius ad moſtrenca, & bona vacãtia, dubitare poteſt cum ſit de Regalib9, quæ inpræſcriptibilia ſũt ex cõmuni ſentẽtia, ſed intellige tu

e am

eam priuatiuè: secus autẽ accumulatiuè, vt tradit Siluanus cons. 96. nu. 17. lib. 2. Et sic consiliũ sanctæ Cruciatæ accumulatiuè vtitur eo Regali iure, sinẽdo priuilegiarios vti suo priuilegio sumendi bona mostrenca, & intestatorum, quando ipsi prç ueniunt, sin autem concurrant cedere debent religiones sanctæ Cruciatæ cum accipiat nomine Regio, cui iure proprio pertinent talia bona, vt sup. n. 11. & accedit Bulla Pij V. Rom. Pontif. de qua fit mentio, l. 9. tit. 10. lib. 1. recop. & cũ alij habeãt à domino nostro Rege, & causa potentius operetur in se ipsa, quàm in causato, authen. multo magis, C. de sacrosan. Eccles. Clem. si dominum de reliquijs, & venerat. sanct. tanquam habens potentius ius, præfertur, & quidquid talium bonorum sancta Cruciata exigit, omne id redemptioni applicat, & tribuit alicui ex religionibus ad effectũ redimendi. Et licèt hucusque subdelegati iudices non accuratè, sed perfunctoriè in ex actione horũ bonorũ versati fuerint, nunc video, quod illustrissimus dominus don Martinus de Cordoua è Consilio Catholicç Maiestatis, Prior, ac dominus villæ de Yunquera, vtriusque signaturæ Rom. Pont. Referendarius, ac Cõmissarius Generalis, & meretissimus Præsul Regij Consilij sanctæ Cruciatæ (motus pijssima redemptionis causa, in qua ea bona expenduntur, & defensionis fidelium qui toties mari à barbaris capiuntur, ac vincti perferuntur in Affricam, & feruore sanguinis alterius sui cognati, & famigerati domini Martini de Cordoua Comitis de Alcaudete qui magnanimiter liberauit ciuitatem Oram, & fideles eius à captiuitate, & nece) nouè iussit apponi in titulis, quæ dantur iudicibus ab eo subdelegatis tam Hispaniæ, quàm Siciliæ, & insularum, ac noui Orbis clausulam, qua excitantur ad exercitium iurisdictionis super his bonis mostrencis, & intestatorum eis competentibus.

25 Simile est relicto pro redemptione captiuorum relictum annuatim pro redimendis, & liberandis carceratis, seu eis interim alendis. Opus quidem pietatis est. Nam carcerari dicuntur personæ miserabiles, Bar. tract. de carcere in fine, Hyppolitus in practica, §. nunc videndum, n. 11. & §. attingam, nu. 75. Didacus Perez l. 1. titul. 1. lib. 3. ordinam. pag. 730. vers. Item incarcerati, & eis benefacere pium vocatur, Tiraquel. de pia causa in præfatione, pag. 10. vers. Relictum per glossam in cap. sacrorum 17. quæst. 2. & multa tradit Bobadilla in Politica libr. 3. tit. 15. ex numer. 134. & Deus retribuet bene facientibus, vt habetur Matthæi c. 25. ibi: *In carcere eram, & venistis ad me*, vbi Dñs tribuit præmiũ talia facietibus, & Paul. Apostoli 2. ad Timotheũ, c. 1. *Det misericordiã Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, et cathenãmeã nõ erubuit:* marcescit enim caro humana in carceribus, & sic legitur Hieremię, c. 38. quod Sedechias rex dixit Abdemelech AEthiopi: *Tolle tecũ hinc triginta viros & leua Hieremiã Prophetã de lacu, antequã moriar, erat lacus ille, nõ leonũ, sed in vestibulo carceris, in quo nõ erat aqua, sed lutũ:* Et

26 Et carcer æquiparatur morti, vt habetur Lucæ c. 22. (de Petro dicente domino, *Tecum paratus sum; & in carcerem, & in mortem ire*. Et infernus nomine carceris appellatur ab Esaia, c. 24. vbi dũ loquitur de dæmonib9 in die iudicij, inquit: *Et claudẽtur ibi in carcere.*

27 Sed & Dñs noster nos instruit alere, & liberare carceratos, nam habetur Daniel. c. 14. *Dixitque Angelus domini ad Abacuc, Fer prandium, quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum, &c.* & Actorum 5. *Angelus Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos dixit: Ite, &c.* & Actorum 14. *Et Petrus quidem seruabatur in carcere: Et ecce Angelus Domini excitauit eum, dicens, Surge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus eius, & exiẽs sequebatur eum.* Et iterum Actorum c. 16. *Media autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Dominum, & audiebant eos qui in custodia erant, subito terræmotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris: & statim aperta sunt omnia hostia, & vniuersorum vincula soluta sunt.*

Et est miserendũ carceratorũ, licèt iuste patiantur, & eis benefaciẽdũ, quare laudandi sunt Christi fideles, qui suis testamentis, & alijs dispositionibus relinquunt annuatim aliquam pecuniæ quantitatem erogandam diebus Paschalibus in relaxandis carceratis ob æs alienum.

28 Sed quia sæpissime vidi his diebus Paschalibus iudices cõpellere creditores recipere paruã quantitatem pro vniuerso debito, & eis inuitis, & reluctãtibus, relaxare à carcere debitores, videndũ est, sit ne licitũ talia facere, & videtur licere, nã cum eo casu creditori detur aliqua quãtitas eleemosynæ, quã à debitore non acciperet, licèt perpetuo in

29 carcere maneret, vtriq; parti cõsulitur: quod pertinet ad officiũ iudicis l. 1. ff. si quis cautio. Deinde quod vni

30 nõ prodest, & alteri nocet, non est permittendũ, l. in fundo, ff. de rei vẽdicatione, ibi: *Neq; enim malicijs indulgendum est si tectorium puta, quod induxerit picturas, quæ corradere velit, nihil laturus, nisi vt officiat*, l. 2. in princip. vbi Barbos. 2. p. n. 35. quem semper vide ad hanc regulã, ff. solut. matr. Couarr. practicar. quæst. 37. num. 2. Syluanus cons. 74. nu. 18. lib. 2. Cùm ergo nulla vtilitas sit creditoris in carceratione pauperis, debitoris, imo damnũ sentiet non recipiendo,

31 quod illi offertur, non est ferendus, vt nec audiendus onerosus credi-

32 tor; l. si seruos 25. ff. de pignor. actione. Et potius toleratur humanitas administratoris creditoris, qui dimisit debitorem, nec exegit humanitate ductus, vt ex alijs tradit Vincentius de Franchis decis. 424. nu. 3. quod est notandum, ne tutori dimittenti egenum sui pupilli debitorem imputetur, quod etiã sentit additionator, Bart. l. fin. C. de annonis, & tributis, sequitur Azeuedus in Curia Pisana lib. 2. c. 20. n. 3. quid

33 quid sentiat rigurosè Auend. l. 2. tit. *de las exceptiones*, n. 12. Tamẽ in quæstione principali, quia nemini ius suum detrahi debet, cũ in re sua sit moderator, & arbiter, l. in re mandata, C. mandat. etiã quod abutatur illa, l. sed si lege, §. consuluit, ff. de peti. hære. ibi: *Siue quid dilapidauerũt, dũ re sua*

re sua si abuti putant, non præstabunt. Et sic possidẽtes qui negligũt culturã fundorũ,& reparationẽ domorum, non tenentur, nec ille qui bona fide credidit fructus ad se pertinere, & fuit negligens in colendo fundo, trã dit Barbosa l. si mora, n. 90. & 93. ff. solut. matr. & est tex. in l. videamus in princip. ff. de vsuris, ibi: *Licuerat ei negligere fundũ.* Et potest creditor dicere, quod si velit debitor se à carceribus liberare, vtatur remedio cessionis bonorũ à iure inducto. Quo casu ei traditur cum torque ferreo, vt ei seruiat, l. 5. & 6. tit. 16. lib. 5. Recop. vel secundũ loci consuetudinẽ, vt dicit Couar. lib. 2. variar. c. 1. n. 5. in quo maiorẽ potest consequi vtilitatẽ, quam in illa quãtitate parua, quæ ei offertur. Quod si debitor nolit cessionẽ facere, & catenæ renuntiare; transactis sex mensibus ad id cõpellatur, vt potest per iudicem, l. 7. tit. 16. lib. 5. Recop. licet nunquã viderim eius decisionẽ seruatam: & contrarium sit de iure communi, l. ob æs, cum authent. ibi posita, C. de
34 actio. & obligat. Eo enim iure nullũ ius habebant creditores in persona debitoris, l. fin. in fine, ff. de libero homine exhibendo, l. de iure, ff. ad municipal. Olanus in antinomijs, litera D. nu. 17. & sic cedendo bonis liber remanebat, per text. quem sic intelligit Bart. l. imo magis, ff. de libero hom. exhib. Ias. §. fin. instituta de actio. Rodericus Suarez l. 1. tit. *de los gouiernos*, lib. 2. fori, Auendañ. ad l. 4. tit. *de las excepciones*, n. 12. vbi infert, quod stante debitore viuo, dicitur soluendo, si potest commodè seruire: illibatam ergo oportet seruare creditoribus hanc potestatem in personas debitorũ, argumento §. sed & maior asperitas, instituta de his qui sunt sui, vel alieni iuris.

Quare prudentis iudicis arbitrio
35 est relinquendum eo casu faciendũ, procedendo cum grano salis, ita vt nec vi compellat creditores remittere ius suum, nec statim renitentibus illis accipere, quod de eleemosyna illis offertur, carceratos deserant, & vinctos sinant, sed & precibus instent, alliciantque prius blando sermone creditorũ animos, quorum si corda indurentur, minentur eos cum decreto, vt prębeant alimoniam carceratis debitoribus, nam
36 creditor tenetur alere debitorem carceratum, non habentem vnde se alat. glos. verb. agnoscere in l. fin. C. dẽ erogatione milita. annonæ. lib. 12. quam dicit Bart. non esse alibi, l. sanctum, num. 3. ff. de rerum diuisione, dicit notabilem, Paris. de Puteo tractat. sindicatus, cap. an carcerarius teneatur, num. 1. plures refert Surdus de alimentis, tit. 1. quæst. 71. numer. 2. Gama decis. 261. num. 1. vbi num. 2. addit, procedere, licet confraternitas misericordiæ eleemosynis pauperes carceratos aleret: & ita dicit fuisse iudicatum, & est textus in l. 4. titul. 16. lib. 5. Recopil. vbi Matienço glos. 1. nume. 1. Et sic medijs iuridicis, & per legitimos tramites poterit sensatus iudex debitorem relaxare, cui à Deo tribuetur, in cuius seruitium, & sui Paschatis honorem talia facit.

37 Sed, & dominos aduocatos suauissimæ patriæ meæ (quorum confraternitati olim associatus fui, dum aduo-

aduocationis honorabile officium Toleti exercebam) deprecor, ne frigerentur inferuenti charitate, qua pauperum carceratorũ causas tuẽtur, se destinando singulis hebdomadis ad sistendum in iudicum Audiẽtijs pro eorum defensione, nec ea socia exultatione, qua omnes conueniunt in Templo Ordinis Dominicani, post diem Epiphaniæ sub nomine, & protectione sancti Raymũdi (Decretalium compillatoris) cuius festiuitatem extrenuis musicis, & voce cornuæ, laudibus iubilationis concelebrant, ac omnes humiliter, & deuotè sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumunt, cum quibus iudices Ecclesiastici, & sæculares illius Imperialis ciuitatis
38 semper adsistunt. Quos velim patiẽtes esse circa aduocatos incarceratorum causis, nam etsi in omnibus tales esse oporteat, vt dicit tex. in l. nec quicquam, §. circa aduocatos, ff. de officio Proconsulis, præcipuè tamen in his causis, vt tradit, & commendat Bobadilla in sua Politica libr. 3. cap. 15. num. 133.

DE ANNIVERSARIO RElicto pro monte pietatis ad mutuandum frumentum, aliamve speciem, seu quantitatem egenis?

CAPVT XXIII.

SVMMARIVM.

1 *MOntes pietatis relinquere prodest saluti animarum, & de eis, vt de pijs Episcopus cognoscit.*

2 *Montis pietatis diffinitio.*

3 *Mutuum necessario debet esse de his rebus, quæ pondere, numero, & mensura consistunt, quæ in genere functionem recipiunt.*

4 *Differentia mutui, & commodati.*

5 *Montes pietatis liciti sunt ex sui natura, tamen aliquo extrinsecus accedente, possunt in perniciem transferri, & vsurariam prauitatem sapere.*

6 *Conditio montis pietatis, vt recipientes mutuum, aliquid exiguum vltra sortem soluant pro expensis montis, an sit licita, & numeris sequentibus.*

7 *Caietani, & Dominici Soti opinio circa montes pietatis, contraria est Lateranensi Concilio, & reijcienda.*

8 *Montes pietatis relinquentes, consultiꝰ facient, si aliquam annuã quantitatem reliquerint pro expensis, & administratione montis.*

9 *Mons pietatis coaceruatur, & sustinetur gratia pauperũ, quibus mutuũ fit.*

10 *Pignus custodire, est maximũ periculum.*

11 *Pietatis officiũ nõ debet esse venale.*

12 *Obligatio mutuandi est apreciabilis pecunia.*

13 *Vsura est obligare recipientem mutuũ, vt ipse remutuet.*

14 *Episcopus tenetur quotannis visitare montes pietatis.*

15 *Papa determinãdo an aliquid sit peccatum, non potest errare.*

16 *Pignꝰ datũ pro securitate mutui mõtis pietatis, si amittatur, seu deterioretur, possit ne ad alia bona debitoris recurri*

17 *Hypotheca specialis debet excuti, priꝰ quam perueniatur ad alia bona debitoris, nisi adsit clausula, quod specialitas non deroget generalitati.*

18 *Specialis obligatio vnius rei non excludit generalem obligationem.*

19 *Hypotheca non requirit scripturã, & probatur duobus testibus.*

20 Hy-

20 *Hypotheca, seu obligatio bonorum probata testibus est sufficiens ad prælationem, licèt posterior creditor habeat instrumentum.*

21 *Intelligitur l. scripturas, C. qui potiores in pig. hab. & l. 31. tit. 13. p. 5.*

22 *In tantum est iustior lex, in quantū est conformior iuri naturali, vel diuino.*

23 *Priuata scriptura sine testibus, etiam à debitore recognita, non sufficiet ad prælationem propter periculum antedatæ etiam in fauorem piæ causæ.*

24 *Scriptura sine testib9 valet fauore piæ causæ.*

25 *Priuata scriptura sine die valet, sine aliquo fauore de iure communi.*

26 *Contrahens cum monte pietatis, censetur cōtrahere secundū capitula mōtis.*

27 *Cōtrahentes in certa negotiatione obligantur statutis eius, & subsunt iudicibus illius professionis.*

28 *Actus præsumitur gestus secundū qualitatem rei super qua conficitur.*

CAPVT XXIII.

1 CONcilium Tridentinum sessione 22. cap. 8. de reformatione, dū disponit, & ordinat, quod Episcopi sint tanquam Sedis Apostolicæ delegati, piarumq; causarum executores, ponit hæc verba: *Eleemosynas mōtis pietatis, siue charitatis & pia loca omnia quomodocumq; nuncupentur, etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis priuilegio sint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, & animarum salutem, seu ad pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio, iuxta sacrorum Canonū statuta, cognoscant, & exequantur.* Ex quibus satis colligitur, relictum ad mōtes pietatis esse religioni consentaneum, prodesseque saluti animarū, & tanquam opus pium, eadem œcumenica Synodus in Canone 9. eiusdem sessionis 22. iubet administratoribus, quotannis Episcopo reddere rationem eleemosynæ montis pietatis.

2 Est namque mons pietatis certa pecunia, seu frumentum, vel quodcumque mutuabile congregatum à republica, vel alijs, ex quo datur pauperibus mutuo gratis, ita communiter diffinitur, & eam diffinitionem ponit Ludouicus Carbo. tractatu de restitutione, q. 55. Et dixi, vel

3 quodcumque mutuabile, nam mutuum necessario debet esse de his rebus, quæ pondere, numero, mensurave consistunt, quæ in genere suo functionē recipiunt, & in quibus aliud pro alio solui potest, vt dicit text. in l. 2. §. mutui datio. ff. si cert. petatur, de quo Conanus lib. 7. capit. 3. in princip. Nauar. cap. 124. quæstione 3. Alciatus lib. 2. Paradoxorum, cap. 20. Zasius lib. 1. responsorum cap. 1. num. 17. Hothomanus de vsuris lib. 1. cap. 2. Gutierrez de iuramento confirm. 1. p. cap. 24. Socin. regul. 377. Dueñas regul. 159. & est l. 1. tit. 1. par. 5. vbi ponit pro differentia mutui, & commodati, quod

4 mutuum sit genericè, & potest reddi aliud eiusdem generis, vt pecunia, triticum, vinum: commodatum vero speciei, & proprij indiuidui, in quo reddi debet idem per idem, vt liber, equus, mensa, vel quid simile, de quibus non transfertur dominiū vt in mutuo, ex dict. l. 2. §. appellata, & §. creditum, de quo Anton. Gomez 2. tomo de contractibus, capit. 11. num. 1.

5 Et huiusmodi pietatis mons, siue fiat à republica, siue ab vno, vel pluribus particularibus, de se licitissimus, & meritorius est, & à sacra pagina laudatus, Psalm. 111. ibi: *Iucundus homo qui miseretur, & commodat*, dum tamen fiat, vt habetur Luc. 6. *Mutuum, date, nihil inde sperantes.*

6 Enim vero aliquo extrinsecus accedente, potest iusti montis natura alterari, & in perniciem transferri, vsurariamque prauitatem sapere, puta si adijciatur conditio, vt recipientes pecuniam mutuo, seu aliam speciē, quid amplius pecuniæ, vel speciei receptæ reddant, vt tradit Caietanus in opusculo montis pietatis, quem refert, & sequitur frater Dominicus Soto lib. 6. de iustitia & iure, quæst. 1. artic. 6. qui tenent, nullatenus admittendam conditionem recipiendi aliquid vltra fortē, in quo eis assentior: dissentior tamē ab eorum opinione, in quantum negant in eis montibus posse aliquid minimum vltra sortem recipi causa expensarum administrationis, licet ipsi fateantur posse aliquid recipi ratione obligationis mutuandi, sed adeo exiguum, vt ferè non sit cōsiderabile. Nam video, quod in Lateranense Cōcilio, celebrato sub Leone X. ses. 10. ex Bulla Leonis Papæ, traditur hunc pietatis montem approbatum à Pontificibus, Paulo II. Sixto III. Innocentio VIII. Alexandro VI. Iulio II. vbi etiam asseritur, hunc montem esse licitū, si nihil recipiatur præter id quod pertinet ad expensas, quæ sunt necessariæ ad montis indemnitatem, & conseruationem, & postea subdit, hoc opus esse laudabile, & concionatores debere fideles ad illud hortari, cuius rei causa etiam indulgentias concessit, licet Concilium addat, melius esse si vltra sortem nihil reciperetur, sed aliquis constitueretur cēsus, qui ministrorum labori satisfaceret: & insuper sacro eo Cōcilio excommunicantur, qui contra docere, disputare verbo, vel scriptis ausi fuerint.

7 Quod cum ita sit, miror Caietanum contrarium tenuisse dicto loco qui (vt ipse inquit) 2. 2. q. 1. artic. 10 interfuit dicto Concilio: sed & de eo & Soto dicit se mirari Cardinalis Toletus in summa li. 5. cap. 38. Ex quo contra istum montem inuehunt, & dicit melius sensisse Nauarrum, qui ca. 14. q. 3. ipsum approbat. Et si optarem, rogaremq; summo pere relinquentes aliquā pecuniam, aliamve speciem ad montem pietatis, vt simul aliquid annū reliquissent pro expensis ministrorū, & semper huius ero opinionis, vt ita cōstituatur, vel quid minimū percipiatur ratione expensarū, taliter quod nullomodo possit prorrūpi in vsuræ labē, omni iure prohibitā: libet tamē hic adiungere rationes, quæ videntur iustificare receptionem illius exiguæ quantitatis pro limitatis expensis montis.

9 Et primo considera, quod mutuū fit gratia recipientis, & sic mons pietatis cōstituitur fauore pauperum, quibus mutuum dādum est, & nihil quærit superlucrari, nihilque prætēdit vltra mutuam pecuniam, speciē ve sibi assumere, sed vt tantundem & eiusdem bonitatis sibi reddatur, quod est proprium mutui, ita vt expressione

pressione non egeat, l. cum quid. ff. si cert. petatur, verumtamen mons desiderat suam conseruationem, & perpetuitatem, vt semper possit in illa quantitate, specieve coaceruata egentibus mutui auxilium præbere: & quia si eius administratoribus, & ministris necessarijs pro dandis, & recipiendis pecunijs, & scribendis libris, salaria soluerentur ex capitali, mons destrueretur indies, ita vt finiretur exhaustus his expensis & salarijs, admittitur ab omnibus illud plus percipi pro expensis. Nam secundum naturam cuiusque rei est eum sequi commoda, quem sequuntur incommoda, l. secundum naturam, ff. de regulis iuris. Si ergo pecunia coaceruata sustentatur solum, vt possit egentibus mutuo dari, & in eorum commodum, non videtur contrarium rationi, & æquitati naturali eos sentire onus expensarum limitatè factarum pro montis custodia, & regimine, precipue cū mons pietatis dicatur societas, vt tradit Cerola in praxi Episcopali, 2. part. verbo, mons pietatis. Quod maximè procedit, cum communiter con
10 ditio ponatur in his montibus pietatis, quod recipiētes mutuum, teneātur relinquere pignora pro securitate reddendarū pecuniarum, in quorū custodia minister occupatur. Et est maximū periculū custodire pignus, vt dicit glos. l. in eo. III. §. nemo alienæ, ff. de regulis iuris, & tradit Barbosa l. diuortio, §. interdū, n. 21. ff. soluto matrimonio; tam quia tenebitur soluere si sibi furetur extra casum violentiæ, qui pro fortuito reputatur à Iureconsulto, l. quæ fortuitis, C. de pignor. actione, quāquia teneretur, si attritū restituat; l. quemadmodum, §. magistratus, ff. ad l. Aquiliam: itidē si culpa creditoris administratorisvè pereat pignus, l. quæsitum, ff. de distratione pignorū. Si ergo omne studium, quod ponitur in administratione montis pietatis est in vtilitatem eorum quibus fit mutuum, non videtur extra rationem eos soluere aliquid minimū pro expensa facienda.

Nec obliuioni tradam, quod acute inquit Dominicus Sotus vbi supra, ad ea incōmoda se obligare qui mutuat, cū omnino debeat esse gratuitum: cui adde pietatis officium non debere esse venale, text. & ibi Bal. l. sancimus, C. de infant. expos. Nam respondetur, gratuitū esse huiusmodi mutuum, nec illud minimū
11 quod percipitur pro expensis custodiæ rerū mutuādarū, & pignorū efficere cōtrariū; nō magis quā ea expēsa, quā facit recipiens frumētum in monte pietatis, pro eo portando domui suæ, totum enim est in sui commodum, nec obest illud Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperātes*, & Leuit. cap 25. *Pecuniā non dabis fratri tuo ad vsuram & frugū super abundātiam non exiges*, nā respublica siuè particularis, quiqueve montem exponit ad mutuandū pecuniam, vel triticum annuatim pro alimonia, vel ad seminandum, nihil inde speret commodi, nec quod aliquid monti accedat, sed solum mutuatū sibi reddi sine detrimento, nec superlucrādi est eius volūtas, sed habendi annuatim egentibus perpetuò per subrogationem eiusdem quantitatis, pecuniæ,
12 vel speciei. Et facit etiā, quia obligatio mutuādi est appretiabilis pecu-

nia, vt fatetur Caietan. & Sotus vbi supr. Ex quo est, quod vsura iudicatur mutuare alicui obligando recipientem, vt ipse remutuet. Panor. c. consuluit, n. 8. de vsuris, Syluester in summa, verb. vsura. 2. §. 2. glos. in c. si fenerauerit 14. q. 3. sequitur Toletus in summa, lib. 5. c. 38. Itaque poterit quid paruum, & pro obligatione mutuādi, & expensis vltra sortem solui, & exigi. Nec me latet, aliquos dixisse posse in vsu huius montis ignorantia, vel malitia ministrorum contingere aliquam iniustitiā. Nam licèt fateamur, ex hoc capite montem hunc expositū esse periculo, quod etiam vsu euenire solet in rerum sacrarū administratione, tex. in c. de occidēdis in fine 23. q. 3. ibi: *Quid enim est in vsu hominum bono, ac licito, vnde nō possit etiam pernities irrogari?* nō propterea est dānand9 vsus pius montis, vt dicit Ludouicus Carbo. d. q. 55. versic. Primum dictum: imo nec omittendus, idem namq; contingere potest dolo ministrorū, & si nihil ratione expensarum sit recipiendū, cū ipsi ministri possint iniuste petere, & sibi percipere, non tamen ex hoc detrahitur iustitiæ, & pietati montis, cui nihil additur.

14 Maxime cum prouida, ac sancta Concilij Tridentini ordinatione, d. sess. 22. cap. 9. Episcopus teneatur quotannis visitare montem, ad eiusque exercitium animaduertere, & punire perperam vtentes illo, quod autē solū percipitur ex institutione mōtis, quantum satis est pro expensis, & oneribus officij nō est dānādū, ita vt Ludouicus Carbo. vbi supra, vers. quartum dictum, audeat affirmare omninò esse periculosum contrarium asserere, dicitque nō defendendam Caietani, & Soti opinionē: inquit namq; hunc montem quo aliquid vltra sortem recipitur pro expensis ex determinatione Leonis X. & aliorum Romanorum Pontificū, quos idē Pontifex citat in Bulla esse approbatū, & sic nequiuisse Caietanū asserere, Pōtificē in hoc potuisse errare, cum non sit materia de fide.

15 Nam cum pertineat ad decernendū an aliquid sit peccatū, necne, errare Pōtifex nō potest, vt est communis Theologorū Schola, de quo ipse in introductione ad Theologiā, lib. 5.

16 Sed si contingat, quod pignus datū monti pietatis amittatur aliquo ex casibus positis, l. contractus 23. ff. de regulis iuris, vel deterioretur sine culpa ministrorū, quo casu perijt Domino, quia in eius dominio remanet pignus, l. pign9, C. de pig. action. vel si sit impar satisfactioni debiti potest ad alia bona debitoris recurri, per tex. in l. creditor, qui nō idoneū, ff. de reb. cred. l. aduers9, C. de actio. & obligationib9, l. vetustissimam ad fin. vers. Sin Autē, C. de iure dominij impet. ibi: *In residuum habeat integrā actionem.* Nā licet verum sit, quod quandiu creditor potest vniuersum redigere debitum ex pignorib9 sibi specialiter obligatis, nequeat ad alia debitoris bona recurri, maximè stantibus alijs creditoribus, l. 2. C. de pignorib. Couar. lib. 3. variarum, cap. 18. numer. 6. & c. 7. nu. 6. Molina lib. 4. de primog. cap. 7. numer. 21. Parladorius libr. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. par. §. 1. numer. fin. si non sit clausula, quod spe-

specialitas nõ deroget generalitati, Puteus decis.38.lib. 1. Masa de forma obligationis Cameralis, 1. p. q. 3. Misingerius centuria 6. obseruatione 94. Vincent.de Franch. decis. 5. tamen si bona obligata non sufficiant, potest recurri ad alia: nã specialis obligatio vnius rei non exclu
18 dit generalẽ obligationem, Tiberius Decian.cons. 2.nu. 142. vol. 1. Et sic licèt recipiens mutuũ ex monte pietatis relinquat pignus pro securitate, semper obligatur per omnia sua bona, quæ etiã generaliter remanẽt hypothecata pro mutui solutione.

19 Sed si forte scriptura nõ sit facta testibus sufficit probare, nã & testibus sine scriptura probatur hypotheca, seu obligatio bonorum, l. 1. ff. de pignorat.actio. l.contrahitur, ff. de pignorib. ibi: *Et ideo, & sine scriptura si conuenit, vt hypothecata sit, & probari poterit, res obligata erit, de qua conuenit*, l.in re hypothecę 4. ff. de fide instrumentor. Tradit Sfortia Oddus cons. 100.nu.86. quem & alios refert Petrus Caballus cons.121.n.2. Fulgos. 132.nu.1. vers. Quid enim refert, & quod duo testes sufficiãt tradit Pau
20 lus Cast.cons.134.n.1.vol. 1. Et idẽ videtur sentire Vincent.de Franch. decis.95.n.6. & 7. Et hæc hypotheca, seu obligatio bonorum facta in modum contractus probata testibus erit sufficiens ad prælationem, licèt posterior creditor habeãt instrumẽtũ, Petr. Surd.decis.61.n.4. vbi alios refert Gratianus decis.94.nu.5. qui etiã alios refert, eandẽ sententiã plures referens tenet Petr.Cabal.cons. 121.nu.1. Sfortia Oddus cons.100.n. 67.& 68. Vincent.de Franch. decis. 95.n.6.& 7.& assentitur Greg. l. 31. tit.13.p.5.verb.*Como dicho es*, vbi intelligit illã legem Partitæ, nec huic sentẽtiæ repugnet; vt procedat, quoties duo testes deponerent de cõfessione facta per debitorẽ, secus autẽ si deponerent de veritate facti, quia tunc duo sufficiunt, l. vbi numerus, ff. de testib. nec obstat, quod illa lex Regia, & l. scripturas, C. qui potiores in pigno.hab. requirant ad prælationem triũ testium subscriptiones: nam ea iura non loquuntur quã
21 dõ adsunt testes præsentes, & viua voce testificantes, sed quando eorũ subscriptiones sunt in scriptura priuata continente pignoris obligationem, licèt absuerint, vel mortui sint testes, ergo cũ oporteat iura iuribus cõcordare, c. cum expediat, de electione, libr.6. non sunt sumenda extra casum, quo loquuntur, vt excludant probationem duorum testium admissam à iure diuino, Matth. 18. ibi: *Vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbũ*, Relata c. nouit ille, de iudicijs, in tantum enim est sanctior, & iustior lex, in quantũ est cõformior iuri naturali, & diuino, Anton.Gom l.45.Taur. n. 32. Tamen
22 priuata scriptura sine testibus, etiã à debitore recognita non valebit ad prælationẽ, ex quo potest fieri cũ re
23 troacta die, Pet.Sur.cõs. 479.n.8.& cõs.547.n.8. & 9.vol.4. Vincent. de Frãc.decis.95.n.5. plures refert Pet. Caual.cõs.121.n.1. 4.& 8. vbi n.7. inquit, hoc procedere, etiã quod hæc priuata scriptura sit in fauorẽ hospitalis, licet aliàs scriptura sine testibus valeat fauore pię causę, q̃ cõmuni testatur, Coua.c.relatũ, el 1.n.12. in fine de

23 de testam. Tiraq. de priuil. piæ causæ, priuil. 4. Tiberius cons. 158. nu. 3. Gratianus decis. 207. nu. 6. & de iure cõmuni ob fauorẽ piæ causæ valet scriptura priuata sine die, Alex.
25 cõs. 105. nu. 5. vol. 3. l. cum tabernã in fine, ff. de pignoribus.

Sed si testes non sint, tamen sint capitula, & cõstitutiones mõtis pietatis, vt bona recipientium mutuũ sint obligata, vt cõmuniter contingit, sufficiet, cum vnusquisq; censeatur contrahere secundum capitula illius, ad tradita per Surdum decis. 70. Bald. l. si duo, ff. de acquir. hæred. Menoch. de adipiscend. poss. rem. 4. nu. 135. Mieres de maiorat. 1. par. q. 60. num. 9. Aymon cons. 86. n. 9. Cũ ipso enim monte contrahit, non cũ ministris, argum. tex. in l. procuratoris, §. si plures, ff. de tributoria actione, ibi: *Vnusquisq; eorum merci magis quã ipsi credidit:* Et conducit bonꝰ
27 tex. in l. fin. C. de iurisdictione omnium iudicũ, vbi contrahẽtes in certa negotiatione obligãtur illius statutis, & subsunt iudicibus illius professionis, seu negotiationis. Et facit
28 pro hoc, quod actus præsumitur gestus secũdũ qualitatẽ rei super quã conficitur, l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iur. Menoch. lib. 6. præsumptione 10. n. 8. & faciẽs actũ censetur se obligare legibus loquentibus de illo actu, Francis. Beccius cons. 35. nu. 11. Surdus cons. 198. nu. 11. lib. 2. & cons. 407. nu. 6. vol. 1. Aymon cons. 30. in fine, & cõs. 186. n. 9.

DE ANNIVERSARIO PRO celebranda festiuitate Sacramenti Corporis Christi, & de præce- [illegible] in possessione.

[illegible]T XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *EXpenditur textus in Clementina, si Dominum, de reliquijs, & veneratione Sanctorum.*

2 *Omne ius potentius operatur in causa, quam in causato.*

3 *Quando quid est propter aliud, potius consideratur illud propter quod est.*

4 *Causa plus influit in se ipsa, quàm in causato, & potius attenditur, quàm exercitium actus.*

5 *Differentia ponitur inter anniuersaria festa, quæ sancta Ecclesia celebrat in honorem Dei, & hoc anniuersarium Sacramenti.*

6 *Sanctus Ioannes Baptista, quare dicatur plus quàm Propheta.*

7 *Pridie Veneris sancti quare separetur Sacramentum Corporis Christi ab altari maiori, & ponatur loco ornato, qui vulgariter dicitur monumentum.*

8 *Sacramentum Corporis, & sanguinis Christi est Sanctorum omnium gloria, & corona.*

9 *Quare non celebretur festum Corporis Christi in die Cœnæ Domini.*

10 *Si in Scenã prodierit quis in honorem festi Sacramenti, nulla notatur infamia, imò honore afficitur, vt fecit Dauid coram Archam Domini.*

11 *Deseruientes ludis sacris, nullo afficiũtur damno.*

12 *Habitatores villæ de Yepes, mirificè celebrãt hanc festiuitatẽ, & primates populi Scenis, & comedijs inseruiunt.*

13 *Bona propria locorum debent expendi pro celebrando festo Corporis Christi.*

14 *Ordines possunt compelli ab Episcopo accedere ad processionem Sacramenti, etiam per excommunicationem.*

15 *Ordines si absint à ciuitate, seu loco, vbi fit processio vltra dimidiũ milliare,*

re, nō tenētur accedere ad processionē.

19 Cōfraternitates laicorū nequeūt cōpelli sed inuitari ad accedēdū ad processionē

17 Confraternitates laicorum possunt per Ecclesiasticū iudicem cōpelli ad obseruantiam voti.

18 Ordines, & confraternitates in processione debent consuetum locum seruare, quia in honorarijs attenditur consuetudo, & nu. sequenti.

19 Consuetudo signat loca sedendi, eūdi, & standi.

20 Tralatio etiā in rebus spiritualibus, & eis annexis, acquiritur, vt offerendi prius in Ecclesia sacerdoti, & recipiendi pacem, & similia.

21 Acquirere potest quis habere scannum in Ecclesia.

22 Mulieres licèt non possint inducere consuetudinem, possunt tamen consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius.

23 Prioritas sedendi, vel eundi in excelsiori loco, & alia similes pracedentia, postquam fuerint acquisita, adeò sunt debita acquirentibus, vt & armis possint defendi.

24 Locum indebitum sibi vsurpans, sacrilegus iudicatur.

25 Cōfraternitates, & religiones, quæ sunt in quasi possessione pracedētiæ in processionibus, debent praceder: tàm in publicis, quàm in priuatis.

26 Ex vnico actu acquiritur quasi possessio eundi, & sedendi digniori loco.

27 Antiquiores debēt pracedere, vbi nullus est in quasi possessione pracedentiæ.

28 Digniores debent pracedere, vbi non apparet de prioritate temporis, & sic confraternitates habentes statuta puritatis sanguinis, & collegia.

29 Controuersia, quæ solent oriri inter cōfraternitates laicorum super pracedentiā, diffiniuntur ab Episcopo, cum modus, & ordo incedendi in processionibus sint actiones spirituales.

30 Limita si lis sit super iure, secus si super facto, quia laicus cognoscit de mero possessorio spirituali.

31 Appellatio non admittitur à sententia Episcopi diffinientis super modo incedēdi in processionibus.

CAPVT XXIIII.

1 S*I Dominum in sanctis eius laudare iubemur, dignum profecto, iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui, quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriā, corporis laudes festiuæ venerationis, & gratias referamus:* Verba sunt Clemētis Papæ V. relata Clemētina 1. de reliquijs, & veneratione Sāctorum. Ex quib9 deducitur cōmune illud axioma, propter quod vnūquodq; tale, & illud magis, quod probatur in auth. multo magis, C. de sacrosanct. Ec-
2 clesijs. Omne enim ius potentius operatur in causa, quàm in causato, Paulus Castrens. cons. 129. vol. 1. vbi ad id allegat l. digna vox, C. de legibus. Nam quando quid est propter
3 aliud, potius cōsideratur illud propter quod est, l. et si non sunt claui 21. §. perueniam9, ff. de auro, & arg. leg. & magis causæ seruitiū præstatur, l. tēpus 29. ff. de re iud. Plus enim influit causa in se ipsa, quàm in causato, & attenditur potius, quā exerci-
4 tium actus, Felinus cap. auditis, nu. 20. de præscriptio. Aymō cons. 326. n. 10. & decisio Genuæ 128. nu. 2. & est tex. in l. nauis onustę in 1. respōs. ff. ad l. Rodiā, de iactu. Si ergo propter Deū (vltra commemorationes, quæ fiūt per anni cursum, in lætanijs & mis-

& Missis) festa anniuersaria Sāctorū celebramus eorū natalitijs, multo magis celebrare debemus anniuersāriū festū Sacramēti corporis Christi, vt argumētatur d.clem.1.ibi: *Licèt igitur hoc memoriale Sacramentū in quotidianis Missarū solemnijs frequētetur, conueniens tamen arbitramur, & dignū, vt de ipso semel saltē in anno ad confundendā specialiter hæreticorū perfidiā, & insaniā, memoria solemnior, & celebrior habeatur.*

5 Etsi multa alia anniuersaria in honorem Dei Sācta Ecclesia celebret, quæ enumerantur, c. illa 12. distinctione, ibi: *Sicuti Domini passio, & resurrectio, & ascēsio in cælum, & aduētus de cælo Spiritus Sācti, anniuersaria celebrātur solēnitate:* Hoc autē anniuersariū est plus, quā anniuersaria memoria. In alijs nāq; quorū memoriā agimus, spiritu menteq; cōplectimur, sed non propter hoc realē eorū præsentiam obtinemus, in hac verò Sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsens, sub alia quidē forma, in propria verò substātia, est nobiscū, qui ascensurus in cœlū dixit Apostolis, & eorū sequacibus: Ecce enim vobiscū sum omnibus diebus, vsque ad consumationē sęculi, benigna ipsos promissione confortans, quod remaneret, & esset cū eis etiā præsentia corporali, vt inquit Vrbanꝰ Pontifex, d.clem. 1.vers. Alia namq; Et cū anniuersarium sit memoria, quæ fit anno reuoluto à morte defuncti, vt dicit glos. in cap.cū creatura, de celebratione Missarum, fiatque in absentia defuncti, hic cōtingit, quod dū memoriā agimus passionis, & mortis Christi Redēptoris nostri, ipsum corporali præsentia habeamus. Bene ergo diximus plus, quā anniuersaria memoria, vti dixit Dominus de Ioāne Baptista, plus quā Propheta, quia vidit corporalē Christi præsentiam, iuxta omniū interpretationem super Mat

6 th.c.11.& Luc.c.7. licèt Guillermꝰ Benedictus c. Raynuntius, verb. & sobolē quā gestabat, n.22. aliter explicet, dicēdo rationē esse, quia alij Prophetarunt de ipso, Malachiæ 3. & Lucæ 1.

7 Et sic dum Sancta Ecclesia in die Veneris sancti celebrat mortē Christi, nedum memoria Christi mortui recolitur, hostia consecretur, quæ est figura Dominicæ passionis. Et ne Ecclesia sit sine fructu Sacramenti pro infirmis, & alijs, quæ accidere possunt, pridie separatur ab altari maiori, & deponitur in loco decenti seorsum, vt tradit Guillermus Durandus in rationali diuinorū officiorū, lib.6.c.75. n.9. vnde sumpta fuit occasio dicēdi illo die celebrari ab Ecclesia monumentū, & sepulchrū Christi, cum non expirauerit nisi sequenti die sero, ita frater Dominicꝰ à Soto in 4. sententiarū, distinctione 13.q.2.art.2.vers. Secūdo arguitur, & vers. Hic primum adnotato.

O digna, & nunquam intermittenda memoria, inquit Pontifex, d. clem. 1. *in qua mortē nostram recolimus mortuā, nostrumq; interitum interijsse, ac lignum viuificum ligno crucis affixū fructum nobis attulisse salutis:* & postea subdit: *O memoriale nobilissimū intimis cōmendādū præcordijs, firmiter animo alligādum, & meditatione, ac celebratione sedula recensendū.* Potissime igitur exequēdū

est

est festũ anniuersariũ erga hoc viui ficũ Sacramentũ corporis, & sangui nis Iesu Christi, qui est sanctorũ om
8 niũ gloria, & corona, vt dicit Paul9 ad Philippẽses 4. Et sic dũ sancta Ecclesia iubet, memoriã hanc annuatim celebrari feria quinta post octauã Pentecostes, in d. clem. 1. ponuntur hæc verba: *Vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fideliũ propter hoc ad Ecclesias affectuose concurrant & tam clerici, quã populi gaudẽtes in cantica laudũ surgant. tũc enim omniũ corda, & vota ora & labia hymnos persoluant lætitiæ salutaris; tũc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iucundetur, tũc singuli alacri animo, pronaq; voluntate cõueniunt, sua studia laudabiliter exequendo, tãti festi solemnia celebrantes.*

9 Et licet institutio huius Sacramẽti fuerit in die cœnæ, non eo tẽpore celebratur festiuitas, eo quod Ecclesia tũc sit plurimũ occupata pro pœnitentiũ recõciliatione, sacri Chrismatis confectione, impletione mãdati circa lotionẽ pedum, nec plenè vacare possit celebrationi hui9 maximi Sacramenti, vt inquit d. clem. vers. Licèt igitur. Nõ enim perfunctoriè est solẽnitas hæc celebrãda, sed magna deliberatione, & apparatu, & nihil potest fieri, quod exuberet, nihilq; in obsequiũ huius festi,
10 quod dãnũ afferat, imò in scænã prodire, ob quod aliàs infamia incurritur, l. 1. ff de his qui notant. infam. si fiat pro hoc festo celebrando, vt fecit Dauid corã archa, vbi erat manna figura huius Sacramẽti, nõ infamiã, sed honorẽ affert, glos. in l. 2. §. ait Prætor, verbo, diffinit, ff. de his qui not. infam. Et sic saltatores, (vulgo, dãçantes) qui volũtariè tali sanctissimo inseruiũt festo, nullã timebũt infamiã, quia deseruiẽtes lu-
11 dis sacris, nullo afficiũtur dãno, l. 2. C. de spectaculis, & scenicis, lib. 11. In quo laudãdi sunt habitatores vil-
12 læ de Yepes, Archiepiscopatus Toletani, qui mirificè hoc festũ celebrãt, & primates populi scænis, & comedijs inseruiũt. In quo expẽditur reditũ pro eo festo annuatim celebrando à quibusdã deuotis illius oppidi.

Sed & propria locorum debẽt in
13 hoc expẽdi, secũdũ cõsuetudinẽ, quã quisq; populus seruauerit; vt tradit Auendañ. de exequend. mandat. 2. p. c. 10. n. 18. argum. l. 4. C. de pagan. quẽ sequitur Bobadill. in sua Polit.
14 lib. 5. c. 4. n. 16. Et propter honorem tanti festi, ordines possũt cõpelli per Episcopũ accedere ad processionẽ, Cõcil. Trid. ses. 25. c. 13. de reformatione, etiã per excõmunicationem, Gratian9 decis. 232. n. 15. Nisi absint
15 à ciuitate vltra dimidiũ milliare, vt declarauit sacra Congregatio, teste
16 Gratiano, ibi n. 9. cõfraternitates tamẽ laicorũ nequeũt cõpelli, sed allici, & incitari, vt tradit Gratian. d. decis. 232. n. 13. vbi dicit sic resolutũ à sacrã Cardinaliũ Cõgregatione, sed si fecerint votũ eundi, possunt cõpel-
17 li ad obseruantiam voti, vt ad quãlibet processionẽ votiuã sancti, sub cuius nomine fuerint congregati, l. vt prophanos, C. de paganis, l. 2. §. si decimam, ff. de pollicitationibus, cap. ex parte, de censibus.

18 Debent tamen hæ confraternitates, & religiones consuetum locũ in processione seruare, capite cum olim

olim 6. de consuetudine, nam in honorarijs attenditur cõsuetudo, Bal. cap. licet causam, de probation. n. 6. Franchis decis. 253. n. 2. & est text. in c. cũ olim, de cõsuetud. vbi Bald. notabili 1. dicit, quòd consuetudo
19 signat loca sedendi, eundi, & standi, plures cumulat Tiraq. de nobilitate cap. 2. num. 55. vers. sed in hoc, Frãchis decis. 388. nu. 4. & quod in præcedentijs consuetudo attẽdatur, tradit Tiberius Decianus cons. 21. n. 6. volum. 1. Ioannes Garcia de nobilitate glos. 48. §. 3. numer. 22.

20 Potest namque acquiri talis prælatio etiam in rebus spiritualibus, & eis annexis, vt offerendi prius in Ecclesia sacerdoti, & recipiendi pacem, & sedendi excelsiori loco. Lara l. si quis à liberis, in principio, numer. 32. ff. de liberis agnoscend. Ioãnes Garcia de expensis, cap. 8. num. 5. vers. adeoque, Franciscus Marcus decisio. 275. Guillermus Benedictus cap. Rainuntius, verb. duas habens filias, numer. 21. de testamentis.

21 Sed & potest acquiri habere scãnum in Ecclesia, Parisius consil. 149 volum. 4. Rebuff. tractatu in quibus causis sæcula cogn. poss. numer. 33.

22 Et licet mulieres nequeant inducere consuetudinem, vt notat Bart. l. 1. ff. de legibus, quem refert & sequitur Socinus cons. 7. num. 8. vol. 1. Abb. cons. 53. num. 1. 2. par. & idem cap. fin. num. 7. de consuetudine. Tamen possunt consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius, Ioannes Faber in §. aliã verò. instituta de bonorum possessio. Nec obstat conclusio superius tradita: nam id procedit in generali consuetudine, quæ habet vim legis, quã mulieres condere nequeunt, vt di-
23 cunt Doctores supra relati. Et postquam prioritas sedendi in Ecclesia, vel eundi in processionibus digniori loco fuerit acquisita, adeò est seruãda acquirenti, & ei debetur, vt & armis possit defendere locũ, Gerardus singulari 33. vbi optime, sed & resistere volentibus ab eo eijcere, dicit licere Guillermus Benedictus c. Rainnunt. vero duas habens filias, n. 21. de testam. Parlador. 3. p. differẽtia 66. §. 2. n. 8. Lara l. si quis à liberis in principio, n. 33. ff. de liberis agnoscendis, Auend. de exequendis man-
24 datis, 2. p. c. 10. num. 20. & idem in alijs pręcedẽtijs. Et qui sibi indebitũ locum vsurpat, sacrilegus iudicatur l. 1. C. vt dignitatum ordo seruetur, Menochius de arbitrarijs lib. 2. centuria 4. casu 320. num. 15. vbi alios refert. & punit l. 1. C. ad legem Visselliam.

26 Et quod in processionibus confraternitates & Religiones, quę sunt in quasi possessione præcedentiæ, debeant præcedere tã in publicis quã in priuatis, traditur constitutione Gregorij Papæ XIII. super præcedẽtia in processionibus. Et sufficiet vnicus actus, vt acquiratur quasi possessio eundi, vel sedendi in digniori loco, Bart. l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itinere actuquè priuato, & per tradita infra lib. 2. cap. 1. num. 55. & 56.

27 Sin autem nullus fuerit in quasi possessione præcedentiæ, antiquiores cõfraternitates pręferẽdæ sunt, & qui prius sacris vsæ fuerint, Gratianus decis. 232. n. 2. & est text. in l. 1. ff.

1.ff. de albo scribendo, ibi: *Antiquissimus quisque prior.*

28 Sed si nō appareat de prioritate & posteritate, tunc digniores debent præcedere, glos. in §. aliā, instituta d bonorū possessione, & sic cōfraternitates habētes statuta nobilitatis & puritatis sanguinis, nobiles enim præcedere debēt, l.23.tit.21.p.2. ibi: *De guisa que ninguno non deue estar en Eglesia ante ellos, quādo estuuiessen a las horas sino los Perlados, o los otros Clerigos que las dixessen, o los Reyes, o los Grandes señores, a que ellos ouiessen de obedecer, è de seruir, ni otro ninguno non deue yr a ofrecer ni a tomar la paz ante q̄ ellos:* quia etiam in spiritualibus habetur ratio nobilitatis, vt dicemus infra, lib.2.cap.4.& conducūt tradita per Marçarium cons.25. vbi alias causas præcedentiæ affert, & Menchaca controuersiarum illustrium, in præfatione, Tiberius Decianus cōs. 21. per totum vol. 1. Boherius tractatu de authoritate consilij magni Parlamenti, Casaneus in catalogo gloriæ mundi, 4. part. consideratione 7. cum sequentibus.

29 Et orta controuersia super præcedentia inter confraternitates laicorum Episcopus diffiniet, Gratianus decis.232.num.3.4.& 5, Ex quo modus, & ordo incedendi in processionibus deferendi crucem & similia sunt actiones spirituales, Nauarrus cons.3.num.6. de foro compet. lib.2 & sic in eis laici subsunt iudicio Episcopi, quia iudices laici nullam habent potestatem in rebus & actibus spiritualibus: capit. 2. & 3. de iudicijs, cap. benè quidem, 96. distinctione, & hoc si super iure incedēdi, secus si super facto, quia tūc secularis poterit cognoscere, Peregrinus cons.1.num.30. vol. 3. 30 Nam potest cognoscere super mero possessorio spirituali, cap. fin. de iudicijs, Couar. quæst.35. practicarum, num.1. Farin. q.8. num.23. vers. sub limita secūdo Guido, Papæ decis. 1. & 58. & 207. de quo Grammat. decis. 78 Roland. cons. 23. volum. 2. Caualcanus decis. 45. nu. 75. Auilesius c. 1. prætorū, verbo, *Mandamientes*, n. 11. Mieres de maioratib. 3. p. q. 11. numer. 11. & q. 15. n. 19. & 20. Ioannes Garcia de nobilitate, glos. 1. num. 27 vers. ex quo vbi quod est cōpetens super possessorio recuperandæ, & retinendæ, & glos. 9. numer. 46. vbi de cōsuetudine Galleci senatus, & glos. 9. n. 46. Ioannes Guterreus in quæst. Canon. q. 34. n. 16. Valascus consultatione 11. Barbosa l. Titia 35. num. 21. & 22. ff. solut. matr. Raud. cons. 11. n. 11. Thesaurus decis. 82. & 117. & 131. Treuisianus decis. 17. lib. 1. Parlado. 3. p. differentia 9. §. 2. nu. 2. Sesse de inhibitionibus, c. 8. §. 3. num. 4. vbi plures alios refert Farinacius q. 8. num. 25. vers. limita principaliter, & Menoch. de retinenda possess. remedio 2. n. 326. cum seq. Bobadilla lib. 2. c. 18. num. 1. 1.

31 Et quod Episcopus diffinierit appellatione remota, exequēdum est, vt determinat Concil. Trident. sess. 25. cap. 13. de reformatione, & in terminis confraternitatum, tradit Gratianus decis. 232. numer. 1.

SIT

SIT NE LICITUM ALIQUID præcipere ratione tributi pontagij, seu passagij, cum mortuorum cadauera transferuntur de vno loco ad alium ad funerandum, & sepeliendum ea in locis à defunctis electis, vbi est celebrandum anniuersariũ, vel Capellania, & an quarta funeralis, quæ eo casu debetur Parochiæ deducatur de relictis pro anniuersario?

Caput vigesimumquintum.

SVMMARIVM.

1 *CVM Tributum soluatur insignum subiectionis, corpus inanimatum, quod non est capax subiectionis, non tenetur soluere.*

2 *Vxor licet sit subiecta viro lege diuina, potest eligere sepulturam inuito viro, quia in tempus, quo cessat subiectio.*

3 *Varia sunt aliquid facere tempore habili vel inhabili, si eius effectus conferatur in tempus habile.*

4 *Sepultura naturaliter debetur homini, maximè in loco à se destinato. & n.10.*

5 *Iuri naturæ contrauenire non potest per statutum.*

6 *Publicè interest, quod cadauera sepulturæ tradantur.*

7 *Publicæ vtilitati nullus potest contrauenire.*

8 *Bonum publicum dicuntur respicere, quæ afferunt commodum communitati consideratis hominibus, simul & coniunctim, siue separatim & particulariter.*

9 *Corporis humatio si detineatur, & translatio ad sepulturam, quia non soluatur tributum, fiet detrimentum omnibus coniunctim, & diuisim propter fœtorem.*

10 *AEquitas naturalis, & publica vtilitas consistit in sepeliendo cadauere loco per defunctum electo.*

11 *Publicè interest vltima hominum elogia exitum habere.*

12 *Vltima voluntas non debet esse in pendēti, maximè in funeralibus.*

13 *Non minus expedit reipublicæ mortuos sepelire, quàm viuos conseruare.*

14 *Inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat.*

15 *Illud dicitur principaliter intēdi, ad quod finis intentionis dirigitur.*

16 *Finis prius est in intentione, licet sit posterior in exequutione.*

17 *Sepultura non potest vendi, licet aliqui contrarium certo modo teneant, tamen eleemosyna pro ea datur à fidelibus de consuetudine.*

18 *Declaratur locus Genesis, c.23. & l. si quis sepulchrum, ff. de religios. & sump. fun.*

19 *Quilibet tenetur permittere fieri illud quod sibi non nocet, & alteri prodest:*

20 *Funus corporis nō impeditur ob æs alienũ.*

21 *Impensa necessaria pro sepultura prius soluitur, quam alia defuncti debita.*

22 *Vestes mortuorum (vulgo mortajas) quā habeant significationem.*

23 *Impensa funeris non solum præfertur creditoribus personalibus, sed & hypothecarijs & quid hodie iure Regio, & numero sequenti.*

24 *Si quintum non sufficiat pro funeris impensa, an liceat vltra progredi.*

25 *Expensæ factæ in medicinis an deducantur de quinto, vel de aceruo.*

26 *Animalia aliqua vtuntur sepultura, nam formicæ sepeliunt mortuas, & delphini.*

27 *Pœnæ sunt in iure statutæ cōtra impediētes sepulturā cadaueris, & causa funeris, & exe-*

& exequarum prabet iuxtam excusationem.

28 *Loca sacra scriptura, quibus monemur sepelire mortuos.*

29 *A sacra pagina instruimur adsportare cadauera ad locum à defuncto destinatum.*

30 *Angeli dignantur exequi munus sepeliendi, & etiam sancti Dei.*

31 *Refertur descensus diuorum Stephani & Augustini ad Parroquialem Ecclesiam Sancti Toma ciuitatis Toletana, pro sepeliendo nobili viro.*

32 *Historijs & Chronicis est credendum, & probant in decisionibus causarum.*

33 *Scriptis in lapidibus antiquis Ecclesia creditur.*

34 *Laudatur Ciuitas Toletana, qua honoratur descensione Deipara Virginis Maria, & diuorum Stephani & Augustini.*

35 *Laudatur illustrissima familia Comitum de Orgaz, & referuntur viri illustres illius.*

36 *Natura nos admonet sepelire mortuos*

37 *Exulati non possunt funerari eo loco à quo fuerunt facti exules.*

38 *Funera olim fiebant sumptibus Ecclesia, non defunctorum.*

39 *Olim destrahebantur vasa sacra in sepulturam defunctorum, & pro animabus purgatorij.*

40 *Gentilitas vt suos sepeliret, eleemosinas aggregare curabat.*

41 *Africanus tàm pauper mortuus est, vt necessum fuerit eleemosinam petere ad exequias funerales, autore Plutharco de eius vita.*

42 *Expendens in funere ali, cuius nō debet in aliquo ladi, sed omnia debēt ei solui,*

43 *Nec si filius funera faciat censetur se immiscere.*

44 *Nulla lege est dispositum, quod soluatur tributum pro transferendo cadauere de vno loco ad alium pro sepultura & sic non est nouis inuentionibus inducendum.*

45 *Licitum est absq; alicuius licentia portare cadauer de loco ad locum.*

46 *Traditur Ethymologia nominis cadauer.*

47 *Electio sepultura est actus vltima voluntatis.*

48 *Pacto non potest quis astringi ad eligendam, vel non mutandam electam sepulturam.*

49 *Electio sepultura facta ad instantiā religiosorum, etiam iurata annullatur*

50 *Electio sepultura liberè facta cum iuramento tenet, & obligat, nisi noua causa interuenerit.*

51 *Libera conceditur facultas ordinibus sepeliendi in suis Ecclesijs, quarta tamen funeralis est danda Ecclesia Parochiali.*

52 *Operarij non debent debita mercede defraudari.*

53 *Decisio Clementina dudum de sepulturis, procedit in datis in mortis articulo, ex quibus deducitur quarta funeralis: secus in datis ab incolumi & sano.*

54 *Exponditur textus in c. fin. de testamentis; vt derelictis pro anniuersario non debeatur quarta.*

55 *Declaratur ex quibus soluatur quarta Episcopalis & Parochialis, & traditur cuiusq; natura.*

56 *Ponitur differentia inter has quartae portiones.*

57 *Cōsuetudine est obtētū, quod soluatur Ecclesia Parochiali quarta pars de his tātū, qua offerūtur tēpore quo funus aut exequia defūcti celebrātur, & sic non soluitur de relictis pro anniuersario.*

CAP.

nia, vt fatetur Caietan. & Sotus vbi supr. Ex quo est, quod vsura iudicatur mutuare alicui obligando recipientem, vt ipse remutuet. Panor. c. consuluit, n. 8. de vsuris, Syluester in summa, verb. vsura. 2. §. 2. glos. in c. si fęnerauerit 14. q. 3. sequitur Toletus in summa, lib. 5. c. 38. Itaque poterit quid paruum, & pro obligatione mutuãdi, & expensis vltra sortem solui, & exigi. Nec me latet, aliquos dixisse posse in vsu huius montis ignorantia, vel malitia ministrorum contingere aliquam iniustitiã. Nam licèt fateamur, ex hoc capite montem hunc expositũ esse periculo, quod etiam vsu euenire solet in rerum sacrarũ administratione, tex. in c. de occidẽdis in fine 23. q. 3. ibi: *Quid enim est in vsu hominum bono, ac licito, vnde nõ possit etiam pernities irrogari?* nõ propterea est dãnand9 vsus pius montis, vt dicit Ludouicus Carbo. d. q. 55. versic. Primum dictum: imo nec omittendus, idem namq; contingere potest dolo ministrorũ, & si nihil ratione expensarum sit recipiendũ, cũ ipsi ministri possint iniuste petere, & sibi percipere, non tamen ex hoc detrahitur iustitiæ, & pietati montis, cui nihil additur.

14 Maxime cum prouida, ac sancta Concilij Tridentini ordinatione, d. sess. 22. cap. 9. Episcopus teneatur quotannis visitare montem, ad eiusque exercitium animaduertere, & punire perperam vtentes illo, quod autẽ solũ percipitur ex institutione mõtis, quantum satis est pro expensis, & onerib9 officij nõ est dãnãdũ, ita vt Ludouicus Carbo. vbi supra, vers. quartum dictum, audeat affirmare omninò esse periculosum contrarium asserere, dicitque nõ defendendam Caietani, & Soti opinionẽ: inquit namq; hunc montem quo aliquid vltra sortem recipitur pro expensis ex determinatione Leonis X. & aliorum Romanorum Pontificũ, quos idẽ Pontifex citat in Bulla esse approbatũ, & sic nequiuisse Caietanũ asserere, Põtificẽ in hoc potuisse errare, cum non sit materia de fide.

15 Nam cum pertineat ad decernendũ an aliquid sit peccatũ, necne, errare Põtifex nõ potest, vt est communis Theologorũ Schola, de quo ipse in introductione ad Theologiã, lib. 5.

16 Sed si contingat, quod pignus datũ monti pietatis amittatur aliquo ex casibus positis, l. contractus 24. ff. de regulis iuris, vel deterioretur sine culpa ministrorũ, quo casu perijt Domino, quia in eius dominio remanet pignus, l. pign9, C. de pig. action. vel si sit impar satisfactioni debiti potest ad alia bona debitoris recurri, per tex, in l. creditor, qui nõ idoneũ, ff. de reb. cred. l. aduers9, C. de actio. & obligationib9, l. vetustissimam ad fin. vers. Sin Autẽ, C. de iure dominij impet. ibi: *In residuum habeat integrã actionem.* Nã licet verum sit, quod quandiu creditor potest vniuersum redigere debitum ex pignorib9 sibi specialiter obligatis, nequeat ad alia debitoris bona recurri, maximè stantibus alijs creditoribus, l. 2. C. de pignorib. Couar. lib. 3. variarum, cap. 18. numer. 6. & c. 7. nu. 6. Molina lib. 4. de primog. cap. 7. numer. 21. Parladorius libr. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. par. §. 1. numer. fin. si non sit clausula, quod spe.

specialitas nõ deroget generalitati, Puteus decis. 38. lib. 1. Masa de forma obligationis Cameralis, 1. p. q. 3. Misingerius centuria 6. obseruatione 94. Vincent. de Franch. decis. 5. tamen si bona obligata non sufficiant, potest recurri ad alia: nã specialis obligatio vnius rei non exclu-
18 dit generalẽ obligationem, Tiberi9 Decian. cons. 2. nu. 142. vol. 1. Et sic licèt recipiens mutuũ ex monte pietatis relinquat pignus pro securitate, semper obligatur per omnia sua bona, quæ etiã generaliter remanẽt hypothecata pro mutui solutione.

19 Sed si forte scriptura nõ sit facta testibus sufficit probare, nã & testib9 sine scriptura probatur hypotheca, seu obligatio bonorum, l. 1. ff. de pignorat. actio. l. contrahitur, ff. de pignorib. ibi: *Et ideo, & sine scriptura si conuenit, vt hypothecata sit, & probari poterit, res obligata erit, de qua conuenit*, l. in re hypothecę 4. ff. de fide instrumentor. Tradit Sfortia Oddus cons. 100. nu. 86. quem & alios refert Petrus Caballus cons. 121. n. 2. Fulgos. 132. nu. 1. vers. Quid enim refert, & quod duo testes sufficiãt tradit Pau-
20 lus Cast. cons. 134. n. 1. vol. 1. Et idẽ videtur sentire Vincent. de Franch. decis. 95. n. 6. & 7. Et hæc hypotheca, seu obligatio bonorum facta in modum contractus probata testib9 erit sufficiens ad prælationem, licèt posterior creditor habeãt instrumẽtũ, Petr. Surd. decis. 61. n. 4. vbi alios refert Gratianus decis. 94. nu. 5. qui etiã alios refert, eandẽ sententiã plures referens tenet Petr. Cabal. cons. 121. nu. 1. Sfortia Oddus cons. 100. n. 67. & 68. Vincent. de Franch. decis. 95. n. 6. & 7. & assentitur Greg. l. 31. tit. 13. p. 5. verb. *Como dicho es*, vbi intelligit illã legem Partitæ, nec huic sentẽtiæ repugnet, vt procedat, quoties duo testes deponerent de cõfessione facta per debitorẽ, secus autẽ si deponerent de veritate facti, quia tunc duo sufficiunt, l. vbi numerus, ff. de testib. nec obstat, quod illa lex Regia, & l. scripturas, C. qui potiores in pigno. hab. requirant ad prælationem triũ testium subscriptiones: nam ea iura non loquuntur quã-
21 dò adsunt testes præsentes, & viua voce testificantes, sed quando corũ subscriptiones sunt in scriptura priuata continente pignoris obligatiõnem, licet abfuerint, vel mortui sint testes, ergo cũ oporteat iura iurib9 cõcordare, c. cum expediat, de electione, libr. 6. non sunt sumenda extra casum, quo loquuntur, vt excludant probationem duorum testium admissam à iure diuino, Matth. 18. ibi: *Vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbũ*, Relata c. nouit ille, de iudicijs, in tantum enim est sanctior, & iustior lex, in quantũ est cõformior iuri naturali, & diuino, An-
22 ton. Gom. l. 45. Taur. n. 32. Tamen priuata scriptura sine testibus, etiã à debitore recognita non valebit ad prælationẽ, ex quo potest fieri cũ re-
23 troacta die, Pet. Sur. cõs. 479. n. 8. & cõs. 547. n. 8. & 9. vol. 4. Vincent. de Frãc. decis. 95. n. 5. plures refert Pet. Caual. cõs. 121. n. 1. 4. & 8. vbi n. 7. inquit, hoc procedere, etiã quod hæc priuata scriptura sit in fauorẽ hospitalis, licet aliàs scriptura sine testib9 valeat fauore pię causę, q̃ cõmuni testatur, Coua. c. relatũ, el 1. n. 12. in fine

23 de testam. Tiraq. de priuil. piæ causæ, priuil. 4. Tiberius cons. 158. nu. 3. Gratianus decis. 207. nu. 6. & de iure cōmuni ob fauorē piæ causæ valet scriptura priuata sine die, Alex.
25 cōs. 105. nu. 5. vol. 3. l. cum tabernā in fine, ff. de pignoribus.

Sed si testes non sint, tamen sint capitula, & cōstitutiones mōtis pietatis, vt bona recipientium mutuū sint obligata, vt cōmuniter contingit, sufficiet, cum vnusquisq; censeatur contrahere secundum capitula illius, ad tradita per Surdum decis. 70. Bald. l. si duo, ff. de acquir. hæred. Menoch. de adipiscend. poss. rem. 4. nu. 135. Mieres de maiorat. 1. par. q. 60. num. 9. Aymon cons. 86. n. 9. Cū ipso enim monte contrahit, non cū ministris, argum. tex. in l. procuratoris, §. si plures, ff. de tributoria actione, ibi: *Vnusquisq; eorum merci magis quā ipsi credidit:* Et conducit bon9
27 tex. in l. fin. C. de iurisdictione omnium iudicū, vbi contrahētes in certa negotiatione obligātur illius statutis, & subsunt iudicibus illius professionis, seu negotiationis. Et facit
28 pro hoc, quod actus præsumitur gestus secūdū qualitatē rei super quā conficitur, l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iur. Menoch. lib. 6. præsumptione 10. n. 8. & faciēs actū censetur se obligare legibus loquentibus de illo actu, Francis. Beccius cons. 35. nu. 11. Surdus cons. 198. nu. 11. lib. 2. & cons. 407. nu. 6. vol. 1. Aymon cons. 30. in fine, & cōs. 186. n. 9.

DE ANNIVERSARIO PRO celebranda festiuitate Sacramenti Corporis Christi, & de præcedentijs in possessione.

CAPVT XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Expenditur textus in Clementina, si Dominum, de reliquijs, & veneratione Sanctorum.*

2 *Omne ius potentius operatur in causa, quam in causato.*

3 *Quando quid est propter aliud, potius consideratur illud propter quod est.*

4 *Causa plus influit in se ipsa, quàm in causato, & potius attenditur, quàm exercitium actus.*

5 *Differentia ponitur inter anniuersaria festa, quæ sancta Ecclesia celebrat in honorem Dei, & hoc anniuersarium Sacramenti.*

6 *Sanctus Ioannes Baptista, quare dicatur plus quàm Propheta.*

7 *Pridie Veneris sancti quare separetur Sacramentum Corporis Christi ab altari maiori, & ponatur loco ornato, qui vulgariter dicitur monumentum.*

8 *Sacramentum Corporis, & sanguinis Christi est Sanctorum omnium gloria, & corona.*

9 *Quare non celebretur festum Corporis Christi in die Cænæ Domini.*

10 *Si in Scenā prodierit quis in honorem festi Sacramenti, nulla notatur infamia, imò honore afficitur, vt fecit Dauid coram Archam Domini.*

11 *Deseruientes ludis sacris, nullo afficiūtur damno.*

12 *Habitatores villæ de Yepes, mirificè celebrāt hanc festiuitatē, & primates populi Scenis, & comedijs inseruiunt.*

13 *Bona propria locorum debent expendi pro celebrando festo Corporis Christi.*

14 *Ordines possunt compelli ab Episcopo accedere ad processionem Sacramenti, etiam per excommunicationem.*

15 *Ordines si absint à ciuitate, seu loco, vbi fit processio vltra dimidiū millia*

re,

re, nō tenētur accedere ad processionē.

16 *Cōfraternitates laicorū nequeūt cōpelli sed inuitari ad accedēdū ad processionē*

17 *Confraternitates laicorum possunt per Ecclesiasticū iudicem cōpelli ad obseruantiam voti.*

18 *Ordines, & confraternitates in processione debent consuetum locum seruare, quia in honorarijs attenditur consuetudo, & nu. sequenti.*

19 *Consuetudo signat loca sedendi, eūdi, & standi.*

20 *Tralatio etiā in rebus spiritualibus, & eis annexis, acquiritur, vt offerendi prius in Ecclesia sacerdoti, & recipiendi pacem, & similia.*

21 *Acquirere potest quis habere scannum in Ecclesia.*

22 *Mulieres licèt non possint inducere consuetudinem, possunt tamen consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius.*

23 *Prioritas sedendi, vel eundi in excelsiori loco, & aliæ similes præcedentiæ, postquam fuerint acquisitæ, adeò sunt debitæ acquirentibus, vt & armis possint defendi.*

24 *Locum indebitum sibi vsurpans, sacrilegus iudicatur.*

25 *Cōfraternitates, & religiones, quæ sunt in quasi possessione præcedētiæ in processionibus, debent præcedere tàm in publicis, quàm in priuatis.*

26 *Ex vnico actu acquiritur quasi possessio eundi, & sedendi digniori loco.*

27 *Antiquiores debēt præcedere, vbi nullus est in quasi possessione præcedentiæ.*

28 *Digniores debent præcedere, vbi non apparet de prioritate temporis, & sic confraternitates habentes statuta puritatis sanguinis, & collegia.*

29 *Controuersiæ, quæ solent oriri inter cōfraternitates laicorum super præcedentiā, diffiniuntur ab Episcopo, cum modus, & ordo incedendi in processionibus sint actiones spirituales.*

30 *Limita si lis sit super iure, secus si super facto, quia laicus cognoscit de mero possessorio spirituali.*

31 *Appellatio non admittitur à sententia Episcopi diffinientis super modo incedēdi in processionibus.*

CAPVT XXIIII.

1 *SI Dominum in sanctis eius laudare iubemur, dignum profectò, iustum & salutare nobis existit, vt sibi in sui, quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriā, corporis laudes festiuæ venerationis, & gratias referamus:* Verba sunt Clemētis Papæ V. relata Clemētina 1. de reliquijs, & veneratione Sāctorum. Ex quib9 deducitur cōmune illud axioma, propter quod vnūquodq; tale, & illud magis, quod probatur in auth. multo magis, C. de sacrosanct. Ec-

2 clesijs. Omne enim ius potentius operatur in causa, quàm in causato, Paulus Castrens. cons. 129. vol. 1. vbi ad id allegat l. digna vox, C. de legibus. Nam quando quid est propter

3 aliud, potius cōsideratur illud propter quod est, l. etsi non sunt claui 21. §. perueniam9, ff. de auro, & arg. leg. & magis causæ seruitiū præstatur, l. tēpus 29. ff. de re iud. Plus enim influit causa in se ipsa, quàm in causato, & attenditur potius, quā exerci-

4 tium actus, Felinus cap. auditis, nu. 20. de præscriptio. Aymō cons. 326. n. 10. & decisio Genuæ 128. nu. 2. & est tex. in l. nauis onustę in 1. respōs. ff. ad l. Rodiā, de iactu. Si ergo propter Deū (vltra commemorationes, quæ fiūt per anni cursum, in lætanijs & mis-

& Missis) festa anniuersaria Sãctorũ celebramus eorũ natalitijs, multo magis celebrare debemus anniuersáriũ festũ Sacramẽti corporis Christi, vt argumẽtatur d.clem.1.ibi: *Licèt igitur hoc memoriale Sacramentũ in quotidianis Missarũ solemnijs frequẽtetur, conueniens tamen arbitramur, & dignũ, vt de ipso semel saltẽ in anno ad confundendã specialiter hæreticorũ perfidiã, & insaniã, memoria solemnior, & celebrior habeatur.*

5 Etsi multa alia anniuersaria in honorem Dei Sãcta Ecclesia celebret, quæ enumerantur, c. illa 12. distinctione, ibi: *Sicuti Domini passio, & resurrectio, & ascẽsio in cælum, & aduẽtus de cælo Spiritus Sãcti, anniuersaria celebrãtur solẽnitate:* Hoc autẽ anniuersariũ est plus, quã anniuersaria memoria. In alijs nãq; quorũ memoriã agimus, spiritu menteq; cõplectimur, sed non propter hoc realẽ eorũ præsentiam obtinemus, in hac verò Sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsens, sub alia quidẽ forma, in propria verò substãtia, est nobiscũ, qui ascensurus in cœlũ dixit Apostolis, & eorũ sequacibus: Ecce enim vobiscũ sum omnibus diebus, vsque ad consumationẽ sæculi, benigna ipsos promissione confortans, quod remaneret, & esset cũ eis etiã præsentia corporali, vt inquit Vrbanꝰ Pontifex, d.clem. 1.vers. Alia namq; Et cũ anniuersarium sit memoria, quæ fit anno reuoluto à morte defuncti, vt dicit glos. in cap. cũ creatura, de celebratione Missarum, fiatque in absentia defuncti, hic cõtingit, quod dũ memoriã agimus passionis, & mortis Christi Redẽptoris nostri, ipsum corporali præsentia habeamus. Bene ergo diximus plus, quã anniuersaria memoria, vti dixit Dominus de Ioãne Baptista, plus quã Propheta, quia vidit corporalẽ Christi præsentiam, iuxta omniũ interpretationem super Mat

6 th.c.11.& Luc.c.7. licèt Guillermꝰ Benedictus c. Raynuntius, verb. & sobolẽ quã gestabat, n.22. aliter explicet, dicẽdo rationẽ esse, quia alij Prophetarunt de ipso, Malachiæ 3. & Lucæ 1.

7 Et sic dum Sancta Ecclesia in die Veneris sancti celebrat mortẽ Christi, nedum memoria Christi mortui recolitur, hostia consecretur, quæ est figura Dominicæ passionis. Et ne Ecclesia sit sine fructu Sacramenti pro infirmis, & alijs, quæ accidere possunt, pridie separatur ab altari maiori, & deponitur in loco decenti seorsum, vt tradit Guillermus Durandus in rationali diuinorũ officiorũ, lib.6.c.75. n.9. vnde sumpta fuit occasio dicẽdi illo die celebrari ab Ecclesia monumentũ, & sepulchrũ Christi, cum non expirauerit nisi sequenti die sero, ita frater Dominicꝰ à Soto in 4. sententiarũ, distinctione 13.q.2.art.2.vers. Secũdo arguitur, & vers. Hic primum adnotato.

O digna, & nunquam intermittenda memoria, inquit Pontifex, d. clem. 1. *in qua mortẽ nostram recolimus mortuã, nostrumq; interitum interijsse, ac lignum viuificum ligno crucis affixũ fructum nobis attulisse salutis:* & postea subdit: *O memoriale nobilissimũ intimis cõmendãdũ præcordijs, firmiter animo alligãdum, & meditatione, ac celebratione sedula recensendũ.* Potissime igitur exequẽdũ est

est festū anniuersariū erga hoc viui
ficū Sacramentū corporis,& sangui
nis Iesu Christi,qui est sanctorū om
8 niū gloria,& corona, vt dicit Paul9
ad Philippēses 4. Et sic dū sancta Ec
clesia iubet, memoriā hanc annua-
tim celebrari feria quinta post octa-
uā Pentecostes, in d.clem.1.ponun
tur hæc verba: *Vt in ipsa quinta feria*
deuotæ turbæ fideliū propter hoc ad Eccle-
sias affectuose concurrant & tam clerici,
quā populi gaudētes in cantica laudū sur-
gant.tūc enim omniū corda,& vota ora
& labia hymnos persoluant lætitiæ salu-
taris;tūc psallat fides,spes tripudiet, exul
tet charitas,deuotio plaudat,iubilet cho-
rus, puritas iucundetur, tūc singuli alacri
animo, pronaq; voluntate cōueniunt, sua
studia laudabiliter exequendo, tāti festi
solemnia celebrantes.
9 Et licet institutio huius Sacramē
ti fuerit in die cœnæ,non eo tēpore
celebratur festiuitas,eo quod Eccle
sia tūc sit plurimū occupata pro pœ
nitentiū recōciliatione,sacri Chris-
matis confectione, impletione mā-
dati circa lotionē pedum,nec plenè
vacare possit celebrationi hui9 ma
ximi Sacramenti,vt inquit d.clem.
vers. Licèt igitur. Nō enim perfun-
ctoriè est solēnitas hæc celebrāda,
sed magna deliberatione,& appara
tu,& nihil potest fieri,quod exube-
ret, nihilq; in obsequiū huius festi,
quod dānū afferat,imò in scænā pro
10 dire,ob quod aliàs infamia incurri-
tur,l.1.ff de his qui notant.infam.si
fiat pro hoc festo celebrando,vt fe-
cit Dauid corā archa,vbi erat man
nà figura huius Sacramēti,nō infa-
miā, sed honorē affert,glos.in l.2.§.
ait Prætor, verbo, diffinit, ff. de his
qui not. infam. Et sic saltatores;
(vulgo,dāçantes) qui volūtarie tali
sanctissimo inseruiūt festo,nullā ti-
mebūt infamiā,quia deseruiētes lu-
11 dis sacris,nullo afficiūtur dāno,l.2.
C.de spectaculis,& scęnicis, lib. 11.
In quo laudādi sunt habitatores vil
12 læ de Yepes, Archiepiscopatus Tole
tani,qui mirificè hoc festū celebrāt;
& primates populi scænis, & come
dijs inseruiūt. In quo expēditur reū
ctū pro eo festo annuatim celebran-
do à quibusdā deuotis illius oppidi.
Sed & propria locorum debēt in
13 hoc expēdi,secūdū cōsuetudinē,quā
quisq; populus seruauerit; vt tradit
Auendañ. de exequend. mandat. 2.
p.c.10.n.18.argum.l.4.C.de pagan.
quē sequitur Bobadill. in sua Polit.
14 lib.5.c.4.n.16.Et propter honorem
tanti festi,ordines possūt cōpelli per
Episcopū accedere ad processionē,
Cōcil.Trid. ses.25.c.13.de reforma-
tione, etiā per excōmunicationem,
Gratian9 decis.232.n.15. Nisi absint
15 à ciuitate vltra dimidiū milliare,vt
declarauit sacra Congregatio,teste
Gratiano,ibi n.9.cōfraternitates ta
16 mē laicorū nequeūt cōpelli, sed alli
ci,& incitari,vt tradit Gratian.d.de
cis.232.n. 13. vbi dicit sic resolutū à
sacra Cardinaliū Cōgregatione,sed
si fecerint votū eundi,possunt cōpel
li ad obseruantiam voti, vt ad quā-
17 libet processionē votiuā sancti, sub
cuius nomine fuerint congregati, l.
vt prophanos,C.de paganis,l.2.§. si
decimam, ff. de pollicitationibus,
cap.ex parte,de censibus.
18 Debent tamen hæ confraterni-
tates, & religiones consuetum locū
in processione seruare, capite cum
olim

olim 6. de consuetudine, nam in honorarijs attenditur cõsuetudo, Bal. cap. licet causam, de probation. n. 6. Franchis decis. 253. n. 2. & est text. in c. cũ olim, de cõsuetud. vbi Bald. notabili 1. dicit, quòd consuetudo
19 signat loca sedendi, eundi, & standi, plures cumulat Tiraq. de nobilitate cap. 2. num. 55. vers. sed in hoc, Frãchis decis. 388. nu. 4. & quod in præcedentijs consuetudo attẽdatur, tradit Tiberius Decianus cons. 21. n. 6. volum. 1. Ioannes Garcia de nobilitate glos. 48. §. 3. numer. 22.

20 Potest namque acquiri talis prælatio etiam in rebus spiritualibus, & eis annexis, vt offerendi prius in Ecclesia sacerdoti, & recipiendi pacem, & sedendi excelsiori loco. Lara l. si quis à liberis, in principio, numer. 32. ff. de liberis agnoscend. Ioãnes Garcia de expensis, cap. 8. num. 5. vers. adeoque, Franciscus Marcus decisio. 275. Guillermus Benedictus cap. Rainuntius, verb. duas habens filias, numer. 21. de testamentis.

21 Sed & potest acquiri habere scãnum in Ecclesia, Parisius consil. 149 volum. 4. Rebuff. tractatu in quibus causis sæcula cogn. poss. numer. 33.

22 Et licet mulieres nequeant inducere consuetudinem, vt notat Bart. l. 1. ff. de legibus, quem refert & sequitur Socinus cons. 7. num. 8. vol. 1. Abb. cons. 53. num. 1. 2. par. & idem cap. fin. num. 7. de consuetudine. Tamen possunt consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius, Ioannes Faber in §. aliã verò, instituta de bonorum possessio. Nec obstat conclusio superius tradita: nam id procedit in generali consuetudine, quæ habet vim legis, quã mulieres condere nequeunt, vt dicunt Doctores supra relati. Et post
23 quam prioritas sedendi in Ecclesia, vel eundi in processionibus digniori loco fuerit acquisita, adeò est seruãda acquirenti, & ei debetur, vt & armis possit defendere locũ, Gerardus singulari 33. vbi optime, sed & resistere volentibus ab eo eijcere, dicit licere Guillermus Benedictus c. Rainnunt. vero duas habens filias, n. 21. de testam. Parlador. 3. p. differẽtia 66. §. 2. n. 8. Lara l. si quis à liberis in principio, n. 33. ff. de liberis agnoscendis, Auend. de exequendis man
24 datis, 2. p. c. 10. num. 20. & idem in alijs precedẽtijs. Et qui sibi indebitũ locum vsurpat, sacrilegus iudicatur l. 1. C. vt dignitatum ordo seruetur, Menochius de arbitrarijs lib. 2. centuria 4. casu 320. num. 15. vbi alios refert. & punit l. 1. C. ad legem Visselliam.

26 Et quod in processionibus confraternitates & Religiones, quę sunt in quasi possessione præcedentiæ, debeant præcedere tã in publicis quã in priuatis, traditur constitutione Gregorij Papæ XIII. super præcedẽtia in processionibus. Et sufficiet vnicus actus, vt acquiratur quasi possessio eundi, vel sedendi in digniori loco, Bart. l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itinere actuquè priuato, & per tradita infra lib. 2. cap. 1. num. 55. & 56.

27 Sin autem nullus fuerit in quasi possessione præcedentiæ, antiquiores cõfraternitates pręferẽdæ sunt, & qui prius sacris vsæ fuerint, Gratianus decis. 232. n. 2. & est text. in l.

1. ff.

l.ff. de albo scribendo, ibi: *Antiquissimus quisque prior.*

28 Sed si nō appareat de prioritate & posteritate, tunc digniores debent præcedere, glos.in §.aliã, instituta đ bonorũ possessione, & sic cōfraternitates habētes statuta nobilitatis & puritatis sanguinis, nobiles enim præcedere debēt, l.23.tit.21.p.2.ibi: *De guisa que ninguno non deue estar en Eglesia ante ellos, quādo estuuiessen a las horas sino los Perlados, o los otros Clerigos que las dixessen, o los Reyes, o los Grandes señores, a que ellos ouiessen de obedecer, è de seruir, ni otro ninguno non deue yr a ofrecer ni a tomar la paz ante q̃ ellos*: quia etiam in spiritualibus habetur ratio nobilitatis, vt dicemus infra, lib.2.cap.4.& conducūt tradita per Marçarium cons.25. vbi alias causas præcedentiæ affert, & Menchaca controuersiarum illustrium, in præfatione, Tiberius Decianus cōs. 21.per totum vol. 1. Boherius tractatu de authoritate consilij magni Parlamenti, Casaneus in catalogo gloriæ mundi, 4.part.consideratione 7.cum sequentibus.

29 Et orta controuersia super præcedentia inter confraternitates laicorum Episcopus diffiniet, Gratianus decis.232.num.3.4.& 5, Ex quo modus, & ordo incedendi in processionibus deferendi crucem & similia sunt actiones spirituales, Nauarrus cons.3.num.6.de foro compet.lib.2 & sic in eis laici subsunt iudicio Episcopi, quia iudices laici nullam habent potestatem in rebus & actibus spiritualibus: capit. 2. & 3. de iudicijs, cap.benè quidem, 96. distinctione, & hoc si super iure incedēdi, secus si super factō, quia tūc secularis poterit cognoscere, Pere-
30 grinus cons.1.num.30. vol. 3. Nam potest cognoscere super mero possessorio spirituali, cap. fin. de iudicijs, Couar. quæst.35. practicarum, num.1.Farin.q.8. num.23. vers. sub limita secūdo Guido, Papæ.decis. 1. &58.& 207.de quo Grammat.decis. 78 Roland.cons.23.volum.2.Caualcanus decis.45. nu. 75. Auilesius c. 1.prætorũ, verbo, *Mandamientes*, n. 11.Mieres de maioratib.3.p.q.11.numer.11. & q.15. n. 19.& 20. Ioannes Garcia de nobilitate, glos.1.num.27 vers. ex quo vbi quod est cōpetens super possessorio recuperandæ, & retinendæ, & glos. 9.numer.46.vbi de cōsuetudine Galleci senatus, & glos. 9. n.46. Ioannes Guterreus in quæs. Canon.q.34.n.16. Valascus consultatione 11.Barbosa l.Titia 35. num. 21.& 22. ff.solut.matr. Raud.cons. 11.n.11.Thesaurus decis.82.& 117.& 131.Treuisianus decis. 17.lib.1.Parlado.3.p.differentia 9. §.2.nu. 2. Sesse de inhibitionibus, c.8.§.3.num.4. vbi plures alios refert Farinacius q.8.num.25.vers.limita principaliter, & Menoch.de retinenda possess. remedio 2.n.326. cum seq. Bobadi-
31 lla lib.2.c.18.num.1.1.

Et quod Episcopus diffinierit appellatione remota, exequēdum est, vt determinat Concil. Trident. sess. 25.cap.13.de reformatione, & in terminis confraternitatum, tradit Gratianus decis. 232. numer. 1.

SIT

SIT NE LICITVM ALIQVID præcipere ratione tributi pontagij, seu passagij, cum mortuorum cadauera transferuntur de vno loco ad alium ad funerandum, & sepeliendum ea in locis à defunctis electis, vbi est celebrandum anniuersariũ, vel Capellania, & an quarta funeralis, quæ eo casu debetur Parochiæ deducatur de relictis pro anniuersario?

Caput vigesimumquintum.

SVMMARIVM.

1 *CVM Tributum soluatur in signum subiectionis, corpus inanimatum, quod non est capax subiectionis, non tenetur soluere.*

2 *Vxor licet sit subiecta viro lege diuina, potest eligere sepulturam inuito viro, quia in tempus, quo cessat subiectio.*

3 *Paria sunt aliquid facere tempore habili vel inhabili, si eius effectus conferatur in tempus habile.*

4 *Sepultura naturaliter debetur homini, maximè in loco à se destinato. & n.10.*

5 *Iuri naturæ contraueniri non potest per statutum.*

6 *Publicè interest, quod cadauera sepulturæ tradantur.*

7 *Publicæ vtilitati nullus potest contrauenire.*

8 *Bonum publicum dicuntur respicere, quæ afferunt commodum communitati considerατis hominibus, simul & coniunctim, siue separatim & particulariter.*

9 *Corporis humatio si detineatur, & translatio ad sepulturam, quia non soluatur tributum, fiet detrimentum omnibus coniunctim, & diuisim propter fœtorem.*

10 *Aequitas naturalis, & publica vtilitas consistit in sepeliendo cadauere loco per defunctum electo.*

11 *Publice interest vltima hominum elogia exitum habere.*

12 *Vltima voluntas non debet esse in pendẽti, maximè in funeralibus.*

13 *Non minus expedit reipublicæ mortuos sepelire, quàm viuos conseruare.*

14 *Inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat.*

15 *Illud dicitur principaliter intẽdi, ad quod finis intentionis dirigitur.*

16 *Finis prius est in intentione, licet sit posterior in exequutione.*

17 *Sepultura non potest vendi, licet aliqui contrarium certo modo teneant, tamen eleemosyna pro ea datur à fidelibus de consuetudine.*

18 *Declaratur locus Genesis, c.23. & l. si quis sepulchrum, ff. de religios. & sump. fun.*

19 *Quilibet tenetur permittere fieri illud quod sibi non nocet, & alteri prodest.*

20 *Funus corporis nõ impeditur ob æs alienũ.*

21 *Impensa necessaria pro sepultura prius soluitur, quam alia defuncti debita.*

22 *Vestes mortuorum (vulgo mortajas) quã habeant significationem.*

23 *Impensa funeris non solum præfertur creditoribus personalibus, sed & hypothecarijs & quid hodie iure Regio, & numero sequenti.*

24 *Si quintum non sufficiat pro funeris impensa, an liceat vltra progredi.*

25 *Expensæ factæ in medicinis an deducantur de quinto, vel de aceruo.*

26 *Animalia aliqua vtuntur sepultura, nam formicæ sepeliunt mortuas, & delphini.*

27 *Pœnæ sunt in iure statutæ cõtra impediẽtes sepulturã cadaueris, & causa funeris, & exe-*

& exequarum præbet iuxtam excusationem.

28 Loca sacræ scripturæ, quibus monemur sepelire mortuos.

29 A sacra pagina instruimur adsportare cadauera ad locum à defuncto destinatum.

30 Angeli dignantur exequi munus sepeliendi, & etiam sancti Dei.

31 Refertur descensus diuorum Stephani & Augustini ad Parroquialem Ecclesiam Sancti Tomæ ciuitatis Toletanæ, pro sepeliendo nobili viro.

32 Historijs & Chronicis est credendum, & probant in decisionibus causarum.

33 Scriptis in lapidibus antiquis Ecclesiæ creditur.

34 Laudatur Ciuitas Toletana, quæ honoratur descensione Dêiparæ Virginis Mariæ, & diuorum Stephani & Augustini.

35 Laudatur illustrissima familia Comitum de Orgaz, & referuntur viri illustres illius.

36 Natura nos admonet sepelire mortuos

37 Exulati non possunt funerari eo loco à quo fuerunt facti exules.

38 Funera olim fiebant sumptibus Ecclesiæ, non defunctorum.

39 Olim destrahebantur vasa sacra in sepulturam defunctorum, & pro animabus purgatorij.

40 Gentilitas vt suos sepeliret, eleemosinas aggregare curabat.

41 Africanus tàm pauper mortuus est, vt necessum fuerit eleemosinam petere ad exequias funerales, autore Plutharco de eius vita.

42 Expendens in funere ali, cuius nō debet in aliquo lædi, sed omnia debēt ei solui,

43 Nec si filius funera faciat censetur se immiscere.

44 Nulla lege est dispositum, quod soluatur tributum pro transferendo cadauere de vno loco ad alium pro sepultura & sic non est nouis inuentionibus inducendum.

45 Licitum est absq; alicuius licentia portare cadauer de loco ad locum.

46 Traditur Ethymologia nominis cadauer.

47 Electio sepulturæ est actus vltimæ voluntatis.

48 Pacto non potest quis astringi ad eligendam, vel non mutandam electam sepulturam.

49 Electio sepulturæ facta ad instantiā religiosorum, etiam iurata annullatur

50 Electio sepulturæ liberè facta cum iuramento tenet, & obligat, nisi noua causa interuenerit.

51 Libera conceditur facultas ordinibus, sepeliendi in suis Ecclesijs, quarta tamen funeralis est danda Ecclesiæ Parochiali.

52 Operarij non debent debita mercede defraudari.

53 Decisio Clementinæ dudum de sepulturis, procedit in datis in mortis articulo, ex quibus deducitur quarta funeralis: secus in datis ab incolumi & sano.

54 Exponditur textus in c. fin. de testamentis, vt de relictis pro anniuersario non debeatur quarta.

55 Declaratur ex quibus soluatur quarta Episcopalis & Parochialis, & traditur cuiusq; natura.

56 Ponitur differentia inter has quartæ portiones.

57 Cōsuetudine est obtētū, quod soluatur Ecclesiæ Parochiali quarta pars de his tātū, quæ offerūtur tēpore quo funus aut exequiæ defūcti celebrātur, & sic non soluitur de relictis pro anniuersario.

CAP.

CAPVT XXV.

OMnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & infra, & vos subditi esse debetis, ideo enim tributa praestatis, quia hæc est probatio subiectionis. Verba sunt Augustini super Epistola ad Romanos, relata c. omnis anima, de
1 censibus. Si ergo ideo tributa præstãtur ab hominib9, quia signũ est subiectionis, à cessante ratione sequitur corp9 inanimatũ, & cadauer nõ debere aliquod tributũ, portagiũ, seu passagiũ soluere, cũ nõ sit capax subiectionis. Atq; ita optime text. inquit, omnis anima loquitur namque de existentibus in carne.

2 Sic licèt vxor sit viro subiecta lege diuina, Genes. c. 3. ibi: *Et sub viri potestate eris*, potest eligere sepulturã inuito, & reluctante viro. Ex quo electio ista ad eum statũ pertinet, in quo mulier soluitur à lege viri, & cessat subiectio, vt inquit text. in capit. de vxore, de sepulturis, sed & do
3 nare pro sepulchro, & capellania sine licentia viri si in vim testamenti faciat, vt post alios tradit Valdesius in adiectionib. ad Suarez l. 13. tit. *de las deudas*, n. 3. quia paria sunt aliquid facere tẽpore habili, vel inhabili, si eius effectus conferatur in tẽpus habile, l. in tempus, ff. de hæred. instit. l. quod sponsæ, C. de donatio. ante nupt. de quo axiomate vltra Abbatem d. c. de vxore, n. 7. vide Valasc cũ consultatione 77. n 4. Gregor. l. 19. tit. 13. p. 6. Suar. allegatione 27. pag. fin. in fine, Anto. Gom. l. 9. Tauri, numer. 21. Couarruu. in 4. de spõsalib. 2. part. cap. 4. numer. 3. Peralta l. si Titio, & ei, numer. 3. de legat. 2. Gutierrez allegatione 22. Mieres de maiorat. 1. part. quæst. 50. num. 2. & idem 2. part. quæst. 2. numer. 8. Barbosa l. 1. 5. part. numer. 40. solut. matrim. Molin. lib. 2. de primogen. cap. 13. nu. 7. & post librum primogeniorum, num. 14. Matienç. l. 1. tit. 4. glos. 1. num. fin. libr. 5. recop. Nauarrus de sponsalibus cons. 25. num. 2. Thomas Sanchez de matrimonio libr. 5. disputatione 5. quæst. 3. num. 26. Ias. l. fin. n. 8. C. de pactis, Aym. cons. 197. qui limitãt, quando lex resistit initio, vt in coniugata cõtrahente sine viri licentia prohibita, l. 55. Tauri: cum ergo cesset subiectio morte, itidem cessare debet signum subiectionis, quod est tributũ.

4 Deinde sepultura naturaliter debetur homini, maximè in loco à se destinato, l. scriptus hæres 4. ff. de religios. & sumpt. funer. in illis verbis: *Naturaliter enim videtur ad mortuum pertinere locus in quem infertur, præsertim si in eum locum inferatur, in quem ipse destinauit*, & si prætextu non soluti tributi portagij, seu passagij impediatur illatio cadaueris ad sepulturam, non immeritò dicemus iuri naturæ contrauenire, cui iuri derogari non potest aliquo statuto, seu le
5 ge positiua, §. sed agnationis, institu ta de capitis diminutione.

Facit etiam, quia publicè inter
6 est, quod cadauera sepulturæ tradãtur, l. sunt personæ, ff. de religios. & sumptib9 funerum, ibi: *Nam propter publicam vtilitatem, ne insepulta cadauera iacerent, &c.* At nullus valet pu
7 blicæ vtilitati contrauenire, l. ius publicum, ff. de pactis, Roland. cõs. 25. lib. 2. numer. 5. Gama decis. 386. numer. 12. Couarr. cap. quamuis pa

pactum

ctum, 2. par. §. 1. in principio, & §. 6. num. 1. Tiraquelus l. si vnquam in præfatione, num. 54. etiam à publicis personis, l. 2. §. ius reipub. ff. de administratione rerum ad ciuit. pertinen. & l. 2. C. de cõuenien. fisci debito. lib. 10. de quo per Ias. dict. l. ius
8 publicum. Et cum dicantur respicere bonum publicum, quæ afferunt commodum communitati, consideratis hominibus simul & cõiunctim siue consideratis singulariter, & particulariter de per se, l. pupillus, 238. §. munus, de verborum significatione, vbi Alciatus, numer. 2. & l. 1. §. huius studij, ff. de iustitia & iure, de quo Barbosa l. 1. 7. part. numer.
9 5. ff. solut. matrim. quem videas. Et si detineatur corporis humatio & translatio ad sepulturam, quia non soluatur tributum, fiet detrimẽtum omnibus coniunctim, & diuisim propter fætorem, vt dicit Grammaticus decis. 82. ergo tale non est ferendum. Sed si dicas, quod alio in loco potest sepeliri absq; eo quod trãsferatur extra ciuitatem. Respondeo etiam, considerasse Iureconsultum inesse æquitatem naturalem, & publicam vtilitatem in sepeliendo cor
10 pore loco à testatore designato, vt videre poteris l. 4. & l. sunt personæ
11 & l. ne corpora ff. de relig. & sumpt. fun. Ad quod etiã iũge, quod publicè etiã interest hominũ elogia exitũ habere. l. vel negare, ff. quemadmodum testament. aperiant. Didacus Perez, l. 4. tit. de testamẽtis, lib. 5. ordinam.
12 pag. 141. & Menesius, l. 1. num. 16. de lega. 2. debent enim statim executioni mandati, nec debent detineri, & esse in pendenti, l. fin. in fin. ff. cõmu

nia prædiorum, tradit Molina lib. 3 primogen. cap. 10. n. 4. & Burgos de Paz cons. 32. num. 18. & in terminis quod in funeralibus illicò procedendum sit, ne inficiantur homines fætore, tradit Rebuff. tit. de sententijs prouisionalibus, num. 39. quia vt inquit Bald. l. fin. C. de negotijs gestis,
13 non minus expedit Reipublicæ mortuos sepeliri, quàm viuos cõseruare.
14 Deinde facit, quod talis illatio seu adsportatio cadaueris fit ad humatione, & sepulturã illius & inspici debet causa facti, & quare aliquid fiat, l. siquis nec causam, ff. si certum petatur, l. verũ, ff. de furtis, quia illud dicitur principaliter intẽdi, ad quod finis intentionis dirigitur. Bart. l. am
15 bitiosa num. 19. ff. de decretis ab ordine faciendis, Aymon cons. 304. numer. 3. & cons. 137. num. 14. cum se
16 cundũ Philosophum 2. Physicorum cap. fin. finis prius sit in intentione,
17 licet posterior in executione. Sed pro sepultura non est pecunia recipienda; cap. abolendæ, de sepulturis vbi Doctores, Molina lib. 1. primog. cap. 24. num. 40. vbi optimè Greg. l. 1. tit. 13. part. 1. verb. vender. & tradit Cabedo de patronat. Regiæ Coronæ, cap. 32. num. 2. licet id fieri possit, & fiat communiter quando honorabilior locus petitur in Ecclesia, nã datur pretium fabricæ ad eius sustẽtationem, vel quando venditur capella non necessaria ad sepulturam, Aragon super Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. Humada in additio. ad l. partitæ, l. 55. tit. 6. part. 1. glos. 5. & Sotus de iustitia & iure, lib. 9. quæst. 7. art. 1. pagin. mihi 775. colum. 1. & Petrus Salazar de vsu & consuetudine,

O cap.

tra Angelum, qui contrarium tenuit ſtante inſtrumento, per quod debitor capi poſſet ad inſtantiã creditoris, idem tenet Couarr. dict. ca. Raynaldus. §. 3. num. 3. contra Angelum, & Didacum de Segura. Et ſic pactum pro detinendo corpore mortuo non valet. l. fin. cum authent. ibi poſita. C. de ſepulchro violato, tradit Queſada diuerſarum quæſtionũ cap. 7. num. 2.

21 Et non ſolum corporis humatio non detinetur ob æs alienum, imo neceſſaria impenſa pro ſepultura prius ſoluitur quàm alia defuncti debita, l. impenſa, 45. ff. de religioſ. & ſumpt. fun. l. 12. partita. 1. & dicitur impẽſa funeris neceſſaria ad ſepeliendum corpus defuncti. l. at ſi impediat, verſ. funeris, & funeris ſumptus. ff. de religioſ. & ſumpt. funerum, vbi de veſtibus quibus mortui induuntur (vulgo mortajas) talibus enim vtimur ad oſtendendum, quod in indumento virtutum, & bonorum operum mortui ſunt repræſentandi Domino, vt dicit Archidiaconus in capit. nemo per ignorãtiam, de conſecratione, diſtinctio. 1. & tales impenſæ præcedunt debitum, tanquam neceſſariæ pro ſepeliendo cadauere, quod ei naturaliter debetur, & ſic deducuntur in præiudicium creditorũ, Couarru. c. Raynaldus §. 3. numer. 2. de teſtamentis, Gregor. l. 30. tit. 13. part. 5. num. 6. Ioſephus Ludouicus deciſ. 78. Anton. Gama deciſ. 308. ex nu. 1. & nõ ſolum talis impenſa præfertur creditoribus perſonalibus, ſed etiã hypothecarijs, tacitas, & expreſſas hypothecas habentibus, vt tradit Greg. verb. deudas. l. 12. tit. 13. p. 1. Anton. Gom. l. 30. Taur. num. 2. vbi eius additionator contra Ripam: & etiã vxori pro dote, tradit Bart. l. 1. oppoſitione 4. ff. ſoluto matrimonio. Ant. Gomez dict. l. 30. Taur. num. 2. vbi eius additionator refert Rolandũ, Petrum Dueñas, Ioan. Garcia, Rebuf. Angelũ, Azeuedũ, & alios ita tenentes, quẽ ſequitur Matienço, l. fin. tit. 6. gloſ. 3. nu. 2. lib. 5. Recop. licet ibi numer. 3. ſentiat hodiè per illã l. immutatũ, & quod hodie non præferatur creditoribus funeris impenſa, ex quo illa l. non vult præiudicare filijs in legitima, neque expendi in funus vltra quintum, quia vt ipſe argumentatur, ſi lex non patitur præiudicari filijs in legitima, in qua nõ ſunt verè creditores, ſed quaſi, quare ferendũ eſt præiudicari veris creditoribus, ſed ſalua eius pace lex illa eſt intelligenda in terminis habilibus, argumẽto l. qui teſtamento. ff. de teſtament. & ſic quod loquatur eo caſu quo quintum ſit ſufficiens

24 ad funeris impẽſam, etiam modicã; ſi tamen facultates defuncti ita tenues ſint, quòd quintum non ſufficiat huic modicæ impenſæ, licebit vltra progredi, ita tenet Couar. cap. Raynald. §. 3. num. 2. de teſtamentis. Hoc enim non fuit iuſſu teſtatoris, ſed neceſsitate naturæ, quæ nos cõpellit talia facere. Atq; ita quemadmodum non detinetur humatio cadaueris ob æs alienum, iure optimo impenſa ad ipſum funus neceſſaria erit præferenda æri alieno, vt argumentatur Couarru. dicto. §. 3. numer. 3. atq; ita intelligit d. l. 30. Tauri, additionator ad Ant. Gom. ibi n. 2.

vers.hodie vero,& idem videtur sentire Azeuedus.l.13.tit.6. lib.5. Recop.num.10.& 11.vbi inuehit contra Matiençum.

Quod autem inquit Matiençus vbi supra,& Auendañus dict. l.Tauri,nu.7.& 8.immutatum esse, intelligendum est de alijs latioribus impensis,quæ erogantur in funus,vt in obsequijs amplis,& vestibus,de quibus latè omnes dict.l.30. Ayora de partitio. secunda parte, quæst. 12. Aluarado de coniecturata mente defuncti lib.2.c.1.§.2.& Iosephus Ludouicus decis. Perus. 78. Rebuf. de sententijs prouisionalibus, ex n. 39.

25 Vnum tamen aduerte,quod licet expensæ factæ in medicinis ad curãdum defunctum enumerentur inter funeralia.l.in restituenda,C. de petitione hæreditatis,Mantica lib.12. de coniecturata mente,tit.10.num. 9. & tradunt omnes supra allegati, & relati ab additionatore Anton. Gomezij.d.numer.2. non tamen deducitur de quinto,sed siue modicæ, siue magnę sint deducentur ex aceruo cum priuilegio prælationis, vt tradit Azeued.l.13.tit.6.lib.5.recopil.num.4.post Ayoram de partitionibus,2.p.cap.12.numer.25.& 26.& hoc quia factæ fuerunt ad conseruationẽ vitæ, debitoris quę intererat debitoribus argument.l.inter dum cum l. sequenti, ff. qui potiores in pignor. habeant.

26 Sed redeundo à quo digressi fuimus, quod sepultura non sit impediẽda,sed præstanda cadaueri, quia duriores nobis essemus quàm animalia, nam formicœ sepeliunt mortuas,vt tradit Plinius lib.11.cap.30 & idem tradit de Delphinibus Elianus lib.12.de anima.cap.6. quos refert Ioannes Solorzanus libr. 1. de parricidij crimine cap.22.vbi de honore sepulturæ. Absit ergo ab humanis mentibus aliquid admittere impeditiuum funeris,imo causa funeris, & exequiarum censetur legitimum impedimẽtum, & præbet iuxtam excusationem, Mauritius de in integrum restitutione,cap.402.n.2.

27 Sicque iure optimo decretũ fuit, quod impediens mortuum sepeliri, etiam prætextu debiti 50. librarum auri pœna multaretur, quæ postea aucta fuit ad debiti amissionem, simul cum tertiæ bonorum partis cõfiscatione,& infamia,in auth.vt defuncti,seu funera eorum non afficiãtur à creditoribus,collatione 5. vbi text.appellat iniuriam hanc contra naturam.

28 Quod autem à sacra pagina moneamur sepelire mortuos,satis constat Genesis cap.23.25.47.49.& 50. Deuteronom.c.21.& 2. Reg. cap.2. & 3.& lib.4.c.13. & lib. 2. Machab. c.12.& Eccles. cap.7.Thobiæ 1.& 2. & Actuum Apostolorum cap.8.

29 Et etiam instruimur adsportare cadauera ad locum destinatum pro eorum sepultura, nam habetur Genesis,c.50.quod mortuo Iacob, Ioseph,& fratres sui portauerunt corpus eius in Chanaam in sepulturam Habraæ,& legitur 1.Reg.c.31. *Habitatores Iabes Galaad ambulauerunt tota nocte,& tulerunt cadauer Saul,& cadauera filiorum eius de muro Bethsam: veneruntque Iabes Galaad,& cõbuserũt ea ibi igne,& tulerunt ossa eorum,& sepelierunt in nemore Iabes,&c.&* 3. Reg. c. 13. ha

habetur: *Inuenit Prophetes cadauer viri Dei proiectũ in via, & asinũ, & leonem stantem iuxta cadauer, & intulit eũ in ciuitatem, & posuit in sepulchro suo, &c.* & Exod. c. 13. ibi: Tulit quoque
30 ossa Ioseph secum, & Iosue c. 14. Est namque officium, quod Angeli non dedignantur facere, vt tradit Alphõsus à Sancoles 3. Epistola defunctorum, consideratione 16. & Deuteronomij capit. 34. legitur, *Mortuus est ibi Moises seruus Domini in terra Moab iubente domino, & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulturam eius, vsque in præsentem diem*, per quem locum dicitur, quod Angeli sepelierunt eum, vt ministri Domini. Et in hac ciuita
31 te Toletana, iam descenderũt de cœlo Sanctus Augustinus, & Sanctus Stephanus ad sepeliendum nobilem virum Gondisaluum Ruyz de Toledo Dominũ de Orgaz, de domo, & ascendẽtia Illustrissimi Comitis de Orgaz, quẽ sepelierunt sancti in Ecclesia parochiali Diui Thomæ Apostoli, vt refert, Alcoc. in historia Toleti. lib. 2. c. 21. & Villegas in vitis sanctorũ 3. p. fol. 31. in additione, & frater Hieronymus Romã, in Chronicis ordinis sancti Augustini centuria 10. qui probãt, cũ historijs sit credendũ, l. 1. ibi. *A quibusdã scripteribus traditũ est*, ff. de offic. Præfecti Præt. &
32 quod historijs, & chronicis si credendum, tradũt Felin. c. 2. de rescrip. in fin. Abb. & Felin. & Decius c. cum causam de probat. Bart. & omnes, l. 1. ff. si cert. petatur, Ioannes Garcia de nobilit. gloss. 18. n. 10. & Caputaq. decis. 190. 2. p. Cerola in praxi Episcop. 1. part. verb. arma vers. 2. & Rodericus Suarez allegatione 8. nu. 11 Tiberius Decian. cons. 21. numer. 29. volum. 1. (quem vide) & Hieronymus de Monte Brixiano de finibus regundis, c. 62. n. 6. Baraona in additionib. ad Palaciũ Rub. in rubric. de donat. in introductione num. 2. litera A, Faber. §. item pretium, num. 5. instituta de emptione, & venditione, Auiles in capitulis Prætor. in prœmio, verb. y Reyna, nu. 9. Mascard. concl. 287. Lassarte de gabellis in præfatione n. 23. & 25. dominus Molina de Medrano olim Regij Indiarum Senatus, & Cameræ, nũc supremi Castellæ in allegatione Vicerregis extranei in Regno de Aragon num. 168. vbi de historijs Ecclesiasticis, & sæcularibus. Adduco etiam in comprobationem, quod reperiũtur scripta in lapide dicti templi Sancti Thomæ sequentia.

DIVIS BENEFICIS, & pietati. S.

Tametsi properas, siste paululum viator, & antiquam vrbis nostræ historiam paucis accipe.

D. *Gonsaluus Ruyz à Toleto Orgaci oppidi dominus Castellæ maior notarius, inter cætera suæ pietatis monumenta, Thomæ Apostoli, quã vides ædem vbi se testamẽto iussit cõdi, olim augustã, & malè sartã laxiori spacio pecunia sua instaurandam curauit, additis multis, cũ argẽteis, cũ aureis donarijs, dum eum humare sacerdotes parant, ecce res admirãda, & insolita, Diuus Stephanus, & Augustinus, cælo delapsi proprijs manibus hic sepelierunt, quæ causa hos diuos impulerit, quoniam longum est, Augustinienos Sodale*

Sodales non longa est via, si vacat roga. Obijt anno Christi M.CCC.XII. Cælestium gratum animum audisti, audi iã mortalium inconstantiam. Ecclesiæ huius Curioni, & ministris, tum etiã parrochiæ pauperibus arietes 11. gallinas 16. vini vtres 11. lignorum vecturas 11. nummos, quos nostri marapetinos vocant. 800. ab Orgacijs quotannis percipiendos, idem Gõsalus testamento legauit, illi ob temporis diuturnitatem rem obscuram fore sperãtes, cum duobus ab hinc annis pium pendere tributum recusarent, Pinciani Conuentus sententia conuicti sunt. Ann. Christi M.D.LXX.

33 Et his scriptis in lapidibus anti
quis adhibetur fides, tradit Brixia-
nus de finibus regundis, cap. 63. nu-
mer. 2. vbi loquitur in lapidibus Ec-
clesiæ, Bald. cons. 319. vol. 5. Bart.
cons. 135. Abb. c. quanto, num. 10. de
iure iur. & glos. c. cũ causa de proba
tio. verb. per libros, ibi: *Itẽ si reperia-
tur scriptura in aliqua columna*, Guido
Papæ. quæst. 341. num. 3. Cerola in
34 praxi Episcop. 1. part. verb. arma,
vers. 2. Glorietur itaq; nobilissima,
& Christianissima Ciuitas Toleta-
na) vnde mihi materna origo est dul
cissima patria, serie sæculorum an-
tiquissima (vt vtar verbis Vlpiani. l.
1. ff. de censibus) Descẽsione Dei pa-
ræ semperq; Virginis Mariæ, vt Di-
uum Illephonsum sacris de cœlo
delapsis indueret vestimentis in al-
ma Ecclesia, & horum sanctorum ad
35 templum Diui Thomæ, pro sepelien
do hoc nobili viro. Peculiariter ta-
men glorietur nobilissima familia
Comitum de Orgaz, siquidem vter-
que descensus sanctissimæ Virginis,
& Diuorum Stephani, & Augusti-
ni fuit ad honorandum viros ægregios, & sanctos suæ tam clarissimæ, quàm antiquissimæ domus, & familiæ, ex qua plures viros insignes possem recensere, & recenserem, sed cõsulto omitto, quia omnibus liquet, cum clarissimi, & notissimi s[u]nt, & rei satis demõstratæ addere, frustra est, vt dicit tex. in l. 1. §. fin. ff. de dote prælegata. Sed non omittam illustrissimum huius ægregiæ familiæ virum dominũ Stephanum Yllam, qui liberauit ciuitatem à tributis, quibus grauari sperabatur, in quo ita sagaciter, & magnanimiter versatus fuit, vt & ciuitatem liberauerit, & Regi nõ displicuerit, ob quod grata ciuitas, & sancta Ecclesia depictum posuerunt in tecto almæ Ecclesiæ circa illam partem, qua conditur Sacramẽtum corporis Domini nostri Iesu Christi à tergo chori, & ante capellam sancti Illephonsi suæ cognationis, & familiæ.

36 Et vltra sanctorum exempla natura etiam nos admonet, vt quem viuum fame, ac siti enectum recreare, nudum operire, captiuum liberare, seu redimere conabamur, aut hospitio indigentem recipere, aut ęgrotantem visere solebamus, nunc sensibus omnibus destitutum, misericordia prosequamur, sepulchroque communi omnium domicilio depositario, ita vt conuenit, inferamus, hæc namque est gratia quam Salomon dicebat mortuo non esse prohibendam, Ecclesiast. 1. c. 7. ad finẽ, & text. in cap. non æstimemus 13. quæstione 2. ibi: *Vnde oportet, vt quã quisque potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille recessit qui gerebat.*

Facit

Facit etiam quod nulla lege inue
nitur prohibitũ adſportari cadaue-
ra de vno loco ad alium pro ſepultu
ra, imò liberè poſſunt transferri, l. 3.
37 §. diuus tamen Marcus, ff. de ſe pul-
ch. viola. (exceptis corporibus eo-
rum qui erant exulati, tales enim ex
quo viui morari non poterant, non
poſſunt eorum corpora humari, tex-
tus in l. 2. ff. de cadauer. punitorum,
vbi Bart. nu. 1. Decius. l. Neratius,
ff. de regul. iuris, Gigas tit. de pœnis
committent. crimen læſæ. Maieſta-
tis, 2. part. ſui operis, quæſtione 34.
quos refert, & ſequitur Peregrinus
de priuilegijs fiſci, lib. 4. tit. 5. num.
38 5. Tiberius Decianus lib. 6. crimina-
lium quæſtione 44. nu. 16. eandem
ſententiam tenet plures referẽs Co
uarr. lib. 2. variarum cap. 1. num. 11.
vbi quod non ſolum cadauera, ſed
nec oſſa, nec cineres quidquid te-
nuerint, Ananias cap. 2. de furtis, &
Hyppolitus l. fin. num. 58. ff. de quę-
ſtionibus) imò olim funera fiebant
ſumptibus Eccleſiæ non defunćto-
rum, vt tradit Cuiatius de diuerſis,
& tempor. præſcritio. & terminis,
cap. 18. refert. & ſequitur Anaſtaſius
Germonius de ſacrorum immunit.
lib. 2. cap. 8. num. 25. in primitiua Ec
cleſia, teſte Tertuliano in Apologia,
cap. 19. Chriſtiani contribuebant,
& fiebant collectæ pro humandis
corporibus.

Et D. Ambroſ. lib. 2. officio. c. 23
39 dicit, quod tunc vaſa ſacra, & cali-
ces conflari, & diſtrahi licebat in ſe
pulturam defunctorum, & pro ani-
mabus purgatorij, & augere debet
hunc affectum, quod nihil eſt com-
40 mune omnibus, ac mori. Gentilitas
etiam, vt ſuos ſepeliret, eleemoſy-
nas aggregare curabat, vt refert Pli
nius lib. 33. cap. 10. & Plutarchus in
41 vita Scipionis Africani, inquit, quod
tam pauper mortuus eſt, vt neceſ-
ſum fuerit eleemoſynas petere ad
42 celebrandas exequias. Et qui exer-
cet huiuſmodi pietatis officium in
nullo lædi debet, & ei ſoluitur impẽ
ſa funeris, ſi eo animo fecit, l. at
ſi quis impediat. ff. de religioſ. &
43 ſumpt. funer. Nec ſi filius faciat prę
iudicatur in eo, quod cenſeatur ſe
immiſcere hæreditati, vel eam adi-
re, d. l. at ſi quis. §. plerique. l. pro hæ-
rede poſt principium, vbi gloſ. &
Bart. ff. de acquir. hæredit. Corneus
conſ. 310. circa fin. verſic. multo au-
tẽ clarius, vol. 3. ſequitur Mant. lib.
12. de coniecturata mẽte, tit. 10. n. 9

44 Et pro complemento dico, quod
cum nulla lege inueniatur diſpoſi-
tũ, quod talia tributa ſoluantur, vt
teſtatur Nauar. conſil. fin. num. 1. non
debẽt tolerari, argum. text. in auth.
de non eligendo ſecundo nubentes,
§. optimum, ibi: *Nec qualibet eſt lex ta*
le aliquid dicens, l. ſi ſeruum 70. §. non
dixit Prætor. ff. de acquir. hæred. l. ſi
vero, §. de viro. ff. ſoluto matrimo-
nio, ibi: *Nihil in lege ſcriptũ eſt*, & quod
lex non dicit, non eſt nouis inuen-
tionibus inducendum, iuxta tradita
per Burſatum conſilio 163. nu. 8. &
conſ. 183. num. 15. & conſ. 219. num.
45 21. Maximè quia licet portare cada-
uer pro ſepultura de loco ad locum,
ſine alicuius licentia, cũ non ſit pro-
hibitum, tradit Cerola in praxi E-
piſcopali. 1. part. verſ. corpora ſan-
ctorum numer. 4. & Plinius lib. 10.
Epiſtolarum in Epiſtola ad Traja-

rum, quæ intitulatur de reliquijs
sepultorum trasferẽdis, cum referret.
Trajano, vsitatum esse ea in Pro
uincia adire Collegium Proconsulũ,
vt permitterent trãsferre reliquias
defunctorum. Responsum accepit à
Trajano, Durum esse necessitatem
imponere adeundorum Pontificum
pro transferendis reliquijs. Et cùm
non sit de genere prohibitorum, nec
inueniatur prohibitũ, cẽsetur permissum,
l. nec non 28. ibi, sed si leges
non prohibeant, ff. quibus ex causis
maiores, Aimon cons. 174. num. 5.
Speculator tit. de successio ab intes.
num. 27. vers. sed an natis, & in terminis
eo argumento vtitur Nauar.
cons. 2. num. 1. de reliquijs, & bene
fanct. secus si sit sepulturæ traditũ,
quia tunc requiritur licentia Episco
pi, nisi factum sit depositum cadaue
ris, l. 3. §. non perpetuæ, ff. de sepul.
violato, l. 1. C. de religiosis, & sum-
46 ptibus funer. l. 11. tit. 13. p. 1. Et quia
de transferendis cadaueribus agimus,
cõgruit scire etimologiã nomi
nis, cadauer; dicitur enim non quia
caro vermibus sit data, prout aliqui
bus placet, sed à cadendo, quia iam
stare non potest, vt tradit Ioannes
Fungerus in etymologico, verbo, ca
dauer, & Lucanus qui ad finem lib.
6. ponit hæc verba: *Carminibus magicis
opus est herbisque, cadauer vt cadat.*

47 Potest itaque quis suo arbitrio
eligere sepulturam, nam cum sit actus
vltimæ voluntatis, vt tradit Ai
mon cons. 10. num. 1. electio libera
debet cuique remanere. l. 1. C. de sa
48 crosanct. Ecclesijs. Et sic pacto nõ po
test adstringi ad eligendum, vel non
49 mutandum electam sepulturã, cap. 1.
de sepult. lib. 6. vbi si fuerit electio
facta ad instantiam clericorum, seu
religiosorum etiam iurata annullatur,
liberè tamen facta cum iuramẽ
to tenet, nisi noua causa superueniat
50 vt resoluit Ioannes Gutierrez de iu-
ramento cõfirmatorio, 2. p. c. 4. n. 13.
51 Et sic libera conceditur facultas
ordinibus sepeliendi in suis Eccle-
sijs cadauera eorum, qui ibidem ele-
gerint sepulturam, Clement. Dudũ,
vers. huiusmodi de sepulturis, mo-
do tamẽ, quarta pars Ecclesiæ paro
chiali tribuatur de omnibus obuen
tionibus tam funeralibus, quàm qui
buscumque & quomodocumque re
lictis ipsis Monasterijs per sepelien-
dum, & infirmitate, & mortis articu
lo donatis ad quoscumque certos,
& determinatos vsus.

52 Et hoc ea ratione, quod operarij
debita sibi mercede non fraudentur
qua digni sunt, Lucæ 10. vt fieret, si
præsbyteris parochialibus, quibus
ex officio iniunctum est prædicare,
confessiones audire, & sacramenta
ministrare, nihil tribueretur contra
id quod dicit Apostolus. 1. ad Thesa
lonicenses, cap. 5. & ad Corinthios,
2. cap. 1. ibi: *Scientes, quod sicut socij passionum
estis, sic eritis, & consolationis.*

53 Sed an ex relicto pro anniuersa-
rio Ecclesiæ, qua testator, seu alter
relinquens sepulturã elegerit, sit pa
rochiali quarta huiusmodi præstan-
da, & ne immoremur primitus scias
dispositionẽ dictæ Clementinæ, Du-
dum, quartam parochię tribuentem
solum habere locũ in relictis in mor
tis articulo, vel durante infirmita-
te, ex qua relinquẽs decesserit: quod
autem ab eo incolumi, & sano reli-
ctum

ctum fuerit non defalcatur huiusmodi quarta, nisi id quod in morte erat dandum fraude à religiosis, & alijs quorum Ecclesijs sepulturã elegerint, fuerit procuratum sibi dari, vel donari in sanitate, vt innuit series dictæ Clementinæ: sanus namque & nulla ægritudine correptus, non solum Ecclesiæ, sed & cuilibet priuato bona sua potest ad libitum conferre, cap. donare 88. distinctione.

54 Sed an casus excepti quibus quarta hæc nõ debetur, inter quos est anniuersariũ relati, c. fin. de testamẽtis (in quo ponuntur hæc verba: *De his quæ in ornamentis, vel pro eis, seu fabrica, luminaribus anniuersario septimo vigesimo, trigesimo die, siue alijs ad perpetuum cultum diuinum legantur Ecclesijs, vel reliquis pijs locis Canonica portio (dũmodo in fraudem non fiat, vt ea Episcopus, seu parochialis Ecclesia debeat defraudari deduci non debet)* sint excepti etiam post decisionem Clementinæ Dudum, & quod sint excepti, sentit Daniel Benatorius in Analypsi Iuris Põtificij lib. 3. tit. 28. vers. vt quis diuersa valetudine: sed cõtrariũ, & quod per dictã Clementinã derogetur decis. c. fin. de testam. tenet Couar. ibi n. 6. vers. 3. quarta funeralis, Cerola in praxi. 1. p. verb. legatam ad 3. vers. tertia conclusio, de quo inferius dicemus.

Sed quia decisio dicti c. fin. videtur idem sentire respectu portionis Episcopalis, quod etiam disponitur ab Honorio Papa in cap. ex parte de verborũ significatione, vbi ferè per eundem sermonẽ, & formalia verba asserit, non deducendã Episcopalẽ

55 portionem de anniuersarijs, cõgruit distinguere has portiones, vt sciatur, quæ propria, & genuina sit cuiusque natura, quia ab auctoribus sæpe confunduntur, & iura ad Episcopalem portionem pertinentia parochiali acommodant, & è contra.

Est itaq; Episcopalis quarta, quæ debetur Episcopis ã omnib9 legatis relictis Ecclesijs existentibus in sua diœcesi, propter onus Episcopale, quod ei incũbit, text. & ibi glo. verb. mortuariorũ in c. conquerẽte de officio ordinarij, & c. officij, & in c. requisisti de testamentis, vbi Doctores & Hostiensis titul. de sepultur. §. de quibus, & Siluester in summa, verb. Canonica portio. §. 4. Cerola in praxi, verb. legatum ad tertium.

Quarta autem parochialis nõ debetur, nisi solum de his, quæ obueniunt ratione funeris, & de legatis factis Ecclesiæ, qua defunctus elegerit sepulturam, ex dict. Clement. Dudum de sepulturis, & tradit Cerola, vbi supra, vers. vndecima concl.

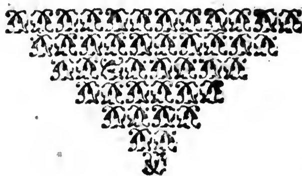
56 Differt autẽ hæc quarta parochialis ab Episcopali in multis, nam portionem Episcopalem, nequit Episcopus petere ab hærede, sed ab Ecclesia legataria, quæ cum Episcopo communicat legatum, c. requisisti de testamentis, Couar. cap. officij n. 1. eo titul. at parochus percipit quartam parochialẽ directè ab hærede, glos. verb. largiri, in Clement. Dudum de sepult. quã sequitur ibi Cardinalis. Ancharranus, & Imola, & eam differentiam sequitur Abb. cap. de his, numer. 9. vers. ego admitterem hoc dictũ de sepulturis,

Capitius decisione 23. numero 3.

Deinde Episcopalis quarta non detrahitur de his, quæ ad perpetuũ cultum relinquuntur, Valascus con sult. 105. num. 12. vt in dict. capit. fin. de testament. cuius decisioni quoad hanc portionem Episcopalem non est derogatum per dict. Clemen. Du dum, quæ solum disponit de parochiali, & sic Abb. d. c. fin. de testam. exemplificat in eo, quod legatum fuit, vt die quolibet celebraretur in certo altari, sequitur Capitius dicta decisione 23. num. 2. vbi inuehit con tra Angelum, qui in summa, verb. Canonica portio, §. 1. versicul. Tertius casus, æquiparat in hoc quartã Episcopalem, & parochialem.

Sed quamuis in puncto iuris scripti, Angeli opinio sustineri nequeat stante decisione dictæ Clementinæ, Dudum, tamen de consuetudine recepta seruatur, per quam solum soluitur Ecclesiæ parochiali, quarta pars de his tantum, quæ offeruntur eo tempore quo funus, aut exequiæ defuncti celebrantur, vt tradit Cardinalis dict. Clement. Dudum, §. verum, quod dicit maximè notandum Couar. dict. cap. fin. n. 6. de testam. & sic hodiè ex generali consuetudine seruatur, quod de relictis pro anniuersario celebrando quarta parochialis non soluatur, & in hunc sensum accipiendum est, quod tradit Daniel Benatorius in Analypsi Iuris pontificij lib. 3. tit. 28. versiculo vt quis aduersa valetudine, vbi quod nõ soluitur quarta de anniuersarijs. Solum hic tetigi materiam quartæ parrochialis ad punctum, anniuersariorum de ea consule Petrum de Vvaldis de canonic. Episcop. & parrochiali, vbi latissime.

Finis libri primi.

ILLVS-

ILLVSTRISSIMO DOMINO D. RODERICO DE CASTRO, ET BOVADILLA, E CONSILIO

Catholicæ Maiestatis, ac sanctæ Generalis, & Supremæ Inquisitionis, Archidiacono de Alcaraz, Dignitati, & Canonico almæ Ecclesiæ Toletanæ, Excellentissimi Comitis de Lemos filio, Licentiatus Ilephonsus Perez de Lara Regius Consiliarius. S.

OSTQVAM Sub nomine Excellentissimi Comitis de Lemos nepotis tui ex fratre maiore, anniuersariorum simulque maioratuum materiam prodiderim, præclarissime domine, tractaturus Capellaniarum, non tamen effugiens à me semper venerandum nomen de Castro, tu qui eius nominis, & Excellentissimæ familiæ sacerdotali Ordine es insignitus, & qui (vt adest magna, & certa spes) ad partem non mediocrem solicitudinis, & ponderis vniuersalis Ecclesiæ es, quia profuturus, assumendus, obuiam occurris vt sis nostri operis auxiliator, & defensor continuans, & Excellentissimi Comitis fauorem, & quo à te sum semper affectus, nec non ab Illustrissimo domino D. Didaco Fernandez de Cabrera & Bouadilla Comite de Chinchon à Consilijs, Status, & belli, ac præclarissima eius sorore domina D. Mencia de la Cerda Marchionissa del Valle auunculis tuis, ac dominis meis colendissimis, quorum si in me, & agnatos beneficia collata recenserem deficeret me tempus enarrantem, sed ita omnibus patent, vt si hoc opere (paruo quidem illo) grati animi testimonium non exhiberem, me ipsum omnes inofficiciosæ voluntatis nota grauiter increparent, multos iam annos te colo nobilissime vir, & quidem merito, nam vltra singularem beneuolentiam, qua me amplecteris, literatos, quorum vestigia me legere profiteor grato animo, hilarique vultu complecteris: has ergo studiorum meorum vigilias benignè suscipe, & sub tua protectione tuere, vt detractores terreantur. Vale.

DE

DE ANNIVERSARIIS, ET CAPELLANIIS, LIBER SECVNDVS IN QVO

breuiter differitur vniuersa Capellaniarum materia, ad praxim reducta, iudicibus, & aduocatis vtilissima.

TRADITVR ETIMOLOGIA, ET DIFFINITIO Capellaniæ, & discutitur, an Capellaniæ anniuersarium possit relinqui sub conditione, ne Episcopus se intromittat, & quando toleretur, quandoque vitietur talis conditio.

CAPVT PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *POnitur ethimologia, & diffinitio nominis Capellaniæ.*

2 *Expenditur text. in cap. nouerint 10. quæst. 1. qui partem negatiuam iuuat, sed auctor distinguit, nu. 3.*

3 *Quando bona temporalia à laico relinquuntur, etiã laico, cum onere missarũ remanent in sua tẽporalitate, & in potestate, & regimine laici, & numer. 5. 6. & 7. 10. & 12. & numer. 34. & 40. & 41.*

4 *Poterit tamen Episcopus inquirere, an adimpleatur anniuersarium.*

5 *Si bona pro anniuersario relinquantũr confraternitati laicorum possidentur vt temporalia.*

6 *Idem si relinquantur hospitali laicorũ, fundato sine authoritate Episcopi, quia non est locus religiosus, nec gaudet priuilegijs piæ domus, & eius bona alienantur sine solemnibus.*

7 *Confratres laici, seu socij qui opera pietatis, exercent in hospitali ab eis fundato sine authoritate Episcopi, non sunt de iurisdictione Episcopi.*

8 *Licet bona relicta pro anniuersario prædictis confratribus non sint in gubernio Episcopi poterit tamen Episcopus videre, an adimpleatur relictum.*

9 *Episcopus non potest visitare dicta hospitalia laicorum, nec eos compellere ad reddendam rationem bonorum.*

10 *Relinquens bona pro anniuersario adimplendo per clericum nominandum à patrono relicto potest disponere, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum, & quod non soluatur subsidium.*

11 *Quilibet potest in traditione rei suæ apponere onus, & conditiones quas voluerit.*

12 *Si bona relinquantur Ecclesiæ certis conditionibus, eo addito, quod si non seruentur, laicus aprehendat bona, valet relictum.*

13 *Potest quis ad libitum relinquere anniuersarium, & memoriam missarum sine aliqua Episcopi licentia.*

14 *Ini-*

14 *Iniquum esset tollere libertatem ingenuis hominibus disponẽdi de rebus suis & potest agi iniuriarum contra turbãtem in usu rei suæ etiã quod abutatur*

15 *Quando bona relinquuntur Ecclesiæ, seu clericis cum onere anniuersarij, frustratur conditio, ne Episcopus se intromittat.*

16 *Si relinquatur anniuersarium Capellania, cum sit beneficium Ecclesiasticum, non potest testator apponere conditionem, quod Episcopus non conferat.*

17 *Si Capellaniæ relictæ adijciatur conditio, ne Episcopus se intromittat annullando Capellaniam, si contrarium fiat pœna vitiabitur, & Capellania firma remanebit.*

18 *Quod iure non tenet, vinculo pœnæ nequit alligari.*

19 *Postquam bona destinata pro Capellania sunt facta patrimonium Ecclesiæ, debent esse in potestate Episcopi, & conditio contraria reijcitur secundum communem sententiam.*

20 *Menchaca & Humada nituntur defendere sustineri conditionem illam, quod Episcopus se non intromittat, quãdo testator trãsfert bona in aliud opus pium. Episcopo se intromittente.*

21 *Qualiter intelligatur regula, quæ habet licitum esse relinquenti, vel donanti, apponere conditiones quas voluerit.*

22 *Quid si fundans anniuersarium, nominet Capellaniam, & adijciat verba, ex quibus colligatur, eius mentem fuisse facere anniuersarium, non Capellaniam.*

23 *Quando constat de voluntate testatotoris, receditur à proprietate vocabuli*

24 *Expenditur. l. cum Delanionis, §. asinam, ff. de fund. instruct.*

25 *Actus agentium nõ debent operari vltra eorum intentionem.*

26 *Verba non debent summi captiose in damnum proferentis.*

27. *Testator nihil facit in sui præiudiciũ.*

28 *Verba testatoris sunt subtiliter consideranda.*

29 *Propter nimiam subtilitatem sæpe erramus.*

30 *Verba testatoris sunt considerãda iuxta opinionem fruentium intellectu.*

31 *Fundans anniuersarium missarum, nõ videtur facere beneficium, licet nominet Capellaniam.*

32 *Imperiti sæpe confundunt nomina, & terminos.*

33 *Refertur responsio sacræ congregationis Cardinalium super hoc, an debeat iudicari Capellania seu anniuersariũ.*

34 *Capellania sæcularis, & profana dicitur, quæ non est spiritualizata, ne eius bona erecta in spiritualibus, & quæ talis sit.*

35 *Non dicitur Capellanus qui non habet titulum, sed stipendiarius.*

36 *Anniuersaria non computatur in valore beneficij.*

37 *Anniuersaria non veniunt in locatione beneficiorum.*

38 *Anniuersaria non comprehenduntur in generali obligatione.*

39 *His anniuersarijs, & similibus dotationibus non conueniunt requisita beneficij Ecclesiastici.*

40 *Capellania fundata à testatore non spiritualizata, tantum dicitur legatũ pium, computaturque inter bona temporalia.*

41 *Et sic talia bona collectãtur sicut bona temporalia aliorũ ciuiũ deducto onere.*

42 *Clericus potest deseruire pluribus missarum memorijs sub eodem tecto.*

43 *Verba sunt intelligenda in eo sensu, in quo*

quo magis principaliter verborum conceptio operatur, & ad quem intentio principaliter dirigitur.

44 *Quando in vno contractu interueniunt duo proportionabilia diuersis contractibus, actus iudicatur à principali intentione contrahentium.*

45 *Illud dicitur principaliter intendi, ad quod finis intentionis dirigitur.*

46 *Si non constiterit manifestè, quod testator voluit facere anniuersarium, & Capellaniam standum est propriè verborum significationi.*

47 *Talis præsumitur mens testatoris, qualis verba demonstrant.*

48 *De licentia Romani Pontificis potest fundans Capellaniam apponere cõditionem, quod Episcopus non se intromittat, idem de licentia Episcopi.*

Capellæ fundatæ à Regibus Hispaniæ sunt sub eorum immediata protectione, & non visitantur ab Ordinarijs, aliquæ tamen ab eis conferuntur.

50 *Si memoriam missarum Episcopus, ter quaterque, vel etiam bis, vt Capellaniam conferat spatio longi temporis, erit in posterum collatiua.*

51 *Memoria missarũ, quæ sua origine, & institutione non est Capellania progressu temporis fit Capellania collatiua.*

52 *Cõditiones appositæ in fundatione Capellaniæ possunt præscriptione tolli.*

53 *Longum tempus requiritur in præscriptione, vbi constat testatorem, seu aliũ fundatorem noluisse esse Capellaniam collatiuam, quia vltimus status beneficij non attenditur, si non sit præscriptus, quando constat de proprietate.*

54 *Si dubitatur, an fundator voluerit, vel ne, quod Capellania esset collatiua, sufficiunt duo, vel tres actus collationis etiam minori tẽpore decem annorũ, vt habeatur pro beneficio collatiuo.*

55 *Ex vnica collatione acquiritur quasi possessio conferendi Capellaniam.*

56 *Quod procedit, modo collatio sortita esset effectum.*

57 *Quasi possessio conferendi, vt acquiratur ab aliquo, plura requiruntur.*

58 *Si Episcopus sit in quasi possessione conferendi, præsumitur Capellaniam esse collatiuam.*

59 *Capellania in dubio præsumitur fundata cum Episcopi approbatione.*

60 *Capella seu Capellania, licet habeat aliquod signũ, per quod videatur fundata cum Episcopi consensu, si constiterit de contrario, erit profana.*

CAPVT I.

1 CApellania ita nuncupata à Capella, & anno, ex quo in Capella annuatim celebratur per Capellanũ, sic vocatus sacerdos, qui aliàs à sacello, in quo sacra fiebãt, & ab eo dabãtur, dicebatur, differt autem Capella à sacello in eo, quod sacellum erat olim locus dijs sacratus sine tecto ad sacrificãdum (quo hodie non licet celebrare, nisi in casu necessitatis, & itinere, c. concedimus, iuncta glos. verb. sub dio de consecratione, distinctione 1. licet promiscuè vtamur his vocabulis.) Capella autem est locus coopertus ad diuina celebrandum, & dicitur non à capiendo (eo quod populum capiat, vt placuit Fungero in ethymologico Latino, verb. Capella, & alijs) sed à capa, quæ tegumentum significat veluti tentoriũ, vt tradit Cæsar Baronius in martyrologio Romano die vndecima Iunij, vbi quod potest dici à Capa sancti Martini,

tini, quo nomine Hispani vtimur pro pallio, quod secundùm Fungerum in dicto ethymologico, verb. palliũ, dicitur à pellibus, quia prius super indumenta pellicea veteres induebantur, & habetur Genes. c. 3. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos*, & sic hodiè ea superindumenta, & exteriora vestiméta, quibus clerici, & Capellani vtuntur in officijs Ecclesiasticis vocantur superpelliicea, nostro sermone (sobrepellices) & illud pretiosum ornamentũ sericũ auro intextum, quo clerici vtũtur in processionibus, & festis solẽnibus dicitur Capa, Durandus in rationale diuinorũ officiorũ lib. 3. c. 1. n. 13. sumpta denominatione à tegumento; quod pellibus caprarũ fiebat, & etiã vernaculo sermone vocatur, *Capa*, & ferè omne tegumẽtũ ad eundem modum appellamus, vt *capote*, *caperuça*, *capuz*, *capilla*, & hinc Capellæ appellãtur oratoria, quæ fiunt ad celebrãdum de licentia superioris, dict. c. concedimus de consecratione, distinct. 1. vbi glos. verb. celebrari, & Cardinalis Turrecr. ibi, n. 4. inquiunt, dici Capellas, quia antiquitus pellibus caprarum cooperiebantur earum tecta, Exod. 39. *Et opertoriũ de pellibus arietum*, & quia frequentiùs anniuersariũ missarum relinquitur celebrandũ in aliqua Capella, dicitur Capellania, & Capellanus eam celebrans in Capella, quæ aliàs cubiculum appellatur, iuxta illud Mathæi. c. 6. intra cubiculũ tuũ, & clauso ostio ora, & sic cubicularij Romani Põtificis dicũtur Capellani, secundũ Cæsarem Baroniũ, vbi supra.

Est itaq; Capellania onus celebrãdi missam in Capella, seu altari, vt dicit Cerola in praxi. 1. p. verb. beneficia ad primum, vers. 3. Capellaniæ, cui diffinitioni debes addere annuatim, vt totaliter cõueniat diffinito, & sit bona, siquidẽ tũc dicitur Capellania missarũ celebratio, quando fit anniuersariè, verso anno, iterũ atq; iterũ modo quo prius, erit itaq; diffinitio hæc, Capellania est onus celebrãdi annuatim missam in Capella,
2 seu altari. Hæc autẽ Capellania, & bona, quæ pro eius dote fuerint relicta, sunt in gubernio Episcopi. c nouerint 10. quæst. 1. *Nouerint* (inquit text.) *conditores basilicarũ in rebus, quas eisdem Ecclesijs conferunt, nullam potestatem habere, sed iuxta Canonum instituta sicut Ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem Episcopi pertinere.*

3 Sed quia multipliciter constituitur anniuersarium, distingue, nam aut bona temporalia à laico relinquuntur, etiã laico cum onere missarũ, vel eleemosynarum, seu alterius pij operis, & tũc cũ bona remaneãt in sua temporalitate, vt diximus supra lib. 1. c. 5. n. 61. non sunt in gubernio Episcopi, & siue testator iusserit quod se nõ intromittat, vel nihil de eo loquatur, talia bona affecta anniuersario, possidentur à laico, & sub eius regimine, vt sua reputantur inter cætera bona, neque ex eo, quod sint hypothecata pro oneribus pijs adimplendis cẽsentur esse in dominio operarum piarum, Gama decis. 288. n. 4. in principio, de quo infra, n. 5. 6. & 7. 10. 12. 34. 40. & 41. Poterit
4 tamen Episcopus se intromittere, nõ obstante clausula ad agnoscendum,

an

an adimpleatur anniuersariũ secundum defuncti voluntatem, cum sit piarum causarum executor, c. nos quidem de testament. & Concil. Trident. sessione 22. de reformatione, capit. 8. tradit in specie Rochus de Curte de iure patronatus, verb. pro eo quod num. 28. præcipuè, si malè executores impleuerint, Valascus consultatione 105. num. 55. & 61.

5 Aut relinquuntur bona cum onere anniuersarij confraternitati laicorum, aut hospitali fundato à laico sine Episcopi authoritate, qui non est locus religiosus, vt dicit Ioannes Faber. §. nullius, num. 1. in fine, instituta de rerum diuisione, Valasc. consultatione 105. num. 7. vbi plures refert, & Menes. l. si aquam, nume. 46. C. de seruit. & aqua, nec gaudet priuilegijs pię domus. Bal. auth. hoc ius porrectũ, C. de sacrosanctis Eccles. Valascus vbi supra, nu. 44. & potest destitui, glos. verb. altare, Clement. quia contingit de religiosis domibus, & reduci ad vsus profanos, Abb. consil. 31. num. 2. 1. part. Valas. dict. consultationi 105. numer. 8. & 26. & ibi num. 34. quod alienãtur eius bona sine solemnitatibus, Paris. cons. 34. num. 19. volumine 4. Alex. cons. 4. volum. 3.

Et tunc erit idem quod in præce-
6 denti cum talia bona ab eis confratribus possideantur, vt temporalia,
7 ex quo huiusmodi confratres, seu socij (qui solum conueniunt, vt opera pietatis exerceant in hospitali taliter ab eis fundato) non sunt de iurisdictione Episcopi, sed de iurisdictionę iudicis sæcularis, Abb. vbi supra, tradit Valasc. dicta consultatione 105. numer. 32. maximè, quia nullo iure probatur, quod sint de Episcopi iurisdictione, vt dicit Abb. d. cons. 31. numer. 1. ibi: *Nec per istã fraternitatem desinnut isti esse de iurisdictione iudicis sæcularis, cum hoc nullo iure probetur, sed potius notatur oppositum in Clement. 1. de religiosis domibus,* & Parladorius 3. part. differentia 9. §. 1. nu. 9 Verallus Caputaq. decis. 328. 1. p. Cabedus decis. 51. Cerola in practic. Episcopali 1. par. verb. confraternitas vers. 4. Poterit tamen Episcopus in-
8 quirere, an adimpleatur anniuersarium relictum, Concil. Trid. sess. 22. cap. 8. ibi *etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat*, vt tradit Rochus vbi supra, nõ tamen poterit eos compellere ad reddendam rationem bonorum, nec visitare, tra
9 dit Valasc. dict. consultatione 105. numer. 49. & 51.

Aut non relinquuntur anniuersa-
10 sarij bona hospitali, nec alteri, sed iubet testator, quod ex fructibus bonorum relictorũ celebrentur annuatim missæ pro eius anima per clericum nominandum à certo patrono à se relicto, & tunc bene potest addere conditionem, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum clerico nominato per patronum, & quod hoc seruitium non sit Capellania collactiua, sed memoria, & anni-
11 uersariũ missarum. Ita quod nõ soluatur subsidium, vt non soluitur ex his memorijs quarum bona nõ sunt spiritualizata, vt infra cap. 6. nu. 15. Nã quilibet potest in traditione rei suæ onus, & conditionem apponere, quam voluerit. l. in traditionibus, ff. de pactis. l. 1. §. si conuenerit, ff. depositi. l. si seruus ea lege, ff. de seruit. ex porta. l. ob res, ff. de pactis dotalibus

bus.l.1.ff. de solutio. Anch. cons.197. num.6. vbi quod procedit etiam in
12 traditione Ecclesiæ facta, & quod cōditio sic apposita est seruāda, c. Eleutherius 18. q. 2. c. verū de conditio appositis, ita quod non censeatur cōditionibus fundationis derogatum per clausulas non obstantes, Vitalis de Cambanis tractatu de clausulis in clausula non obstantibus, §. 1. Anchar. cons. 217. nu. 3. vbi quod si apponatur conditio, & adijciatur, quod si Ecclesia non seruauerit, laicus apprehendat bona, propria authoritate, potest ea apprehendere, quod notat, Ioannes Andreas post Hostiens. cap. verum de foro competenti, ea enim bona sunt profana Ioannes Faber. § si quis autem, numer. 2. instituta de rerum diuisione, & sic iudices sæculares de his cognoscunt non Ecclesiastici, vt tradit Cabedus de patronatibus Regiæ Coronæ, c. 38. num. 6. vbi inquit, sic pluries pronuntiatum Senatu Lusitano, & ponit decreta ad literam, quæ loquuntur in bonis Capellarum, & Capellaniarum profanarum, quæ perlegas.

13 Et cum bona non efficiantur spiritualia, sed maneant in sua temporalitate, nec sit necessaria authoritas Episcopi ad condendum huiusmodi anniuersarium missarum, cū possit quisque ad libitum relinquere, vt post Deciū cap. ex parte nu. 10 de rescriptis, Guid. Pap. q. 187. Bellamera, c. super hoc q. 15. de renunciatio. & Rebuf. de pacificis possessoribus, n. 287. tradit Spino de testam. glos. 4. princip. tit. de patronis, n. 42 consequens est, vt hæc cōditio, quod Episcopus se non intromittat in cōferendo, sustineatur, Valasc. consultatione 105. num. 1. & 6. & 55. licet vt diximus supra, num. 4. possit inquirere, an adimpleatur anniuersa-
14 rium iuxta defuncti voluntatē, etiā quod à testatoribus fuerit interdictum, c. tua nobis de testamētis. Iniquum namque esset tollere liberam facultatem ingenuis hominibus disponendi ad libitum de rebus suis, l. 2. in fin. ff. si quis à parente fuerit manumissus, etiam quod abutantur eis, Cabedus de patronat. Regiæ Coronæ cap. 31. num. 1. & 2. de quo supra lib. 1. cap. 22. num. 29. & ista priuatio facultatis dicitur contra bonos mores, l. penultima, vbi DD. ff. de pact. l. nemo exterus, C. de Iudæis. l. dudum, C. de cōtrahenda emptione, Aymon cons. 217. num. 2. vbi
15 quod potest agere iniuriarum cōtra turbantem in vsu rei suæ per l. iniuriarum, §. si quis me prohibeat, vers. at si quis, ff. de iniurijs.

Quod maximè procedit in relictis in vltima volūtate, quæ libera debet cuiq; relinqui. l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. ob quod lex 12. tabularū vociferabat: *Vti legasset quisq; de sua re ita iusto*, quæ verba referuntur in authentico de nuptijs, §. disponat, collat. 4.

Aut relinquuntur bona cum onere anniuersarij Ecclesiæ, seu clericis, quod est idem, l. annua, §. Atria, ff. de annuis legat. Paulus l. non plures num. 3, C. de sacrosanct. Eccles. & l. 1. n. 4. eo titul. & tūc frustratoria est adiectio illa, *ne Episcopus se intromittat*, nam quemadmodum Ecclesia, & clerici, ita eius datum, seu relictum est in patrimonio, & regimine

Ecclesiæ, dict. cap. nouerint 10. q. 1.

16 Aut testator, seu alter disponens relinquit bona, vt ex eorum redditibus fiat anniuersarium Capellaniæ cum Episcopi authoritate (quam hęres debet fundare intra annum, Rochus de Curte de iure patr. vers. construxit, nu. 15. aliàs tenetur soluere redditus à morte testatoris auth. de Eccles. tit. §. si autem, vers. si autem distulerit, collat. 9. Couar. c. si hæredes, num. 5. de testamẽtis, vbi alios refert,) & eo casu cum sit beneficiũ Ecclesiasticum (vt tenet glos. in Clement. finali de decimis, Lambert. de iure patronatus lib. 2. 1. p. q. 7. art. 30 n. 23. & tradit Rebuf. in praxi beneficiorum in princ. num. 11. Salzedo in additionibus ad Bernardum Diaz c. 62. nu. 12. Azeuedo lib. 1. n. 7. tit. 4 lib. 1. Recopil. Solis de censibus lib. 2 cap. fin. num. 15. Guid. Pap. q. 187 vbi dicit communiter esse receptũ, sequitur conciuis Ceuallos q. 693. numer. 19.) & beneficium non possit sine institutione Canonica obtineri iuxta regulam, beneficium, de reg. iur. lib 6. & text. in authen. vt clerici qui recedunt, collat. 1. consequẽs est, quod testator, seu alter Capellaniæ conditor non possit apponere conditionem, quod Episcopus se nõ intromittat ad conferendum, iure obuiante, in c. sic quidam 10. q. 1. in hæc verba. *Sic quida contra omnẽ authoritatem, Ecclesias, quas ædificauerint postulant consecrare, vt dotem, quam eidem Ecclesiæ contulerint censeant ad Episcopi ordinationẽ non pertinere, quod factũ taliter in præterito corrigatur, & in futurum, ne fiat, prohibeatur, sed omnia secundũ constitutionẽ antiquã ad Episcopi ordinationem, & potestatem pertineant*; nam licet talium iurium spiritualiũ patronatus possit cadere in laicũ, ipsa tamen institutio ad Episcopum pertinet, vt tradit decis. Rotæ, 10. de testament. in antiquis, nume. 1. vbi quod talis conditio tanquam iuri contraria non est seruanda, argum. tex. in authen. de Eccles. titulis, §. si autem pro redemptione captiuorũ, ibi: *Licet præcipuè à testatoribus, aut donatoribus interdictum sit eis*, l. 1. in fin. C. de his quæ pœnæ nomine rel.

17 Quod adeò verum esse asserit dicta Rotæ decisio, vt etiam si testator addat, quod si Episcopus se intromittat, cassat, & annullat dictam Capellaniam, & vult, quod ex bonis pro eius dote assignatis fiant, & celebrẽtur duo anniuersaria, adhùc Capellania firma remanebit, & adiectio pœnæ vitiabitur, nam quod non tenet de iure, vinculo pœnę nequit alligari, l. non dubium in fin. C. de legib. l. quod de bonis, §. 1. ff. ad leg. Falci. Postquam enim bona destinata pro

18 Capellania transferuntur in patrimonium Ecclesiæ, & dominiũ Christi, & facta (vt vtar verbis decisionis) Sancta sanctorum, impossibile est, quod per dispositionem testatoris talia esse desinant, cum ea dispositio

19 testantis, vel alterius fundantis Capellaniam, sit collata in tempus quo bona desinant esse sua, vti dicimus de libertate data à domino in tempus, quo seruus futurus est alienus, quæ non valet. l. Stichus seruus. ff. de manumissis testamento, & faciunt tradita à nobis supra primo libro, capit. 25. numer. 3. atque ita, quod huiusmodi conditio reijciatur, tradit Abb. capit. requisisti, de testament. & capit. nobis, numero

5. de

5. de iure patron. Innocent. cap. in Lateranensi, numer. 5. de præbend. Felinus cap. cum venerabilis, numer. 33. de exceptio. Anton. de Butrio cap. cum dilectus de consuetudine, numer. 24. & ibi Ioan. de Imola numer. 12. Lambertin. de iure patronatus lib. 1. 1. part. quæstione 9. principali, numer. 68. & 74. Palatius Rubeus rubr. de donatio. §. 16. numer. 14. Bernardus Diaz reg. 240 ampliatione 2. Sarmiento lib. 1. Selectarum cap. 11. numer. 10. qui loquitur in Capellania, & alijs relictis pijs, quorum executio ad Episcopũ de iure pertinet, & Couarru. in 4. de spõsalibus 2. p. cap. 3. §. 1. num. 20. & cap. tua, de testamentis numer. 6. & 8. vbi alios refert Spino de testamẽtis, glos. 4. principali, tit. de patronis num. 40. Gracian. regul. 156. numer. 17. Gutterreus, l. nemo potest, num. 449. de legat. 1. Azeuedus l. 9. titul. 6. lib. 1. Recopil. numer. 5. Menchaca lib. 1. de succesio. progressu, capit. 7. num. 16. & 17. licet ipse ibi nitatur defendere, quod eo casu quo testator nõ annullet omnino relictum in Capellaniam, Episcopo se intromittente, sed transfe-
20 rat in aliud opus pium, valeat eius dispositio, cuius sententiæ assentitur Humada ad Gregorium l. 1. tit. 15. part. 1. glos. 6. numer. 2. cum distinctione, de qua ibi, vt procedat quando Capellania non dum est facta, de quo nemo dubitat: veritas tamen est, quod vitiatur adiectio pœnalis, etiam si fuerit translationis in anniuersarium, vel aliud opus pium vt habet communis sententia, à qua periculosum est recedere.

21 Neque obstat, quod licitum est relinquenti, vel donanti res Ecclesiæ apponere conditiones quas voluerit, & quod Ecclesia eas seruare tenetur, vt tradunt omnes in capit. verum, per text. ibi de conditio. appositis, Nigris in extrauaganti vnica de vita, & honestate clericorum, numer. 253. & diximus supra, num. 11. nam ea regula quæ habet, quod quilibet potest in traditione rei suæ apponere conditiones, quas voluerit, & disponere de eis ad libitum, intelligenda est si disponat segũ Dios, y segun fuero, l. 1. titul. 28. partita 3. ibi: *Señorio es, poder que home ha en su cosa de fazer della, è en ella lo que quisiere, segun Dios, y segun fuero.*

22 Sed velim aduertas Lector, quod sæpissimè contingit fieri ab omnibus imperitis literarũ maximè fœminis anniuersarium missarum, & vocant illud Capellaniam, disponẽdo, quod patronus faciat missas dicere per clericum, seu clericos, adijciendoquè alia verba, ex quibus clarè colligitur, quod mens relinquentis nõ fuit instituere Capellaniã, sed anniuersarium missarum, nã eo casu licet testator, seu relinquens vtatur verbo Capellaniæ, nõ debet Capellania iudicari; nec bona erigi in spiritualibus, sed relinqui in sua tẽporalitate pro anniuersario missarũ, & perperã facient ordinarij Episcoporũ, si eam vt Capellaniam conferant, tum
23 quia quando constat de voluntate testatoris receditur à proprietate vocabuli; l. non aliter, vbi omnes de legat. 3. l. cum Delanionis, §. asinam de fundo instruc. ibi: *Et non propriam verborum significationem seruari, sed in*

primis, quid testator demonstrare volue rit, l.3.§. conditio. ff.de adimen. legat. ibi: *Sed melius est sensum magis, quam verba amplecti*, cum verba debeant seruire intẽtioni, Tiberius decian.cons. 1. numer. 176. vbi refert
25 pulchra verba Ciceronis, & cons.3. nu.45. volum.1. Nec actus agẽtium debet operari vltra eorum intentionem.l.non omnis.ff.si cert.petat.Aymon consil.304.nu. 7. decis. Genuæ. 63.numer.3.Tum etiam quia verba
26 non debent sumi captiose in damnum proferentis.l.fin.ff.ad exhiben
27 dum,Aymon consil.9.num.23.glos. verb.mente in fine,cap.si post quam 33.de electione, lib.6. maximè verba testantis,quæ intelligi debent in eius fauorem, cum nihil faciat in sui præiudicium.glos. in l.si quis testamentum,verbo,pœnæ chirographa.
28 ff.ad legem Aquil.Et sunt subtiliter consideranda,vt exequatur eius voluntas, vt in authẽtico de restitutione fideicommis. §. nos igitur, col-
29 latione 9. non tamen nimia subtilitate, nam propter nimiam subtilitatem sæpè erramus, quia animum testatoris non videmus, & est l. si quis hæredem in fine,C.de institutio. & substit. post Baldum. l. precibus, numer. 37. C. de impub. & alijs, & Ias. per text. ibid. l. si seruum Stychum. §. sequitur. ff. de verborum obligat. Simon de Pretis libr. 1. de interpretanda vltima voluntate,interpretatione.1.dubitatione 4. solutione 6. numer. 7. pagin. mihi. 51. columna 1. & volũtates impediuntur propter nimiã subtilitatem,l. vnica in fine, C. vt actiones ab hæred. & contra hæ-
30 red. Sunt ergo consideranda verba testatoris,iuxta opinionem fructium intellectu, vt dicit Alexand. Raudensis consilio 10. numer. 138. & eo respectu quo prolata sunt,Marcus Antonius Peregrinus consilio 88.numer. 3. volumine 3. & debent verba sumi in eo sensu ne a sapientibus possint reprehendi, l. Saluius Aristo. 6. ibi:Habere nonnullas reprehensiones,ff. de legatis præstan. Socinus consilio 21. numer. 9. volumine 3. & l. vnica in princ. C. de caducis tol. ibi: Qui & ipsis prudentissimis viris displicuit,quia nõ a solo vno nomine, sed à toto sermone, phrasi, ac ductu orationis pendere debet dispositio. l. nominis. §. verbum ex legibus.ff.de verborum signific. Alexand. Raudensis de Annalogis libr. 1. cap. 4. numer. 17. & verba imperiti & ignari literarum sunt sumenda tanquam ab ignaro prolatata, vt tradit Oldradus consilio 45. numer.2. & conducit l. vnica in fine,C.si quis imperatori maledixerit,de quo etiã vide Alexand. consilio 2. numer.17. versiculo,vnde in proposito,volumine 1.

31 Et sic quod fundans anniuersarium missarum, licet nominet Capellaniam, non videatur facere beneficium, sed memoriam missarum, tradit Cerola in practica Episcop. 2. part. verb. beneficium,
32 versic. 10. fol. mihi. 11. Imperiti namque sæpe confundunt nomina, & terminos, vt tradit Peregrinus consil. 32. numer. 21. vbi in Capel-
33 lanijs loquitur,& est bonus tex. in l. nõ aliter 67.§.1.de leg.3. ibi(nõ enim in

in causam testatorũ ad verborũ diffinitionẽ vtique descendendum est, cũ plerumque abusiue loquãtur, nec proprijs nominibus ac vocabulis semper vtantur. Veritas nãque & rerum substantia hominum denominatione mutari non debet, vt dicit Guterreus lib. 3. practicarum, q. 84. num. 2. per l. nõ Epistolis, C. de probationibus, & l. si fortè, ff. de Castrẽsi peculio, & eo casu sufficiet, quod patronus eligat vnum sacerdotem ex approbatis ab ordinario pro dicẽdis missis, ita respondit sacra Cõgregatio Cardinalium in hæc verba: *Dubitatum fuit quid iuris de illis qui nullũ habeant beneficium, sed solum iure legati relictum fuit à quibusdam vt certæ missæ in hebdomada celebrentur, & hæredes eorũ fecerũt electionẽ sacerdotis, qui huiusmodi legato satisfaciat: responsum fuit ab eadem congregatione satis esse quod dicti hæredes vnum sacerdotem ex approbatis ab ordinario elegerint*, refert Cerola in praxi 1. p. verbo beneficia ante versiculum ad secundum fol. mihi 20. aliàs pag. 37. Tradit Petrus Gregorius Tolosanus de benefic. cap. 11 num. 10. in fin. post Ioann. Fabrum & Guidonem, quos ibi allegat.

43 Et dicetur illa Capellania sæcularis, & profana, ex quo non est spiritualizata, & eius bona erecta in spiritualibus, iuxta distinctionem, quã tradit Petrus Gregor. in sintagmat. iuris 2. p. c. 29. n. 5. cum sequent. vbi eas inquit, dici profanas, quæ per laicos sine authoritate Episcopi fundãtur, & destinantur alicui sacerdoti, vt missas celebret, & stipendia aliqua percipiat, nam talis fundatio legatum pium censetur, & refert Fabrũ, quem omnes ad id allegãt in §. nullius, instituta de rerum diuisione & Guidonem dicta decis. 178. idem tradit Azor li. 10. instit. moraliũ, c. 3

35 vers. Hoc vt clarius explicem, & 2. p. lib. 3. c. 8. vers. 3. quæritur. Pro quo est singularis glos. in extrauag. execrabilis de præbendis inter communes, verbo, quæ alia, vbi ponit hæc verba: *Aut quis beneficia possidet, vt titulata, quo casu propriè dicitur clericus seu Capellanus talis Ecclesiæ seu Capellæ in qua titulatus est, c. clericos 71. distin. c. 1. 21. q. 1. c. Episcopum 7. q. 1. Aut autem ea quis tenet, vt non intitulata, quo casu nõ censetur clericus, seu Capellanus Ecclesiæ, qua intitulatus non est*, & dicit glos. illa: *Beneficiatum vero sine titulo, istos assisos portionarios, habentes altaria seu Capellas pro missis defunctorum*, de quibus in cap. penult. de clericis non residentibus, in cap. significatum de præben.

Neque ij dicuntur percipere fructus Ecclesiasticos, sed stipendium ratione personalis operæ, & laboris arg. text. in l. cũ duobus, §. si in coeũdo, ff. pro socio. l. 1. § 1. ff. si mensor falsum modũ dixerit, ita tradit Couar lib. 3. variarum c. 13. n. 1. Redoanus de reb. Ecclesiæ. q. 1 an Prælatus possit disponere de rebus Ecclesiæ in §. in hac igitur materia, n. 16. & seqũẽ. pag. mihi 296. Nec hæc anniuersaria cõputantur in valore beneficij

36 Staphil. de formis expectatiuarum, §. noua forma, n. 45. & Ioannes Guterreus cons. 8. n. 1. & 2. Barbos. l. diuortio, §. quod in anno, n. 7. ff. solut. matr. (limita in cõdẽnatione, vt per Mohedan. decis. 6. n. 1. de præben.)

37 Nec veniũt in locatione beneficiorũ

Carrotius de locato 3. p. tit. de rebus Ecclesiæ locandis conc. 8. vers. Ampliatur. Nec in obligatione gene
38 rali cõprehẽduntur, Afflict. decis. 191. & ibi Vrsilius n. 5. Nec cõueniũt his, & similibus dotationibus requisita beneficij Ecclesiastici, vt notat
39 Rebuf. de pacificis possessoribus limitatione 10. n. 287. vbi ex hoc infert, & dicit, quod huiusmodi Capellaniæ fundatæ à laicis, si non fuerint approbatæ ab Episcopo diœcesano, nec ab eo, nec à Papa conferri possũt, Clem. 2. de præbẽd. glos. & DD. in Clement. quia, verb. altare, de religios. domibus, Menes. l. 2. n. 47. C. de seruit. & aqua, Curt. Iunior cõs. 20. num. 1. Valascus consultatione 105. nu. 26. & sic laicus fundator pleno iure dabit, tanquam legata pia, quia non possunt dici beneficia Ecclesiastica ante approbationem Episcopi, c. nemo, c. nullus de consecra-
40 tione, distinctione 1. Sed potiùs relicta pia pro missis defunctorũ, Rebuf. in praxi benefic. c. 3. nu. 10. fol. 3. & cons. 58. vbi quod dum Capellania fundata à testatore non est spiritualizata, tantum dicitur legatum pium, computaturque inter bona temporalia, vt ex Fabro, & Guidone tradit Petrus Gregor. vbi sup. & Aluarus Valascus consult. 60. nu. 12 vbi alios refert, & nos diximus supra n. 3. & 34. & sequent. quare posse ta
41 lia bona collectari, & onerari, sicut bona temporalia aliorum ciuiũ, ex Anchar. tradit Auend. de exequen. mandat. 2. p. c. 14. n. 32. in fine, intellige tamen deducto onere pio, vt dixi supra libro 1. c. 20. num. fin.
42 Et clericus potest deseruire pluribus missarum memorijs sub eodẽ tecto, Geminianus c. 1. n. 14. vers. in eadem, glo. de cõsuetudine lib. 6. Et licet quando quis nominat memoriã missarum Capellaniam, vtrumq; possit comprehendi, & Capellaniã, & anniuersariũ, in eo sensũ accipiendum est vocabulum, in quem magis
43 principaliter verborũ cõceptio operatur, & ad quem intentio principaliter dirigitur, Abb. Panor. cons. 15.
44 n. 1. 1. p. vbi quod quãdo in vno contractu interueniunt duo species contractus, seu duo proportionabilia diuersis contractibus, actus iudicãdus est à principali intentione contrahẽtium, & illud dicitur principaliter intendi, ad quod finis intentionis di-
45 rigitur, Bart. l. ambitiosa, num. 19. ff. de decretis ab ordine facien. Si ergo ex verbis testatoris colligitur, quod eius intentio fuit faciendi anniuersarium missarum, nil refert, quod vsus fuerit nomine Capellaniæ per supradicta, nec sunt verba eius captanda, vt impugnetur eius voluntas, & iudicium.
46 Si tamen manifestè non constiterit, quod testator voluerit anniuersarium celebrari, intelligendũ est de Capellania ex vi verbi, per dict. l. nõ
47 aliter, de legat. 3. Et quia mens testatoris talis præsumitur qualis verba demonstrant, Bart. l. fin. ad Trebellianum, & quia quod est in nomine præsumitur in re, Curt. Iunior cons. 20. n. 4. de quo supra, lib. 1. c. 3. n. 37. & eo casu conditio, ne Episcopus conferat, inutilis reddetur, quia turpis, & sacris sanctionibus contraria, vt dictum est supra.
48 De licentia tamen Romani Pontificis poterit testator apponere eã conditionem, quod Episcopus se nõ intro-

intromittat, Rebuf. de congrua portione, n. 120. Sed & de consensu Episcopi inquit Abb. capit. nobis, numero 5. de iure patronatus.

49 Excipiuntur tamen ab his Capellæ à regibus Hispaniæ fundatæ, quæ sunt de eorum patronatu, & sub eorum immediata protectione, ita vt nec possint per ordinarios, nec visitatores Ecclesiasticos visitari sine eorum licentia, ex decis. Goncil. Triden. sess. 22. c. 8. de reformat. ibi: *Nō tamen quæ sub Regū immediata protectione sunt, sine eorum licentia*, & tradit Cabed. de patron. Regiæ Coronæ, c. 39 n. 3. In Regno autē Castellæ aliquæ Capellaniæ Regiarum Capellarū, & prebendæ Ecclesiarum Regni patronatus conferūtur ab ordinarijs preuia tamē præsentatione domini nostri Regis, aliæ autē nō conferuntur: in omnibus autem seruabitur cōsuetudo, nec iuri eorū patronatuum cōsueuere Romani Pōtifices derogare, Cou. q. 36. pract. nu. 6. vers. secūdū.

50 Si tamē per tēpus 40. annorū, ter, quaterq; & etiā bis, Episcopus huiusmodi missarū memoriā, vt Capellaniā conferat oblato, & præsentato per patronū, erit in posterū Capellania collatiua, tradit Azor lib. 10. instit. Moral. c. 3. vers. hoc vt clarius, in fine. Sed re vera sufficit tēpus ordinariū, quia præscribitur cōtra res laicorū, nō Ecclesiæ, ita defendit Menes. l. si. aquā, n. 46. C. de seruit. & aqua (quidquid tenuerit Fulgos. l. omnes n. 13. C. de sacrosanct. Eccles.) sequitur Valas. cōsult. 105. n. 42. quia Ecclesia contra priuatum præscribit, vt quilibet priuatus, gl. & DD. in authētica quas actiones, C. de sacrosan. Eccles. dicit cōmunē Balbus de præscr. 1. p. 5. par. nu. 4. & ea memoria missarū nō est beneficiū, neque huic opinioni obstat quod tradit Humada ad Greg. l. 1. tit. 15. p. 1. glos. 6. n. 3. ibi enim agitur de præscribenda Ecclesia patronata, & id affirmat in fauorē Ecclesiæ, hic autē versatur Ecclesiæ fauor in præscribēdo tempore ordinario. Cursus enim temporis 40. annorū solū desideratur in rebus Eccles. Menes. vbi sup. n. 44. & tale tempus requiritur ad mutandū statum beneficij, ex alijs tradit Staphileus de literis gratiæ, tit. de formis expectatiuarū, §. octaua forma, n. 4. Gabr. cōs. 185. n. 1. & fi. vol. 2. qua ius eligēdi in beneficijs præscribitur 40 annis, tex. cū glos. in c. cū de benefi. de prebē. lib. 6. dicit cōmunē Balb. de

51 præscrip. 1. p. 5. p. q. 1. n. 4. At ea Capellania, quæ sua origine, & institutione beneficiū nō fuerit progressu tēporis ordinarij ad præscriptionē rei profanæ in beneficiū potest trāsferri, nā ex causis potest recedi à fundatoris voluntate, vt in terminis Capellaniæ profanæ collatæ tradit decisio Rotæ 1122. num. 1. part. 3. lib. 3.

52 Et quia cōditiones appositæ in fundatione possunt præscriptione tolli, Nauar. cons. 1. de præscriptio. n. 1. & 7. Cerola in praxi Episcopali 2. p. verb. beneficium, num. 14.

53 Et quod dicimus de lōgo tēpore, intelligēdū est casu quo cōstet, fundatorē nō fecisse Capellaniā collatiuam, nā quādo cōstat de proprietate, vltimus beneficij status non attēditur, si nō sit præscriptus, Gabr. cōs.

54 185. volum. 2. n. fin. Tamen si dubitetur, & ter aut bis ordinarius contulerit, etiam minori tempore decem annorum, erit semper colla-

tiua, quia ita est obseruatum, vt diximus supra lib. 1. c. 7. num. 49.

55 Ex vnica tamē collatione acquirit ordinarius quasi possessionē conferendi, per glos. verb. triū in c. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & proprietatis. Quā sequūtur ibi Abb. Ioan. Andr. & cōmuniter DD. teste Balb. de præscript. 1. p. 5. p. q. 8. n. 2. vers. & quod sufficiat vnicus actus, dicit etiā cōmunē opinionē Rip. d. c. cū Ecclesia Sutrina, n. 91. & eam sequitur plures referēs Couar. prat. q. 14. n. 1. vers. 3. alios refert Flamin. li. 7. de resig. benef. q. fin. n. 9. & Masc. de probatio. concl. 1180. n. 12. q. 2. in incorporalibus, ex vnico actu acquiritur Peregrin. de fideicom. art. 46. num. 19. & art. 48. num. 38.

56 Quod sine dubio procedit quando vnica collatio sortita fuerit effectum, tradit Afflict. decis. 281. nu. 2. Rolan. cons. 47. n. 27. Aym. cons. 322 n. 4. vers. septimo principaliter, & n. 5. vers. idē est in collatione, & decisio Rotæ Romanæ 1122. p. 3. lib. 3. Ioan. Guter. cons. 3. n. 1. Cabed. de patron. Regiæ Coronæ c. 6. num. 2. Cero. in praxi. 1. p. verb. ius patronatus ad tertium, & in quibus requiratur binus actus, vide supra, li. 12. c. 1. n. 39

57 Vt autē Episcopus seu alter pretēdens se esse in quasi possessione liberæ collationis in ea tueatur, multa ei sunt necessaria, quæ requiruntur, tradit referens omnia requisita Aymon cons. 134. ex nu. 14. vbi loquitur in collatione Capellaniæ, & præsertim quod bona fide contulerit beneficium, putās ei competere, & id fecerit, sciēte cōtradictore, qui ius habeat, AEgi. decis. 128. DD. d. c. cū Ecclesia Sutrina, vbi Abb. n. 25. Calder. de iur. patro. cons. 12. & 15. Roch. eo tractat. verb. cōpetēs, n. 34. 35 & 36. sequitur Gabr. cōs. 185. n. 19. volum. 2. & tādē requirūtur omnia necessaria ad acquirēdā quasi possessio-

58 nē iuriū incorporaliū. Et ex eo solo, quod Episcopus est in quasi possessione cōferēdi Capellaniā, præsumitur collatiua, & per cōtrariū, si patronus sit in quasi possessione præsentandi clericū, qui seruiat sine institutione, presumitur profana, ad tradita per Cresc. decis. 9. n. 1. de iure

59 patr. Pute. decis. 90. li. 3. Et in dubio inquit Rebu. in praxi benef. tit. quid sit, & quotmodis dicatur beneficiū, quod præsumitur Capellania fundata cū Episcopi approbatione, cū sit ad seruiēdū Deo, & Rochus de Curte de iure patr. verb. pro eo quod, n. 19. q. 7. & quod in dubio Capellania præsumatur collatiua, tradit Menoch. cōs. 90. n. 123. vol. 1. Si tamē cōstiterit nō esse fundatā cū authoritate Episcopi, licet habeat aliquod signum, per quod videatur erecta de eius authoritate, erit profana. Valas. cūsultat. 105. n. 10. Paris. cōs. 34. numer. 15. volum. 4.

DE CONDITIONE APPOSITA à fundatore Capellaniæ, vt præsentandus sit de eius genere.

CAPVT II.

SVMMARIVM.

1 *Fundans Capellaniam, potest disponere quod Capellanus præsentandus sit de eius genere.*

2 *Christus Redemptor noster elegit ad Apostolatum filios Zebedei.*

3 *Episcopus potest filio suo legitimo, & cōsanguineis conferre beneficia.*

4 *Prælatus potest bona Ecclesiæ solita infeudari*

feūdari, dare consanguineis.

5 Mer itorium est conferre beneficia consanguineis.

6 Capellania non est deferenda iure hæreditario.

7 In causis Capellaniarum attenditur proximitas respectu fundatoris, non ultimi Capellani, quod limita si vocentur de familia, & nomine.

8 In vinculis, & maioratibus, ingressa una linea, nisi omnibus illius extinctis non datur regressus ad aliam: secus tamen est in ijs Capellanijs.

9 Si fundator vocauit descendentes suæ lineæ, solum veniunt descendentes ab ipso fundatore, nō ab eius ascēdentibus.

10 Quod procedit siue loquatur in instrumento fundator in prima persona, dicēdo, de mea linea, siue scriptura cantet in tertia persona dicendo de sua linea.

11 Pronomina, meus, mea, meum, & suus sua, suum, importāt relationem ad personam disponentis, & immediatè.

12 Genitiuus fundatoris iunctus cum dictione, ex, denotat originem lineæ.

13 Genitiuus denotat causam efficientem.

14 Dictio, ex denotat causam immediatā.

15 Fundator est caput suæ lineæ effectiuæ.

16 Linea contentiua fundatoris est in quā ipse continetur, & sic linea sui patris, vel aui.

17 Si non adsint descendentes à linea effectiua fundatoris, admittentur ad Capellaniam descendentes ex linea contentiua, & sic transuersales testatoris, & quare.

18 In fauorabilibus vocatio intelligitur de linea contentiua.

19 Intellectus lineæ contentiuæ est magis de mente testatoris.

20 Si testator sit clericus, vel alter carens descendentibus actu, & spe, vocatio suæ lineæ intelligitur de contentiua.

21 Verba impropriantur, nè dispositio reddatur inutilis.

22 Si fundator dixerit: De mi linage, admittentur transuersales.

23 Communis usus loquendi semper attenditur.

24 Appellatione illorum de parentela veniunt omnes de parentela, sicut appellatione familiæ, omnes de familia.

25 Vocabula hæc: Linage, generaciō, parentela, casa, cepa, gente, progenie, consanguinidad, familia, prosapia. Synonoma sunt.

26 Vocatis consanguineis à fundatore Capellaniæ veniunt agnati, & cognati. Secus si vocati fuerint consanguinei de familia.

27 Quid faciendum concurrentibus duobus alter de linea paterna, & sic agnatus, alter cognatus ex materna, eiusdem gradus, ætatis, morum, & scientiæ.

28 Capellania non potest diuidi, etiam pacto patronorum, cum sit beneficium Ecclesiasticum ex Turonense Cōcilio, quod præbendarum inhibet sectionem.

29 Prohibitio sectionis, sicut in magnis beneficijs, ita quoque in minimis, & Capellanijs habet locum.

30 Publicè interest, quod beneficia sine diminutione conferantur.

31 Expenditur, & intelligitur singularis textus in capit. nisi essent viri prouidi de præbendis.

32 Declaratur Ioannes Guterreus consil. 2 numer. 8. & 9. ut loquatur in duabus Capellanijs.

33 Lex magis fauet agnationi, quā cognationi, sed in Capellanijs, nulla est cōsiderāda prælatio in agnatis, cū non agatur de cōseruāda familia, sed de suffragijs.

34 Data paritate idoneitatis, locus est gratificationi.

35 Inter

35 *Inter duos viros doctos, probos, & morigeratos difficilimum est dignosci: quis dignior sit.*

36 *Dignior dicitur qui rei gerendæ aptior est, & sic præferendus.*

CAPVT II.

Conditiones autẽ iuri conformes poterit ad libitũ addere fundans Capellaniã, & sic quod sit de eius ge
1 nere Capellanus præsentandus, Dominicus cap. cum Ecclesia, nu. 3. de præbend. lib. 6. Rochus de Curte, trac. de iure patr. verbo, honorificũ, num. 43. Didacus Perez l. 9. titul. 6. lib. 1. ordinam. pag. 147. vers. Ex quibus infero. Gomezius regul. de iure quæsito nõ tollendo, quęstione 1. num. 11. & Guterreus consilio 2. numer. 3. & 4. nam si aliàs digni sint, nõ ex eo quod sunt consanguinei sunt
2 repellendi. Cum & Christus Redemptor noster elegerit ad Apostolatũ consanguineos filios Zebedei. Sic &
3 Episcopus potest filio suo legitimo, & etiam consanguineis (idoneis tamen) conferre beneficia, Abb. c. quia clerici de iure patronat. & cap. vt super de rebus Ecclesiæ non alienan. & consilio 96. sic & Prælatus potest bona Ecclesiæ solita infeudari, dare consanguineis, communẽ dicit Bur
4 sat. consil. 127. numer. 4. & 78. lib. 2 sequitur Flam. lib. 9. de resign. quæstione 17. num. 124. post Cephalum cõnsil. 142. num. 5. lib. 1. Ceuallos
5 quæst. 275. commu. contra commu. post Abb. cap. 1. de cohabitatione clerico. dicit, quod meritorium est conferre beneficia consanguineis, latè Redoanus de rebus Ecclesiæ, quæstione 2. pagina mihi 299. & Dominicus Soto de iustitia & iure libr. 3. quæstione 6. versic. Mox alia via, & ibi ponderat tx. in c. Monasteriũ, 17. quęst. 7. vbi quod instituens, seu fundans Capellaniã potest cuilibet presbytero dare, & subdit, ergo potest instituere sacerdotiũ, vt suis agnatis, & certæ designatæ prosapiæ obueniat, quẽ text. ad id ponderat Card. Toletus in summa lib. 5. cap. 78. numer. 4. vbi quod potest dari cognato digno omisso digniori, nec est indecẽs, vt de certa gẽte debeat quis
6 eligi, cap. Abbate sanè, de verborum signif. cap. cum dilectus de consuetudine, Carolus de Grassalis regaliũ Frãciæ lib. 1. iure 16. vers. Item secũdum aliorũ, Lambertinus de iure patronat. 3. p. lib. 2. q. 5. principali, artic. 4. num. 9. Non tamen est deferenda Capellania iure hæreditario, probat text. in cap. Apostolica 8. quæstione 1. *Apostolica authoritate prohibe*
7 *mus* (inquit textus) *ne quis Ecclesias, & præbendas, præposituras, Capellanias, aut aliqua Ecclesiastica officia hæreditario iure valeat vendicare.* Ex quo sequitur, quod in materia Capellaniarum vocatis simpliciter consanguineis est attendenda proximitas fundatoris, non vltimi Capellani, cum non succedatur ei, sed admittatur proximior fundatoris, etiã si testator non vtatur pronomine, meus, mea, meũ, Lãbertinus de iure patronatus, lib. 2. 3. part. quæstione 5. articul. 4. numer. 15. & sic sæpe contingit, quod mortuo Capellano, relicto fratre, in quo concurrit illamet qualitas sanguinis, & proximitatis respectu fundatoris, nihilominus excluditur ab alio tertio se opponente, & probante,

bante, se proximiorem fundatori, quod limita, vt procedat; nisi vocationes ad Capellaniam fuerint ad instar maioratuum, & vocentur per verba de futuro posteri de familia, & nomine fundatoris, Lamb. vbi supra, & Cabed. decis. 51. n. 4. 2. p. qui in terminis loquũtur, & cõducũt tradita à Petr. Cabal. cõs. 60. n. 8. nã qua ratione Capellanus defunctus fuit prælatus, eadem & eius frater, vel alter ei proximior est præferendus, Caballus dict. cons. 60. num. 16.

8 Et licet in alijs vinculis, & maioratibus, ingressa vna linea, non fit regressus ad aliam, quousq; omnes de illa linea deficiant. c. vnico in fine de natura succesio. feudi. Couar. q. 38. practic. n. 6. in medio, Cacheran. decis. 23. n. 34. Gama decis. 93. n. 1. & decis. 354. n. 5. & decis. 7. n. 4. Molin. lib. 3. primog. c. 4. n. 14. Gregor. l. 3 quæst. 18. tit. 13. partita 6. Burgos de Paz cons. 29. n. 27. & 48. Salazar de vsu, & cõsuetud. c. 14. n. 29. & 55. Aluaradus lib. 2. de coniecturata mente cap. 3. §. 3. n. 45. Hoc tamen cessat in ijs Capellanijs, nam admittetur proximior alterius lineæ, stante simplici consanguineorum vocatione: secus si vocauerit eum de familia, & nomine per lineã maioratus, vt numero præcedenti.

9 Scias tamen, quod si fundator vocauit descendentes suæ lineæ, solũ veniunt descendentes ab ipso fundatore, non tamen ab eius ascendentibus, Bar. consilio 55. volum. 2. quẽ sequitur, & meliùs declarat Ruin. cons. 149. num. 6. & 7. volum. 2.

Et hoc siue loquatur in instrumẽto fundator in prima personã, dicendo, de mea linea, siue scriptura cantet in tertia persona, dicendo, de sua

11 linea. Nam hæc pronomina, *meus, mea, meum. & suus sua suum*, important relationem ad personam disponentis, Simon de Pretis de interpr. vltim. volunt. lib. 2. interpretatione 3. dubitatione 2. solut. 3. num. 52. folio mihi 277. Et hæc relatio ad personam fit immediatè, l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulgari, c. si pater de testament. lib. 6. & conducit l. argentum, versic. si quis addiderit vestem meam, ff. de auro, & argento leg. & tradit Collegium Bononiense in consilio pro Tribultijs, num. 53 pagina mihi 67.

12 Et idem erit si non vtatur scriptura his pronominibus, sed dicatur, quod Capellanus præsentãdus sit ex linea fundatoris, quia genitiuus, *fundatoris* iunctus cum dictione, ex, denotat originẽ lineæ, vt in l. 1. §. nũc videamus, ff. de coniungen. cũ emãcipat. libe. per quem text. ita tenet Ruin. cons. 149. num. 7. volum. 2. & cùm genitiuus importet causam ef-

13 ficientem (vt sentit glos. l. quoties, de verborum obligatio. dum loquitur de libro Aristotelis, & Salicetus in proœmio Codicis, Alexan. in rubrica de noui operis nuntia.) plures

14 refert Peregrin. de fideicomm. art. 26. num. 24. & dictio, ex, causam immediatam (l. 1. §. ex incendio, vbi Bart. & omnes, ff. de incendio, Ruin. Nauar. l. si quis pro eo. § fin. in fin. vbi Bart. ff. de pecul. Cephalus cons. 330. numer. 41. & 42. vol. 3. vt tradit Menochius cons. 234. numer. 12. & cons. 225. numer. 1. volumin. 3.) fit quod origo, & linea incipiat ab ip-

so fundatore, Ruinus vbi supra.
15 Si tamen non adessent descenden
tes ex linea effectiua fundatoris, cu-
ius ipse est caput, & essent descendē
tes ex linea fundatoris contentiua,
in qua ipse continetur, quia est pa-
16 tris, vel aui sui, iuxta distinctionem
traditam à Menochio consilio 233.
numer. 9. volum. 3. à Simone de Præ
tis libr. 3. de interpret. vltim. volūt.
interpretatione 3. dubitatione 1. so-
lutione 11. numer. 45. pagin. mihi
152. vbi plures refert à Burgense de
Paz consil. 26. num. 40. à Peregri-
no de fideicommiss. articulo 22. nu-
17 mer. 24. admitterentur ad Capella
niam, & Patronus teneretur ex eis
præsentare tàm ex verisimili mente
disponentis, & ex eius interpretata
voluntate, iuxta glos. fin. l. tale pa-
ctum, ff. de pactis, quàm ex eo quod
in fauorabilibus, & vltimis volunta
tibus plenior fit interpretatio. cap.
cum dilecti de donatio. l. in testamē
tis, ff. de regul. iur. Et sic vt intelliga
18 tur de contentiua linea fundatoris,
& quod in fauorabilibus intelliga-
tur de linea contentiua, & veniant
transuersales, tradit Cumanus con-
silio 2. quem refert, & sequitur Si-
mon de Prætis lib. 3. de interpretat.
vltim. voluntat. interpretatione 3.
dubitatione 1. solutione 11. num. 43
19 versic. Adde, quod in materia fauo
rabili, & addit, quod intellectus li-
neę contentiuæ est magis de mente
testatoris, ex sententia Ancharrani
consilio 95. num. 7. versiculo. Alius
sensus, & ex affectione, quam quis
præsumitur habere ad sibi proxi-
mos, potiùs quam ad extraneos,
l. non solum, §. primo, ff. de ritu
nuptia. capit. literas de præsumpt.
& licet verum sit, quod quando di-
xerit fundator: De mea linea, refera
tur ad effectiuam, quæ ab ipso inci-
20 pit, & non intelligatur de contenti-
ua, in qua ipse continetur, hoc non
procedit si subiecta materia aliud
suadeat, vt si fundator sit Clericus,
vel alius non habens filios actu, neq;
spe, vt si sit à natura inhabilis ad ge
nerationem, vel ex accidenti, nam
tunc impropriantur verba, ne dispo
21 sitio testatoris reddatur inutilis, l. fi.
C. de posthum. hæred. instit. & l. Ti-
titius, §. Lutins, ff. eo. tit. Romanus
cons. 31. nu. 3. & cons. 180. num. 45.
Hyppol. Rimin. cons. 468. num. 45.
vol. 4. & tunc necessario intelligitur
22 de contentiua.
Si tamen fundator non dixerit,
De mi linea, sed, *De mi linage*, tūc trās-
uersales admittentur, nam licet ver
bum, *Linage*, deriuetur à linea, vltra
tamen protēditur ad transuersales
fundatoris, optima, l fin. ad fin. tit. 6
p. 4. & cōducit consilium Rimin. 468
num. 44. vol. 4. & in hoc non potest
aliquis dubitare siquidem ex com-
23 muni vsu loquendi (& eius interpre
tatione) qui semper attenditur, l. la-
beo ait, versiculo. Nō enim, ff. de su-
pellectili leg. l. cum De lanionis, §. asi
nam, ff. de fundo instructo, l. librorū,
§. quod tamen Cassius, ff. de legat. 3.
verbum, *Linage*, semper intelligitur
24 de omnibus consanguineis, sicut ap
pellatione illorum, *De parentela*, ve-
niunt omnes de parentela, & appel-
latione familiæ omnes de familia,
vt post Socin. cons. 37. volum. 3. &
Alexand. l. Gallus, §. quidam re-
ctè, numero 90. de liber. & posth.
tradit

tradit Simon de Pretis lib. 3. de de interpretat. vltim. volunt. interpretat. 3. dubitatione 1. solut. 11. n. 59 pagin. mihi 104. Hæc namque voca

25 bula, *De mi linage, generacion, parentela casa, cepa, gente, progenie, consanguinidad familia, prosapia*, sinonoma sunt, vt tradit Simon de Pretis vbi supra, num. 10. cum sequentibus, vsque in finem solutionis.

26 Et vocatis descendentibus suæ lineæ à fundatore Capellaniæ, admittentur ab eo descendentes, siuè descendēt per viā agnationis, siue cognationis, Tradit Lambertinus de iure patron. lib. 2. 3 part quęst. 5. art. 4. num. 15. vbi limitat quando vocā

27 tur consanguinei familiæ.

Sed an concurrentibus duobus, alter ex linea paterna, & sic agnatus alter cognatus ex materna eiusdem gradus, ætatis, morū & scientiæ, sit præferendus agnatus, & cōciuis Cenallos quæst. 265. communium cōtra cōmunes, num. 24. inquit, quod (cum iam sit sublata differentia agnationis, per l. maximum vitium, C. de liberis præteritis, & per textū in authentico de hæred. & falcidia, §. nullam, collatione 1.) est diuidenda Capellania inter eos ad similitudinem maioratus, qui existentibus duobus cōsanguineis in eodem gradu vtrique adiudicatur, cuius opi-

28 nioni libenter assentirem, nisi obstaret, quod cum Capellania sit beneficium Ecclesiasticum, vt diximus supra, cap. 1. num. 16. non potest diuidi obstante Turonense Concilio, quod prębendarum inhibet sectionem, capit. dilecto el grande, de pręben. Lābertinus de iure patron. lib. 2. 3. p. 5. quæst. princ. artic. 21 vbi quod nec pacto potest fieri, quod duo præsentati habeant Capellaniam, seu beneficium ne fiat sectio.

29 Et non solum prohibitio comprehendit maiora beneficia, sed etiam parua, & minima cap. maioribus, de prębend. *Maioribus Ecclesiæ beneficijs* (inquit text.) *in sua integritate manētibus, indecorum nimis videtur, vt minorū Clericorū prabendæ patiātur sectionem, idcirco, vt sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis, firmatam Ecclesia habeat vniuersitatem, &c.* Integrè enim debent beneficia adiudicari ex rubro, & nigro. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, & hoc publicè inter-

30 est, decis. *Rotæ* 454. numer. 6. prima parte.

31 Ex quo infero intellectum ad textum in cap. nisi essent viri proui di, & honesti de præbendis, & dignitatib. vbi licet non fuerit diuisa præbenda, sed vni adiudicata, & pensio alteri assignata, inquit Romanus Pōtifex quod in quantū iudices delegati adiudicauerunt Prioratum vni ex duobus electis, secundum iustitiam videntur iudicasse, sed in quātum iusserunt, quod alter perciperet de prouentibus Capituli & Prioratus, quadraginta libras annuatim intelliguntur fecisse arbitraria potestate, cum fuerit in delegatos compromissum, qui fatebantur pro bono pacis, illud ordenasse, & tamen nō absolute tolleratur sentētia illorū Iudicū, sed eo adhibito moderamine, vt ad quadraginta librarum præstationē, non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat obligata, nec

nec transeat in successionem, & reddit rationem Pontifex, ibi, dicens. *Ne forte circa prouentus aliqua videatur facta sectio:* & cum hoc intellectu transeunt Antonius de Butrio, Abbas, & cæteri Doctores, ibi: Qualiter ergo Capellaniæ beneficium diuidendum est.

32 Nec si in casu posito à Ioanne Gutterreo, consil. 2. nu. 8. & 9. fateremur vnicam esse Capellaniam fundatam à coniugibus, esset facienda diuisio per supradicta, ibi enim duas præsupponit Guterreus esse Capellanias

33 Et cum debeat esse penes vnum, videbatur agnatum præferendum, quia lex magis fauet agnationi, quã cognationi, vt dicit Salicetus, l. fratres, num. 4. C. de inofficios. testam. Sed re vera nulla est consideranda prælatio inter agnatos & cognatos, per textum in l. maximum vitium, C. de libe. præte. maximè in his Capellanijs, in quibus non de conseruãda agnatione agitur, sed de suffragijs spiritualibus, atque ita erit locus gratificationi data paritate idoneitatis, Lambert. de iur. patr. lib. 2.

34 3. p. quæst. 5. art. 18. nu. 2. nisi cognoscatur quis dignior sit, vt tradit Lambertinus lib. 2. de iure patr. 3. part. q. 5. artic. 1. num. 5. & 6. & n. 8, quod perquam difficiliter dignoscitur: nã licet inter doctum, & indoctum, continentem, & incontinentem facile sit discernere, quis eorũ dignior sit, tamen inter duos doctos viros, probos, & morigeratos, quis dignior sit

35 nõ ita poterit iudicari, & res quidẽ ardua est, & quæ maxima eget sapiẽtia & diuino auxilio, vt vtar verbis Cardinalis Paleoti de sacri consistorij consultatio. 4. par. q. 1. vers. 2. sciẽdum. Vnum tamen nõ omittã, quod

36 dignior dicitur qui rei gerendæ aptior est, licet alter sit doctior, vel sanctior, & sic melior, vt tradit Paleot. ibi, & vers. tertio illud animaduertẽdum, Didacus Perez l. 2. tit. 6. lib. 1. ordina. pag. 151. verbo, queroquis dicitur dignior, & Rebuff. in concordatis, titul. de electionis derogatione, verb. idoniorem, & ponderat illud actuum Apostol. c. 1. vbi fuit electus Mathias, vt magis idoneus ad Apostolatũ, licet, vt ipse inquit Ioseph. esset sanctior, quia propter Sãctitatem vitæ iustus dicebatur, & refert Leonardum sermone 27. de Sanctis, & ad hoc quod dignior sit eligẽdus, facit Esdræ cap. 3. & n. 11. & cap. Metropolitano 64. distinc. & cap. licet ergo 8. q. 1. & cap. fin. de officio custodis, l. 3. § si tamen plures, ff. de liber. hom. exhibẽ. & Rubrica, C. de potioribus ad munera nominandis, l. fin. C. de tyronibus, lib. 12. & non eligens digniorem peccat, vt tradit Rebuffus vbi supra, quia est infidelis domino suo, & cedit in detrimentum Ecclesiæ, ad cuius, & Dei seruitium graue est inexpertes, applicare, cap. 1. monasterijs 19. quæstio. 3. glos. penultima, cap. ad Apostolicã, de regularibus, & legitur de Leone Papa, quod cũ quadraginta dies orasset ad corpus diui Petri, vt à Domino remissionem peccatorum impetraret, apparuit ei Petrus, dicens, remissionem peccatorem sibi à Domino obtinuisse, excepta manuũ impositione, id est, ordinatione indignis facta, de qua adhuc habes Dño reddere rationẽ, tradit Archipiscopus

pus Florentinus in 3. part. suæ summæ, titul. 20. cap. 2. §. 1. & Diuus Gregorius dialogo 4. cap. 6. refert Pascasium fuisse damnatum, eoquod fouerat partem Laurentij contra Simachum illum eligendo ad Episcopatum, cum posset eligere meliorē; refert Palacios Rubeus, cap. per vestras, notabil. secundo §. 26. de donationibus.

DE CAVSIS PRAELATIONIS ad Capellaniam conferendam vni potius quàm alteri: CAPVT III.

SVMMARIVM.

1 *Literati præferūtur in beneficijs, & sublimibus comparantur.*

2 *Sapiētes & qui ingenio pollent, sunt veluti dominatores aliorum.*

3 *Literati sunt in quadruplici differentia & prout quisq; habuerit gradum scientiæ est præferendus.*

4 *Referūtur loca Sacræ scripturæ, pro eligendis sapientibus.*

5 *Ignarus licet in dignitate constitutus, vilissimus habendus est.*

6 *Literatus præferendus est nobili ignaro, & quare.*

7 *Nobilitas non supplet literaturam, & secus è contra, quia sola literatura facit quem nobilem.*

8 *Refertur dictum Cardinalium, qui elegerant ignobilē in Romanū Pontificē.*

9 *Defectus sciētiæ in beneficiato est magis detestandus, quàm homicidium.*

10 *Ecclesia Dei pro sui regimine indiget literatis, & itidem Regnum.*

11 *Pauper cæteris paribus præferri debet in collatione Capellaniæ.*

12 *In studijs consumitur patrimonium, & de diuitibus pauperes efficiuntur.*

13 *Non leue est peccatum eligere diuitem relicto paupere instructiore.*

14 *Pauper propter scientiam & religionem gloriam adipiscitur.*

15 *Maior ætas attenditur ad prælationē in collatione Capellaniæ.*

16 *Presbyter cæteris paribus præfertur, non sacerdoti, quia dignior reputatur ad Capellaniam.*

17 *Limita si locus vbi Capellania celebratur egeat presbyteris.*

18 *In spiritualibus est habenda ratio publicæ necessitatis.*

Legitimus præfertur illegitimo legitimatò

19 *Originarius præfertur forensi in Capellania celebranda loco sui originis & domicilij.*

20 *Forensis dicitur, qui loco celebrandæ Capellaniæ natus non sit, maximè si alibi domicilium habet.*

21 *Natus loco Capellaniæ cum mater transisset itinerando, non dicitur originarius, sed forensis.*

22 *Præsentatus à Patrono præfertur alteri non præsentato.*

23 *Primo præsentatus præfertur vbi Patronus duos præsentauit variando.*

24 *Præsentatus à Patrono Clerico præfertur Patronis discordātibus, & quare.*

25 *Præsentatus à masculo præfertur præsentato à fœmina.*

26 *Præsentatus à Patrono consanguineo præfertur præsentato ab altero.*

27 *Testamentarijs discordantibus præfertur vox consanguinei testatoris.*

28 *Præsentatus à pupillo, præfertur præsentato à tutore.*

29 *Præsentatus ab vxore, quando præferatur præsentato à viro, & è contra quandoque ius præsentandi transeat in virum.*

30 *Præsentatus à filio famili s, an præferatur*

ratur præsentato à patre.

31 Canonista an sit præferendus Theologo

32 Consanguineus præfertur extraneo, & inter existentes in pari gradu ille præfertur, qui duplici consanguinitatis nexu est coniunctus.

33 Si duo existant in æquali gradu, inspecto iure canonico, eo in casu quo ius canonicũ sit attendendum, & inspecto iure ciuili alter sit proximior, is est præferendus, & est communis opinio.

34 Duplex vinculum potentius iuuat cũ duo vincula sint fortiora vno.

35 Licet in hæreditate fratris præferatur frater vtrinque coniunctus, tamẽ quãdo agitur de patris, seu matris hæreditate, omnes filij æqualiter admittũtur.

36 Quando tractatur de successione feudi, non attenditur an aliquis frater sit vtrinque coniunctus.

37 In successione maioratus admittitur maior frater ex vno latere coniunctus, & præfertur alteri minori fratri vtrinque coniuncto.

38 An in Capellanijs attendatur proximitas ex ea parte, ex qua bona prouenerũt, saltim eis in locis quibus viget forus Sepulueda, & numeris sequẽtibus.

39 Filio mortuo relictis patre & matre, vnusquisq; parẽs admittitur ad ea bona quæ filio sui contemplatione prpuenerunt, secundum Bartolum communiter receptum sed contra n. 43.

40 Quoties cõcurrũt duorũ patrimonia, seu hæreditates ad distributionẽ fit separatio bonorũ vt quisq; creditor soluatur ex eius patrimonio cum quo contraxit.

41 Si vnus habeat diuersas mensas, seu negotiationes diuersis locis in distributione bonorum fit separatio, vt creditores soluantur ex bonis illius mensæ, seu tabernæ, in qua deposuerunt.

42 In relictis seruo, cuius alter est vsufructuarius, alter proprietarius, attenditur cuius Domini contẽplatione fuit seruo relictum, idem de donatione facta coniugibus contemplatione vnius, nam ei quæritur insolidum.

43 Verius est parentes promiscuè admitti ad filij successionem non habita consideratione à quo bona prouenerint.

44 Sed limita eis in locis, vbi forus Sepulueda viget: nam tunc recipitur opinio Bartoli, de qua supra nu. 39.

45 Cum in Capellanijs non succedatur iure hæreditario, non est attendẽdus forus Sepulueda, qui ad hæreditatẽ vocat.

46 Inter consanguineos eiusdem gradus ille præfertur, qui est nominatus à fundatore.

47 Duobus vocatis præfertur primò nominatus, nisi appareat de contraria voluntate, num. 49.

48 Primo nominatus cẽsetur prædilectus.

49 Limita, si appareat de contraria voluntate: nam voluntas potius quàm verba attenditur.

50 Regulariter ordo scripturæ, vel nominationis titulum confert prælationis.

CAPVT TERTIVM.

Causæ autem prælationis inter litigantes super capellania, sunt quæ sequuntur, in primis scientia literati, namque beneficijs sunt honorandi, c. de multa in fine de præbendis, vbi comparantur sublimibus, & rectè, quia sapientes, & qui ingenio pollent, sunt veluti dominatores aliorũ, secũdũ Aristot. quem refert Rebuf. ad constit. Gallicas, tit. de salarijs famulorũ, gl in princip. et l. 13. tit. 2 li. 7 ordin. ibi. *E porq̃ segũ la dotrina moral, los hõbres de buẽ entẽdimiẽto natural-*

naturalmente deuen ser fechos señores de los otros, Et Aymon consi.135. nu.44. ibi: *Quia intellectus fecit Reges ab initio, & eisdem artibus imperium conseruatur, quibus ortum est.*

3 Et cũ literati sint in quadruplici differentia, nam aut habent scientiã eminentem, aut excellẽtem, aut me Prelaturam nominatione, glos. emi- diocrem, aut sufficientẽ, de quo Rebufus in concordatis, tit. de regia ad nentis, Sylua nuptialis verbo; quomodo iudicandũ, nũ.44. prout quisque habuerit gradũ scientię est præferendus, non tamen intelligas de gradu Doctoratus, seu licentiaturæ, quia sæpe cõtingit, quod Bachalaureus præcedat in scientia Doctorẽ, & is erit præferendus, quia gradus non tribuit scientiã, imò qui indignè assumit verecũdiam patitur apud graues viros, non honorem: graues autem viri sunt sapientiores, virtutibus, ac peritia prediti, vt dicit Rebuffus, vbi supra verbo grauem.

4 Nec mireris, quòd in primo loco ad prælationem inducendã sapiẽtes posuerim, cum vt constat ex multis sacræ Scripturæ locis ad officia & beneficia Ecclesiastica, & ministerium Dei semper præferebantur sapiẽtiores, vt habetur Genesis. c. 41. Esdræ 3.c. 3.& num.11. & in 1.Reg. cap.15. & 2.Reg.c.1. & Actuũ Apostolorũ, cap.6. Sunt enim tales literati tanquam stellę in relucentissimo firmamento, in Ecclesia Dei. c. super specula de magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi, ibi velut splendor fulgeant firmamenti, auth. si occulta, ne filius pro patre, ibi, quorũ scientia totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & nobis eius ministris vita subiectorũ informatur, & bonus text. in c. nisi cũ pridem, vers. Pro defectu, de renũciatione, ibi: *Pro defectu quoque scietiæ plerumque potest petere cessionem, quia cũ ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria, & circa curam*

5 *temporalium opportuna.* Ignarus autem & si in dignitate sit constitutus, vilissimus habendus est, cap. vilissimus. 45.1.q.1.& glos.c.cũ incunctis, verbo, multo fortius, de electione, & Aristot. in 3. Æthicorũ dicit, omnis ignorans malus, ex quo est quod lite

6 ratos, est præferẽdus nobili ignaro: nam qui admittuntur ad ministeriũ Ecclesiæ, & fortẽ Domini, admittuntur ad laborãdũ in vinea Domini, & is dicitur dignior, qui est idonior ad plebem instruendam, vt tradit Sotus de iustitia, & iure, quæst.6.art.2. arg. 1. vers. hinc autẽ insurgit, vbi inquit semper habendam rationẽ publicæ necessitatis, & doctrinæ, ad quã nos Christi charitas arctius astringit; & si dixeris, quòd Capellanus nõ tenetur aliquem instruere, adhuc dico, quòd in quantum est clericus, & sic sortis Dei, si se offerat occasio fideles docere tenetur, iuxta illud quod habetur. 1. Petri. c.3. *Parati esse debetis reddere rationem omni poscenti vos satisfactionem de ea fide, & spe, quæ in vobis est*, & 1. ad Timoth. c.5. habetur, quòd presbyteri, qui laborant in verbo, & doctrina duplici honore sunt digni, quod ignarus nequiuit facere, cum nobilitas nõ suppleat literaturam in

7 clerico, & sic è contra, quia sola literatura facit quẽ nobilẽ, tradit vtrũque Felinus, cap. cũ adeò, n.7.& 8. de res-

rescriptis, vbi refert glossam, c. quoniã vetus 14. quæst. i. de electoribus Papæ, qui redarguti, quod elegerant ignobilem responderunt. Piscatori successorem querimus, nõ Augusto, ad quod est text. in. c. venerabilis 27. de præbendis, & defectus scientiæ in
9 beneficiato est magis detestandus, quã homicidium, Cerola in practica Episcop. 1. p. verb. beneficia, in vers. ad quintũ. & Ecclesia Dei pro sui regimine eget literatis, Rolandus cõs.
10 47. n. 80. vol. 1. vbi idem de Regno, & quod literatus sit nobili præferẽdus, tradit ex alijs Staphileus de literis gratiæ, tit. de prærogat. expecta. §. vnde facio, n. 6. vbi nu. 7. respõdit ad cap. de multa de præbendis, quod loquitur de magnatibus, non de inferioribus nobilibus.

11 Deinde præferri debet pauper, Lambert. de iur. patr. 3. p. lib. 2. art. 3. 5. q. princ. Rochus de Curte de iur. patr. verb. honorificũ, nu. 42. Guterreus, c. 2. nu. 13. qui omnes cõcludũt pauperem idoneum præferẽdum diuiti idoniori, maximè si in studijs cõsumpserint patrimonium, vt cõtingit, authẽtica habita, C. ne filius pro
12 patre, ibi: *Amore scientiæ exules facti, de diuitibus pauperes*, & præcipuè habebit locum, si pauper sit presbyter, nã ex quo iam ad hæreditatem Domini est admissus, vt in, c. duo sunt genera. 12. q. 1. & tradit Selua de benefi. 4. p. q. 2. n. 2. est illi tribuendũ de patrimonio Ecclesiæ, c. cũ secundum Apostolũ, de præbendis: alienum namque est à pia, rectaq; rerum Ecclesiæ distributione, vt alter superabundet altero egente alimonia, cum quidquid habent clerici pauperum sit, cap. quoniam quidquid 16. quæst. 1. & Diuus Augustinus super illud Iacobi, c. 2.
13 *Nolite in personarum acceptione habere fidẽ Domini nostri Iesu Christi.* inquit nõ leue esse peccatum eligere diuitẽ relicto paupere instructiore, imò & pauperi sapiẽti, & bene morigerato est dandum præmium, quia Ecclesia
14 stes. c. 10. habetur, quod pauper propter scientiam, & religionem gloriã adipiscitur.

15 Ætas etiã est causa prælationis, l. fin. ff. de fide instrumentorum, & faciunt, quæ latè diximus lib. 1. c. 7. & in nostra specie Capellaniæ tradit Ioan. Guterrius cons. 2. n. fin. & Ceuallos, q. 693. cõmunium contra cõmunes, nu. 39. & conducunt tradita à Lambert. de iur. patr. lib. 2. 3. part. art. 13. 5. quæst. princip.

16 Presbyter etiam præfertur cæteris paribus, non Sacerdoti, quia dignior reputatur ad Capellaniã, Ioan. Guterrius cons. 2. nu. 22. in finalibus verbis. Sed non semper præferri de-
17 bet: nã si locus, vbi Capellania celebratur egeat presbyteris, erit præferẽdus alter oppositor ordinãdus ad titulum illius, si ibi habitator sit, quia licet consideratis personis pres-
18 byter in rei veritate sit dignior; tamen cum, vt supra diximus, sit habenda ratio publicæ necessitatis, ad quam nos Christi charitas arctius adstringit, ille est præferendus, de cuius electione fideles illius loci, maius cõmodum sentient, vt in simili electione tradit Dominicus Soto, lib. 3. de iustitia & iure, q. 6. vers. hinc autem insurgit, pag. mihi. 248. legitimitas, etiam inducit prælationem, & sic legitimè natus præfert

ille-

illegitimo, l. generaliter, §. spurios, ff. de decurionib', & corũ filijs, quod procedit etiam quod illegitimus sit legitimatus, ad beneficia tradit Lambertinus de succes. Patro. 3. p. lib. 2. q. 5. principali art. 15.

19 Præfertur etiã originarius foreñsi, ex multis tradit Sel. 1. p. de benefic. quæst. fin. nu. 34. & 35. Couar. pract. quæst. 35. n. 5. & 6. Sotus lib. 3. de iustitia & iure, q. 7. art. 2. Azeued. l. 24. tit. 3. lib. 1. Recop. nu. 23. cum seqq. & Ceuallos, q. 893. cõmunium contra cõmunes, Gometius regula, de idiomate, quæst. 1. Cerola in praxi Episcopali, verbo, beneficium ad octauũ; vers. secundo debent, qui plura in cõfirmationem referunt.

20 Et dicetur forensis, qui eo loco natus non sit, vt ex alijs tradit Socin. Iun. cons. 37. nu. 8. vol. 1. quod sine dubio procedit, si non commoratur loco celebrandæ Capellaniæ, sed alibi domiciliũ habet, vt tradit Guterrius cons. 7. vol. 3. quinimò si eo nascatur loco dũ mater transijsset itinerando, adhuc dicetur forensis, vt cum com-

21 muni cõtra aliam communẽ defendit Ceuallos, quæst. 448. communiũ contra communes.

22 Prælationis etiã erit causa, quod alter ex litigantibus sit præsentatus à patrono, Corneus cons. 49. n. 9. vol. 3. & Ceuallos, dict. quæst. 693. n. 28.

23 Sed etsi patronus variando duos nominauerit cæteris paribus præfertur primo pręsentatus, quod est singulare, tradit Decius cons. 542. n. 12. Ioa. Andr. reg. in iur. cõmun. de reg. iur. in mercurialibus, sequitur Guterreus de iuram. confirm. 3. p. c. 13. nu. 5.

24 Præfertur etiam præsentatus à Patrono clerico Patronis discordantibus, Lambertin. de iure patronatus, lib. 2. 3. part. quæst. 5. princip. art. 17. ex quo præsentatus à clerico pinguius ius censetur habere in præsentatione, quia clericus non potest variare, vt ibi num. 5. & quia eius vox dignior est. Lambertinus eo tractatu lib. 3. 10. quæst. princip. num. 28. & in ea quæst. latè de differentijs Patroni, laici & clerici. Et ad eundem modum duobus hæredibus inæqualiter institutis à fundatore discordantibus in præsentatione (licet æqualiter illis competat ius patronatus, secundum glossam, & omnes in cap. 1. de iur. patr.) quia pinguior est vox habentis maiorem partem hæreditatis ab eo præsentatus instituetur, Lambertinus de iur. patr. 3. part. lib. 2. quæst. 5. princ. art. 16. nu. 5. & 6.

25 Sed & præsentatus à masculo præfertur præsentatio à fœmina, Lambertinus vbi supra, art. 19. quia vox masculi præfertur, Salazar de vsu & consuetudine, cap. 12. num. 26. & in specie Tiraquel. post leges Connub. glos. 9. n. 6. & conducit text. in l. 1. ff. de Senatoribus.

26 Et si alter ex patronis sit consanguineus fundatoris, ab eo præsentatus præfertur, quia habenda est ratio necessariarum personarum, l. Imperator, 61. ff. de pactis, prout & discordantibus testamentarijs vox te-

27 stamentarij consanguinei pręfertur, Roland. cons. 16. nu. 45. vol. 3.

28 Et præsentatus à pupillo, præfertur præsentato à tutore, glos. verb. suffragium, in cap. ex eo, de electione lib. 6. & Lambertinus de iure patronatus, lib. 2. 3. part. quæst. 6. princ.

In principio, Aymon cons. 76. num. 2. Tiraquel. post leges Connub. glos. 9. num. 6. Gama decis. 14. & limita. si tutor. solum fuerit vnius pupilli, secus autem si trium, aut plurium: nam cum habeat voces aliorum præsentatus ab eo preferetur præsentato ab vno ex pupillis, Lambert. de iure patro. 3. part. lib. 2. quæst. 6. princip. art. 2.

29 Sed an præsentatus ab vxore, præferatur præsentato à viro, & Lambertinus dict. quæst. 6. inquit locum esse præuentioni, quem refert Tiraq. post leges Connub. glos. 9. nu. 10. in qua glos. vsque in finem latè tractat, an ius patronatus transeat in virum, ita vt ipse presentet, & refert contrarias opiniones, & tandem relinquit cogitandum. Sed doctissimus Barbosa, l. diuortio, §. si vir. num. 56. ff. soluto matrimonio, tenet trãsire. ius presentandi in maritum, & hanc dicit veriorem, & communiorem sententiam, ex quo præsentatio est in fructu, licet non sit ad onera matrimonij sustinenda, cum regula sit generalis omnes fructus pertinere ad maritum, l. pro oneribus, C. de iure dotium, & hanc opinionem sequitur Parladorius lib. 3. differẽtia. 120. nu. fin. & contrariam opinionem inquit Barbosa vbi supra, tantum procedere in iure patronatus, per se subsistente, non adhærente bonis seu annexo alicui vniuersitati, quod neq; in maritum, neque in vsufructuariũ trãsire potest sine licẽtia Episcopi, c. illud, de iur. patr. & eo casu maritus nõ poterit presentare, vt tradit Spino de testamẽt. glos. 4. n. 112. Si tamẽ ius patronatus sit in vniuersitate bonorum, etiam sine licentia Episcopi trãsit, cap. ex literis, de iur. patr. modo nõ principaliter, sed accessoriæ eius fiat mentio, vt per dictionem, cum communem, dicit Cabedus de patr. Regię Coronæ, c. 3. nu. fin. & sic poterit maritus pręsentare, Barbosa vbi supra. Ex quibus coliges, quod vir debet præsentare cũ in eum trãsierit ius patronatus cum vniuersitate bonorum sibi in dotem data, vxor autẽ quãdo ius patronatus seorsim, & per se subsisterit non adhærens vniuersitati.

30 Præfertur etiã præsentato à filio familias, præsentatus a patre, Ioãnes Delphinatus de iure patronatus, nu. 104. cum pater sit vsufructuarius.

31 Sed an Canonista sit præferendus Theologo, communis distinctio est in hunc modum, quod si eo in loco, vbi institutio fit seu vicino pullulãt hæreses Theologus præferatur, sin autem Canonista. Itaque Canonista regulariter præferri debet Theologo, secundum Lambertin. de iure patronatus, lib. 2. 3. p. q. 5. princip art. 12 & quæst. 6. art. 21. vers. & hæc magis idoneitas, Seluam de benefic. 3. par. quæst, 54. vbi quod Canonista ex solis Canonibus potest elegantem sermonẽ formare, Marc. Ant. Cuchus, lib. 4. institutionum maiorum, tit. 12. num. 125. & 126. Tiber. Decian. cons. 43. num. 4. vol. 1.

Et consanguineus prefertur extraneo, gl. in, c. neminem, 70. distinctione, Lambert. de iur. patr. lib. 2. 3. part. quęst. 5. art. 6. n. 1. in fine, & art. 4. nu. 5. & 12. & art. 16. nu. 3.

32 Sed & non immerito inter consanguineos existentes in eodem gradu

du ille præferri debet, qui duplici cõsanguinitatis nexu est coniunctus, authent. de consanguineis, & vterinis fratri, collatione 6. auth. itaque, C. communia de succesio. auth. cessante, & auth. post fratres, C. de suis, & legitimis hæred. Duplex enim cõiunctio operatur prælaiionem, licet gradu non præcedatur, Alexander Raud. cons. 1. num. 95. & 97. vbi po-
33 nit doctrinam Bartoli communiter receptam ad hoc, quod si de iure canonico sint duo in æquali gradu, eo in casu, quo ius Canonicum est attédendum, & alter sit proximior inspecto iure ciuili, is sit præferendus, idẽ Socinus, cons. 89. num. 5. vol. 4. Tiberius Decianus cons. 71. num. 7. vol. 3.
34 Et duplex funiculus potẽtius iuuat, quia duo vincula sunt fortiora vno, cap. 1. vbi glos. de tregua & pace, l. 1. ff. de priuilegijs credito. §. sed hodie, instituta de adoption. plura refert Raudensis cons. 14. nu. 91. & Ecclesiastes, c. 4. & adde, quod hæc qualitas duplicis coniunctionis ad prælationem consideratur in Capellanijs, etiam vltra filios fratrum: nam in Capellanijs; ille præfertur, qui præsumitur magis dilectus à fundatore, vt sentit Ceuallos, q. 693. nu. 13. communium contra communes, & nos dicimus infra num. 47. & 48. & est magis dilectus, qui habet duplicem coniunctionem, vt dicit Alex. Raudensis, cons. 1. num. 95. & cũ hæc ratio Vlterius procedat nimirum, si cõsideretur, etiam vltra filios fratrũ, & quod dicunt Doctores in authentica cessante, C. de legitimis hæred. & Matienço, l. 5. gl. 1. n. 8. tit. 8. lib. 5. Recop. procedit in repræsentatione ad hæreditatem, in qua ad filios fratrum voluit, l. se restringere, licet secus esset si ageretur de hæreditate pa-
35 tris seu matris: nam tunc æqualiter admitterentur filij, Petr. Surd. cons. 72. num. 6. Craueta cons. 34. Alex. cons. 30. 1. dubio vol. 2. quos & alios refert & sequitur Peregrinus de fidei commis. art. 20. num. 12. & sequentibus dicens communem esse opinionem: & est ratio, quia affectio testatoris ad omnes filios par est, vt dicit Aymon cons. 43. num. 1.

36 Sed & quando tractatur de successione feudi, non attenditur an aliquis frater sit vtrinque coniunctus, sed an sit coniunctus ex illa parte, ex qua feudum defertur, Bald. l. 1. C. de suis & legiti. hæredibus.

37 Et in maioratibus, quia fratre mortuo, alter ætate maior admittetur, licet ex vno solo latere, & præfertur fratri minori vtrinque cõiuncto. Ita tradit Gregorius Lopez, l. 5. tit. 13. part. 6. glos. finali in fine, quem sequitur Parlador. 3. part. differentia 24. §. 1. nu. 8. & per hoc limita, quod in fideicommisso à patre communi inducto, tradit Petrus Cauallus cõs. 60. num. 2. de præferendo vtrinque coniuncto.

38 Sed an in his Capellanijs attendatur proximitas ex ea parte, ex qua bona proueniunt, & sic non consideretur, quod quis sit vtrinque coniunctus, vel alius consanguineus duplici consanguinitatis vinculo nexus, saltim in eis locis, vbi viget forus Sepuluedæ qui habet quod bona redeant ad truncum; & videmus, quod in hæreditatibus aliquando habetur talis consideratio: nam Bart.

in authentica, itaque num. 2. C. communia de successio. & in l. post dotẽ in fine, ff. soluto matrim. tenet mortuó filio abintestato relictis patre, & matre ad hęreditatem tribuendam, fieri separationem bonorum, ita vt pater admittatur ad bona quæ filio obuenerunt contemplatione patris, mater autem ad bona quæ filius sua parte acquisiuit, in quo Bart. est communiter receptus, vt tradit plures referens Doctores, Tesaurus decis. 27. vbi eum sequitur, quem etiam (dicẽs meritò magis communiter approbatum) sequitur nouissimè Alexander Rauden. cons. 4. nu. 22. ad cuius opi-
40 nionem conducit titulus, ff. de separationibus bonorũ, quo iuuetur fieri separationem patrimoniorum, & hęreditatum, vt soluantur creditores, & legatarij ex illius hæreditate cum quo cõtraxerunt, vel à quo legata re-
41 licta sunt, vti etiam contingit in bonis habentis diuersas tabernas, & negotiationes separatas: nam earum fit separatio, vt creditores soluantur ex bonis eius negotiationis seu mensæ, cuius contemplatione contraxerũt, de quo Magonius decis. Lucen. 1. nu. 5. & num. 10. & sequentibus, Ancharranus cons. 184. & cons. 332. nu. 4 & 5. Paul. Castr. cons. 287. num. 4. vol. 1. Vincẽtius de Franchis, decis. 70. nu.
42 2. & conducit, l. si serui. 25. ff. de vsufructu, vbi attenditur cuius domini contemplatione acquisiuit seruus, cuius alter habet proprietatem, alter vsufructum, Ayora de partitionibus, 1. part. c. 8. nu. 19. vbi de denotatione
43 facta alterius coniugis contemplatione, sed Bald. in auth. defuncto, C. ad Tertulianum, quem ibi sequũtur Salicetus, & Fulgosius, tenet nullam esse inter patres faciendam differentiam, sed promiscuæ admittẽdos, cuius opinionem sequũtur plures quos refert Couarr. tit. de successionibus abintestato, n. 2. vers. verũenimuero, vbi dicit falsam doctrinam Bartoli, & Baldi sequendam in praxi, quæ & probatur, l. 4. tit. 3. part. 6. & l. 6. Tauri, quibus sine distinctione admittun-
44 tur parentes ad filij successionem, licet fateatur Bartoli sententiam seruari debere eis in locis quibus viget forus Sepuluedæ, quod bona redeãt ad truncum, vt dicit dict. l. 6. Tauri, de quo foro latè Velazquez de Auẽdaño, dict. l. 6. glos. 11. per totam.

45 Tamen cum in Capellanijs non succedatur iure hęreditario, c. Apostolica, 8. quæst. 1. Lambert. de iure patronatus, lib. 2. 3. part. quæst. 5. princ. art. 4. num. 3. non est attendendus forus qui ad hæreditatem vocat.

46 Et inter cõsanguineos præfertur nominatus à testatore, l. cum ita, §. in fideicommisso, de legat. 2.

47 Et duobus nominatis præfertur primo nominatus ordine literæ, l. quoties, ff. de vsufruct. ibi: *Si quidem ita legatus fuerit Titio, & Meuio, potest dici prius Titio, deinde Meuio legatum datũ*, l. generaliter, §. quid ergo, ff. de fidei commiss. libertat. ibi: *Et fortassis, quis rectè dixerit, ordinem scripturæ sequendũ*, l. cum pater, §. à te peto, de leg. 2. ibi: *Non esse datam electionẽ, sed ordine scripturæ factam substitutione*, Gobeanus, lib. 1. lectio. c. 8. in fine, Negusantius de Phano de pignoribus, 2. part. 4. membro, num. 110. Ant. Gomez. 1. tom. c. 2. n. 4. vers. 2. facit Peralta, l. si quis in principio testamenti, nu. 155.

de

48 de leg.3.Nam primo nominatus,cẽsetur magis dilectus,l. Publius, §. 1. ff.de condit.& demonstr.Aym.cons. 161.n.5.Corneus cons.304.n. 14. vol. 3.Caldas de nominatione emphyteusim,quæst.10.nu.38.Mieres de maioratibus.1.part.quæst.2.nu 41.&. 2. part.in initio,nu.34. Cephalus cons. 46.nu.34.& 37.vol.1.Tiraq.de primo
49 gen.q.40.n.31.& 33.& 92.Molin.lib. 2.de primog.c.11.n.36.quod limita si appareret de contraria volũtate fundatoris,eo enim casu non esset attendendus ordo literæ,Bart.l.2.§.prius, nu. 7. ff. de vulgari,plures refert Peralta vbi supra,nu.158.& est tex.in.c. authoritate,de cõcessione præb.lib. 6.& cap.penult. de prebend. eo lib. nam voluntas testatoris seruãda est, licet recedatur à verbis,Tiberius Decianus,cons.3.nu.45.vol.1.l.3.§.conditio.ff.de adim.legat.ibi: *Sed melius*
50 *est sensum magis quã verba amplecti*.Regulariter tamen ordo scripturæ, vel nominationis titulum confert prælationis.Philip.Prob.in addictio. ad Ioan. Monach.in c. cũ cui, de præb. in 6.n.7.dominus Molina de Medrano(olim Indiarũ Senatus,& Cameræ hodie Supremi Castellæ,& meritissimè)in sua allegatione Viceregis extranei,in Regno de Aragon,n.83,

DE PRAEFERENDIS NObilibus in Capellanijs,& an licitum sit fundatori apponere cõditionem nobilitatis , & puritatis sanguinis, eiusq;probatione,in quo multa enucleãtur vtilia pro examine informationũ de genere admittendorum in Ecclesijs,& Collegijs,cõfraternitatibus,& alijs cõgregationibus,& officijs requirẽtib⁹ qualitatẽ sanguinis?

SVMARIVM.

1 *IN spiritualibus habetur ratio nobilitatis,& sic nobiles præferuntur in beneficijs,& num.10.*

2 *Licita est cõditio fundatoris, quod Capellanus eligendus sit ex nobili genere, vel purus à macula Iudæi, Mauri, & alijs similibus.*

3 *Sacrilegus iudicatur,qui disputat de factis Romanorum Põtificum & Regũ.*

4 *Expenduntur loca sacræ Scripturæ in confirmationem huius conditionis, qualitatis,sanguinis & statutorum.*

5 *Expenduntur alia loca sacræ Scripturæ pro facienda informatione qualitatis patris,& aui.*

6 *Inter ignotos & Neophitos quotidie inueniuntur viri insignes, & virtute præditi.*

7 *Melchisedech Rex Salen fuit Sacerdos Dei altissimi,qui protulit Abrahæ panẽ & vinum,& de eo inquit Paulus Apostolus,sine patre,sine matre,sine genealogia.*

8 *Euaristius Papa fuit ex patre Iudæo.*

9 *Non ita præsumitur pro moribus descendentium à Neophitis,quam ab alijs puri sanguinis.*

10 *Doctores communiter tenent licita esse statuta communitatum requirẽtia qualitatem sanguinis.*

11 *Cum longinquitate temporum origo nõ pateat in probatione generis,sufficit testimonium de auditu,etiã puro, & sine reditione rationis.*

12 *Intelligitur text. in cap.licet ex quadã, de testibus.*

13 *Declaratur consilium Ancharrani. 52. & consilium Alexan. 82.*

14 *Per testimonium de auditu probatur, quod quis descẽdat ex Iudæis,& Mauris,seu ex alijs infectis.*

15 *Probatio de auditu, vbi is contra quem datur est in contraria possessione, nihil operatur.*

16 *Auditus nihil probat, etiam in antiquis cōtra eum qui de præsenti possidet, quia repugnat præsens status.*

17 *Limita vt procedat respectu illius statuti in quo iam est admissus is cōtra quē habetur probatio de auditu, vel eius consanguinei ex illa parte, ex qua ei macula adscribitur.*

18 *Vno ex fratribus pronunciato nobili, cæteris hoc sufficit, & omnium eadem est causa, limita vt ibi.*

19 *Admissio alicuius tanquàm puri sanguinis in vno loco statuti non præiudicat alijs, licet aliqualem præsumptionem faciat.*

20 *Licet res inter alios acta, alijs non noceat, tamen aliquale præiuditium operatur.*

21 *Si quis fuerit declaratus puri sanguinis à Romano Pontifice, seu Rege in sententia cum causæ cognitione, non solum litigantibus, sed alijs præiudicabit.*

22 *Dicens se talem, debet probare se talem.*

23 *Qualitas quæ respicit habilitatem personæ, est probāda ab eo, & magis dicitur substantia, quàm qualitas.*

24 *In statutis Ecclesiarum, Collegiorum, & confraternitatum requirentiū qualitatem sanguinis, pars non producit testes, nec citatur ad eorum examinationem.*

25 *Probatio qualitatis sanguinis est habenda in loco originis.*

26 *Plus creditur vicinis, quàm extraneis.*

27 *Quilibet potest se submittere probationi imperfectè, & sic valet hæc probatio parte non citata.*

28 *Inualida probatio, consensu partis potest validari.*

29 *Valet pactum, quod stetur iuramento partis.*

30 *Prouisio hominis facit cessare legis prouisionem.*

31 *Si ex iuramento delato per pactū pars nimis præiudicaretur, poterit offerre, & dare probationem in contrarium.*

32 *Veritas semper vna est, & gestorum erroribus non immutatur.*

33 *Si quis nominauit certos patres seu auos poterit postea constito de errore alios nominare, vt de eorum genere fiat probatio, & num. 54.*

34 *Humiles frequenter ignorant suos ascēdentes.*

35 *Quoties res est in obscuro, est dandus fauor probationibus.*

36 *Dubia semper sumenda sunt in fauorē inquisiti.*

37 *Expositi sunt incapaces officiorum sanctæ Inquisitionis, Ecclesiarum, Collegiorum, & confraternitatum.*

38 *Qualitas requisita ab statuto, vel per conditionem, non sufficit quod adsit præsumptiuè.*

39 *Expositi in quibus statutis admittētur.*

40 *Statuta huiusmodi sunt iuri contraria, & sic restringenda.*

41 *Statuta tantum disponunt quantum loquuntur.*

42 *Quid erit si in loco originis non sit memoria ascendentia inquisiti.*

43 *Coniuncto probationum diuersorum locorum fit ad eruendam veritatem.*

44 *Pluribus concurrentibus diuersi generis resultat plena probatio.*

45 *Quid erit si in loco habitationis patris, & aui, inquisiti nesciatur, an sint naturales, & in loco quem inquisitus dixit esse originem ignoretur sua ascendentia, & numeris sequentibus.*

46 *Sola nominis similitudo, siue nominatio*

non

non sufficit ad confirmandam cuiusque originem, licèt aliquid operetur.

47 *Argumentum originis sumitur à nomine appellatiuo.*

48 *Habitatio, & nominatio, simul faciũt præsumere originem.*

49 *Denominatio sumitur à proximiori causa.*

50 *Quid si inquisitus eiusq; pater, aut auus fuerint bene reputati in loco habitationis, ignoretur tamen, an auus ibi natus fuerit, vel sit forensis, & numeris sequentibus.*

51 *Quilibet præsumitur esse illius ciuitatis, seu loci in quo inuenitur, nisi alienigenã esse probetur.*

52 *Qualitatem requisitam per statutum sufficit probare ea probatione, quam ius admitti casu difficili.*

53 *Præsumptiones iuris sunt liquidissimæ probationes, maximè vbi res est difficilis probationis.*

54 *Attenditur, quod verisimilius est, non obstante quacumque confessione in contrarium facta.*

55 *Probationes sunt arbitrariæ.*

56 *Qui de fama periclitatur, dicitur periclitari de vita.*

57 *In his probationibus rerum antiquarum scripturæ præualent testibus, licet enuntiatiuè loquantur.*

58 *Historiæ, & Chronicæ antiquæ præferuntur etiam testibus viuis.*

59 *Contrariorum eadem est disciplina.*

60 *Quid si sint plures testes deponentes inquisitum esse puri sanguinis, & pauci contrarium an per pauciores repellatur.*

61 *Pars negatiua fundatur iuribus dicentibus, quod per ampliores homines perfectissima veritas rebellatur, sed contrarium defendit author contra Ojeda, numeris sequentibus.*

62 *Commissarius deputatus per communitatem ad faciendam informationẽ prætendentis facit in locum partis, & sic pars videtur producere testes.*

63 *Discutitur an sit verum testem probare plene contra producentem, & resoluitur negatiuè, & numeris sequentibus.*

64 *Quando pars producit testes publicatos, quorum dicta sibi sunt nota probant contra producentem.*

65 *Si pars producit testes, vt examinẽtur, licet approbet personas tertium, non censetur approbare dicta.*

66 *Inquisitus in nostra specie, nõ cẽsetur approbare personas testiũ, quos Cõmissarius examinat, & sic potest cõtra eos opponere*

67 *Hispani sunt descendentes Gentilitiæ gentis.*

68 *Gentiles Hispaniæ receperunt fidẽ statim, quod Apostoli, & Discipuli prædicauerunt.*

69 *Hispani omnes reputantur Christiani veteres, cum potius sit sumenda coniectura à naturali totius Regni progenie, Gentilitiæ gentis, quàm à introclusa per aliquos conuersos ex Iudæis, & Mauris.*

70 *Causa naturalis accidentali præualet, cum earum inter se effectus pugnant.*

71 *In cognitione cuiuslibet rei non accidẽs, sed natura ipsa expectanda est.*

72 *Quando sunt testes deponẽtes inquisitum descendere ex Iudæis seu Mauris modo sufficientem rationem reddãnt sinistra opinio infertur inquisito, & sic non est integræ opinionis.*

73 *Bonus dicitur ex integra causa, malus ex quocumque defectu.*

74 *In causa nobilitatis vulgo, Hidalguia, statur maiori numero testiũ, & cũ nullus præsumatur natus cum qualitate nõ notatur per contrarios testes.*

75 Res

75 *Res iudicata pro veritate accipitur, & vincula sanguinis mutat.*

76 *Vt dicens alterum plebeium puniatur, requiritur scientia, nobilitatis, & dolus ex quo affirmans illum plebeium habet pro dicto præsumptionem iuris.*

77 *Appellans aliquem conuersum sola probatione dicti punitur, absq; eo, quòd iniuriatus contrarium probet, cum habeat præsumptionem, pro se, quod sit gentilitiæ gentis.*

78 *Alia ratio, quæ assignatur, vt per pauciores testes excludatur, inquisitus est, quod ij affirmant alij negant, quod ostēdit author numeris sequentibus.*

79 *Plus creditur duobus testibus affirmātibus quàm mille negantibus, & n. 82.*

80 *Negatiua non ita se offert sensui sicut affirmatiua.*

81 *Testis qui deponit de negatiua, quæ non cadit in sensum corporeum, nihil dicit cum remoueat sensum ab actu.*

82 *Testes deponentes contra inquisitum, affirmant vidisse, vel audiuisse, & sic nō remouent sensum ab actu.*

83 *Testes deponentes de negatiua, quæ cadit in sensum corporeum probant, vt si negatiua sit finita & coarctata loco, & tempore, rebus & personis, & ponitur exemplum in nostra specie.*

84 *Quando fundamentum intentionis alicuius consistit in negatiua, ipse eam probare debet.*

85 *Negans solutionem sibi factam, non tenetur probare.*

86 *Prætendentes admitti in locis, vbi adsunt dicta statuta, debent probare negatiuam (hoc est) non esse maculatos, tanquam fundamentum suæ intentionis, & talia statuta non comprehendunt pensionem habentes.*

87 *Appobatus tanquam purus sanguinis ad vnam præbendam, seu Capellaniā, si eam resignauerit, & postea vellit admitti ad eandem Capellaniam, seu præbendam, an debeat iterum probare?*

88 *Qui renuntiauit Capellaniæ, potest ex nouo titulo petere collationem illius.*

89 *Rei satis demonstratæ, aliquid declarationis addere frustra est.*

90 *Si inquisitus prætendens excludatur visis informationibus, quia non satisfacit requisitis per statutum potest petere, vt iterum fiat probatio suæ qualitatis, & quare.*

91 *Sententia lata in iudicio summario, nunquam præstat exceptionem rei iudicatæ.*

92 *Probatio facta à Commissario Capitulo Collegij, seu confraternitatis, licet non sit coram persona publica, fidem facit.*

93 *Scribæ confraternitatis creditur in rebus pertinentibus ad confraternitatem.*

94 *Commissarius nominatus à communitate ad faciendam inquisitionem qualitatum potest recusari.*

95 *An sufficiat qualitas priuilegiatiua, vt quis admittatur in his locis statutorum?*

96 *Expenditur pro parte affirmatiua, l. cum ex oratione, ff. de excusationibus tutorum.*

97 *Paria sunt inesse alicui qualitatem per naturam, ac inesse per priuilegium.*

98 *Quando casus verus & fictus sunt æquati, æquata est iuris dispositio.*

99 *Iussus contrahere cum nobili sub ammissione maioratus, adimplet si contrahat cum nobili ex priuilegio.*

100 *Paria sunt aliquem esse talem, vel haberi pro tali.*

101 *Æquiparatorum idem est iudicium.*

102 *Licet Princeps non possit tollere iura* san-

sanguinis, potest cōcedere ignobili, quòd gaudeat prærogatiuis nobilium legibus ciuilibus.

103 *Princeps, etsi sit sub pedibus iuris natū ralis, tamen est caput iuris ciuilis.*

104 *Nobiles ex priuilegio, an possint habe re insignia militaria, vulgo habitos?*

105 *Expenditur, l. 6. tit. 27. par. 1. pro præ dicta parte affirmatiua.*

106 *Verius est priuilegiatos non esse admit tendos ad officia Sanctæ Inquisitionis, nec ad insignia militaria, nec in Eccle- sijs, collegijs, seu confraternitatibus sta- tutorum, & numeris sequentibus.*

107 *Quando per statutum requiritur qua- litas, intelligitur de naturali, non ficta.*

108 *Licet excludatur casus fictus, admit- tetur tamen præsumptus.*

109 *Vbi vera causa requiritur ad substan tiam actus, non sufficit eam habere pro subsistente.*

110 *Spurij nati ex nobilibus parentibus, si legitimati fuerint, admittuntur in sta- tutis requirentibus nobilitatē sanguinis.*

111 *Res de facili reuertitur ad suam natu- ram.*

112 *Si in loco, vbi celebratur Capellania, non inueniātur habentes qualitatē san- guinis requisitam exteri querēdi sunt.*

113 *Et quid si fundator vocauerit origina rios, & numeris sequentibus.*

114 *Qualitas requisita, per verba negati- ua, est prius attendenda, quam requisi- ta verbis affirmatiuis.*

115 *Ex conditione fundatoris, sumitur con iectura voluntatis eius.*

116 *Nullus præsumitur abhorruisse à qua litate sua.*

117 *Si fundator fuerit originarius loci, vbi celebratur Capellania, & puri san guinis, sumitur coniectura voluntatis ex factis, & dictis per eum in vita.*

118 *Ex consuetudine cuiusque interpretā- tur eius gesta, & verba.*

119 *Christiani veteres, non possunt humi- les, & viles appellari, licet ex pauperi- bus parentibus nati fuerint cum eis pa- teant portæ dignitatum, quæ claudun- tur maculatis.*

120 *Ob paucitatem Clericorum admittū- tur non habentes qualitates requisitas à fundatore, secundum Spinum.*

121 *In officijs publicis ob penuriam nobi- lium, ignobiles admittuntur.*

122 *Examinatio informationum debet fieri secretè.*

123 *Cartulæ porrectæ secretè narrando aduersa de qualitatibus inquisiti, quid operentur.*

124 *Per scripta affixa Ecclesijs (vulgo Sambenitos) fit probatio contra inqui- situm.*

125 *Ædes committentium delictum læsæ maiestatis humanæ, deuastantur; & aratro inducto, sale asperguntur, & de origine & ratione.*

126 *Nomina punitorum ob crimen hære- sis, & qualitas delictorum adscribūtur & ponuntur affixa in Ecclesijs, in lin- teaminibus (vulgo Sambenitos.)*

127. *Longe peius est offendere æternam, quàm temporalem maiestatem.*

128 *Delicta læsæ Maiestatis diuinæ, & hu manæ, æquiparantur, quoad pœnam.*

129 *Linteamina, (vulgo Sambenitos) fe- renda cum Cruce; quare dentur hære- ticis reconciliatis, & ibi de media Cru ce, & quibus apponatur.*

130 *Quando pœnitentes sint iurisdictionis Inquisitorum.*

131 *Nomen maternum assumentes, non omnino sunt reprehendendi.*

132 *Nobilitas patris per matris nobilitatē fit illustrior, splendidior, & clarior: con*

gruit

gruit tamen filio nomine paterno appellari.

133 *Nomen & cognomen mutare potest quis ad libitum, modo fiat sine fraude.*

134 *Nomen nobilium, non possunt sibi assumere maculati, ne confundatur eorum descendentia in nobilium praiudicium, idem de armis.*

135 *Ex malo nomine sinistra suspitio infertur.*

136 *Qualitas cognoscitur ex nomine.*

137 *Vilitas arguitur ex nomine.*

138 *Nomen bonum, bonā affert opinionē.*

139 *Nomen proprium, non sufficit ad probandam identitatem personæ, sed requiruntur duæ demonstrationes.*

140 *Indi & Æthiopes recenter conuersi ex Gentilibus, an sint admittendi in locis statutorum?*

141 *Statutum inhabilitans filios, & descendentes hæreticorum reconciliatorū, an comprehendat filios, & descendentes eorum, qui sua sponte (absque accusatione, & inquisitione) reconciliati fuere tempore gratiæ:*

142 *Testis interrogatus de auditu, & fama, tenetur respondere, & dicere, quod à quocumque audierit, & si sibi videatur non esse famam.*

CAPVT IIII.

1 NObilis etiā cæteris paribus præferri debet, in spiritualibus enim habetur ratio nobilitatis, gl. in c. vlt. verb. nobilitati, de pœnis, vbi quod præferuntur in beneficijs, per. c. nō satis, vers. itē cōsideranda est. 86. distinctione, glo. in l. societas cōtrahitur, vbi DD. qui illā notant, ff. pro socio, quæ tenet, quòd ad adipiscendos Canonicatus æquiparantur nobiles, & literati, & sic nobilitas est causa prælationis in beneficijs, gl. verb. generis claritatē in extrauaganti execrabilis, de præbēdis, inter Ioan. 22. tradit plures referens Tiraq. de nobilitate, c. 20. n. 10. & 11. & plura cōgerit Ceuall. q. 393. n. 32. cū seqq. & quod nobilitas sanguinis in spiritualibus, & beneficijs sit cōsiderāda, tradit Felin. c. cum adeò, n. 6. de rescript. Cabedus decis. 73. p. 2. n. 8

Ex quo infero licitā esse cōditionē, quòd Capellanus presentandus,
2 seu eligēdus sit ex nobili genere, vel purus à macula Iudæi, & Mauri, vel alijs similibus, & licet hoc tā notoriè sit verū, & rationi cōsentaneū, vt nō egeat comprobatione iuuatur, ex eo quod Romani Pontifices multis abhinc annis assueuere cōcedere Bullas, cōfirmādo statuta Ecclesiarū Cathedraliū, Collegiorū Cōfraternitatū, quibus ordinatur, ne admittātur ad præbēdas & collegiaturas, nec in cōfratres, nisi qui fuerint puri sāguinis, & seruātur à sacra Rota, vt videre est decis. 120. 3. p. lib. 2. & 259. & 328 & 492. 3. p. lib. 3. in nouissimis. Quis tamē tā sacrilegus erit, qui de his factis Sāctorū Patruū audeat disputa-
3 re instar sacrilegij, hoc iudicatur à Iurecōsulto, l. 2. C. de crimine sacrilegij, Roxas de successionib. c. 23. n. 67 Mieres de maio. 4. p. q. 1. n. 9. Aymon de antiquit. 1. p. in princ. n. 38. & cōs. 293. n. 3. & Hispaniæ adest lex Regia. 22. tit. 7. lib. 1. Recop. quæ huiusmodi statuta cōfirmat, & seruari iubet, & vltra authoritatē cōfirmationis statutorū licitā esse conditionē generis monstrauimus multis sacræ Scripturæ (tum veteris, tum noui testamēti) authoritatibus.

4 Et in primis habetur Tobiæ, c. 5. Tobiam

biam

biã seniorem inquisisse de generatione,& ascendentia iuuenis, vt filium eius comitaretur (ignorabat esse Angelum) ibi: *Rogo te indica mihi, de qua domo? aut de qua tribu es? cui Raphael Angelus dixit: Genus quæris mercenarij, an ipsum mercenarium, qui cum filio eat? sed ne forte solicitum te redam, ego sum Azarias Annaniæ magni filius: & Tobias respõdit: De magno genere es tu, sed peto ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum,* (aduertant ergo scrutantes generationes alienas, quòd irascuntur cõtra eos homines,& odio persequũtur illos: ideo Tobias rogauit Iuuenẽ ne irasceretur.) Et reg.1.c.17.ad finẽ legitur de inquisitione, quã Saul Rex fecit de genere,& stirpe Dauidis, qui futurus erat eius gener, vt cõstat ex tx.ibi: *Eo autẽ tẽpore quo viderat Saul Dauid egrediẽtẽ cõtra Philistæũ ait ad Abner Principẽ militiæ, de qua stirpe descẽdit hic adolescens? dixit Abner: Viuit anima tua Rex si noui, & ait Rex interrogatu cuius filius sit iste puer, cũque egressus Dauid percusso Philistæo, tulit cũ Abner, & introduxit corã Saul caput Philistæi habẽtẽ in manu sua, & ait ad eũ Saul, de qua progenie es adolescẽs? Dixitque Dauid filius serui tui Isai Bethlehemitæ ego sum.* Vides ergo diligentẽ inquisitionem factam de genere à Rege, quia nõ quieuit eius animus adusque sciuit: sed & prius Abraham sumopere curauit, quòd mater suorum nepotũ nõ esset de genere Chananeorũ, sed ex cognatione sua mittens seruum iureiurando adstrictum in Mesopotamiam pro nuru, vt legitur Genesis 24. ex nu.1.

Præterea, secundo Esdræ, c.13. habetur lectũ fuisse in volumine Moyse audiente populo, quod Ammonites,& Mohabites non intrarent in Ecclesiam Dei in æternum, eo quod non occurrerint filijs Israel cum pane,& aqua. Et statim subdit Scriptura: *Factum est autem cum audiuissent legẽ, separauerũt omnẽ alienigenã ab Israel.*

5 Et multis sacræ Scripturæ locis, cum fit mentio insignium personarũ, quas Deus dabat populo ad tuitionem, fit nominatio parentum,& præcipue patris,& aui, vt Iudicum, c.3. ibi: *Et postea clamauerunt ad Dominum, qui suscitauit eis Saluatorem vocabulo Aod filium Gera, filij gemini, qui vtraq; manu pro dextera, vtebatur,* & Iudith.c.8. ibi: *Iudith vidua, quæ erat Merari filij Ioseph & cæterorum, qui enumerantur ascendentes,* & Iudicum.c.4. ibi: *Quæ misit, & vocauit Barac filium Abinoem decedens in Neophali, dixitque ad eum: Precipit tibi Dominus Deus Israel, vade, & duc exercitum, &c.* & de alijs insignibus viris,& Prophetis, quorum parentes referuntur videre poteris Iudith, c.6. ibi: *Ocias filius Michea de Tribu Simeõ, & Cabria filius Gothoniel, & Charmis filius Mechiæ,* Isaias, c.1. & Hieremias, c.1. & est mirabile,& notatu dignissimũ, quod quãdo Christus Redẽptor noster promisit Petro claues Regni cœlorum nominatim,& super eum Ecclesiam edificaturum expressit Simonem,& Patrẽ eius, vt cõstat Matthei 16. & itidem postea cũ tradidit eidem Petro plenissimam potestatẽ nominauit expressè Petrum & Patrem eius Ioannis vlt.

Et Paulus ad impositionẽ manuũ suarũ in Timotheũ considerauit, quod eius parentes fuerunt firmes in Fide, vt cõstat.2.ad Timotheũ.c.1.ibi: *Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in*

te.

te non ficta, quæ & habitauit primū in auia tua Loida, et matre tua Eunica, certus sum autē, quod & in te propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiā Dei, quæ est in te per impositionem manuū mearum: & quòd Diuus Paulus ad hoc considerationē habuerit, colligitur ex eo quod ipse refert fidei Timothei, & matris, & auiæ, qui prius 1. Corintiorum, c. 3. prohibuerat Neophitū eligi in Episcopū, ne forte, (vt ipse inquit) elatus in iudicium incidat diaboli: minus enim præsumitur de constantia Neophitorum.

Quare in Republica Platonis ad Sacerdotium talis assumi consueuit, qui ex munda progenie, & fides in religione parentibus nasceretur, vt docet Plato. dialogo 6. de legibus, in illis verbis, & quæ ad Sacerdotū creationem attinent Deo committenda sunt, vtquēadmodum ille placet, ita diuina fortuna cui tributum id sit fortes ferat, in eorum autem qui sortis suffragium assecuti sunt, examinatione ille est comprobandus qui integer sit, atque legitimus deinde à domo, quam maximè munda expers, quoque fœdis omniumque huiusmodi, quæ aduersus diuinam rē committuntur, cuius, & pater, materque similiter vixerint, & Ioseph. libr. 1. contra Apionem circa principium, pagina 3. ita inquit, sed quatenus etiam genus Sacerdotum sine permixtione, purumque consisteret prouiderunt: opportet enim eum, qui Sacerdotium habiturus est eiusdem gentis nasci muliere, & genus per antiquam lineam, & multis testibus approbare.

6 Absit tamen à me intelligere, & ab omni bono iudicio, quod filij nati ex ignotis parentibus, seu alij descendentes ex genere Neophitorum sint virtutis fidei & charitatis incapaces, cū quotidie videamus ex eis viros insignes virtute prædi tos, & legatur Ezechielis, c. 18. *Filius non portauit iniquitatē patris*, ignorat quis, quod Melchisedech Rex Salen fuit Sacerdos Dei altissimi, qui protulit Abrahæ panē & vinū, de quo legitur Genesi. c. 14. & Psalm. 109. & de eo inquit Diuus Paulus ad Hebreos, c 7. *Sine patre, sine matre, sine genealogia*, & in Martinian. Sanct. Patruum legitur de Euaristio Papa, qui erat ex patre Iudæo, refert Montaluus, l. 2. verbo, *Tornadizo*, titul. 3. lib. 4 fori. Nam optimum est, esse virtute præditum, quamuis ex vilibus parentibus natus. Et est miserum aliorū incumbere fame, iuxta illud Iuuenalis Sat. 8.

Malo pater tibi sit, Thersite, dummodo tu sis.
Æccidæ similis, vulcaniaque arma capessas.
Quam te Thirsite similem producat Achilles.
Miserum est aliorum incumbere fame.

Et cōducit illud Claudiani de quarto Honorij Aug. consulatu.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi.
Vix ea nostra voco.

Et est text. in c. nunquam 56. distinctione, in fine, in illis verbis: *Non est omnino, nec de virtute, nec de vitio parentū, aut laudādus aliquis, aut culpandus nemo inde verè, aut obscurus, aut clarus est.* Et iterū inquit: *Ille magis resplēdet qui ex parentibus à virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis*, vbi

Car-

Cardinalis Turrecremata, n. 2. refert diuũ Hieronymum dicentem, summam nobilitatem esse clarere virtutibus. Et illud Iuuenalis.

Nobilitas sola est, atque vnica virtus, quæ moribus ornat.

Et facit l. 6. tit. 9. p. 2. ibi: *E nobles son llamados en dos maneras, o por linage, ò por bondad, e como quier q̃ el linage es noble cosa, la bondad passa e vence*, vbi Greg. verbo, *Bondad*, & l. 12. in fine, tit. 21. p. 2. & facit illud Ouidij 1. de Ponto:

Si modo non cẽsus, nec clarũ nomẽ auorũ,
Sed probitas magnos, ingeniumq; facit.
Virtute decet, non sanguine niti.

Sic text. in c. illud 40. distinct. ait illud autem animaduerte, quia extra paradisum vir factus est melior inuenitur, & mulier intra paradisum inferior, vt aduertas quod non loci, nõ generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. & c. venerabilis 27. vers. nos igitur d̃ præbendis, ibi: *Attendentes quod nõ generis, sed virtutum nobilitas vita, quæ honestas gratũ Deo faciunt, & idoneũ seruitorẽ ad cuius regimen nõ multos secũdũ carnẽ nobiles, & potẽtes elegit, sed ignobiles.* Nam; vt inquit Ps. 29. *Quæ vtilitas in sanguine*
9 *meo dũ descendo in corruptionẽ.* Sed dico iterum, quòd non ita præsumitur pro descendẽtibus à Neophitis, & infectis, pro quo faciunt plura, quæ tradit Ojeda de incõpatibilitate beneficiorũ, 1. p. c. 23. nu. 74. vbi optimè, & Casaneus in Cathalogo gloriæ mundi, 11. p. cõsiderat. 25. Otalora de nobilit. 2. p. 3. princ. c. 6. nu. 16. Tiraq. de nobilit. c. 20. nu. 21. & 22. quæ afferunt ad probãdũ, quod filij & descẽdentes solent assimilari parentibus. Et facit illud Horat. lib. 4. carminũ,

Fortes creantur, fortibus & bonis.
Est in iuuencis, est in equis patrum.
Virtus nec imbellem feroces.
Progenerant Aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam.
Rectique cultus pectora roborant.
Vtcumque defecere mores.
Decorant bene nata culpæ.

Nã reliquiæ status præcedentis multum influunt & operãtur, Peregrin. consi. 10. vol. 3. l. quod si nolit, §. qui mãcipia, ff. de ædilitio ædict. ibi: *Præsumptũ enim est quosdã bonos esse, qui nationis sunt non infamatæ quosdã malos videri, quia ex ea natione sunt, quæ magis infamis est*, vbi gloss. verbo, non infamatæ, quod sæpè solet filius similis esse patri, & Gregorius, l. 7. titul. 18. part. 2. verbo, *nin vengan de linage*, & conducit text. in l. 2. §. quæ omnia, ibi, (vir ab antiqua stirpe) C. de veteri, iure enucleãdo. Est enim perfectior nobilitas, quo antiquior, l. 1. ibi, natales antiquo, C. de iure aureorũ anulorũ, & l. 1. ff. de censibus, ibi: *Nobilis regionibus serie seculorum antiquissima*, Ioan. Garc. de nobil. glo. 6. §. 2. num. 27.

10 Licita ergo erit conditio, ne admittantur ad Capellaniam infecti macula, ita tradit Nauarr. in manuali, cap. 27. nu. 205. Ojeda de incompatibi. beneficiorum, c. 21. numer. 153. vbi ponit hęc verba: *Tandem omnes pij ac Catholici Doctores, tam iuris diuini, quàm humani professores, nostræ tempestatis communiter censet præfatã statuta, æqua, & iustissima esse, atquè omninò defendenda, & ita tenendum*; & Otalora de nobilitate 2. part. 3. principa. cap. 7. num. 26. dum loquitur de Neophitis inquit: *Quare Sanctè & iustè colle-*

collegiorum constitutionibus excluduntur, & Salcedo in practica criminali, ca. 23.num. 14. Neque obstat text. in c. venerabilis 37. de prębēdis, ibi enim non adderat statutum; sed consuetudo non admittendo in prębendas, & canonicatus, nisi nobiles, & illustres vtroque parente, quæ tanquam iuri contraria non fuit seruata, ne vinceret ius Cōmune, l.2.C. quæ sit longa consuetudo, statuta autem Romanus Pontifex seruari iubet, cap.1. de constit. lib.6. vt de statutis qualitatis generis videre est in summa constitutionum Romanorum Pontificū, constitutione 26. quæ est Gregorij 13. & in Bullario, bulla 68. eiusdem Gregorij, & conducit Concilium Tridentinum, sess. 22. de reformatione, c.4. in fine, ibi: *Nec alijs in posterum fiat prouisio, nisi ijs, qui iam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscātur aliter irrita sit prouisio.*

11 Sed quia perdificile est probare cum longinquitate temporū, origo non pateat, vt in cap. longinquitate. 12. quæst.2 breuiter libet huic inferere, quòd in his sufficit probatio de auditu, quæ in antiquis ad generis probationem admittitur, c. licet ex quadam, de testibus, etiam quod testes sint de auditu puro, nec reddant rationem, nec dicant à quibus audierint, tradit Cephalus, cōs.137. n.45. Ant. Petra de fideicōm. quæst. 11.n.505. Barnabas Cornazanus decis.44.n.10. in antiquis enim leuiores sufficiunt probationes, Aymon, de antiquitate, §. viso de fama, n.30. & 36. & 37. Cornazanus, decis.49. nu.1. & sic filatio, & parentela, probatur per auditum, c. de parentela, el 1.35. quæst.6. & facit, l.8. tit.11. libr.2. Recopil. ibi: *Pero si el aguelo ouiere seydo tā antiguo, que los testigos no le pudieron conocer, que a lo menos depongān dēl de oydas*, quam ponderat Couarr. practicarum, quæst. 21. nu.7. Cabedus decis.73. num.16. vbi quod ad probatiōnem qualitatis auorum auditus plenè probat, & alios refert, & quod in antiquis sufficiat probatio d̄ auditu; probat text. in l. si arbiter, ff. de probatio. & in probatione generis, tradit plures referēs Mascard. de probatio. concl.410. ex nu. 1. plures refert

12 Ioannes Garc. de nobilit. glo. 18. §. 11. num.1. & vbi late de probatione parentelæ, & de cap. licet ex quadam, de testibus, & eius intellectu, vt solum requirātur illæ distinctiones, & supputationes graduum, & illa tam anxia, & exacta inquisitio quando agitur de probanda cōsanguinitate intra quartum gradū ad dissolutionē matrimonij, qui intellectus sumitur à traditis per Alex. d. cons.8. num.2. vers. Præterea dictus, vol.1. quem nō retulit Ioannes Garcia, & eundem intellectum, tradit nouissimè Gabedo, decis.73.2.p. nu.13. nam fauor liberorum induci, ne faciliter dissoluantur matrimonia, l. consensu in principio, C. de repudijs.

Neq; obstat consilium Ancharr. 52. quia loquitur in statuto odioso iubēte dare fideiussionē de nō offendendo pro se, & cognatis, & ita inquit necessarium esse probare gradū distinctū intra illū gradū ne cōpellatur, quis dare fideiussionē in infinitum pro omnibus suæ generationis.

13 Neq; obstat consiliū Alex. 81. nā loquitur in statuto, quo cōsāguinei, vsque

vsque ad certum gradũ compellun-
tur cõpromittere causas, atq; ita te-
stes debent distinguere gradus, vt in
c. licet ex quadã, vt dicit ibi Alex. n.
2. vers. Præterea, sic etiã intelligitur
consilium Decij 321. & quod tradit
Tiraquel. de retract. linag. §. 11. glo.
1. num. 9. & §. 1. glos. 16.

14 Et redeundo ad id, à quo digressi
fuimus, dico, quòd per testimonium
de auditu probatur, quòd quis descẽ
dat ex Iudęis, vel Mauris, seu alijs in-
fectis; tradit Martin. Nauar. cons. 6.
tit. de hęretic. Ojeda de incõpatibili
tat. beneficior. 1. part. c. 23. & optimè
Franc. Aret. in consi 37. Alphonsus à
Castr. lib. 1. de iusta hęret. punitione,
cap. 7. Auenda. in dictio. verbo, *Iu-
dios*, versic. & descendentia, de gene-
re Iudæorum, Ioann. Guterreus lib.
3. practicar. quæst. 14. num. 17. Azeue
dus in rubri. tit. 2. *De los hijosdalgo*, lib.
6. Recopil. & sic testis interrogatus
de auditu & fama tenetur responde-
re, cùm natura huius probationis
hoc desideret, de quo nu. fin.

15 Hæc tamen probatio de auditu &
fama, quod quis descẽdat ex Iudęis,
vel alijs infectis, solùm procedit vbi
nihil est in cõtrarium, per quod debi
litetur: nã si is contra quẽ talis pro-
batio habetur, est in contraria posses
sione; vt quia est admissus in sancto
Officio pro officiali, vel in aliqua Ec
clesia, Collegio, seu cõfraternitate,
vbi nõ admittuntur, nisi qui sunt pu
ri sanguinis, vulgò, *Christianos viejos*,
& probata ea qualitate, tunc corruit
probatio de auditu, vt traditur deci-
sione Rotæ Romanæ 176. nu. 6. & 7.
in nouissimis.

16 Pro quo facit, quòd auditus nihil
probat in antiquis cõtra eum, qui de
pręsenti possidet, quia repugnat præ
sens status, vt ex Abbate, Ripa, Tho-
bia Nonio, tradit Ioan. Garc. de no-
bilitat. glos. 18. num. 10.

17 Quod tamen ego limitarẽ, vt pro
cedat respectu illius statuti, in quo iã
est admissus is, contra quem habetur
probatio de auditu, vel eius cõsagui
nei ex illa parte, ex qua ei macula ad
scribitur, in eo enim procedit ratio
possessionis, in qua est, respectu ta-
men aliorum locorũ, in quibus adest
statutum, nõ sufficit, quod in alio lo-
co statuti sit approbata eius genera-
tio pro pura, cùm res inter alios actæ
alijs nõ noceãt, vt in rubro, & nigro,
C. res inter alios actas: nã potest ha-
beri alia probatio, pro quo adduco
gloss. final. c. dilecto, *El grande*, de prę
bendis, vbi quod duo fratres, ex eo-
dem patre, eademq; matre cõtraxe-
runt matrimoniũ cum duabus soro-
ribus, ex eodẽ patre, eademq; matre
natis fuit lata sentẽtia contra matri-
moniũ inter vnum virũ, & eius vxo-
rẽ propter cõsanguinitatẽ: & quæri-
tur an hęc sentẽtia præiudicet alteri
fratri, & eius vxori, qui non fuerunt
in lite, & respõdetur, quòd non facit
eis præiudiciũ, & hoc est verũ, licèt
si nõ afferret sentẽtia pręiudiciũ, sed
cõmodum prodesset, vt in l. si quis li
beros, C. de naturalib. liber. ibi: *Et si
vni ex multis filijs testimonium quolibet e x
prædictis modus præbuerit cæteris ex eadem
muliere natis ad legitima iura sufficiet*. At

18 que ita vno ex fratribus pronuntia-
to nobili ceteris hoc sufficit, Grego.
l. 7. tit. 15. p. 4. verb. *Los otros hermanos*,
de quo Cotta verb. vasallus, pag. mi
hi, 804. quod intellige, si super iurè

reali sanguinis pronuncietur, Ioan. Garc. de nobilit. gl. 6. n. 48. vbi refert Otalorã, faciliùs enim res inter alios actę alijs prosunt, quã noceãt, vt di-
19 cit Aymõ cons. 206. Ex dictis sequitur, quòd admissio alicuius tãquã puri sanguinis facta in vno loco statuti, nõ præiudicauit alio loco, scilicèt cõfraternitati, seu collegio, de cuius prępudicio tractatur, cũ potest esse, quod probatio generis fuerit negligenter facta ab informãte, & sua negligẽtia sibi, & nõ alijs debet esse damnosa, iuxta iuris principiũ, agitur enim de magno prępudicio. nã si admittitur aliquis infectus macula, non potest articulari, quod est puri sãguinis (vulgo, *Christiano viejo*) quia sit collega, seu cõfrater illius Collegij, seu cõfraternitatis, cũ nõ probet hoc esse, quod ab hòc contingit abesse vulgata, l. neq; natales, C. de probatio. non tamẽ desinit facere aliqualẽ pręsumptionem, vt sic hæc probatio puritatis facta in vno statuto, noceat aliqualiter cõmunitati alterius statuti, volẽtis excludere admissum in alio statuto eiusdẽ qualitatis, cũ per
20 res inter alios actas alijs aliquale pręiudicium gereretur, glo. l. si duo patroni, verb. habitaturũ, ff. de iure iurand. Aymon de antiquit. 1. p. §. propositum nostrum, nu. 29. & §. viso, de fama, nu. 28. & 2. p. in princip. nu. 44. Puteus decis. 113. Vincẽt. d Franchis decis. 261. nu. 6. Couar. practic. quęst. 13. nu. 4. Anton. Gabr. lib. 2. conclus. tit. de citatio. concl. 1. nu. 402. Tiraq. tit. res inter alios actas, limitatio. 19. Burgos de Paz cõs. 50. nu. 7. quemadmodum probationes corã incõpetẽti iudice prosunt aliquid coram cõpetenti, Bart. l. 2. C. de naufra. lib. 11. Ioan. Garcia de nobilit. glo. 1. nu. 50.
21 Si tamẽ declaratio, quòd quis sit puri sanguinis, vulgo, *Christiano viejo*, sit facta à Romano Põtifice, seu Rege in sentẽtia cum causę cognitione non solùm præiudicauit litigãtibus, sed & alijs, vt de Papa est tex. in c. in causis, de re iudic. & de Imperatore, seu Rege, vel alio non recognoscente superiorem, est text. in l. fin. vbi omnes, C. de legib. Curtius Iunior cons. 60. num. 7.

Diuersimodè tamen admittitur hæc probatio: nã licèt dicẽs se talem
22 debeat probare, l. non ignorat, C. qui accusar. non poss. l. cum te, C. de probatio. quia qualitas quę respicit habilitatem personæ, est probanda ab eo, & magis dicitur substãtia, quàm
23 qualitas, Valascus consultation. 74. nu. 9. & agens, vt talis debet probare se talem, Decius cons. 75. nu. 5. Aymon cons. 322. num. 4. Iosephus Ludouic. decis. Lucens. 2. nu. 11. Rolandus cons. 3. num. 42. vol. 1. & cons. 63. num. 12. eod. vol. Mascard. de probatio. conclus. 1289. & Papianus l. 1. ff. de probatio. ponit hęc verba: *Quoties quæreretur genus, vel gentem quis habere, necne eum probare oportet*, quẽ textum dicit elegantem Menesius, l. ędibus, num. 5. C. de seruitutib. & plura circa eius decisionem adducit Tiraq. de nobilit. cap. 10. nu. 13. & sic in causis Capellaniarium, vbi sit requisita qualitas puri sanguinis, qui vult cõsequi Capellaniã debebit probare, & ipse ad id testes producere. Secus ta-
24 mẽ est in statutis Ecclesiarum, collegiorum, & cõfraternitatum requirẽtium eã qualitatẽ. Nã tunc pars non produ-

producit testes, nec citatur ad eorũ examinationẽ, prout aliàs requiritur c. in nomine Dñi, de testib. Imò communitas nominat cómissarium, qui eos quęrat, & recipiat in loco originis,
25 nis, vbi meliùs scire possunt qualitates admittẽdi. c. postquã. 3. de electio. ibi: *Cuius vita, vel actus, qui melius possũt, vbi est conuersatus cognosci, inquirantur ibidem*, & l. 1. §. flumẽ, ff. de fluminib. ibi: *Existimatione circũcolentiũ*, & l. filiũ eum diffinimus, in fine. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. ibi: *Hunc qui in domo natus est, licèt vicinis scientibus filiũ non esse*, l. si vicinis. C. de nuptijs. cap. transmissæ, qui filij sint legiti. Cabedus decis. 73. nu. 11. vbi intelligit de vicinis, eodem loco cohabitãtibus.

Plus enim creditur vicinis, quàm
26 extraneis. Rebuf. tit. de reprobatio. testiũ. n. 125. vers. Decimoquartò, & sic probatio est faciẽda in loco originis, vbi verisimiliter scietur, an sit infectus macula, pretendẽs admitti in statuto, & ad eundẽ modũ, ad probãdã consanguinitatẽ, & filiationem, in his informationibus admittuntur cósanguinei, quia meliùs veritatem sciũt. c. cósanguineos. c. notificamus 35. q. 6. c. tua, de spons. c. videtur, vbi Anton. & Abb. qui matri accus. poss. plures refert Cabedus decis. 73. num. non tamen eis creditur super qualitate, ex quo ex dicto resultaret eis commodum, iuxta doctrinam Bart. l. deferre, ff. de iure fisci.

Et si quęras, quomodò hęc proba
27 tio admittitur, & pręiudicat inquisito prætẽdẽti, respódeo, hoc esse, quia ipse se submittit, prout potest se submittere probationi imperfectę, l. fin. C. de fideicom. l. Theopompus. ff. de dote prælegat. & quia possunt partes cóuenire, quod stetur probationi imperfectæ, tradit Innocen. c. cum causa, de testib. Bald. l. fin. C. de probationib. Alex. l. Titia diuortium, in nu. 14. in princip. ff. soluto matrimo. Ias. l. admonendi, in num. 101. ff. de iure iurando, refert, & sequitur Aymon cons. 206. num. 19. & cons. 10. nu. fin. & Ludouic. conclu. 70. versi. nihilominus communis sententia, vbi de-
28 clarat, & inualida probatio partis consensu validari potest, Romanus cons. 104. nu. fin. versi. clarum, Hippolytus in rubric. de probatio. nu. 178. & l. 1. §. ad quęstionem, num. 28. ff. de quęstion. Auendañus de exequend. mandat. 2. part. c. 29. nu. 5. vbi quod valet pactũ, quod stetur dicto vnius, per l. generaliter, C. de reb. creditis, & dicit cómunem esse opinionem,
29 & sic potest quis cóuenire, quod stetur iuramento partis, Couar. libr. 2. variar. cap. 13. nu. 1. vbi de magis cómuni testatur, & talis cóuentio executioni mãtur. Parlador. lib. 2. rerum quotid. c. fin. 1. p. §. 12. nu. 37. licet tutor, vel Ecclesię, seu reipublicæ administrator nequeat facere, Plotus de in litem iurãd. §. 48. nu. 5. & 6. vbi de alijs, in suo tamẽ potest, quia pro-
30 uisio hominis facit cessare legis prouisionem, l. final. C. de pactis conuentis.

Vnum semper tene menti, quòd
31 si per pactum quis se subijciat iuramento, seu declarationi alicuius, & sit exequendum pactum, vt modò diximus: si tamen pars nimis præiudicaretur, potest offerre, & dare probationẽ in contrariũ, & est admittenda. Ita singulariter tradit Ias. §. sed

iste, nu. 95. instit. de actionib. & Plotus dict. §. 48. nu. 3.

32 Veritas enim semper vna est, & gestorum erroribus nō immutatur, l. assumptio, in princip. ff. ad municipalem, Socinus Iunior cons. 3. nu. 16. & 17. vol. 2. & dicitur mater iustitiæ, & est iustum iudicium, quod sequitur veritatem, Bald. l. Libertini, ff. de statu hominum, Ioseph. Ludoui. decis. Lucens. 44. nu. 51. & seqq.

33 Ex quo infero ad nostrum propositum, quòd si quis nominauerit certos patres, seu auos, poterit postea, cōstito de errore, alios nominare, vt de eorū genere fiat probatio, nec prę iudicat assertio prius facta diuersorū auorū. argum. l. interrogatā, C. de liberal. caus. Et si dicas, quòd ille text. loquitur in causa libertatis, dico, qđ etiā extra libertatis causam, & in probanda consanguinitate & filiatione habet locum, quod assertio cōtraria non prçiudicet veritati, l. Imperatores, §. mulier, ff. de probatio. etiamsi assertio esset sciēter facta, vt per d. l. Imperatores, tenet Ludouī. decis. Lucens. 44. n. 54.

34 Humiles namq; personę frequēter ignorant suos ascendētes, licèt sint puri sanguinis, cū suæ vitæ humilitas eos ignotos faciat, & quia viuunt sine offendiculo, de quibus dicit Horatius li. 1. epist. ad Cęuā.

Nec vixit male qui natus moriensquè fefellit,

Hoc est, quòd nec natiuitas, nec mors venit in notitiā hominum, & multoties filij remanent paruuli & infantes, & trāsferuntur de vno loco ad aliū, vnde prouenit eis ignorātia suorū ascendētium, l. vxorē, ff. de manumi. testam. & sic nimirum si nominando eos errent, & per nostrum affirmare, vel negare veritas non immutatur, l. assumptio, in princ. ff. ad

35 municipal. Et quoties res est in obscuro, est dādus fauor probationibus, l. curent. ff. de testib. l. 2. & sequent. ff. de itiner. actuquè priuato, per quæ & alia iura, quæ allegat, tradit Aymon consi. 207. num. 9. & cons. 202. num. 29.

36 Et dubia semper sumenda sunt in fauorem inquisiti, argum. c. Estote misericordes, de reg. iur. licèt si ita dubia sit ascendētia, vt non sciatur, nec clarescat probationibus, cùm deficiat qualitas, est repellendus, ex quo infero, quòd expositi, qui patrē mōstrare non possunt, vt in l. vulgò con

37 cepti, ff. de statu hominis, sunt incapaces officiorum sanctæ Inquisitionis, Ecclesiarū, Collegiorum, & confraternitatū statuti, quia licèt in dubio boni præsumantur, notatur per glo. verb. per rerum naturam, in fin. c. bonæ memoriæ. 23. de electio. Hęc præsumptio nihil operatur, quando

38 qualitas ab statuto requiritur, nisi probetur, quia nō sufficit, quòd qualitas adsit prę sumptiuè, Marsilis. l. si quis, nec quæstio. nu. 130. & seqq. ff. de quæstio. quē videas Aymon Crauet. cōs. 225. & de antiquita. sectio. 1. nu. 38. Rolan. cons. 8. nu. 56. vol. 1. vbi plures refert Tiber. Decianus consil. 23. nume. 23. vol. 1. Auendaños in dictionario, verb. *Costumbre*, versic. item aliud, & libr. 1. de exequendis mandatis, cap. 6. num. 7. Matienço l. 1. tit. 4. lib. 5. Recopilat. glos. 9. nu. 12. Baptist. Laderchius cōs. 12. n. 1. alios refert Brunorus à Sole in cōpendio, verbo, qualitas requisita à lege, & quan-

quādo probatio per modū conditionis requiritur, nō sufficit presumptiua, l. Lutius, vbi Bart. ff. de conditio. & demonstrat. Decius cons. 11. nu. 19.

39 Vnum tamen verum est, quòd si per statutū solū requiratur, quòd nō descendāt ex Iudęis, vel Mauris, vel sint alia macula infecti, vt quia dicat nō admittātur Neophiti siue macula

40 infecti, tūc admittētur expositi. Nā cū sit statutum contrarium iuri. c. eā te, de rescript. est restringendū, vt diximus. c. 7. n. 32. & nō debet extendi vltra illud, quod exprimitur, l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrim. & cùm non reperiatur in expositis macula, quā statutū excludit, sunt admittendi, quia statuta tantū disponunt quā

41 tū loquuntur. Bald. l. testamentū nō ideò, in fin. C. de testam. Ias. cōs. 50. n. 2. Aymon cons. 25. Francisc. Beccius cōs. 1. n. 6. secus si adijciatur illa qualitas, quod sit ex notis parentibus, & puri sanguinis, quia tunc non possūt admitti, cùm nequeant probare qualitatem per supradicta.

42 Sed quia diximus supra, quòd probatio est faciēda in loco originis, & sæpè cōtingit, quòd eo loco nō adsit memoria ascēdentię tū, per antiquitatē: tū quia parētes, vel aui inquisiti mutarunt domiciliū cōgruit, vt sciamus, an talis sit repellēdus? & breuiter dico, quòd si in loco quē inquisitus nominauit suę originis nō sit memoria, certè repellēdus est, quia ignoratur ei' qualitas, nec satisfit statuto,

43 Si tamen in loco vbi habitauerint pater, & auus sint testes, qui pro certo affirmēt auuū venisse ex tali loco, & eo in loco sint alię sui nominationis, vulgo, *appellido*, omnes sint puri sanguinis, certè hoc casu debet fieri cōiūctio probationū, vt admittatur, argu. text. in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posthu. ibi: *Duobus quasi capitibus legis cōmistis, &c.* Est nāq; optima probatio, quę fit cōiuuctione diuersarū testificationū. Anton. Gabr. lib. 1. concl. tit. 1. de probatio. concl. 1. Aymon cōs. 73. nu. 18. Grāmat. decis. 28. nu. 3. Beccius cons. 47. num. 2. Magonius decis. 46. nu. 9. & pluribus concurrētibus diuersi generis resul-

44 tat plena probatio. Felin. cons. 2. nu. 17. vers. Primò adduco, Molin. lib. 2. primogen. c. 6. n. 35. de quo infra nu. fin. quod maximè procedit, si locus habitationis sit vicinus loco originis, argum. cap. quosdā, de præsumption. l. 1. §. flumen, ibi: *Existimatione circumcolentium.* ff. de fluminib. vt erit si fuerit locus distans duabus, aut tribus leucis, qui dicitur eiusdem Comarchæ: est nāq; verisimile, quòd si pauper auus ex loco originis se trāstulit ad locum habitationis, nec reuersi fuerunt, ipse, nec eius descendętes eius memoria obliuioni traderetur, maximè si pauper erat: at in loco habitationis cum viderint auum, vel alium ascēdentē venisse ex alio loco, & pòsteà tum tractauerint, & habuerint pro originario alterius loci propinqui, optima quidē est probatio originis, & naturalitatis, quę fit loco habitationis, maximè si ibi est acceptus à populo pro nobili, & puri sanguinis, Ioan. de Platea. l. 1. nu. 9. C. de dignita. li. 12. ibi: *Quē populus acceptat*, & conducit. c. postquam, de electio.

45 Sed quid si in loco vbi habitauerunt pater, & auus nesciatur, an sint naturales illius loci, vel exteri, & itidem

dē in loco, quē inquisitus dixit esse originē, ignoretur sua ascendētia, & in loco habitationis sint infecti omnes illius nominationis, credendum est sciēter hoc fecisse, vt euitaret sinistrā opinionē, quę vigerat in loco habitationis cōtra omnes de illa vocatione, vulgo, *apellido*, & hoc cōproba
46 tur: nā sola nominis similitudo, siue nominatio non sufficit ad confirmādam cuiusq; originem. glos. verb. nā solam, in l. fin. §. fin. ff. ad municipalē, vbi Doctores, dicit magis cōmunem opiniônem Brunor. à Sole in compendio, verb. nominis similitudo aliquid tamen operatur, vt dicit glo. ibi, & argumentum originis sumitur à nomine appellatiuo, Bart. in
47 rubric. nu. 4. ff. solut. matrim. & cū in loco domicilij concurrant nominatio, & habitatio tanquā duo vincula,
48 preferuntur vni, §. si verò pater, instit. de adoptionib. quem text. ad originem inducendā ponderat Boerius decis. 13. nu. 36. & sic præsumendum est, quòd sua ascēdentia sit illorum, qui habitāt in loco inquisiti, potius quā exterorum, & quia denominatio sumitur à proximiori causa, Ol-
49 dradus cōs. 23. Anchar. cons. 404. nu. 12. Ojeda de incōpatibilitat. beneficiorum. 1. p. cap. 23. nu. 22.

50 Si tamen in loco habitationis homines illius nominis, vulgo, *apellido*, sint Christiani veteres, & pro talibus reputati, nec sciatur de alio origine, & inquisit⁹, & eius pater ibi nati fuerint, sed ignoretur propter antiquita
51 tē, auus ibi natus fuerit, cū præsumatur esse illi⁹ ciuitatis, vel loci, in quo inuenitur, nisi alienigenā esse probetur, vt tradit Bar. l. ď iur. n. 2. ff. ad municipa. per l. 1. in fin. ibi: *Quā enim aliā originē hic habet*, eod. tit. Alciat. reg. 2. prę sumptio. 15. Bart. & DD. in rubri. solut. matrim. quos & alios refert, & sequitur Matienç. l. 1. tit. 4. glo. 5. nu. 11. lib. 5. Recopil. habebitur pro naturali loci habitationis, & licet, & tenet Matien. ibi nu. 12. & diximus supra nu. 38. qualitas requisita per statutū debeat verè probari, nō prę sum
52 ptiuè. Hoc cessat vbi nō potest haberi alia probatio, quia tūc standū erit leui probationi, & iuris prę sumptioni, quæ dicitur liquidissima proba-
53 tio, glo. l. si tutor, verb. ostenderis, in fin. C. de pericul. tutorū, Aymon cōsil. 73. nu. 19. vbi inquit, quòd erit sine dubio, vbi res est difficilis probationis, & iudex non debet euidentiam expectare, sed humanā certitudinē, Scotus de iustiti. & iur. lib. 3. q. 4. art. 3. vers. supersunt autem, & vt inquit sanctus Thom. 2. 2. q. 72. art. 2. secundùm Philosophū. 1. Ethicor. Certitudo non est similiter quęrenda in omni materia: in actibus enim humanis super quibus cōstituuntur iudicia, & exigūtur testimonia, nō potest haberi certitudo demōstratiua, eo quod sunt circa cōtingenda & variabilia, & ideò sufficit probabilis certitudo, sequitur Cardinal. Turrecremat. 2. q. 5. in princ. incip. Quod vero quarto loco querebatur. n. 9. *& veritatis habēda gratia admittuntur non admissibilia.* Brunor. à Sole in cōpend. verb. *Veritatis habēda*, & cū in casu de quo agimus simus in difficili probatione, non est cur nō sit admittēdus, & quòd sufficiat, defendit Ceuallos. q. 458. nu. 9. cum seqq. cōmun. cōtra cōmu. quod ego admitterē, si inquisitus sit benè repu-

reputatus, & pro tali acceptus à populo, iuxta tradita per Plateã. l. 1. nu. 9. C. de dignit. li. 12. Ius enim nõ obligat ad impossibilẽ probationem, & hęc quidẽ optima est, siquidem adest bona opinio & reputatio nominationis, & inquisiti, & ortus ipsius, & patris, & habitatio aui, cuius natiuitas ignoratur propter antiquitatẽ, huic enim probationi fauet d. l. 8. tit. 11. lib. 2. Recop. de qua supra nu. 11. Nec
54 oberit, quòd ipse inquisitus signauerit aliã originem, quia quod verisimilius est, debet attẽdi, non obstãte quacumq; confessione in contrariũ facta, Ludouic. decis. Lucens. 44. nu. 53. & 54. & diximus supra nu. 33. Cõcluditur igitur tenẽdo, quòd cũ probationes sint arbitrarię, vt tradit Io-
55 sephus Ludoui. decis. Lucẽs. 3. n. 9. per l. 3. §. 1. ibi: *Tu magis scire potes quãta fides habenda sit*. ff. de testib. prudentes examinatores informationum singula quæque pensabũt se semper inclinãdo in fauorẽ pretendentis, siquidem in obscuro (vt diximus) est dandus fauor probationibus, & pro eorũ arbitrio votum emittẽt attendentes grauitatem causę, quæ est famæ, & vitæ comparatur, l. iuxta. ff. de manumiss.
56 vindicta. ibi: *Periculi vitæ infamiæve*, l. 1. tit. 22. p. 4. ibi: *Muerte, o de mala fama*, & l. 4. tit. 13. part. 2. vbi Gregor. inquit, quia paria sunt occidere, & diffamare, Tiberius Decianus consi. 8. num. 8. & cons. 2. num. 91. vol. 1. Aymon consil. 168. num. 2. Menochius consi. 96. num. 15. vol. 1. Riminaldus consi. 468. nume. 58. vol. 4. Amescuá libr. 2. de potestate in se ipsum, cap. 12. & cap. 5. num. 10. & 15. Auendaños de exequendis mandatis, libr. 2. cap. 10. num. 21. versi. tamen istud est, quidquid teneat doctissimus Barbosa l. si mora in preludijs. nu. 24. soluto matrimon. contra quem est optima l. finalis ad finem titul. 13. part. 2. ibi: *E porende los antiguos pusieron la ferida de la fama por mas estraña que la ferida de la muerte*, & l. 4. tit. 13. part. 2. ibi: *Que mejor le seria la muerte q̃ la vida*, vbi Grego. verb. *Las leyes antiguas*, & licèt Martinus Nauar. cõs. 1. incipienti ad primam multarum quæstionũ, nu. 6. de Iudæis, & Sarracenis constituat differentiam inter electũ, seu eligendum, dicens, quòd eligẽdus, seu admittendus possit excludi cum vno teste, vel alia semiplena probatione descendentię Mosaicę, vel Mahometicæ, ex eo, quia, vt ipse inquit, *Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes*, cap. quemadmodum, de iure iurãd. & quia matrimoniũ contrahi impeditur per dictũ vnius testis, vel semiplenã probationẽ impedimenti affinitatis. c. Preterea, el 2. de sponsalib. secus autẽ si iã sit electus, vel cõfirmatus: nã ex quo tractatur de reijciendo, & ex auctorando illũ requiritur maior, & sic plena probatio, arg. c. super his, de accusatio. mihi autẽ videtur vtroq; casu requiri plenã probationẽ, cùm tam grauis sit causa famę per supradicta, & pro hac nostra sentẽtia expendo text. in. c. admonere, 32. q. 2. vbi cũ Hastulphus quidã ad infamandã vxorẽ de adulterio, quæ iã mortua erat, non admittitur vnus testis: benè tamẽ verũ est, quòd quia hoc secũdo casu agitur de fama, & patrimonio simul, vt quando alicui est facta collatio à Romano Põtifice, vel illustrissimo Cardinali Archiepisco

po Toletano, Canonicatus Sāctę Ec
clesiæ Toletanę, vel alterius præben
dę, quia est periculū famę, & patrimo
nij, simul cautius est procedendū ad
exclusionē, iuxta iuris principiū, &
quia ex sola collatione absq; apprehē
sione possessionis habet ius in re, gl.
verb. collatio, in c. quodā. 40. de præ
ben. & dignita. Couar. lib. 3. variar. c.
16. nu. 1. vbi benè declarat, & quia pa
trimoniū, alia vita censetur, Marcus
Anto. Eugenius cons. 70. nu. 1. & di-
ximus supra lib. 1. c. 5. nu. 57.

57 Sed si testes deposuerūt aliquem
esse infectū macula, quia descēdat ex
tali, & inquisitus ostēderit per instru
mēta matrimonialia, seu testamēta,
vel alijs scripturis nō descendere ab
illo, sed alio, corruet testiū probatio,
quia in antiquis prævalēt scripturæ,
l. census monumēta, ff. de probatio.
Aymō cons. 58. in fin. Suarez. l. quo-
niā ad l. Regni. 2. dubio, nu. 1. in fin.
quod procedit, licèt enuntiatiuè cō-
stet in instrumentis, quia tunc verba
enunciatiua instrumentorū probāt,
l. optimā. C. de contrahen. & cōmit-
tenda stipulatione, Aymō cons. 317.
vers. Secūdò respōdeo, & de antiqui-
tat. tēpor. 1. p. in princ. nu. 6. & 7. Mie-
res de maiorat. 4. p. q. 20. Hieronym.
de Monte Brixiano, de finib. regun.
58 c. 60. idē erit, si Historijs & Chroni-
cis ostēderit diuersam esse eius descē
dentiā, cū historiæ Hispaniæ probēt,
vt diximus supr. c. 25. n. 32. præcipuè
libris genealogicorum Hispanię, de
quibus mirificè scripsit Ildephonsus
59 Lopez de Haro humanar. liter. peri-
tissimus, vel per insignia familiæ po-
sita in domibus maiorū, quæ clarita-
tē generis cōseruāt. l. lex quę tutores,
C. de administ. tuto. vel posita in ca-
pellis, vel sepulchris in Ecclesia, quæ
possunt poni. Bartol. l. 2. §. ne eis no-
mina, de operibus public. Et idem si
dicant testes esse puri sanguinis, &
instrumētis verè cōtrariū appareat,
60 contrariorum enim eadē est discipli
na; tex. in princ. instit. de his qui sunt
sui, & supr. lib. 1. c. 11. n. 14. Sed quia sæ
pissimè cōtingit, quòd facta informa
tione qualitatū prętendētis resultat,
quòd sunt plures testes deponentes
61 inquisitum esse puri sanguinis, & nō
descendere à Iudęis, seu Mauris, vel
alijs maculatis, & quod pro tali vide
rint eū reputari, & sic audierūt à ma
ioribus, & sūt pauci testes, qui cōtra
riū deponūt, & per pautiores repelli-
tur, cōgruit, vt sciamus de ratione, &
videtur eos nō repellēdos: nā cū stāti
b' probationibus testiū cōtrarijs prę
feratur ea pars, pro quā est maior nu
merus testiū. l. 3. §. eiusdē, ff. de testib.
c. ex literis, de probatio. l. fin. vers. lex
etenim, C. de fideicō. ibi: *Vt per amplio
res homines perfectissima veritas reueletur*,
c. in nostra, de testib. ibi: *Cū constet te-
stes monachorum esse testibus Archidiaconi
numero pauciores pro Archidiacono senten
tiā proferatis.* c. licèt causam, versi. ex
prēmis. de probatio. Aretin. c. cū cau
sam. nu. 8 & 9. de probat. Brixian. de
finib. regundis. c. 59. n. 3. Aymō cōs.
327. n. 352. vbi optimè & in terminis
defendit Ojeda de incōpatibilita. be
nefi. 1. p. c. 23. n. 141. Sed nihilominus
Hispanię praxis cōtrariū obseruat in
omnib' statutis puritatis sanguinis,
nā ex minori numero testiū repelli-
tur pretendēs admitti, de quo nemo
est qui dubitet, & ne obstēt iura cō-
traria multipliciter potest respōderi

62 Et

62 Et inprimis, quòd cũ Cõmissarius deputatus à Sãcto Officio, seu cõmunitate Ecclesię, Collegij, vel confraternitatis (cui pars se submittit, & tribuit potestatẽ examinandi testes, vt diximus supr. n. 27) faciat in locũ par-
63 tis, factũ reputatur partis. argum. l. si ob causam, de euictio. & sic videtur ipsum producere testes, cùmq; testis probet plenè contra producentem, etiã quod deponat de auditu, & credulitate, iuxta Romani consiliũ. 104. nu. 6. quẽ refert & sequitur Paul. Paris. consi. 50. nu. 60. vol. 1. Iason in rubric. ff. de iur. iuran. nu. 9. vers. Sextô notabiliter limita, cũ quo transit Menoch. additionator ibi, & addit Socinũ Iunior. cons. 69. nu. 13. lib. 1. Decium cons. 363. nu. 4. Marantã de ordin. iudic. §. sextus actus, nu. 16. & 17. Aymõ cons. 69. & 134. & 188. & dicit cõmunẽ esse opinionẽ Anto. Gabri. lib. 1. concl. tit. de testib. cõcl. 1. n. 14. remanet plenè probatũ cõtra inquisitum, qui censetur testes producere.

Sed hæc solutio non satisfacit, nã consiliũ Romani non dicit, quod testis plenè probat cõtra producẽtem cũ ibi loquatur, nõ de vno, sed de tribus testibus à parte productis, vt videre poteris, nec cõmunis sententia in eius dicto potest fundari, licèt omnes fugiant ad dictũ consilium, tanquam ad herbam bethonicã, quæ ad omnia medicamẽta prodest, vt dicit Ludouic. inter cõmunes, conclus. 7. vers. verum, & seqq. vbi quod nec Romanus talia dixit, nec somniauit, nec si diceret verũ dixisset, & inquit cogi dicere, quod aliàs dixit Deci. cõs. 409. quòd DD. pleriq; aues imitãtur, quę quãdo vna volat, omnes sequun-
64 tur, & inquit tradita à Romano, intelligenda esse, quando pars producit testes publicatos, quorum dicta sibi sunt nota, quia videtur approba-
65 re, vt dicit Aymõ de antiquitat. 1. p. §. quæritur etiã. n. 13. & 14. Quod secus erit, si testes non fuerint publicati, sed pars eos produxerit, vt examinẽtur, nam licèt approbet personas testium, non autem eorum. d. glo. in authẽt. de testib. §. licèt, vers. supplicijs, Couar. lib. 2. variar. c. 13. num. 1. vers. itẽ & illud, vbi refert Baldũ, Salicet. Alex. & Ias. Crot. Feli. Alciat. ita tenẽtes, & hãc opinionẽ contra DD. tenet Tobias Nonius cõs. 24. n. 24. & 25. & 26. & Casane. cõs. 5. 4. nu. 35. conducit l. 41. tit. 16. p. 3.

66 Neq; in nostro casu inquisitus cẽsetur approbare personas testiũ, quos Cõmissarius examinat, licèt loco illius illa quærat testes, vt examinet, quia hoc procedit, quãdo pars cõsentit incertas, & determinatas personas, vt tradit Ioseph. Ludouic. d. conclu. 70. vers. nihilomin' cõmunis ista & sic poterit cõtra eos oponere, dicẽdo se suspicari tales testes fuisse examinatos; qui patiũtur tales defect'.

67 Quare secũdò potest respõderi, qđ cũ Hispani sint descẽdentes Gentilitiæ gentis, qui sumpserũt Christi Saluatoris Fidẽ; statim, quòd Apostoli, & Discipuli prædicauerũt, omnes re-
68 putãtur Christiani veteres, & sunt habiti pro descẽdẽtibus à Gẽtilibus: nã eum ea sit sumẽda interpretatio, quę naturali poti' quã accidẽtali naturę
69 cõueniat, vt post Aret. l. Cẽturio. n. 7 ff. đ vulga. & alios tradit Menoc. cõs. 1. n. 17. vol. 1. sic potius sumẽda est cõiectura descẽdẽtiæ à naturali totius Regni progenie, quàm à accidentali introclusa per aliquos conuersos, ex

Iudæis

70 Iudæis & Mauris. Causa enim natu-
ralis accidentali præualet cũ earum
inter se effectus pugnãt, tradit Bart.
l. qui habẽt, n. 2. ff. de tutelis, Soci. Se
nior. cons. 116. n. 8. lib. 4. Ruin. cõs. 59.
n. 11. lib. 3. Tiraq. de retractu consan-
gui. §. 30. gl. 1. n. 26. Ioan. Garc. de no
bilit. gl. 12. n. 43. & in cognitione cu-
71 iuslibet rei non accidens, sed natura
ipsa spectanda est, Bart. l. cotẽ ferro,
§. qui maximos, nu. 11. ff. de public. &
vectigal. & sic omnes Hispani præsu
muntur Christiani veteres, & descẽ
dere à naturali progenie huius Reg-
ni, quæ est Gentilitiæ gentis.
72 At quando contra aliquem asseri
tur, per aliquos testes, quod descen-
dit ex Iudęis, seu Mauris, vel alijs af-
fectis macula, & reddunt sufficientẽ
rationem, nõ potest iste dici integrę
opinionis, cui per testes sinistra in-
fertur, & cũ bonus dicatur ex inte-
gra causa, malus autẽ ex quocumq;
defectu, vt supra lib. 1. c. 11. n. 12. repel
73 lẽdus est, cum requiratur integer bo
nus, sine contraria opinione, diuer-
sum tamen erit in causa nobilitatis,
vulgo, *Hidalguia*: nam ex quo nullus
præsumitur natus cũ qualitate, sed
omnes serui, & tributarij, C. omnis
anima, de cẽsibus, præsumuntur po-
pulares, ita Baldus l. non ignorat, n.
3. C. qui accusare non poss. Ioan. Gar
cia de nobilitate, glo. 10. nu. 1. & 2. &
prius glo. 8. nu. 3. Cabedus decis. 73.
47 nu. 10. Auendañus, lib. 2. de exequẽ-
dis mandatis, cap. 10. numer. 19. vers.
vigesimũ exẽplum, licet sint aliqui
testes deponentes contra nobilẽ, di-
centes eũ plebeium statur maiori nu
mero, & sic obtinet executoriã, nec
remanet maculatus ex dictis testiũ
75 cõtrariorũ. Imò res iudicata pro ve-
ritate accipitur, & vincula sangui-
nis mutat, & falsum in verum, nõ es-
sentialiter, sed quoad effectum, Ay-
mon cons. 79. num. 1.
76 Ex quibus diuersis præsumptioni-
bus colligitur doctrina ad praxim,
quod si quis dixerit, aliquẽ esse ple-
beiũ, nõ poterit, nec debet puniri ad
querelã alterius, cõtra quẽ dixit, nisi
prius probauerit se nobilẽ, & aduer-
sariũ sciẽter & dolose cõtumeliã in-
tulisse, vt famæ suæ damnificaret,
quia ex quo omnes præsumũtur ple
bei, nec nati cũ qualitate (& dato qđ
illam nobilitatis qualitatẽ habeat,
alter præsumitur ignorare, iuxta re-
gulas iuris) nõ est ei in delictum ad-
scribendum, nisi pręuia probatione
qualitatis nobilis querelantis, & do
li dicentis esse ignobilem.
77 Secus tamẽ erit, si quis dixerit alĩ
quẽ esse couersum descẽdentẽ à Iu-
dæis, vel Mauris, vel dicat, quod nõ
est Christianus vetus: nã eo casu cũ
adsit præsumptio cõtraria, etiã quod
is cõtra quẽ dixit non probet, quod
est puri sanguinis, punitur talia di-
cẽs pœnis à legibus Regni introdu-
ctis, & huius punitionis; ratio est,
quia infamatur ille cõtra quẽ dixit,
& cadere facit eũ à bona fama, & in
hoc cõsistit delictũ; vides ergo quo-
modo nõ est integræ famæ is contra
quẽ sunt aliqui testes (maiores tamẽ
omni exceptione) qui deponunt in-
quisitum descendere à maculatis?
78 Sed si forte hæc vera responsio nõ
satisfacit, verius dic, quod inquisit'
dũ tenetur probare se esse puri sãn-
guinis, negat descẽdere à Iudæis, vel
alijs infectis, & sic testes, qui in eius
fauorem deponunt, negant in eo es-
se maculam, negantque audiuisse
des-

descendere à maculatis: testes verò, qui dicunt eum descẽdere à Iudæis, vel Mauris, aut alijs notatis macula, affirmant, & affirmant, vtiq; audiuisse à suis maioribus, & plus creditur duobus testibus affirmantibus, quã
79 mille negantibus, glossa ordinaria, l. diẽ proferre, §. si plures, verbo, consenserũt, ff. de reception. arbit. Bart. Bald. & Ang l. hæredes palã in princip. ff. de testamẽt. plures refert Mascard. de probat. concl. 70. n. 2. Natta cons. 283. nu. 4. vol. 2. vbi inquit eam
80 esse rationẽ, quia negatiua nõ ita se offert sensui, sicut affirmatiua, & clarius tu dic, quòd qui dicit de negatiua, quæ non cadit in sensum corpo-
81 reũ, testis nihil deponit. Imò dicit se nescire, quia remouet sẽsum ab actu, quẽ dicit non vidisse, nec audiuisse, & sic testes deponẽtes, se nõ vidisse, quod ascendẽtes inquisiti fuerint Iudęi, Mauri, vel recõciliati, aut pœnitẽtiati à Sancto Officio, nec audiuisse ab alijs, nihil deponunt, cũ remoueãt visum & auditũ à talibus rebus. Secus autẽ est in deponentibus cognouisse ascendẽtes Iudæos, vel Mauros, vel reputatos pro talibus, vel reconciliari, seu pœnitẽtiari, vel audi
82 uisse à suis maioribus: nã tunc testes affirmant, id quod percipiunt sensu corporeo, quia viderũt vel audierũt, & sic probant plus duo affirmantes, cum in ore duorum stet omne verbum, Matthęi 18. & c. nouit ille de iudicis. Nullus autem ex negãtibus est testis, quod colligitur ex Doctoribus, quos refert Mascardus vbi supra num. 5.

83 Si tamen negantes testes deponũt de tali negatiua, quæ caderet in sensum corporeũ, vt quia est finita, & coarctata loco, & tẽpore rebus & personis probarent, Mascard. ibi, n. 7. atq; ita, si testes affirmantes deponunt esse maculatũ, quia est nepos, talis conuersi, seu maculati, & testes negantes dicant, non esse maculatũ, quia non est nepos illius asserti aui, sed alterius, ex quo & vxore viderũt illum nasci, quia hæc negatiua coarctata taliter cadit in sensum testium probabunt testes.

84 Nec nouum est, quod quãdo fundamentũ intentionis alicuius cõsistit in negatiua, is teneatur probare, l. hoc iure. 10. ff. de verborum obligatio. l. 2. tit 14. p. 3. Aymon cons. 1. n. 7. & cõs. 112. n. 6. & cons. 121. n. 121. n. 11. & 327. num. 14. Franciscus Beccius, consilio 105. numer. 11. Rolandus, consilio 67. numer. 1. volum. 2. Mantica de coniecturata mente, libr. 1.
85 tul. 1. num. 3. (licet hoc cesset in negãte solutionem), Aymon cons. 57. Franciscus Beccius, dicto cons. 105.
86 num. 13. & sic iste prætendens admitti debet probare negatiuam, tanquam fundamentum suæ intentionis, non tamen comprehenduntur in his statutis habentes pensiones in præbẽdis Ecclesiarum statutorum, Rota decis. 259. 3. part. lib. 2.

87 Sed an si aliquis fuit admissus ad Capellaniã, vel aliam præbendã præuia informatione puritatis, & eã resignauerit si postea vellit admitti ad candẽ Capellaniã, seu similẽ pręben dam iterato, debeat probari eius genus, & posito pro vero, quod qui re-
88 nũtiauit Capellanię, potest ex nouo titulo petere collationem illius, vt probatur c. ex transmissa, de renuntia-

tiatione,& tradit Panormit.c.1.n.6. de Clericis coniugatis, & glos.verbo,probarent vers.si enim aliquis in c.ad nostrã,el 2.de iure iurando,quã dicit cõmuniter receptã Flami.lib. 1.de resignatione benef.q 13.n.43. & 44.& cõducit consilium Petri Surd. 517.n.8.consequens est, vt nõ egeat noua informatione:nã cum satis cõstiterit de ei⁹ genere addere aliquid rei satis demonstratæ frustra est, l 1.
89 §.finali in fine,ff.de dote prælegata, & hoc nouatione cessante, pro quo facit quod inuentus dignus ad vnã dignitatẽ si postea eligitur ad alterã, debet etiã dignus reputari,c. accepimus 13.de ætate,& qualitate,vbi gl.
90 verbo,reputare. Et aduerte,quod si in aliquo statuto fiat informatio,seu probatio de genere prętendentis,& quia non satisfacit requisitis à statuto prętendens excludatur,adhuc poterit petere iterato fieri informationẽ,quia cũ ea informatio, & exclu-
91 sio fiat summariè, & sine causæ cognitione,nunquã præstat exceptionẽ rei iudicatę,vt tradit Bart. in extrauag.ad reprimendũ,verbo,denũtiationẽ,quomodo in crimine lęsæ Maiestatis procedatur,Raudensis cons. 17.9.p.n.54.& 55.decis.Genuæ 3.nu. 6.& 9.Neq; obstat,quod semel repulsam passus,non est amplius admittẽdus,ex glos.in c.cũ inter,de electione : nam procedit causa exclusionis durante,Menesius,l.sanum mente, num.22.C.de transactio.

92 Scias tamen, quòd hæc informatio & probatio,facta corãCommissario Capituli,Collegij,seu confraternitatis,licet non fuerit facta coram persona publica,fidẽ facit ex consuetudine,c.cũ dilectus, de fide instrumentorũ,&quod credatur scribę cõfraternitatis in rebus pertinentibus
93 ad confraternitatẽ,tradit Valascus, consultatione 10.

94 Poterit tamen is Commissarius recusari,vt potest publicus tabellio, ex quo recipit testes,glos. verbo,artificis in authentico de triente,& semi.§.& quod sæpè,& licet posit cõmunitas dare sociũ, semper consule rẽ cõmunitati, vt in totũ remoueãt illum alium nominando, vt probatio sit sine aliqua suspicione.

95 Sed an sufficiat qualitas priuilegiatiua,vt quis admittatur in his statutis,hãc appellat quæstionẽ Sabatinã Ioann.Garc.de nobilit. gloss. 35. n.48.& videbatur,quod sic.l.cum ex
96 oratione,ff.de excusat. tutorũ, ibi: *Eandẽ excusationẽ cõpetere etiã, ei qui ius annullorũ impetrasset Imperator noster cũ Diuo Seuero patre suo rescripsit*, per quẽ
97 textũ tenet ibi Bald. quod paria sũt inesse alicui qualitatẽ,per naturã,ac inesse per priuilegiũ,& sic quod isti priuilegiati sint nobiles, & gerant eorũ officia,tenet Bald. l.siue possidetis,n.3.de probatio.sequitur Ioan.
98 Garcia de nobilit. glos. 1. §.1.nu.43. vbi quod quãdo casus verus & fictus sunt æquati,ęquata est iuris dispositio.l.Gallus,§.& quid si tantũ, ff. de liberis & posthumis, cum similibus,
99 quæ ibi allegat,& Mieres de maioratibus,1.p.q.51.n.5.vbi nu.4.quod iussus contrahere cum nobili sub amissione maioratus, adimplet si cõtra-
100 hat cum nobili ex priuilegio. Paria enim sunt aliquẽ esse talẽ, vel habe-
101 ri pro tali, Tiber.Decia.cons.5.n.31. vol.1.& cõs.6.n.27.eo.vol. vbi quod æqui-

æquiparatorum idem est iudicium, tradunr glo. Bart. & Alexan. l. si quis seruo, C. de furtis, & Menesius l. clari, nu. 10. C. de fideicommiss.

102 Et licèt Princeps non possit tollere iura sanguinis, § sed agnationis, institut. de capitis diminutione. l. iura sanguinis, ff. de regul. iur. potest tamē cōcedere ignobili, cui deest qualitas sanguinis, quod gaudeat prærogatiuis omnibus, quibus gaudēt verè nobiles legibus & statutis ciuilibus:
103 nā etsi Princeps sit sub pedibus iuris naturalis, cui derogari nequit, dicto § sed agnationis, tamē est caput iu-
104 ris ciuilis: ita tradit Ioan. Garc. gloss. 1. § 1. nu. 50. vbi quod possunt habere insignia militaria, vulgo, *Aburos*, & refert illud quod vulgo fertur, Nobilem te facere nō possum, exemptum refactio, pro quo facit. l. 6. tit. 27. par.
105 1. ibi: *Puedeles dar honra de Hyosdalgo, a los que no lo fueren por linage*, vbi Gregor. Lopez idem tenet, & l. 12. tit. 21. p. 2. in fin. ibi: *Que bien assi como el linaje no se puede cōprar*, & conducunt tradita à Tiraquel. de nobilitat. cap. 6. Menchaca de succesio. creatio. lib. 3. § 30. num. 290. cum sequentib. & Otalora de nobilitat. 2. p. 3. princip. c. 7. nu. 13. versi. item videmus.

106 Sed his non obstantibus, contrarium est tenendum, & quod tales priuilegiati non admittantur in sancto Officio Inquisitionis ad officia, seu familiaturas, nec in Ecclesijs, Colle-
107 gijs, confraternitatibus statutorum, & fundatur primò, quia quando per statutum requiritur qualitas, intelligendum est de naturali, cùm verba statuti intelligenda sint in naturali sensu, nō in ficto, l. final. C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt, ibi: *Illam tantummodò ætatem intellectam esse videri volumus, quæ & viginti quinque annorum circulis compleatur, non quæ Imperiali beneficio suppletur*, l. 3. § hæc verba, ff. de negot. gestis, quam conclusionem tradunt Antonius Gama decisi. 307. nu. 7. Mantica de coniecturata mente testator. lib. 3. tit. 4. num. 15. Ioannes Garcia de nobilitat. glo. 21. nu. 30. Otalora 2. p. c. 3 nu. 20. Didac. Perez. l. 1. tit. de matrimo. lib. 5. ordin. pag. 4. vers. quæro. Menes. l. si quis maior. nu. 3. in fin. C. de transactio. Auēda. respons. 23. nu. 4. Mieres de maiorat. 1. p. quæst. 51. nu. 4. Rolād. cons. 63. nu. 19. vol. 1. Valdesius in ad-
108 ditio. ad Suarez l. 1. tit. *De las ganācias*, lib. 3. fori, Barbos. l. 1. 3. p. nu. 21. ff. solut. matrim. vbi quod etsi nō admittatur casus fictus, admittitur præsū-
109 ptus. Et quoties vera causa requiritur ad substantiā actus, nō sufficit eā habere pro subsistente, l. si fortè, ff. de Castrens. pecul. ibi: *Veritatē enim expectamus, non quod quis finxit*, Alexā. cōs. 27. nu. 10. vol. 1. quia aliud est esse tale, aliud haberi pro tali, l. seruos autē suos. 71. de leg. 3. gl. verb. Magones, l. merus. 207. de verb. signifi. nec valet argumentū à nobilitate vera, & naturali ad nobilitatē cōcessā per priuilegiū, nisi in his, quę decisa iūcta iure, tenet Bald. l. vrbe, ff. de statu homin. sequitur Ioan. Garc. de nobilit. gl. 6. n. 41. vers. Ad 13. argumētū. vbi quod licet ęquiparentur hæ duæ nobilitates, habent tamen varios iuris effectus instar legati & fideicommissi, quæ licèt sint exequata, vt in l. 1. de leg. 1. in eis reperiuntur diuersi, & contrarij iuris effectus. Atque

ita

ita iã est in praxi obtentum, pro hac nostra vera opinione in Regali Cãcellaria Pinciana in causa agitata inter quendam Licenciatum, & nobilem ciuitatem *De Logroño*, in qua Licenciatus prætextu priuilegij nitebatur admitti ad Decurionatum illius consistorij, quo non admittuntur nisi ex sanguine nobiles, de quo adest executoria Regalis in Archiuo illius ciuitatis.

111 Vnum tamen verum est, quod si aliquis ex sanguine nobili natus esset spurius, vel ex parentibus spurijs, qui ob iuris ciuilis, & Regni impedimentum non gauderet prærogatiuis nobilium, si is restitueretur natalibus, & legitimaretur à Principe, admitteretur in his statutis: nã sublato nobilitatis velamine iuris mysterio inducto, quod Princeps aufert, (quia vt lex ciuilia iura corrumpere potest, §. sed agnationis, instituta de capitis diminutione) apparet sanguinis nobilitas, qua mediante, satisfacit statuto, cum verè sit nobilis, & res de facili reuertatur ad suam naturam, textus in l. si vnus §. pactus ne peteret, in fine, ff. de pactis, & ibi, summarium Bartoli, & glos. in c. statutũ, verbo, numerandum, de præbend. in 6. & conducit, §. sed hodie, instituta de adoptio. ibi, & naturali vinculo copulatum, & legitimo adoptionis modo constrictum.

112 Sed si non reperiantur habentes qualitatem sanguinis requisitam per fundatorem, an admittantur alij, dic in primis exteros admittendos, & quærendos. Nam cum testator iubet, quòd bona sua dentur sacerdotibus pro Missis celebrandis, possunt executores eligere sacerdotes exteros, & eis distribuere, licèt non sint de loco defuncti, Ioan. Andreas, cap. si pater de testamẽtis, lib. 6. & Capella Tolosan. quæst. 128. Cerola in praxi, 2. part. verbo beneficiũ vers. nono. Potius sunt admittendi exteri, in quibus requisita in fundatione Capellaniæ plus reperiuntur, quàm in originarijs, vt tradit Spino, de testamẽ. glo. 3. princ. n. 36. in fine.

113 Si tamẽ Capellaniæ fundator disposuerit, quòd nõ admittantur exteri, tũc cõsiderãda sunt verba vtriusque clausulæ & prohibẽtis exteros admitti, & repellentis ignobiles, vt ex quo ambæ seruari non possunt, ea seruetur, ad quã maiorẽ affectionem habuit testator. Et quidem si altera

114 clausula concepta sit verbis negatiuis, vt si dicat: nõ admittatur ignobilis seu nõ puri sanguinis in Capellanũ, altera affirmatiuis, vt præsententur ad Capellaniã originarij huius loci, cũ negatiua magis neget, quã affirmatiua affirmet, vt tradit gloss. in c. cum dilectus, verbo, à suspensis, de consuetu. Decius, cons. 567. Tiraq. l. boues, §. hoc sermone, limit. 7. ff. de verb. sign. Tibe. Decia. cons. 12. n. 15. vol. 1. Et dicemus in c. sequẽti, ex n. 24. seruari omnino debet qualitas requisita verbis negatiuis, & admittẽdi exteri puri sanguinis. Quod si ambæ clausulæ affirmatiuis, vel negatiuis verbis fuerint conceptæ, tunc ex cõditione eius, qui reliquit colligẽ-

115 dũ censeo, argum. l. ex facto, §. si quis rogatus, el 1. ff. ad Trebellianum, ibi: *Sed hoc ex dignitate, volũtate, & cõditione, eius qui fideicõmisit, accipiendum est,* vt

vt cõiecturetur plus diligere eos, qui sibi assimillantur in qualitatibus: nã si fundator fuerit nobilis, & puri sanguinis, & forsan exterus illius loci, vbi celebrãda est Capellania, admittẽtur exteri qualificati, exclusis originarijs maculatis, & si fuerit per cõtrarium, è cõtra (cum verecundia) iudicetur, per quã difficile tamen erit, quod maculatus generis puri cõditioné posuerit, cũ non præsumatur
116 quis abhoruisse à qualitate sua, ex traditis per Ancarra. cons. 339. ex num. 10. & Peregrin. de fideicom. titul. 25. nu. 18. Molin. lib. 3. primogen. cap. 5. 73. quinimò præsumitur, quem diligere sibi similem, & odio afficere dissimilem, iuxta illud Horatij, libr. Epist.

Oderunt hilarẽ tristes, tristemquè iocosi.
Sedatum celeres agilem, gnauumquè remisi.

Et illud Ouidij lib. 2. de Pont.

Et seruat studij fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles facta bella gerentem.
Rectorem dubie, nauita pupis amat.

117 Quid si & originarius loci illius, & puri sanguinis fuerit fundator (hoc opus, hic labor est) nam cõditio exterorum non admittendorum est cõformior iuri communi, quoad beneficia vacãtur naturales, exclusis exteris, vt diximus supra hoc libro, c. 3. nu. 19. à quo iure à beneficijs non arcentur conuersi, cap. eam te, de rescript. sed adhuc teneo inspiciendam esse conditionem personæ fundatoris, & illius voluntatem declaratam, dum viueret, ex qua colligitur qualis fuerit eius enixa volun-
118 tas, vt in l. hęredes palam. §. sed si notam, in fin. ff. de testament. l. quoties. 9. §. 1. ff. de hęredib. instituen. nam ex consuetudine cuiusque interpretantur eius gesta, & verba, l. vel vniuersorum, ff. de pignorat. action. l. qui semisses, ff. de vsufruct. l. cum seruus, 82. versic. namq; ipse viuus, ff. de conditio. & demonstratio. Corneus consil. 283. num. 8. vol. 4. Simon de Prætis lib. 1. de interpretatio. vltim. volunt. interpretatio. 2. dub. 2. solutio. 9. in princ. Couarr. lib. 3. variar. cap. 6. nu. 10. col. 4. numeri.

Nam si fundator fuisset memorãdus ille Cardinalis Ioannes Martinez Siliceus Archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum primas, potentissimi Philippi Secundi Regis Magister, qui obtinuit statutum almæ Ecclesiæ Toletanæ, quis non affirmauit ea in dispositione, vbi ipse & originarios, & sanguine puros vocauerit ad Capellaniã, casu quo ambæ qualitates non inuenirẽtur, eius mentis fuisse, vt potius alienigenæ à regno admitterentur, quã maculati, quod quidem verisimiliter interrogatus respondisset, ex glos. in l. tale pactum, ff. de pact. Et itidem si alius fuerit fundator, qui dum viueret, notorius erat persecutor maculatorum, (vulgo vocatus, *Perseguidor de Iudios,*) vt passim reperiũtur plerisq; locis, qui certè à nobilibus vituperãdi nõ sunt, vt ignobiles & maculati
119 faciũt, qui eos appellãt viles, in quo quidẽ fallũtur: nã Christianus vetus, licèt pauper vilis nõ est persona, cũ ex bono sanguine procedat, argum. l. humilẽ, C. de incest. nupt. *humilẽ & abiectã fœminã* (inquit textus) *minimè eam iudicamus intelligi, quæ licèt pauper ab*

ab ingenuis parentibus nata sit, vnde licere statuimus Senatoribus, & quibuscunque amplissimis dignitatibus prædictis ex ingenuis parentibus natas, quamuis pauperes in matrimonium sibi recipere, & ei patent portæ dignitatum, quæ in nostra Hispania clauduntur maculatis, qui non possunt esse Inquisitores, non præbēdati in Ecclesijs statutorū, sed & ipsi nequeūt fieri Equites ordinū militariū, non Collegiales, nec confratres nobilium locorum, vbi talia statuta adsunt, vt possunt fieri Christiani veteres, & in dies ex Collegijs Senatores creantur, quod vilibus & abiectis non conuenit ex dict. l. humilē, nec conuersis. Bartholomęus Bertazol. cōs 511. n. 10. vbi n. 6. & 14. inuehit cōtra Emanuel. Suar. fauētē Iudæis in suo libr. Receptarū sentent. verb. Iudę°, quod raro fit à Christiano vetere

120 Sed casu, quo ob paucitatē clericorū, & loci breuitatē non sunt habiles ad Capellanias, secundū qualitates requisitas à fundatore, admittentur minus idonei, c. 1. §. paritas hominū, 53. distin. c. 1. 21. q. 1. in specie Capellaniarū, tradit Spino de testam. glos. 3. princip. n. 35. sic videmus, quod in of-

121 ficijs publicis ob nobiliū penuriā plebei admittūtur. Ita tenet Ioan. Garc. de nobilit. glo. 3. n. 68. per text. in l. eos, ff. de decurio. in illis verbis: *Maximè in his ciuitatibus, quæ copiā virorū honestorū habent: nā paucitas eorū, qui muneribus publicis fungi debeant necessario, hos etiam ad dignitatem municipalem, si facultatem habeant, inuitat.*

Facta tamē informatione qualitatū precedētis examinatio ei°, debet fie-

122 ri à cōmunitate loco secreto, vbi solent cōuenire pro negotijs capituli, vel in sacrario, vt dicit Marc. Anto. Cuchus lib. 4. institut. maior. tit. 8. n. 81. nā cùm vertitur periculū famæ, quę præponderat vitæ, vt diximus supra nu. 56. cautiùs est agendum.

123 Sed quia cōtigit aliquādo, quòd eo tempore, quo examinātur informationes, porrigūtur epistolę secretæ, quibus narratur inquisitum pati defectus generis, vel aliorum qualitatū requisitarū. Examinatores debent cuncta rimari, & si viderint potius tales libellos ex malitia produci, quā veritati adhærere, nullatenus supersedeāt in admissione inquisiti, si aliud nihil impediat, neque enim passim admittendi sunt prędicti libelli, cùm porrigantur ab inimicis, vt dicit Marc. Anton. Cuchus d. lib. 4. institu. maior tit. 8. nu. 83. nec huiusmodi libelli alicuius opinionē lędūt, l. vnic. in fi. C. de famos. libellis, c. inquisitionis, §. tertię dubitatio. in fi. de accusat. vers. nec ad petitionē eorū: si tamē aliquid verisimilitudinis cōtineāt supersedendū erit in admissione prætēdētis quosq; super oppositis, seu obiectis in dictis libellis secretis inquiretur: nā lōge melius est ante tēpus occurrere, quā post vulneratā causam remediū querere, quia turpiùs eijcitur, quā nō admittitur hospes, neq; ipse poterit conqueri, quod trāsacto termino probationis admittantur de nouo testes, siquidē nō hic proceditur, vt de iure cōmuni cū termini assignatione, sed aperto termi-

124 no. Quod maximè procedit, si huiusmodi cartulæ se referant ad testes bonę famæ in eis nominatos, quorum copia facilis sit, vel adscripta affixa Ecclesijs, in lintea-

miai-

minibus, vulgo, *Sanbenitos*, qui-
bus etiam probatur contra inquisi-
tum: nam scriptis affixis in Ecclesiis
datur fides, vt post Bartulum, l. vel
quod, ff. de religio. & sumpt. funerũ,
tradit Hieronymus de Monte Bri-
xiano de finibus regund. capit. 65. &
probant vt instrumenta publica, Si-
cardus in Rubrica de probation. nu.
8. sequitur Ioan. Andreas Dorns Per
gerius libr. 1. de probation. capit. 5.
num. 5.

Et quemadmodum domus com-
mittentium crimen lęsæ maiestatis
deuastantur, l. 6. tit. 13. part. 2. vt per-
125 petuæ notam infamiæ perpetua rui-
na testetur, vt dicit textus in c. fœli-
cis, de pœnis, lib. 6. & insuper aratro
inducto asperguntur sale, quia ad
erodendum, & consumendum pro-
cliue est, quod dicit Parladorius lib.
1. rerum quotidian. cap. fin. effluxis-
se ab eo, quod legitur Iudicum, cap.
9. de Rege Abimelech, qui vrbem Si
chem interfectis habitatoribus rebe
libus funditus destruxit, & sale asper
sit, & Hieronymus lib. 1. commenta.
in Matthæũ ait legimus in scriptu-
ris vrbes quasdam ita victorũ sale se
minatas, vt nullum in ipsis germen
oriatur; & Psalm. 106. dicitur: *Posuit
terram in salsuginem à malitia habi-
tantium in ea*, nã salsugo maxima cau
sa est sterilitatis terrę, & inspersus
sal sterilitatẽ indicit, & maledictio-
nem, vt dicit Doctor Frãciscus Val-
lesius de sacra philosophia, cap. 34.
& facit illud Ieremiæ 17. nu. 6. *& ha-
bitauit in siccitate in deserto in terra sal-
suginis, & inhabitabili*, & sicut no-
mina punitorum ob crimen læsæ
maiestatis, & qualitas delictorũ ad-
scribuntur in marmoribus, vt repe-
riuntur in partibus, sic nomina hæ-
126 reticorum punitorum, & qualitas
delictorum abscribuntur, & ponun
tur affixa in Ecclesijs Parochialibus
delinquentium in linteaminibus,
vulgo, *Sambenitos*, vt testatur Siman-
cas de Cathol. institution. tit. 47. nu.
9. & 13. quod originẽ habuit; ab eo,
quod legitur Numeri, cap. 16. *Tulit er
go Eleazar Sacerdos thuribula ænea, in qui
bus obtulerant hi quos incendium deuora-
uit, & produxit ea in laminas affixens al-
tari, vt haberent postea filij Israel quibus
commonerentur ne quis accedat alienige-
na, & qui non est de semine Aaron ad of-
ferendum incensum Domino, ne patiatur
sicut passus est Core, & omnis congregatio
eius*, quod quidem maxima cum ra-
tione fit: nam lõge grauius est offen-
dere diuinam, quàm temporalẽ Ma-
iestatem, cum secũdum leges de hę-
reticis, lib. 6. licet aliàs huiusmodi
128 delicta æquipararẽtur quoad pœnam,
vt tradit Osalcus decis. 94. nu. 29.
Etsi quæras de ratione, quare hęc
129 linteamina, seu habitus, vulgo, *Sam
benites*, dentur hæreticis, ferenda cũ
Cruce, dic dari in signum pœniten-
tiæ, vt tradit Simancas vbi supra, &
plures quos refert Cenedus in colle-
ctanea ad cap. excommunicamus 13.
de hæreticis: nam pœnitentes olim
vtebantur saco, & cilicio, vt constat
ex multis sacræ Scripturæ locis. Io-
nę cap. 3. & Psalm. 29.

Sed vt nihil horum ignoretur,
sciendum est, aliquando Inquisito-
res imponere his hæreticis non Cru
cem integram, sed mediam, admo-
dum vandę, & cum ab eis quæsierim
de ratione nuntiarunt mihi illud

S fieri

fieri in aliquibus partibus, quibus iam diu assuetum, est illam mediam Crucem, siue vandam ferendam in habitu dare, valde suspectis de hæresi, qui iurant de vehementi, licet nó fuerint reconciliati, vt alij confitentes delicta.

130 Obiter etiam scias reconciliatos portantes hæc insignia, vulgo, *Sambenitos*, subesse iurisdictioni Inquisitorum in omnibus causis ciuilibus, & criminalibus, vt tradunt Simancas de Catholicis institutionibus, c.46. num.18. & dubitatiuè Couar. q.34. practicarum, nu.5. Iulius Clarus, lib.5. sententiarum, §. fin. quæst. 35. num.20. & alij quos refert Cenedus in collectanea, ad c. aliud. 11. quæst.1. quod intellige, si sint perpetuò carceri adstricti, nam sunt sub regimine Inquisitorum, secus auté in alijs, qui cum habitus pœnitentiæ delatione liberè gradiuntur, quod colligitur ex dictis per Septimacensem, vbi supra num. 20. & Iulium Clarum, dict. num.20.

Sed quia solent ab his reconciliatis, & alijs infectis descendétes mutare parentum nomen appellatiuũ, vt obscuretur ascédétia informãtes cómissarij, quibus datur copia nominũ parentũ, & auorũ inquisiti, si diuersi fuerint appellatiui, debét diligéter inquirere de causa mutationis nominis. Nam si assumpserint
131 matrum nomina, quæ forsan nobiliores sunt parétibus, certè omninò reprehendendi non sunt, vt dicit Tiraquel. de nobilit. c. 18. n. 26. cũ per matris nobilitatem patris nobilitas
132 sit splendidior, illustrior, luculétior, & clarior, nec dicitur nobilis, qui nó sit ex matre etiam nobili, l.3. tit. 21. p.2. ibi: *Que maguer, la madre sea villana, è el padre fijodalgo, fidalgo sera el hijo que dellos naciere, & por fidalgo se puede contar, mas no por noble*, & è contra ignobilitas patris minus obscura, minusque abiecta, vt dicit Bald. l. fi. in fine, C. de seruis fugit. Et sic fecit Rainuntius de Clera. in c. Rainuntius, de testam. vbi Hostiens. & Ioan. Andr. in verbo de Clera. & Anchar. Imol. & Panorm. adnotarunt, semper tamẽ filio congruit nomen patris assumere, l. vxorem, ff. de manu. testa. ibi: *Nomine patris vocatus est*, l.3. tit.21. par.2. ibi: *Porque siempre los omes, el nombre del padre ponen primeramente*, & ex diuersitate nominum arguitur diuersa generatio, Fornellius lib. 2. selectionum, c. 6. quia retentio nominis paterni arguit de stirpe, & progenie natum, Cabedus decis. 37. nu. 17. Molina de primogenijs lib 2. c. 14. num. 13.

Si tamen extraneum nomen sibi assumpserit, relicto nomine suæ as-
133 cédétiæ, quod liberè poterit quisq; facere, l.1. C. de mutat. nom. dum tamẽ id faciat sine fraude, vel alterius præiudicio, vt dicit d. l.1. iuncta gl.
134 verb. fraude. Quod contingere potest, si cũ quis esset ex corrupto, seu maculato sanguine propagatus nomen honesti, & sani viri, de claro sanguine progeniti vsurparet: quo casu maximum irrogaretur præiudiciũ, & forte irreparabile descédentibus ex sanguine puro: Nam si sanguine corruptus, illo nomine vocaretur, multi crederent, clarũ & sanum esse de genere corrupto ortũ, vt optime considerat Guillermus Benedictus dicto

dicto.c.Rainuntius,in principio. n. 57.& eo casu possunt descendẽtes à claro sanguine à iudice petere, vt prohibeat illũ suo nomine appellari,& quod si renuerit facere,vt falsarius puniatur,l.falsi nominis, C.de falsis. Alteri enim per alterũ nõ debet iniqua conditio inferri,l. alteri, ff.de reg.iur.Etsi(vt diximus lib. 1. c.7.n.36.)insignis artifex potest prohibere alicui vti suo signo, ne inducatur cõfusio merciũ, quãto magis admittẽdũ est vbi agitur de honore, qui vitæ cõparatur,l.iusta,de manu. vendict.l.1.tit.22.p.4.ibi:*Muerte ò de mala fama*,& diximus supra n.56.ne inducatur cõfusio maculatorum,& nobiliũ, atq; ita tenet Auend.lib.2. de exequẽ l.mand.c.13.n.4. in fine, vbi idẽ dicit de armis,& iã vidi practicari,tã in nomine, quã in armis, & qui nomẽ alterius sibi assumit, in fraudẽ punitur,Menoch. de arbitr.
135 casu 318.n.19.Itaq;si inquisitus reliquerit malũ nomẽ,quod eius parentes habebant, nõ bene præsumitur, cũ ex malo nomine sinistra suspicio inferatur,vt dicit Guillerm.Benedictus,c.Rainuntius in principio,nu.
136 54.de testam.& ex nomine cognoscatur qualitas, l. Diuus,in princ. ff.
137 de bonis damnatorũ, vbi glo. verb. ex ipso nomine inquit,quod vilitas arguitur ex nomiue,& facit illud.1. Regũ,c.25.A nomine sinistro depre
138 henditur fatuitas,& ècontra,ex bono nomine, nobilitas præsumitur. Pro quo facit illud Exodi.c.34.*Noui te ex nomine,& inuenisti gratiã corã me*, & tradunt Panorm.& DD.c.de quo vult Deo,de iudicijs, & ex nomine eliçitur res,Curt.Iunior cõs.20.n.4.

139 Nomen tamen propriũ non sufficit ad probãdã identitatẽ personæ, imò requirũtur duæ demonstrationes.Prosperus Passetus cõs.208.n. 8. sed nec cognomẽ,idẽ Prosperus cõs. 110.n.2.quem vide,& Alexand.Rauden. de analog. c.24.ex nu.65.vsque ad numerũ 73. & supra hoc.c.nu.46.

140 Sed an Indi, & Æthiopes recenter cõuersi ex Gentilitate ad fidem Catholicã,sint admittendi in locis horũ statutorũ,& quidẽ si statutum solum neget admitti descendentes ex Iudæis,seu Mauris,seu recõciliatis, constat eos nõ esse excludẽdos, vt diximus supra de expositis,& maiori cum ratione hi sunt admittẽdi, quippe cũ tales Indi, seu Æthiopes nequeãt descẽdere à dictis maculatis,vt potest cõtingere in expositis. Si tamẽ statutũ requirat qualitatem sanguinis,& quod admittendi sint Christiani veteres à Christianis veteribus descẽdẽtes,dubitationis est, cũ pro vtraq; parte reperiãtur rationes congruentes,quibus admitti & repelli possint.

Et pro parte affirmatiua, vt admitãtur,facit,quòd Christiani veteres Hispani appellantur,eo quòd descẽdãt à Gẽtilibus,qui statim quod audierũt prædicationẽ Euãgelij crediderunt,vt diximus supra nu.67. At isti Indi,seu Æthiopes itidẽ faciunt & quotidie ex Gẽtilitate cõuertũtur ad prædicationẽ Religiosorum Sãcti Dominici Seraphici Frãcisci, & aliorũ Ordinũ,ac inclitæ Societatis Iesu,qui ad partes se trãsferũt voto,ac desiderio recipiendi martyriũ pro Christi Redẽptoris fide,& Euãgelij prædicatione, nec ab hoc ter-

rentur, eo quòd videant consocios tormẽtis subijci, & varijs ac extraordinarijs mortis generibus pati, imò ad id alliciuntur, & cupiũt dissolui, & pro Christo Crucis subire tormẽtum. Si ergo & in his eadem inuenitur ratio, non debẽt diuerso iure cẽseri, cum identitas rationis hoc suadeat, & idem ius indicet, vt sup. lib. 1. c. 5. ex n. 1. Atque ita licet Neophiti conuersi, ex Iudæis & Mauris, nõ admittãtur ad ordines, vt tradit Maiolus de irregularitate lib. 1. c. 31. n. 1. tamen ij admittuntur, & his diebus plures audierunt rem sacram in hac villa de Madrid ab Æthiope omninò nigro, de quo certum est non descendere à Christianis veteribus, sed Gentilibus recenter conuersis.

Deinde statutũ inhabilitãs filios, & nepotes hæreticorum, siue reconciliatorũ non protenditur ad filios, seu nepotes eorum, qui sua spõte reconciliati fuere, nulla præcedente accusatione, seu inquisitione tẽpore gratiæ, vt placuit dominis de Rota, in vna statuti Ecclesiæ Hispalensis, decis. 120. 2. par. lib. 2. in nouissimis, quod etiam videtur sentire Nauar. cons. 1. incipienti ad primã quæstionẽ in fine, de Iudæis: ergo descendẽtes ab Indicis, & Æciopis, qui spõte ad fidẽ cõuersi fuere statim, quod eis fuit prędicata nõ sunt excludendi.

Et facit pro hac parte, quod Calphurnia & causa promulgationis statutorũ, puritatis sanguinis fuerunt descẽdẽtes ex Iudæis, & Mauris, qui sinistrè & superbè viuebant, vt latè refert Alcocer, in defensione statuti Sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, quare decisio statutorum restringi debet ad genus personarũm, quarum causa condita fuere statuta, nec extendi ad alias personas; etiam si statuta non loquantur personaliter, modo motiua, & æquitas non reperiantur scripta in iure communi, vt tradit Abbas, Alphonsus Villagut, de extensione legis, tit. de extensione statutorum num. 11. fol. mihi. 138.

Præterea à communiter accidẽtibus probatur Catholicos descendentes à Gentilibus, raro à fide Catholica recedere, quod frequenter contingit in conuersis descendentibus à Iudæis, & Mauris, ex quibus plures indies reconciliantur, & relaxantur ab Inquisitoribus, & potest esse ratio, quod illi nullam antea legẽ discerant, & sic nulla præãbula inclinatione existente à recepta fide non deuiant. Hi autem profitebantur Mosaycam, vel Mahometicam, & faciliter suæ pristinæ naturæ redeunt, ad quam res de facili reuertitur, l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. & diximus supra num. 111. nam reliquiæ status præcedentis multum influunt, & operantur, Marcus Ant. Pereg. cons. 10. num. 10. vol. 3. Pro parte tamen negatiua, vt Indi, & Æthiopes non admittantur in his statutis, facit quod hi, licet descendant à Gentilibus, non tamen à talibus, qui statim, quod Apostoli Christi fidem prædicauerunt, sumpserunt, fidem, de quibus diximus supra num. 67. imò ab idolatris qui non fuerunt ad fidem conuersi prædicantibus Apostolis, cum in omnem terrã exierit sonus eorum, & in finẽ orbis terræ, verba eorum, iuxta illud Psalm. 18.

& Pau-

& Paulus ad Romanos, c. 1. *Fides vestra annũciatur in vniuerso mundo*, & ad Collossen. sess. 1. *In vniuerso mũdo est verbum veritatis Euangelij, & fructificat, & crescit*, & ad Roman. 10. referũtur verba d. Psal. 18. & ipse Saluator dixit, vt fertur Actorum 1. *Eritis mihi testes in Ierusalem, Iudaea, & Samaria, & vsque ad vltimum terrae*, quod expẽdit tex. in c. fundamẽta de election. lib. 6.

Praeterea locus Pauli, qui cómuniter allegatur. 1. ad Timotheum, c. 3. ibi: *Non Neophitum, ne forte elatus in superbiam in iudiciũ incidat diaboli*, ita cõuenit cõuersus ex Gentibus, quã ex Iudaeis & alijs, cum omnes tales 142 sint noui in fide, & licet Paulus solũ loquatur in persona conuersi ex vi statutorum, extenditur ad descendentes Neophitorum.

Praeterea, cũ illa qualitas ascendẽtium Christianorum ab his statutis requisita, ita deficiat in conuersis à Gẽtilibus, quã ab alijs, & eorum descendentibus non satisfaciunt requi- 143 sitis, etiam quod ipse non dederint causam statutis, vt descendentes ex Iudaeis, quia ea causa fuit impulsiua, nõ finalis, atq; ita statuta nõ restringũtur ad eos, sed habent locũ in omnibus quos dispositio cõprehendit, l. 1. ff. de postulando, Barbosa, l. 1. p. n. 84. cũ seqq. ff. solut. matr. quia argumentum à contrario sensu non su- 144 mitur à causa impulsiua, tradit Villag. de extensione legis, praeludio. 23. n 6. quod autem visum fuit domi nis de Rota d. decis. 120. 3. part. lib. 2. procedet in statuto Hispalẽs. 6. Atq; ita haec posterior opinio, quod Indi, & Aethiopes non admittantur in

praxi, recipitur in nostra Hispania. Quid tamen seruandum in hoc sit apud Indos, vbi Hispaniae nobiles, iam diu cõtraxerũt matrimonia cũ Indicis, ex quibus filios procrearũt, nũc omitto, alio loco tractandum.

141 Sed quia supra n. 14. diximꝰ, testẽ interrogatũ de auditu & fama, teneri respõdere addẽdũ duxi perperam sentire, de hac probatione tẽtantes defendere licere testi de auditu & fama interrogato, dicere te nescire, nec audiuisse, si sibi videatur, quod audiuit, nõ habere pro se famã, nec in eo cõcurrere qualitates requisitas pro famae probatione: hoc enim est qualitatem testis mutare, qui nullatenus debet assumere partes iudicis, Bar. l. qui testamẽto, §. fi. ad fi. ff. de testa. Decius cõs. 256. n. 4. & 5. Cacher. cõs. 64. n. 59. vbi quod ad testem non expectat iudicare, sed dicere id de quo interrogatur, & sibi constat sensu corporeo. Iudex nãq; tenetur veritatẽ indagare, & plena probatio aliquando percipitur ex multis imperfectis, & diuersi generis, secũdũ Felin. cõs. 2. n. 17. vers. Primo adduco, & diximus supra n. 43. & 44. tradunt omnes per text. in l. Gallus, §. ille casus, ff. de liber. & posth. & in nostris terminis gl. in l. 1. ff. de probatio. inquit, quòd cũ probatio generis sit impossibilis, probatur per inditia famam & testes de auditu, & alijs praesumptionibus, Bart. l. filium eum diffinimus, in finalibus verbis, ff. de his qui sũt sui vel alie. iur. Dec. cõs. 295. sequitur Cabedus decis. 73. n. 1. vbi plures refert, & loquitur de probanda descẽdẽtia, & diximus supra n. 43. & 44. Et sic etiam, si non sit

 fama,

fama,tenebitur testis dicere, quod
audiuit,aliàs in hac probatione non
admitteretur cõmunis regula, d.l.
Gallus, §. ille casus. Si quidẽ si sit
145 fama plenã probationẽ facit,cũ tra-
ctetur de factis excedẽtib' hominũ
memoriã,&in his quę sunt difficilis
probationis,vt tradit plures referẽs,
Brixianus,de finibus Regũdis,c.55.
n.14.& 15. Nec si testibus videatur
id de quo deponũt esse publicam fa-
mã,& sic fateãtur in dictis,ob id pro
146 batur fama,nisi adsint qualitates re-
quisitæ pro famæ probatione,plures
refert Mascard.de probat.concl.749
n.11.Prosp.Pasetus cõs.167.n.2.Ro-
land.cõs.54.n.18.vol.1.decisio Ge-
nuæ,3.n.12.nã dictũ vnius facilè se-
quitur multitudo,c.cũ in iuuẽtute,
de purgat. canon.Etsic non sufficit,
quod publicè dicatur, si non habeat
originẽ à fidedignis hominib' quib'
videatur credẽdũ,vt dicit gl.in l.Ti
tio fundus,ff.de cõdit.& demõst. &
potius dicetur rumor,qui falsè indu
147 citur aliquãdo,vt in l.fin.ff.de hære-
dib.inst.& ita appellatur,etiã,quod
quarta,vel tertia pars populi recla-
met,vt dicit Brixia.de finib. Reg.c.
55.n.4.qui licet nõ faciat probatio-
nẽ,ex eo potest quis induci ad credẽ
dũ,ita vt rumor excuset à delicto,
148 vt excusatur petens beneficiũ viuẽ-
tis, quando erat rumor,quod esset
mortuus, Oldrald. cons. 304. Aym.
cons.319.n.4.Menoch.de arbitr. cen
turia. 4. casu 321. & in alijs casibus
tradit Brunorus A sole in cõpendio,
versic.rumor,nisi rumor sit nimis va
149 nus,& fatuus ex affectata causa, cui
credere non debemus,Paulus Paris.
cõs.165.n.9.vol.4.Mascar.de probat.
3.p.cõcl.1157.n.24.& 25. (solẽt nãq;
mali homines vocẽ effundere sini-
strã,vt damnũ inferãt alicuius prosa
piæ,vt iã vidi factũ cõtra nobilẽ vi-
rũ Familiarẽ sancti Officij,qui se que
relauit corã Inquisitoribus Toleta-
nis,me pro copatrocinante,& facta
informatione declararũt, illũ esse sã
guine purũ,& nõ effectũ macula illi
adscripta,quod petij per. l. circa. ff.
de probatio.) & iudex ad quem ex-
pectat veritatem indagare,debet de
initio inquirere,non testis,cum nul
lus debeat se immiscere rei ad se nõ
pertinenti,iuxta iuris regulam.Te-
nebitur itaque testis, quod audiuit
à quocumq; etiam vili,propalare iu
dici, declarando qualitatem eius à
quo audiuit, poterit tamen addere
si velit,se credere,vel non credere il
lud,quod audiuit,nõ tamen suppri-
mere, ita enim peierat qui suppri-
150 mit veritatem,quàm qui mendaciũ
affirmat,tex. est in.c.1.de crim.falsi.
Paria enim sunt verum tacere, & fal
sum dicere,Menoc.de præsump.lib.
5.præsump.3.n.59.& tacere veritatẽ
cũ est dicẽda,est peccatũ.c.quisquis,
11.q. 3.&d.c. 1. de crim. fals. Petr.
Ant.Lacarius de monito.sect.1.q.16.
n.3.latè Couarr.lib.1. variar. c. 2. &
hãc opinionẽ,vt verã,tutatur,& ser
uari iubet Illustrissimus dominus
D.Ioan.Bapt.de Azeuedo Indiarũ
Patriarcha,Supremi Senatus Preses,
ac in Hispan.Regnis Generalis In-
quisitor,vir quidẽ iustitia integerri-
mus,prudẽtia,& tẽperãtia eximius,
qui vt sui generis splẽdore ad nobili
tatis tuitionem allicitur,ita & voto
implendi ministerium,quo dignissi
mè est præpositus,ad id inuitatur.

QVOD

QVOD CAPELLANIA POTEST conferri non Sacerdoti clerico, tamen ſaltim tonſurato, & de Capellaniјs requirentibus preſbyteratum, actu, vel aptitudine.

Caput quintum.

SVMMARIVM.

1 *Licet Capellania ſit ad celebrandas Miſſas, poteſt conferri non Sacerdoti, modo tamen ſit clericus.*

2 *Tonſuratus dicitur habere clericalem ordinem, & ſic poteſt beneficium obtinere, modo ſit in ætate legitima, & numero 14.*

3 *Collatio beneficij facta non ordinato, eſt nulla.*

4 *Ad quaſi poſſeſſionem beneficij ſufficit habitus clericalis.*

5 *Quaſi poſſeſſio clericatus, ſine alia probatione inducit præſumptionem in cauſa poſſeſſionis.*

6 *Licet dicta præſumptio nõ ſufficiat ad iudicandum titulum, ſufficit, vt beneficij poſſeſſor non teneatur oſtendere, nec probare titulum clericatus.*

7 *Quamuis cauſa poſſeſſionis beneficialis dicatur cõtinere cauſam proprietatis non deſinit eſſe iudicium poſſeſſorium, & de ratione.*

Papa confert beneficium in tempus clericatus, ſed & laico diſpenſando.

8 *Capellanus poteſt per alium Miſſas dicere, ſi teſtator ſimpliciter dixerit, præſentetur Capellanus.*

9 *Et quid ſi dixerit inſtituatur Capellanus, vel Sacerdos, & numeris ſequentibus.*

10 *In diſiunctiuis ſufficit adeſſe vnum, vel alterum.*

11 *Dictiones, vel, ſeu, ſiue, non ſemper denotant diſiunctionem, ſed aliquando augmentum, & paritatem, & quandoque ſtant declaratiuæ,*

12 *Licet prædictæ dictiones deſiungantes, tamen ſi ponuntur inter eadem, non denotant diuerſitatem.*

13 *Sacerdos dicitur à ſacrificando, & ſignificat eũ qui ſacrificat, & conſecrat*

14 *Significatio vocabuli mutatur ex adiunctis, & adiuncta faciunt, vt vocabulum plura, vel pauciora cõprehẽdat.*

15 *Vocabulum Sacerdos iunctum modo dicto cũ nomine Capellanus, facit Capellaniã Sacerdotalem ſaltim aptitudine.*

16 *Licet fundator diſponat, quod præſentetur Sacerdos in Capellania, poteſt præſentari idoneus ad presbyteratum.*

17 *Verba non dicunt actum, ſed aptitudinem.*

18 *Multa ſunt verba, quæ ſecundum cõmunem vſum loquendi, non ad actum, ſed ad aptitudinem referuntur.*

19 *Illa non dicuntur reſpui à natura, quæ habent aptitudinem quamuis nõ actũ.*

20 *Si fundator Capellaniæ exprimat, quod præſentetur actu Sacerdos, debet presbyter præſentari.*

21 *Idem erit ſi fundator nõ exprimat, ſed alia proferat verba ex quibus colligatur*

voluisse, quod Sacerdos præsentaretur.

22 *Si testator vtatur verbis negatiuis, dicens, non præsentetur, nisi Sacerdos, nõ poterit præsentari, qui non sit actu Sacerdos.*

23 *Ratio quare si testator vtatur verbis affirmatiuis, admittitur non Sacerdos, si negatiuis secus.*

24 *Plus tollit negatio, quam ponit affirmatio.*

25 *Negatio est malignantis naturæ, cum destruat quidquid post se inuenit, & oppositum inducat.*

26 *In negatiua fit interpretatio per prius, & per posterius.*

27 *Mitius agitur cum lege quàm cum homine, tamen vbi lex, seu statutum loquitur per negatiuam, non admittetur nisi Sacerdos.*

28 *De consensu patroni Capellania requirens presbyteratum actu poterit cõferri etiã nõ Sacerdoti, saltim pro vna vice.*

29 *Et si fuerint plures patroni sufficiet cõsensus maioris partis.*

30 *Conditio apposita in institutione potest mutari cum consensu Episcopi, & patroni fundantis, sed, & successoris in patronatum.*

31 *Limitatur supra dicta, si fundator per verba negatiua annectit presbyteratũ.*

32 *Admissio non presbyteri pro vna vice non præiudicat fundationi.*

33 *Episcopus etiam inuito patrono, potest dispensare circa qualitates requisitas in Capellano, si Ecclesiæ necessitas immineat: secus aliàs.*

Caput quintum.

ICET Capellania sit ad celebrandas Missas, quod est proprium Capellani officium, potest etiam fundator disponere, quod conferatur etiam nõ Sacerdoti, clerico tamen in minori-
2 bus ordinibus, vel saltim tonsurato, qui clericalem Ordinem censetur habere, cap. cum contingat, de ætate, & qualitate, Clementina 2. de vita, & honestate clericorum, & sic potest beneficium obtinere, modo sit in ætate legitima, nam beneficiũ non valet conferri, nisi clerico ordinato, cap. 2. de institutio. cap. ex literis, de trãsact. cap. cum adeò, de rescriptis, Clementina quia contingit, §. vt ante, de religios. domi. Concil. Tridentin. sessione 23. capit. 6. de reformatione, Selua de beneficio quæstione 1. numer. 4. Aymon consilio 94. numer. 1. & consil. 134.
3 numero 40. Petrus Gregor. eodem tractatu capit. 36. numero 1. & collatio de beneficio facta non ordinato, nulla est, Boherius decisione 171. dicit communem opinionem Flaminius lib. 4. de resignat. quæstione 2. numer. 1. Cerola in praxi. 1. parte verbo, beneficia, ad quartum in 1. versic. & num. 8. incipienti ad octauum, quidquid dicat additio ad Dinum, cap. 1. de regul. iur. lib. 6. & Dinus, num. 28. & additio ibi, verbo, Vicarius, Federicus cõs. 127. §. 5. vers. dico tertio, tamen sufficiet
4 habitus clericalis ad quasi possessionem beneficij, decisio Rotæ 312. in antiquis, Aymon consil. 134. num. 40. quia possessio clericatus, sine
5 aliqua probatione inducit præsumptionem in causa possessionis, cap. si iudex laicus, de sententia excõm. lib. 6. & licet in beneficialibus præ-
6 sumptio hæc non sufficiat ad iudicandum

candum titulum; cum debeat esse clericus, tamen si iam sit beneficij possessor, & fuerit in possessione clericatus, non tenebitur ostẽdere, nec probare titulum clericatus, Ioannes Monachus, & Archidiaconus dicto cap. si iudex laicus, Rotæ decis. 865. in antiquis, sequitur Petrus Gregorius de beneficio, cap. 36. nu. 23. nam reputatio ad probationem clericatus sufficit, Mohedanus decis. 21. num. 3. de renunciatione.

7 Et quamuis causa beneficialis possessionis dicatur cõtinere causa proprietatis, non tamen desinit esse iudicium possessorium, quia eam continet accessoriè, cum principaliter tractetur de vi, & possessione, Casiadorus decis. 4. num. 3. vt lite pendente, Contardus, l. vnica, C. si de momenta. possessione fuerit appellatũ, limitatione 2. §. 1. num. 2. Sed & beneficium conferri potest, in tempus quo quis tonsuretur, saltim per Papam, imo & laico, Flaminius lib. 4. quæst. 2. num. 32. & 38. de resignat. benefic.

8 Et si fundator Capellaniæ simpliciter dicat, quod presentetur Capellanus, poterit præsentari, & eligi quilibet tonsuratus, quia est capax beneficiorum, cum possit per aliũ Missas dicere, tradunt Tabiena in verbo, beneficium, 3. §. 20. Armila verbo, beneficium, nu. 83. & Saa verbo, beneficiũ, & tradunt Selua, & alij ab eo relati de benefic. 4. p. q. 2. n. 3. vers. & hoc procedit, & vide infra hoc lib. cap. 7. num. 7.

9 Si tamen dixerit, instituatur Capellanus, vel Sacerdos, videbatur sufficere præsentare clericum etiam in minoribus, vel tonsuratum, cum alternatiua dirigatur ad patronum, qui ex officio debet præsentare, & sic eius est electio, cap. inter cæteras, vbi glos. de rescriptis, quia in disiunctiuis sufficit adesse vnũ, vel al-

10 terum, glos. in cap. ex parte, verbo, perpetuo, de rescriptis, Staphileus de form. expect. §. sexta igitur, nu. 5. decisio Rotæ 7. de rescript. in nouissimis, l. si ita stipulatus, ff. de verb. obligat. l. cum pupillus, §. 1. ff. de cõditio. & demonstr.

11 Sed in contrarium, & quod debeat præsentari Sacerdos, facit, quia eæ dictiones, vel, seu, siue non semper denotant disiunctionem, sed aliquando augmentum, & paritatem, l. si requisita, ff. de auro, & argento leg. Cœpola singulari, 156. incipienti, ita ponderat Romanus cons. 363. numero 2. Alexand. cons. 193. lib. 2. numero 4. & quandoque stant declaratiuæ, vt in cap. nulli, de rebus Ecclesiæ, Gometius cap. statutum, ex numero 21. de rescriptis lib. 6. & aliquando disiunctiua resoluitur in cõpulatiuam, Bart. l. penultima, ff. de verborum, Boherius decisione 214. num. 4. Couarr. lib. 2. variarũ cap. 5. num. 10. & hoc quando subiecta materia requirat, vt tradit Madera animaduersionum iuris, cap. 21. num. 1. qui latè de alternatiua, & disiunctiua dictione loquitur.

12 Pro quo facit, quod tradit Barbatia cons. 33. numer. 11. volum. 2. vbi quod licet dictio, seu, posita inter res, stet disiunctiuè, & inter personas copulatiuè, tamen quod si testator dixerit, presbyter, seu Capellanus, & sic disiungat personas, non deno-

denotat diuersitatem, quia ponitur inter eadem, nomen autem Sacer-
13 dos dicitur à sacrificando, & significat eum qui sacrificat, & cõsecrat. cap. cleros. 21. distinctione, & supra, c. 1. n. 1. atque ita auget significationem nominis Capellanus, & quia vna pars alternatiuæ aliã declarat, l. 1. ff. de reb. dubijs.

Pro quo facit, quia vulgare est significationẽ vocabuli mutari ex adiunctis, & efficere adiuncta, vt vel plura, vel pautiora comprehendat,
14 l. si seruus legatus, §. qui quinq; de legat. 1. Bart. l. liberorum, num. 13. ff. de verborum significat. Socinus cons. 63. num. 15. volum. 3. Ancarranus consil. 95. numer. 3. Ruinus consilio 161. numer. 5. Hieronymus Gabriel cons. 46. numer. 14. volumine 2. vbi alios refert Alexander Raudensis consilio 30. numero 29. volumine 2. Afflictis decisione 3. numer. 4. & sic licet ex vi vocabuli Capellanus, solum requiratur quod sit clericus etiam primæ tonsuræ, & habeat ætatem ad bene-
15 ficia, quæ est 14. annorũ, Cõcil. Tridentin. ses. 23. cap. 6. de reformatione, tamen propter adiunctum vocabulum illud (Sacerdos) efficitur Capellania Sacerdotalis, atque ita hãc sententiam tenet Cerola in practica Episcopali, 1. part. verbo, beneficia, num. 7. fol. mihi 27. in fine, & fol. 28. in principio, vbi dicit, sic fuisse pronuntiatum in Curia Compzana.

Intellige tamen, prædictam sententiam non vt actu præsentandus debeat esse Sacerdos; sed quod habeat aptitudinẽ ad presbyteratum.
16 Nã etiã si fundator simpliciter dispo nat, quod præsentetur Sacerdos, adhuc potest præsentari idoneus ad presbyteratũ, & si actu nõ sit Sacerdos, vt in terminis tradit Lambertinus de iure patronatus lib. 2. 1. p. q. 7. art. 30. nu. 27. fol. 70. vbi dicit, nota ista, quia noua, & vera, licet in hoc multũ dubitauerit propter Consilium Barbatiæ 33. vol. 2. quẽ prius fuerat sequutus idem Lambertinus dict. quæst. 7. art. 27. num. 1. & 2. pro quo est textus in cap. 2. de institutio. lib. 6. & probatur expressè in Concilio Tridentino. ses. 24. cap. 12. de reformatione, ibi: *Neminem etiam deinceps ad dignitatem Canonicatum, aut portionem, nisi, qui eo ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt infra tempus a iure, & ab hac sancta Synodo statutum initiari valeat,* per quem text. ita resoluit Ojeda de incompatib. benefic. 1. part. cap. fin. num. 15. & 19. & num. 20. vbi loquitur in Capellanijs Sacerdotalibus, erectione aut consuetudine, Nauar. cons. mihi. 2. incipienti, Ecclesia collatiua nu. 1. de præbendis, Ioan. Bapt. Ferretus cõs. 305. n. 1. & seqq. vol. 1. Roman. cõs 325. n. 1. Paulus de Mõtepico cõs. 57. n. 6. & sequẽtibus, & per textum Concilij, ita tenet Flaminius de resignatione benefic. lib. 4. quæst. 9. num. 19. & 36. vbi dicit, sic obtentum in Rota, Paulus Æmilius Verallus decisio. 127. num. 1. vbi inquit, sic fuisse iudicatum in sacro Palatio, Zauall. quæst. 393. num. 13. & 14. communium cõtra communes, verba enim non di-
17 cunt actum, sed aptitudinem, vt in nostris

nostris terminis tradit Spino in speculo testamẽtorum, glos.4. princip.
18 num.66.& 68. Et multa sunt verba, quæ secundum communem vsum loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem referũtur, cap. maiores, §. cæterũ, de Baptismo, Bellamera cap. ex parte num. 9. de scrutinio, & ordine faci: & illa non dicuntur respui à natura, quæ aptitudinem ha-
19 bent, quamuis non actum, sed illa, quæ aptitudinem non habent in se dicuntur respui à natura, l. si Mæuia mater mea, ff. de hæred. instit. Bald. l. vnica nu.38. C. de confessis, Contardus in rubrica num.23.& 25. C. si de momentanea possessione fuerit apell.

20 Si tamen fundator Capellaniæ exprimat, quòd præsentandus sit actu Sacerdos, eius voluntas expecificè est seruanda cum in limine fundationis possit apponere conditiones quas voluerit, modo non sint
21 iuri contrariæ, vt supra est dictum, & si non sint verba expressa, sed alia ex quibus colligatur, quod eius voluntas fuit, vt præsentaretur actu Sacerdos, cum habeatur pro expresso, quod ex verbis cõcipitur, l. Gallus, §. quidam rectè, ff. de liberis, & po-
22 sth. l. certum est. ff. si certum petat. Et sic communiter recipitur, quod si verbis negatiuis vtatur fundans Capellaniam, dicens, non præsentetur nisi presbyter, seu sacerdos, nõ poterit, qui non sit actu Sacerdos præsentari, Abb. Clementina 1. de ætate, & qualitat. num.7. Lambertinus lib.2.1.p.art.30.nu.27.7. quæstionis principalis, Ioan. Bapt. Ferret. d. cons.205.nu.4.vol.2. Spino, vbi supra, num.67. Paul. Æmilius dict. decisione 127. num.2. vbi vt sustineatur coadiutoria per Roman. Pont. concessa non sacerdoti, habenti tamen ætatem ad presbyteratum in Ecclesia, qua adest statutum, quod non conferatur, nisi ei qui sit actu Sacerdos, ponderat ex eo valere cõcessionem, quia fuit facta cum clausulis non obstantiarum.

23 Et si quæras de ratione, quare si testator vtatur verbis affirmatiuis admittatur non Sacerdos, si negatiuis secus, dic eam esse, quia negatiua magis negat, quàm affirmatiua, affirmat glos. in l. hoc genus, ff. de conditio. & demonstrat. & glos. in cap. cum dilectus, verbo, à suspensis, ibi: plus tollit negatio, quàm ponit
24 affirmatio, de consuetudine, Decius cons.567. Tiraquel. l. boues: §. hoc sermone, limitatione 7. Tiberius Decianus cons.12. num 15. vol. 1. Aymon cons.317. num. 302. vers.
25 2. Et de ea dicitur, quod est malignantis naturæ; cum destruat quidquid inuenit post se, & oppositum inducat, Sygnorolus cons.34. Nat-
26 ta cons.469. num.14. Et non admittit concessionem cum ex positionibus negatiuis non resultet affirmatio, l. Titia.59.§. fin. de manum. testamen. saltim respectu illorũ ad quos fuerunt directa, verba l. cum Prætor, 12. in principio vbi, Albericus numer. 2. de iudicijs, sequitur Barbosa ibi num. 25. Et in negatiua fit interpretatio per prius, & per posterius, vt tradit Alexander Raudensis de Analogis, lib. 1. capit. 12.
27 num. 19. versicul. sexto limitatur. Et licet mitius agatur cum lege, quàm

quam cum homine, l. Celsus iuncta glos. verbo postea, ff. de receptis arbitris. c. si celebretur, de clerico excommunicato ministrante, & tradit Cosmas Guimier in pragmatica sanctione, titulo de collationib. verbo prouideatur, num. 3. fol. 91. tamé vbi lex, seu statutũ loquitur per verba negatiua, idem est dicendũ, Paulus Æmilius. d. decis. 127. nu. 1. 2.

Sed si mixtim affirmatiuis, & negatiuis verbis anectitur presbyterium, vt si dicat, præsentetur sacerdos, & non alius, cum verba affirmatiua sint in priori parte, & verba precedẽtia sint maioris efficaciæ ad determinandum sequentia, vt tradit Mathesilanus notabili. 15. admittetur ætate idoneus, pro quo est decis. Rotæ 347. nu. 3. 3. p. lib. 3. si tamen negatiuis verbis inceperit dispositio mixta, vt si dicat, non præsentetur, qui non fuerit sacerdos, sed præsentetur presbyter: & si affirmatiua verba adsint in posteriori parte, quia tamen negatiua præcedunt, quæ propositionem reddit negãtem, destruẽdo quidquid post se inuenit, vt sup. n. 25. reputatur dispositio merè negatiua, & debet sacerdos presentari.

28 De consensu tamen patroni Capellania requirens presbyteratum actu, potest non presbytero conferri, tradit Panorm. c. cũ accessissent, n. 5. de cõstitutio. vbi Additionator refert Butrium, Imolam, & alios, Rebuf. in prax. benefic. 2. par. signaturæ super clausulam, nec nõ iuris patronatus, n. 46. Lambertinus de iure patrona. lib. 2. 1. p. 7. q. princip. art. 30. num. 1. & q. 10. art. 7. vbi plures refert Ioannes Guterreus cons. 1. n. 19. & limitant, vt saltim pro vna vice fieri possit, Cerola in praxi Episcopali. 1. part. verbo beneficia ad septimum
29 vers. tertia conclusio fallit, & verbo ius patronatus, decimo quinto dubio, vbi tenet sufficere, quod consen
30 tiat maior pars patronorum. Conditio namque apposita in fundatione potest mutari cum consensu Episcopi, & patroni, Bald. l. si quis presbyter, num. 1. notabili. 3. C. de Episcopis, & clericis, Anchar. c. cum inferior de maior. & obed. Milis in verb. patronus, Rochus de Curte de iure patronat. in verbo pro eo, quod diœcesanus, nu. 32. & sequentibus, Paulus Æmilius Caputaq. decis. 290. 2. p. Nauar. cons. 5 de prebend. Additionator ad Abb. d. c. cũ accessissent, de constitutio. Geminianus cap. statutum, vers. numquid, de electione, lib. 6. & maximè poterit hæc alteratio fieri, si presentandus sit aliquis de familia, seu genere fundatoris, Lambert. de iure patronat. lib. 1. 1. p. art. 2. 9. quæst. princ. num. 18.

Et licet Lambertinus dict. art. 30. num. 11. voluerit restringere hanc facultetem præsentandi non presbyterum in Capellania actu sacerdotali ad ipsum patronum fundãtem, non autẽ ad patronos hæredes fundatoris, tandem nu. 20. inquit idem esse in alijs patronis descendẽtibus, modo adsit aliqua causa, ex quo patronus fundando statim acquirit sibi, & hæredibus ius patronatus trãsmissibile, in quib' vt in ipso residet, non tamẽ hoc admittit, si fundator per verba negatiua anectit presbyteratum, vt videre est per eum, n. 25. in quo discedit ab Abbate, & alijs in

dict.cap.cum accessissent, quod verum affirmo de iure.

32 Nec ex eo quod vna vice aliqua ex causa à voluntate recedatur, censetur perpetuò manere sublatã presbyteri præsentationem, vt in simili tradit Marcus Antonius Cuchus, lib.1.institutio.maior.tit.3.n.73. nã iuridicum est, quod aliquãdo ex causa recedatur à testantis voluntate, l.1. ff. vbi pupillus educari debeat, Aretinus consf.22.num.5.

33 Quinimo, & inuito patrono, potest Episcopus dispensare circa qualitates requisitas in Capellano, si Ecclesiæ necessitas immineat, vt post Abb. & Felinum in cap. cum accessissent, tradit Lambertinus de iure patron.lib.2.1.p.quæst.10.art.7.nu.4. Cabedus de patron. Reg. Coron. cap.12. num.4. extra autem hunc casum nequit Episcopus dispensare circa qualitates requisitas per fundatorem, sine patroni consensu, secundum Lambertinum, vbi suprà, art.6.in fine.

FVNDATOR CAPELLANIAE potest disponere, quod Capellanus sit amobibilis ad nutum patroni, & plura de beneficijs amobilibus.

Caput sextum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia aliqua dantur ad placitũ, quæ manualia dicuntur, & idem Capellaniæ amobiles fundatæ cum consensu Episcopi.*

2 *Quamuis Capellaniæ, seu beneficia sint amobilia, ad nutum, conferuntur.*

3 *Collatio beneficij censetur facta cũ sua qualitate.*

4 *Romanus Pontifex conferendo huiusmodi beneficia amobilia, non censetur velle mutare eorum naturam.*

5 *Aliqui Doctores contrarium tenuere, ex quo confert Papa ex certa scientia, author autem distinguit.*

6 *In dubio nõ est præsumendũ, Papã, velle mutare naturã beneficij amobilis.*

7 *Beneficia amobilia impropriè beneficia appellantur secundùm aliquos, ex quo beneficia debent esse perpetua.*

8 *Sufficit, quod beneficia sint perpetua aptitudine.*

9 *In quo differant beneficia regularia, & sæcularia.*

10 *Ex eo quod beneficia sint amobilia, non desinunt posse in titulum conferri cum possint dari in titulum amobilile.*

11 *Perpetuum dicitur beneficium, quod certo tempore non limitatur.*

12 *In beneficijs amobilibus habet locum regula de publicandis.*

13 *Beneficium amobile potest resignari, dummodo fiat mentio amobilitatis, & in impetratione secundi fieri debet illius mentio.*

14 Be-

14 *Beneficium amobile potest permutari etiam cum beneficijs perpetuis.*
15 *Habens beneficium amobile tenetur horas Canonicas recitare.*
16 *Ex beneficijs, & Capellanijs amobilibus soluitur subsidium ex motu proprio Clementis Octaui.*
17 *Beneficium appellatur concessum ad placitum Romani Pontificis.*
18 *Licet voluntas morte finiatur, non censetur remotus Capellanus nominatus morte patroni nominantis, & quare.*
19 *Quamuis morte patroni nominantis nõ censeatur reuocatus Capellanus, tamẽ patronus successor poterit reuocare, & amouere.*
20 *Capellanus remotus non potest petere restitutionem cum ei non competant remedia possessoria.*
21 *Capellania, & beneficiati in his beneficijs amobilibus non possunt iuuari, regulis de annali, & triẽnali cum non possideant.*
22 *An Capellanus ex malitia remotus, possit adire superiorem, vt eum restituat, numeris sequentibus.*
23 *Quilibet præsumitur habere affectionẽ ad consanguineos.*
24 *Amicus consanguinei loco habetur.*
25 *Capellanus, qui acceptauit beneficium amobile, non debet conqueri, si remoueatur, quia hoc euenire posse prospicere debuit.*
26 *Iudex debet ex suo officio prouidere, ne vis fiat vtenti iure suo.*

Caput sextum.

Otest etiam disponere Capellaniæ fundator, quod Capellanus sit amobibilis ad nutũ patroni, nam beneficia aliqua dantur ad nutum, quæ manualia dicuntur, Selua de beneficijs, 2.p.q.11.
1 n.8. Gometius de expectatiuis, n.44. Staphileus de literis gratiæ, titul. de formis expectatiuarũ. §. nona forma, nu.29. refert, & sequitur Cerola in praxi Episcop. 1. part. verbo beneficia, vers. sexto beneficia, fol. mihi. 13. Cosmas Guimier. in pragmatica sanctione, tit. de collationib. verb. perpetuis, fol. mihi. 116. Quintilian. Mandosius regula 3. reseruationum quæst. 10. & Paul. Granutius in additionibus ad Simonetam de reseruatione benefic. q. 8. nu. 5. quod procedit, & habebit locũ etiã quod nõ sint beneficia regularia, sed sæcularia, vt Capellaniæ collatiuæ, intellige tamen modo talis fundatio in limine approbetur ab Ordinario, vt in specie tradit Lambertinus de iure patron. lib. 1. i. part. 9. q. princip. art. 2. per totũ, præcipuè ex n.17. & nu. fin. & lib. 2. 3. part. art. 14. primæ quæstionis principalis, nu. 4. Guterreus lib. 3. practicarũ quæst. 11. n. 21. & per tradita per Nauar. cons. 43. incipienti, in Prouincia Tarraconensi, nu. 11. & 12. de Simonia.
2 Et quamuis hæc Capellaniæ, seu beneficia sint amobilia, ad nutũ cõferuntur, vt tradit decisio Rotæ Romanæ. 772. num. 1. 1. part. vbi quòd recipientes collationem talium beneficiorũ amobiliũ, semper sunt parati dimittere ad volũtatẽ eorũ, qui possunt eos amouere, idem dicit Flaminius de resignatione beneficiorũ lib. 11. q. 3. num. 102. collatio enim beneficij censetur facta cũ sua qua-
3 litate, tradit decisio Rotæ Romanæ 117. num. 1. 3. part. lib. 3. & Petrus Gre-

Gregorius Tolosanus de beneficio cap. 11. num. 12. in fine.

4 Nec etiam Papa conferendo huiusmodi beneficia cēsetur velle mutare eorum naturam, vt de temporali efficiatur perpetuum, tradit Calderinus conſ. 16. de prebendis Casiadorus deciſ. 4. de prebend. Gambar. deciſ. 1. ſequitur Flaminius de reſigna. benefic. lib. 11. queſt. 3. nu. 95. Plu-
5 res tamen tenent contrarium in Papa, quia ex certa ſcientia confert, & ſic inferior non poterit reuocare, vt poſt alios tradit Flaminius lib. 2. de reſignatione, q. 11. num. 9. & ſequentibus, mihi autem placet opinio Baldi conſ. 180. lib. 3. & Oldradi cōſ. 13. cum quæſtio, in fin. tenentium, expectandam eſſe mētem Romani Pōtificis, vt ſi veriſimiliter colligatur, voluiſſe, quod beneficium eſſet per-
6 petuū pro tali habeatur: ſecus aliàs, verumtamen ſi non exprimatur, nō eſt credendum, Papam voluiſſe mutare naturam beneficij amobibilis, tradit Mandoſius regula. 3. reſeruationum quæſt. 10. num. 3. & ita Petrus Gregor. de beneficio. c. 11. nu. 12. non abſolutè dixit, quod huiuſmodi beneficia collata à Romano Pontifice, nequeunt reuocari, ſed quod difficilius reuocari poterunt.
7 Et ibi in principio numeri, dicit impropriè beneficia appellari, idē tradit Cerola in pract. Epiſcop. 1. part. verbo, beneficia, num. 1. verſ. 5. eo quod non ſint perpetua, vt debent eſſe boneficia, c. præcepta. 55. diſtinctione, quod etiā tradit Stahpileus de literis gratiæ, tit. de formis expectatiuarum. §. noua forma, num. 28. & 29. Martinus Nauarr. conſ. 5. incipiēti, quidam teſtator nu. 2. & cōſ. 6. incipienti de Capellania de prebendis per. c. inuentū. 16. q. 7. & cap. ſatis peruerſum. 56. diſtinctione, tamē beneficia cōmuniter appellātur à Doctoribus, & à ſacra Rota, vt videre poteris locis à me relatis, & beneficia ſunt, ex quo cōferuntur, & ſuffi-
8 cit, quod ſint perpetua aptitudine, quia poſſunt remanere apud eos, quib' ſunt cōceſſa, quoad vixerint, permittēte ſuperiore in regularib', ſeu patrono in Capellanijs, tradit Guimier. in pragmatica ſanctione, tit. de collatin. verbo, perpetuis, fol. mihi. 116. nu. 2. & erunt perpetua, ſi nō reuocātur, vt dicit Rebuf. tract. nominationū q. 9. n. 25. verſ. in contrarium, & attento, quod forſan nō amouebit, qui poteſt, dicuntur perpetua, vt dicūt Doctores, argum. c. vltimi de reſcriptis lib. 6. & l. ſufficit, ff. de cōditio. & demōſtra. tradit Vitalinis in Clemētina. 1. §. in quibus, nu. 3. de ſupplenda negligentia præl. Gambar. de poteſtate legat. à latere lib. 4. n. 13. in fine, & ſequentibus, Selua de beneficio, 3. part. q. 21. n. 3. circa mediū. Flaminius lib. 2. de reſignatione, quæſt. 9. num. 5. & lib. 11. q. 3. n. 91. & licet Gābar. vbi ſupra, dicat hoc procedere in beneficijs regularibus amobilibus: ſecus autē in ſæcularib'; & allegat deciſionē Bellame. 207. col. 2. verſ. nō obſtat, & Mādoſiū regula 3. reſeruatio. q. 11. n. 12. vt refert Flamin. d. n. 91 veritas tamē eſt, quod idē in vtroq; eſt iudicandū. Nā cū beneficia ſint amobilia ad nutū, ſiuè ſint regularia, ſiue ſæcularia habēt illā perpetuitatē aptitudine, &
9 qualitatē amobilitatis. Differūt tamē in

in hoc, quod beneficia regularia sui natura sunt amobilia, & quãdoque efficiuntur perpetua, sæcularia autẽ sua natura sunt perpetua, & possunt fieri temporalia, Mandosius regula 3. reseruationum, quæst. 10. num. 3. sequitur Flaminius lib. 11. de resigna. benefi. quæst. 3. num. 91. Nauarrus cons. 6. incipienti, an Episcopus possit, num. 2. de officio ordinarij, qui loquitur in beneficijs sæcularibus amobilibus, & ponit hæc verba: *Sed libertatem quærit ponendi, & tollendi, quem & quoties voluerit, quod est grãde, & vtile frenum ad continendum Capellanum in officio virtutis, ne patronus resciens illius vitium amoto eo ponat aliũ, quæ posset esse magna causa faciendi Capellam, siue beneficium de perpetuo manuale.*

10 Neque ex eo, quod sint amobilia desinunt posse conferri in titulum, quia bene possunt dari in titulum amobibile, vt tradit dicta decis. Rotæ. 772. num. 8. 1. part. Calderinus cons. 9. Rebuf. tract. nominatio. q. 9. num. 25. ad finem, Staphileus de formis expectatiuarum. §. nona forma, num. 28. Lambertinus Guterreus, & alij relati supra, num. 1. Neque obstat quod in vicaria temporali non datur titulus, quia id procedit quando ad certum, & limitatum tempus conceditur, vt in cap. cum ex eo, de electione lib. 6. vbi datur ad septenium, & ita sentire videtur Rebuf. vbi supra, nu. 26. Cessat namque illa qualitas, quod pos-
11 sit esse perpetuum beneficium, quãdo limitatur tempus: dicitur enim perpetuum, quod certo tempore non limitatur, Cosmas Guimier. in pragm. sanctione tit. de collatio. verbo, perpetuis, fol. mihi. 116. num. 3. vbi loquitur in nostris terminis be-
12 neficij amobibilis. Et sic in ijs beneficijs amobilibus habet locum regula de publicandis, & ita dicit fuisse resolutũ dict. decisione Rotæ. 772. num. 8.

13 Sic potest etiam hoc beneficium amobile resignari, dummodo fiat mentio amobilitatis, Flaminius de resignatione lib. 2. q. 9. num. 6. & 7. & de eo debet fieri mentio in impetratione, secundi beneficij, Marc. Anton. Cuchus lib. 1. institutio. maiorat. tit. 4. num. 108.

14 Sic & permutari potest huiusmodi beneficium, vt tradit Federicus de permut. benefic. q. 16. num. 24. quem & alios refert, & sequitur Flaminius de resignatione benefic. lib. 2. quæst. 11. num. 2. etiam cum alijs beneficijs perpetuis irreuocabilibus, plures refert Petr. Greg. de benefic. cap. 11. num. 12.

15 Sic habens beneficium amobile tenetur horas Canonicas recitare, Azor lib. 10. institution. moral. cap. 4. versic. 2.

16 Sic & subsidium soluitur ex his Capellanijs amobilibus, vt disponit Motus proprius Clementis Octaui, editus vigesimo quarto Februarij, anno millesimo sexcentesimo quarto, Pontificatus sanctissimi Papæ anno decimo tertio, qui intitulatur Concordia inter Catholicum Regẽ Philippum Tertium, & statum Ecclesiasticum Regnorum Cestellæ, & Legionis super prorogatione subsidij annui quadringentorum, & viginti millium Ducatorum, inita,

& Apo-

& Apostolica authoritate confirmata, vbi ponuntur hæc verba: *Caterùm ad obuiandum litibus, & differentijs, quæ inter personas Ecclesiasticas super præmissis oriri possent, harum serie decernimus, & declaramus, quod ad huiusmodi subsidij contributionem, iuxta concordiæ prædictæ tenorem, non solùm Capellani Capellaniarum perpetuarum, sed etiam Capellani ad nutum amobiles, qui Capellanias ipsis ad nutum concedi solitas, (quæ redditus, aut bona stabilia certa, & determinata possident,) habuerint, pro rata redditū earundem Capellaniarum omninò teneantur, & obligati existant æquè, ac alij Capellani titulares supradicti. Sicq; per quoscunque iudices, & commissarios quauis authoritate fungentes, etiam causarum relatij auditores, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales vbique iudicari, & diffiniri debere, & quidquid secus super his à quoquā quauis authoritate sciēter, vel ignoranter cōtingerit attentari, irritū, & inanè decernimus.* Qua constitutione stante, hodie nequeūt Capellani amobiles excusari à solutione subsidij, vt antea excusabantur, & quidem iure, nam in prima subsidij concessione facta à sanctissimo Papa Pio V. anno 1561. dum referuntur Ecclesiæ, & beneficia, quæ tenētur cōtribuere, ponūtur hęc verba: *Capellæ, & Capellaniæ perpetuæ,* & licèt Capellani amobiles dicātur perpetui aptitudine, hoc tamen impropriè, vt supra diximus, & per posterius, & verba rescripti sunt intelligenda in proprio, formali, & natiuo sensu, l. fin. C. de his qui veniam ætatis impet. cum alijs, maximè vbi agitur de onerando, quo casu verba sunt sumenda per prius, & non per posterius, Alexand. Raudensis de Analogis lib. 1. cap. 10. nu. 1. vbi plures refert ad obuiandum litibus, vt dicit dicta noua constitutio, vel declaratoria, seu mixta, quia vtitur verbis, decernimus, & declaramus, & verè est extensiua, & ampliatiua inspectis verbis primæ concessionis subsidij, ibi: *Et Capellaniæ perpetuæ,* & verbis constitutionis Clementis Papæ VIII. ibi: *Non solùm Capellani Capellaniarum perpetuarum, sed etiam Capellani ad nutum amobiles,* nam dictio illa, etiam, est ampliatiua, Clement. 1. in fin. & ibi Cardinal. de re iud. Burgos de Paz l. 1. Taur. nu. 39. l. etiā. C. de iur. dot. l. etiā, ff. solut. matrim. atq; ita sunt intelligēda verba prædictę constitutionis Clementis VIII. ibi: *AEquè ac alij titulares supradicti,* vt loquatur de perpetuis propriè, quibus adæquantur alij amobiles titulares, scilicèt, hoc namq; implicat dictio alij, ex glo. fin. cōmuniter recepta l. si fugitiui, C. de seruis fugitiuis, & quod loquatur de amobilibus titularibus, colligitur ex illis verbis: *Sed etiā Capellani ad nutum amobiles, qui Capellanias ipsis ad nutum concedi solitas,* nam verbum illud, concedi, titulum demonstrat, vt ex Rubro, & Nigro de concession. præbendæ, neque ad collationem requiritur, quod præcisè vtatur verbo, confero, nam & alijs verbis datur collatio, vt per Abbatē, & alios ad me relatos infra, cap. 10. num. final.

Et non solùm dicta constitutio comprehendit Capellanias collati-

uas amobiles, sed etiam non collatiuas, quarum bona stabilia, certa, & determinata possidentur à clericis, quibus sunt relicta, & hoc, quia ea bona, quæ ab eisdem clericis possidétur, verè sunt trãslata in patrimoniũ Ecclesię, & sic Ecclesiastica, quod enim relinquitur clericis Ecclesię cẽsetur relictum, l. annua. §. atria. ff. de annu. legat. & sunt in Ecclesiæ regimine. c. nouerint. 10. q. 1. & sic eorũ redditus Ecclesiastici sunt, pro quo facit, licèt ius patronatus originem habuerit ex patrimonio alicuius laici, si fuerit donatum, vel alio titulo translatum in colegium clericorum censetur Ecclesiasticum, vt per text. in c. vnic. §. fin. de iur. patronatus in 6. tradunt Paul. Parisius conf. 128. nu. 20. vol. 4. & alios referens Couar. practicar. cap. 36. nu. 5. vers. Secundò illud. Secus tamen erit, si bona relinquantur laicis cum onere Missarum, & Capellanię ad nutum amobilis, ex quo bona non spiritualizantur, imò remanent in sua temporalitate, & in regimine laici, & iudicis secularis, vt latè diximus supra hoc lib. cap. 1. ex numer. 3. & ex numer. 34. cum sequentibus: hęc namquè subsidij contributio, & solutio, solùm fit de redditibus Ecclesiasticis, vt colligitur ex dict. Bulla concessionis Sanctissimi Papæ Pij Quinti ędita, anno 1561. in narratiua petitionis, ibi: *Si sibi ex Ecclesiarum opibus, prout æquitas omninò suadere videtur, assistentes sibi quæ infra scriptum annuum subsidium, &c.* Et iterum in concessione, ibi: *Nos igitur tam patens præsentaneumquè totius Ecclesiæ Catholicæ periculum nulla ratione dissimulari posse, sed particularium Ecclesiarum opes, atque redditus pro necessaria illarum, suorumquè filiorum, & Christianæ, communisquè tam laicorum causa, atque salutis defensione, &c.* Et etiam ex dicta constitutione sanctissimi Clementis Papę VIII. ibi: *Capitula nobis exponi fecerunt, quod prædicta capitula, quæ vniuersum clerum regnorum Castellæ, & Legionis repræsentant, cupiẽtes gratiam, siue prorogationem subsidij annuũ quadringentorum & viginti millium ducatorum charissimo in Christo filio nostro Philippo III. Hispaniarũ Regi Catholico super fructibus, & redditibus Ecclesiasticis, &c.* Et ex quo hoc subsidium soluitur de Ecclesiasticis redditibus infert Lasarte de decima venditionis. c. 19. nu. 35. debere solui subsidiũ de tertijs Regalibus à laicis possessis, quod etiã in terminis subsidij tradit Decius conf. 156. num. 4. & Gigas de pensionib. q. 38. sed non defalcatur de tertijs à domino nostro Rege possessis, vel ab eo libero subsidio vẽditis: nam ex quo tempore concessionis subsidij tertias possidebat, quod eius fauore est concessũ, non est ei aliquo modo damnum allaturũ, & ei integrę gratię quantitas est soluenda: neque obstat, quòd domini possidentes tertias ex earũ fructibus gabellam soluãt, quæ non soluitur de redditibus Ecclesiasticis, & sic videatur dari repugnãtia in reb⁹: nã respõdetur id cõtingere diuersis respectibus, cũ subsidium soluatur, quia sunt redditus Ecclesiastici, qui in laicos trãseunt cum suo onere, vt quæli-

quælibet res trāsit.c.fin. §.porrò, de offic.ord.lib.6.l.1.§.pro secundo,C. de caduc.tollē.l.neque stipendiū, ff. de impēsis in reb.dota.facta. Decius cons.157.nu.3.vbi loquitur in oneribus realibus rerum clericorum,non personarum,vt est noster casus:at gabella soluitur de venditione facta à meris laicis. Et quia prędicta bona anniuersarij,vel Capellanię profanę non sunt spiritualia,nec Ecclesiastica, non sunt onerata contributione subsidij,atque ita teneo,& deprecor dominos,& à me semper colendissimos Ecclesiasticos aduertāt, quod licèt hęc nostra opinio,quoad pręsentis subsidij cōtributionē nō videatur eis vtilis,quia per eā tolluntur cōtribuētes ad summā pretaxatā,erit vtilis,quando subsidiū fuerit soluendū pro quota fructuū, & redditūum Ecclesiasticorū,vt sępe cōtingit,& iam ita erat cōcessum in Hispania,vt cōstat ex concessione huius subsidij,ad quam consequendā Rex noster renūciauit alij cōcessioni medietatis fructuum, & eo casu non contribuent hęc Capellanię,& lucrantur clerici.

17 Et sic appellatur beneficium concessum ad placitum Romani Pontificis,cap. Pastoralis 7.q.1.& c.si gratiosè,de rescript.lib.6.

18 Et scias, quòd licèt voluntas alicuius morte finiatur,& sic cōtractus locationis ad placitum morte extinguatur,l.4.ff.de locato, Gozadi.cōs. 22.num. 7.Cornēus cons. 92.& 235. vol.2.Medicis tract.mors omnia soluit,conclus.16.Couar. lib. 3. variar. cap.15.nu. 2.dicit magis cōmunem opinionem Carrotius de locato, q. 12.de beneplacito,num. 5.fol. mihi. 233.tamen Capellanus amobilis nō censetur reuocatus , seu remotus morte patroni nominātis,ex Panormita n.in cap.fin.de precario, tradit Rebuf. de pacificis possessoribus. §. limitatione,nu.275.Decius,c.ad nostram,de confirmatione vtili,vel inutili, sequitur Petrus Gregor.de benefic.c.11.nu.12.tenet Cosmas Guimier in pragmat. sanct. tit. de collationib.verb.perpetuis,fol.mihi.116. nu.4.Neque obstat dict.l. 4.ff. locati,quia ibi concessit ad sui placitum persona particularis,& fuit considerata voluntas respectu sui indiuidui, & sic in concreto.Secus tamē est vbi consideratur voluntas respectu officij, seu dignitatis in abstracto, quia tūc(cùm consideretur officium, seu dignitas,quæ non moritur,vt in d.c. si gratiosè) non spirat nominatio facta, vti elegāter distinguit Barbosa l quia tale,nu.87.& 92. ff.solut. matrim.& Carrotius vbi supr.nu.6.vbi plures refert Doctores, & Nauarrus cons.mihi,18.incipiēti,quæsitū fuit, nu.2. de prębend.& dignitat. Et sic morte patroni nominantis (qui vt patronus nominauit Capellanum) non extinguitur collatio,

19 Benè tamen verum est, quòd patronus successor non tenetur stare nominationi,seu concessioni factæ à prædecessore,iuxta glo.cap.vltim. ne prælati vices suas, in vers.statutū terminum,per quam ita tradit decisio Rotæ Romanæ 177.num.2.part. 3.libr.3.& poterit reuocari, capit. si

gratiosè, de rescript. libr. 6. secus tamen erit si fuerit nominatus Capellanus per fundatorem, quia nisi malè versatus fuerit, non poterit hæres patronus remouere, Valascus consultatio. 105. nu. 19. nisi & hoc etiam sit ei commissum.

20 Neque iste Capellanus remotus potest petere restitutionem, cùm ei nō competant remedia possessoria, vt tradunt Gofredus, Butrius, Imola, & Dominicus in cap. ex parte, de rescript. quos refert, & sequitur ibi Felin. num. 4. ex eo, quia is Capellanus amobilis non posidet, vt dicitur de colono. l. 1. §. 1. deijcitur, & l. fin. ff. de vi, & vi armata, vbi respondit Petro de Ancharrano contrariū tenenti, & est optima decisio. 1. de restitutio. spoliator. in antiquis pro sententia Felini.

21 Ex quo est, quòd cùm non possideant beneficiati in his beneficijs, non possunt iuuari regulis de annali, & triennali. Mohedan. decis. 169. aliàs 340. Flamin. de resignatio. benefic. lib. 11. quæst. 3. nu. 84. & 85. & 96. limita contra patronum, secus contra alium.

22 Si tamen prouisus in beneficio amobili ad nutum ex malitia, & sine causa fuerit remotus, poterit adire superiorem, vt eum restituat, vt dicit Rebuf. tractat. nominatio. q. 9. num. 25. quem sequitur Petrus Gregor. de beneficio. cap. 11. num. 12. quia malitijs est obuiandū, vt in l. in fundo, ff. de rei vendicatio. ibi: *Neque enim malitijs indulgendum est, si velit picturas corradere, nihil laturus, nisi vt officiat*, sed in hoc cautè est procedendū, nam cùm nō debeat ius suum cuique detrahi. §. sed & maior asperitas, institut. de his qui sunt sui, vel alien. non est faciliter auferenda a patrono facultas amouendi Capellanum, sed ita demum si maliciosè faciat, vt dicunt prędicti Doctores.

Malitia autem cessante, potest remouere ad nutum, Cosmas Guimier in pragmat. sanction. titul. de collationib. verb. perpetuis, folio mihi. 116. numer. 3. ad finem, nam potest patronus sine culpa Capellani, & sine causæ cognitione eum remouere. Nauarrus cons. 6. incipienti, de Capellania, numer. 1. de præbend.

Et excludetur præsumptio malitię, si aliqua considerabili causa ad remouēdum hoc faciat, etiam quod prouisus non fuerit demeritus, vt si

23 velit seruitium Capellanię conferre consanguineo, ad quem quis pręsumitur habere affectionem, Simō de Prętis de interpretatione vltim. volunt. interpretatio. 2. dubitatio. 3. solutio. 5. nu. 1. Vel amico, qui eo loco habetur, vt per totum titul. 27. part. 4. & tradit Bart. l. cum acutissimi, nu. 22. & 214. C. de fideicom. & iudicatur honesta causa remouendi Capellanum, si patronus id faciat, vt consanguineum præsentet, Lambertin. de iure patronat. lib. 1. 1. part. q. 9. princip. artic. 2. nu. 18.

24 Quinimò si iustis, vel iniustis rationibus (sine calliditate tamē) motus fuerit patronus, & causa bestiali, (vt ita dicā) cū sit sufficiēs ad excludendā malitiā. l. igitur, de liberal. causa, est tolerādą mutatio, nec poterit Capella-

pellanus remotus cõqueri, nam qui vtitur iure suo, nemini facit iniuriam, text. in cap. cum Ecclesia Vulterana, 31. de electio. vbi gloss. verb. iniuriam, & l. iniuriarum. 13. §. 1. ff.
25 de iniurijs, l. nullus, ff. de regul. iuris. Et hoc euenire posse, prospicere debuit Capellanus, argument. l. si quis domum, §. hinc subiungi, ff. locati, & iudex debet ex officio suo prouidere, ne vis fiat patrono vtenti iure suo, ad tradita per Marcum Anton. Peregrinum cons. 48. num. 4. vol. 3. ad finem.

DE CONDITIONE APPOSITA per fundatorem, ne Capellanus habeat aliud beneficium: & an Capellania sit beneficium simplex, & quæ merè simplicia, & quæ seruitoria sint, & quæ conformia, & difformia.

Caput septimum.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium, iuri est conformis.*

2 *De iure communi nequit quis obtinere plura beneficia, etiam simplicia.*

3 *Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium, sustinebitur, si fundator reliquat sufficientes redditus pro Capellani sustentatione.*

4 *Si vnum beneficium nõ sufficiat pro alimonia, poterit quis duo habere, modo vtrumque personalè residentiam non requirat, & num. 12. & 14.*

5 *Duo beneficia simplicia, quorũ alter non sufficiat ad sustentationem, poterit quis habere absque dispensatione.*

6 *Et ad eundem modum duas Capellanias, nisi habeant onus adiuuandi curatum in aliquibus.*

7 *Capellanus potest per aliũ, seu alios Missas dicere, & sic Capellania non requirit residentiam personalem.*

8 *Licèt beneficium requirat residentiam, potest esse beneficium simplex, & quæ dicantur beneficia simplicia.*

9 *Ex eo, quod beneficia sint seruitoria, nõ desinunt esse simplicia.*

10 *Beneficia simplicia sunt duplicis speciei, & merè simplicia, & seruitoria.*

11 *Nullus potest habere duas Capellanias sub eodem tecto.*

12 *Si tamen altera non sufficiat ad sustentationem, poterit duas habere, ex dispensatione tamen.*

13 *Hodie ex dispensatione Concilij Tridentini potest quis habere duo beneficia sub eodem tecto, etiam conformia insufficientia secundùm Cerolam.*

14 *Intelligitur declaratio sacræ congregationis Cardinaliũ de non obtinendo plura beneficia simplicia sine dispensatione,*

ne, vt procedat si sint sufficientia.

15 *Si beneficia sint eiusdem speciei, vt duo Canonicatus, nequeunt obtineri sine dispensatione.*

16 *Episcopus poterit obtinere aliud beneficium diuersæ speciei, si non habeat sufficientes redditus pro victu.*

17 *Canonicatum cum Capellania potest quis obtinere sub eodē tecto, & nu. 26.*

18 *Canonicatum cū dignitate potest quis obtinere in eadem Ecclesia, absque aliqua dispensatione.*

19 *Intelligitur text. in cap. literas, de concessio. præben. & Clementin. fin. de præbendis.*

20 *Intelligitur, & declaratur text. in cap. 1. de consuetudine. lib. 6.*

21 *In terris vbi seruatur ius commune antiquissimum, requiritur dispensatio Episcopi, vt in eadem Ecclesia possit quis obtinere Canonicatum cum præbenda.*

22 *In terris vbi consuetudo substraxit necessitatem residendi in beneficijs simplicibus; non est necessaria dispensatio.*

23 *Hodie idem operatur consuetudo circa supradicta, quod olim dispensatio.*

24 *Nauarrus affirmat, nunquam iure cōmuni beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ, sibi alioqui non repugnantia fuisse incompatibilia.*

25 *Beneficia repugnantia dicuntur, quando eodem tempore, & eisdem horis eis incumberet onus aliquid faciendi.*

26 *Repugnantia vbi non datur in officio, & exercitio, potest quis vicem duorum sustinere.*

Caput septimum.

1 POterit etiam Capellaniæ fundator disponere, quòd Capellanus nō habeat aliud beneficium, seu Capellaniam. Hæc namq; conditio iuri est conformis, quo arcetur quis à pluralitate beneficiorū. c. de multa. de præb. cum similib. Conc. Triden. sess. 7. c. 4. de reformatio. & sess. 24. c.
2 17. etiā quod sint beneficia simplicia, c. conquerente, de cleric. non residē tib. Nauar. consi. 10. aliàs 12. incipienti, quæsitum fuit, de præbend. nu. 1. Bernardus Diez in praxi crim. c. 48. num. 5. & ibi Salcedo additionator, verb. quamuis simplicia, vbi refert sanctum Thomam, & alios.
3 Sustinebitur autem hæc conditio, modo fundatur sufficiētes relinquat redditus pro Capellani sustētatione, aliàs reijcietur, ne cōpellatur mēdicare in opprobrium totius cleri, arg. eorū, quæ tradit Gutier. de iuramēt. confirmat. 1. p. c. 17 nu. 34. & Petrus Gregor. de benefic. c. 15. nu. 1. & 2.
4 Nam licet regulariter queat quis obtinere duo beneficia, illud cessat, si vnū non sit sufficiens ad sustētatione, vt tradit glo. verb. intitulatam in c. dudū, el 2. de electio. Concil. Trid. sess. 24. c. 17. de reformatio. vbi idem admittit, si vtrumque personalem residentiam non requirat.
5 Et sic poterit quis obtinere duo beneficia simplicia, etiam sine dispēsatione, vt tradit Rebuffus in praxi beneficiorum, titul. de dispensatione ratione ætatis, verb. incompatibilia, nu. 5. modo alterum non sit sufficiens, ad eundem modū, & duas Ca-
6 pellanias, tradit Cerola in praxi Episcopali. 2. p. verb. conformitas, modo altera non sit sufficiens, Ojeda de incompati. benefi. 1. p. c. 21. nu. 13.

Neque

Neque obſtabit, quòd cùm Capellaniç requirāt Miſſarum celebrationem, habent reſidentiā perſonalē, & ſic non ſint beneficia ſimplicia, ſed reſidentiā requirētia, quorum cōcurſus Concilium non admittit. d.c.17. Nam reſpondetur, quòd hoc procedit; & habebit locum, quando vltra Miſſarum celebrationes Capellaniç habeāt onus adiuuandi curatum in cantando, & alijs ſimilibus, arg. cap. ſignificauerunt, de prębend. per quē text. alios referens DD. tradit Cerola in praxi Epiſcopal. 1. part. verb. beneficia ad primum, verſ. Tertiò Capellaniç, vbi ponit verba ſacrę Congregationis Cardinaliū, declaratio. 222. quę talia ſunt: *Si Capellania habeat onus celebrandi certas Miſſas, & coadiuuandi in cura animarum in Eccleſia plebanatus, dicitur requirere reſidentiam.* At ſi ſolùm Capellania habeat onus

7 celebrādi Miſſas, cū Capellanus poſſit per alium, ſeu alios Miſſas dicere, (vt tradit Lapus allegation. 39. quę incipit, verum abſq; diſpenſatione, ex Innocentio. c. ex tunc, verſ. item oportet, de cleric. non reſidentibus, Selua de benefic. 4. p. q. 2. nu. 3. Abb, c. quia nonnulli. nu. 7. de cleric. non reſidentibus, Tabiena verb. beneficium, 3. §. 20. Armilla verbo, beneficium, nu. 83. Idem tradit Gratia. deciſ. 26. nu. 31. in fine, & idem cenſuit ſacra Congregatio Cardinalium, vt tradit Cerola in praxi Epiſcopali. 1. p. verb. beneficium ad 7. verſ. Octaua concluſio) non dicētur requirere reſidentiam perſonalem: nam beneficium non dicitur reſidentiale propter onus celebrandi Miſſam, nec in hoc eſt electa induſtria perſonę, Gratianus deciſ. 155. nu. 4.

8 Et licèt beneficium requirat reſidētiam, poterit eſſe beneficium ſimplex, vt tradit Nauar. conſ. mihi. 61. incipienti, ſi quæſtionibus propoſitis. nu. 6. de ſimonia, ea enim dicūtur beneficia ſimplicia, quæ non habent populum, ſeu clerum, vel curam animarum, tradit Staphileus de literis gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi. §. pręterea. n. 2. quem & alios refert, & ſequitur Cerola in praxi Epiſcopali. 1. part. verb. beneficium ad primum, verſ. Secundò ſimplicia dicuntur. Hoſtienſ. in ſumma de prębend. num. 3.

9 Neq; ex eo, quod ſint beneficia ſeruitoria, deſinūt eſſe ſimplicia: nā duplices ſunt ſpeciei beneficia ſimplicia,

10 alia merè ſimplicia, alia ſeruitoria, prout habēt onus celebrādi Miſſas, vt tradit Lelius Zechius de viſitatio. c. 6. n. 10. vbi n. 7. verſ. dicitur vero altare, inquit, quòd Capellania eſt beneficium ſimplex.

11 Sed nō poterit duas Cappellanias habere ſub eodē tecto per c. 2. de cōſuet. li. 6. & ibi Gemin. n. 14. vbi loquitur in Capellanijs, quę conferuntur, & dātur in titulum perpetuum, quæ vt ipſe inquit, beneficia ſunt, & diximus ſupra cap. 1. nu. 16. hoc lib. 2.

12 Si tamen altera non ſufficiat ad ſuſtentationem, poterit duas habere ex diſpenſatione tamen, vt inquit Nauar. conſ. 1. incip. quia num. 39. de conſtit. vbi dicit cōmunem opinionē: nam poteſt quis habere tot beneficia (dūmodò perſonalē reſidentiā non requirant) quot ſufficiant vſque

ad congruentem sustẽtationem, Nauar.consf.mihi 14.incipiẽti, quidam habent, de prębend. qui fundatur in d.cap.17.Concil.Triden.sess.24.tradit Cerola in praxi.2.part.verb.conformitas, & 1.part.verb.beneficia ad septimum, vers. Secunda conclusio. Imò quod magis est.hodie ex dispensatione Concilij in dict.sess.24. cap.
13 17.de reformatione, potest quis habere duo beneficia, etiam cõformia sub eodem tecto, modò sint insufficientia, & simplicia, nec personalem residentiam requirant, ita affirmat Cerola loco proximo citato, versic. Sexta cõclusio, vbi inquit, hodiè habere locum gloss. cap.i.21.q.1.& glo. capit.Sanctorum, in fine. 70. distinctione, & in cap. gratia in verbo de iure, de rescript.lib.6.& in c.de multa, in fin.de pręben. intelligendo dictas glossas, iuxta normã Cõcilij Tridẽ.& respondit ad declarationẽ 107. sacrę Congreg. Card. dicentẽ plura beneficia obtineri nõ posse, licèt sint simplicia sine dispẽsatione Papæ, vt ea declaratio procedat, si vnũ beneficium sit sufficiens, vt prius declarauerat sacra Cõgregatio.declarat.70.
15 Limitabis autẽ supradicta, vt non procedant, si beneficia sint eiusdem speciei, vt duo Canonicatus, duę dignitates, vt in cap.literas, de concess. præben. & Clem.fin.de præben. Nauar.consf.mihi.29.incipienti, an quis possit retinere Canonicatum, nu.5. de pręben.licèt ex dispensatione, ex aliquibus circunstãtijs obtineri possint, vt post Nauar.tradit Cerola. d. verb.conformitas, de quo Ojeda de incompatibilib.benefic. 1.part. cap. 20.& 21. Gratian.decis.155. nu.10.
16 Atque ita Episcopus poterit habere aliud beneficium diuersæ speciei, si non habeat sufficientes redditus pro victu, Nauar.consf.21.incipiẽti, an collatio.n.4.de prębend. modò Curatum non sit, Concil. Triden.sessio.24.c.16.de reformatio. vbi etiam excipit dignitates Canonicatus, pręebendas, & monesteria regularis obseruãtię. Sic Canonicatum cum Capellania quis obtinere potest sub eodem tecto, Gomez.de expectat. nu. 44.& fol.75.nu.1. Cerola vbi supra.
18 Sed Canonicatum cũ dignitate in eadem Ecclesia absq; vlla dispensatione poterit quis retinere attento iure cõmuni, tradit Nauar. consf. 29.incip.an quis.nu.8.de preben. vbi
19 quod.c.literas, de concess.præben. & Clem.fin.de præb. loquuntur, & habẽt locum in beneficijs eiusdem spe-
20 ciei, & ad cap.1.de consuetudin. lib. 6. respondet, quòd licèt prohibeat quem habere in eadẽ Ecclesia duas dignitates, siue duos personatus, aut duo officia conformia, vel difformia, non tamẽ vetat obtinere vnum tale cum Canonicatu, & præbenda; imò vt ipse inquit, glos.ibi infert, posse, quem in eadem Ecclesia habere ex dispensatione Episcopi Canonicatum, & præbendam cum dignitate, & postea subdit nu. 9. Quòd ea
21 glossa in quantum requirit dispensationem Episcopi, intelligenda est, in illis terris, vbi seruatur ius commune antiquissimum, cap. conquerente, de clericis non residentibus; non autem in ijs, vbi cõsuetudo substraxit necessitatem residendi in bene-

nefi-

22 neficijs simplicibus, quæ sunt ferè omnes, vt ipse testatur, & quibus hodie operatur cõsuetudo, quod olim dispensatio. Et quòd talis consuetu-
23 do valeat, tradit Marc. Anto. Cuch. lib. 1. institution. maiorum, tit. 9. nu. 89. vbi alios refert, & Nauarr. d. consil.
24 29. nu. fin. concludit, dicens, nunquã iure communi beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ sibi alioquin non repugnantia fuisse incompatibilia, ex eo quod illa incõpatibilitas proueniebat, quia non poterat vnus in diuersis Ecclesijs residere, & omnia beneficia requirebant residentiam, quod cessat in beneficijs eiusdẽ Ec-
25 clesiæ, & tunc erunt repugnantia, quando alteri incumberet onus aliquid faciendi eodem tempore, quo aliud illi repugnans incumberet alteri beneficio. l. vbi repugnantia, ff. de regul. iur. vbi autem non datur
26 repugnãtia in exercitio, poteritquis vicem duorum sustinere, l. si Consul, ff. de adoptionib. & quod possit quis habere in Ecclesia Colegiata Canonicatum, & Capellaniam cum onere celebrandi Missam absque dispensatione, tradit Gratianus decis. 155. num. 16. Mohedanus decis. 15. de præbendis.

DE CONDITIONE RESIDENDI vbi Capellania celebratur, & celebrandi tali Capella, seu altari apposita per fundatorem, & an omnia beneficia requirant residentiam, & an simplicia, & præstimonialia.

Caput octauum.

SVMMARIVM.

1 *Conditio residendi apposita per fundatorem, tenet, quia est iuri cõformis.*
2 *De iure communi omnes beneficiati tenentur ad residendum, etiam quod beneficia sint simplicia, & parui valoris, & num. 9.*
3 *Paruum & magnum in iure quoad obligationem non inducunt differentiam.*
4 *Plus & minus non faciunt differre substantia.*
5 *Si declarationi certæ quantitatis addãtur verba, plus, minus, non faciunt, quod quantitas expressa reddatur incerta.*
6 *Quando additur dictio, plus, intelligitur de minuscula, & quid in venditione.*
7 *Verba hæc, plus, minus, aliquando extenduntur vsq; ad quartam partem.*
8 *In beneficijs, quoad residendi obligationem, non attenditur maioritas, vel minoritas, & num. 11.*
9 *Valet argumẽtum de matrimonio carnali*

nali ad spirituale.

10 Ecclesia est diligenda propter Ecclesiam, non autem propter temporale lucrum.

11 Clerici non debent lucris temporalibus inhiare.

12 Beneficium omne datur propter officiũ.

13 Suspensus ab officio an censeatur suspẽsus à beneficio.

14 Qui non seruiet amittit beneficium.

15 Recusans onus, quod testator reliquit, à commodo repellitur, & à hæreditate, nisi sit ei damnosa, vt nec priuatio ab officijs publicis intelligi de damnosis.

16 Conductor repellitur à domo, si non soluit pensionem.

17 Quando aliquid conceditur propter laborem, cessante labore, cessat.

18 Capellanus non adimplens cõditionem residendi, Capellania est priuandus.

19 Laudatur illustrissimus Cardinalis Zapata, filius Comitis de Barajas.

20 Conditio residendi ciuiliter est intelligenda, non amare in rigore Mathematico, vt non possit per modicum tempus recedere, & num. sequent.

21 Diuertisse non videtur qui citò redit.

22 Absens à parochia per breue tempus, animo reuertendi, non amittit eam.

23 Continui cõmensales dicuntur, qui pro negotijs animo redeundi se absentant.

24 Quilibet dicitur esse vbi amat, & quo rediturus est, non vbi animat.

25 Residere cõtinuè dicetur, qui aliquibus diebus diuerterit, moraliter intelligẽdo.

26 Testis dicens assiduè quid factum, non est falsus, licèt probetur aliquibus diebus factum non fuisse.

27 Semper dicetur, quem exercuisse spiritualia, licèt aliquando fuerit absens, & num. 29.

28 Perpetuum dicitur stillicidium, licet non semper cadat.

29 Dictum testis dicentis, Titium residisse in Ecclesia, non vitiatur, si aliquo interuallo non resederit.

30 Conditio celebrandi in certo sacello, seu altari, sustinetur, & Capellanus tenetur eam seruare, & alibi celebrans non satisfacit, & est communis opinio.

31 Capellanus cui est iniunctum onus celebrandi certo sacello, seu altari, si non adimplet, peccat.

32 Visitator debet inquirere, an Capellanus dicat Missas secundum obligationem.

33 Missa defunctorum plus prodest defunctis ob speciale officium defunctorum, & Capellanus non satisfacit fundatori dicendo aliam.

34 An sacerdos celebrans in altari priuilegiato (vulgo de anima) teneatur dicere Missam defunctorum, vt anima pro qua celebrat, iunetur indulgentia, vel sit idem, si celebret de Feria, vel de Sãcto.

35 Missæ omnes sunt æqualis valoris ex opere operato.

36 Capellanus non adimplens iussa licita fundatoris, priuatur Capellania, quemadmodum non adimplens iussa defuncti, priuatur commodo hæreditario.

37 Debet tamen monitio præcedere, nisi implendum sit adiunctum per verba negatiua, vel in vim conditionis.

38 Priuatio nõ fit ipso iure, sed præuia causæ cognitione, & iudicio, ad quod pars est citanda.

39 Vbi persona est certa, est citanda, nec tunc sufficient proclamationes.

40 Quod maximè procedit, vbi agitur de auferenda possessione.

41 Si ignoratur vbi est Capellanus, citatur

tur per adicta; & de modo procedendi ad priuationem.

42 Si Capellaniæ fundator non adiecerit residendi conditionem, poterit Capellanus liberè abesse, & per alium Missas dicere.

43 Residendi conditio, non solùm expresse, sed etiam tacitè censetur apposita, & quomodò.

44 Quando verba diriguntur ad personã, censetur electa ipsa persona.

45 Quando verba legis diriguntur ad iudicem, nascitur officium iudicis.

46 Ex adiunctis sumitur qualis fuerit animus, & voluntas testatoris.

47 Beneficia curam animarum habentia, requirunt residentiam de iure diuino.

48 Beneficia quibus nulla inest animarũ cura, requirunt residentiam de iure positiuo.

49 Lex positiua tollitur, contraria lege lata, ita & contraria consuetudine obtenta, quæ vim habet legis.

50 Consuetudo, quæ sequuta est legem, derogat legi, quamuis lex præcedens reprobet consuetudinem.

51 Consuetudine potest induci, quod habentes beneficia simplicia, etiam absentes percipiant redditus tuta conscientia.

52 Generali Ecclesiæ consuetudine obtentum est, beneficia simplicia curam animarum non habentia, residentiam non requirere.

53 Præstimonialia beneficia, seu præstimoniales portiones (vulgo prestamos) libera sunt ab omni præcepto residendi, & clericum supponendi, de quibus multa sunt in nostra Hispania.

54 Præstimonialia beneficia qualia sint, & an dentur in titulum, & nu. 57.

55 Præstimonium vnde dicatur.

56 Præstimonia quando in mera temporalitate consistunt non habentia aliquod spirituale seruitium annexum, non veniunt appellatione beneficij, nec sunt in impetratione exprimenda.

57 Præstimonium si detur in titulum, & habeat annexũ spirituale onus, ad quod titularis teneatur, dicetur beneficium.

58 Agitur an conditio iniuncta Capellano, ne recedat à loco vbi celebratur Capellania, possit sustineri, cùm videatur seruitutem inducere, & numeris seqq.

59 Conditio, vel modus, per quam libertas infringitur, non seruatur.

60 Conditio, ne quis recedat à loco, est inductiua seruitutis.

61 Licet valeat pactum, quo quis adstringitur habitare certo loco, non tamẽ præcisè compellitur habitare, & an possit per substitutum.

62 Nullus potest etiam cum iuramento se obligare ad seruitia personalia, si non sit libertus, secũdùm Lucam de Penna.

63 Generaliter omne illud, quod impedit libertatem aliquo modo in pacto nõ admittitur.

64 Reijcitur conditio, quod quis semper teneatur habitare certo loco.

65 Quod maximè procedit, si ponatur in dispositione, non in conditione.

66 Conditio residendi addita Capellania iuridica est, & sustinetur, & quare.

67 Intelligitur l. Titio centum. §. Titio centum, el Segundo, de conditionib. & demonstrationib. & l. 2. ff. de libero homine exhiben. vt procedat quando conditio residendi non respicit alicuius personæ vtilitatem.

68 Conditio apposita Capellano, cùm respiciat cõmodum animæ defuncti, licitè appo-

apponitur, & debet seruari.

69 *Liberi homines in fauorem tertij possũt obligari certo loco perpetuò morari,*

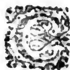
70 *Pactũ in contractu matrimonij, quod maritus tali loco moretur, valet.*

71 *Maritus tamen ex noua causa poterit à loco recedere, non obstante pacto.*

72 *Onus quotidie celebrãdi inducit residentiam, & an taliter grauatus teneat trinam Missam celebrare in natali Domini, & de significatione trium Missarũ.*

73 *Beneficiatus si vagatur, priuatur beneficio, etiam quod residentiam non requirat.*

Caput octauum.

1 Conditionem residẽdi apponi posse per fundatorem Capellanię, nemo est qui dubitet, neq; ambigitur eã conditionem
2 esse iuri cõformẽ, quo omnes beneficiati tenẽtur ad residentiã personalẽ. c. ad hęc, de preb. c. quia nonnulli, cũ alijs, de cleric. non resid ẽtib. c. fin. de offic. Vicarij. c. peruenit, de appellatio. etiam quod beneficia sint simplicia, modo dentur in titulũ, Alberic. in dictionario, verb. residẽtiam, & tradit Selua de benefi. 4. p. q. 11. Gigans de pẽsion. q. 31. nu. 1. vbi inquit, sic tenere omnes Doctores, & procedit, licẽt beneficia sint parui valoris, c. conquerente, de cleric. non residẽ. & tradũt prædicti: ex quo enim beneficiũ acceptauit, illo debet esse contẽtus, vt dicit Petr. Gregor. Tolosan. de benefic. c. 7. nu. 1. nam parũ & magnum in iure, quoad obligationẽ non inducũt differentiã, l. 1. §. illud, ff. de coniũgend. cũ emancipato liberis, l. si proprietarius, ff. de damn. infecto, l. quamuis, ff. vt in possess. legat. l. 1. §. cum dicitur, ff. si cui plusquam, per l. Falcidiam, & in terminis Cappellaniarum tradit Rebuffus tractat. nominationum. q. 9. nu. 27.

4 Ex quo prouenit illud vulgare, qđ plus, & minus nõ faciũt differre substantia, l. fin. de fund. instruct. & sic si declarationi certę quãtitatis ãddita fuerint verba, plus, minus (vt solet di-
5 ci nostro Hispano sermone, *poco mas, a menos*) nõ faciunt, quòd quãtitas expressa reddatur incerta, l. publica Męnia, §. fin. ff. depositi, tradit Vincent. de Franc. decis. 292. n. 3. Quod enim additur per dictionẽ, plus, detrahitũr per alterã dictionẽ, minus, tamẽ Platea. l. meminimus, C. quando, &
6 quibus. 4. pars debetur, tenet, quòd quãdo dicitur tatũ, & plus, intelligitur de minuscula, proquo est text. expressus in l. hęc adiectio. 192. ff. de verbor. signif. in vẽditionis autẽ pretio adiecto pluris non operatur, nisi verificetur. l. hæc venditio. 7. §. fin. ff. de contrahend. emptio.

7 In aliquibus autẽ casibus adiectio hęc, plus, minusvè, extẽditur vsq; ad quartã partẽ quantitatis expressè, vt tradit Bart. l. si quis in suo, in princ. n. 2. c. de inoffic. testam. vbi eius additionator, & sequitur Cabedo de patronatib. Regiæ Coronæ, c. 16. nu. 1.

8 In beneficijs autẽ quoad residendi obligationẽ, nõ attẽditur maioritas, vel minoritas, vt in eo qui pauperẽ vxorẽ duxit, nã valebit matrimoniũ, c. si quis diuinis, in princ. 30. q. 5. authen,

then.quibus mod. naturales efficiãtur legitim. §.illud quã,verſ.ex ſolo affectu,glo.verb.non interueniat,in
9 c.noſtrates.30.q.5.& optimum eſt argumentũ de matrimonio carnali ad ſpirituale.c.inter corporalia,de trãſlatione Epiſcopi, Petrus Gregor. de benefic.c.9.nu.2.& ſic quòd licet beneficia ſint parui redditus, requirãt reſidentiam perſonalem,tradũt omnes.cap.quia in tantum,de prebend. DD. c. fin.de clericis non reſidentibus, Abb.c.extirpan.le.§.quia verò, nu.30.verſ.ego puto, de præb. idem Abb.c.conquerente. nu.4.vbi Imola nu.2.& cap.clericos, nu.9.de clericis non reſid. Decius cap.peruenit in 2.nu.1.de appellatio.Hoſtienſ. in ſumma de cleric.non reſiden.§.quãdo clerici, Petrus Gãbarus de legat. lib.6.nu.109.Bernard.Diaz in praxi, c.47.de communi.teſtatur Gigãs de pẽſion.c.31.nu.1.vbi ait procedere,licèt beneficiũ eſſet ſolum viginti ſolidorum,Mandoſius in practica ſignaturę gratiæ,titul.de diſpenſation. de non reſidend. verſ.beneficia omnia ſaltem. Eccleſia enim diligenda
10 eſt propter Eccleſiam,non autẽ propter temporale lucrum,aliàs mercenarius dicetur illius Prælatus.c.ſunt in Eccleſia.8.q.1.ibi:*Non Chriſtũ gratis diligentes,nõ Deum propter Deum quærentes temporalia cõmoda ſectantes, lucris inhiantes, quiſquis talis eſt, mercenarius eſt*; non enim debent clerici lucris
11 temporalibus inhiare, vt dicit text. in cap.ex parte in finalibus verbis de cenſibus,& conducit.l.profeſsio, C. de muneribus patrimo. lib.10.& de paruis,&minimis beneficijs iudicatur, quoad ſubſtantiam beneficij, vt
12 de magnis. capit.maioribus,de præbend.& cũ omne beneficium detur propter officiũ.c.ſingula.89.diſtin. l.generaliter 40.C.de Epiſcop.& cleric.ibi:*Eos autem clericos, & monachos huiuſmodi habere beneficium ſancimus,qui apud ſacroſanctas Eccleſias,vel monaſteria permanent,non diuagantes, neque circa diuina myſteria deſides, cùm non propter hoc ipſum beneficium eis indulgemus*,& tradit Cæſar Lambertinus de iure patronatus,lib.2.2.part. artic.4.quæſt. 9.principali,num.8. & facit tex.in c. fin.de reſcript. lib.6.vbi gloſſ.verb. datur, ex eo quod datur propter officium,colligit ſequelam, quod pri-
13 uatus officio, cenſetur priuatus beneficio,cap.eos.81.diſtin. & gloſſ.in cap.quia ſæpè.40.verb.beneficijs,de electio.eo libro. Panormitan. & alij in cap.latores,de cleric. excommunicato miniſtrante, ſed hoc limitat gloſſ. in Clementina final. verb. ſuſpenſi,circa finem,vt procedat,ſi ſuſpenſio ſit impoſita à iure, ſecus ſi ab homine, Didacus tamen Peretius l.1.tit.1. de matrimon. libr. 5.Ordinament. qui latè, & eleganter hanc quæſtionem ad vtramque partẽ diſputat, in ea eſt ſententia, vt ſiue à iure, ſiue ab homine imponatur pœna ſuſpenſionis, non habeat admixtam pœnam priuationis, niſi exprimatur, iuxta gloſſam receptam in cap. fin. de iure patronat. de quo diximus lib.1.cap.7.nu.45. & hanc ſententiam Peretij tenent Bonifatius Clem.cupientes,nu.35.de pœns.Nauar.in manuali c.27.nu.161.verſ.*Ni aun el que està ſuſpenſo ſimplemente.*

14 Qui

14 Qui autem non seruit beneficio, illud amittit, Cacheran. Olascus decis. 27. nam vt inquit text. in cap. 1. §. item qui, vers. sed non est, quæ sit prima causa beneficij amittendi in vsibus feudorum, nulla iustior causa esse potest beneficij auferendi, quā ea, propter quā beneficium datū fuerit.

Et sic qui recusat onus, quod te-
15 stator reliquit, à commodo debet repelli, l. Nesennius Appollinarius, versic. rectè. ff. de excusat. tutorum, & à hæreditate, authen. hoc amplius. C. de fideicom. nisi sit illa damnosa, & substitutus nolit eam adire, Franciscus de Claperijs in sua centuria, causa 3. q. 2. nu. 18. vbi nu. 14. quod priuatus ab officijs publicis, non intelligitur de damnosis, l. Relegatorum, §. fin. ff. de interdictis, & relegatis, ibi: *Neque enim immunitatem pœna tribuere debet.* Et conducit text. in c. intelleximus, de iudic. & l. Papinianus in fin. iuncta glo. in positione casus, vers. alia ratio est. ff. de minor.

16 Sic conductor repellitur à domo, si non soluit pensionem. l. quæro, §. inter locatorem, ff. locati, & emptor si non soluit pretium. l. fin. ff. de rescind. venditio.

17 Quod maximè procedit, quia quādo aliquid cōceditur propter laborē cessāte labore, cessat cōcessio, & priuilegiū. l. geometræ, l. idē Vlpianus, l. athletæ. §. 1. ff. de excusatio. tutor, l. Titia Seio. §. vsuras, de legat. 1. vbi glos. & Ias. Alex. in l. si filius à patre, §. 1. de liber. & posthum. Ruin. cons. 83. vt de eo, quod datur propter exercitium artis. Franchis decis. 175. Barbos. in l. 1. p. 7. n. 61. & 62. & 66. ff. solut. matrim. & in spem, text. in l. qui sub prætextu. C. de sacros. Eccles.

Ergo & cōditio residendi potest
18 poni Capellano, & nō adimplēs Capellania, priuabitur, & sic iā obtinui in Consilio domini Cardinalis Archiepis. Toletani in vna ex Capellanijs fundatis ab Illustrissimo D. D. Francisco Zapata, Comite de Barajas, olim supremi Senatus Philippi Secundi Hispaniarum Regis dignissimo Præside, ob eā residendi conditionem, quę in limine fundationis illis Capellanijs de Barajas fuit apposita, cum alijs, tā iuridicis, quàm vtilibus diuino cultui, moribusq; Capellanorum additi, è consilio Illustrissimi & reuerendissimi domini Cardinalis Zapata eius filij, ob cuius exi-
19 mias virtutes, dū esset Salamāticæ in insigni Collegio Diui Bartholomęi, fuit assumptus in Canonicum, & Inquisitorē Toletanum, & ibi electus in Episcopum Ecclesiæ de Cadiz, ex qua fuit translatus ad Pampilonensem, & postea ad Burgensem in Archiepiscopum, & exinde vocatus ad partem ponderis, & regiminis totius Ecclesię vniuersalis, & summa Cardinalatus, qua nunc fulget dignitate condecoratus. Tenebitur itaq; Capellanus, cui talis cōditio iniūgitur residere eo in loco cōtinuè.

20 Sed in hoc velim aduertas, quòd hæc cōditio ciuiliter est intelligēda, & cōducit, vt dicit Abb. in proœm. decretalium, §. Rex pacificus, nu. 3. l. si cui 9. ibi, ciuili tamen modo, ff. de seruitut. nam si per modicū tempus

pus recedat, non ob hoc dicetur nō residere, cùm possit parumper abesse, vt ex Archidiacono, & Geminiano tradit Cerola in praxi Episcopali. 2. p. verb. residētia, vers. 4. vbi quod verba non debēt amarè sumi, ita vt nunquam beneficiatus, seu Capellanus recedat, & sic in rigore Mathematico, vt dicunt Theologi, sed moraliter, & ibi inuehit Cerola contra Ordinarios pręcipiētes parrochis, & alijs beneficiatis sub pœna excōmunicationis latę sentētię, ne discedāt per diē à sua residētia. Quod dicit nō faciendū nisi ex vrgentissima causa.

21 Diuertisse enim nō videtur, qui citò redit, glo. verb. mēte. c. si postquā, de electio. in 6. Concilium Trident. session. 23. capit. 1. de reformation. ibi, *Quoniam autem qui aliquantis per tantum absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reuersuri sunt.* glos. verb. mente ad fin. in c. si postquam 33. de election. lib. 6. Tiraquel. l. si vnquam, verb. susceperit, num. 177.

22 Et sic absens à parochia per breue tempus animo reuertendi, non amittit eam, cap. ijs qui, de sepulturis, lib. 6. Mascard. de probatio. conclus. 1150. nu. 2.

Sic & continui commensales dicuntur, qui pro negotijs animo re-

24 deundi se absentant, Simoneta de reseruatio. benefic. q. 35. nu. 12. 13. & 14. vbi quod dicitur esse vbi amat, & quo rediturus est, non vbi animat, & reperitur, arg. §. pauonum, instit. de rerum diuisio. l. nihil 25. vers. nec enim de captiu. & post limin. reuers. Barbosa hæres absens, §. proinde, nūm. 12. de iudic.

25 Et licèt residere dicatur, qui continuè moratur, vt notat Archidiacon. cap. licet Canon, de election. in 6. tamen ex eo, quod aliquis aliquibus diebus diuerterit, nō dicetur nō residere, moraliter intelligendo, & conducit. l. si quis ita, 8. ff. de condition. & demonstrationib.

26 Sic si testis dicat vidisse aliquid assiduè factū fuisse, licèt probetur aliquibus diebus non fuisse factum, nō est testis falsus, tradit Roman. cons. 301. nu. 2. & sequent.

27 Sic dicit Albericus in dictionario, verb. semper verum esse, talem

28 semper exercuisse spiritualia, licèt aliquando fuerit absens, sicut perpetuum dicitur stillicidium, licèt non semper cadat. l. foramē, ff. de seruitutib. vrbanorum.

29 Sic Abb. Panormi. in proœm. decretal. §. Rex pacificus. nu. 3. inquit, dictum testis dicētis Petrum residisse in Ecclesia non vitiari, si aliquo interuallo non resedit, vbi eius Additionator alia adducit.

30 Et non solùm sustinetur conditio residentię in loco Capellanię, sed etiam celebrandi in certo sacello, seu altari, quam Capellanus tenetur seruare. Ex quo enim electus est locus, quem Capellaniæ fundator voluit frequentari, religioseque honorari, & colli, si Capellanus alibi diuinam rem faciat, nō videtur mēti, & voluntati testatoris satisfactū, Nauar. de oration. cap. 5. numer. 2. & 12. ex Baldo, & alijs tradit Siluester

in

in summa, verb.missa. 1.q. 10.ad fin. sequitur Azor.lib.10.institutionum moral.cap.24.vers.Octauò quæritur an Capellanus, vbi hanc esse dicit cõmunẽ opinionem Marc.Anton.Cuchus lib.5.institut.maiorum,tit.6.n. 69. Et qui cùm possit celebrare loco à fundatore designato, alibi celebrat, peccat, secundùm Nauar.in ma
31 nuali.cap.25. nu.134. vbi quod letaliter peccat, quẽ sequitur Azor vbi supr.vers. quęres, an si designato loco ad fin.versiculi, & hoc ex eo, quia non seruat pactum, & promissum in re graui, & communiter tenent Doctores in cap.1.de pactis, quod frangere fidem est peccatum, quod maximè procedit, si sacellum, siue altare, vbi fundator celebrari iussit, sit priuilegiatum à Romano Pontifice, vt anima pro qua celebretur, exeat à purgatorij pœnis.

32 Quare visitator debet inquirere, an Capellanus dicat Missas, secundũ conuẽtionem, & obligationem, Lelius Cechus de visitatione. cap.6.n. 31.vers.circa Missam, fol.mihi.70.& si iusserit fundator, quod dicatur de
33 defunctis, quę plus prosunt animabus ob speciale officium, vt dicit Hẽriquez de Missa, cap.8. §.4. vbi allegat S.Thom.in 4.distin.45.q.2.art.3. alios refert Doctor Carrillo in explicatione bullę defunctorum, 1. part. c.12.nu.23.(licèt aliud videatur sentire Nauar.cons.mihi 14.incipienti, Sanctissimus; de priuileg.) & quod Capellanus, qui se obligauit dicere Missam defunctorum, non satisfaciat dicendo aliã, tenent Henriquez lib.9.de Missa.c.23.§.7.& frater Emanuel Rodriguez 1.tomo quęst.regularium.q.43.art.11.

34 Sed an sacerdos celebrans in altari priuilegiato (vulgo de anima) teneatur dicere Missam defunctorũ (vulgò de requiẽ) vt anima iuuetur indulgentia, & Doctor Carrillo in explicatione bullæ defunctorum 2.p.c.12.n. 27.tenet precisè requiri, quòd celebretur Missa de defunctis, aliàs animam indulgentia fraudari. Sed Martinus Nauarrus cõtrarium defendit cons.14.incipienti, Sanctissimus concessit, de priuilegijs, vbi in casu, quo Papa concessit, vt quoties dicta fuerit Missa in tali altari pro defunctis, anima illa per modũ suffragij plenaria indulgentiam consequatur, tenet, animam indulgentiam consequi, siue dicatur Missa de Feria, siue de Sancto, siue de defunctis, ex rationibus per eum adductis, cuius sententię libenter assentior, si Papa expressè non restringat indul-
35 gentiam ad Missam defunctorum, cùm omnes Missę sint æqualis valoris ex opere operato, & ita omnibus ęqualiter accedat priuilegiũ indulgentię concessę.

36 Et sic Capellanus huiusmodi iussa fundatoris approbata ab Episcopo in fundatione non adimplens, & recusans adimplere, priuabitur Capellania, quia nõ implens id propter quod aliquid datur, à cessante causa amittit datum, vt per totũ, ff.de condition.causa data.

37 Sic & non adimplens iussa defuncti, priuatur commodo hęreditario, authen,

auth. hoc amplius, C. de fideicōmiss. dū tamē monitio præcedat, DD. ibi, & Menoch. de arbitr. cēturia. 5. casu 498 n. 58. & in terminis nō dicentis Missas relictas, tradit Molin. de primog. lib. 2. c. 14. n. 15. nisi implēdum sit adiūctū per verba negatiua, quia tūc non requiritur monitio, Aym. cōs. 193. n. 4. & idē si in vim cōditionis, nō modi, Moli. vbi supra, nu. 13.

38 Et ita hæc priuatio non ipso iure fit, sed præuia causæ cognitione, & iudicio, c. 2. & c. relatum, de clericis nō residen. vt priuatus possit ostendere causas rationabiles, si quas habeat, seu prætendat, vt excusetur: & si absens fuerit, & sciatur vbi sit, per

39 sonaliter est citandus, quia vbi persona est certa, est citanda, l. 1. §. denūciari, ff. de ventre insp. per quē text. tenet Bart. l. si eo tempore, C. de remissione pignor. Beccius cōs. 12. n. 9. vbi quod non sufficiunt proclamationes, nec ædicta, Aymon cons. 319. in fine, & in materia beneficiali Gemi. c. fin. de electione lib. 6. & Gama decis. 237. nu. 1. Roland. cons. 64. nu. 14. vol. 2. & cons. 72. num. 12. vol.

40 3. Quod maximè procedit, vbi agitur de auferenda possessione, Gutier. q. Canonica. 34. nu. 34.

41 Sed si ignoretur quo sit loco, est citandus per ædicta, seu voce præconis, vt inquit text. in c. ex tuæ deuotionis, de clericis non resid. & prius quā perueniatur ad priuationē, est procedēdū per cēsuras, & substractionē fructuū, & prouētuum, d. c. ex tuæ, §. 1. & c. fi. eod. tit. quā praxim ponit Conc. Trid. ses. 6. c. 1. de reformatione, & eam tradit Petrus Greg. de benefic. c. 7. nu. 7.

42 Si autem Capellaniæ fundator non adiecerit residendi cōditionē, poterit Capellanus liberè abesse, modo per alium, seu alios Capellanos Missas dicat, vt diximus supra cap. 5. num. 8. huius. 2. libri.

43 Residendi autem conditio apposita, censebitur nō solum si expressè verbis perspicuis exprimatur, sed etiā tacitè, si ex adiunctis, præcedētibus, & sequētibus verbis colligatur, eam fuisse mentē fundatoris, vt in terminis tradit Azor lib. 10. institution. moral. c. 24. vers. 7. quæritur ad fin vbi quod si fundator Capellaniæ dicat, volo, vt quotidiè res diuina fiat in certo tēplo, sacello, seu altari, poterit Capellanus per aliū Missas dicere, quia talibus verbis cēsetur electus locus ad sacrificium: si tamen dixerit, volo, vt presbyter ad hanc Capellaniā electus sacris operētur quotidie, tunc persona Sacerdotis censetur electa.

44 Pro cuius sententia, licet ipse nō fundet, facit, quod cum verba diriguntur ad personam, cēsetur electa ipsa persona, cap. quoniam Abb. vbi omnes de officio delegati.

45 Sic quando verba legis diriguntur ad iudicem, nascitur officium iudicis, tradit Barbosa, l. 1. 4. p. num. 5. ff. soluto matrimonio.

46 Et facit, quod ex adiunctis sumitur qualis fuerit animus, & volūtas testatoris, l. hæredes palam, §. sed si notam, ibi, *ex vicinis scripturis*, ff. de testamentis, & cōducunt omnia, quæ diximus de adiunctorum vi, & potestatē, ad declarandum verba, supra lib. 1. c. 4. num. 40.

Sed quia diximus omnia beneficia

etiam simplicia, & parui valoris requirere residentiam personalem, cuius contrarium practicatur in bene
47 ficijs simplicibus conuenit explicare: & quia breuitati consulo, dic, quod licet beneficia curam animarum habentia, requirant residentiã personalem de iure diuino, iuxta illud Prouerb. c. 27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera*, & Ioan. 10. vbi pastus ouium commẽdatur, & latè tradit Dominicus Soto de iustitia, & iure, lib. 10. quæstione 2. art. 1. beneficia tamen qui-
48 bus nulla inest animarum cura solũ residentiam desiderant, dispositione iuris positiui.

49 Ex quo est, quod quemadmodũ lex positiua tollitur contraria lege lata, vt in l. sed & posteriores, ff. de legibus, ita & contraria consuetudine legitimè obtenta, quę vim habet legis, §. ex non scripto, instituta de iure naturali.

50 Quod procedit licet lex præcedens reprobet cõsuetudinem: nam adhùc consuetudo, quæ sequuta est legem, derogat legi, glossa, & DD. in Clementina statutum, de electione, Ias. l. de quibus, numer. 55. ff. de legibus, Tiraquel. de retractu lignagier, in præfatione, num. 17. & 18. Curtius Iun. cons. 173. numer. 7. Ancharran. cons. 218. num. 2. Auendañus resp. 16. num. 3. vers. quod per maximè, plures refert Couarruu. lib. 3. variarum cap. 13. num. 14. Sarmiento lib. 3. selectarum, cap. 14. nu. 9. Anton. Gabr. lib. 7. conclusion. tit. de criminalibus, conclus. 8. nu. 30. Didacus Perez in procemio ordinamenti, quæst. 13.

51 Et sic consuetudine potest obtineri, quod habentes beneficia simplicia, etiam absentes possint percipere redditus tuta conscientia, vt post alios tradit Couar. lib. 3. variar. cap. 3. num. 9.

52 Atque ita generali Ecclesiæ cõsuetudine obtentum est, beneficia simplicia, seu curam animarum non habentia residentiã non requirere, tradũt Cardinalis, & Imol. c. fi. de cleric. non resid. Alex. cons. 1. n. 2. vol. 7. Felin. c. dilectus, 2. n. 1. in fine, vers. & dicunt, de rescript. Mandosius in praxi signaturæ gratiæ, tit. de dispensatione de non residendo, vers. beneficia omnia simplicia, Flaminius de confidentijs, q. 9. n. 21.

53 Et in nostra Hispania sunt multa beneficia, quæ dicuntur præstimonia, vel præstimoniales portiones (vulgo prestamos) quæ libera sunt ab omni iure, & præcepto residẽdi, aut clericum supponendi, vt tradit Azor lib. 5. institutionum moral. c. 17. vers. de inde obijcitur.

54 Et sunt hæc pręstimonia fructus, census, seu emolumenta; quæ abstrahuntur à beneficio, & seorsim dãtur alicui personæ Ecclesiasticæ, sine aliqua Ecclesia, & quandoq; dantur in titulũ, vt dicit glos. in Clem. fin. verb. quodcũq; de vita, & honestate clericorum, & ab initio fuerũt instituta præstimonia pro studentibus, & pro subsidio cõtra infideles, & pro seruitio, alicuius Ecclesiæ, tradit Gemin. cons. 89. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 3. casu 201. nu. 56. cum seqq. cum quibus transit Flamin. lib. 10. de resignat. benefic. q. 2. num. 75. & ijs non relatis, tradit Cerola

rola in praxi.1.p. verb. beneficia ad primum, vers.7.præstimonia, vbi refert Gometium, & Staphileum, idẽ tenentes locis ab eo relatis.

55 Et dicitur præstimonium, quasi præstans munium, vt docet Hostiẽ c.postulasti, de rescrip. & Oldrald. 56 cons.31. Et quandoque hæc præstimonia consistunt in temporalitate non habentia aliquod spirituale seruitium, annexum, & tunc non veniunt appellatione beneficij, nec sunt exprimenda in interpretatione, Ioan. Andr. c. vnico, de rerum permutatione, Staphil. de gratijs & expectatiuis in quinta forma, nu. 3. sequitur Menoch. de arbitr. centur. 3. casu 201. nu. 57. Mandosius in regulis Cancellariæ regula, 16. q. 36. num.7. sequitur etiam Paulus Granutius in addition. ad Simonetam, de reseruatione beneficiorum, q. 72.

57 Si tamen hæc præstimonia dẽtur in titulum, & habeant annexum aliquod onus spirituale, ad quod titulatus teneatur, dicentur beneficia Ecclesiastica, Gemin. cons. 89. Deci. in rubr. de rescriptis, vers. & appellatione beneficij, sequitur Menoch. d. casu 201. nu. 58. & 59. Sotus de iustit. & iure, lib. 10. q. 5. art. 3. vers. Secunda conclusio, & iuxta hanc distinctionẽ est intelligendum quod dicit Felin. c. ad aures, de rescriptis, & Gambarus de legato, lib. 6. nu. 352 Marc. Anto. Cuchus, lib. 5. institution. maior. tit. 7. nu. 11. & in nostra Hispania semper hæc præstimonia dantur in titulum, Ojeda, de incompat. benef. 2. p. c. 8. nu. fin. Salzedo ad Bernard. Diaz, c. 18. nu. 10. in fin.

58 Sed cum dixerimus sustineri cõditionem illam, ne Capellanus recedat à loco, vbi celebranda est Capellania, difficilis redditur nostra opinio, per textum in l. Titio centum, §. Titio cẽtum, el 2. ff. de condition. & demonstra. cuius hæc sunt verba. *Titio centum relicta sunt, ita vt à monumẽto meo non recedat, vel vt in illa ciuitate domicilium habeat, potest dici non esse locum cautioni, per quam ius libertatis infringitur.* Ex quibus Bart. & omnes ibi deducunt conclusionem, quod 59 conditio vel modus per quem libertas infringitur, non seruatur: Et vt discernas modum à conditione, vltra differẽtiam positam per gl. verb. pro conditione in l.1. C. de his quæ sub modo, & à glos. fi. in §. longe, instituta de legatis, vbi quod relicta sub conditione non præstantur, nisi conditione impleta, sub modo autem relicta etiam ante modum impletum, aduerte, quod conditio operatur per viã exclusionis: modus autem per viã compulsionis, Barnabas Cornazanus, decisione 54. num. 38. vbi nu. 40. quod in dubio intelligẽdum est additum modum non conditionem, ex Bartol. l. cum mota, n.2. C. de transact. vbi Deci. num. 2. dicit cõmuniter receptũ. Ea enim 60 cõditio apposita Capellano ne recedat à loco, inductiua est seruitutis, l. 2. ff. de libero homine exhibẽdo, vbi Iurecõsult. ponit hæc verba: *Nihil enim multũ à specie seruientium differũt, quibus non datur facultas recedendi, quam legem,* & d. §. Titio centum, Ioann. Garcia, de nobilitate, glos. 6. nu. 21. dicit quotidiana esse iura ad defensionem eorum, quibus iniunctum est onus, [illegible] recedant ab aliquo

loco,& quod Bart.& omnes ibi reijciunt illam conditionem, vtpotè quę libertatem lædat. Et hinc est
61 quod dicit Salicetus, l. antiquitas, C.de vsufructu,quod licet valeat pactum,quo quis adstringitur habitare certo loco,non tamen,ita vt possit quis præcisè compelli habitare.

Hinc dicit Speculator tit. de locato.§.postquam,vers.quod si quis, valere tale pactum,sed posse seruire per substitutum, licet ibi cum impugnet Ioan.Andr.

62 Et quod nō potest quis etiā cum iuramento se obligare ad seruitia personalia, si non sit libertus, tradit Lucas de Penna,l. cum scimus, nu. 4.C.de agricol.& censit.lib.11. & facit,l.si quis pro eo in princ. ff. de fideiuss.& l. iusiurandi,in princ.ff.de operis libertorum.

Et hinc est quod in Regno Neapolis constitutione Regni est statutum quod annullentur talia pacta, vt testatur Afflict.in constit.Regni, lib.3. Rub.9.nu.3.& 4. Et generali-
63 ter omne illud, quod aliquo modo offendit libertatem in pacto non admittitur, vt tradit Quesada, diuersarum quæst.c.7.nu.2. vbi quod tale pactum dicitur turpe.

64 Et tādem reijcitur cōditio quod quis teneatur habitare semper certo loco,Felin.cons.22. nu.2. vbi ad-
65 dit maximè procedere quam ponitur in dispositione, non in cōditione,ex Bart.l.qui cōcubinam,§.vxori.delegat.3.

66 Sed ijs non obstantibus ea conditio addita Capellaniæ iuridica est, & sustinetur. Nec obstat cōmunis regula dict.l. Titio centum,§.Titio centum, el 2.de cōdit.& demōstrat. & l.2.ff.de libero homine exhibēdo, quia solū procedūt,quando cōditio residēdi in aliquo loco,non respicit alicuius personæ vtilitatē in cuius fauorē posita fuerit, vt tradūt Paul. & Imol. §.Titio centū, & sequitur Mier.de maior.1.p.q.57.n. 3. & Ioā. Gar.de nobil.gl.6.n.21. Ant. Gom. 2.tom.c.10.n.24.vers.item etiam.Et
68 cū prædicta conditio posita Capellaniæ respiciat commodum animæ defuncti,cuia interest residētia Capellani,pro celebrandis Missis licitè apponitur,& seruari debet.

69 Et hinc est,quod liberi homines in fauorē tertij possunt obligari certo loco perpetuò morari,l.2.l. originarios,l.seruos,C.de agricol. & cēs. lib.11.l.89.tit.18.p.3.ibi: *Otrosi prometio por si e por sus hijos de morar en tal su heredamiento para siēpre jamas*,vbi Gre-
70 gor.Et sic valet pactū in contractu matrimon.quod maritus tali loco moretur,vt tradit Abb.dicēs cōmuniter receptum,in cap.1. qui matrimoniū accusare possūt, Siluester in summa,verbo,vxor,quæst. 8. refert, & sequitur Couar.in 4.2.p.c.7.nu. 5. Capitius decis.135.per totā, Matiē. in rubric.tit.1.de matrimon.gl.vnica,n.95.lib.5. recop. Palacios Rub. in repet.Rub. de donationib.§.2. n.
71 3.Qui omnes limitant prædicta, si noua iusta causa superueniat viro, ob quā velit à loco recedere:nā omnes prædicti fatentur posse,non obstante pacto:quod etiā tenet Tiraq. in l.1.cōnub.gl.1.1.p.n.39.in fin. Didacus Perez,l.fi.tit.fi.lib.4.ordinam. vers. *Si alguna muger*,in fin. vbi quod nō tenebitur ad pœnam appositā in contra-

cõtractu, in casu cõtrauentionis. Et licet Ant. Gom. 2. to. c. 10. n. 24. nitatur cõtra cõmunẽ defendere huiusmodi pactũ nõ valere: tãdem inquit valere si probetur aliquod interesse prouenire vxori ex obseruãtia pacti, ad quod inquit maritũ teneri: & ait posse quem premio induci ad habitandum, quod amittet si nõ habitet.

72 Et quemadmodum conditio residendi expressè addita Capellanum obligat ad residentiam, ita si tacitè iniungatur, vt si fuerit iniunctum onus Capellano quotidie celebrandi per se ipsum, quod iure permittitur, c. cõsuluisti, de celebratione Missarum, taciti enim, & expressi idem est iudicium, l. cũ quid, ff. si cert. pet. quando tacitum procedit secũdum regulas iuris communis, Phanus de pignoribus, 2. part. 4. membro, num. 101. sed an eo casu teneatur Capellanus in die natalis Domini tres Missas dicere, & videtur quod sic, aliàs enim non satisfaceret oneri ex quo ei prohibetur celebratio in diebus veneris, & Sabbati sancti, sicque deficerẽt illæ duæ Missæ ad numerum dierum anni, tamẽ re vera ad id nõ tenetur, quia impeditur dictis diebus ordinatione Ecclesiæ, ex quo recolitur memoria Christi mortui, vt diximus supra lib. 1. c. 24. num. 7. & omnis obligatio etiam iurata interpretatur, restringitur, distinguitur, & ampliatur secundũ ius, l. fin. ff. qui satisdare cogantur, Bald. l. fin. nu. 9. C. de nõ numerata pecunia, Rodericus Suarez, l. post rẽ, notab. 2. §. cõsidera. n. 6. ff. de reiudicata, nec ex eo quod clericis facultas detur die natalis ter celebrãdi id necessitati subijcitur, arg. l. non quidquid. ff. de iudicijs, sicq; vnã dicẽdo Missã satisfaciet Capellanus cõgruit tamen scire illã trinã celebrationẽ significare triplicem Christi generationem: nã propter æternalem generationẽ, quæ procedit à Patre, quę nobis occulta est in nocte canitur prima Missa, quæ incipit: *Dñs dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*, & propter spiritualẽ generationẽ, quæ vt legitur 2. Petri c. 1. *Christus oritur tãquã Lucifer in cordibus nostris*, canitur Missa in Aurora, & in introitu dicitur: *Lux fulgebit hodie super nos*, tãdẽ propter tẽporalẽ, & visibilẽ Natiuitatẽ in carne ex Maria Virgine adijcitur tertia Missa orto iã sole, & luce clara, cuius introitus est: *Puer natus est nobis*, de qua trina generatione loquitur Diuus Ioãnes. 1. c. & explicat Dominicus à Soto in 4. sentẽt. dist. 13. q. 2. art. 2. vers. in die tamẽ Natiuitatis, & habetur, c. in nocte de cõsecrat. dist. 1. Et Sacerdotes hãc trinã Missam celebrantes aduertere debẽt ne sumant lotionẽ nisi in vltima Missa, c. ex parte, de celebrat. Missarũ, vt & facere idẽ debẽt Parochi, qui ob raritatẽ Sacerdotuũ, vel paupertatẽ Ecclesiarũ duas Missas celebrãt eodẽ die de licẽtia superioris, vt tradit Sotus dict. art. 2. vers. Paludanus autẽ, nã celebrans debet esse ieiunus, ita vt si faciat post sumptũ cibum, aut potũ, etiam minimũ est excõmunicatus, c. nihil. 7. q. 1. & Sanctus Tho. 3. par. q. 86. ad octauum.

73 Adde pro complemento, quod si clericus vagatur, priuabitur beneficio, etiam quod non requirat residẽtiam, Selua de benef. 4. p. q. 2. nu. 2. & nu. 3. in fin. & vide supra nu. 12. 11

Liber secundus,

SI CAPELLANIA SIT IVRIS patronatus, qualiter & quando præsentatio facienda sit à patrono.

Caput nonum.

SVMMARIVM.

1 *PResentatio facienda est præsentialiter, & qualiter intelligatur.*

2 *Præsentia præsentati requiritur, vt Ordinarius possit cernere, & examinare, an præsentatus sit persona idonea.*

3 *Patronus non tenetur personaliter comparere ad præsentationem faciendam, sed per literas.*

4 *Præsentatus, nisi compareat personaliter, est reijcienda eius præsentatio, & quare.*

5 *Præsentatus à patrono, si non prosequatur præsentationem, & obtineat collationem, poterit patronus alium præsentare.*

6 *Patronus potest pacisci, quod si præsentatus intra certum tempus non vtatur præsentatione ad obtinendam institutionem, possit aliũ præsentare, & qualiter intelligatur.*

7 *Nemo potest facere, quin legis dispositio in fauorem alterius sortiatur effectum.*

8 *Variatio Ecclesiasticis patronis est prohibita, vel non permissa, ne detur incõstantia in statu Ecclesiastico.*

9 *Spiritualia debent esse firmiora.*

10 *Longius tempus quare detur Ecclesiasticis ad præsentandum, quam laicis.*

11 *Iuspatronatus si sit fundatum à clerico de bonis patrimonialibus potest, vt laicus variare.*

12 *Laicus si sit patronus cum clerico, & ambo simul præsentent, an poterit variare, & numeris sequentibus.*

13 *Laicus potest esse arbiter in causa spirituali simul cum clerico.*

14 *Si clericus, & laicus habent ius patronatus, pars clerici trahit ad se partem laici.*

15 *Patronus laicus, si simul cũ clerico præsentet, poterit intra semestre præsentare.*

16 *Laici in omnibus, in quibus habuerint indiuiduum ius cum clericis gaudebunt eorum priuilegijs.*

17 *Patroni non necessariò debent conueniri ad faciendam præsentationem, nisi aliud suadeat fundatoris dispositio.*

18 *Patroni quibus permittitur variatio, solum possunt eam facere accumulatiuè.*

19 *In dubio præsumendum est variationẽ esse factam accumulatiuè.*

20 *Semper est sumenda coniectura ea, pro validitate actus.*

21 *Quilibet præsumitur facere actum modo magis sibi vtili & proficuo.*

22 *Agentes semper censentur se conformare cum dispositione iuris communis.*

23 *Variatio nõ permittitur, quãdo præsentatio fuit facta cũ iuramento modo præsentatio*

sentatio sit perfecta, & acceptata, numero sequenti.

24 *Cautela vt patronus nequeat variari.*

25 *Fundator Capellaniæ an possit disponere, quod si patronus intra terminum iuris non præsentauerit, alius præsentet, & numeris sequentibus.*

26 *Testator potest disponere, quod si executor intra terminum iuris non exequatur alius faciat.*

27 *Prouisio hominis facit cessare legis prouisionem.*

28 *Cum testator prouidet de remedio in casu negligentiæ, illo est vtendum.*

29 *Communiter recipitur testatorem posse prorogare terminum iuris ad exequendum.*

30 *Fundans Capellaniam cum Episcopi consensu potest disponere, quod Patronus habeat ad præsentandum plus quã quadrimestre, & semestre.*

31 *Fundans Capellaniam cum consensu Episcopi, potest apponere conditiones, quæ minuant iura Episcopalia.*

32 *Si Patronatus sit Ecclesiæ Parochialis, non potest fundator prorogare terminũ iuris ad præsentandum, & quis terminus detur à iure.*

33 *Episcopus potest, transacto termino iuris, præsentationem admittere.*

34 *Episcopus potest admittere secundam præsentationem, remittendo patrono pœnam quam incurrerat, quia indignũ præsentauerat.*

35 *Tempus à iure Patronis concessum ad præsentandum, an currat à tẽpore vacationis, vel eius notitiæ.*

36 *Impedito non currit tempus ad præsentandum, licet sua culpa in impedimentum inciderit.*

37 *Durante lite super iure Patronatus, an currat tempus patrono?*

38 *Durante lite quando Episcopus, possit instituere, vel debeat œconomum ponere, & quod eius institutio irritetur si sit collitigans, & de intellectu, cap. consultationibus, de iure patronatus.*

39 *Licet Episcopus instituerit durante lite, tamen Patrono reseruatur ius repræsentandi institutum pro conseruatione sui iuris: non tamen potest tollere.*

40 *Et ad eundem modum non remouetur institutus, per præsentationem eius, qui erat in possessione præsentandi, licet alter obtineat in lite, limita si lis esset super spolio, vel causa in integrum restitutionis, vt num. sequenti.*

41 *Præsentatio est in fructu.*

42 *Concordia crescit ius patronorum, quia potest alter alterum præsentare.*

43 *Compatronus non potest suæ præsentationi consentire, secus est in electo.*

44 *Limita si electio fiat per scrutinium secretum.*

45 *Patronus licet non possit se ipsum præsentare, tamen potest institui ab Episcopo.*

46 *Patronus an teneatur præsentare in termino ædicti posito ab Ordinario.*

47 *Si ædicta dentur ad instantiam petentis sibi fieri collationem Capellaniæ, tenetur patronus præsentare in termino ædicti.*

48 *Tempus à iure concessum hæredibus ad deliberandum restringitur instantibus creditoribus, & non acceptantibus hæredibus, datur curator bonis.*

49 *Ædicta si ponantur ab Episcopo nullo instante potest Patronus petere sibi indulgeri tempus iuris.*

50 *Etiam dato ædicto ad instantiam aliquorum inter esse putantium termino ædicti*

ædicti transacto ante institutionem tamen potest Patronus præsentare.

51 *Positis ædictis instantibus interesse putantibus, an debeat suspendi iudicium ad instantiam Patroni volentis præsentare ordinandum intra tempus à iure sibi concessum.*

52 *Capacitas præsentandi, an requiratur tempore vacationis, vel sufficiat, quod interueniat tempore præsentationis, vel institutionis.*

53 *Qualitas seu habilitas, quæ requiritur ab initio, non sufficit si postea sequatur.*

54 *Qualitas clericatus, quæ ab initio requiritur, non sufficit si superueniat.*

55 *Capacitas sufficit, quod interueniat tẽpore oppositionis.*

56 *Nullus debet decipi authoritate legis.*

57 *Episcopus debet esse gratus fundatori.*

58 *Patronus intra tempus à iure sibi concessum, debet diligenter inquirere idoneũ, quem præsentet.*

59 *Qualiter intelligatur, quod dicitur non sufficere, si superueniat qualitas clericatus.*

60 *Si patronus præsentauit clericum idoneum, quia non erat consanguineus ordinatus, & transacto termino ad præsentandum ordinetur, an excludat præsentatum a Patrono?*

61 *Fœmina cui fuit ius quæsitum ad maioratum propter alienationem possessoris, non excludetur per masculum postea natum.*

62 *Qualitas aliquo tempore requisita, non prodest si eo transacto superueniat.*

63 *Ætas vel alia causa excusationis superueniens, non liberat à tutela, seu alio officio iam iniuncto.*

Caput nonum.

1 SI Capellania sit iuris Patronatus, cum ad Patronum pertineat Capellanum præsentare, si laicus sit intra quadrimestre, si clericus intra semestre, ex capit. 1. de iure patronatus, lib. 6. congruit scire eam præsentationem faciendam esse præsentialiter, nam cum ædicta eo seruiant, vt interesse putantes præsentiam sui faciant, l. cõsentaneum, C. quomodo, & quando iudex, ibi: *Ædicto, vt præsentiam sui faceret commonefacto, nec præsens dicatur, qui se non offert sensibus corporeis,* l. 1. in principio, ff. de verborum obligatione, & tradit glos. in clement. dudum, verbo præsentari, de sepulturis, vbi Abb. num. 23. & cap. ea noscitur, num. 3. de his quæ fi. à Prælato, sequitur necessarium esse, quod præsentandus personaliter compareat corã ordinario, nec sufficere præsentatum mittere instrumentum præsentationis, ita tra-
2 ditur decis. 3. Rotæ, de iure Patronatus in nouis, vbi asseritur requiri præsentiam præsentati, vt Ordinarius possit cernere, & examinare, an persona sit sufficiens, sequitur Cerola in praxi Episcop. 1. par. verb. ius Patronatus, ad septimum.

3 Sed hãc præsentiam accipias, nõ de persona Patroni præsentãtis, sed de præsentato. Nam Patronus potest præsentare per literas, text. in cap. ea noscitur, de his quæ fiunt à Prælato sine consensu capituli, ibi: *Aut per se, aut per literas personas idoneas Episcopis Diœcesanis præsentant,* & ibi,

ibi glos.& clement.vnica,vers.præsentatos,de excessibus Prælatorum, ibi: *In præsentatione literarum, quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt*,& ibi glos.verbo literarum,& Cardinalis Lambertin. de iure patronatus, lib.2.1.p.q.4.principali,art.16. num. 1.& 2.

4 Si autem præsentatus non comparet personaliter,non est admittéda presentatio,quia potest esse,quod non sit in rerum natura, vt dicit contigisse de facto, Cerola, vbi supra: fatetur tamen, quod si persona præsentata,sit nota, potest admitti, & ei conferri,vt potest absenti, cap. si tibi absenti,de præbend. in 6.

5 Si tamen præsentatus à Patrono, non prosequatur presentationem, vt institutionem obtineat, poterit Patronus alium præsentare, Nauar. cons.25. incip. Abbas,num.5.de Simon. etiam,quod lapsum esset quadrimestre, vel semestre, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, iuxta iuris regulam, nec debet negligentia præsentati nocere Patrono,vt tradit Cerola in

6 praxi.1. part. verb. ius patronibus vers.Octauo si Patronos,vbi in vers. respondetur,tenet posse pacisci à patrono,quod si præsentatus,intra tale tempus non prosequatur institutionem,possit alterum præsentare. Sed in hoc distingue, nam aut is nominatus à patrono cum tali pacto, nondum præsentauerat se coram Episcopo intra tempus illi constitutum,& tunc euanescit, & extinguitur eius præsentatio virtute pacti, argum.l. si creditor,§.fin. ff. de distract. pigno. aut fecit sui præsentiã cum nominatione patroni Episcopo,seu Ordinario petendo collationẽ,& tũc licet nõ prosequatur collationẽ, & ob eam causam patronus, iuxta pacti conditionem,possit aliũ præsentare, tamen non taliter quin Episcopus possit illi prius præsentato Capellaniam conferre,nam cum facta præsentatione primi Ordinario quæratur ius ad illi conferendũ,

7 non poterit patronus facere, quòd legis dispositio in fauorem tertij,nõ sortiatur effectum, vt diximus supra lib.1.c.7.num.41.

8 Et sic solum poterit secundũ presentare patronus,variando si laicus sit. Nam clerico,Collegio,seu Vniuersitati non permittitur variare.c. cum autem, & ibi omnes,de iure patron.Cerola in praxi 1. part. verbo ius patr.vers.24.& hoc ne admittatur incõstantia in statu Ecclesiasti-

9 co: nã Spiri tualia debẽt esse firmiora, Abb. cap.cum autem, num.7. de iure patr. Et quia personæ Ecclesiasticæ debent plus cognoscere personas Ecclesię,& eligere ex deliberatione,vt inquit,l.7.tit.15.part.1.&

10 ex quo eis negatur variatio,quę laicis permittitur,longius tempus eorum præsentationi conceditur, vt tradit Lamberti.de iur.patro.lib.1. 2.part. Roch. de Curt.eo tract. verbo, honorificum, q. 9. num. 30. & Ioan. Gutier. de iuramento,3.part. c.13.nu.2.vbi alios refert.

11 Tamen, si ius patronatus sit fundatum à clerico de bonis patrimonialibus poterit, vt laicus variare, cap.cum dilectus,iuncta glossa verbo, tãquam laicus, de iure patronatus, quia tunc non dicitur ius patronatus

natus Ecclesiasticum, sed laicale. Panorm. dict. cap. cum dilectus, num. 4. & 5. & glos. in clem. 2. verbo præsentare, de iure patro. Ioannes Gutierrez, plures referens vbi supra, num. 12. Cabedus de Patronatibus Regiæ Coronæ, cap. 1. num. 13. Couarruuias practicarum, quæst. 36. num. 3.

12 Sed an si clericus, & laicus sint patroni liceat eis variare in præsentatione à se facta, & videtur licere, argumento l. si communem fundũ, ff. quemadmodum seruit. amittat. vbi quis cõsequitur per consotium, quod per se non potest.

13 Sic & ratione societatis potest laicus esse arbiter in causa spirituali simul cum clerico, text. est in cap. per tuas, de arbitris, & etiam si sint duo laici, & vnus clericus, vt colligitur ex eodem cap. per tuas, ibi: *Quod autem à duobus laicis, & vno clerico dicitur esse prolatum nequaquam obuiare videtur*, quem text. expendit Couarr. practicarum, quæst. 34. nu. 1. vers. imò nihil refert.

Sed in contrarium est veritas, nã actus denominatur à digniori, vt dicit Couarr. vbi supra.

14 Et sic si laicus & clericus habent ius patronatus pars clerici trahit ad se partem laici, Staphileus de literis gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, pagin. 151. num. 3.

Et in terminis tradit Ioannes Andreas regul. in iure communi in Mercuriali, quem sequitur Paulus de Citadinis de iure patron. 6. part. art. 3. num. 3. & Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. cap. 13. num. 10.

15 Atque ita ex hac cõmuni one clerici & laici in patronatu resultat, quod si simul præsentent, laicus poterit præsentationem facere intra semestre, vt potest clericus, & in omnibus casibus in quibus laici habuerint indiuiduum, coniunctumque ius cum clericis gaudebunt priuilegijs sociorum clericorum, Aretinus cons. 25. viso themate, quem sequitur Marcus Antonius Cuchus lib. 1. institutio. maior tit. 9. num. 61. Sicque procedit dict. l. si communem fundum, ratione indiuiduitatis, & connexitatis, vt sentit Citadinus vbi supra.

16 Si autem seorsim patronus laicus præsentaret, vt potest secundũ Lambertinum de iure patronatus, lib. 2. 2. part. art. 8. 2. quæstionis princip. num. 1. tenerem faciendam esse præsentationem intra quadrimestre, siquidem ipse se disiungit. Neque enim (nisi aliter dispositum sit à fundatore) necessarium erit, quod

17 omnes patroni conueniant ad præsentationem faciendam, si ius competat patronis, vt singulis, non vt Collegio, seu vniuersitati, Lambertin. vbi supra, Aymon cons. 63. num. 1. Parladorius differentia 3. num. 15. qui alios referunt Rocus de Curte, de iure patronatus, verbo, honorificum, num. 94.

18 Tamen patronus in casibus, quibus ei permittitur variare, solum poterit id facere accumulatiuè, nõ autem recedendo à prima præsentatione, vel ea refutata, vt inquit text. in cap. cum autem, vbi omnes de iure patronatus, Gregorius Lupus, l. 6. tit. 15. part. 1. verbo: *En escogencia del*

del Obispo, Gutier. qui alios refert,
vbi supra num.4. Aliàs si respuendo
primi præsentationem, secundum
fecerint nihil agit, iure obuiante, vt
19 fatentur prædicti Doctores. In du-
bio autem præsumendum est, quod
secundam fecerit modo à iure sibi
permisso, tum quia sumenda est cō-
iectura pro validitate actus, l. quo-
20 ties, ff. de rebus dubijs, l. quoties. 80.
vbi Ias. ff. de verborum: Valascus
consult. 59. num.3. vbi dicta iura al-
legat. Tum etiam, quia quilibet
21 præsumitur velle facere actum mo-
do sibi magis proficuo, l. duo fra-
tres. 77. ff. de acquir. hæred. l. 3. ff. de
milita. testamento, Aymon consil.
24. num.13. & etiam creditur se vel-
le conformare cum dispositione iu-
22 ris communis, l. hæredes mei, §. cū
ita, ff. ad Trebellian. Rolandus cōs.
68. vol.1. Tiberius Decianus cons.1.
num. 228. Raudensis cons.23. etiam
impropriando verba, idem cons.18.
num.33. & in terminis tradit Ioan-
nes Gutier. vbi supra num.6. vbi nu.
13. limitat omnia supra dicta de va-
23 riatione, si prima præsentatio sit fa-
cta, cum iuramento, quo patrona-
tus promisit non variare, vel etiam
hoc addito pacto, sine iuramento se
cundum Lappum, allegation. 78.
num.4. & idem Gutier. ibi, num.14.
addit aliam cautelam, vt scilicet
patronus faciat donationem exerci-
tij præsentationis pro illa vice, ad
24 quam non requiri Episcopi licen-
tiam, ex alijs tenet Greg. l.6. tit. 16.
part.1. verbo, *Bien lo puede*, non ta-
men poterit patronus cedere præ-
sentationem Capellaniæ vacaturæ,
Abb. cap. fin. nu.6. de conces. præb.
& omnis variatio est facienda intra
tempus concessum ad præsentan-
dum, Caualcanus decis. 10. 3. part.
num.62. vbi num.61. limitat dictum
de præsentatione iurata si fuerit per
fecta, & acceptata, de quo Surdus
cons.379. num.5. vol.4.

25 Sed an si fundator Capellaniæ dis
posuerit, quod si patronus infra tē-
pus à iure præfixum non præsenta-
uerit, alter ad hoc per ipsum nomi-
natus præsentet tali casu deuolue-
tur, necne ad Episcopum præsentā
tio, vel ad alterum substitutum; &
Baldus, l. si fundum sub conditione
83. §. Stichum, num.1. de legat.1. te-
net, quod si testator dixerit, relin-
26 quo Titium executorem meum, vt
infra annum exequatur, quo anno
trāsacto exequatur Seius, licet aliàs
executio iure communi ad Episco-
pum deuolueretur, l. nulli licere, C.
de Episcopis, & cler. cap. nos qui-
dem de testament. Tamen prædicto
casu, non Episcopus, sed Seius à te-
statore substitutus exequetur, dicit-
que menti tenendum, quem sequi-
tur Cota in memorabilibus, verb.
Executores, & refert Bartholom. Ve-
ronensem, idem tenentem, caute-
la. 294. incipiente: quia legimus cu-
ius rei eam dicit esse rationē, quod
prouisio hominis facit cessare legis
27 prouisionem, text. ex dict. §. Stichū,
vbi additionator ad Bald. & est tex.
28 in l. fin. C. de pactis conuent. Nam
cum testator prouiderit de remedio
in casu negligentię, illo est vtendū,
iuxa ea quæ diximus supra lib.1. ca-
pit. 14. num.27. Pro quo facit, quod
communiter recipitur, posse testa-
29 torem prorogare terminum datū à
iure,

iure, vel constitutione Synodali executoribus, vt videre est per Castellũ, Palat. Rub. Gometiũ, & Tellũ Fernãdez, l. 33. Tauri, & tradit Baldi cons. 302. n. 6. vol. 2. Couar. cap. tua, nu. 6. de testam. Mieres de maiorat. 1. part. quæst. 48. num. 10.

30 Et sic fundans Capellaniã, potest disponere, quod patronus habeat maius tempus ad præsentandũ, quã semestre, vel quadrimestre à iure pręfixum, modo fiat cum Episcopi cõsensu, vt resoluit Lambertinus, de iure patronatus, lib. 2. 1. part. quæst. 11. princip. art. 7. num. 1. & 2.

31 Nam fundator in limine fundationis, cum cõsensu Episcopi, potest apponere cõditiones, quæ minuant iura Episcopalia, ex doctrina Innocẽtij, cap. in Lateranensi, ante fin. de præb. quem sequitur Abb. c. 3. n. 14. de Ecclesijs ædificand. Felin. cap. cũ venerabilis, nu. 33. dę exceptionib. sequitur Lambertin. de iure patron. lib. 1. 1. p. q. 9. principali, num. 78. Et hoc sine dubio procedit, vbi agitur de solo præiudicio fundatoris, vt in Capellania, quam ipse fundat celebranda pro anima sua, nam poterit largius tempus præsentationi patronorum præfigere, per supra dicta.

32 Secus tamen esset, si ageretur de patronatu Ecclesiæ Parochialis, propter animarum præiudicium, ne in earum dispendium Ecclesia vacet, argum. text. in cap. fin. vt lite pendẽte, lib. 6. & in Parochiali patronus tenetur, præsentare intra decem dies, vel aliud terminũ ab Episcopo præscribendum, Concil. Trid. sessione 24. cap. 18. de reformatione, & intra viginti dies, tradit ex Bulla Pij Quinti, Cerola in praxi, 1. part. verb. ius Patronatus ad quartum.

33 Sed & transacto tempore Patronis ad præsentandum concesso, poterit Episcopus eorum præsentationem admittere, Lambert. de iure Patronatus, lib. 2. 2. par. q. 1. principali, artic. 27. nu. 4. & sequentibus. Quemadmodum etiam poterit Episcopus admittere secundam pręsentationem à Patrono factam, remittẽdo illi pœnam, quã incurrerat, quia indignum præsentauerat, vt tradit Lambert. ibi, num. fin.

34

35 Tempus autem ad præsentandũ, inquit Lambertinus, de iure Patronatus, lib. 2. 2. part. quæst. 1. principali, art. 8. nu. 18. currere à die vacationis, sciuerit vel ignorauerit Patronus, sed verius est à tempore verisimilis notitiæ, argument. l. fin. ff. quis ordo in bonorũ possess. seruetur, ibi: *Non cedent dies centum incipient autem cedere cum certior fieri potuerit*, & glos. verbo à notitia, in cap. licet, de sup. plend. neglig. Prælat. Rochus de Curte, de iure patronatus, verb. honorificum, nu. 57. ad fin. Bertrãd. cõs. 129. vol. 4. Spino in specul. testam. glos. 4. num. 21. & traditur decis. Rotæ vnica de iure patronatus, in antiquis, quam sequitur Cerola in praxi Episcop. 1. part. verb. ius patronatus, ad octauum, vers. hinc. sunt multa. Vt dicitur de eo qui intra tẽpus tenetur eligere, cap. quia diuersitatem in fine, de cõcessione præb. vbi probatur, quòd etiã si habuisset notitiã vacationis, & esset iusto impedimẽto detẽtus, nõ curreret ei tẽpus,

36 & gl. ibi, idẽ dicit, licet incideret sua culpa in impedimẽtũ, Staphileus de literis

literis gratiæ, titul. de modis vacationis, §. secundus principalis modus vacationis, num. 7. & glos. verb. nota erit, in clement. 1. de concessione prębédæ restringens rigorem illius text. qui vult. dici habere notitiam, ex quo publicè nota est vacatio.

37 Sed an durante lite super iure patronatus currat tempus patronis ad præsentandum, Selua de beneficio, 2. part. quæst. 6. num. 4. post medium & 3. part. quæst. 1. num. 9. & Lambertinus, de iure patronatus, lib. 2. 2. part. 1. quæst. principali, art. 9. num. 1. tenent partem affirmatiuam: negatiuam autem defendit Lapus alle

38 gat. 78. quæst. 5. num. 15. Sed in hoc practicam ponit Cerola in praxi Episcop. 1. part. verb. ius patronatus ad 5. vbi quòd si lis vertatur inter patronum se dicentem, & Episcopum, Episcopus non poterit prouidere, sed ponet œconomum in Ecclesia, durante lite, quo vsque terminetur, l. 11. tit. 15. par. 1. si tamen Episcopus collitigans prouiderit euicto postea patronatu à vero patrono, potest remoueri institutus ab Episcopo neque obstat cap. consultationibus, de iure patronatus: nam loquitur quádo lis est inter duos patronos, & ad eum casum est limitanda eius conclusio, vt dicit Cabedus de Patronat. Regiæ Coronæ, cap. 8. num. 3. & ratio est, quia Episcopus, non vt patronus, sed tanquam ordinarius Capellaniam confert, & cum inueniatur per sententiam esse, de patronatu collatio irritatur, vt facta sine consensu patroni, cap. decernimus, 16. quæst. 7. cap. illud, cap. cum dilectus, de iure patr. Parisius cons. 144. vol. 4. Rolandus, cons. 47. nu. 29. vol. 1. Neque obstat decil. Rotæ 14. de iure patronatus, in antiquis, allegata à Menochio cons. 90. nu. 128. vers. huic dubitationi, quæ habet, quòd tam in Ecclesia patronata, quàm in collatiua, habet locum decisio dict. cap. consultationibus, & quod eadẽ ratione est defendenda collatio facta ab eo, qui est in quasi possessione conferendi, qua defenditur præsentatio facta à patrono, qui erat in quasi possessione præsentandi, quia vt præsentatio est in fructu iuris patronatus, ita in fructu collationis est, ipsa collatio, cap. cum olim, de causa posses. & propriet. nam respódetur, quòd dicta Rotæ decisio loquitur, & procedit inter duos collatores prætendentes habere ius conferendi, quo casu sustinetur collatio facta ab eo, qui erat in quasi possessione conferendi, ita Cabedus dict. cap. 8. num. 6. Atque ita intelligendi sunt Doctores, quos refert Menochius dict. cons. 90. num. 131. tenẽtes, quoad hos terminos nullã esse differentiam inter Ecclesiam electiuam, & patronatam. Si tamen lis fuerit inter ipsos patronos se dicentes, vel non concordantes, Episcopus poterit collationem facere, ita glos. 1. in cap. 2. 16. quæst. 7. & glos. in cap. eam te, de iure patronatus, Doctores, cap. cum vos, de officio ordina. & pro ista praxi est in nostra Hispania tex. expressus, qui eam ponit, l. 11. tit. 15. par. 1. quam ad hoc etiam ponderat Spino. de testamentis, glos. 4. num. 24. Reseruatur tamẽ vincenti, vt lite finita possit repræsentare

39 sentare iam institutum ab Episcopo pro sui iuris conseruatione, tradit Lambertinus, de iure patr. lib. 2. 2. p. q. 1. principali, art. 9. n. 6. & traditur. dict. l. 11. partitæ, non tamen alium.

40 Et ad eundem modum præsentatus à litigante; qui erat in possessione præsentandi, licet succumbat ille præsentans non remouetur, sed eius institutio tenet, c. consultationibus, de iure patr. Couar. quæst. 14. practicarum, nu. 2. vers. verbo. Tertium vers. præsentatio vero. Et hoc
41 quia possessor bonæ fidei, facit fructus, & præsentatio est in fructu, gl. verbo Patrono, in cap. cum Bertoldus, de re iudicata, quā dicit singularem Ioannes Gratian. regula 76. num. 1. tradit Boerius decis. 17. nu. 14. & sequitur Cerola in praxi, 1. par. verb. ius patronatus, vers. decimum sextum, & tradunt omnes cap. consultationibus, & cap. quod autem, de iure patr. Lambert. lib. 1. 2. p. 9. q. principali, art. 3. n. 8. quanuis cōtrarium sentiat Spino de test. gl. 4. principali, num. 27.

Limita tamē prædicta, & decisionem, d. c. consultationib. quādo causa litigij inter patronos esset super spolio: eo enim casu cum patronus, qui obtinuit petierit se restitui, & tantum afferat restitutio, quantum abstulit spolium, Bart. l. qui proprio, 46. ff. de procurat. Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 1. glos. 14. nu. 74. quia non fiet nisi relinquatur Ecclesia ab instituto, debet remoueri, tradit Cabedus, de patro. Regiæ Coro c. 8. n. 8. per tradita à Luca de Penna, l. si colloni, nu. 4. C. de agric. & cens. lib. 11. quod maximè procedit, quia in litibus super spolio citantur Episcopus, & institutus, sed & patronus, si Ecclesia est patronata, cum omnes dicantur spolium facere, Rebuf. ad constitutiones Gallicas, tit. de materijs possessorijs, art. 1. gl. 2. nu. 26. & 27. Cabedus vbi supra nu. 10. & ibi, nu. 11. quod eo casu institutus tenetur restituere fructus, ad tradita per Couar. lib. 1. variar. c. 3. Et idem in minore petente restitutionem, arg. l. plus est, & l. hæc verba, ff. de verb. signifi. l. quod si minor. §. restitutio, ff. de mino. quod intellige procedere eo casu, & casibus quibus minoribus secundum iuris regulas competit restitutio in integrū in spiritualibus, vt si renuntiauerit iuri patronatus dolo tertij, ad tradita per Flaminium, lib. 3. de resigna. benef. q. 7. num. 43. & seqq. Pet. Greg. de benef. c. 31. num. 7. & Mandos. de minori ætate, quæst. 11.

Extra tamen hos casus restitutionis, amittitur per litem inter patronos ius præsentādi pro illa vice, quare semper est appetenda concordia, qua res crescūt, nam licet patronus non possit se ipsum presentare, cap. per vestras, de iure patron. c. fin. de
42 institutio. Tamen stantibus duobus patronis, potest vnus alterū præsentare, Lamber. de iure patr. lib. 2. 3. p. 4. q. princip. art. 2. n. 4. & 6. & ad hoc videtur text. in l. 7. tit. 15. part. 1. ibi: *Mas si los patrones fuessen muchos, è ouiesse hi algun clerigo, bien pueden los otros presentarlo.* Et est glo. fin. in c. consuluit, de iure patr. Lambert. de iure patro.
43 lib. 1. 1. p. q. 8. art. 7. Non tamen poterit compatronus suæ præsentationi consentire, siue sint duo patroni, vt tradit

tradit Lambert.de iure patr.lib.2.3. p.4.q.princi.art.2.nu.4.) siue plures idem lib.2.1.p.8.q.princ.art.6. & sic si sint septē patroni, & tres præsentant vnum ex quatuor restantibus, ille præsentatus non poterit consentire suæ præsentationi, secundū Doctores, tradit Cerola in praxi, verb. ius patronatus, vers. trigesimū quartum. Secus tamen erit in electione, quia potest quis consentire electioni, de se factæ, capit. cum in iure peritus, de electio. vbi Abb.nu.4.dicens esse communem opinionē cōtra glossam, & eandem dicit cōmunem Peralt.l.vnum ex familia, §. rogo, num.10.de legat.2. & hanc opinionem cōtra glos. sequitur Greg. Lup.l.2.tit.15.p.2. verb. *En España*, quem etiam sequitur Moli.lib.2. de primog.c.4.n.61.vbi quod si duobus commissa est electio maioratus, potest vnus alterū eligere, & alter electioni de se factæ consentire, Curia Pisana lib.2.c.11.n.2.vbi ad multa in fert, & Marcus Anton. Cuchus, lib.2.institutio.maiorum, tit.4.n.37. vbi quod si vniuersum collegiū cōsistat in duobus Cardinalibus, potest alter alterū in Papam eligere. Imò si sint plures eligentes quā duo, cōsensus electi auget numerū, tradit alios referens Caualcan.decis.40. n.4. &
44 ibi n.3. Limitat, si electio fiat per scrutiniū secretum, & per fauas, seu calculos albos, & nigros, quia tunc nō poterit cōsentire nominationi, cū ignoret quis illorum sibi dederit vocem. Quod ante eum, licet ipse nō referat, tenuit Abb.cons.25.incipiēti, Saluatoris, n.3.2.p. de quibus electionibus tractat Paleotus, de sacri Cōsistorij cōsult.5.p.q.3.in prin. Nam hic consensus electi à media parte debet sequi, non præcedere, vt tradit Caualcan.d.decis.40. n.3. Lambert.de iure patr.1.p.8.q principali, art.7.per totum.

45 Adde tamē, quod licet patronus nō possit se ipsum præsentare, poterit tamē institui ab Episcopo, Abb. c.per vestras, n.3.de iure patr. Selua, de benef.1.p.q.6.n.19. Cerola in praxi ver.ius patr.vers.vigesimū primū.

46 Sed quia vt diximus, patroni habēt quadrimestre, & semestre ad præsentādū Capellanum, & cōtigit sæpissimè statim quòd Capellania vacat, aliquem ex interesse putātibus, sibi debere Capellaniam conferri, cōparere corā Episcopo, petēdo sibi collationē fieri Capellaniæ vacātis ad cuius instantiā, vt iuridicè procedatur, Ordinarius citat per ædictā, vel etiā nullo instante ponit ædicta, quæstionis est, an patronus teneatur intra terminū ædicti præsentare, vel possit tacere, & præsentationem facere intra tēpus sibi à iure cōcessū. In qua quæstione Felin. Imol. Calderin. & Ioan. And. variāt, vt videre est per Rochum de Curte, de iure patr.verb.honorificū, 2.q.prin. n. 84. & per Lamb.eo tract.lib.2.2. p. q. 1.prin.art.28.vbi latè examinant, & quidem seriose satis. Sed resolutiuè
47 dic, quod si ædicta dētur ad instātiā alicuius petentis collationē, patronus tenetur comparere intra ædicti terminū, præsentationemq; facere, aliàs si taceat, sibi præiudicat, & videtur consentire alterius præsentationi, & electioni, taliter, quòd institutione secuta, non debet admitti,

ti, ita Lambert. vbi supra nu. 11. vers. sextus est casus.

48 Pro quo vltra eum, ne obstet regula indultum, de reg. iur. lib. 6. facit, quòd licet à iure concedantur centum dies hæredibus, vt deliberent, velint, necne, hæreditatem adire, vt in l. 2. ff. de iure delib. l. 2. tit. 6. par. 6. tamen instantibus creditoribus, potest præfigi breuius tempus à iudice, l. si curatoris, C. de iur. delib. l. 1. §. largius, vers. sanè, ff. de succes. ædict. & omnes communiter in Rub. C. de succes. ædict. Guiller. Bened. in cap. Rainuntius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, præludio 4. n. 154. de test. vbi dicit desumi hanc practicã à iure diuino, Ruth. c. 4. in prin. ibi: *Partem agri fratris nostri*, Greg. Lup. l. 2. tit. 6. p. 6. verb. *Alomenos*, & Ant. Padilla, l. si emancipata, num. 43. C. de iur. & fact. ign. Et non acceptantibus heredibus eo tempore, datur curator bonis, qui respondeat creditoribus, vt tradunt prædicti, & eis nõ relatis Paz in praxi, 2. tempore primo tom. num. 50.

49 At si ædicta ponantur ab Episcopo nullo instante, tunc patronus tenetur comparere, & petere sibi indulgeri tempus à iure cõcessum ad præsentandum: quod Episcopus negare nequit, vt tradit Lambert. vbi sup. n. 6. vers. nisi dicas, & facit reg. indultum, de reg. iur. lib. 6.

50 Sed & dato ædicto ad instãtiã aliquorũ interesse putantiũ, etiã trãsacto ædicti termino, ante institutionẽ: tamẽ poterit patronus cõparere, & præsentare Capellanũ, modo sit intra tẽpus sibi à iure cõcessum, vt tradũt Feli. c. cũ Bertoldus, de re iud. n. 13. Rochus de Curte, de iure patr. verb. honorificũ, n. 84. sequitur Lamber. vbi sup. n. 4. & 11. vers. quartus casus.

51 Sed an positis ædictis instantibus interesse putãtibus, debeat suspendi iudiciũ, & patrono cõcedi tempus iuris ad præsentãndum, si patronus velit præsentare aliquẽ non tonsuratum, vel presbyterum, si Capellania sit Sacerdotalis, actu, qui est ordidãdus, seu presbyterãdus intra tempus patrono à iure cõcessum ad præsentandũ, quod si restringatur nõ poterit præsentare, & fraudabitur sua præsentatione cõtra iuris regulã, cũ nulli sit auferẽdũ ius suũ. §. sed & maior, de his qui sunt sui, instit. & durũ esset priuare patronũ sua præsentatione, qui nõ est negligẽs, & facit quod in se est circa substantialia præsentationis, vt dicit Cosmas Guim. in pragmat. sanct. tit. de collat. verb. non valet, num. 4.

52 Solutio huius dubij ex alio pẽdet, an scilicet capacitas præsentãdi requiratur tẽpore vacationis, vel sufficiat quod interueniat tẽpore præsentationis, & institutionis: nã si omni tẽpore requiratur, nõ est audiendus patronus petens suspẽdi iudiciũ per tempus à iure sibi cõcessum, vt interim præsentãdus tõsuntur, seu presbyteretur. cõsequaturve aliũ ordinẽ requisitũ: quia qualitas, seu habilitas, quæ à principio requiritur, nõ sufficit si postea sequatur, l. si quis mihi bona, §. iussũ, ff. de acquir. hered. l. fratres, ff. de pœnis, gl. in Clem. vt hi, verbo, cõstitutis, de ætat. & qualit. latè Decius post alios in c. post cessionẽ, de probat. Flami. qui de cõmuni testatur, lib. 4. de resign. benefi.

nefic.q.1.nu.14. Aymon de antiqui. 1.sectio.§.vidimus,& abundè,nu.33. Raudens cons.11.nu.36.

Et video,quòd Ceuallos q.693.cõmun.contra commun. nume.16. tenet precisè necessariam esse capacitatem tempore vacationis, seu oppositionis, & ibi loquitur de Capellania iuris patronatus, vt constat ex illis verbis; *Nunc autem operæpretium esse iudicaui animaduertere, quod non sufficiet præsentato ad Capellaniam, &c.*

54 Et cùm qualitas clericatus, quæ ab initio requiritur, non sufficiat si superueniat, per iura quę supra allegauimus,& tradit Aymon cons.322. num.4.vers.Adeò etiam,sequitur patronum non esse audiendum,si positis ędictis petat suspensionem ędictorum per tempus iuris, vt interim presentandus ordinetur,ex quo iam appareat de incapacitate illius. Sed

55 cum patrono non sit auferẽdum ius sibi à iure concessum in remunerationem fundationis, teneo concedẽdum illi tempus iuris, & ędicta differenda,vt sic ędictorum, & oppositionis tempore sit capax pręsentandus à patrono, secundùm traditionem doctissimi mei Conciuis Ceuallos, dicentis sufficere capacitatem

56 tempore oppositionis. Pro quo facit quòd nullus debet decipi authoritate legis,l.1.C.de his,qui veniam ętat. impetrat. Etsi fundanti Capellaniã collatiuam (cùm posset non collatiuam facere) quia credit sibi & successoribus in iure patronatus licere pręsentare idoneũ intra tempus iuris, posset auferri tempus ab ordinario ponendo ædicta, hoc esset alienam spem decipere,vt dicit text. in l. fin,

57 §.sed quia nostra.ibi: *Et alienam spem decipere*, C.communia,delegat.quod facere ordinarius non debet, quia Episcopus debet esse gratus fundatori,vt dicit Lambert.de iure patronat.lib.2.3.part.q.5.principal.art.4.

58 num.12.Deinde facit, quòd cùm patronus debeat intra tempus à iure sibi concessum diligenter inquirere idoneum quem præsentet, vbi dicit Flamin.lib.10. de resignatio. benefi. q.3.num.60.totum medium tempus gratia illius censetur concessum,argum.l.quod in diem.ff. solut.& adimplebit idoneum præsentando intra illud tempus, vt dicit Lambert. de iure patronat.2. part.libr.2.art.2. q.8.princip.nu.2.nam sufficit capacitas tempore electionis, & præsen-

59 tationis.cap.dudum,de electione. Et quod diximus, non sufficere, quòd qualitas Clericatus superueniat, intelligendum est postquam alicui ab initio est ius quæsitum, cui nõ est auferendũ,at Capellania vacante,licèt ad eã vocentur cõsanguinei fundatoris,cũ primas partes habeat patronus ad presentandum,ei principaliter est ius quęsitum ad pręsentationem, quam si legitimè faciat,nemo poterit impugnare,argument.regulæ factum legitimè,de regul.iur.lib.6.

Ex quo deduco verum,quòd si patronus secundùm formam fundationis præsentauit clericum cõsanguineum,quẽ inuenit idoneum,& transacto termino ad pręsentandum,ordinetur aliquis proximior fundatori, qui toto tẽpore dato patrono ad præsentandum,non erat clericus,& sic incapax, non est præferendus pręsentato,cui fuit ius quęsitum ex pręsenta-

X

sentatione, cap. cum Bertoldus, de re iudic. Lambert. de iure patronat. lib.2.2.part.5.q.principal.art.8.nu.1. Nec patronus est priuandus sua præsentatione, qui fecit diligentiam, quam debuit ad præsentandum idoneum, vt diximus supra.nu.51.& nō potuit, licèt vellet presentare hunc consanguineum proximiorem, qui non erat ordinatus, pro quo facit, quòd si Capellania conferatur clerico extraneo, quia nō erat aliquis clericus consanguineus,& postea consanguineus efficiatur clericus, non est auferenda Capellania extraneo, vt tradit Ceuallos q.693.cōmun.cōtra cōmu.nu.27.Et pro hoc etiam facit, quòd licèt in maioratu fœmina excludatur à masculo: tamen fœmina, cui fuit ius quęsitum ad maioratum propter alienationem possessoris, non excludetur per masculū postea natum, tradit Mier.de maior.4.p.q.1.nu.66.quòd intellige eā distinctionem, quam ponit Molina lib.3. primog.c.10.nu.44.& 45.

Facit etiā, quia qualitas aliquo tēpore requisita, si transacto tempore superueniat, nihil prodest.l.obligari §.tutor.ff.de authoritat.tutor.l.matrem.C.de probat.l.his verbis, §.interdum.ff.de hęred.instit. tradit Ceuallos q.606.nu.28.commun.contra comunes.

Sic ætas, vel alia causa excusationis superueniens à tutela, seu alio officio, vel onere iā iniuncto non liberat. l. semper. §. hoc circa. ff.de iure immunitat.glo.in l.si vltra, C.de decurion.lib.10.

AD QVEM PERTINEAT CApellaniam conferre,& de praxi procedendi ad collationem.

Caput decimum.

SVMMARIVM.

1 *BEneficiorum prouisio, & institutio de iure pertinet ad Episcopum.*

2 *Episcopus dicitur praordinator in cūctis.*

3 *Episcopus dicitur ordinarius collator, quia iure ordinario confert omnia beneficia suæ diœcesis.*

4 *Summus Pontifex distribuit Episcopis potestatē conferendi eos aßumens in partem solicitudinis Ecclesiæ.*

5 *Potestas conceßa Episcopis conferendi beneficia, est limitata regula Chancellariæ ad ea solū, quæ vacauerint mēsibus Martij, Iunij, Septēbris, & Decēbris.*

6 *Episcopus si petit alternatiuam à Romano Pontifice, habebit sex menses.*

7 *In parochialibus, etiam in mensibus Papæ, Episcopus eligit magis idoneū ex approbatis ab examinatoribus synodalibus*

8 *Sede Apostolica vacante, Episcopus confert omnia beneficia suæ diœcesis quolibet mense vacent.*

9 *Episcopus etiam in mensibus Papæ confert prabēdas, quæ habent annexū aliquid onus, vt prabendæ Teologales.*

10 *Episcopus mensibus Papæ confert beneficia*

ficia tenuissima secundùm aliquos.

11 *Episcopus in mensibus Papæ cõfert præstimonia, quæ non cadunt in reseruationem Pontificis.*

12 *Si Romanus Pontifex non conferat beneficia in Curia vacantia, intra mensem Episcopus confert.*

13 *Episcopus tenetur cõferre beneficia intra sex menses, aliàs deuoluetur collatio ad Romanum Pontificem.*

14 *Præbendas Ecclesiæ Cathedralis conferre tenetur Episcopus intra tres menses.*

15 *Limita in beneficijs iuris patronatus.*

16 *In iure nõ reperitur tempus præfixum ad confirmandum per Episcopum præsentatum à patrono.*

17 *Superior potest præfigere terminum Episcopo, vt confirmet, & eo elapso prouidere.*

18 *Romanus Pontifex prouidet priuatiuè omnia beneficia exempta, & ei immediatè subiecta.*

19 *Et etiam beneficia reseruata generaliter, vel specialiter, vt curialium, & quæ in Curia dicuntur vacare.*

20 *Romanus Pontifex priuatiuè confert beneficia maiora, vt sunt Episcopatus.*

21 *Romanus Pontifex tantæ est potentiæ, quod vbicunq; apposuerit manus, causat reseruationem beneficij.*

23 *Idem dicitur de lite, nam per appositionem manus Romanus Pontificis ligantur manus Iudicum inferiorum.*

24 *Papa concurrit in collationibus cum ordinarijs, ex quo ipse est ordinarius totius orbis.*

25 *Si Capellania sit iuris patronatus, non potest Episcopus spreta patronorum præsentatione conferre.*

26 *Patronus si sit negligens in præsentando, Episcopus confert iure deuoluto.*

27 *Episcopus tenetur conferre Capellaniam ad se deuolutam, habenti qualitates à fundatore requisitas, quia natura beneficij non est mutanda.*

28 *Natura subrogati, est retinere qualitates eius, in cuius locum subrogatur.*

29 *Episcopus si cõferat sine patroni præsentatione, valebit collatio, quod secus erit patrono reclamante.*

30 *Episcopus si conferat Capellaniam tãquam ad se deuolutam, cùm reuerà non esset, irrita est collatio.*

31 *Beneficia, & Capellaniæ præsumuntur libera à iure patronatus.*

32 *Vacãte Capellania, Episcopus citat per ædicta interesse putantes.*

33 *AEdicta quo loco ponenda sint.*

34 *Ædicta sunt relinquenda in baluis Ecclesiæ, & quare.*

35 *Vox præconis paucis innotescit.*

36 *AEdicta debent notari literis, & lingua vulgari, vt ab omnibus legi, & intelligi possint.*

37 *Publicè positum, ignorare non licet.*

38 *Citatio per ædictum præsumitur venire in omnium notitiam.*

39 *AEdictum si omittatur in collatione Capellaniæ, collatio est nulla.*

40 *Decis. c. fin. de electio. lib. 6. habet locũ in beneficijs simplicibus.*

41 *Institutio, & collatio quamuis irrita ex defectu ædicti, valida erit præsentatio.*

42 *Si constat de contradictore, est citandus personaliter, aliàs processus erit nullus, & collatio irrita.*

43 *Persona vbi est certa, est citãda in specie, & non generaliter per ædicta.*

44 *AEdicta sunt ponenda termino competente assignato ad comparendum.*

45 *Si petens collationem breuem ædicti termi-*

terminum procurauerit, vel edictum auferre curauerit, ne veniant in notitiam, irrita erit collatio.

46 *Malefaciunt Prælati ponentes edictũ breui termino, dum cupiunt aliquibus beneficia conferre.*

47 *Ponentes edicta, breuissimo termino assignato, quia non satisfaciunt formæ à iure inductæ ad prouidendum, etiã post collationem tenentur admittere sua interesse putantes.*

48 *Publicatis testibus, admittitur quis ad probandum contrarium, si ante publicationem, de probatione contraria instrui non potuit.*

49 *Producta scriptura transacto termino probationis cum iuramẽto, quod antea non venerat in notitiam, pars volens redarguere, admittitur de nouo ad probandum.*

50 *Exceptiones competentes ad impediendam executionem, debent in oppositione clarè specificari, aliàs non proderunt pati, & numeris sequentib.*

51 *Reus sicut iuuatur exceptionibus, ita actor replicationibus, & eis non debet fraudari.*

52 *Refertur oppositio maliciosa debitorũ.*

53 *Creditor etiam in vltima hora termini decem dierum potest petere eius prorogationem.*

54 *Qui non vtitur remedijs opportunis ad actum, est in damno suæ culpa, & sibi debet imputari.*

55 *Si actor instrui non potuit de exceptionibus oppositis, quia debitor in oppositione vsus fuit verbis ambiguis, & captiosis, etiamsi creditori nota sint dicta testium, est ei prorogandus terminus.*

56 *Citatio communiter fit ad caput Episcopatus, vbi trahi possunt interesse putantes.*

57 *Expenditur l. 5. tit. 5. lib. 4. Recop.*

58 *Capellania est beneficium Ecclesiasticum.*

59 *Episcopus si sit extra diœcesim, potest mittere edictum ponendum, & quare.*

60 *Si Capellania non sit iuris patronatus, sed pertineat ad meram Episcopi collationem, poterit eam conferre extra diœcesim.*

61 *Actus voluntariæ iurisdictionis possunt expediri extra diœcesim, & territorium.*

62 *Collatio est voluntariæ iurisdictionis, quia nullus compellitur acceptare beneficium.*

63 *Substracta vna persona, quæ format processum, processus remanet informis.*

64 *Exceptio per quam persona actoris, & rei excluditur à processu, semper impedit processum.*

65 *Super exceptione opposita ad impediẽdum processum, de necessitate est pronunciandum.*

66 *Quando obstaculum est in medio, priùs debet agi ad remotionem obstaculi.*

67 *Vicarius Episcopi habens potestatẽ conferendi, poterit facere extra diœcesim.*

68 *Quod secus erit, si contradictor apparuerit, ex quo tunc collatio efficitur contentiosæ iurisdictionis.*

69 *Episcopus non debet collationem facere clerico forensi.*

70 *Episcopus priusquam collationem faciat, debet habere notitiam de morte vltimi Capellani, vel resignationis, seu promotionis.*

71 *Locus vbi Capellania celebratur, est exprimendus.*

72 *Episcopus si habeat verisimilem notitiam de morte Capellani, poterit collationem facere sub conditione.*

73 *Capellaniæ collatio, an sit facienda*

da in scriptis.

74 *De iure communi ad essentiam gratiæ non requiritur bullarum expeditio.*

75 *Regulis Chancellariæ fuit inuenta bullarum expeditio ad probationẽ gratiæ.*

76 *Gratia vnico verbo fit.*

77 *Bulla si non sit, non creditur esse mandatum.*

78 *Per solam signaturam gratiæ non potest quis apprehendere possessionem beneficij, nec facere fructus.*

79 *Limita, si Papa dixerit, quòd sola signatura sufficiat.*

80 *Gratia ante expeditionem literarum dicitur informis.*

81 *Gratia censetur facta sub conditione, si literæ expediantur., & ita non habet effectum literis non expeditur.*

82 *Mortuo Papa, qui fecit gratiam ante expeditionem literarũ, successor vt gratia sortiatur effectum, dat literas in forma rationi congruit.*

83 *Gratia potest probari testibus.*

84 *Regula Chancellariæ non procedit respectu ordinariorum, licèt expediat expedire literas ad probationem tituli.*

85 *Clericus beneficiatus tenetur ostendere titulum suæ possessionis.*

86 *Verba quibus vtitur in collatione facienda.*

87 *Institutio, & collatio, in quo differant.*

Caput decimum.

Capellania vacante, cùm de iure beneficiorũ prouisio, & institutio pertineat ad Episcopum, & ipse teneatur conferre omnia Ecclesiastica beneficia in sua Diœcesi existentia. c. ab exordio. 35. distin. glo. in c. quanquã,
de electio. verb. noluerint. Innocẽ. c.
postulasti, de iure patronat. Gom. de
expectatiuis. nu. 3. Staphi. de formis
2 expectat. in princ. nu. 10. Cùm ipse sit
præordinator in cunctis, decis. Rotæ
176. in nouissimis, Cerola in praxi
Episcopal. 1. p. verb. beneficia ad se-
3 cundum. Ipse Episcopus idoneo Ca-
pellaniam conferet: ex eo enim dici-
tur ordinarius collator, quia iure or-
dinario confert omnia beneficia Ec-
clesiarũ suæ Diœcesis, in quibus in-
stitutio, & destitutio ad eum perti-
net. c. conquerente, de officio ordi-
narij, cap. frequentibus, c. cum venis-
sent, de institutionib. cum alijs mul-
tis congestis à Petro Gregor. de be-
4 nefi. cap. 38. nu. 2. Vbi quod summus
Pontifex distribuit Episcopis hanc
potestatem, eos assumens in partem
solicitudinis vniuersalis Ecclesiæ, c.
mandata, de præsumptio. c. ad hono-
rem, de authoritate & vsu palij.
5 Sed hæc potestas concessa Episco-
pis cõferendi beneficia, limitata est
ex regul. Chancellariç, qua reseruan-
tur beneficia Sedi Apostolicç, excep-
tis vacantibus in mensibus Marcij,
Iunij, Septembris, & Decembris, vt
notant Gom. de expectatiuis, nu. 13.
& Rebuf. eo tractat. nu. 2.
6 Etsi Episcopus petit alternatiuã
à Romano Pontifice, ei conceditur,
& habebit sex menses: sin autem so-
lùm quatuor, vt habetur in bulla Pij
V. 164. & 166. & tradit Cerola in pra
xi Episcopal. verb. beneficia, ad secũ
dũ, vers. Quartò fallit, vbi quod hæc
alternatiua incipit currere à mense
Marcij, qui est Papç, & Aprilis Epis-
7 copi, & sic deinceps. In parochiali-
bus autem, etiã in mensibus Papç re-

seruatis, Episcopus debet eligere illũ, qui sibi videbitur magis idoneus ex approbatis ab examinatoribus, vt disponit Concil. Trid. sess. 24. c. 18. & tradit Lelius Cęcus de visitat. c. 3. n.
8 6. Cõfert etiã Episcopus omnia beneficia suę diœcesis, quolibet mẽse vacent, Sede Apostolica vacante, Paul. Æmil. decis. 86. Cerol. in prax. Episc.
9 2. p. verb. beneficium, in princ. Et potest Episcopus in mẽsibus Dñi Papæ cõferre prębẽdas, quæ habẽt aliquod onus annexũ, vt sunt prębẽdę Theologales, de quibus Cõc. Trid. sess. 25. c. 5. de reform. text. cũ glos. in c. cũ in Ecclesia, verb. dictam consuetudinẽ, de præbend. libr. 6. Couar. quæst. 36. practicar. nu. 4. vers. similiter.
10 Sed & beneficia tenuissima & parui redditus, secundùm aliquos omnibus mensibus oportet Episcopum prouidere pro euitandis tot malis, quæ euenire solent, dum expectatur collatio Romani Põtificis, de cuius magnitudine est credendũ velle hoc ita fieri, nec curare de minimis, vt tradit Cerol. qui refert incõueniẽtia in praxi Episc. 1. p. verb. beneficia ad tertiũ, vers. Dico septimò, vbi quod talia potius dicenda sunt aniuersaria, & memoriæ Missarũ, quã beneficia.
11 Et etiã Episcopus cõfert mẽsibus Papę pręstimonia, quę non cadũt in reseruationẽ Põtificis, Gom. de expectatiuis, nu. 44. & diximus supra c. 8.
12 n. 56. hoc lib. 2. Et licèt beneficia omnia in curia vacantia pertineant ad prouisionẽ Domini Papę, si ipse non prouiderit dę his intra mensem enumerandum à die vacationis, Episcopus confert, cap. statutum, de prębẽ. lib. 6. & quamuis dubitetur, an iste textus sit reformatus per extrauagantẽ ex hoc debito, de electio. & extrauagantem piæ solicitudinis, de præbẽ. vt videre est per Gom. de gratiæ expect. num. 21. Staphil. de literis gratiæ, fol. 174. num. 8. quos refert his, & alijs locis ab eo relatis, Cerola vbi supra, versic. Dico quartò, & tamen in hoc dubio inquit, quòd Ordinarius prouidebit, prout Deus benedictꝰ sibi inspirauerit. Episcopus tamẽ
13 tenebitur conferre omnia beneficia ad eius collationẽ expectantia intra sex mẽses, quibus transactis, confert Papa, iure deuoluto, nec poterit purgari mora, c. licet, & c. fin. de supplẽ.
14 negligent. Prælat. Et hoc intelligas de omnibus beneficijs, exceptis Cathedralibus & regularibus, quę intra tres mẽses debẽt cõferri. c. ne pro defectu, de elect. Selua de benef. 3. p. q.
15 64. n. 1. vbi limitat in beneficijs iuris patronatus, & alijs quẽ sequitur Cerol. in prax. Episc. 1. p. verb. beneficia ad tertiũ, quo casu Episcopo, nõ currit tẽpus ad confirmandum præsentatum à patrono, cũ in iure nõ reperiatur præfixũ, tradit Cerola in praxi 1. part. verb. ius patronatus ad octa-
16 uum, versic. Tertium dubium. Li-
17 cèt si differat Episcopus collationẽ facere, poterit superior præfigerę terminum, & eo elapso prouidere, tradit Selua vbi supra, num. 1. & Cerola loco proximè citato, & conducit text. in l. cum antiquioribus, §. illud etiã, C. de temporibus appell. in illis verbis: *Cum sit ei apertissima facultas, & nostram adire Maiestatẽ, & tarditatem iudicis in querelam deducere, & nostro beneficio potiri*, per negligẽtiam, itaq; Episcopi Papa confert, cui deuolui-

uoluitur electio. Prouidet etiam Romanus Pōtifex priuatiuè omnia beneficia exēpta, & immediatè ei subiecta. c. fin. de renunciatione.

Sed & beneficia reseruata generaliter, vel specialiter, vt Curialiū existentium in Curia Romana, & quæ in Curia dicuntur vacare. c. 2. & 3. & c. presenti, de preb. in 6. Petr. Grego. de benefi. c. 38. nu. 6. vbi quod ad Ro-
20 manū Pontificē solum, & non ad aliū pertinet conferre maiora beneficia, vt sunt Episcopatus, cap. 1. & sequen
21 ti, de trāslatione Episcopi. Et beneficia vacantia per hæresim pertinent ad Romani Pontificis collationem, ex bulla Pij V. 29. & Gregor. 13. bulla 68. Cerola in praxi 2. p. verb. beneficium, versi. Decimosexto.

22 Sed & sanctissimi domini Papæ tanta est potentia, quod vbicunque statim, ac apposuerit manus, causat reseruationem, seu affectionē, & appositio manus Pape facit, quod inferior se intromittere non possit, vt dicit Simoneta de reseruatio. benefic. q. 4. nu. 9. & q. 60. nu. 2. vt i, & aliàs di-
23 citur de lite. c. vt nostrum, de appellat. Gigas de pensionib. q. 69. num. 11 Alexan. Raudens. consil. nu. 16.

Et hoc absque Prælatorum negligentia. Panormi. c. quia diuersitatē, de concessio. preb. nu. 5. & c. 2. de preben. in 6. Clem. 1. vt lite pendente, &
dominus Papa concurrit in collatio
24 nibus cum ordinarijs, cū ipse sit ordinarius totius orbis, c. cuncta, per mū dum. 9. q. 3. & tradit Selua de benefi. 2. part. quæst. 1. nu. 20. Cosmas Guimier. in pragmatic. sanctione, verb. suadet, fol. mihi. 113. pagin. 2. Petrus Gregor. vbi supra, & Simoneta de reseruatione benefic. quæst. 5. nu. 8.

Et licèt ad Episcopum pertineat prouisio beneficiorū, & Capellaniarum suæ Diœcesis, quæ non fuerint
25 affecta, nec reseruata. Si tamē Capellaniæ fuerit iuris patronatus, nō poterit Episcopus spræta præsentatione patroni prouidere, vt tradunt omnes per tex. ibi, in. c. ex insinuatione, de iur. patronat. & est text. in c. decernimus. 16. q. 7. plures refert Rochus de Curt. de iur. patronat. verb. honorif. n. 2. Aufrerius Capel. Tolosan. q. 431. quē sequitur Mieres de maiorat. 3. p. q. 15. nū. 16. vbi quod in possessorio sufficit præsentato à laico docere, de institut. omissa presentatione.

Sed si patronus fuerit negligens in presentando, Episcopus conferet
26 Capellaniā iure deuoluto intra sex mēses numerādos ab vltimo die termini prefixi patrono laico, seu clerico ad præsentandū, ex c. 1. de iure patron. lib. 6. tradit Cerol. in praxi Episcop. 1 p. verb. beneficia, vers. ac tertiū vbi ex Panor. c. ex parte, nu. 13. de cōcess. præb. tenet, quòd hoc tēpus currit Episcopo à die deuolutionis, vel verisimilis notitiæ. Tenebitur tamē
27 Episcopus cōferre Capellaniā iuris patronatus ad se deuolutam, habēti qualitates à fundatore requisitas, vt tradit plures referens Lābert. de iur. patron. lib. 2. 3. p. art. 13. 7. q. princ. & 1. p. q. 10. art. 7. n. 3. eod. lib. 2. Gutier. cōs. 1. n. 31. & cōs. 3. n. 15. Petr. Grego. de benef. c. 34. nu. 1. Selua de benef. q. 49. 2. p. Azeued. l. 5. & l. 21. tit. 3. lib. 1. Recop. & Cabedus de patronat. Regiæ Corone. c. 28. nu. 3. quod iubatur ex eo quod natura beneficij non debet mutari, Cephal. cons. 358. num. 8.

vol.3.Gabr.consi. 185.hum. 2.vol.2.

28 Ex natura subrogati, cuius proprium est seruare, & retinere qualitates, quæ inerãt in eo, in cuius locum subrogatum fuit, l.si eum.§.qui iniuriarum, ff.si quis cautio, l.vnic.§.sed vt plenius, C.de rei vxoriæ actione, de quo Anton. Gabr. lib. 6.conclus. tit.de regul.iur.conclu.2.Molin.lib. 4.de primog.c.4.nu.25. Mier.de maior.1.p.q. 11.nu.1. Tiber.Decia.cons. 19.nu.137.vol.3.& cons. 27. nu. 3. & 7.& 8.vol.1.Barbo.l.2.1.p.nu.1.solut. matrimo. & in terminis collationis ponderat hanc regulam Selua de benefic.3.p.q.49.

29 Sed si Episcopus conferat sine presentatione patroni, valebit Capellaniç collatio, quod secus erit patrono reclamãte, Paul.Æmil. Caputaq.decis.133.Gratian.regul.76.& accedente postea patroni cõsensũ sustinetur, & est ratio, quia collatio à principio habuit subsistentiam, licet potuerit irritari.c.illud, in fin. de iur.patron. Paris.cons.144.nu.2.& 4.vol.4 sed & collatio beneficij facti spreto patrono, valet, si necessaria sit: secus si voluntaria.Guid.Pap.q.374.Sed & propter vitãdum scandalũ poterit Episcopus sine patroni prçsentatione instituere Capellanum, Lambert. de iure patronat. lib.2. 3.p. q.4.princip. art.8.nu. 3. & 7.q.artic.2. & ibi art.3. idem dicit indigno præsentato.

30 Si tamen Episcopus collationem Capellaniæ fecit tanquam ad se deuolutam, cùm re vera non esset collatio, irrita erit. Boerius decisio.70. Cerola in praxi Episcop.1. part.verbo, ius patronatus, ad octauum dubiũ.

31 Regulariter autem Capellaniæ, & beneficia præsumuntur libera à iure patronatus, nisi cõtrarium probetur, cap.omnes Basilicç.16. quæst. 7.c.regenda.10.q.1.

32 Et facta, seu non facta presentatione patroni, cùm ordinarius habuerit notitiã vacationis, citat per çdicta interesse putantes ad Capellaniam, quod necessarium est pro beneficio prouidendo.c. fin.de electio. lib.6.Paul..Æmil.Caputaq. decis.95. 2.p.Aymon cons.63.nu.2.

33 Sed an çdictum sit ponẽdum, vbi Capellania celebratur, vel sufficiat in Cathedrali Ecclesia, & Ægidius Magister in tract. subhastationum, c.10. tenet ponendum esse balbis Ecclesiç, in qua fit electio, ex d.c.fin.de elect.quod intelligas, quando Capellania ea in Ecclesia celebratur.

34 Et est relinquendum ædictum in balbis Ecclesiç, vt tradit Ægid.Magister tract.subhastationũ.c.9.ea (vt inquit) ratione, quia est locus frequẽtior, vbi verisimiliter fideles Christiani accedũt, saltim diebus festiuis & Dominicis, & conducit text.in c. fin.qui matrimo.accus.poss. ibi: *Cùm non prodierit in publicum, quando vana secundum consuetudinem in Ecclesijs edebantur*. Talia enim & similia ædicta debet affigi in locis magis frequentatis, tradit Bald.in l.mãdatum, nu. 35.C.mãdati, per text.singularẽ in l. iubemus.C.de defensor.ciuit.ibi: *In frequẽtioribus ciuitatũ locis*, quia ponuntur çdicta, cũ desideratur rẽ omnibus patere. Authẽ.qui semel.C.quomodo & quãdo iudex, vbi iubentur poni, quia vox prçconis paucis innotescit,

35 pro quo est text.in l.Diuus. ff. dç in integr.restitu.ibi: *Parum exaudita*

dicta voce praeconis. Tradit Osasc. decis. 71.n.34. Et debet poni aedictum lite-
36 ris & lingua vulgari, vt ab omnibus legi, & intelligi possit, l.sed si pupillus, §.de quo palam, vers.praescribere.ff.de institoria action. in illis verbis: *Proscribere palam, sic accipimus claris literis, vt de plano rectè legi possint, non in loco remoto, sed euidēti, literis vtrum Graecis, an Latinis, puto secundùm loci consuetudinem, ne quis causari possit ignorantia literarum, certè si quis dicat ignorare literas, vel non obseruasset, quod propositū erat cùm multi legerent, cumq; palam esset propositum, non audietur.* Itaq; nullus potest se excusare, publicè enim positū ignorare non licet, gl. in l.fin.ff.de decre-
37 tis ab ordine faciendis, & glos.in l.1. ff.de receptator. Franc. Beccius cōs. 60. nu.4. & citatio per ędictū pręsu-
38 mitur venire in omniūnotitiam, saltim fictione iuris, vt inquit celebris decisio Rotę, 16.aliàs 364.n.2.de dolo & contuma. in nouis, & sequitur Alex. Rauden.cōs.23. nu.519.cū seq.
39 Si tamen aedictū omittatur in Capellanię collatione, institutio nulla erit.d.c.fin.de elect. lib.6. Lambertin.de iure patrona. lib.2.part.2.art. 12.sextae quaestionis principalis. Ay-
40 mon consi.177.nu.1. & decis.d. c.fin. habet locum in beneficijs etiā simplicibus. Selua de benefi.3.p.q.53. & quamuis institutio & collatio irrita
41 sit, valida tamen erit praesentatio à patrono facta, vt tradit Geminian. d.c.fin.nu.8.quem refert & sequitur Alex.Rauden.consi.11.nu.fin.
42 At si cōstiterit de contradictore, est citandus personaliter, aliàs processus erit nullus, ita tradit Lamber. de iure patron.lib.2.2.p.q.6.princip. art.9.10.& 11.decis.Rotę 227.3.p.lib. 2.sequitur Alex.Raud.cōs.11.nu.39. per text.in d.c.fin.ibi: *Vocationem autē huiusmodi nominatim vbi est coellectus, vel apparet oppositor, &c.*
43 Vbi enim persona est certa, est citanda in specie, & non generaliter per ędicta, tenet Bart. l.si eo tempore, C.de remissio.pignor.per text.in l.1. §.denuntiari. ff. de ventre inspiciend. Francis. Beccius cons. 12.nu.9. Gamma decis.237.nu.1.Roland.cōs. 64.nu.14.vol.2.& cons.72.nu.12.vol. 3.post Geminian.d.cap. fin.num.12. de electio.lib.6.
44 Et in aedicto debet competēs terminus assignari ad comparendum, aliàs si vel petēs collationem nimis breuem ędicti terminum procuraue-
45 rit, vel ędictum auferri curauerit, ne deueniat ad plurium notitiam, eius institutio irrita erit, tradunt Innoc. & Abb.c.cū olim, de caus. possess. & propriet. Ripa.c.cū M. Ferrariens.n. 110.de constit. Marc. Anton. Cuchus lib.4.instit.maior.tit. 4.n.41.vbi nu. 42.dicit, quòd si ambigatur, à quo ędicta ablata sint, vel ab ipso petēte, ne quis contra eū se opponat, vel aduersariorū fraude, arbitrio prudētis
46 iudicis est diffiniendū. Malè ergo faciunt Pręlati, qui aedicta beneficiorū maximè parochialium Ecclesiarum breui tempore claudūt, forsan dum cupiunt aliquibus beneficia conferre, nā cùm sint administratores, non debent nimia festinatione procedere, l.tutor qui repertoriū, §.si tutor, ibi: *Debuit enim partibus suis fungi, non quidē praecipiti festinatione.* ff.de admin. tut.& cōducit tex.in c.1.de dilatio. ibi: *Terminum sibi nimis breuem.*

Non

Non enim formæ à iure requisitæ satisfaciunt talia facietes, siquidem non ædicta ponuntur ad illũ effectũ consequendũ, quẽ ius desiderat, imò id agunt ne veniant in interesse putantium notitiam, vt nõ instructi iudicio nõ cõpareant, nec sua iura proferant, & quoties taliter casus occurrerit, vel quòd ędicta malitia petentis fuerint ablata, vel data tam breui termino, vt nequęant venire in notitiam prætendentium ius sibi cõpetere, cùm collatio sit nulla per supradicta, poterit quisquis sua interesse putans opponere de iure suo, petendo sibi dari terminum ad probãdum, citatis citandis, collationemq; factam nullam declarari, sibiq; nouè fieri.

48 Pro quo adduco text. singularẽ in c. ex tenore. 35. iuncta glos. verb. admittendos, de testib. vbi publicatis attestationibus, admittitur quis ad probandũ contrariũ, si ante publicationem de probatione contraria instrui nõ potuit, decis. Rotæ. 2. de test. in nouis, Ludouic. sing. 202. Sic quã-

49 do producitur nouę scriptura (transacto termino probationis, cũ iuramẽto necessario, quod antea nõ venerat in notitiã) quã pars vult redarguere, admittitur ad probandũ contra eã, licèt trãsactum fuerit tempus probationis ordinariũ, Ludouic. d. singul. 202. & d. decis. Rotæ 2. de test. in nouis. Ioan. Garc. de nobilit. gl. 1. §. 1. nu. 62. Pro quo est tex. in c. Pastoralis, de exceptio. ibi: *Nisi fortè aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit.*

50 Ex quo trado verum, & meo iudicio semper seruandum, quòd si reus executus virtute instrumẽti, vel rei iudicatæ, seu confessionis iudicialis, vel alia causa executiua, cui lege nostri Regni dantur decem dies ad probandum legitimas exceptiones, viam executiuam impedientes, si in fraude se opposuerit, allegando solutionem, & genericè alias exceptiones, quas non nominauerit, sed dixerit, quòd se opponit, & allegat solutionem, & protestatur probare alias exceptiones in termino legis, solùm iubabitur probando solutionis exceptionem, neque si aliam exceptionem probet (puta pati de nõ petendo, seu dilationis termini, vel metus, seu violentiæ) illi proderit ad victoriã, vel saltim instante actore, denuò est illi dandus terminus, vt posit obijcere cõtra illam exceptionem, de qua instrui non potuit, per dict. c. ex tenore: nam sicut reus

51 iubatur exceptionibus. Et quemadmodum non debet sua exceptione fraudari, ita nec actor replicatione, cùm ęqualitas sit seruãda in iudicio, l. fin. C. de fructibus & litium expensis, regula non debet, de regul. iuris

52 libr. 6. Et quia sępè vidi malitiosè reos executatos allegare solutionẽ genericè, cùm se opponunt non addendo tempus, & modum solutionis, & differre probationem in vltimum diem termini decem dierum, vt actores fallantur, dum videntes transire tempus, putent nihil contra eos probari, vel cùm ignorent, de qua solutione eis obijciatur, nequeãt probare illam fuisse alterius crediti, vel facta ob aliam causam, vel ad alium finem, quam solutionis debiti, pro quo executio petitur, de quo plenè in termino legis satisfacerẽt, si explicitè exceptio solutionis poneretur,

retur,& sic creditores decipiũtur fallacia debitorũ: dic, quòd aut creditor intra terminũ decé dierũ potuit instrui de modo solutionis probatę forsan, quia debitor per libellum actori
53 intimatũ declarauit, licèt in vltima die termini: & tũc cũ actor potuerit petere termini prorogationé, vt tradit Roderic. Suarez, l. post rem, limitatio. 4. ad l. Regni. n. 8. quem & alios referũt Parlad. lib. 2. rerum quotidia.
54 c. fin. 5. p. §. 10. nu. 13. & Azeue. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. nu. 160. & conducit Aymon consl. 179. num. 2. & 4. *Modo nõ didiscerit, vel fuerit percũctatus testificata*, cap. penult. de testib. sibi imputet, si cùm potuit sibi pręcaueri vtẽdo remedijs opportunis, id non fecit, & sentit damnum sua culpa, iuxta
55 ta regulam iuris. 6. Aut non potuit actor instrui, cùm reus non porrexit libellũ explicitũ, sed velut diximus, genericè, vel sub ambiguo & fallaci verborũ cortice, quod prudentis iudicis arbitrio diluetur, qui aduertere debet ad verba libelli, etsi viderit generalem nõ admittere, imò ex officio parte nõ opponente, poterit repellere libellum, Matien. in dialog. Relator. 3. p. c. 43. n. 2. & 3. & est text. in l. 4. tit. 2. libr. 4. Recopil. generalis enim allegatio obscuritaté parit, l. in tradendis. ff. de iur. fisc. vbi Bart. & reliqui, l. ędicta actio, vbi Scribentes omnes. C. de edend. Roman. cõs. 415. nu. 4. & tunc etiã si testiũ dicta nota sint actori, cũ pandãtur trãsactis decẽ diebus, ést prorogandus terminus actori, ne reus ex malitia sua cõmodũ reportet contra iuris regulam, & idem céseo, si id præter rei malitiam contingat, quod benè fundatur ex dict. cap. ex tenore, de testibus.

56 Et hęc citatio communiter fit ad caput Episcopatus, vbi trahi possũt interesse putantes, nã licèt regulariter causæ Ecclesiasticæ tractãdæ sint in locis litigatorũ, vbi adsunt iudices & Vicarij: tamen causę beneficiales Capellaniarũ semper agitãtur in capite Diœcesis, etiã renitẽtibus, & inuitis cõuentis, nec possunt cõqueri, quod nõ sequantur eorũ domiciliũ: cùm isthæc causæ sint exceptuatæ. l. Regię. 5. tit. 1. li. 4. Recop. in hęc
57 verba: *Otrosi mandamos, que ningun juez Eclesiastico por fatigar a legos, los pueda citar, ni cite en la cabeça de su obispado, ò Arçobispado, pues ay enẽ otros juezes inferiores ante quien en los casos premissos de derecho los pueden demandar, excepto en las causas criminales, beneficiales, decimales, y matrimoniales, que en estos casos pueden ser citados, y demandados en las dichas cabeças.* Et quòd Capellania sit beneficium
58 Ecclesiasticum, diximus supra hoc lib. cap. 1. num 16.

59 Et poterit Episcopus etiam existens extra Diœcesim, mittere ædictum ponendum, ex quo illud datur absq; aliqua cõtradictione, & conté tione. Selua de beneficio. 3. par. q. 53. Lambertin. de iure patronat. lib. 2. 2. p. q. 6. art. 7. num. 9.

60 Et si Capellania non sit iuris patronatus, sed pertineat ad meram Episcopi collationem, & habeat potestatem conferẽdi, cui voluerit, idoneo tamẽ, ex. c. relatũ, iuncta glo. de præben. (quo casu collatio dicitur libera, Petrus Grego. de benefic. cap. 39. nu. 1.) cum collatio non contradicta non sit contentiosę iurisdictionis, vt tradit Marc. Anton. Cuchus lib. 2. institu-

institutio.maiorum,tit.5.num.97.&
98.post gloss. & Dominicum in cap.
fin.de electión. in 6. poterit Episco-
pus illam facere, licèt sit extra diœ-
61 cesim, prout poterit facere omnes
actus voluntariæ iurisdictionis,glo.
& DD.in cap.nouit, de officio lega-
ti.Selua de benefi.3.part.q.40.nu.1.
Lambertin.de iure patronat.lib.2.3.
part.q.2.art.11. Marc.Anto.Cuchus
vbi supra,Staphileus de potestat.le-
gati, num.59. Cerola in praxi Epis-
copal 1.part.verb.beneficia, ad no-
num,& 2.part.verb.beneficiũ,in fin.
& meliùs cæteris Selua de benefi. 3.
p.q.53. Gratian. decis. 98.nu. 6.& 7.
62 Et quod sit iurisdictionis voluntariç
patet,quia nullus cogitur acceptare
beneficium,vt dicit Petrus Gregor.
de benefi. c.38.nu.3. & nam non da-
tur iudicium sine contradictore, c.
forus,de verbor.signifi. quia substra-
cta vna persona, quç format proces-
63 sum,iudicium remanet informe.Ex
quo est,quòd exceptio per quã perso
na actoris, vel rei excluditur à pro-
cessu,semper impedit processũ.Lan-
64 franc.Balbus decis.170. & ob eam ra
tionem super exceptione,quæ oppo
nitur ad impediendum processum,
de necessitate est pronunciandũ sta
65 tim,& non debet reseruari ad defini
tiuam,glo.fin.in fin.l.1.C.de ordine
iudiciorũ, Menoch.lib. 2. de arbitr.
centur.2. casu 167.vbi latè,quando
super incidenti est pronuntiandum:
quia quando obstaculum est in me-
66 dio, priùs debet agi ad remotionem
obstaculi,l.Gemma. ff.ad exhibend.
c.tuam, de ordin.cognition. cap.la-
tor,qui filij sint legitimi.
67 Sed & Vicarius, qui habet pote-
statem conferendi, poterit collatio-
nem facere extra diœsim,vt tradunt
plures, quos refert, & sequitur An-
tonius Cuchus lib.2. institution. ma
iorum, tit.8.nu. 48. & Cerola in pra-
xi Episcopali,2.part.verb.beneficiũ,
68 vers.14.vbi in fine inquit: *Quòd secus
erit, si contradictor apparuerit, nam tunc
cùm collatio efficiatur contentiosæ iurisdi-
ctionis, nequit fieri extra territorium Epis
copi*,l.2 ff.de offic.Proconsulis,& Sel
ua vbi supra.
69 Clerico autem Forensi,qui non sit
sui Episcopatus, non debet Episco-
pus collationem facere sine literis
commendatitijs, Abbas cap. frater-
nitati, num. 3. de clericis non resi-
den. Cerola in praxi Episcopal. ver-
bo.beneficia, vers.Sextum dubium,
1.part.
70 Et priusquàm collationem faciat
ordinarius, debet habere notitiã de
morte vltimi Capellani, siue resig-
nantis,seu promoti,& ei debet expri
mi eius nomen per petenté collatio
nem,Staphileus de literis gratię, ti-
tul. de varijs modis vacationis, nu.
5. & sequentib. Rebuffus 3.part. sig-
naturç, nu.2. DD.in cap.susceptum,
de rescript. Anton. Cuchus lib.2.in-
stitutio. maiorum. c.4.num.132.vbi
71 nu.30.quod debet etiam exprimi lo-
cus,vbi Capellania celebratur. Feli-
nus cap. cum accessissent, de con-
stitution. gloss. cap. quamuis, ver-
bo.cedentium, de prębend.in 6. Ay-
mon cons.104.num.13. Lapus allega-
tio. 15.
72 Si tamen Episcopus habeat verisi-
milem notitiã de morte Capellani,
poterit sub cõditione collationẽ fa-
cere,dicens:*Confero tibi talem Capella-
niã si vacat*,glos.verb. incerta, in c.2.
de electio.lib.2.Couar. lib. 3. variar.
cap.

cap.16.nu.2.Selua de beneficio. 3. p. quęst.46.nu.2.Cerola in praxi.1.part. verb.beneficium,ad quartum, versi. Secũdum dubium,Carolus de Grassalis regalium Franciæ, lib..2.iure.1. vers.Quartum speciale.

73 Sed an Capellaniæ, seu alterius beneficij collatio sit facienda in scriptis, & glossa in Clementina dudum in verbo, verb. de sepulturis, inquit sufficere verbo, facere collationem, idquè verum esse de iure communi testatur Cerola in praxi,

74 verbo bullę ad quartum, quia de iure ad essentiam gratiæ, & collationis non requiritur bullarum expeditio, cap.institutionis, iuncta glos. 25.q.2.Felin.c.eã te,nu.3.de rescript. Bald.in l.humanũ,C.de legib. Ioan. Andre.& Anton. in prooemio 6. libri,quos refert, & sequitur Selua de beneficio 1.part. quæstio.2.num. 34. Couarru.lib.3.variarum, cap.16. nu. 1.& alios refert Cerola in praxi,verbo,bullę in principio,Flaminius lib. 2.de resignatione benefic.quæst. 20. num.4.Petrus Gregor. de beneficio, cap.39.num.1.Mohedanus decis. 22. vt lite pendent. Tamen ad probatio

75 nem gratię per regulam de non iudicando, in Chancellariæ, fuit inuẽta expeditio bullarum, tradit Gomez ibi, quæst. 1. & 2.Cerola vbi supra ad quartũ,& fuit conueniens,nã

76 licèt gratia vnico fiat verbo, vt dicit Molin.de primog.lib.2.c.7.nu.55.& 57.& Princeps censeatur cõmittere Secretarijs apponere clausulas consuetas. Mieres de maiorat. 1.p.q.67. nu.fin.si nõ sit bulla,nõ creditur esse mãdatum Principis,vt tradit glo.in

77 prooem.6.lib. Decret.§.fin.verb.bulla,& glo.fin.in c.si motu proprio,de prębend.lib.6.l.vnic.C.de mandatis Principũ,& tradũt Valascus consultatio.72.nu.19.Afflict.decis.253. nu. 3.Molin.lib.2.de primoge. c.8. nu.8. Mier.de maiorat.1.p.q.62.nu.1.Vincent.de Franchis decis.62.num.12.& 15.Caputaquen.decis.167.

78 Et sic per solam signaturam gratię non potest quis apprehẽdere possessionẽ beneficij,nec facere fructus suos, imò diceretur intrusus ex bulla Iulij Tertij 33.vt tradit Rebuf.tit. de missione in possessionem, nu.39.

79 nisi Papa dixerit, quòd sola signatura sufficiat, vt ex dicta bulla tradit Cerola in praxi Episcopali, verbo bullæ,ad primũ.Gratia enim dicitur

80 informis ante expeditionem literarũ,ex regul.Chãcellarię, de nõ iudicando,etiam supplicatione signata, Mohedan. decis. 28. de renuntiatio. & hoc,quia semper cẽsetur facta gratia sub conditione, si literæ expediã

81 tur.Flaminius lib.10.de resignatione beneficior. q.1. nu.8.Gom. d.reg.de non iudicãdo, q.14.nu.1.Cerola vbi supra ad primũ, vbi quod per extrauagantem primam, de electio. prohibetur quis habere beneficia consistorialia, non leuatis bullis, & ea decisio fuit extensa ad omnia beneficia obtẽta in Curia, ex d.bulla Iulij Tertij 33.incipiẽti, Sãctissimus sub poena inhabilitatis, & restitutionis fructuũ,de qua Flamin. lib.2.de resignatio. benef. q.24. nu.4.& Cerola loco proximè citato.Atque ita quod non habet effectum gratia, literis nõ expeditis, traditur decisio Rotæ 20. 1. part.in nouissimis.

82 Et sic quando moritur Papa ante expedi-

expeditionem literarum, successor Pontifex, vt gratia sortiatur effectũ, dat literas in forma rationi cógruit, tradunt Boerius decis. 346. & Afflictis decis. 252. num. 4. Mandosius regul. 8. Chancellariæ. q. 3. Marc. Anto. Cuchus lib. 1. institutio. maiorũ, tit. 5. nu. 9. Bonifac. in procem. Clement. §. nunc igitur, nu. 16 Surd. consil. 514. nu. 16. vol. 4 vbi quod procedit in Principe seculari.

83 Et quod fuerit facta gratia à prædecessore, potest probari testibus, per ea quæ tradunt DD. in procemio 6. lib. Decretal. & Barbos. in procemio Clemétinarũ, Bald. in l. si qua per calũniam. n. 7. de Episco. & cleric. Ant. Burgos in rubric. de constitutio. nu. 15-8. inter repetitiones Canonicas, Alex. Rauden. cons. 11. nu. 25, decisio Rotæ 978. nu. 8. & 9.

84 Sed an idem sit respectu ordinariorũ extra Curiam, & cũ tam regula Chancellariç, quã bulla Iulij Tertij, loquantur in gratijs Romani Pótificis, censetur omissum de ordinarijs, & sic remanere dispositioni iuris, l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrimon. l. si cum dotem, eo tit. l. cómodissimè, ff. de liber. & posthum.

Et sic Gomez dict. regul. 1. & 2. tenet, nó habere locum in ordinarijs, atq; ita mortuo Episcopo, cõstito de veritate, successor tenetur collationẽ facere, Cerola vbi supra, ad quartũ. Expedit tamen expedire literas, cũ & in his sit eadem ratio probationis tituli, sine quo non potest beneficiũ obtineri, reg. beneficium, de regulis

85 iur. lib. 6. & quia clericus beneficiatus tenetur ostẽdere titulum suç possessionis, ad instantiã iudicis interrogantis, vt dicit Bald. l. cogi, nu. 5. C. de petitio. hæredit. & l. 2. C. quomodò, & quando iudex. glos. in dict. regul. 1. de regul. iuris, in 6. Cerola in praxi, verb. bullæ ad quintũ, vbi etiã ponit casus, quibus non tenetur exhibere, & siue perditç fuerint literç collationis, Capellanus poterit probare testibus, vt tradũt supra relati, & in terminis collationis ordinariorum tradit Cerola, verb. bullæ ad tertium, Molina dẽ primog. lib. 4. cap. 3. num. 47.

86 Collatio autẽ fit his verbis: *Inuestio te de tali beneficio*, quæ ponit Abbas in cap. authoritate, nu. 6. de institutio. & etiam potest vti alijs verbis, vt confero, trado, consigno, Cerola in praxi, 1. p. verb. beneficia, in fine. Et

87 adde, quòd licèt scribentes promiscuè vtantur his nominibus, nempè institutio, & collatio, & confundát cuiusque propriam significationem differũt in eo, quod institutio fit beneficij iuris patronatus præuia patroni præsentatione. Collatio autẽ fit, quòd præbẽda est libera ab omni iure patronatus, colligitur ex Abbate c. 2. nu. 14. de cócess. præben, & ex Hostiense in summa. tit. de præb. & dignit. nu. 6. vers. & qualiter, & tradit vtrũque Daniel Venatorius in annalogi iuris. Pont. lib. 3. tit. 7. de institutio. vers. Quid est institutio, & tit. 8. de concessio. præben. versi. Quid est collatio, de quo etiam Lambert. de iure patronat. 3. p. lib. 2. q. 1. princip. art. 1. num. 9.

A N

AN SENTENTIA ORDINARIJ lata in fauorem alterius ex litigantibus, cui mandat collationem Capellaniæ fieri, sit exequēda, non obstante appellatione, & de diuisione fructuum facienda inter nouum Capellanum, & primum, seu eius hæredes.

Caput vndecimum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Ordinarij, quæ iubetur collationem Capellaniæ fieri alteri ex litigantibus, exequitur non obstāte appellatione, secundùm Lambertinum.*

2 *Contrarium tamē est verum, & si exequatur, committitur attentatum.*

3 *Opinio Lambertini procedit, quando institutio non habet vim diffinitiuæ, sed interlocutoriæ.*

4 *Aliqui tenuerunt literam Lambertini esse corruptam eo in loco, vbi tenet exequendam sententiam.*

5 *Collatio non debet fieri lite pendente per alterius appellationem.*

6 *Domini de Rota resoluerunt institutionem, & possessionem fuisse attētatam, attento iure communi, tamen attenta dispositione Concilij senserunt difficultatem, & in quo.*

7 *Sentētia lata super beneficio curato, vel alia portione parochiali exequitur, non obstante appellatione, si seruetur forma Concilij.*

8 *Quando Ordinarius de facto spreta appellatione exequitur sententiam, si fertur causa ad Regiam Chancellariā, iubentur reponi omnia eo statu, quo erant tempore prolationis sententiæ, nisi videant friuolam esse appellationem.*

9 *Conueniens est, ne sententia collationis exequatur altero appellante, & quare.*

10 *Durante appellatione, sequestrantur fructus Capellaniæ, & dicūtur Missæ.*

11 *Depositum potest fieri in persona iudicis, quia potest se in depositarium eligere, cautè tamen hoc facere debet.*

12 *Agendum est, quod neutri litigatori onerosum sit.*

13 *Consilium illustrissimi Archiepiscopi Toletani habet pro stylo exequi has sententias spretis appellationibus.*

14 *Laudantur Consiliarij Archiepiscopatus Toletani, & specialiter DD. Gabriel Suarez à Toleto, & Doctor Didacus Tello Maldonado illius Consilij.*

15 *Delegatus qui de causa Capellaniæ cognoscit, non facit collationē, licèt eius sententia sit exequenda, sed mandat Ordinario.*

16 *Ordinarius si non temperet mandato delegati, & differat facere collationem delegatus confert.*

17 *Executor missus à delegato ad conferēdum, debet prius nunciare Ordinario.*

17 *Delegatus cum reuocauerit sententiam iudicis*

iudicis ordinarij, an debeat remittere executionem, vel ipse facere.

19 *Expenditur, & intelligitur l.7.tit.17. libr.4. Recopilation. & refertur praxis iudicum de las Alçadas ciuitatis Toletanæ.*

20 *Facta collatione, statim acquiritur Capellano ius in re absque aliqua apprehensione possessionis, etiamsi collocatio fuerit verbalis.*

21 *Qualiter sit facienda diuisio inter nouum Capellanum, & prædecessorem, vel eius hæredes, & numeris sequentibus.*

22 *Beneficiatus, & vsufructuarius æquiparantur.*

23 *Expenditur l. defuncta. 65. ff. de vsufructu, vt eius distinctio seruetur in diuisione horum fructuum.*

24 *Distinctio, quæ sumitur à contrario sensu ex dict. l. defuncta, & §. is verò, institut. de rerum diuision. est seruanda in omnibus, qui ad similitudinem vsufructuariorum potiuntur fructibus pro eorum vita.*

25 *Autor obtinuit in Regia Chancellaria Pinciana, secundũ decisionem, d. §. is vero, in causa maiorat. Tolet.*

26 *In beficijs & Capellanijs de consuetudine seruatur, in his fructibus diuisionem fieri pro rata anni.*

27 *Consuetudo derogat legi, & sic secundum eam est iudicandum.*

28 *In memorijs Missarum, & Capellanijs non collatiuis, iuridicè seruatur consuetudo hæc.*

Caput vndecimum.

1 PRo complemento materiæ Capellaniarum congruit, vt sciamus an sententia lata in fauorem alterius ex litigantibus, cui iubetur collationem fieri, altero appellante, possit executioni mandari, & Lambertinus lib. 2. de iure patronatus. 2. part. quæstio, 11. artic. 5. num. 2. versic. benè verum, tenet posse exequi.
2 qui. Sed Lancelotus de attentat. 2. part. cap. 12. limitatio. 40. num. 11. dicit, per dominos de Rota pluries fuisse resolutum, institutionem factam post alterius appellationem esse attentatam: & quod ita fuit dictum in vna Capellania Neapolitana
3 na contra Lambertinum, dict. artic. 5. cuius doctrina intelligenda est, quando institutio nõ habet vim definitiuæ, sed interlocutoriæ, vt tradit ipse Lancelotus de attentatis. 2. part. cap. 12. limitatio. 49. num. 3. vbi ita respondit ad tradita per Franc. & Abbas in cap. constitutis, el Segundo, de appellationib. quod etiam tradit cap. 4. in præfation. nu. 627. quem sequitur Azeue. in Curia Pisana lib. 2. cap. 4. num. 14. dicens cum Lance-
4 loto, literam Lambertini esse corruptam, prout & inquit Lancelotus
5 dixisse domini de Rota. Non enim debet fieri collatio vni ex præsentatis lite pendente per appellationem alterius, & censetur attentata. Rota decisio. 10. aliàs 41. vt lite pendente, Natta cons. 568. Lancelotus de attẽtatis 2. part. in præfatio. nume. 298. & num. 613. & 614. vbi inquit ita fuisse pronunciatum à Rota in causa Capellaniæ Toletanæ; & alia Compostellana. Calder. consi. 1. vt lite pendente.

Et idem tradit decis. Rotæ. 6. nu. 3. in

3. in nouissimis, 2. part. vbi dicit sic fuisse declaratum in vna Capella-
6 nia Neapolitana. Et domini ibi resoluerunt, attento iure communi, institutionem, & possessionem esse attentatam, & sentientes difficultatem per dispositiouem Concilij dixerunt se velle particulariter videre, vt constat, dict. decis. 6. ante numerum primum, ibi: *Domini circumscripta difficultate dispositionis Concilij Tridentini*, & inferius. ibi: *Quam difficultatem volunt particulariter videre*, & num. 9. ibi: *Requiri particularem inspectionem, cum pendeat ab intellectu Concilij Tridentini.*

Sed prædicti peritissimi viri optimè in eo casu timuerunt Concilij decisionem, quæ est sessione 24. cap. 18. de reformatione, vers. nec
7 prædictorum. Nam iudicium illius decisionis versatur circa portioné parochialis Ecclesiæ, & Concilium, dum ibi loquitur de prouidẽdis beneficijs curatis ab examinatoribus synodalibus, videtur velle non suspendi executionem prouisionis per appellationem interpositam, quod expressè disponit motus proprius Pij Quinti, qui incipit, in conferendis, extra autem illum casum sine dubio est deferendum appellationi, secundûm regulas iuris communis, sed & in eo si non seruetur forma à concilio prefixa, Marescotus lib. 1. variar. quæst. 52. num. 25. & sequentibus.

8 Et si de facto Ordinarius suam sententiam exequatur, si feratur causa ad Regiam Chancellariam prætextu violentiæ auferendæ, & vt Ordinarius (cuius iurisdictio ea in causa est suspensa per appellationem, & deuoluta ad superiorem) sinat prosequi litem coram domino Papa, seu eius reuerendissimo Nuntio, vel alio iudice Apostolico delegato, iubentur reponi omnia eo in statu quo erant tempore sententiæ prolationis, vt fit in omni causa, in qua ex iuris dispositione admittitur appellatio, & ita quotiescumque iudex inferior attentat, & est locus declarationi attentatorum si deferatur causa ad regia tribunalia per viam querelæ, & violentiæ, declaratur violentiam cõmitti non deferendo appellationi, & scias, quod si lex, seu statutum appellationem concedit simpliciter intelligitur, quoad vtrumque effectum, post Ias. cons. 187. lib. 2. tradit Menochius de adipisc. rem. 4. num. 874. & Lancelotus de attent. 2. part. cap. 12. limitatione 8. numer. 27. & si non prohibetur, censetur permissa appellatio, glos. fin. l. qui restituere, de rei vendicatione, Franchis decisione 120. num. 4.

Si tamẽ ex actis apparet de notoria iniustitia appellãtis, ex eo, quod non est deferendum appellationibus friuolis, cap. cum appellationibus friuolis, de appellatio. lib. 6. Iudices Regij declarant vim non fieri in executione sententiæ, & collatione Capellaniæ.

9 Quod autem sententia, quæ non ita clarè iusta, & irretractabilis apparet, non exequatur, conueniens est, cum ex contrario sequatur, si

Y reuo-

reuocetur sententia, noua lis inter
nouum prouisum, & cum cui fuit
facta de facto collatio, super resti-
tutione fructuum perceptorum, &
sæpissimè vidi non restitui fructus
ob paupertatem primi percipien-
tis, qui eos consumpserat, & ei
multas molestias inferre, tam car-
ceribus quàm censuris. Et ita te-
neo salua pace doctissimi conciuis
mei Ceuallos, qui (quæst. 693. com
mun. contra commun. numer. 31.)
in contrarium se inclinat, ob ani-
marum, & bonorum fauorem, cui
10 ego libenter assentirem, si anima-
bus non posset subueniri, prout du-
rante lite subuenitur, dicendo Mis
sas per alium, & sequestrando bo-
na, quia lite pendente fructus Ca-
pellaniæ ponuntur apud personam
à iudice eligendam ex Bulla Pij V.
57. quæ incipit, Cordi. Cerola. 2.
part. verb. beneficium, versic. octa-
uo, vel non existente persona ido-
nea, seruari apud iudicem, quia po
test se in depositarium eligere, l. si
11 fideiussor. §. fin. ff. qui satisdare co
gantur, glos. verbo, & deponatur,
l. Senatus consulto 16. de officio
Præsidis, tradit Iosephus Ludoui-
cus decisione 20. numer. 6. Meno-
chius cent. 3. casu 232. lib. 2. de ar-
bitr. Auend. lib. 2. de exequen. cap.
24. in principio, Raudensis cons. 24.
num. 8.

Et cum posit omnibus consuli,
prouidendo implemento piæ cau-
sæ, & deferendo appellationi, vt
inquit Rebusus tract. de sentent.
prouisionalibus, num. 38. qui ferè
in terminis loquitur concordando
Baldum in l. 1. C. de sacrosanct. Ec-
clesijs, & Romanum in authentica
similiter, C. ad legem Falcidiam,
non est cur recedatur à regulis iu-
ris Canonici, & authoritate sacræ
Rotæ contrarium toties deciden-
tis, vt constat decisionibus à me re-
latis, de quarum efficacia, & autho-
12 ritate diximus lib. 1. cap. 10. num.
44. semper enim faciẽdum est quod
neutri litigatori onerosum sit, l. 1.
ff. si quis cautionibus.

13 Nec inficior, quod in consilio
illustrissimi Archiepiscopi Tole-
tani consueuerint hæ sententiæ
exequi, vincentique, spreta appel-
latione, collationem facere, vt re-
fert Lancellotus de attentatis, 2.
part. cap. 12. limitatione 48. num.
1. fuisse allegatum coram dominis
de Rota, & licet non fuerit obten-
tum, vt inquit ibi numer. 2. dicit
tamen ideo contigisse, quia non
fuit probata consuetudo sentiens,
& tenens, talem consuetudinem
sustinendam esse, ex quo consue-
tudo potest tollere ea quæ sunt iu-
ris positiui, prout sunt attentata, &
tolerabilior est talis consuetudo in
consilio Domini Achiepiscopi To
letani: nam vltra magnam iuris pe
14 ritiam, & iustitię virtutem, qua
communiter afficiuntur Consilia-
rij, tanta pollent Capellaniarum
causarum experientia (rerum ma-
gistra) ob nimiam earum frequen-
tiam, vt nunquam in proferendis
sententijs à recto iustitiæ tramite
deuient, inter quos postquam per
viginti, & plures annos eo in con-
silio interfuerit, nunc meritissimè
præest

præest nobilis, ac præclarus Dominus D. Gabriel Suarez à Toleto Archidiaconus de Madrid, & ea cum dignitate Canonicus sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, cui vltra literarum studia longa, & assidua earum litium cognitio magisterium tribuit, nec huic oneri solum mancipatus adstitit: nam & causas sancti Officij, ac sanctæ Cruciatæ, iamdiù strenuè tractauit, & assiduè pertractat, cuius vitæ exemplar, ac morum probitas ad commune bonum altiora indicant.

Nec silentio præteribo egregiũ, ac nobilem virum Doctorem Didacum Tello Maldonado meritissimum Consiliarum illius Consilij, ac iudicem Regium bonorum confiscatorum sancti Officij Inquisitionis, & consultorem, olim magistrum meum dum Cathedram Primariam legalis scientiæ Toletanę Vniuersitatis teneret, cuius merita grandioribus conueniunt, & sublimibus illum adæquantur.

15 Quando autem appellatio fuerit prosequuta, & iudex cui causa à Reuerendissimo Nuncio fuerit commissa, sententiam tulerit talem, quæ debeat exequutioni mandari, vel quia ab ea non fuit appellatum, vel quia reperiuntur tres sententiæ conformes, tunc non ipse delegatus collationem faciet, cap. super eo, de officio deleg. motus proprius Pij V. qui incipit, in conferendis, vers. Vt autem non solum dignis (hoc enim ad Ordinarium pertinet) sed mandat Ordi-
16 nario, Cerola in praxi, 1. part. verbo, delegatus, versic. 6. Si tamen ordinarius distulerit collationem facere ipse delegatus conferet, argumento capit. prudentiam, §. final. de officio delegati; bonus text. in cap. significasti. 7. eodem titul. Selua de beneficio. 2. part. quæst. 13. num. 1.

17 Et si delegatus miserit executorem ad conferendum, is executor debet ordinario denuntiare, quod vult beneficium conferre, Marcus Antonius Cuchus lib. 1. institution. maiorum, tit. 7. num. 43.

18 Sed an id procedat, etiam si iudex Apostolicus delegatus, cui est commissa causa à Reuerendissimo Nuntio, reuocauerit sententiam iudicijs ordinarij, & videbatur nõ remittendam executionem, seu collationem ordinario, qui malè
19 iudicauerat, argumento l. eos in principio, C. de appellatio. & l. 7. titul. 17. lib. 4. recopilationis. Sed dic idem esse vtroque casu; quia ad ordinarium pertinet collationem facere omnium beneficiorum suæ diœcesis, vt diximus in principio præcedentis capituli. Iudex enim appellationis solum habet pronuntiare iustam vel iniustam sententiam exequendam, vel non, ex dict. l. eos in fine principij, & super hoc prohibet text. ille remissionem, non autem quoad executionem. Et dict. lex Regni loquitur in sententijs interlocutorijs, vt videre est per eam, quam diuersimodò vidi seruari: semper tamen consulorem iudicibus de las Alçadas Toletanæ ciuitatis, vt reuo-

cando condemnationem torturæ factam per inferiorem, retineant causam, illam quæ sine debito terminent: & sic vidi multoties fieri, & seruari.

20 Et facta Canonica Capellaniæ collatione, statim Capellano acquiritur, ius in re absquè aliqua apprehensione possessionis, vt tradit gl. in cap. penult. ver. collatio, de præbend. lib. 6. recepta. secundum Couarr. lib. 3. variar. cap. 16. num. 1. etiam si collatio fuerit verbalis, Mohedanus decis. 22. vt lite pendente de quo supra, cap. 10. nu. 73. & sequentibus.

21 Seu pro complemento congruit discutere qualiter sit facienda diuisio fructuum Capellaniæ inter nouum Cappellanum, & prædecessorem, vel eius hæredes, & cum be-
22 neficiatus, & vsufructuarius æquiparentur, vt tradit Guido Papæ quæst. 110. Afflictis decisione 168. num. 2. Nauarr. in apologia de redditibus, quæst. 2. monitu. 13. sequitur Barbosa, l. diuortio in princi.
23 2. part. num. 57. vers. sed non placet, videtur quod sit inducenda distinctio à contrario sensu, ex l. defuncta 65. ff. de vsufruct. quæ est, vt si fructuarius decedat pendentibus fructibus, non pertineant pensiones ad eius hæredes, prout non pertinent fructus pendentes, §. is vero, instit. de rerum diuisione, Barbosa vbi supra numer. 24. quam distinctionem sequitur Rota, decisione vnica de translatione Prælat. in antiquis, Corsetus singulari. 49. quod dicit indubitatum secundum ius commune. Calderinus consil. 2. in principio de peculio clericorum, & tenet Bart. cons. 231. num. 2. Faber. §. is vero num. 2. institut. de rerum diuis. Nauarr. in apologia de redditibus, quæst. 2. monitu. 13. & cons. 61. incipit anno Domini num. 5. de præbend. Thessaur. decis. 243. Caualc. decis. 44. num. 1. Ludou. decis. 33. numer. 1. & dicit cõmunẽ Alber. l. diuortio in princ. nu. 12. Barbosa, l. diuortio, in princ. 2. part. num. 56. & nu. 24. Et pro hac sententia est Bulla Iulij 3. Roman. Põtifi. quæ est 9. & incipit, cũ sicut, fol. 504. quæ vult omnes fructus beneficiorum inexactos ad successores in beneficijs expectare, quam refert Cerola in praxi. 1. part. verbo beneficia, ad sextum.

24 Et quamuis hæc sententia in puncto iuris vera sit, & seruanda in omnibus, qui ad similitudinem vsufructuariorum potiũtur fructibus pro eorum vita, prout etiam vidi pronũtiatum in causa fructuum maiora-
25 tus in Pinciana Regia Chancellaria, de quo habeo executoriam Regalem, & licèt multi aduocati mirarentur, eo quod semper vidissent contrarium pronuntiatum in Chãcellarijs, prout testatur Couar. lib. 1. variar. cap. 15. num. fin. non ego miror, cum legerim. §. is vero, instituta de rerum diuis. conducit, l. Herenius 42. ff. de vsuris.

26 Tamen in beneficijs, & Capellanijs de consuetudine seruatur in nostra Hispania, quod fructus diuidantur pro rata anni, de qua etiam consuetudine testantur Sarmiento

de

de redditibus Ecclesiasticis lib. 4. cap.6.nu. 13. Ioan. Gutier. in quæstioni. Canonicis,cap.33. num. 17. & eam opinionem tutantur grauissimi Doctores, vt Couar. lib.1. variar.cap.15.nu.11. & 13. dicens veriorem & æquiorem. Auend. resp. 5.nu.1.Moli.lib.3.de primoge. cap. 11.nu.4.affirmans receptam frequẽtissimè vidisse,& eam tenens dicit vidisse seruari Cerola in praxi Episcop.1.part.verb.beneficia,ad sextũ. Alios refert, & sequitur Boherius cons. 23. num.7.qui iuuantur ex eo quod beneficium Ecclesiasticum datur propter officium, cap.fin.de rescriptis lib. 6. & propter onera, quæ subeunt in administrandis Sacramentis.c.cum secũdũ Apostolũ de præb.vt tradit Flaminius dicens opinionem Couar. veriorem lib. 1. de resign.benefic.q.6.nu.fin. Quod nõ placet doctissimo Barbosæ, vbi sup.num.57.ex rationibus per eum adductis;vltra quæ est & alia,quod sunt aliæ plures vtilitates, quæ quotidiè percipiuntur, vt oblationes in Curatis, distributiones in Canonicis, & portiones anniuersariorũ, quæ non computantur in fructibus beneficij, vt diximus supra hoc lib. cap. 1. nu.36. quæ possunt oneri correspondere, & sic iudicari de fructibus terræ, iuxta prædictam

27 distinctionem iuri consonam. Sed cum consuetudo deroget legi, standum est consuetudini, secundum quam est iudicandum, l. 1. C. quæ sit longa consuetudo, vti de seruanda consuetudine soluendi dimidiam pensionem in festo S.Ioannis Bapt. & alteram dimidiam in natali Domini nostri, & transferendi ad hæredes si pensionarius decesserit post dictos dies, & non transferendi,si antea moriatur,tradit Petrus Zauall. cons. 160. nu. 17. & 19.& 30. In memorijs autẽ Missarum, sine dubio procedet hæc posterior opinio, ex quo cum clerici eo casu sint veluti stipendiarij, vt diximus supra hoc lib.cap 1. nu. 35. & fructus eorum oneri applicentur, debent eis pro rata distribui, atque ita Barbosa, l. diuortio in princ.2.par.nu.13.tenet, quòd si testator constituat Capellam, & iubeat omnes redditus expendi in operibus pijs,& tantum pro labore certum quid concedit administratori, cum præmium principaliter concedatur pro labore, inducenda sit diuisio pro rata. Sed an Capellanus possit petere expensas, quas fecit in domibus, seu fundis Capellaniæ,& quidem si modicæ sint expensæ repetere nõ potest, cum ipse tanquam vsufructuarius teneatur reficere,l.hactenus, ff. de vsufruct. l.omnino,ff.de impensis in reb.dota.l.in reb.§.possunt, ff. cõmodati, Mieres de maiorat.4.p.q.26. nu. 3. Barbosa.l.diuortio,§.fin.nu.115.ff. solut.matri. Sed si magnæ sint expensæ (quòd iudicis arbitrio diffinitur, vt dicit Barbos.d.§.fin.1.par. num.36.) deducendas esse constat ex l. qui exceptionem, §. si pars, ff. de conditio. indebiti, l. si proprijs, C. de donatio. inter. l. domos 61. de legat. 1. Aymon cons. 179. nu. 1. Mieres de maiora.4.p.q.26. num.2.

nec

nec l. 46. Tauri, (quæ exorbitans est à iure communi, & correctoria, vt dicit Mieres 4. part. quæst. 33. num. 9.) est extendenda vltra casus, quibus loquitur, quos explicat Barbosa, dict. §. fin. num. 118. & hoc est æquum: nam Capellanus tenetur soluere deteriorationes sua culpa, seu negligentia cõtingentes, glos. fin. in authent. idem est de Nestorianis, C. de hæreticis, Platea, l. vnica, num. 4. C. de colonis Illiricanijs lib. 11. Greg. l. 7. tit. 9. par. 6. & de praxi Hispaniæ testatur Molin. lib. 1. de primoge. cap. 27. num. 2. & 3. vbi num 4. quod sufficiat leuis culpa, arg. l. si vt certo, §. nunc videndum, el 1. ff. commodati, quem sequitur Angulo de melioratio. l. 1. glos. 9. num. 25. & 26. & licet loquãtur in Prælatis idem dicendum est de minoribus beneficiatis, argumẽto cap. maioribus, de prębendis, sed si forte fructus Capellaniæ solum fuerint correspondentes oneri Missarum, & non ampliores, quia tunc nullum commodum sentit Cappellanus, solum tenebitur de lata culpa, iuxta tradita per Molinam dict. num. 4. quare Visitator debet inquirere de statu bonorum: nam vt inquit l. 19. tit. 9. part. 6. de eis Episcopus debet reddere rationẽ Deo, ad cuius laudem noster finiatur labor, editus sub sanctæ matris Ecclesiæ correctione, anno 1608.

INDEX

MATRITI.
Apud Viduam Ferdinandi
Correa de Montenegro.

Anno M.DC.XXI.

INDEX ALPHABETICVS EORVM, QVÆ IN HIS DVOBVS LIBRIS

continentur, cuius prior numerus folium, secundus numerum demonstrat.

A

ABsens à Parochia per breue tempus animo reuertendi, non amittit eam, fol. 152.num.22.

Absens licet aliquando quis fuerit, semper dicetur exercuisse spiritualia. 152. 28. & 29.

Absolutionem ab excommunicatione nō petenti, culpa imputatur. 53.41.

Acquirere potest quis habere scamnum in Ecclesia. 102.21.

Acta processus debent esse penes seniorem, existentibus duobus notarijs. 28.3.

Actio personalis non mutat naturam, licèt propter rem fuerit contracta. 7.7.

Actor si instrui non potuit de exceptionibus oppositis, quia debitor vsus fuit in oppositione verbis ambiguis, & captiosis, etiamsi creditori nota fuerint dicta testium, est ei prorogandus terminus. 166. 55.

Actum qui debet facere, tenetur facere ita vt valeat. 88.43.

Actum facere modo magis sibi vtili quilibet præsumitur. 158.21.

Actus duo, seu contractus si sint facti eadē die, nec appareat de prioritate, prior iudicatur habens horam scriptam, & sic erit cautela horam apponere. 37.49.

Actus duplicatus denotat actionis perseuerantiam. 57.40.

Actus præsumitur gestus secundum qualitatem rei super qua conficitur. 100. 20.

Actus agentium nō debet operari vltra eorum intentionem. 114.25.

Actus iudicatur à principali intentione contrahentium, quando in vno contractu interueniunt duo proportionalilia diuersis contractibus. 115.44.

Accidens non attenditur in cognitione cuiuslibet rei, sed natura ipsa expectanda est. 133.71.

Adiuncta faciunt quòd fiat extēsio, & declaratio, & quod verba plura, vel pauciora comprehendant. 15.40.

Admissio alicuius tanquam puri sanguinis in vno loco statuti non præiudicat alijs, licèt aliqualem præsumptionem faciat. 129.19.

Admissio noui presbyteri pro vna vice non præiudicat fundatori. 143.32.

Aduocati Toletani defendunt per hebdomadas pauperes carceratos, & annuatim socia exultatione celebrant festum sancti Raimundi decretalium compillatoris, sub cuius nomine cōueniunt. 97. 37.

Affectio testatoris maior est erga personas sibi notas, quàm ignotas. 87.17.

Affinitas causatur eo solo, quòd vir feminauerit intra claustra pudoris, licèt fœmina semen non emiserit. 24.94.

Africanus tam pauper mortuus fuit, vt eleemosyna peteretur ad exequias. 108. 41.

Agens reiuendicatione, vt certè agat, debet designare duo confinia, quia incertū est, quod nullis finibus demonstratur. 41.7.

Agentes semper censentur se conformare cum dispositione iuris communis. 106. 22.

Z Ale-

Alexandri consilium 19.vol.6.intelligitur. 74.16.

Alienare simpliciter prohibitus, & non respectu alicuius potest liberè alienare. 28.1.

Alienare prohibitus potest alienare ex causa necessaria.76.1.

Alienare prohibitus, prohibetur facere actū per quē alteri quæratur ius in re.77.18.

Alienare prohibitus non potest obligare.77. 19.

Alienare prohibitus non potest dare occasionem alienationi, nec aliquid facere, per quod ad alienationem perueniri possit.77.21.

Alienare licet non possit emphyteota irrequisito domino, potest tamen obligare, & hypothecare.77.24.

Alienari prohibita, non veniunt in obligatione bonorum.77.20.

Alienatio an prohibita sit respectu rei, vel respectu certarum personarum consideratur.77.22.

Alienatio est nomen annalogum, siue æquiuocum, & per prius intelligitur de dominij translatione, & per posterius de obligatione.78.25.

Alienatio dicitur pignoratio rei facta pro tanto, quantum valet.78.27.

Alienationis prohibitio simplex censetur facta in fauorem prohibiti tantum. 25.2.

Alienationis prohibitio facta filijs non extenditur ad nepotes, qui poterunt alienare.25.3.

Alienationis prohibitio odiosa est, & nō extendēda vltra personas expressas.25.4

Alienationis prohibitio extenditur vltra quartam generationem, vbi constat de voluntate prohibentis.26.16.

Alienationis prohibitio extenditur vltra quartam generationē beneficio legis.27. Tauri.26.17.

Alimenta semper anticipatè soluuntur, si alimentandus indigeat.36.12.

Alimentorum relictum factum pauperi, siue diuiti, semper refertur ad pias causas, & cap.10.nu.96. 8.19.

Alimenta diuitibus relicta continent alimentorum fauorem, & cap.2.num.19. 48.96.

Amicus consanguinei loco habetur. 146. 23.

Analogum, siue æquiuocum verbum in materia odiosa sumitur per prius, & non per posterius, & sic per obligationem nō incurritur commissum.78. 26.

Ancharranus consilio 27.intelligitur. 15. 39.

Andreas Tiraquel. habebat domi conductos suo stipendio homines diuersarum scientiarum.28.17.

Animabus interest, quòd Missarum sacrificia opere compleantur.3.23.

Animabus interest, quòd anniuersaria impleantur.13.12.

Animalia aliqua vtuntur sepultura. 106. 26.

Animæ purgatorij an sint in statu orandi, 2.4.

Animæ purgatorij non sunt in statu merendi.2.5.

Animæ purgatorij deprecationem habent. 2.6.

Animæ purgatorij orant, vt per mediū aliquod diuina prouidentia constitutum à pœnis liberentur.2.7.

Animæ purgatorij petunt à viuentibus auxiliari.2.8.

Animæ purgatorij orāt generatim pro existentibus in hac vita, & specialiter pro his, qui sibi chari fuerunt.2.9.

Animæ purgatorij licèt nō sint in statu merendi, possunt orare.2.11.

Animæ purgatorij licèt nos non possint audire,

dire, sufficit cõiecturare aliquos pro eis orare, vel relatione nostri Angeli, vt ipsæ pro benefacientibus orent. 2. 12.
Animæ purgatorij subleuantur per relictũ pro redemptione captiuorum. 94. 2.
Antecedentia necessaria censentur inesse in dispositione alicuius actus. 86. 20.
Antiquiores debent praecedere, vbi nullus est in quasi possessione praecedentiæ. 102. 27.
Anni naturales in abstracto annumerantur ex cursu Solis per duodecim Zodiaci signa, & constant trecentis sexaginta quinque diebus. 37. 29.
Aniuersarium dicitur memoria pia, quæ annuatim celebrãda relinquitur, 3. 26.
Anniuersarium appellatur, quod fit pro defuncto anno reuoluto à die mortis suæ. 3. 27.
Anniuersarij etymologia. 3. 28.
Anniuersarij vocabulo vtitur sanctus Thomas, & Plato. 4. 33.
Anniuersarij vocabulo vtuntur iura ciuilia. 4. 34.
Anniuersaria vocantur iure canonico, quæ pro defunctis annuatim fiunt. 4. 35.
Anniuersariũ celebrat sancta Ecclesia pro omnibus fidelibus defunctis post diem omnium sanctorum. 4. 36.
Anniuersarium celebrat Romanus Pontifex, pro Papa immediatè præ defuncto, non pro alijs prædecessoribus, ex quo credendum est, quod iam non egeant suffragijs. 4. 37.
Anniuersaria fiunt extra Capellam Papæ pro alijs Romanis Pontificibus prædecessoribus. 4. 38.
Anniuersarium celebratum pro Cardinalibus in Capella Roman. Pont. 4. 38.
Anniuersarium celebratur in Ecclesijs Cathedralibus pro Prælatis prædecessoribus defunctis. 4. 39.
Anniuersarium relictum à testatore perpetuum est iudicandum. 10. 9.
Anniuersarij vocabulum ex sua natura est perpetuum, & sic facit dispositionem perpetuam. 10 13. 14. 15. 16.
Anniuersarij qualitas adiecta legato cùm sit reiterabilis, facit dispositionem perpetuam iudicari. 10. 21.
Anniuersarij onus facit censeri inductum fideicommissum perpetuum. 13. 1.
Anniuersarium ex quo inducit fideicommissum, aliqui viri docti censuerunt cõstitutum maioratum. 13. 3.
Anniuersarij conseruationi conueniens est, quòd non fiat diuisio rerum pro eo relictarum. 13. 6.
Anniuersarij ad meliorem executionem potest Episcopus iubere, quòd res sit penes vnum. 13. 10.
Anniuersarij onere affecta prohibentur diuidi constitutione synodali Archiepiscopus Toletani. 13. 7.
Anniuersarij onus non inducit vinculum fideicommissi. 14. 15.
Anniuersarij res si sit penes vnũ, quia Episcopus ita iusserit, valor est diuidendus inter hæredes. 14. 30.
Anniuersarij res non præcisè debent seruari indiuiduæ. 14. 29.
Anniuersarij dispositio si contineat clausulã maioratus in eius bonis, & successione habebunt locum omnia disposita in successione maioratus. 18. 8.
Anniuersarij bona si diu deferantur iure maioriæ probata immemoriali, iuxta modum præscriptum. l. 41. Tauri, erunt bona maioratus. 21. 41.
Anniuersarij natura indicat quod prohibitio extendatur vltra quartam generationem. 26. 18.
Anniuersarij bona relicta absq; verbis inductiuis maioratus deferuntur maiori,

secundùm Iserniam, & Aluaradum, sed contra Flores de Mena, cui author assentitur.30.43.

Anniuersarij res quoties vni est adiudicanda, adiudicatur vni ex filijs sorte, vel conuentione data recompensa sine maioris prælatione.31.60.

Anniuersarij res potest esse penes plures prò indiuiso, vt potest esse res indiuisibilis. 31.64.

Anniuersarij rerum tertius possessor, si non posset conueniri, nisi excussione facta, pia causa damnum sentiret dilatione solutionis.32.13.

Anniuersarij rebus alienatis tertius possessor potest conueniri, non facta excussione requisita in hypothecaria.33.22.

Anniuersarij onus dicitur seruitus innominata.33.27.

Anniuersarium regulatur à die mortis defuncti.37.32.

Anniuersarij onere res affectas posidens, non potest præuenire solutionem, inuita Ecclesia, pro futuris annis.38.57.

Anniuersarium Missarum non expresso numero relictum valet, & quantitas expendenda declaratur arbitrio boni viri. 48.97.& 98.

Anniuersarium vitiabitur (& legatum libertatis.) Si facto testatoris sibi mortem inferentis desinat posse adimpleri anniuersarium.50.3.

Anniuersarium si adimpleri non posit propter difficultatem, & testator prouiderit quid faciendum sit illud, est seruandum.62.27.

Anniuersarium potest ab Episcopo commutari cum causa.63.29.

Anniuersarij onus non est seruitus. 72. 16.

Anniuersarium si sit benè fundatum, non est amplius quærendum.72.18.

Anniuersaria sunt priuilegiata. 73.4.

Anniuersarij onus an posit imponi super re emphyteotica.73.5. & 9.

Anniuersarij bona collectantur deducto onere.82.74.

Anniuersarium pro virginibus maritandis, si relinquatur in fauorem puellarum cognationis, sunt citãdæ per edicta.88. 41.

Anniuersarium potest quis relinquere ad libitum sine Episcopi licentia. 113.13.

Anniuersarium Capellaniæ si relinquatur, cùm sit beneficium Ecclesiasticum, nequit testator disponere, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum.113.16.

Anniuersarium Capellaniæ debet executor fundare intra annum.113.16.

Aniuersarium relinquens si nominet Capellaniam, an erit Capellania. 29.22. & 31.

Anniuersaria non computantur in valore beneficij.115.36.

Anniuersaria non veniunt in locatione beneficiorum.115.37.

Anniuersaria non comprehenduntur in generali obligatione.115.38.

Anniuersarijs non conueniunt requisita beneficij Ecclesiastici.115.39.

Anniuersarij bona collectantur deducto onere. 115.41.

Annus à cursu Solis per duodecim Zodiaci signa regulatur.4.29.

Annus per quatuor voluitur tempora. 4. 30.

Annus quemadmodũ computatur ab emergenti casu, ita mensis, hebdomada, seu dies.37.33.

Annum AEgyptij significabant per draconem suam caudam mordentem. 4.31.

Annua præstatio promissa occasione rei, vel fundi citra tamen asignationem ipsius præsta-

præstationis super ipsa re, vel fundo solùm inducit obligationem personalem. 7.10.

Annua promissio facta pauperi in contractu erit perpetua. 12.47.

Annua solutio vtilis est Ecclesiæ propter recognitionem ex ea insurgentem. 38.58.

Appellatione filiorum in odiosis non veniũt nepotes. 25.5.

Appellatio ad plures iudices, quorum vnus tantùm competens est, tenet, ac si ad cũ solum esset facta. 46.79.

Appellatio nõ admittitur à sententia Episcopi definientis super modo incedendi in processionibus. 103.31.

Appellatione illorum de parentela veniunt omnes de parẽtela, sicut appellatione familiæ veniũt omnes de familia. 118.24.

Appellatione non obstante, quando Ordinarius de facto exequitur sententiam, si fertur causa ad Regiam Chancellariã, iubẽtur reperi omnia eo statu, quo erant tempore prolationis sententiæ, nisi videatur friuolam esse appellationem. 169.8.

Appellatione durante, sequestrãtur fructus Capellaniæ, & dicũtur Missæ. 169.10.

Approbatus tanquã puri sanguinis ad vnã præbendam, seu Capellaniam, si eam resignauerit, & postea velit admitti ad eandem Capellaniam, seu præbendam, an debeat iterum probare. 134.87.

AEquiparatorum idem est iudicium. 135. 101.

Argumentum sumitur à dote ad piam causam. 9.3.

Argumentum sumitur de feudo ad anniuersarium. 14.21.

Argumentum à simili non procedit in pœnalibus. 18.21.

Argumentum procedit de feudo ad emphytheosim, quando decisio feudalis non repugnat iuri communi. 73.7.

Argumentum originis sumitur à nomine appellatiuo. 131.47.

Argumẽtum de matrimonio carnali ad spirituale valet. 151.9.

Artifex insignis potest prohibere alium, ne vtatur suo signo, ne inducatur confusio mercium. 30.36.

AEtas maior attenditur ad prælationem in collatione Capellaniæ. 121.15.

Attestantibus publicatis, admittitur quis ad probandum contrarium, si ante publicationem de probatione contraria instrui non potuit. 165.48.

Auditus nihil probat etiam in antiquis contra eũ, qui de præsenti possidet, quia repugnat præsens status, limita vt ibi. 129. 16.

Authentici de restitutione fideicõmissi intellectus. 26.14.

Authentici de restitutione fideicommissi, decisio procedit, stantibus omnibus circunstantijs, de quibus ibi. 26.15.

Authent. hoc si debitor. C. de pignorib. limita legem persecutione pignoris illius titu li, vt procedat in debitore possidente pignora: secus si tertius possideat. 32.1.

Autor. rixæ punitur, si non appareat de occisore. 41.19.

Autor idem iudicat de excõmunicato, quod de se occidente, ex quo eadem ratio militat in vtroque circa relictum ab eis pro anniuersario. 50.3. & 8.

Autor obtinuit in Regia Chancellaria Pinciana secundùm decisionem. §. is vero, de rerum diuisio. in causa maioratus Toletani. 170.25.

B.

BArtholomæus Casaneus nititur defendere sinistram esse locum præstantiorẽ, sed reijcitur eius opinio. 23.18.

Bartolus fuit expositus, & non erubuit dicere, & nutritori gratias referre. 90. 70.

Beneficium edicti Carboniani quando locum habeat, & an detur in anniuersarijs. 22.50.

Beneficium Carboniani non datur vbi solũ mouetur quæstio bonorum. 22. 51.

Beneficium Carbonianum est exorbitans à iure communi, & sic restringendum. 22.53.

Beneficij onus mero iure minui debet diminutis redditibus beneficij. 65.4.

Beneficia, seu officia creata post concessionem, non veniunt in concessione officiorum, seu beneficiorum facta à Romano Pontifice. 67.6.

Beneficij vltimus status non attenditur, si non sit præscriptus, quando constat de proprietate. 116.53.

Beneficia sine diminutione conferri publicè interest. 119.30.

Beneficia possunt dari ad placitum, quæ manualia dicuntur. 143.1.

Beneficia, seu Capellaniæ quæuis sint amobilia ad nutum, conferuntur. 143.2.

Beneficia amobilia impropriè beneficia appellantur secundùm aliquos, ex quo beneficia debent esse perpetua. 144.7.

Beneficium viuentis petens excusatur, si rumor esset mortuus. 139.148.

Beneficia sufficit, quòd sint perpetua aptitudine. 144.8.

Beneficia regularia, & secularia in quo differant. 144.9.

Beneficia ex eo quod sint amobilia, non desinunt posse in titulum conferri, cùm possint dari in titulum amobile. 144. 10.

Beneficium perpetuum dicitur, quod certo tempore non limitatur. 144.11.

Beneficium amobile potest resignari, dummodò fiat mentio amobilitatis, & impetratione secundi fieri debet eius mentio. 144.13.

Beneficium appellatur concessum ad placitum Romani Pontificis. 146.17.

Beneficia plura simplicia de iure communi non potest quis obtinere. 147.2.

Beneficium si non sufficiat pro alimonia poterit quis duo habere, modo vtrumque personalem residentiam non requirat, lib.2.c.7.nu.4. & 14.148.21.

Beneficia duo simplicia, quorum alter non sufficiat ad sustentationem, poterit quis habere absq; dispensatione, & eodẽ modo duas Capellanias, nisi habeant onus adiuuãdi Curatũ in aliquibus. 447.5.6.

Beneficium licèt requirat residentiam, poterit esse simplex, & quæ dicantur beneficia simplicia. 148.8.

Beneficia seruitoria non desinunt esse simplicia. 148.9.

Beneficia simplicia sunt duplicis speciei, & merè simplicia, & seruitoria. 148.10.

Beneficia duo etiam conformia sub eodem tecto modo sint insufficientia, & simplicia, nec personalem residentiam requirant ex dispensatione Concil. Trident. potest quis habere secundùm Cerolum. 148.13.

Beneficia si sint eiusdem speciei, vt duo Canonicatus nequeunt obtineri sine dispensatione. 148.15.

Beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ sibi alioquin non repugnantia nunquam iure communi fuisse incompatibilia affirmat Nauarrus. 149.24.

Beneficia repugnantia dicuntur, quando eodem tempore, & ijsdem horis eis incumberet onus aliquid faciendi. 149. 25.

Beneficiati omnes de iure communi tenetur ad residendũ, etiamsi beneficia sint simplicia,

plicia, & parui valoris.147. & 148.2.9.
Beneficium omne datur propter officium. 151.12.
Beneficium amittit qui non seruit.151.14.
Beneficia curam animarum habentia requirunt residentiam de iure diuino.153.47.
Beneficia quibus nulla inest animarum cura requirunt residentiam de iure positiuo.153.48.
Beneficia simplicia curam animarum non habentia, residentiam non requirere generali Ecclesiæ consuetudine introductum est.153.51.
Beneficia præstimonialia, seu præstimoniales portiones (vulgo prestamos) libera sunt ab omni præcepto residendi, & clericum supponendi, de quibus multa sunt in nostra Hispania.153.53.
Beneficia præstimonialia qualia sint; & an dentur in titulum? 153.54.
Beneficia simplicia habentes, quod etiam absentes percipiãt redditus tuta cõsciẽtia, consuetudine potest induci.153.51.
Beneficiatus si vagatur, priuatur beneficio, etiam quod residentiam non requirat. 155.72.
Beneficiorum prouisio, & institutio pertinet ad Episcopum.163.1.
Beneficia in Curia vacantia si non conferat Pontifex intra mensem, Episcopus confert.161.12.
Beneficia vacantia per hæresim pertinent an Romanum Pontificem.164.21.
Beneficia, & Capellaniæ præsumuntur libera à iure patronatus.164.31.
Beneficiatus, & vsusfructuarius æquiparantur.170.21.
Binus actus inducit consuetudinem. 57.45.
Binus actus exigitur, vt dicatur consuetũ. 58.46.
Binus actus quando requiratur.283.56.
Bis aliquãdo idem dicetur dubitationis tollendæ causa.35.19.
Bona feudalia licèt sint affecta onere, non sunt maioratus, exceptis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus hominis.14.19.
Bonis anniuersarij diminutis onus Missarum, vel alterius piæ causæ minui debet. 65.6.
Bona fides inest in æqualitate.159.16.
Bona feudalia non possunt pro anima relinqui.73.6.
Bona si relinquantur simpliciter cum onere anniuersarij, licèt sint emphyteotica, tenet relictum.73.9.
Bona emphyteotica nõ possunt relinqui pro anniuersario cum alienationis prohibitione.73.12.
Bona relicta pro alendis pauperibus, etiam sub laicorum administratione non possunt collectari.82.71.
Bona relicta pro anniuersario collectantur deducto onere.82.74.
Bona Ecclesiæ alienantur pro redemptione captiuorum.94.9.
Bona deperdita (vulgo mostrẽcos) quæ Cameræ pertinent priuilegijs Catholicorum Hispaniæ Regum dãtur Ordinibus sanctissimæ Trinitatis, & Mercedis ad redimendos captiuos.94.11.
Bona deperdita (vulgo mostrencos) sunt danda ei religioni, quæ præuenit in petendo.95.16.
Bona temporalia à laico relicta, etiam laico cum onere Missarum, remanẽt in sua temporalitate.112.3.
Bona relicta confraternitati laicorum onere anniuersarij, possidentur vt temporalia.112.5.
Bona relicta Hospitali fundato sine Episcopi licẽtia sunt tẽporalia, poterit tamen

 Et

Episcopus inquirere an adimpleatur relictum.112.6.8.

Bona relicta Ecclesiæ cum onere anniuersarij pertinent ad Episcopi administrationem.95.16.7.

Bona absentis traduntur seruienda proximiori conato.95.16.

Bona maioratus absentis an dentur successori, an proximiori.95.17.

Bona absentis an dentur fœminæ.95.18.

Bona possunt relinqui Ecclesiæ certis conditionibus, eo addito, quod si nō seruentur, laicus apprehendat.113.12.

Bona destinata pro Capellania postquam sunt facta patrimonium Ecclesiæ debē esse in potestate Episcopi.113.19.

Bona anniuersarij colliectātur deducto onere.115.41.

Bonus dicitur ex integra causa malus ex quocumque defectu.133.73.

Bonū nomē bonā affert opinionē.138.138.

Bullarum expeditio ad essentiam gratiæ non requiritur de iure cōmuni.167.74.

Bulla si non sit, non creditur esse mandatū. 167.77.

Breuia non transeunt per tot manus quod bullæ, nec tot expensæ fiunt in eorū expeditione.64.47.

C.

Cadauer adsportare ad locum à defuncto destinatū à sacra pagina instruimur.106.29.

Cadauer portare de loco, & ad locum licitum est absque alicuius licentia.108.45.

Calamitas emergens nouum exposcit auxilium.65.12.

Canones seruare, Episcopus est adstrictus, & inferior à Papa non potest alterare ius commune.6?.32.

Canonicatum potest quis habere cū Capellania sub eodē tecto.148.& 149.17.26

Canonicatum cum dignitate potest quis obtinere in eadem Ecclesia absque aliqua dispensatione.148.18.

Canonista an sit præferendus Theologo? 123. 31.

Capacitas præsentandi an requiratur tempore vacationis, vel sufficiat quòd interueniat tempore præsentationis, vel institutionis? 160.52.

Capacitas sufficit quòd interueniat tempore oppositionis.161.55.

Capella Regum antiquorum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ refertur.4.42.

Capella Regum modernorum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ refertur, & laudatur D. Gabriel Paciecus eius maior Capellanus, ac eiusdem Ecclesiæ Decanus, & Canonicus.4.43.

Capellaniæ etymologia, & diffinitio.71.1.

Capellani, & beneficiati in beneficijs à mobilibus non possunt iuuari regulis de annali, & triennali, cùm non possideant 146.21.

Capellaniam relinquens nequit disponere, quòd Episcopus se non intromittat ad conferendum.113.16.

Capellaniæ relictæ si adijciatur conditio, quòd Episcopus se non intromittat, viciatur conditio.117.17.

Capellania secularis, & profana dicitur, quæ non est spiritualizata, nec eius bona erecta in spiritualibus.115.34.

Capellania fundata à testatore, non spiritualizata dicitur legatum pium, computaturq; inter temporalia. 115.40.

Capellaniæ potest adijci cōditio, quod Episcopus se non intromittat, de licentia Romani Pōtificis, & an Episcopi sufficiat. 106.48.49.

Capellaniæ collatio facta ab Episcopo colitigante cum patrono annullatur, si patronus obtineat in lite.4.38.

Capella-

Capellania progressu temporis fit memoria Missarum, quæ suo origine, & institutione non est Capellania. 282.51.

Capellania in dubio iudicatur memoria Missarum si bis aut ter Episcopus contulerit, etiam minori tempore decem annorum. 116.54.

Capellaniā fundans, potest disponere, quod Capellanus sit de eius genere. 117.1.

Cappellaniam seu aliud beneficium potest Episcopus conferre consanguineo, & filio legitimo. 117.3.

Capellania non est deferenda iure hæreditario. 117.6.

Capellaniam si petāt duo eiusdem gradus, quorum alter sit agnatus, alter cognatus, quis præferatur. 119.27.

Capellania non potest diuidi etiā pacto Patronorum cum sit beneficium. 119.28.

Capellania parua non potest diuidi, vt nec magna beneficia. 119.29.

Capellaniæ fundator si vocauerit originarios, & sanguine puros, & non inueniātur habentes vtranque qualitatem, quid faciendum. 116.50. & 51.

Capellania licet sit ad celebrandas Missas potest conferri non Sacerdoti modo sit clericus. 140.1.

Capellania requirens presbyteratum actu, poterit de consensu Patroni conferri etiam non Sacerdoti, saltem pro vna vice. 142.28.

Capellaniæ seu beneficia quamuis sint amobilia ad nutum conferuntur. 143.2.

Capellanias duas sub eodem tecto, non potest quis habere. 148.11.

Capellanias duas sub eodē tecto potest quis habere ex dispensatione, si vna non sufficiat ad sustentationem. 148.12.

Capellania si sit iuris Patronatus non potest Episcopus sprata Patronorum præsentatione conferre 164.25.

Capellania in dubio præsumitur autoritate Episcopi fundata. 116.59.

Capellania vacante Episcopus citat per edicta interesse putantes. 164.32.

Capellania est beneficium Ecclesiasticum. 166.58.

Capellania si non sit iuris Patronatus, sed pertineat ad meram Episcopi collationem, poterit eam conferre extra diœcesim. 166.60.

Capellaniæ collatio an sit facienda in scriptis. 167.73.

Capellanus nō dicitur qui non habet titulum, sed stipendiarius. 115.35.

Capellanus potest per alium Missas dicere si testator simpliciter dixerit, præsentetur Capellanus. 141.8.

Capellanus ad nutum quamuis morte Patroni non censeatur reuocatus patronus, tamen successor poterit reuocare, & amouere. 146.19.

Capellanus remotus non potest petere restitutionem cum ei non competant remedia possessoria. 146.20.

Capellanus ex militia remotus an possit adire superiorem, vt eum restituat. 146.22.

Capellanus qui accipit beneficium amobile, non debet conqueri si remoueatur, quia hoc euenire potuisse prospicere debuit. 147.25.

Capellanus potest per alium seu alios Missas dicere, & sic Capellania non requirit residentiam personalem. 148.7.

Capellanus non adimplens conditionē residendi, Capellania est priuādus. 151.18.

Capellanus cui est iniunctum onus celebrādi in certo sacello, seu altari, si nō adimplet, peccat. 152.31.

Capellanus non adimplens iussa licita fundatoris, priuatur Capellania, quēadmodū nō adimplēs, iussa defuncti priuatur

commodo

commodo hæreditario, & ad id det nominatorium præcedere, nisi implendum sit adiunctum per verba negatiua, vel in vim conditionis. 152.36.37.
Capharellus, Aduocatus erat solitus decere; Rota rotat, & reprehenditur. 42.44.
Capituli finalis, de electione lib. 6. decisio habet locũ in beneficijs simplicibus. 156.40.
Cap. in præsenti. 13. q. 2. intelligitur. 2. 13.
Caput ex parte, el 2. de officio delegati, expenditur.
Caput secundum, de præbẽdis lib. 6. & Clement. 1. in fin. vt lite pendente intelliguntur. 64.44.
Caput cum capella, de priuilegijs intelligitur. 68.15.
Caput quia circa de priuilegijs expenditur. 68.16.
Caput primum, de censibus intelligitur, 72. 15.
Caput nisi essent viri prouidi, & honesti, de præbend. intelligitur. 119.31.
Caput licet ex quadam, de testibus intelligitur. 128.12.
Caput literas, de concessione præben. intelligitur & declaratur. 3.20.
Carbonianum beneficium an detur in anniuersarijs. 21.50.
Carbonianum solũ datur, vbi mouetur quæstio status, non si bonorum tantũ. 21.51.
Carbonianum beneficium est exorbitans à iure cõmuni, & sic restringendũ. 21.52.
Carcerati dicuntur personæ miserabiles. 96.25.
Carcer æquiparatur morti, & nominatur infernus. 96.26.
Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus laudatur. 3.24.
Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus assumpsit pro sepulchro sacrum ærarium Sanctæ Ecclesiæ Toletanæ. 4. 46.
Carthulæ porrectæ secretè narrando aduersa de qualitatibus inquisiti, quid operentur. 136.123.
Casus quos nectit paritas, & identitas rationis non sunt quoad iuris dispositionẽ separandi. 17.2.
Casus fictus licet excludatur, admittitur tamen præsumptus. 13. 10.
Causa totius patrimonij, vel maioris partis, æquiparatur causæ capitali. 21. 57.
Causa patrimonij æquiparatur causæ vitæ. 21.57.
Causa facti, & quare aliquid fiat semper est inspicienda. 36.16.
Causæ agitandæ absque figura inducij dicuntur habere instantiam, & quid sit instantia? 43.48.
Causa redemptionis captiuorum, & alimẽtorum egenis relictorum æquiparantur. 48.96.
Causa talis præsumitur, qualis per effectũ demonstratur. 56.16.
Causa facti, & quare aliquid fiat est inspicienda. 89.58.
Causa redemptionis captiuorum est pia. 93.1.
Causa redemptionis captiuorum æquiparatur causæ alimentorum 228.3.
Causa plus influit nisi quam in causato, & potius attenditur quam exercitium actus. 101.4.
Causa naturalis accidentali præualet cùm earum effectus inter se pugnant. 71. 3.
Causa vera vbi requiritur ad substantiam actus, non sufficit eam habere pro subsistente. 135.109.
Causa possessionis beneficialis, licèt dicatur continere, causam proprietatis non desinit esse iudicium possessorium, & de ratione. 141.7.

Causa facti inspiciendam est & quare ali quid fiat.105.14.

Cautio iuratoria in defectum satisdationis non admittitur, quando lex prouidet de remedio,63.28.

Charitas bene ordinata, incipit à se ipso. 12.39.

Celebrans in Ecclesia diuturno tempore Anniuersarium pro defunctis compellitur in futurum celebrare.56.25.

Certa non dicuntur quæ iudici constant, nisi iudicio appareant cùm non debeant iudicari secundum conscientiam, sed secundum acta processus.42.35.

Certa vbi est persona citanda est, nec tunc sufficient proclamationes quod maximè procedit, vbi agitur de auferenda possessione.153.39.40.

Charitas bene ordinata incipit à se ipso, & ita credendum est testatorem potius sibi quàm hæredi fauere voluisse.12.39.

Christus Redemptor noster elegit cõsanguineos ad Apostolatum.117.2.

Christiani veteres non possunt humiles, & viles appellari, licet ex pauperibus parẽtibus nati fuerint, cùm eis pateant portæ dignitatum quæ clauduntur maculatis.136.119.

Citatio Nuntij reditur incerta si alter neget se citatum.41.21.

Citandus si ignoretur vbi sit, potest vocari per ædicta seu voce præconis, & de modo procedendi ad priuationem Capellaniæ clerici absentis,153.41.

Citatio per ædictum præsumitur venire in omnium notitiam.165.38.

Citatio communiter fit ad caput Episcopatus vbi trahi possunt interesse putantes. 166.56.

Ciuitas si dederit quolibet anno certas mensuras frumenti Religiosis, non poterit postea reuocare eleemosynam quod procedit in omni præstatione liberaliter facta piæ causæ per decennium.56.23. & 24.

Ciuitati relictum ad vnum vsum si in aliũ ab ea commutari conetur, iuri positiuo, æquitatique naturali contrariatur. 60. 2. & 3.

Ciuibus relictũ, cẽsetur ciuitati relictũ.71.4

Clausula (Simplemente, y de plano, sin estrepito, y figura de juyzio, sabida la verdad. *Stante attenduntur probationes etiam non concludentes, & releuatur iudex ab omni forma, & figura iudicij à iure ciuili introducta.43.50.*

Clementina finalis de præbendis intelligitur. 148. 19.

Clerici pacto obligari non pussunt pro stipẽdio Missas celebrare, possunt tamen ab sponte dantibus recipere eleemosynas. 65.7.

Clericis non licet exire à choro dum concionator prædicat. 70. 8.

Clericis relictum, censetur Ecclesiæ relictũ nisi relinquatur consanguineo, vel valde amico. 71.2. & 3.

Clericus potest deseruire pluribus Missarũ memorijs sub eodem tecto.115.42.

Clerici si in loco vbi celebratur Capellania, non inueniantur habentes qualitatem sanguinis requisitam exteri quærendi sunt.135.112.

Clericorum paucitas facit, vt in Capellanijs admittantur non habentes qualitates requisitas à fundatore.136. 120.

Clerici non debent lucris temporalibus inhiare.151.11.

Collatio inducta fuit pro pace seruanda. 30. 53.

Collatio denegatur pro inæqualitate vitãda. 30.54.

Collata pro remedio peccatorum venerabilibus Ecclesijs, alijs vsibus applicari nõ debent.60.3.

Colla-

Collatio beneficij facta nō ordinato est nulla. 140.3.
Collatio beneficij per Papam laico fieri potest in tempus quo tonsuretur. 141.7.
Collatio beneficij censetur facta cum sua qualitate. 143.3.
Collatio & institutio quamuis sit irrita ex defectu edicti valida erit præsentatio. 165.41.
Collatio est voluntariæ iurisdictionis, quia nullus compellitur acceptare beneficiū. 166.62.
Collatio non debet fieri lite pendente per alterius appellationem. 168.5.
Collatione facta statim acquiritur Capellano ius in re absque aliqua apprehensione possessionis. 170.20.
Collatio Capellaniæ facta ab Episcopo colitigante cum Patrono annullatur si Patronus obtineat in lite. 165.39.
Collatio Capellaniæ facta ab eo qui erat in quasi possessione conferendi lite pendente super spolio, annullatur si alter obtineat, idem si petatur restitutio in integrum. 158.41.
Collectari non possunt bona relicta pro alēdis pauperibus, etiam sub laicorum administratione, & quando collectetur. 82.71.74.
Comedijs, & Scenis inseruientes in festo Sacramēti Corporis, & sanguinis Christi, nulla notantur infamia. 102.10.
Commemoratiō est facienda eorum defunctorum, qui pro suarum animarum salute ea relinquerunt. 3.25.
Commissi pœna incurritur ex alienatione necessaria, nec eo casu requiritur domini licentia. 76.8.
Commissarius deputatus per communitatem ad faciendam informationem prætendentis facit in locum partis, & sic pars videtur producere testes. 132.62.
Commissarius nominatus à communitate ad faciendam inquisitionem qualitatū potest recusari. 134.94.
Compatronus non potest suæ præsentationi consentire, secus in electo, limita si electio fiat per scrutinium secretum. 159.43. & 44.
Commutatio quando fit per ordinarium requiritur causa, secus si per Papam. 62.15.
Commutatio, vt fiat multi Doctores tenent in Romano Pontifice requiri causam. 62.16.
Commutantibus Romano Pontifice, & Principe præsumitur iusta causa, & sic commutatio non impugnatur, si non appareat. 62.17.
Commutare poterit Episcopus relictum pium, stante difficultate executionis. 62.24.
Commutatio Anniuersarij potest fieri ab Episcopo cum causa. 63.29.
Commutationem multiplicem, ponit Barbatia, quarum alia necessaria, alia vtilis, alia tolerabilis appellatur. 63.34.
Commutationem potest facere Episcopus seu alius inferior à Papa, seu Principe, non solum ex causa necessaria, sed etiā vtili, intellige referendo singula singulis præuia causæ cognitione. 63.35.
Commutatio piæ causæ facienda est summaria.
Commutari potest ab Episcopo præuia causæ cognitione pecunia relicta pro constitutione Capellæ, seu Ecclesiæ in reparationem Ecclesiarum, vbi sunt plures Ecclesiæ. 63.37.
Commutari non potest Anniuersarium relictum pro virginibus maritandis, nec dari intranti religionem, salua Sedis Apostolicæ authoritate. 63.38.
Commutari cur non debeat, aut non possit

lega-

legatum pro virginibus maritandis 64.40.
Commutatio vltimæ voluntatis expeditur per rescriptum in forma breuis.64.45.
Communis traditio quæ habet quod non pôtest quis facere per quod præiudicetur seruituti debitæ declaratur.72.17.
Communis vsus loquendi semper attenditur.118.23.
Concessione officiorum, seu beneficiorum facta a Romano Pontifice, non veniũt officia, seu beneficia creata post concessionem.67.6.
Concilium Tridentinum hortatur Episcopos curent quod fidelium suffragia accurate fiant.83.20.
Conditio sui naturà indiuidua est.15.32.
Conditio si desinit posse adimpleri per legatarium facto testatoris legato libertatis; vitiatur conditione defecta.49.1.
Conditio impossibilis habetur pro non appôsita.52.35.
Conditio mixta quæ impleri non potest, nẽ que stat per legatarium quominus adimpleatur, habetur pro impleta.53.36.
Conditio semper inest in contractibus, rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, & conuentio non extenditur ad ignota.67.2.
Conditio inductiua viduitatis, & impeditiua nuptiarum, reijcitur, tam in viro, quàm in vxore.84.8.
Conditio voluntaria est adimplenda in specifica forma, licet necessaria possit adimplere per æquipollens.87.29.
Conditio, & modus in quo differant.154.59.
Conditio indiuiduum actum facit, & ad integrum impleri debet, aliàs corruit actus.89.55.
Conditio inducit formam.89.56.
Conditio nuptiarum si deficiat per casum amettitur legatum dotis.89.65.
Conditiones apposite in fundatione Capellaniæ possunt præscriptione tolli.116.52.
Conditio fundatoris quòd Capellanus eligendus sit ex nobili genere, vel purus à macula Iudæi, & Mauri, licita est. 126.2.
Conditio apposita in institutione potest mutari cum concessu Episcopi, & patroni fundantis, & successoris in patronatu, limita, vt ibi.142.30.
Conditiones appositæ in Capellanijs possint præscriptione tolli.116.52.
Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium iuri est conformis.147.1.
Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium sustinebitur si fundator relinquat sufficientes redditus pro Capellani sustentatione.147.3.
Conditio residendi apposita per fundatorẽ tenet quia est iuri conformis.150.1.
Conditio residendi ciuiliter intelligitur non amare, & rigore mathematico, vt non possit per modicum tempus recedere. 151.20.
Conditio celebrandi in certo sacello, seu alteri sustinetur, & Capellanus tenetur eam seruare, & alibi celebrans non satisfacit, & est cõmunis opinio.152.30.
Conditio iniuncta Capellano, ne recedat à loco vbi celebratur, Capellania an possit sustineri, cum videatur seruitutẽ inducere.154.58.
Conditio, vel modus per quam libertas infringitur non seruatur.154.59.
Conditio, ne quis recedat à loco est inductiua seruitutis.154.60.
Conditio quòd quis semper teneatur habitare certo loco reijcitur, limita vt ibi. 154.64.
Conditio residẽdi addita Capellaniæ iuridica est, & sustinetur, & quare.154.66.

Conditio apposita Capellano, cum respiciat commodum animæ defuncti, licitè apponitur, & debet seruari. 154.68.
Conductor expellitur à domo si non soluit pensionem. 151.16.
Confessio delinquentis vitiatur, si non appa ret de corpore necisso. 41.19.
Confraternitas sanguinis Christi sita in Capella Regum veterum, & eius statuta referuntur. 4.42.
Confraternitates laicorum nequeunt compelli, sed inuitari ad accedendum ad processionem, nisi votum fecerint. 102. 16.
Confraternitates, & Religiones, quæ sunt in quasi possessione præcedentiæ in processionibus, debent procedere tàm in publicis, quàm priuatis. 102.25.
Confratres laici qui opera pietatis exercent in hospitali ab eis fundato sine authoritate Episcopi, non sunt de eius iurisdictione. 112.7.
Coniecturæ sumptæ à mēte testatoris si sint necessario concludentes inducunt maioratum. 15.44.
Coniecturæ, vt inducant maioratum debent esse legis authoritate munitæ. 12. 40.
Coniectura sumenda est semper pro validitate actus. 157.20.
Coniuges si contumaces fuerint in obediendo Episcopo eis iubente recipere benedictiones nuptiales non lucrantur legatum datis. 89.69.
Coniunctio probationum diuersorum locorum fit ad eruendam veritatē. 127.43.
Conqueri nemo potest de eo quod quis capit beneficio legis. 30.31.
Consanguineus potest retrahere rem pignoratam, pro tanto quantū valet. 78.32.
Consanguineus præfertur extraneo, & inter existentes in pari gradu ille præfertur, qui duplici consanguinitatis nexu est coniunctus. 123.32.
Consequens non datur siue antecedente necessario. 55.7.
Consensus maioris partis sufficit quando sunt plures Patroni. 142.29.
Consiliū Ancharrani 27. intelligitur. 15.39
Consilium erit optimum, vt orantes pro defunctis ea intentione orent, quod si defunctus non egeat orationibus, ad orantem reuertantur. 51.19.
Consilium Ancharrani 52. & consilium Alexandr. 28. declarantur. 146.13.
Constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani prohibet diuisionem res relictæ pro anniuersario. 13.7.
Consequentia bona non est, est onus perpetuum ergo maioratus. 14.23.
Constitutio Synodalis inter conditas ab Illustrissimo Cardinali Sandoual expenditur. 70.7.
Consuetudo generalis succedēdi in anniuersarijs iuri vinculi est seruanda. 29.40.
Consuetudo viget, vt quando terrenorum aliquid partiendum sit maior diuidat, & minor eligat. 31.57.
Consuetudo quæ viget in aliquibus Ecclesijs dandi laicis annuatim candelas in die Purificationis, & tolleratur si Ecclesia abundet redditibus, ratione deuotionis conseruatur. 56.26.
Consuetudo signat loca sedendi, eundi, & standi. 102.19.
Consuetudo quæ secuta est legem derogat legi, quamuis lex præcedens reprobet cōsuetudinem. 153.50.
Consuetudo derogat legi, & sic secundum eam est iudicandum. 11.27.
Consuetudo, vt de fructibus terræ fiat diuisio pro rata in memorijs Missarum, & Capellanijs non collatiuis iuridica est. 171.28.

Conti-

Continui commensales dicuntur, qui pro negotijs animo redeundi se absentant. 152. 23.

Contractus recipiunt interpretationem à mente contrahentium. 12.44.

Contrarium eadem est disciplina, & lib. 2. c. 4. num. 59. 50. 14.

Contrariorum eadem est disciplina, & idē operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito. 66. 19.

Contrahentibus matrimonium prætermissis denuntiationibus absque ordinarij licentia nō soluetur dos quousque fuerint absoluti. 89. 61.

Contrahens cum monte pietatis, tenetur contrahere secundum capitula montis. 100. 26.

Cōtrahētes in certa negotiatione obligātur statutis eius, & subsunt iudicibus illius professionis. 102. 27.

Contrahentes cum mercatoribus rectè facient si in contractibus apposuerint horam. 93. 47. 37. & 38. 45. & 47.

Contradictor si appareat, est citandus personaliter, aliàs processus erit nullus, & collatio irrita. 165. 42.

Contritus, & confessus præsumitur quod odium remiserit. 52. 26.

Controuersiæ quæ solent oriri inter confraternitates laicorum super præcedentia definiuntur ab Episcopo, cum modus, & ordo incedendi in processionibus sint actiones spirituales. 103. 29.

Conueniri vltra quam facere possunt Ecclesiæ & clerici non possunt. 65. 14.

Conuentio non extenditur ad ignota. 67. 2.

Conuentus ante diem, si non opponat dilationem valet processus, & fertur sententia. 53. 5.

Conuersum aliquem appellans sola probatione dicti punitur absque eo quod iniuriatus contrarium probet, cum habeat præsumptionem pro se, quod sit gentilitiæ gentis. 133. 77.

Corporis humatio si detineatur, & translatio ad sepulturam, quia non soluitur tributum, fiet detrimentum omnibus coniunctim & diuisim propter fætorē. 105. 9.

Creditor onerosus non est audiendus. 96. 31.

Creditores de iure communi nullum ius habent in personis debitorum, de iure autem Regio compelluntur creditoribus seruire. 97. 34.

Creditor tenetur alere debitorem incarceratum egentem 97. 36.

Creditor etiam in vltima hora termini decem dierum, potest petere eius prorogationem. 166. 53.

Culpa imputatur ei qui non petijt absolutionem ab excommunicatione. 53. 41.

Culposus est non vtens remedijs opportunis ad actum. 89. 52.

Culpa alterius ex coniugibus nolentis recipere benedictiones non debet alteri nocere, limita num. 61. & 65. 89. 62.

Curiosus nemo debet ita esse rerum suarum tuendarum causa vt alij iniuste noceat 72. 21.

D.

DEbitor non potest preuenire diem dicendo dilectio solutionis punitur gratia creditoris. 38 52.

Decipi nullus debet authoritate legis. 160. 56.

Decisiones Rotæ faciunt communem secundum aliquos. 42. 44.

Declaratur l. cum tale. §. falsam. ff. de cōditionibus & demōstrationibus 52. 34.

Declaratio sacræ Congregationis Cardinalium de nō obtinēdo plura beneficia simplicia, sine dispensatione, intelligitur vt procedant si sint sufficientia. 148. 14.

Defun-

Defunctus est actuum humanorum incapax. 59.10.

Defunctus non debet sua prouisione fraudari, & crudele iudicatur subuertere iudicia defunctorum. 60.5.

Delegatus, qui de causa Capellaniæ cognoscit, non facit collationem, licet eius sententia sit exequenda, sed mandat ordinario. 11.15.

Delegatus cũ reuocauerit sententiam iudicis ordinarij, an debeat remittere executionem, vel ipse facere? 170.18.

Delictum relinquitur impunitum propter incertitudinem. 41.19.

Delictum non est præsumendum, nec quod quis carnem suam odio habuerit, nec quod sit immemor salutis æternæ. 50.8.

Delinquens non ex eo reficitur intestabilis quod eius bona propter delictum confiscentur. 54.50.

Delicta læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ æquiparatur. 137.128.

Denominatione non recipit aliquid ab eo quod erit, sed ab eo quod est. 80.56.

Denominatio sumitur à proximiori causa. 131.49.

Deplorantibus diminutum esse patrimonium est fauendum. 29.27.

Descendentia ex Iudæis, & Mauris, seu alijs infectis, probatur per testimonium de auditu. 129.14.

Desideria morientium ex recto arbitrio viuentium regulantur. 89.59.

Destinatio non facit transire rem in templo. 80.55.

Destinatores, vt ædibus adiungatur potest legari licèt res affixæ ædibus prohibeantur legari. 80.57.

Destinatio non habetur pro facto secundũ veriorem sententiam. 80.60.

Dextera est locus præstantior, & nobilior. 28.16.

Dicens se talem, debet probare se talem. 129.22.

Dictio, super, iuncta in oratione certæ rei eius cui adiungitur hypothecam inducit. 8.12.

Dictiones inductiuè perpetuitatis faciunt dispositionem perpetuam. 10.10.11. & 12.

Dictio perpetuo est inductiua maioratus. 15.42.

Dictio, tales, est limitatiua, & restrictiua. 21.55.

Dictio, como, latinè sicut est similitudinaria. 21.56.

Dictio, estos, requirit omnimodam similitudinem. 21.58.

Dictiones, plures, si cõcurrant in eadem oratione, qualibet illarum seruat suam propriam naturam de per se. 21.60.

Dictio, despues, posita. l.4. tit.4. lib.7. recopil. importat post illud momentum in quo renunciatio facta fuit, & sic non excluditur totus dies. 36.20.

Dictio, post, est exclusiua temporis anterioris. 37.36.

Dictio, sino, latine, nisi inducit conditionem quæ ad vnguem, & integrè est seruanda. 37.40.

Dictio, ex, denotat causam immediatam. 118.14.

Dictum Cardinalium refertur, qui elegerant ignobilem Romanum Pontificem. 121.8.

Dictiones, vel, seu, siuè, non semper denotant disiunctionem, sed aliquando augmentum, & paritatem, & quãdoque stant declaratiuè. 141.11.

Dictiones, vel, seu, siue, licet disiungãt res, tamen si ponuntur inter easdem non denotant diuersitatem. 141.12.

Dictum sancti Doctoris munitum authoritate veteris, vel noui testamẽti, vel etiã ali-

aliquo canone præfertur cuicumque cōstitutioni. 31.58.
Didacus Perez nititur defendere diem renunciationis non esse computandum in termino. 36.22.
Die vltimi iudicij fiet retributio æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, interim tamen iuuantur animæ purgatorij orationibus viuorum & sanctorum. 3.16.
Dies licet non respiciat obligationem, respicit tamen executionem solutionis, vt ante diem nō cogatur quis soluere. 35.4.
Dies renuntiationis non computatur in termino viginti dierum. 36.19.
Dies integer admittetur, vbi momenti, vel hora non fuerit facta mentio, sumendo cōiecturā pro validitate actus. 36.21.34
Dies viginti, quos renuntians debet viuere post renuntiationem computantur ex hora factæ renuntiationis. 36.24.
Dies dupliciter dicitur naturalis, & considerata in abstracto, respectu sui, & cursus temporis naturalis, vel quatenus iūgitur alicui casui. 36.25.
Dies viginti renuntiationis computantur ex casu emergēti, nō in abstracto. 36.28
Dies enumeratur à casu emergente. 37.30.
Dies viginti vixisse renuntiantem ostendere debet is in cuius fauorem est facta renuntiatio. 37.38.
Differentia constituitur inter anniuersaria festa, quæ sancta Ecclesia celebrat in honorem Dei, & hoc anniuersarium Sacramenti. 101.5.
Digniores debent præcedere, vbi non apparet de prioritate temporis, & sic confraternitates habentes statuta puritatis sanguinis, & Collegia. 103.28.
Dignior quis sit inter duos viros doctos, & bene morigeratos difficillimum est iudicatur. 119.35.
Dignior dicitur qui rei gerendæ aptior est. 119.36.
Directus dominus potest alius constitui emphiteotæ, eo inuito quēadmodū alius pro alio creditor constitui potest. 74.21.
Dispensatio Episcopi requiritur, vt in eadem Ecclesia possit quis obtinere canonicatum cum præbenda vbi seruatur ius commune antiquissimum. 148.21.
Dispensatio non est necessaria in terris vbi consuetudo subtraxit necessitatem residendi in beneficijs simplicibus. 148.22.
Dispensatio quod olim operabatur circa supradicta, idem hodie operatur consuetudo. 148.23.
Dispositio ratione generalitatis non dicitur incerta quando aliquibus, imò in vno tātum potest certificari. 46.78.
Dispositionem alterare non potest positus ad executionem. 62.21.
Dispositio contraria legi est nulla, quanuis lex nō procedat annullando. 80.49.
Dispositio in vnum casum concepta comprehendit casum eiusdē effectus. 88.38.
Dispositio extenditur ad casum similē expresso quoad mentem, quoad rationē, & quoad effectum. 88.40.
Dispositio iuris est æquata quando casus verus & fictus sunt æquati. 134.98.
Distinctio quæ sumitur à contrario sensu ex l. defuncta, ff. de vsufruct. & ex §. is vero, inst. de rerum diuis. est seruanda in omnibus qui ad similitudinem vsufructuariorum patiuntur fructibus pro eorum vita. 170.24.
Distributiones anniuersariorum solum dantur interessentibus ad instar distributionum quotidianarum. 69.1.
Distributiones panis & candelarum relictæ pro anniuersarijs, dātur solū interessentibus. 69.2.
Distributiones si relictæ sint clericis taxatiuè dando cuique clerico certam

quantitatem, non accrescunt interessen tibus partes deficientium. 69. 3.
Distributionum quantitas si relicta sit clericis loci, seu Ecclesiæ coniunctim, & nō separatim, pars deficientium interessentibus accrescit. 70. 3.
Distributio quoties fit duorum patrimoniorum, seu hæreditatuum fit separatio eorum, vt quisque creditor soluatur ex eius patrimonio cum quo cōtraxit. 125. 40.
Diuertisse non videtur qui cito redit. 152. 21.
Diuidua res sua natura si in conditione adijciatur efficitur indiuidua. 15. 33.
Diuisio rei confundit onus, & per eam minuuntur res relictæ pro anniuersario. 13. 5.
Diuisio ne fiat, conuenit conseruationi anniuersarij. 13. 6.
Diuisio rei relictæ pro anniuersario prohibetur constitutione Synodali Archiepiscopatus Toletani. 13. 7.
Diuisio Lothis, & Abrahæ fratrum refertur. 31. 56.
Diuisio alter fit secundum Canonistas aliter secundum Legistas. 31. 59.
Diuisio qualiter sit facienda inter nouum Capellanum & prædecessorem, vel eius hæredes, & numeris 24 & 26. 170. 21.
Diuisionem fieri pro rata anni in fructibus terræ in beneficijs & Capellanijs de cōsuetudine seruatur. 170. 26.
Doctor Fælicianus tenuit per solam oneris anniuersarij impositionem censeri inductum vinculum maioratus, sed eius opinio reijcitur. 16. 47.
Doctores communiter tenent licita esse statuta communitatum requirentium qualitatem sanguinis. 128. 10.
Doctores aliqui tenuere Romanum Pontificem conferendo beneficia amobilia ex certa scientia mutare eorum naturam, Author autem distinguit. 147. 5.
Dominus potest rem feudalem relinquere pro anima, licet vassallus non possit. 74. 22.
Dominus bonorum, si claruerit transacto anno, & duobus mensibus, recuperat bona solutis expensis, & restituenda sunt, tàm in foro exteriori quàm interiori. 95. 15.
Dominus serui si absuerit, nec sciatur vbi sit, nec sint hæredes coniuncti, non datur redemptioni, & manet liber. 95. 15.
Dominus committentium crimen læsæ maiestatis, quare deuastentur. 136. 124.
Dos Ecclesiæ debet esse libera à prestatione census. 71. 1.
Dos relicta pro virginibus orphanis maritandis, an possit dari habentibus patres pauperes & inutiles? 87. 31.
Dotes an possint dari monasterijs ad alimoniam ingredientis. 93. 91.
Doctem relictam pro matrimonio, nō lucratur contrahens inualidi. 88. 41.
Dos relicta pro puellis, seu orphanis maritandis datur viduis. 92. 88.
Dos relicta pro orphanis puellis maritandis, an amittatur, si alter ex coniugibus ante velationem decesserit. 89. 54.
Dos relicta pro virginibus maritandis, an securè retineatur à corrupta. 92. 90.
Dotis legato pro puellis maritandis præferuntur legitimè natæ illegitimis. 91. 83.
Dualitas est ad destructionem subiecti vnitas ad conseruationem. 13. 8.
Dubia dispositio Anniuersarij declaratur ex modo succedendi per decennium, vt in posterum ita tenetur.
Dubia semper sumenda sunt in fauorem inquisiti. 150. 36.

Duo

Duo specialia possunt concurrere quando proueniunt ex diuersis fontibus, & quādo vnum venit in consequentiam alterius, & sic è admittitur concursus fauore dotis in muliere fidei iubente pacto nudo. 87.94.
Duobus concurrentibus ille præfertur qui habet potentius ius. 95.24.
Duo actus etiam minori tempore decem annorum sufficiunt si dubitetur an fundator voluerit Capellaniam esse collatiuam. 116.54.
Duplex vinculum potentius iuuat, cū duo vincula sint fortiora vno. 123.34.

E.

EBrij, furiosi & dormientes sibi ipsis inferente mortem, non priuantur sepultura.
Ecclesia quoad res temporales vtitur iure communi. 57.33.
Ecclesijs venerabilibus collata pro remedio peccatorum, alijs vsibus applicari non debent. 60.3.
Ecclesia si indigeat reparatione, potest refici ex relictis pro construendis Capella, vbi sunt aliæ plures ad sufficientiam. 63.30.
Et contrarium defendit Lucas de Penna, qui hoc dicit reseruatum Sedi Apostolicæ, sed distingue vt nu. 37. 63.31.
Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum, sed inutilem. 87.135.
Ecclesia Dei pro sui regimine indiget literatis, & uidem Regnum. 121.10.
Ecclesia est diligenda propter Ecclesiam, non autem pro temporale lucrum. 151.10.
Ædes committentium delictum læsæ Maiestatis humanæ, deuastantur, & aratro inducto sale asperguntur, & de origine & ratione. 137.125.
Edicta si ponantur ab Episcopo, nullo instante potest patronus petere sibi indulgeri tempus iuris. 159.49.
Edictis positis instantibus interesse putantibus, an debeat suspendi iudicium ad instantiam patroni volentis præsentare ordinandum intra tempus à iure sibi concessum. 159.51.
Edicta quo loco ponenda sint. 164.33.
Edicta sunt relinquēda in ianuis Ecclesiæ, & quare. 164.34.
Edicta debent notari literis, & lingua vulgari, vt ab omnibus legi, & intelligi possint. 165.36.
Edictum si omittatur in collatione Capellaniæ collatio est nulla. 165.39.
Edicta sunt ponenda termino competenti assignato ad comparendum. 165.44.
Edicta breuissimo termino assignato ponētes, quia non satisfaciunt formæ à iure inductæ, ad prouidendum etiam post collationem tenetur admittere sua interesse putantes. 165.47.
Ædificatio, & reparatio à pari procedunt si non mutetur pristina rei facies, sic retineatur, limita quando fit refectio operis totaliter diuti. 5.48. & 49.
Eleemosyna cōsueta dari pauperibus, debent perpetuo dari. 56.22.
Eligentes si sint plures quam duo consensus electi auget numerum. 158.43.
Electio ad maioratum vbi est cōmissa duobus potest vnus alterū eligere. 158.43.
Electio rei de se facta potest quis consentire. 158.43.
Emens domum ab eo qui vicino promiserat non aperire fenestram, poterit aperire, quia obligatio solum fuit personalis, limita vt ibi. 7.8.
Emphyteosis non potest alienari in potentiorem, & sic in Ecclesiam clericum

militem, & ciuitatem. 73.3.
Emphyteosis venit in generali obligatione bonorum, imò & emphyteosis Ecclesiastica. 79.40.
Emphyteoticam rem obligare redundat in commodum directi dominij. 79.41.
Emphyteotica res nō exijt de potestate debitoris per simplicem obligationē. 79.42.
Emphyteotica res ex communi lege contractus nō potest alienari in Ecclesiam, & sic procedit regula legis si creditor. §. fin. ff. de distractione pignorū. 80.50.
Episcopus debet summa ope niti quod anniuersaria impleantur. 13.11.
Episcopi debent Domino reddere rationem de bonis fabricæ. 57.50.
Episcopus si ter, quaterque memoriam Missarum, vt Capellaniam conferant spacio longi temporis erit in posterum Capellania collatiua. 116.50.
Episcopus potest filio legitimo, & consanguineis beneficia conferre. 117.3.
Episcopus potest dare consanguineis bona Ecclesiæ solita infeudare. 117.4.
Episcopus si sit in quasi possessione conferendi præsumitur Capellania collatiua. 116.58.
Episcopus etiam inuito Patrono potest dispensare circa qualitates requisitas in Capellano si Ecclesiæ necessitas immineat, secus aliàs. 143.33.
Episcopus si per longum tempus, ter, quater, vel etiam bis Capellaniam, vt collatiuam conferat, erit in futurum Capellania collatiua. 116.50.
Episcopus ex vnica collatione acquirit quasi possessionem conferendi, & Patronus præsentandi ex vnica præsentatione, quæ effectum habuerit. 116.55. & 56.
Episcopus potest obtinere aliud beneficium diuersæ speciei, si non habet sufficientes redditus pro victu. 148.16.
Episcopus potest transacto termino iuris, præsentationem admittere. 157.33.
Episcopus potest admittere secundam præsentationem remittendo Patrono pœnā quam incurrerat, quia indignum præsentauerat. 157.34.
Episcopus quando possit, lite durante, instituere, vel debeat œconomum ponere. 158.38.
Episcopus licèt instituerit durante lite tamen Patrono reseruatur ius præsentandi institutum pro conseruatione sui iuris non tamen potest tollere. 158.39.
Episcopus debet esse gratus fundatori. 160.57.
Episcopus dicitur præordinator in cunctis. 162.2.
Episcopus dicitur ordinarius collator, quia iure ordinario confert omnia beneficia suæ diœcesis. 162.3.
Episcopi admittuntur ad partem ponderis, & regiminis Ecclesiæ. 162.4.
Episcopis concessa potestas conferendi beneficia, est limitata regula Chancellariæ ad ea solum quæ vacauerint mensibus Martij, Iunij, Septembris, & Decembris. 162.5.
Episcopus si petit alternatiuam à Pontifice, habet sex menses. 162.6.
Episcopus etiam in mensibus Papæ in Parochialibus eligit magis idoneum ex approbatis ab examinatoribus Synodalibus. 162.7.
Episcopus confert omnia beneficia suæ diœcesis quocunque mense vacent, Sede Apostolica vacante. 162.8.
Episcopus etiam in mensibus Papæ confert præbendas, quæ habent annexum aliquod onus, vt præbendæ Theologales. 162.9.
Episcopus in mensibus Papæ confert beneficia tenuissima secūdum aliquos. 162.10.

Episcopus in mensibus Papæ confert præstimonia, quæ non cadunt in reseruatione Pontificis.162.11.

Episcopus tenetur conferre beneficia intra sex menses, aliàs deuoluetur collatio ad Romanum Pontificem.162.13.

Episcopus conferre tenetur Præbendas Ecclesiæ Cathedralis intra tres menses, limita in beneficijs iuris patronatus. 162.14.& 15.

Episcopus tenetur conferre Capellaniã ad se deuolutam habenti qualitates à fundatore requisitas, quia natura beneficij non est mutanda.163.27.

Episcopus si conferat sine patroni præsentatione, valebit collatio, quod secus erit patrono reclamante. 163.29.

Episcopus si conferat Capellaniam, tanquã ad se deuolutam, cum re vera non esset, irrita est collatio.163.30.

Episcopus si sit extra diæcesim, potest mittere edictum ponendum, & quare. 166.59.

Episcopus non debet collationem facere clerico forensi. 166.69.

Episcopus priusquam collationem faciat, debet habere notitiam de morte vltimi Capellani, vel resignationis, seu promotionis. 166.70.

Episcopus habens verisimilem notitiam de morte Capellani, poterit collationem facere sub conditione.166.72.

Æqualitas est seruãda inter filios. 30.47.

Æqualitas est inductiua concordiæ, & amica pacis. 130.48.

Æqualitas vbi est, ibi & amicitia. 30.49.

Æquitas naturalis, & publica vtilitas cõsistit in sepeliendo cadauere in loco per defunctum electo. 105.10.

Errare non potest Pontifex determinando an aliquid sit peccatum. 99.15.

Erratur sæpè propter nimiam subtilitatem 116.29.

Ætas naturalis hominis ennumeratur à monumento quo natus fuit.36.27.

Ætas, vel alia causa excusationis superueniens, non liberat à tutella, seu alio officio iam iniuncto.160.63.

Æthyopes, & Indi, an admittantur in locis sanguinis. 138.140.

Euaristus Papa fuit ex patre Iudæo. 128.8.

Ex malo nomine sinistra suspicio infertur. 138.135.

Examinatio informationum debet fieri secretè. 136.122.

Exceptiones competentes ad impediendam executionem, debent in oppositione clarè specificari, aliàs non proderunt parti, & num.64.& 65.165.50.

Exceptio per quam persona actoris, & rei excluditur à processu semper impedit processum.166.64.

Exceptione opposita ad impediendum processum de necessitate prius super ea pronuntiandum est.166.65.

Excommunicatio cum sit medicinalis, & adhibeatur in medicinam, vt quis exeat à peccato obediatque Ecclesiæ mandatis, si non pareat pertinax est.53.43.

Excusio an sit legitimè facta est pronuntiandum. 32.4.

Excusio non requiritur in multis casibus, vt tertius possessor possit conueniri.32.5.

Exequiæ fiunt pro Regibus Hispaniæ in Ecclesijs Regni cum magna pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis pro vna vice tantum.4.40.

Exequutoria nobilitatis quam pater litigauit expensis totius Patrimonij defertur maiori filio in quo stat splendor geniture. 28.10.

Exequutoria nobilitatis, licet sit penes maiorem cæteri fratres ea fruuntur. 29.28.

Exequutiuum ius resultat ex personali obligatione. 34.31.

Exequutores eleemosynarum possunt praeuenire diem in earum distributione. 38.53.

Exequutio instrumenti non continētis certam quantitatem, suspenditur donec quantitas fuerit liquidata. 45.67.

Exequutio quantumuis nulliter facta, non est retractanda si constet condemnatum verum esse debitorem. 45.70.

Executor missus à delegato ad conferendum, debet prius nunciare ordinario. 170.17.

Expeditio Bullarum, ad essentiam gratiae non requiritur de iure communi. 167.74.

Expeditio Bullarum fuit inuenta regulis Chancellariae ad probationem gratiae. 167.75.

Expendens in funere alicuius non debet in aliquo laedi, sed omnia debent solui. 108.42.

Expenditur illud Psalmi 77. cum occiderct eos quaerebant eum, & reuertebantur. 51.16.

Expenditur, l.8. titul.23. lib. 8. Recopil. 52.31.

Expensa factae in medicinis, an deducantur de quinto, vel de aceruo. 106.25.

Expositos educantes Deo, Regi, & Patriae seruiunt. 90.73.

Expositos educantes possunt implorare officium iudicis, vt compellat diuites eleemosynas pro expositis educandis dare. 91.74.

Expositi vt alantur, debet fieri mutuum de bonis communibus. 91.75.

Expositorum nutritores Parentum nomen sibi assumunt. 91.75.

Expositi puellis possunt dari dotes relictae pro orphanis maritandis. 90.66.

Expositis Puellis possunt dari dotes relictae pro naturalibus dotandis cùm praesumatur esse illius loci, quo exposita fuere. 91.78.

Expositi sunt incapaces officiorum sanctae Inquisitionis, & Ecclesiarum, collegiorum, & confraternitatum requirentiū puritatem sanguinis. 150.37.

Expositi in quibus statutis admittentur. 151.37.

Extensio non fit in grauaminibus, nec de persona ad personam ad ampliandum fideicommissum odiosum. 25.8.

Extensio statuti fit fauore Animae ex identitate rationis. 82.72.

Exulati non possunt funerari eo in loco à quo fuerunt facti exules. 108.37.

Exules à ciuitate possunt habitare in suburbijs. 91.84.

F.

FActum iudicis, reputatur factum partis. 76.12.

Fauor libertatis praefertur fauori nuptiarū. 92.86.

Factum non dicitur, dum aliquid superest agendum. 81.66.

Factum non dicitur, quod non durat factum. 88.45.

Factum non dicitur dum aliquid superest agendum. 88.45.

Facere non dicitur, qui non facit tempore congruo. 71.9.

Faciendum est quod neutri litigatori onerosum sit. 139.140.

Facilius tolluntur facienda, quàm facta. 62.19.

Facultate concessa ad faciendum maioratum, potest qui obtinuit anniuersarium maio-

maioriæ facere. 22.62.

Facultas ad maioratum facilius concederetur à Principe, si impetrãs expressisset vnicũ filium habere, & quare? 22.71.

Facultatis in impetratione non est necessarium facere mentionem liberorũ. 22.74.

Facultatibus monasterij deficientibus minui debent onera, & suffragia. 65. 3.

Fama facit plenam probationem quando tractatur de factis excedentibus hominum memoriam. 139.145.

Familia conseruatur per masculos, destruitur per fœminarum successionem, cum fœmina sit finis familiæ. 23.88.

Familia quare plus conseruatur per successionem masculorum quam fœminarũ? 23.90.

Familiæ vocabulum differt à nomine descendentium, tamen plures eam differentiam impugnant. 26.12. & 13.

Familia Comitum de Orgaz laudatur, & referuntur viri illustres illius. 107.35.

Fauor idem validitatis legati operatur duo diuersa, & quod vnum diuersimode accipiatur. 82. 68.

Fauor dandus est probationibus quoties res est in obscuro. 130. 35.

Fœmina cui fuit ius quæsitum ad maioratum per alienationem possessoris non excludetur per masculum postea natum. 132. 61.

Fœmina est capax successionis Anniuersariorum, & iuris Patronatus, & potest esse executrix testamenti. 23.77.

Fœminæ non censentur exclusæ vbi agnatio non est conseruanda. 23.78.

Fœminæ solent melius adimplere iussa pia. 23.79.

Fœmina maior excluditur à masculo minore quoties bona, lege vel consuetudine deferuntur primogenito. 23.80.

Fœminæ præfertur masculus in re vni adiudicanda. 23.80.

Fœminæ in multis sunt deterioris conditionis quàm masculi. 23. 84.

Fœminis non est tam exacta administratio vt in masculis. 23.85.

Fœminæ sunt fragilis Consilij, & cõtra propria commoda sæpè laborant. 23. 86.

Fœminæ maiori præfertur masculus minor in anniuersario, quod defertur iure maioriæ. 23.87.

Fœmina generat, & cum viro seminat, licet secundum plurium opinionem fœmineum semen non sit præcise necessarium ad generationem. 24.95.

Ferdinandus Menchaca, & Bartholomæus Humada nituntur defendere sustinendam conditionem quod Episcopus se non intromittat si substituatur alia pia causa. 114.20.

Festum corporis Christi quare non celebretur in die Cœnæ Domini. 102.9.

Feudalia bona nõ sunt maioratus, licet sine affecta onore, exceptis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus bonis. 14. 19.

Feudalia bona diuiduntur inter agnatos taliter, quod non confundatur seruitium. 14.20.

Feudalia bona non possunt pro anima relinqui. 73.6.

Feudi antiqui, & noui differentia. 73.7.

Fideicommissum esse inductum, est maximum argumentum constitutionis maioratus. 13. 2.

Fideicommissum perpetuum inducitur per substitutionem de duobus antiquioribus de domo cum onere anniuersarij. 13. 13.

Fideicommissi vinculum, ita inducitur tacitè, sicut expressè. 13.14.

Fideicommissi vinculum nõ inducitur per solam oneris anniuersarij impositionẽ. 14.15.

Fideicommißum, & maioratus differunt in multis. 14.23.

Fideicommissum solum relinquitur testamento, maioratus testamento, & per scripturam. 14.24.

Fideicommißarius non potest capere propria authoritate, nisi illi cedantur actiones restituta hæreditate: secus est in maioratu. 14.25.

Fideicommißa diuisibilia sunt cum plures in eis succedant, secus in maioratibus. 14.27.

Fideicommissum est onus, & vni impositum ad alium non extenditur. 25.7.

Filia maior in maioratibus, & anniuersarijs excluditur à masculo minore, cõtra Salazar. 22.75.

Filiorum appellatione in odiosis non veniũt nepotes. 25.5.

Filiorum appellatione non veniunt nepotes ex propria significatione vocabuli, maxime vbi tractatur de incommoda. 25.6.

Filij directe neque oblique poßunt in legitima grauari. 29.30.

Filius qui se abstinuit ab hæreditate patris potest inire pacem cum occißore patris. 58.2.

Filij, & cognati si negligant redimere parentes, vel consanguineos captiuos, non tantum poßunt exhæredari, sed & eis denegatur succeßio, & defertur Ecclesiæ. 94.8.

Filio mortuo relictis patre, & matre vnusquisque parens admittũtur ad ea bona, quæ filio sui cõtemplatione prouenerũt, secundum Bart. communiter receptum, sed contra numero. 43. 123.39.

Finis prius est in intentione, licet sit posterior in executione. 105.16.

Fratres oderunt Ioseph, eo quod pater plus eũ diligeret, & fecißet ei tunicã. 30.51.

Fratres, nec vnum iota patiuntur fratres anteferri. 30.52.

Frater vtrinque coniunctus, licet in hæreditate fratris præferatur, tamen quando agitur de patris, seu matris hæreditate omnes filij æqualiter admittuntur. 123.35.

Frater an sit vtrinque coniunctus non attenditur, quando tractatur de succeßione feudi. 123.36.

Frater maior ex vno latere coniunctus, præfertur alteri minori fratri, vtrinque coniuncto in succeßione maioratus. 123.37.

Frequẽter dicitur fieri, quod bis fit. 57.42.

Frigiditas ex parte vxoris non impedit matrimonium. 24.93.

Fructus anniuersarij si augeantur, augeri debet numerus Missarum. 66.18. & 19

Forma seruanda in bonis deperditis, vt efficiantur mostrenca. 94.12.

Fornarius qui se obligauit coquere panem familiæ, an teneatur familia augmentata. 67.9.

Forensis dicitur qui loco vbi celebranda est Capellania, natus non est, maximè si alibi domicilium habeat. 122.20.

Forus Sepuluedæ non est attendendus in Capellanijs cum in eis non succedatur iure hæreditario. 123.45.

Fundans se in vita alicuius eam probare debet. 37.43.

Fundans se in diuturna præstatione inducendo eam tanquam modum, & formam non obtinet. 55.2.

Fundator Ecclesiæ si iußit dare quotannis patrono candelã in die Purificationis, & mortuo patrono remaneãt plures filij, licet ad omnes transeat ius patronatus, nõ omnibus est dãda Cãdela. 70.5.

Fundatur dicitur caput suæ lineæ effectiuæ. 118.15.

Fundator si dixerit, de mi linage, admittentur transuersales, 118.22.

Fundator si fuerit originarius loci vbi celebratur Capellania, & puri sanguinis sumitur coniectura voluntatis ex factis, & dictis per eum in vita, 136.117.

Fundator Capellaniæ, licet disponat, quod præsentetur sacerdos in Capellania, potest præsentari idoneus ad presbyteratum, 99.16.

Fundator Capellaniæ si exprimat, quod præsentetur actu sacerdos, debet presbyter præsentari, 142.20.

Fundator Capellaniæ si proferat verba ex quibus colligatur voluisse, quod sacerdos præsentetur, debet presbyter præsentari. 142.21.

Fundator Capellaniæ, si non adiecerit residendi conditionem, poterit Capellanus liberè abesse, & per alium Missas dicere, 153.42.

Fundator Capellaniæ an possit disponere, quod si patronus intra terminum iuris non præsentauerit, alius præsentet, & numeris sequentibus, 157.25.

Fundans Capellaniam cum Episcopi consensu, potest apponere conditiones, quæ minuant iura Episcopalia, 157.31.

Fundans Capellaniam cum Episcopi consensu, potest disponere, quod patronus habeat ad præsentandum plusquã quadrimestre, & semestre, 157.30.

Funus corporis non impeditur ob æs alienum, 105.20.

Funera olim fiebant sumptibus Ecclesiæ nõ defunctorum, 108.38.

Funera si filius faciat, non censetur se immiscere, 108.43.

Furti instar est, de alieno largiri, 74.19.

G

Generatio fit ex testimonio medicorum etiam quòd fœmina non seminet in coitu, modo concurrat passiuè, 23.92.

Generalis demonstratio non facit rẽ certã cum generalitas pariat obscuritatem, 41.8.

Generali prohibitione semper censetur exceptuatus actus qui fieret ex necessitate, 76.1.

Generis probatio admittitur per inditia & famam, 139.144.

Genitiuus fundatoris iunctus cum dictione, ex, denotat originem lineæ, 118.12.

Genitiuus denotat causam efficientem, 118.13.

Gentilitas vt suos sepeliret eleemosynas aggregare curabat, 108.40.

Glossa l. tale pactum, ff. de pact. de verisimilitudine procedit in omni materia, 73.10.

Gradu æquali si duo existant, iure canonico inspecto, eo in casu quo ius canonicum sit attendendum, & inspecto iure ciuili, alter sit proximior, iste est præferendus, secundum communem opinionem, 123.33.

Gratia de beneficio expectante ad collationem aliquorum non exequitur in beneficio expectante ad collationem vnius tantum, 46.83.

Gratia vnicò verbo fit, 167.76.

Gratia ante expeditionem literarum dicitur informis, 167.80.

Gratia censetur facta sub conditione si literæ expediantur, & ita non habet effectum literis non expeditis, 167.81.

Gratia potest probari testibus, 109.83.

Gratificationi locus est, data paritate idoneitatis, 119.34.

Grauatus dare rem emphiteoticam pro anniuersario, si vendere noluerit adimplebit dando stimationem, 74.15.

Habens

H.

Habens beneficium manuale, & amobibile, tenetur horas Canonicas recitare. 144.15.

Habitatores villæ de Yepes mirificè celebrãt hanc festiuitatem, & Primates populi scenis, & comedijs inseruiunt. 102.12.

Habitatio, & nominatio simul faciũt præsumere originem. 131.48.

Habitus clericalis sufficit ad quasi possessionem beneficij. 147.4.

Hæredes plures eius, qui lite cœpta decessit, tenentur vnum procuratorem constituere. 15.35.

Hæredes omnes qui in locum vnius subsistuntur, pro vna persona habentur. 15.37.

Hæredes imponẽtis censum tenentur, etiãq; res censuatæ sint translatæ in tertium. 33.30.

Hæres non potest præuenire diem solutionis abiectum gratia legatarij. 38.52.

Hæredes habẽtes ius ad hæreditatem, si instituantur, & vnus solus appareat habere ius, ille solus censetur institutus limita, vt ibi.nu. 81.46.81.

Hæredibus applicatur datum pro pace mortis clerici. 59.13.

Hæres habetur loco testamentarij, & executoris testamenti, quando solutis legatis, nihil ei remanet. 80.53.

Hic, hæc, hoc, est demonstratiuum ad oculum. 21.59.

Hypotheca, & onus rei iniunctum differunt. 33.14.

Hypotheca non contrahitur, nisi adsit personalis obligatio, cui supponatur, siue hypotheca sit expressa, siue tacita. 33.15.

Hypotheca dotis incipit post solutum matrimonium, quia ab eo tẽpore incipit actio personalis, licèt retrotrahatur ad similitudinẽ implemẽti conditionis in actione personali. 33.17.

Hypothecæ ethimologia. 33.18.

Hypotheca licet non possit constitui sine obiecto personalis obligationis, constituta tamen potest separari à personali. 33.19.

Hypotheca non contrahitur vbi onus rei imponitur. 33.23.

Hypotheca specialis debet excuti priusquã perueniatur ad alia bona debitoris, nisi adsit clausula, quòd specialitas non deroget generalitati. 99.17.

Hypotheca non requirit scripturã, & probatur testibus. 100.19.

Hypotheca probata testibus præfertur scripturæ posteriori. 100.19.20.

Hispaniæ Reges sibi consulunt relinquendo memorias Missarum. 4.41.

Hispaniæ prisci Reges diuersa sepulchra sibi parabant, quosque prudẽtissimus Philippus Secundus admirandum templum diui Laurentij ædificauit. 4.44.

Hispani sunt descẽdentes Gentilitiæ gentis. 133.67.

Hispaniæ Gentiles receperunt fidem statim quod Apostoli, & discipuli prædicauerunt. 133.68.

Hispani omnes reputantur Christiani veteres, cùm potiùs sit sumenda coniectura à naturali totius regni progenie Gentilitiæ gentis, quam ab introclusa per aliquos conuersos ex Iudæis, & Mauris. 133.69.

Historiæ, & Chronicæ antiquæ præferuntur etiam testibus viuis. 132.58.

Historijs, & Chronicis est credendum, & probant in decisionibus causarum. 107.32.

Homo sicut dum in carne est, potest gratiã amittere per peccatum, vt nu.11. ita & consequenter pœnitẽtia consequi. 51.13.

Homi-

Hominum adiectione plus desideratur ampliari imperium, quàm pecuniarum copia. 84.2.

Horam apponere in scripturis est vtile. 38.47.

Humiles frequenter ignorant suos ascendẽtes. 130.34.

I.

IGnarus licèt in dignitate constitutus vilissimus habendus est. 121.5.

Ignobiles admittuntur in officijs publicis ob penuriam nobilium. 136.121.

Illa non dicuntur respui à natura, quæ habent aptitudinem, quamuis non actum. 142.19.

Illud propter quod est, potius consideratur, quando quid est propter aliud. 101.3.

Imago diui Petri quare ponatur in Bullis plumbatis ad sinistram, diui Pauli autẽ ad dexteram. 29.19.

Immemorialis habet vim tituli data capacitate personæ possidentis, & rerũ possessarum. 20.41.

Immemorialis corruit dato initio, seu principio. 20.45.

Impedimentum qui potest remouere, non excusatur, & ei currit tempus. 53.39.

Impedito non currit tempus ad præsentandum, licèt sua culpa impedimentum inciderit. 157.36.

Impeditus non est, qui potest agere petendo licentiam. 81.63.

Impensa necessaria pro sepultura prius soluitur, quàm alia defuncti debita. 106.21.

Impensa funeris non solùm præfertur creditoribus personalibus, sed & hypothecarijs, & quid hodie iure Regio. 106.23.

Imperium plus desideratur ampliari hominum adiectione, quàm pecuniarum copia. 84.2.

Imperiti sæpe confundunt nomina, & terminos. 114.32.

Impotentiæ casum qui sibi dederit, non excusatur. 53.40.

Incertitudo viciat probationem. 37.41.

Incerta iudicare nemo præsumere debet. 40.1.

Incertitudo eius cui dandum est, viciat promissionem. 40.3.

Incertitudo diei quo quis promisit sistere certo loco, reddit stipulationem inutilẽ. 41.4.

Incertum si sit cui ex duabus venditionibus adiectio facta sit neutra venditio, resoluitur. 41.5.

Incertitudo petitionis impedit prolationem sententiæ. 41.6.

Incerta petitio nullum producit effectum. 41.10.

Incertitudo quando causatur ex facto rei, admittitur libellus incertus, & obscurus, exemplifica vt ibi. 41.11.

Incertitudo loci vbi domus facienda est, viciat stipulationem. 41.13.

Incertæ partis si tradatur possessio, nullius est momenti traditio. 41.14.

Incertitudo viciat mandatum, collationem beneficij, priuilegium, tutelam, & citationem. 41.20.

Incerta redditur citatio, & nulla, si citatus neget se citatum. 41.21.

Incertitudo hæredis viciat institutionem, & legatarij legatum iidem, & incertitudo rei legatæ. 42.25.

Incertitudo mortis testatoris viciat hæreditatis additionem. 42.27.

Incertitudo viciat etiam in materia fauorabili, & libertatis, si ignoretur, cui ex multis seruis fuerit data libertas. 42.33.

Incertitudo viciat sponsalia. 42.34.

Incertum est quod probari non potest, vel

quia dubium & obscurum, vel quia de eo non apparet.45.62.

Incertum dicitur quoties, nec à natura, nec ab homine habet certos fines, & quod ignoratur.45.63.

Incertitudo viciat actum, quando adest in persona, loco, die, vel quantitate, quorũ declaratio, vel expressio necessaria est ad actus perfectionẽ & substãtiam.45.64.

Incertitudo si verfetur circa rem, actus est in suspenso, donec certificetur.45.66.

Incertum non dicitur, quod venit per iudicem certificandum.46.77.

Incertitudo regulariter sicut, & alia, etiã dotem viciat cum dos variabilis sit, & non detur semper vniformiter.47.92.

Incertitudo si verfetur circa rem relictam fauore piæ causæ valet.47.95.

Indifinita quando æquipolleat vniuersali. 69.18.

In disiunctiuis sufficit adesse vnum, vel alterum.141.10.

Indiuiduitas causatur ex parte rei. 15. 34.

Indi, & Ethyopes an admittantur in congregationibus habentibus statuta puritatis sanguinis.138.140.

In dubio non est præsumendum, quòd Princeps velit tollere ea, quæ alicui acquiruntur iure ciuili naturali ratione munito. 44.57.

In dubio videtur quis relinquere ius, quod habet in re.74.20.

In dubio non est præsumẽdum, Papam velle mutare naturam beneficij amobilis. 144.6.

Inducitur illud axioma, propter quod vnũ quodque tale, & illud magis pro celebrando festo corporis Christi. 60.3.

Immobilibus legatis venit fundus pignoratus pro tanto quantum valet quasi a debitore derelictus. 78.31.

Inæqualitas est inductiua discordiæ.30.50.

Inferens sibi mortem etiam voluntariè non priuatur sepultura, si post illatum sibi vulnus pœnituerit, & ad dominum reuertatur ostendendo signa contritionis peccati.50.11.

Inimicitiæ si ortæ fuerint à morte testatoris, an legatum amittatur. 52.27.

Iniquum est tollere libertatem ingenuis hominibus disponendi de rebus suis. 113. 14.

Iniuriarum potest quis agere contra turbãtem in vsu rei suæ.113.15.

Inquisitus eiusquè pater, aut auus, si fuerint benè reputati in loco habitationis, ignoretur tamen auus vbi natus fuerit, vel si forensis quid faciendum? 131.50.

Inquisitus prætendens si excludatur visis informationibus, quia non satisfacit requisitis, per statutũ potest petere, vt iterũ fiat probatio suæ qualitatis, & quare.134.90.

Institutus habet ius in re ante apprehẽsam possessionem.131.56.

Institutus per præsentationem eius, qui erat in possessione præsentandi, licèt alter obtineat in lite, non remouetur.153.40.

Institutionem, & possessionem Capellaniæ virtute sententiæ ab ordinario latæ fuisse attentatam, attento iure communi, domini de Rota resoluerunt: tamen attenta dispositione Concilij, senserunt difficultatem, & in quo.169.6.

Intelligitur textus in authentico de restitutione fideicommissi.26. 14.

Intelligitur textus in cap. si quis positus, de pœnitentia. distin.7. qui est diui Augustini, de eo qui in vltimo vitæ spiritu pœnituit.51.17.

Intelligitur l.8. tit.23. lib.8. Recopil. iuxta distinctionem iuris communis, sed contra 53.44.

Intel-

Intelligitur d.l.Regia 8.vt accipiatur simpliciter,& sine aliqua distinctione.53.47.
Interpretatio in dubio est sumenda,vt minus censeatur hæres grauatus.13.7.
Interpretatio taliter sumenda est, vt cesset superfluitas.11.26.
Interpretatio cessat in casu claro.11.32.
Interpretatio ita est sumenda, vt non contraueniatur propriæ significationi vocabuli.11.33.
Interpretatio sumitur contra significationem vocabuli,vbi aliter nihil operaretur dispositio.11.34.
Interpretatio quæ fauet animæ,semper sumenda est.12.41.
Interpretatio sumitur ex modo succedendi per decennium, vt in bonis anniuersarij succedatur iure maioriæ, licèt ad præscriptionem requiratur immemorialis.21.47.
Interpretatione sunt adiuuandæ leges latæ causa sobolis procreandæ.84.7.
Interpretatio in negatiua fit per prius, & per posterius.142.26.
Ioannes Iañez Parladorius reprehēdit nostrates,eo quòd omiserint tractare,an l.7.titul.7.lib.5. Recopilation. habet locum in casu successionis, cùm non viderit Doctorem Pelaez Mieres. 12.33.
Ioannes Iañez Parladorius defenditur contra quem inuehit Laßarte.80.52.
Irnerius qui transtulit authenticas de libro Authenticorum ad codicem non habuit potestatem legis condendæ. 32.2.
Iudex quando adhibet inspectionem oculorum(vulgo vista de ojos)potest iudicare secundum inspectionem,& quòd ipse nouit omissis probationibus. 42.36.
Iudices supremi Senatus posse iudicare secundùm conscientiam multi viri docti tenuere, sed contrarium autor. 42. 37. & 38.
Iudices tenentur seruare figuram iudicij iure gentium, vel naturali ratione inducta, & admittere defensionem partium.43.51.
Iudex potest conuertere iudicium executiuum in ordinarium, & condemnare via ordinaria,si processus est benè instructus,& causa non mereatur executionē, vt consulatur expensis partium, & vitetur circuitus.45.72.
Iudices qui diebus Paschalibus compellunt creditores dimittere debitores incarceratos parua quantitate accepta, an iustè faciant?96.28.
Iudex ex officio tenetur facere quod neutri ex partibus onerosum sit.96.29.
Iudices in relaxandis debitoribus carceratis diebus Paschalibus qualiter procedere debeant.97.35.
Iudices debent patienter ferre suasiones, quas eis aduocati faciunt pro relaxandis pauperibus à carcere.97.38.
Iudex potest se in depositarium eligere non existente persona idonea.196.11.
Iurisdictionis voluntariæ actus possunt expediri extra diœcesim & territorium. 166.61.
Ius patronatus si sit fundatum à clerico de bonis patrimonialibus potest, vt laicus variare.156 11.
Iussus contrahere cum nobili sub amissione maioratus, adimplet, si contrahat cum nobili ex priuilegio.135.99.

L.

LAbore cessante, cessat concessum propter laborem. 151.17.
Laicus si sit Patronus cum clerico, & ambo simul præsentent,an poterit variare? 157.12.

Laicus potest esse arbiter in causa spirituali simul cum clerico.157.13.

Laici in omnibus in quibus habuerint indiuiduam ius cum clericis, gaudent eorum priuilegijs.157.15.

Laudatur illustrissimus Cardinalis Zapata filius Comitis de Barajas.151. 19.

Laudemium an debeatur ex alienatione necessaria, etiamsi conuentum sit, quòd ex omni alienatione debeatur.76.3.

Laudemium nō soluitur ex alienatione necessaria, quia emptor non habet necesse inuestiri à domino, sed contra, num.11. 14.76.9.

Laudemium non soluitur emente domino, nec defalcatur ex pretio, ex quo nō datur alicui inuestitura.76.10.

Laudemium solui ex alienatione necessaria verius est.76. 11.

Legantis munificētia pro anniuersario debet inscriptione notari pro eius memoria.61.10.

Legatum alimentorum factum pauperi, siue diuiti, semper cēsetur ad pias causas. 8.19.

Legatum relictum pro anniuersario censetur relictum ad pias causas. Quod procedit quocumq; modo, vel quacumque dictione fuerit relictum, nam id contigit speciali fauore piæ causæ. 8.20.& 21.

Legatum sumit interpretationem à consuetudine testatoris.8.23.

Legatum redditūum importat quod percipitur ex fundo.8. 24.

Legatum potius toleratur quod sit inutile, quàm quod testator censeatur grauare heredem.10.8.

Legatum pauperibus indeterminatè relictum valere iure cōmuni defendit Baldus, sed contrarium est verius. 46. 76. & 846.

Legatum relictum pauperibus, vel alijs incertis omnes conueniunt sustineri fauore piæ causæ.46.84.

Legatum ad viam publicam reficiendam non expressa quantitate valet, & arbitrio iudicis definitur quantitas necessaria pro via reficiendā secundum facultates promissoris; secus si legetur ad viā priuatam.46. 85.

Legatum pro ædificando monasterio stante incertitudine loci sustinetur, quia est duplex fauor, & religionis, & vltimæ voluntatis.47.88.

Legatum incertum dotis sustinetur, quia adest fauor dotis, & vltimæ voluntatis, quod secus erit in promissione dotis simplici.47.89.

Legatum pro Missis, vel pro virginibus maritandis, vel redimendis captiuis, relictū non expresso numero valet, & quāritos expendēda declaratur arbitrio boni viri.48.97.98.

Legatum incertum relictum scholastico ad studia valet.48.99.

Legatum pro anima non addito quid, taxatur arbitrio boni viri.48.100.

Legatum relictum Ecclesiæ parochiali ab habente duas parochias, valet, non obstante incertitudine, & inter vtramq; diuiditur.48.101. & 102.

Legatum reuocatum censetur propter inimicitias capitales superuenientes, etiam si post testamentum fecerit codicillos, & non reuocauerit. 51. 21.

Legatum vt reuocetur, sufficit probare inimicitiam per duos testes, licet aliqui requiri quinque testes tenuerint. 51. 22.

Legatum relictum Ecclesiæ pro sepultura extinguitur, si postea eam alibi elegerit. 52.28.

Legatum censetur reuocatum rendeatione re etiā diuncto, & declaratur nu. sequenti,

ti, vt procedat in modo, & in conditione. 52.29.

Legatum facto testatoris amittitur, siquidem magis eo, quàm verbis voluntas testatoris declaretur. 52.30.

Legatum relictum Ecclesiæ pro sepultura, & orationibus, seu anniuersario, non cēsetur reuocatum, licèt relinquens decedat excommunicatus. Quod ampliatur vt procedat, etiamsi testator dixerit, quod Ecclesia non lucretur legatum, nisi in ea sepultus fuerit. 52.32. & 33.

Legatum non reuocari propter inimicitiā, si testator causam dederit communis sententia, habet, licèt aliqui teneant contrarium. 53.37.

Legatum relictum cum onere si euincatur pro parte, onus quoque minui debet pro rata. 65.11.

Legata pecunia debita non comprehenditur ea pecunia, quæ testamenti tempore deberetur. 67.4.

Legato fundo cum instrumentis, non veniunt instrumenta, quæ post tempus testamenti reperiuntur. 97.5.

Legatum censetur ademptum, si res legata pignoretur pro tanto quantum valet. 78.28.

Legatis immobilibus venit fundus pignoratus pro tanto quantum valet quasi à debitore derelictus. 78.31.

Legatum pro virginibus maritandis non patitur cōmutationem cum alio pio opere, nisi id fiat à Romano Pōtifice de plenitudine potestatis. 84.10.

Legatum pro filia nubenda debet maiori. 29.20.

Legatū ad nuptias debetur, & potest peti etiāsi puella nō sit nubilis ætatis. 85.16.

Legatum certæ quantitatis Mariæ relictū pro ea maritanda est purum, & potest peti ante nuptias, & de ratione. 85.17.

Legatū ad nuptias est soluendū sine aliqua cautione, & quando requiratur cautio, & de intellectu. §. Titio genero. 85.19.

Legatum ad nuptias est purum, & mortua puella antequam contrahat transit ad hæredes. 86.21.

Legatum ad nuptias non dicitur modale. 86.21.

Legatum relictum pro dote purum, vel cōditionale iudicatur coniecturādo verba relinquentis. 86.22.

Legatum pro virginibus maritandis generaliter relictum semper est conditionale. 86.23.

Legatum speciale alicui nominatæ puellæ relictum pro ea maritanda, consequitur per ingressum monasterij, & idem vxor cui relinquitur si vidualiter viuat. 86.24.

Legatis mille Mariæ si nupserit, & quingentis si religionem ingrediatur, ipsa ingrediente, religionem lucrabitur mille. 86.25.

Legatum generaliter relictum pro virginibus maritandis non lucrabitur puella religionem ingrediens. 86.26.

Legatum specialiter Mariæ relictum pro ea maritanda est ei soluendum, licèt iā fuerit nupta, secus in legato pro virginibus maritandis. 87.30.

Legatum relictum pro virginibus maritādis non soluitur, nisi velatis, licèt ante velationem verum contrahatur matrimonium. 88.48.

Legatum pro orphanis maritandis, an detur vulgo conceptis. 91.79.

Legatum virgini relictum ne nubat substituta pia causa valet. 92.86.

Leges correctoriæ non extenduntur ad casum non expressum, etiam ex maioritate rationis. 18 17.

Leges quando etiam si altera sit posterior, possunt

possunt aliqua distinctione concordari, vt vna intelligatur secundum alteram sunt reducenda ad concordiã, quod procedit etiamsi secunda, & posterior lex contineat clausulam derogatoriam non obstantibus, vel aliquam dictionem taxatiuam. 53 45. & 46.
Leges pœnales non sunt admittenda extra casus in quibus loquuntur. 59. 7.
Leges filiis procreanda causa lata adiuuandæ sunt interpretatione. 84. 7.
Lege positiua contrauenire non potest iuri naturali. 104. 5.
Legis nihil proponi intellectus traditus à Flores de Mena reijcitur. 8. 13.
Legislator quando de vno disponit, in cæteris præsupponit terminos habiles. 8. 15.
Legis boues limitatio extenditur, quando in legato adest qualitas, quæ sua natura reiterabilis sit. 10. 19.
Legis prouisio contra ius commune non extenditur vltra casum in ea expressum. 18. 16.
Legis dispositio non extenditur ex ratione scripta, si vltra eam est alia, vel maior ratio, quæ suaderet extensionem non esse faciendam. 19. 25.
Legis dispositio an extendatur ex ratione scripta in lege. 18. 24.
Legis dispositio restringitur ex ratione finali, quæ regulat tanquam anima dispositionem. 79. 44.
Legis ratio plus potest quàm dispositio, etiã quod ratio sit præsumpta, & coniecturata. 79. 45. & 46.
Legitima non aufertur filio, cui relinquuntur bona vinculata. 22. 73.
Legitimatus præfertur illegitimo, etiã quod sit legitimatus. 121. 18.
Lex nihil proponi de leg. 3. intelligitur. 7. 2. 12. 14. & 16.
Lex fin. §. fin. ff. de contrahenda emptione intelligitur. 12. 4.
Lex fundi Trebatiani. 38. ff. de vsufructu legato intelligitur. 8. 22.
Lex cum quidam. 24. ff. de annuis legatis intelligitur. 10. 20. & 23.
Lex boues. §. hoc sermone, ff. de verborum significatione procedit in omni materia. 10. 6.
Lex boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione limitatur, vt nõ procedat si relinquatur id, quod sua natura reiteratur. 10. 18.
Lex boues, §. hoc sermone nõ procedit, quãdo dispositio fit in materia, quæ ex consuetudine recipit reiterationem. 10. 22.
Lex boues. §. hoc sermone nõ procedit quoties primus actus non consumit effectum secundũ disponentis intentionem. 11. 28.
Lex boues, §. hoc sermone non procedit vbi agitur de re sua natura perpetuo duratura, vt de anniuersario. 11. 29. & 30.
Lex boues. §. hoc sermone, & eius regulá non procedit, etiamsi anniuersarium cõstituatur per contractum. 12. 43.
Lex cui fundus. ff. de conditio. & demonstratio intelligitur. 15. 31. & 38.
Lex. 40. Tauri habet locum in successione anniuersarij. 18. 9.
Lex 41. Tauri procedit in bonis anniuersarij. 18. 10.
Lex 46. Tauri seruatur in bonis anniuersarij. 18. 11.
Lex 45. Tauri obtinet in bonis anniuersarij. 18. 12.
Lex 7. tit. 7. lib. 5. Recopilatio. quæ diuidit maioratus, seruatur in anniuersarijs. 18. 13.
Lex 7. tit. 7. lib. 5. Recopilatio. an procedat in casu successionis? de quo latè discutitur. 18. 14.
Lex quoties si restringit ad vnum casum, vide.

videtur cæteros excludere maxime dissimiles. 19.27.
Lex, vbi vnum disponit, & aliud præsuponit non habet locum dispositio nisi verificetur præsupositum, nam verba quæ supponunt nihil disponunt. 21.52.
Lex fin. ff. de ad Trebelian. intelligitur. 22.69.
Lex, si ita fuerit. 41. ff. de manumiss. testamento. 36.17.
Lex. 4. tit. 4. lib. 7. Recopilatio. quæ loquitur de 20. diebus quos viuere debet renũcians officium, latè explicatur. 36.18.
Lex. fin. C. de sacrosanctis Ecclesijs intelligitur. 37.44.
Lex habens varios intellectus non est allegãda. 41.32.
Lex. 22. tit. 4. lib. 2. Recopil. declaratur. 43.46.
Lex. 22. tit. 4. lib. 2. Recopil. expenditur. 43.52.
Lex semper est intelligenda in terminis habilibus. 44.60.
Lex, si ita fuerit. 11. & l. si quis de pluribus. 18. ff. de rebus dubijs intelliguntur. 46.74.
Lex. 1. C. de fideicommissis vbi confirmatur titulus ex triennali præstatione expenditur. 47.87.
Lex, cum post. §. gener. ff. de iure dotium intelligitur. 47.90.
Lex, quæro. 61. ff. de iure dotium intelligitur. 47.91.
Lex noua quando si destingueretur per veterẽ, remaneret sine effectu aliquid operandi, non distinguitur per eam. 53.48.
Lex noua vtens signo vniuersali, non limitatur per veterem. 53.49.
Lex, cum tale. §. falsam. ff. de cond. & demon. declaratur. 52.34.
Lex, cum de in rem verso, ff. de vsuris intelligitur, & numeris sequentibus. 55.4.
Lex, si certis annuis, C. de pact. intelligitur, vt non repugnet legi cum de in rem verso. 55.9.
Lex, si quis diuturno, ff. si seruitus vendicetur intelligitur. 55.12.
Lex. 1. C. de fideicom. expenditur, & ampliatur eius decisio, vt procedat in omni relicto intuitu pietatis. 56.19.
Lex prædicta limitatur, vt procedat quando testamentum est nullum ex defectu solemnitatis, secus si voluntatis. 56.21.
Lex, debitor. §. fin. ff. ad Treb. expenditur. 58.3.
Lex, legatum, ff. de administra. rerum ad ciuitatem pertinentium, & clementina, quia contingit, de relig. domib. intelliguntur. 62.14.
Lex. 1. ff. de administr. rerum ad ciuit. pertinentium intelligitur. 60.1.
Lex, in his. ff. de condit. & demon. intelligitur. 62.22.
Lex. 1. C. de alluuionibus expenditur. 64.1.
Lex legatum. §. vini Falerni. ff. de annu. leg. & l. Lucius, de aliment. leg. declarantur. 66.21.
Lex, Rutilia Polla. 69. ff. de contrahend. emp, intelligitur. 67.1.
Lex, nõ modus, C. de seruitutibus, & aqua intelligitur. 68.14.
Lex, item legato. 47. §. fin. de leg. 3. & l. quid earum. §. interemptum, eo tit. conciliantur cum l. cætera. §. fin. de leg. 1. 81.67.
Lex, oratio, de sponsalibus, & eius regula quando locum habeat. 78.34.
Lex finalis. C. de rebus alienis, & eius communis allegatio procedit, siue pignoratio fiat pro magno, siue pro modico pretio. 78.35.
Lex, in quorum finibus. ff. de pignoribus expenditur. 78.36.
Lex finalis tit. 9. par. 5. intelligitur. 79.37.

Lex 3. §. quid ergo. ff. de contra. & vtili actione tutellæ declaratur. 81. 61.
Lex & si non. §. infecti. ff. de auro, & argento legat. declaratur. 81. 65.
Lex Iulia Miscella, quæ admittebat iuramentum super viduitate seruanda fauore reipublic. est ablata. 84. 3.
Lex magis fauet agnationi, quàm cognationi, sed in capellanijs non consideratur prælatio, cùm non agatur de familiæ cõseruatione. 119. 33.
Lex positiua tollitur contraria lege lata, ita & contraria consuetudine obtenta, quæ vim habet legis. 153. 49.
Lex Titio centum. §. Titio genero, de conditio. & demõst. & l. 2. ff. de liber. homine exhiben. intelliguntur, vt procedant quãdo conditio residendi non respicit alicuius personæ vtilitatem. 154. 67.
Lex 5. tit. i. lib. 4. Recopilatio. expenditur. 166. 57.
Lex 7. tit. 17. lib. 4. Recop. expenditur, & refertur praxis iudicum de las Alçadas ciuitatis Toletanæ. 170. 19.
Lex defuncta. 65. ff. de vsufruct. expenditur, vt eius distinctio seruetur in diuisione fructuum Capellaniæ. 170. 23.
Liberi homines in fauorem tertij possunt obligari certo loco perpetuò morari. 154. 66.
Libertatis fauor præfertur fauori nuptiarũ 134. 86.
Linea vna ingressa in maioratibus non fit regressus ad aliam, secus est in Capellanijs. 118. 8.
Linea contentiua fundatoris est, in qua ipse continetur, & sic linea sui patris, vel aui. 118. 16.
Lineæ effectiuæ fundatoris si non sint descendentes, admittentur ad Capellaniã de contentiua. 118. 17.
Lineæ contentiuæ intellectus est magis de mente testatoris 118. 19.
Lineæ suæ vocatio facta per clericum, vel alter carens filijs actu & spe, intelligitur de contentiua. 118. 20.
Linteamina (vulgo Sambenitos) ferenda cum cruce, quare dentur hæreticis reconciliatis, & ibi de media cruce, & quibus apponatur. 137. 129.
Lite durante, quando Episcopus possit instituere, vel debeat œconomum ponere. 159. 38.
Literati præferuntur in beneficijs, & sublimibus comparantur. 120. 1.
Literati sunt in quadruplici differentia, & prout quisque habuerit gradum scĩtiæ, est præferendus. 121. 3.
Literatus præferẽdus nobili ignaro, & quare. 121. 6.
Litigans nõ debet distringi per diuersos aduersarios. 15. 36.
Litigatoribus quod onerosum non sit agendum est. 169. 11.
Litigiosa res alienatur ex causa necessaria 76. 5.
Locum indebitum sibi vsurpans sacrilegus iudicatur. 102. 24.
Locus vbi Capellania celebratur, est exprimendus. 166. 71.
Locus Genesis cap. 23. declaratur, & lex si quis sepulchrum. ff. de relig. & sumpt. funer. 105. 18.
Longius tempus quare detur Ecclesiasticis ad præsentandum, quàm laicis. 137. 10.
Ludis sacris inseruientes, nulla afficiuntur infamia. 102. 11.

M.

Maculati non possunt sibi assumere nomen nobilium, ne confundantur eorum descendentiæ in præiudicium nobilium idem in armis. 137. 134.

Macu-

Maculatos non esse tanquam fundamentum suæ intentionis debent probare prætendẽtes admitti in locis vbi adsunt statuta puritatis.134.36.

Maior dicitur respectu ætatis, non sciẽtiæ, seu dignitatis, vt res indiuisibilis sit penes eum.28.2.

Maior fratrum potest eligere domum patris.28.11.

Maior debet ponere custodes arcium, & oppidorum, & creare iudices.28.12.

Maior debet habere claues domorum, & rerum hæreditariarum.28.13.

Maior fratrum sedet ad dexteram.28 15.

Maior de consuetudine regni Franciæ præfertur in re vni adiudicandæ.29.20.

Maioratus non inducitur per solam oneris anniuersarij impositionem, nisi adsint alia adminicula.14.22.

Maioratus, & fideicommißum differunt in multis.14.23.

Maioratus potest relinqui testamento, & constitui per scripturam, fideicommissum autem solùm in testamento.14.24.

Maioratus successor capit propria authoritate bona maioratus, secus fideicommißarius qui non potest capere, nisi illi cedantur actiones restituta hæreditate.14.25.& 26.

Maioratus inducitur per coniecturas necessario concludentes, & legis authoritatem munitas.15.44.&.45.

Maioratus censetur constitutus, quando testator professus fuit se velle maioratum facere, si faciat vocationes masculorum, & apposuerit conditiones nominis, & armorum.15.46.

Maioratus successor si machinatus fuerit in mortem poßeßoris, arcetur à successione, ne ex delicto commodum reportet.19.29.

Maioratus succeßor si occidat poßeßorem ad defensionem sui consanguinei, non priuatur successione.19.32.

Maioratus & anniuersarium potest cõstitui in qualibet re, vt in domo, fundo vè.20.42.& 43.

Maioratus reuocatur per inimicitias, quãuis fuerit in contractu institutus, dummodò non sit sequuta traditio, quod procedit, etiamsi inimicitia fuerit orta culpa testatoris.51.22.23.& 24.

Maioriæ ratio præcipuè procedit inter fratres, cùm maior dicatur dominus fratrum.28.8.

Maioritas, vel minoritas valoris, non attenditur in beneficijs, quoad residẽdi obligationem.151.8.& 10.

Malos citra condignum Deus punit, bonos vero plus meritò remunerat.51.15.

Malum nomen sinistram infert suspitionẽ.137.135.

Manutentionis mandatum non datur, si possessio non sit clara, sed intricata, & obscura.41.19.

Marchionum de Villena sepulchrum refertur.5.51.

Maritus tenetur exigere dotem contractis nuptijs, & non faciens, tenetur ad resarciendum vxori.89.63.

Maritus, vel alius administrator, qui humanitate ductus non exigit à debitore, toleratur, nec ei imputatur in redditione rationis.96.32.

Maritus in contractu matrimonij potest obligari, vt tali loco moretur, & valet pactum.154.70.

Maritus quando ex noua causa poterit à loco recedere, non obstante pacto.154.71.

Masculus minor præfertur fœminæ maiori, vbi bona lege, vel consuetudine differuntur primogenito.23.80.

Masculus præfertur fœminæ in re vni adiudi-

iudicanda. 23. 83.
Matrimoniũ primo fuit institutum à Deo in officium naturæ ad propagationem sobolis.84.9.
Matrimonij secundus finis est remedium concupiscentiæ.85.11.
Matrimonium potest contrahi per procuratorem stante Concilio Tridentino.88.46.
Matriti educãtur expositi in hospitali vulgariter nuncupato de la Soledad, y niños expositos.90.72.
Medium tempus censetur appositum gratia debitoris, & in causa fauorabili.35.2.& 3.
Melchior Pelaez Mieres saluatur à reprehensione facta per Doctorem Salazar.22.76.
Melchisedech Rex Salẽ fuit sacerdos Dei altissimi, qui protulit Abrahæ panem, & vinum, & de eo inquit Paulus Apostolus: Sine patre, sine matre, sine genealogia.127.7.
Melior est conditio præuenientis inter habentes æquale ius.95.20.
Memoria pia, quæ celebranda annuatim relinquitur, vocatur communiter anniuersarium. 3.26.
Memoria celebranda per anni cursum, & verso anno iterum, atque iterum modo quo prius dicitur anniuersarium. 4.32.
Memoria deficit cõstituto in articulo mortis, & sic minus creditur testi constituto in mortis articulo.51.18.
Memoriam Missarum si Episcopus spatio longi temporis ter, quaterque vt Capellaniam conferat, erit in posterum Capellania collatiua. 116.50.& 53.
Memoria Missarum, quæ sua origine, & institutione nõ est Capellania progressu tẽporis fit Capellania collatiua. 116.51.
Memoria ascendentiæ inquisiti si non sit in loco originis, quid faciendum? 131.42.
Memoria si non sit in loco originis ascẽdẽtiæ inquisiti, & in loco habitationis patris ignoretur, an sint naturales in loco habitationis quid faciendum? 131.45.
Mẽs testatoris talis præsumitur qualis verba demonstrant.115.47.
Mercatorem quem esse nõ probatur ex vno actu mercantiæ.57.41.
Meritorium est conferre beneficia consanguineis.117.5.
Minor non præfertur maiori, nec cõsuetudo contraria valet, quia contra humilitatem.28.2.
Minori non succurritur in his, quæ pendent à futuro euentu.67.10.
Minoris bona immobilia alienantur sine decreto ex causa necessaria.76.6.
Minoris, & pupilli bona vẽduntur sine solemnitate decreti instantibus creditoribus.81.64.
Missæ sacrificio præcipuè iuuãtur animæ. 3.21.
Missas iubens dicere, licèt mereatur erga Deum ratione affectus, & iussionis, & quia relinquit clericis stipendia, non tamen consequitur quod prouenit ex opere operato, si non dicantur.3.22.
Missa nulla est, per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pœna purgatorij.3.23.
Missarum anniuersarium si propter interdictum nõ posiit celebrari. poterit Episcopus in aliud opus pium conuertere. 62.25.
Missas pro stipendio celebrare clerici pacto obligari non possunt, licèt ab sponte dãtibus recipere possint eleemosynas.64.7.
Missa defunctorum plus prodest defunctis ob speciale officiũ defunctorum, & Capellanus non satisfacit fundatori dicendo aliam.152.33.

Missæ

Missæ omnes sunt æqualis valoris ex opere operato. 152.35.

Mitius agitur cum legē, quàm cum homine, tamen vbi lex, seu statutum loquitur per negatiua, nona dmittitur, nisi sacerdos ad Capellaniam. 142.27.

Moderator, & arbiter quilibet est in re sua, etiam quod abutatur ea. 74.21. & *fol.* 96.33.

Modus perdēdi dominium; est habere rem pro derelicta. 78.33.

Modus in quo differat à conditione. 154.59.

Mons pietatis coaceruatur, & sustinetur gratia pauperum, quibus mutuum fit. 98.9.

Montes pietatis relinquere prodest saluti animarum, & de eis, vt de pijs Episcopus cognoscit. 98.1.

Montis pietatis diffinitio. 98.2.

Montes pietatis liciti sunt ex sui natura, tamen aliquo extrinsecus accedente, possunt in perniciem transferri, & vsurariam prauitatem sapere. 98.5.

Montis pietatis conditio, vt recipientes mutuum aliquid exiguum vltra sortem soluant pro expensis montis, an sit licita? & num. sequentib. 98.6.

Montis pietatis iustificationem Gaetanus, & Sotus non admittunt, & id tenere contrarium est Concilio Lateranensi, sicq; reijcienda est eorum opinio. 98.7.

Montes pietatis relinquentes, consultius facient, si aliquam annuam quantitatem pro expensis, & montis administratione relinquerint. 98.8.

Mortem debet probare, qui se fundat in ea, & vitam qui fundatur in alicuius vita. 95.19.

Mortui in peccato mortali nullis orationibus iuuari possunt. 2.14.

Mortem voluntariā sibi inferēs, non potest in Ecclesia sepeliri, nec decedēs excōmunicatus, nec impœnitēs blasphemus. 50.4

Idē asseritur de monacho habente propriū, & de imponente noua pedagia, & de quolibet impœnitente peccatore, ex quo sacri Canones prohibent orare pro istis, cū sepultura sine orationibus fieri non soleat, vtroque bono priuātur. 50.5. & 6.

Motus proprius Pij Quinti super forma creandi census expenditur. 65.10.

Mulier secundo nubēs non potest facere pacem mortis primi viri, maximè stantibus filijs, & consanguineis. 58.5.

Mulieri transeunti ad secundas nuptias, non permittitur vti dignitatibus, & priuilegijs prioris viri. 58.6.

Mulier potest obligare dotem pro redemptione captiuorum cōsanguineorum, præcipuè viri. 94.5.

Mulier si compulsa fuerit obligare, vel alienare dotem pro redimendo viro ab hostibus, vel carceribus, non poterit rescindere contractum prætextu metus. 94.6.

Mulieres licèt non possint inducere consuetudinem, possunt tamen ex consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius. 102.22.

Mutanda non sunt, quæ interpretationem certam semper habuerunt. 20.39.

Mutuum necessario debet esse de his rebus, quæ pondere, numero, & mensura consistunt, quæ in genere suo functionem recipiunt. 98.3.

Mutui & commodati differentia. 98.4.

Mutuandi obligatio est appretiabilis pecunia. 99.13.

Mutuum recipietem, vt ipse remutuet obligare, vsura est. 99.13.

N.

N*Ati ex nefarijs, & incestis nuptijs, nec naturales nominantur.* 91.81.

Natus vbi sita est Capellania, cùm mater transisset itinerandum, non dicitur originarius, sed forensis, 122.21.
Natura nos admonet sepelire mortuos. 107 36.
Naturalis loci præfertur forensi in Capellanijs. 122.19.
Necessitatis publicæ est habenda ratio in spiritualibus. 121.18.
Necessitas id concedit quod aliàs non concederetur. 63.34.
Negatio est malignantis naturæ, cùm destruat quidquid inuenit, & oppositum inducat. 142.25.
Negatiua nõ ita se offert sensui, sicut affirmatiua. 134.80.
Negatiua quando est fundamentum intẽtionis alicuius, ipse eam probare debet: 134.84.
Negligens dicitur, qui non vtitur remedijs opportunis ad actum. 81.62.
Negotiationes diuersas habẽs diuersis in locis in distributione bonorum fit separatio, creditores soluantur ex bonis illius mensæ, seu taberna, in qua deposuerũt. 123.41.
Neophitus potest habere pensiones in Ecclesijs habentibus statuta puritatis sanguinis. 134.86.
Nemo potest conqueri de eo, quod quis capit beneficio legis. 30.31.
Nemo potest facere, quin legis dispositio in fauorem alterius sortiatur effectum. 30. 41.
Nemo potest facere, quin legis dispositio in fauorem alterius sortiatur effectum. 157.7.
Neophitus potest habere pensionem in prabẽdis Ecclesiarum statutorum. 134.86.
Nepotes in odiosis non veniunt appellatione filiorum. 25.5.
Nihil refert quid ex equipollentibus fiat. 87.32.
Nobilitatis executoria, licèt expensis totius patrimonij fuerit litigata, defertur maiori, in quo stat splendor genituræ. 28.10.
Nobilitatis executoria licèt sit penes maiorem ea fruuntur cæteri fratres. 29.18.
Nobilitas non supplet literaturam, & secus, è contra, quia sola literatura facit quem nobilem. 121.7.
Nobiles præferuntur in beneficijs, quia in spiritualibus habetur ratio nobilitatis. 126.1.
Nobili pronunciatio vno ex fratribus cæteris sufficit. 129.18.
Nobilitatis causa (vulgo hidalguia) statur maiori numero testium, & cùm nullus præsumatur natus cum qualitate, non notatur per contrarios testes. 133.74.
Nobiles ex priuilegio an possint habere insignia militaria (vulgo habitos) & pro affirmatiua parte expenditur. l. 6. tit. 27. p. 1. nu. sequent. 135.104.
Nobilitas patris per matris nobilitatem fit illustrior, & clarior. 137.132.
Nomen collectiuum vniuersale comprehẽdit augmentum superueniens, & quid sit collectiuum vniuersale, & quid nominale. 68.12.
Nomine indifinito, seu particulari quid cõtineatur? 68.13.
Nominatus à fundatore præfertur inter cõsanguineos eiusdem gradus. 123.46.
Nominatus primo præfertur de duobus vocatis, nisi appareat de contraria voluntate. 123.47. & 49.
Nominatus primo censetur prædilectus, nisi appareat de contraria voluntate. 124. 48.
Nomina punitorum ob crimen hæresis, & qualitas delictorum adscribuntur, & ponũtur affixa in Ecclesijs in linteamibus

nibus (vulgo Sambenitos. 137. 126.
Nomen maternum assumētes non sunt omninò reprehendendi. 137. 131.
Nomen & cognomen quis potest mutare ad libitum modo fiat sine fraude. 137. 133.
Nomen nobilium non possunt sibi assumere maculati, ne confundatur eorum descendentia in nobilium praeiudiciū, idem de armis. 137. 134.
Nomen malum sinistram infert suspitionem. 137. 135.
Nomen bonum, bonam affert opinionem. 137. 138.
Notarijs duobus existentibus, acta debent esse penes seniorem. 28. 3.
Nulli est permittendum facere, quod sibi non prodest, & alteri nocet. 96. 30.
Nullus praesumitur abhorruisse à qualitate sua. 136. 116.
Nullus potest etiam cum iuramento se obligare ad seruitia personalia, si non sit libertus secundū Lucam de Penna. 154. 62.

O.

OBligationes similitudinum corporis & membrorum vnde originem sumpserint. 58. 47.
Obligatio an facta sit nomine vniuersali, aut generali in diffinito, aut particulari multum interest. 67. 11.
Obligatio specialis vnius rei non excludit generalem obligationem. 100. 18.
Obligationem nō inducit praestatio aliquorum annorum. 55. 11.
Obligatus in diem potest praeuenire diem in soluendo, limita si possit esse alter dominus debiti tempore solutionis. 38. 50.
Obseruātia successi iure vinculi facit praesumere bona esse vinculata. 20. 37.
Obseruantia longa facit praesumere, quod fuerit plus dictum, & minus scriptum. 20. 38.
Obseruantia subsequuta in omni materia declarat actum praecedētem. 21. 48.
Obseruantia inducitur per duos, vel tres actus etiam minori tempore decem annorum, nec requiritur quod sit praescripta. 21. 49.
Obstaculum quando est in medio, prius debet agi ad remotionem obstaculi. 166. 66.
Occidens alterum, maximum ei infert dānum, ex quo separat eum à carne, in qua poterat mereri bonis operibus. 59. 11
Omne ius potentius operatur in causa, quā in causato. 60. 2.
Oneris impositio simplex etiam pia non inducit maioratum. 14. 15. & 18.
Onerosus creditor non est ferendus. 72. 20.
Onerosus creditor, non est audiendus. 96. 31.
Onus quilibet potest apponere rei suae reale, & ordinarium, & in toto patrimonio, & in parte. 20. 44.
Onus directè neque obliquè potest apponi in legitima filiorum. 29. 30.
Onus rei iniunctum, & hypotheca differunt. 33. 14.
Onus dicitur, quod est impositum, & iniūctum rei nō adhaerens, vbi actioni personali quasi quadā seruitus. 33. 20. & 27.
Onus vbi imponitur non agitur, vt pro securitate redditus promissi sit res hypothecata, sed vt in ipsa re sit onus impositū. 33. 21.
Onus anniuersarij dicitur seruitus innominata. 33. 27.
Onus respiciens rem, quādo prouenit ex dispositione contrahentium, non liberatur relinquens rem, ex quo remanet personalis obligatio. 33. 29.

Onus quando imponitur habito respectu ad redditus minuitur, & augetur auctis, & diminutis redditibus respectiuè. 66. 20.

Onus anniuersarij an cẽseatur veluti quædam seruitus. 71. 5.

Opinio quæ distinguit, est amplectenda. 38. 48.

Opinio dicentium in venditione necessaria non dari directo dominio ius retrahendi qualiter intelligatur. 77. 17.

Oppositum in opposito idem operatur, quod operatur propositum in proposito. 30. 55.

Oppositio maliciosa debitorum refertur. 30. 52.

Orandum est pro omnibus defunctis fidelibus, quia nescimus qui ex eis egeant, vel non, suffragijs. 3. 17.

Orans pro defuncto optimè sibi consulit, si eius sit intẽtionis, vt si quis pro quo orat, non iuuetur suffragijs, ad ipsum orantem reuertatur oratio. 3. 18.

Ordo scripturæ, seu nominationis regulariter titulum confert prælationis. 124. 50.

Ordinarius si non obtemperet mandato delegati, & differat collationem delegatus, confert. 170. 16.

Orphani dicuntur habentes inutiles patres. 87. 33.

Orphanæ si contraxerunt transacto termino ad id designato amittẽt dotẽ. 89. 64.

Orphanæ puellæ in dotibus præferendæ sunt vulgo conceptis. 91. 82.

Orphanæ legitimæ præferuntur illegitimis, quando testator vocauit puellas suæ cognationis. 91. 83.

P.

PAcis ratione aliquid datum ob alicuius mortem ex eo aliqua separatur quantitas eroganda pro defuncti anima annuatim. 59. 8.

Pactum quod fletur iuramento partis valet, & ibi num. 31. quando admittatur probatio in contrarium. 130. 29.

Pactum quo quis adstringitur habitare certo loco valet, non tamen præcisè compellitur habitare, & an possit per substitutum? 154. 61.

Papa in collationibus concurrit cũ ordinarijs, ex quo ipse est Ordinarius totius orbis. 163. 24.

Papa mortuo, qui fecit gratiam ante expeditionem literarum, successor vt gratia sortiatur effectum, dat literas in forma rationi congruit. 167. 82.

Papa disponit de pijs prout vult. 64. 42.

Parentes plus diligunt primogenitos masculos. 23. 82.

Parentes qui filios exponunt, amittunt potestatem patriam. 90. 67.

Parentes promiscuè admitti ad filij successionem verius est, non habita consideratione, à quo bona prouenerint, quod limita vbi forus Sepuluedæ viget. 123. 44.

Paria sunt aliquem esse talem, vel haberi pro tali. 134. 100.

Paria sunt aliquid facere tempore habili, vel inhabili, si eius effectus conferatur in tempus habile. 104. 3.

Parum non debet esse dispar ratio. 17. 3.

Parisius tẽtat defendere legatum ad viam reficiẽdam solùm sustineri, quãdo adest duplex fauor, & vltimæ voluntatis, & viæ publicæ reficiendæ. 47. 86.

Parochianus potest compelli ad solutionem certæ rei, vel alterius rei, quam consueuerat offerre aliquo tempore decennali ad minus. 56. 21.

Pars est eiusdem naturæ, & æqualitatis, cuius est totum. 65. 9.

Pars non producit testes, nec citatur ad eorum examinationem in statutis Ecclesiarum

siarum Collegiorum, & confraternitatum requirentium qualitatem sanguinis. 129. 24.

Pars si nimis praeiudicatur ex iuramento delato per pactum, poterit offerre, & dare probationem in contrarium. 130. 31.

Pars clerici trahit ad se partem laici, si clericus, & laicus habent ius patronatus. 157. 14.

Parum & magnum in iure quoad obligationem non inducũt differẽtiam. 150. 3.

Partus non solum parenti, sed etiam reipublicae nascitur. 84. 4.

Pater instituens vinculum in bonis suis, & si non addat, quod deferatur maiori, ei defertur, limita, vt ibi. 29. 21.

Patrimonij corpore, quod retinetur non absumitur. 22. 72.

Patrimonium consumitur in studijs, & de diuitibus pauperes efficiuntur. 121. 12.

Patronus non tenetur personaliter comparere ad praesentationem faciendam, sed per litteras. 156. 3.

Patronus potest pacisci, quod si praesentatus intra certum tempus, non vtatur praesentatione ad obtinendam institutionẽ, possit alium praesentare, & qualiter intelligatur. 157. 6.

Patronus laicus si simul cum clerico praesentet, poterit intra semestre praesentare. 157. 15.

Patroni non necessario debent conueniri ad faciendam praesentationem, nisi aliud suadeat fundatoris dispositio. 157. 17.

Patroni quibus permittitur variatio, solũ possunt eam facere accumulatiuè. 157. 18.

Patronus, vt nequeat variare cautela. 158. 23.

Patronus non potest cedere Capellaniae vacaturae praesentationem. 158. 24.

Patronus si sit Ecclesiae parochialis, non potest fundator prorogare terminum iuris ad praesentandum, & quis terminus detur à iure. 158. 32.

Patronorum ius concordia crescit, quia potest alter alterum praesentare. 159. 42.

Patronus licet non possit seipsum praesentare, tamen potest institui ab Episcopo. 160. 45.

Patronus an teneatur praesentare in termino edicti posito ab Ordinario. 160. 46.

Patronus tenetur praesentare in termino edicti, si edicta dentur ad instãtiam petentis sibi fieri collationem Capellaniae. 160. 47.

Patronus intra tempus sibi à iure cõcessum debet diligenter inquirere idoneum quẽ praesentet. 161. 58.

Patronus si praesentauerit clericum idonẽu, quia non erat consanguineus ordinatus, & transacto termino ad praesentandũ ordinetur, an excludat praesentatum à patrono. 161. 60.

Patronus si sit negligens in praesentãdo Episcopus confert iure deuoluto. 163. 26.

Pauper caeteris paribus praeferri debet in collatione Capellaniae. 121. 11.

Pauper propter scientiam, & religionem gloriam adipiscitur. 121. 14.

Paupertas inducit causam diminutionis onerum. 65. 2.

Peccatum non leue est eligere diuitem relicto paupere instructiore 121. 13.

Pecunia destinata in emptionem praediorum non reputatur immobilis. 80. 58. & 60.

Peius longe est offendere aeternam, quam temporalem Maiestatem. 137. 127.

Poena applicata filio pro sepulcro patris violato non est quid haereditarium, nec ex ea tenetur soluere creditoribus. 58. 1.

Pœnæ vinculo nequit alligari, quod iure nō tenet. 113.18.
Pœnæ sunt in iure statutæ contra impedientes sepulturam cadaueris, & causa funeris, & exequiarum præbet iustam excusationem. 106.27.
Pensiones possunt obtinere neophiti in Ecclesijs statutorum. 134.86.
Per exercitium vnius actus non acquiritur vniuersalis iurisdictio, si alius sit in possessione. 41.18.
Permittere tenetur quilibet illud fieri, quod sibi nō nocet, & alteri prodest. 105.19.
Persona vbi est certa, est citanda in specie, & non generaliter per edicta. 164.43.
Petrus Gonçalez de Mendoça Cardinalis Archiepiscopus Toletanus erexit insignem domum, vbi expositi suis expensis educantur Toleti. 90.71.
Philippus III. potētissimus Hispaniæ Rex & Albertus Archidux Austriæ contraxerunt matrimonium per procuratorē coram Clemente Papa in Ferraria ciuitate. 88.47.
Pietas patris auctoris erga expositos refertur. 90.69.
Pietatis officium non debet esse venale. 99. 11.
Pignoratio rei pro tanto quantum valet dicitur alienatio, nisi sit domus maiorum. 78.27. & 29.
Pignoratio rei legatæ pro tanto quantum valet inducit reuocationem legati. 78. 28.
Pignoratum fundum habens pro tanto quā tum valet, releuatur ab onere satisdandi, vt possessor immobilium rerum. 78.30.
Pignoratam rem pro tanto quantum valet, potest consanguineus retrahere. 78.32.
Pignus contrahitur dupliciter vno modo quando traditur creditori, alio modo quando solum obligatur. 79.38.
Pignoratio seu obligatio rei emphiteoticæ non impedit venditionem eius, nec per eam perceptio censuum efficitur difficilior. 79.43.
Pignus custodire est maximum periculum. 99.10.
Pignus datum pro securitate mutui monti pietatis si amittatur, seu deterioretur, possit ne ad alia bona debitoris recurri. 99.16.
Pileatores, vulgo boneteros, habent statutum Toleti, quod signum detur filio maiori. 29.25.
Plebeium alterum nominans, vt puniatur, requiritur, quod sciat eum esse nobilem. 133.76.
Pluralis loquutio, licet ex sui natura pluriū requirat concursum, & secundum aliquos plusquam duorum, tamen vbi est eadem ratio in vno verificatur. 22.63.
Pluralis loquutio concepta de filijs verificatur in vno. 22.64.
Plurium quod dicitur, de vno dicendum est 22.65.
Plures voluit testator habere, ergo vnum ex pluribus, valet consequentia. 22.68.
Pluralitas conuertitur in singularitates. 22.70.
Plus creditur vicinis, quàm extraneis. 130.26.
Plus tollit negatio, quàm ponit affirmatio. 142.24.
Plus, & minus non faciunt differre substātia. 150.4.
Plus, dictio, quando additur, intelligitur de minuscula, & quid in vēditione. 150.6.
Plus, & minus verba aliquando extendūtur, vsque ad quartam partem. 150.7.
Pontifex Romanus in rebus Ecclesiæ habet amplissimam, & absolutam, & libe-

liberam potestatem. 61. 13.

Pontifex si non conferat beneficia in Curia vacantia intra mensem, Episcupus cōfert. 162. 12.

Pontifex maximus prouidet priuatiuè omnia beneficia exempta, & ei immediatè subiecta. 162. 18.

Pontifex maximus confert beneficia reseruata generaliter, vel specialiter, vt Curialium, & quæ in Curia dicuntur vacare. 163. 19.

Pontifex Romanus priuatiuè confert beneficia maiora, vt sunt Episcopatus. 163. 20.

Pontifex Romanus tātæ est potentiæ, quod vbicumque apposuerit manus, causat reseruationem beneficij, & idem dicitur de lite, nam per talem appositionem manus, iudices inferiores impediuntur causam tractare. 163. 22. & 23.

Possessionem vnius prædij accipere pro omnibus non sufficit, sed de omnibus specialiter est apprehendenda. 41. 15.

Possessio est accipienda cuiuslibet rei, etiā in re vniuersali, vt in hæreditate, peculio, aut dote, nec sufficit generalis possessio. 41. 16.

Possessio totius fundi contigui acquiritur per ingressum partis, & per vsum partis retinetur possessio totius. 41. 17.

Possidens fundum seruientem non potest facere per quod inferatur damnum domino seruitutis. 71. 6.

Possidens res affectas onere anniuersarij potest censum super eas imponere. 71. 12.

Possidens res emphiteoticas, potest super eas censum imponere, vel seruitutem duraturam per tempus, quo durabit emphiteosis. 71. 13.

Positio incerta non admittitur, nec ad eam quis respondere tenetur. 42. 28.

Positioni de negotio intricato nemo tenetur respondere, & potest dicere se nescire, & non negare. 42. 28.

Potentiores dicuntur priuilegiati. 72. 2.

Potestate absoluta non præsumitur velle vti Roma. Ponti. 64. 41.

Potestas maior, & eminentior qualitas personæ minorem licentiam præstat ad iniqua. 64. 43.

Potestate absoluta videtur Princeps velle vti, si apponat clausulam non obstantibus, vel de plenitudine potestatis. 64. 40. 41.

Præfationes præstant lumen dispositioni. 106. 53.

Prælati male faciunt ponentes edictum breui termino dum cupiunt aliquibus beneficia conferre. 165. 46.

Præmium certæ quantitatis assignatum primo intranti arcem, duobus simul intrāti arcem, duobus simul intrantibus diuiditur inter eos. 48. 103.

Presbyter, cæteris paribus, præfertur nō Sacerdoti, quia dignior reputatur ad Capellaniam. 121. 16.

Presbyteratus ratione non datur prælatio in Capellanijs, quando loci vbi sitæ sunt egent presbyteris. 121. 17.

Præscriptione se iuuans, licet debeat allegare causam: secus tamen erit, si iuuetur consuetudine, quæ inducitur à toto populo, vel maiori parte. 56. 17.

Præscriptio quadragenaria, solum currit contra Ecclesiam pro legatis pijs 82. 69.

Præscriptio longi temporis est necessaria, vt efficiatur Capellania collatiua, quæ suo origine non erat, sed Missarum memoria. 116. 51.

Præsentatus à Patrono præfertur alteri nō præsentato. 122. 22.

Præsentatus primo præfertur vbi patronus duos præsentauit variando. 122. 23.

Præsentatus à patrōno clerico, præfertur patronis

tronis discordantibus, & quare. 122. 24.
Præsentatus à masculo præfertur præsentato à fœmina. 122. 25.
Præsentatus à Patrono consanguineo præfertur præsentato ab altero non consanguineo. 122. 26.
Præsentatus à pupillo præfertur præsentato à tutore. 122. 28.
Præsentatus ab vxore quando præferatur præsentato à viro, & contra quandoque ius præsentandi transeat in virum. 122. 29.
Præsentatus à filio familias, an præferatur præsentato à patre. 122. 30.
Præsentatio facienda est præsentialiter, & qualiter intelligatur. 156. 1.
Præsentati præsentia requiritur, vt ordinarius possit cernere, & examinare, an præsentatus sit persona idonea. 156. 2.
Præsentatus nisi compareat personaliter, est reijcienda eius præsentatio, & quare? 157. 4.
Præsentatus à patrono si non prosequatur præsentationem, & obtineat collationē poterit patronus aliū præsentare. 157. 5.
Præsentatio est in fructu. 160. 41.
Præstatio redditluum etiam longissima, & immemorialis, ex quo constat de initio vitioso, & titulo inualido nihil proficit. 55. 10.
Præstatio aliquorum annorum obligationem non inducit. 55. 11.
Præstatione diuturna volens se iuuare extra casum seruitutis debet allegare causam solutionis, & probare præstationes. 55. 15.
Præstatio etiamsi nō sit decennalis, si adsit fauor piæ causæ, concurratque fauor vltimæ voluntatis obligat in futurum. 56. 18.
Præstationes non vniformes præscriptionē non inducunt. 56. 29.
Præstatione Candelarum cum procedat ex mera liberalitate, & facultate, non inducitur possessio, nec præscriptio etiam tempore immemoriali. 57. 32.
Præstatio decennalis, licet requiratur ad obtinendum in proprietate in iudicio tamen possessorio, sufficit aliquorum annorum. 57. 36.
Præstatio vnica non sufficit vt quis defendatur in possessione, & de ratione. 57. 39.
Præstimonium vnde dicatur. 154. 55.
Præstimonia quando in mera temporalitate consistunt, non habentia aliquod spirituale seruitium annexum, non veniunt appellatione beneficij, nec sunt in impetratione exprimenda. 154. 56.
Præstimonium si detur in titulum, & habeat annexum spirituale onus ad quod titularis teneatur, dicitur beneficium. 154. 57.
Præsumptio tituli de qua in l. cum de in rē verso, cessat contra minorem. 55. 6.
Præsumptio tituli cessat stantibus præstationibus difformibus. 57. 35.
Præsumptio melior sumitur pro moribus nobilium, quam maculatorum. 127. 9.
præsumptiones iuris sunt liquidissimæ probationes, maxime vbi res est difficilis probationis. 131. 53.
Præsumptio quasi possessionis clericatus, licet non sufficiat ad iudicandam titulum sufficit, vt beneficij possessor non teneatur ostendere, nec probare titulum clericatus. 140. 6.
Primogeniti secundum omnes habent dignitatem super cæteros. 28. 9.
Primogeniti non semper sunt chariores parentibus, & referuntur plures secundogeniti, qui apud Deum fuerunt chariores. 29. 22. 23.

Primogeniti regulariter sunt praeferendi. 29.24.
Primo nominatus, censetur praedilectus. 124.48.
Princeps non censetur velle abrogare leges, cum sit qui iura tuetur. 42.42.
Princeps si confirmat concessiones quas fecit, & vna sola appareat, illa dicitur confirmata, nec dicitur incerta confirmatio. 46.80.
Principi non potest dici, cur ita facis? & potest contra ius ciuile: 61.12.
Principaliter dicitur intendi illud ad quod finis intentionis dirigitur. 115.45.
Princeps etsi sit sub pedibus iuris naturalis, tamen est caput iuris ciuilis. 135.103.
Principaliter illud dicitur intendi ad quod finis intentionis dirigitur. 105.15.
Principium idem iudicamus de principio principiante quod de his, quae ex principio sequuntur. 20.36.
Prioritas sedendi in Ecclesia, vel eundi in excelsiori loco, & aliae similes praecedentiae postquã fuerint acquisitae adeò sunt debitae acquirentibus, vt & armis possint defendi. 102.23.
Priuatio iuris est poena, & sic non inducitur nisi per verba expressa. 18.19.
Priuatio non inducitur, nisi expressè caueatur. 30.45.
Priuationis inuentores non debent esse vbi lex non priuat. 30.46.
Priuatus potest compelli redimere captiuum, si sit periculum corporis, vel animae. 94.10.
Priuatio non fit ipso iure, sed praeuia causae cognitione, & iudicio, ad quod est pars citanda. 153.38.
Priuilegia concessa Ecclesiae legatis, etiam pijs concessa videntur. 80.54.
Priuilegia plura à iure conceduntur, & exemptiones munerum realium, & personalium ob numerum liberorum. 84.6.
Priuilegia viduis concessa, competunt habentibus viros inutiles. 87.34.
Priuilegium etiam piae causae concessum, intelligitur sine praeiudicio tertij. 95.23.
Priuilegiatos (verius est) non esse admittendos ad officia sanctae Inquisitionis, nec ad insignia militaria, nec in Ecclesijs, Collegijs, seu confraternitatibus statutorum. 135.106.
Probatio temporis certioris praefertur. 38.46.
Probatio semiplena, quod quis descendat ex Iudaeis, an sufficiat ad excludendũ à locis statutorum, & quid in habentibus ius quaesitum. 132.56.
Probatio de auditu vbi is contra quem datur, est in contraria possessione, nihil operatur. 129.15.
Probatio qualitatis sanguinis, est habenda in loco originis. 130.25.
Probatio inualida consensu partis potest validari. 130.28.
Probatio plena resultat pluribus concurrentibus diuersi generis. 131.44. & 139.143.
Probationes sunt arbitrariae. 132.55.
Probatio facta à commissario capituli, Collegij, seu confraternitatis, licet non sit coram persona publica, fidem facit. 134.92.
Probatio contra inquisitum, fit per scripta affixa Ecclesijs, vulgo, Sambenitos. 136.124.
Processus remanet informis substracta vna persona, quae format processum. 167.63.
Procreatio sobolis vtilis, & necessaria est reipublicae ob quam rationem dotis causa est fauorabilis. 84.1.
Primogenito adiudicatur dignitas, vel honor proueniens iure haereditario, quae diuidi

udi non potest secundum Hieronymū. 28.9.
Prohibitio alienationis simpliciter facta, & non respectu certa persona, vel rei non impedit alienationem. 25. 1.
Prohibitio simplex censetur facta in fauorem prohibiti tantum. 25. 2.
Prohibitio alienationis facta filijs non extenditur ad nepotes, qui poterunt alienare. 25. 3.
Prohibitio alienationis facta hac ratione expressa, vt bona in familia conseruentur, non extenditur vltra quartam generationem, etiam si apponatur dictio perpetuo, limita, vt ibi. 25. 9.
Prohibitio facta nomine collectiuo familia non durat vltra quartam generationem cum familia non conseruetur vltra 26. 10.
Prohibitio facta non collectiuo nomine familia, sed prohibendo alienationē, quia disponens vellit bona remanere perpetuo penes descendentes extenditur vltra quartam generationem. 26. 11.
Prohibitio alienationis extenditur vltra quartam generationem quoties constat, disponentem voluisse perpetuam esse alienationem. 26. 16.
Prohibitio alienationis extenditur vltra quartam generationem beneficio. l. 27. Taur. 26. 17.
Prohibitio alienationis facta nomine maioratus durat perpetuo vltra quartam generationem. 26. 19.
Promittens si vtatur dictione, super, censetur constitutum onus. 8. 11.
Promissio annua in contractu facta pauperi erit perpetua. 12. 47.
Pronomen hic, hæc, hoc, est demonstratiuū ad oculum. 21. 59.
Pronomina meus, mea, meum, & suus, sua, suum, important relationem ad personam disponentis immediatè. 113. 11.
Proprietas vocabuli non attenditur, & receditur ab ea, vt deseruiatur intentioni. 69. 17.
Propria locorum debent expendi pro celebrando festo corporis Christi. 102. 13.
Proprietati verborum est standum, quando non constat, an testator voluerit facere anniuersarium, vel Capellaniam. 115. 46.
Prouidens sibi in vno casu, videtur velle, quod contrarium seruetur in casu omisso. 19. 28.
Prouisio hominis facit cessare legis prouisionem. 158. 27.
Prouisio, & institutio beneficiorum pertinet ad Episcopum. 162. 1.
Proximitas fundatoris an attendatur in Capellanijs, vel vltimi Capellani. 117. 7.
Proximitas an in Capellanijs attendatur ex ea parte, ex qua bona prouenerunt, saltem eis in locis, in quibus viget forus Sepulueda. 123. 13.
Publice positum ignorare non licet. 165. 37.
Publica vtilitati nullus potest contrauenire. 104. 7.
Publicum bonum dicuntur respicere, quæ afferunt commodum communitati, consideratis hominibus, simul, & coniunctim, siue separatim, & particulariter. 105. 8.
Puellæ legitimè natæ præferuntur illegitimis in legato dotis. 91. 83.
Publicè interest vltima hominum elogia exitum habere. 155. 11.
Puellæ sunt in magno periculo propter homines eas suadentes, & artibus inducentes eas ad peccandum, & sic valde est meritorium eis dotes relinquere, vt nubere possint. 85. 13.
Pueri ad populi ornatum sunt necessarij. 84. 5.

Qua-

Q.

QValitas rei demonstrat agentis intentionem. 13.45.

Qualitas quæ debet inesse à principio, non sufficit si subsequatur, limita, vt ibi, num. 69. 45.68.

Qualitas quæ respicit habilitatem personæ est probanda ab ea, & magis dicitur substantia, quàm qualitas. 129.23.

Qualitas requisita ab statuto, vel per conditionem non sufficit, quod adsit præsumptiuè. 130. 38.

Qualitatem requisitam per statutum sufficit probare ex probatione, quam ius admittit casu difficili. 131. 53.

Qualitas priuilegiatiua, an sufficiat, vt admittatur quis in locis pro statuto requirentibus qualitatem sanguinis. 134.95.

Qualitatem inesse alicui per naturam, vel inesse per priuilegium paria sunt. 134.97.

Qualitas requisita per verba negatiua, est prius attendenda, quàm requisita verbis affirmatiuis. 135. 114.

Qualitas cognoscitur ex nomine. 138.136.

Qualitas, seu habilitas, quæ requiritur ab initio, non sufficit si postea sequatur. 160. 53.

Qualitas clericatus, quæ ab initio requiritur, non sufficit si superueniat. 161. 54.

Qualitas clericatus si superueniat non sufficere, vt dictum est, qualiter intelligatur. 161. 59.

Quando quis exprimit de solutione facienda in quolibet anno videtur facere causa differendæ solutionis: secus si amittat soluere in omnibus annis. 35.9.

Quando quid est propter aliud, potius consideratur illud propter quod est. 101. 3.

Quantitas annua si est soluenda de fructibus prædij qualiter sit facienda. 36.10.

Quantitas relicta pro implemento anniuersarij causæ honestæ, si ad id non sufficiat, conuertitur in aliam causam, & expenditur Concilium Tridentinum. 611.9.

Quantitas relicta pro anniuersario, si sufficiens sit ad illud perficiendum formaliter, & specificè, est seruanda testatoris voluntas, nec potest commutari, salua tamen Sedis Apostolicæ authoritate. 61. 11.

Quarta funeralis debita Ecclesiæ parochiali, de quibus soluatur, & in quo differat à Episcopali. 108. 51.55.

Quasi possessio eundi, vel sedendi in digniori loco acquiritur ex vnico actu. 102. 26.

Quasi possessio etiam in rebus spiritualibus, & eis annexis acquiritur ex vnico actu, vt offerendi prius in Ecclesia Sacerdoti, & recipiendi pacem & similia. 102. 20.

Quasi possessio conferendi Capellaniam ex vnica collatione acquiritur, si collatio furtita sit effectum. 116. 55.

Quasi possessio conferendi, vt acquiratur ab alio quo, & in ea defendatur, plura requiruntur. 116. 57.

Quasi possessio clericatus sine alia probatione inducit præsumptionem in causa possessionis. 140. 5.

Qui se restringit ad vnum casum non excludit casum similem. 88. 39.

Qui per metum facit id quod tenetur, non potest allegare metum. 94.7.

Qui nominauit certos patres, seu auos poterit postea constito errore, alios nominare, vt de eorum genere fiat probatio. 130.33.

Qui de fama periclitatur, dicitur periclitari de vita. 132 56.

Quietatio generalis non comprehendit debitum cuius dies non cesserat. 38.56.

Quili-

Quilibet in re sua est liber moderator, & arbiter, etiam quod ea abutatur, de quo num. 29.22. capite. 74.21.
Quilibet potest se submittere probationi imperfectæ, & sic valet probatio parte nõ citata. 130.27.
Quilibet præsumitur esse illius ciuitatis seu loci, in quo inuenitur, nisi alienigenam esse probetur. 131.51.
Quilibet præsumitur habere affectionẽ ad consanguineos. 146.23.
Quintum si non sufficiat pro funeris impensa, an liceat vltra progredi. 106.24.
Quod fauore alicuius est introductum non debet in eius dannum assumi. 43.54.
Quod neutri litigatori onerosum sit faciendum non est. 43.55.
Quod debet fieri de nouo reuocandum non est. 45.71.
Quod est variabile nõ præsumitur. 47.93.
Quod vni prodest, & alteri non nocet permittitur. 72.18.
Quod verisimilius est attenditur, non obstãte quacumque confessione in contrariũ facta. 132.54.
Quod impedit libertatem aliquo modo in pacto generaliter non admittitur. 145.63.
Quoties res est in obscuro fauor dandus est probationibus. 130.35.

R.

RAtio se habet, vt anima verba, vt corpus. 79.44.
Ratio si sit eadem in pluribus casibus illa decidit omnes casus non per extensionẽ, sed propriè. 18.6.
Ratio generalis, ita comprehendit diuersas species casuum emergentium, sicut genus suas species. 18.7.
Ratio maioriæ præcipuè procedit inter fratres cum maior dicatur dominus fratrum. 28.8.
Ratio legis plus potest, quàm dispositio, etiam si sit præsumpta, & cõiecturata. 79.45.46.
Ratio quæ sola potest assignari in lege, habetur pro expressa. 80.47.
Ratio vera quare per pauciores testes excludetur inquisitus à Collegijs, & alijs cõgregationibus requirentibus qualitatem ea est, quod ij affirmant, alij negant, & ostendit auctor. 133.78.
Ratio quare si testator verbis affirmatiuis vtatur, admittitur nõ sacerdos ad Capellaniam, secus si negatiuis. 142.23.
Rationis identitas facit, quod dispositio de seruis intelligatur de filijs. 18.5.
Recusans onus, quod testator reliquit à cõmodo repellitur. 151.15.
Redditio rationis pertinet ad fratrem maiorem. 28.70.
Redditus relinquunt fideles ad celebrandas Missas pro defunctis, & ad alia pia opera facienda. 2.2.
Redditũum legatum importat, quod percipitur ex fundo. 8.24.
Redditus cum sint relicti causa anniuersarij, & gratia executionis eius non est in potestate debitoris ante diem soluere. 38.51.
Redditus non percipiens, & existens indignitate non obligatur de suo. 65.5.
Redditibus anniuersarij in totum cessantibus in totum cessat onus anniuersarij, vt diminutis in parte cessat pro parte 65.8.
Redditus magnos si præstat res relicta pro anniuersario non correspondentes oneri anniuersarij, sed ampliores, non minuetur onus ob sterilitatem aliquorum annorum. 65.15.
Reges Hispaniæ relinquunt memorias Missarum

sarum in templis ab eis fundantis. 4.41.
Reges Ægyptij fertur fabricasse pyramides pro sepulchris suorum cadaueru allucinantes carnis resurrectionem. 6.54.
Regula legis, boues. §. hoc sermone. ff de verborum significatione procedit in omni materia. 10.6.
Regula quæ habet sumendam interpretationem in fauorem hæredis non procedit contra defunctum. 12.38.
Regula, quod sumenda est interpretatio in fauorem hæredis, non procedit in anniuersario. 12.42.
Regula legis, boues, §. hoc sermone, an habeat locum si anniuersarium constituatur per contractum. 12.43.
Regulares possunt compelli ab Episcopo accedere ad processionem Sacramẽti, etiã per excommunicationem. 102.14.
Regulares si absint à ciuitate, seu loco vbi fit processio vltra dimidium miliare, nõ tenentur accedere ad processionẽ. 102.15
Regulares, & confraternitates in processione debent consuetum locũ seruare, quia in honorarijs attẽditur consuetudo. 102.18.
Regula de publicandis habet locum in beneficijs amobilibus. 144.12.
Regula Chancellariæ de expeditione literarum non procedit respectu Ordinariorum, licet oporteat expedire literas ad probationem tituli. 167.84.
Rei suæ quilibet est moderator, & arbiter, etiam si abutatur ea, de quo num. 33. infra. 22. capite. 8.21.
Rei emphiteotica, quæ non potest transire in Ecclesiam est danda Ecclesiæ estimatio. 74.17.
Rei satis demonstratæ aliquid declarationis addere frustra est. 134.89.
Relatiuum, quod sui natura restringit. 55.5.
Reijcitur opinio Feliciani circa effectum anniuersariorum. 16.47.
Relictum in pios vsus in remissionem peccatorum censetur relictum. 2.3.
Relictum causa alimentorum pauper, siue diuiti censetur ad pias causas. 8.12.
Relictum pro anniuersario cum sit relictũ ad pias causas habet bonorum obligationem, quod procedit quacumque dictione fuerit relictum, nam inducitur speciali fauore piæ causæ. 8.20.21.
Relictum in die sancti Francisci, semel debetur. 9.4.
Relictum in die natalis testatoris, vel in die alicuius sancti differunt. 11.25.
Relictum respectu certæ necessitatis debetur tempore necessitatis. 36.15.
Relictum incertæ personæ, quæ posi certificari ex futuro euentu valet. 45.65.
Relictum pro anniuersario, vel in pias causas, siue incertitudo versetur in rebus, siue in personis, non vitiatur, licet pere incertitudinem omnes actus vitientur, & num. 48. & 95.45.73.
Relictum Ecclesiæ pro sepultura, & orationibus, seu anniuersario non censetur reuocatum, licet delinquens decedat excõmunicatus. 52.32.
Relictum pro anniuersario clericis debetur solum pro numero existentium tempore contractus, seu testamenti, non tamen augmentatis. 67.7.
Relictum clericis, Ecclesiæ censetur relictum. 71.2.
Relictũ clerico cõsanguineo, vel valde amico nõ censetur relictum Ecclesiæ. 71.3.
Relictum ciuibus censetur ciuitati relictũ. 71.4.
Relictum pro maritandis puellis habet annexam conditionem matrimonij, licet plures contrarium tenuerint, sed auctor distinguit. 85.14.

Relictum pro maritanda certa, & expressa puella potest peti ante nuptias, & quare. 85. 15.

Relictum ad nuptias certæ puellæ potest expendi in præparatorijs nuptiarum, & in omnibus necessarijs pro contrahendo matrimonio cum coniuncto. 86.21.

Relictum pro orphanis maritandis, an possit dari expositis, & vulgo conceptis. 90.66.

Relictum pro relaxandis carceratis, seu alêdis, est opus pium, nam carcerati dicuntur personæ miserabiles. 96.25.

Relictum seruo duorum, quorum alter in eo vsumfructum habet alter proprietatê, is capiet cuius contemplatione fuit seruo relictum, idem de donatione facta coniugibus. 123.42.

Religiones, & domini temporales, si concurrant ad petenda bona mostrenca, quis præferatur. 95.22.

Relinquens bona agnationi per verba tractum successiuum denotantia censetur constituere maioratum. 15.41.

Relinquens bona pro anniuersario adimplêdo per clericũ nominandũ à patrono relicto, potest disponere, quod Episcopus se nõ intromittat ad conferêdum. 112 10.

Relinquens bona Ecclesiæ potest apponere cõditiones quas voluerit, & qualiter intelligatur. 112.11.21.

Rem emphiteoticam potest dominus directus relinquere pro anniuersario. 18.18.

Remedijs opportunis ad actum qui non vitur, est in culpa. 53.42.

Remedijs opportunis qui non vtitur ad actum sibi imputet. 80.54.

Remissio non fit, licet particulare dandum contingat in re emphiteotica, quia canõ non proportionatur ad quantitatem fructuum. 65.17.

Renũciatio Capellaniæ nõ obest, quin renũtiãs eã petere possit ex nouo titulo. 134.88.

Repugnantia vbi non datur in officio, & exercitio, potest quis vicem duorum sustinere. 149.16.

Res inserta stipulationi non semper facit eam realem, quemadmodum, nec inserta persona facit eam personalem. 8.7.

Res ex qua concedens mandat alimenta præstari, est obligata pro alimẽtis. 8.18.

Res affectæ onere anniuersarij debent seruari indiuisibiles propter anniuersarij naturam. 13.4.

Res cum debet esse penes vnum, is debet esse maior, de quo. 1. nu. 7. capite. 13.9.

Reo præsumitur libera, & allodialis non maioratus. 14. 17.

Res anniuersarij non præcise debent seruari indiuiduæ. 14. 29.

Res sua natura diuidua si in cõditione adijciatur efficitur indiuidua. 15.33.

Res indiuisibilis qualiter tribuatur filijs. 70.6.

Res emphiteotica non potest alienari in potentiorem, & potentiores dicuntur magis priuilegiati. 72.1.2.

Res emphiteotica si relinquatur anniuersario cum prohibitione alienationis non viciatur relictum, sed venditur, & pretium datur anniuersario. 73.14.

Res emphiteotica data anniuersario, si vendatur, an ex pretio sit soluendum laudemium. 77.16.

Res emphiteotica non potest pignorari Ecclesiæ cum traditione, sed bene sine ea. 79. 39.

Res inter alios acta, licet alijs non noceat, tamen aliquale præiudicium generatur, 119.20.

Res iudicata pro veritate habetur. 133.75.

Res de facili reuertitur ad suam naturam. 127.111.

Rescriptum quod Breue appellatur nõ expenditur

penditur Bullis plumbatis, sed Annulo Piscatoris. 64. 46.
Residere continuo dicitur qui aliquibus diebus se diuerterit, moraliter intelligendo. 152. 25.
Residendi conditio non solum expressè, sed etiam tacitè censetur apposita, & quo modo. 153. 34.
Responsio incerta nihil operatur. 42. 30.
Restitutio in integrum non competit in causa bonorum, quæ testator reliquit pro Ecclesia ædificanda. 80. 39.
Retrahere potest consanguineus rem pignoratam pro tanto quantum valet. 78. 32.
Reuocandum non est quod debet fieri de nouo. 45. 71.
Reus sicut iuuatur exceptionibus, ita actor replicationibus, & eis non debet fraudari. 165. 51.
Rogatus restituere agnatis quibus volet, potest vni restituere. 22. 66.
Romanus Pontifex conferendo beneficia amobilia nō censetur velle mutare eorū naturam. 144. 4.
Rotæ decisiones faciunt communem secundum aliquos. 42. 44.

S.

SAcerdos dicitur à sacrificando, & significat eum qui sacrificat, & consecrat. 111. 1. & 141. 13.
Sacerdos celebrans in Altari priuilegiato (vulgo de anima) an teneatur Missam defunctorum dicere, vt anima pro qua si celebrat iuuetur indulgentia, vt sit idē celebret de feria seu de sancto. 152. 34.
Sacra Scriptura expenditur ad hoc, quod stante clausula sola facti veritate inspecta, debeant admitti probationes, & defensiones. 44. 59.
Sacra pagina instruimur captiuos redimere. 94. 4.
Sacra pagina instruimur liberare carceratos. 138. 27.
Sacramentū corporis Christi, quare separatur ab Altari maiore prima die Veneris sancti, & ponatur in loco ad id ordinato, qui vulgariter dicitur monumētū. 101. 7.
Sacramentum corporis Christi est Sanctorum omniū gloria, & corona. 102. 8.
Sacræ Cōgregationis Cardinaliū declaratio ponitur super eo, an relicto Anniuersariū Missarum Capellania iudicetur. 114. 33.
Sacrilegus iudicatur qui disputat de factis Romanorū Pontificū, & Regū. 126. 3.
Samuel, & Moyses mortui orarunt pro populo. 2. 10.
Sampson licet mortē sibi cōsciuerit non fuit desperatus, imò id fecit sine aliqua Dei offensa, quia fecit nutu diuino. 51. 20.
Sancta Ecclesia Toletana facit Anniuersarium festum victoriæ Naualis quam dominus Ioannes Austriæ propè Lepātum obtinuit contra Turcas. 37. 31.
Sācta Cruciata præfertur omnibus, præcēdētibus, ius ad bona mostrenca. 95. 24.
Sanctum est orare pro defunctis, cum Animæ detentæ in Purgatorio, fidelium suffragijs iuuentur. 2. 1.
Sanctus Ioannes Baptista quare dicatur plusquam Propheta. 101. 6.
Sanguinis iura, licet Princeps tollere non possit, tamen concedere potest ignobili legibus ciuilibus, quod gaudeat prærogatiuis nobilium. 135. 102.
Sapientes, & qui ingenio pollent sunt veluti dominatores aliorum. 120. 2.
Satisdare non tenetur habens fundum pignoratum pro tanto quantum valet, vt possessor immobilium rerum. 78. 30.
Satisdatione requisita à lege in cuius de-

sectum prouidet, de remedio illo est vtēdum, nec deueniendum ad iuratoriam cautionem. 63. 28.
Senatores dicuntur pars corporis Principis. 42. 40.
Scribæ confraternitatis creditur. 134. 92.
Senatores non habent potestatem derogandi legibus, nec condendi eas. 42. 41.
Senatores debent iudicare secundum leges. 43. 45.
Senatores supremi integerrimi, & peritissimi sunt, & specialiter laudatur D. Ferdinandus Carrillo. 43. 56.
Senatores supremi in diffiniendis negotijs non possunt omittere requisita iure gentium, & sic nec iudicare omissis probationibus, & defensionibus super incertis. 44. 58.
Senatus repræsentat personam Principis. 42. 39.
Senior præfertur in beneficijs. 28. 4.
Seniores præferuntur in testimonij fide, & dignitatibus. 28. 5.
Seniores prius debent loqui. 28. 6.
Senis verba plus valent, quàm ensis iuuenis. 28. 6.
Sententia certa non est danda in re dubia, & incerta. 45. 9.
Sententia Romani Pontificis, seu Regis declarans aliquem puri sanguinis cum causæ cognitione, non solum præiudicat litigantibus, sed & alijs. 129. 21.
Sententia lata in iudicio summario, nunquam præstat exemptionem rei iudicatæ. 134. 91.
Sententia ordinarij, qua iubetur collationem Capellaniæ fieri alteri ex litigatoribus, an exequatur, non obstante appellatione. 166. 1. 2.
Sententia lata super beneficio curato, vel alia portione parochiali exequitur, non obstante appellatione. 169. 7.
Sententia collationis nē exequatur altero appellāte, cōueniēs est, & quare? 169. 9.
Sententiæ Senatus Rotæ, non habent vim legis. 170. 24.
Sententiæ Senatus reueriter seruādæ sunt. 170. 25.
Sepeliendi munus Angeli, & sancti Dei dignantur exequi. 107. 30.
Sepeliendi causa quendam virum nobilem, descēderunt de cœlo sancti Stephanus, & Augustinus ad parochialem Ecclesiam Sancti Thomæ ciuitatis Toletanæ. 107. 31.
Sepeliendo corpori quod impenditur non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, surrecturus, ita est is cuius ossa sunt exsiccata, & in puluerem reducta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro conseruatus. 12. 57.
Sepelire mortuos monemur locis sacræ Scripturæ. 106. 28.
Sepeliri cadauer publicè interest 104. 6.
Sepelire mortuos, non minus expedit reipublicæ, quam viuos conseruare. 105. 13.
Sepeliri non possunt exulati eo in loco à quo fuerunt facti exules. 107. 37.
Sepulchra honorabilia appetere congruum est exemplo Christi Redēptoris. 6. 52.
Sepulchrum Dauid sumptuosum fuit, & in eo magnæ diuitiæ recunditæ. 12. 55.
Sepultura deuota quodammodo affert testimonium fidei cum videantur deponere corpora, vt spectent resurrectionem, quam credunt. 12. 54.
Sepultura naturaliter debetur homini maxime in loco à se destinato. 104. 4. 10.
Sepultura non potest vendi, licet aliqui cōtrarium certo modo teneant, tamen eleemosyna pro ea datur à fidelibus de consuetudine. 105. 17.
Sepultura vtūtur animalia aliqua, nā formicæ sepeliūt mortuas, & Delphini. 106. 26

Sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice, quod procedit etiam in materia fauorabili.9.1.2.

Seruus fugitiuus, nunquam dicitur mostrēcus, quia à domino possidetur.94.14.

Signata auis, fit capientis, non obstante signo, si euolauerit ita vt videatur nō habere animum reuertendi. 39.40.42.

Signatura sola gratiæ, nō potest quis apprehendere possessionem beneficij, nec facere fructus suos, limita, si Papa dixerit, quod sola signatura sufficiat.167.78.79

Signi piscatorum commoditas diuiditur per stimationem inter fratres, vsu remanēte penes maiorem, qui alios potest prohibere, vti eo.30.35.

Signi ratione potest peti res in iudicio.30.39

Significatio vocabuli mutatur ex adiūctis, & adiuncta faciunt, vt vocabulum plura, vel pauciora comprehendat.141.14.

Signum nisi diuidatur per stimationē, fratres minores fraudātur legitima.29.29

Signū, & marcha arguit dominiū.29.37.

Similitudo rationis sufficit, quod versetur in ea de quo agitur, licet in alijs non sit conuenientia.18.4.

Similium idem est iudicium.18.1.

Simplex alienationis prohibitio non impedit alienationem, & censetur facta in fauorem prohibiti tantum.25.1.2.

Sola nominis similitudo, siue nominatio nō sufficit ad confirmandam cuiuscumque originem, licet aliquid operetur.131.46.

Solitum dicitur, quod bis fit, contra numero sequenti.57.43.

Solitum dicitur vna vice factum, ex quo insolitum dicitur, quod nunquam factū fuit. 57.44.

Soluere ante diem cōtinet periculū.38.54.

Soluere ante diem nemo velle præsumitur. 38.55.

Solutio in annuis legatis est facienda initio anni.35.6.

Solutio facienda est in omnibus pijs initio anni.36.11.13.

Solutio in causa pia regulariter facienda est tempore necessitatis. 36.14.

Solutio facienda est tempore quo celebratur anniuersarium.38.49.53.

Solutio annua vtilis est Ecclesiæ propter recognitionem ex ea insurgentem.38.58.

Solutio biennalis sufficit, vt agens defendatur in possessione percipiendi annuam præstationem, etiā sine titulo. Quod limita in possessorio rei prophanæ, & tēporalis: secus erit in beneficialibus in quibus possessio iustificatur ex titulo.57.37.38.

Solutio Canonis si non fiat non solum priuatur emphiteota, sed & is qui ab eo causam habet.73.11.

Solutio laudemij non fit in alienatione necessaria, quia emptor non habet necesse inuestiri à domino.286.9.

Solutionem sibi factam negans, non tenetur probare.134.85.

Soror dicitur quasi seorsim nascatur, & separatur à domo, & in aliam familiam transfertur.23.89.

Soror admittitur in successione. 23.89.

Sortis iudicio non grauatur quis, nisi à fortuna, & sic à iudicio sortis non appellatur.31.61.

Sortim iudicium inter fundatores vrbis Romæ refertur.31.62.

Subrogati natura est retinere qualitates eius in cuius locum subrogatur.64.28.

Subrogatum sapit naturam illius in cuius locum subrogatur.76.15.

Subsidium soluitur ex beneficijs, & Capellanis amobilibus, ex motu proprio Clementis.VIII.144.15.

Substitutio facta à testatore de duobus antiquioribus de domo cum onere anniuersarij inducit perpetuū vinculū fideicōmissi in

in familia testatoris. 33.13.
Substitutio facta de posthumis non habet locum casu quo vnus posthumus nascatur. 46.83.
Suffragia viuorū nō iuuant defunctos quātum ad mutationem status fœlicitatis, & miseriæ, bene tamen iuuant quoad aliquid, quod consequitur statum. 3.15.
Superflua verba non dicuntur, quæ tollunt dubitationem. 19.35.
Superfluum non dicitur per quod clarius exprimitur. 19.34.
Superior potest præfigere terminum Episcopo, vt confirmet præsentatum à patrono, & eo elapso, ipse superior prouidere. 162.17.
Scientiæ defectus in beneficiato est magis detestandus, quàm homicidium. 121.9.
Scribæ confraternitatis creditur in rebus pertinētibus ad confraternitatē. 134.93.
Scripta in testamento, ita vt intellegi non possint, pro non scriptis habentur. 100.2.
Scriptis in lapidibus antiquis Ecclesiæ creditur. 107.32.
Scriptura sine testibus valet fauore piæ causæ. 100.23.
Scriptura producta trānsacto termino probationis, cum iuramento quod antea nō venerat in notitiam, pars volens redarguere admittitur denuo ad probandum. 165.49.
Scripturæ sacræ loca referuntur pro eligendis sapientioribus. 121.4.
Scripturæ sacræ loca spenduntur in confirmationem conditionis, qualitatis sanguinis, & statutorum. 127.4.
Scripturæ sacræ loca expenduntur pro facienda informatione qualitatis patris, & aui. 127.5.
Scripturæ præualent in probationibus rerū antiquarum licet enunciatiuè loquantur. 132.57.
Specialitas non est inducenda vbi a lege non exprimitur, & expenditur text. in cap. ex parte, el. 2. de officio delegati. 44.61.
Spes aliena non debet decipi facto alicuius. 73.13.
Spiritualia debent esse firmiora. 157.9.
Splendor genituræ stat penes fratrem maiorem. 28.10.
Sportulæ sunt salaria, & alimenta Decurionum. 8.17.
Spuria potest petere à patre etiam clerico, quod eam dotet, & de fructibus beneficij. 9[illegible].80.
Spurij nati ex nobilibus parentibus, si legitimati fuerint, admittuntur in statutis requirentibus nobilitatē sanguinis. 135.110.
Stantibus duobus testamentis, si non appareat de posteritate vtrumque viciatur, itidem, & duo codicilli. 41.26.
Statuta recipiunt interpretationem declaratiuam à iure communi. 30.34.
Statuta quæ aliquid disponunt in tempore sunt ad vnguem seruanda. 10.42.
Statuta requirentia puritatem sanguinis sunt iuri communi contraria, & sic restringenda. 131.40.
Statuta tantum disponunt quantum loquūtur. 131.41.
Statutum pileatorum Toletanæ ciuitatis declaratur, dum disponit signum deferendum maiori. 29.26.
Statutum semper est sumendum in eo sensu, vt minus ius commune lædatur. 30.32.
Statutum debet large, vel strictè intelligi, secundum quod minus derogetur iuri cōmuni, & iuri tertij, etiā si oporteat verba impropriari. 30.33.
Statutum quando requirit qualitatem, intelligitur de naturali, non ficta. 135.107.

Stillicidium perpetuum dicitur, licet non semper cadat. 152. 28.
Subiugatio potest constitui super censu debito ex contractu. 74. 21.
Subsidium soluitur ex Capellanijs amobilibus. 144. 16.

T.

TEmpla ædificare est signum prædestinationis. 10. 50.
Tempus quando adijcitur gratia creditoris, & multiplicandæ obligationis causa, & sunt faciendæ plures præstationes, solutio facienda est initio anni, secundùm Bart. & Albericum, sed eorum opinio reijcitur. 35. 78.
Tempus medium, licet sit positū gratiæ debitoris, tamen quando solutionis tempore potest esse alter dominus, debitor non potest præuenire diem in soluendo. 38. 50.
Tempus non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis. 35. 1.
Tempus, sicut non est modus inducendæ obligationis, ita nec validandæ, & expenditur l. si certis annis, C. de pact. 35. 3.
Tempus à iure patronis concessum ad præsentandum, an currat a tempore vacationis, vel eius notitia. 156. 35.
Tempus, an currat patrono durante lite super iure patronatus. 158. 37.
Tempus à iure concessum hæredibus ad deliberandum, restringitur instantibus creditoribus, & non acceptantibus hæredibus datur curator bonis. 160 48.
Tempus à iure non reperitur præfixum intra quod Episcopus teneatur confirmare præsentatū à Patrono. 162. 16.
Terminus vbi assignatur, postquàm aliquid factum fuerit, eo facto, & non ante currit tempus. 37. 37.
Termino edicti transacto ante institutionē, tamen potest præsentare Patronus, etiā dato edicto ad instantiam aliquorum interesse putantium. 38. 50.
Terminum Episcopo, potest præfigere superior, vt confirmet præsentatum à patrono, & eo elapso prouidere poterit ipse superior. 162. 17.
Tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij si non posset conueniri, nisi excussione facta, pia causa damnum sentiret dilatione solutionis. 32. 3.
Tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij potest directè conueniri iure communi absque aliquo fauore. 53. 24.
Tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij potest conueniri pro redditibus temporis quo ipse possedit, & pro præteritis. 53. 25.
Tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij potest se excusare à solutione relinquendo rem. 53. 26. 28.
Testamentarijs discordantibus vox consanguinei testatoris præfertur. 122. 27.
Testamentis expressa mutari non possunt. 62. 22.
Testator relinquens certam pitançam in die S. Francisci intelligitur semper reliquisse. 9. 4.
Testator magis præsumitur diligere animā suam quàm hæredem, vxorem, & cætera omnia. 11. 40.
Testator si disponat, quod aliquid erogetur in die mortis suæ, vel obsequiarum, vel in fine anni (vulgo cabo de año) semel tantum fieri debet. 12. 48.
Testator relinquens pauperibus indeterminatè, nō censetur cogitasse de certis, nec interest istis, vel illis conferatur. 46. 75.
Testator si dicat amico, animam meam dimitto in manibus tuis, nec voluerit aliter dispónere, censetur relinquere bona sua pijs causis per fideicommissū. 48. 104

Test-

Testator si leget, quod sibi debetur, & postea exigat extinguitur legatum, 49. 2.
Testator quod iubet, non sufficit facere nisi fiat vti iubet. 60. 5.
Testator quod voluit attendendum est, non quod voluisse melius esset. 60. 6.
Testatoris voluntas iuri contraria, vel inepta non seruatur. 60. 7.
Testatoris voluntas, vt non frustretur à lege nihil illicitum continere debet. 60. 8.
Testator si iubeat anniuersarij Missas celebrari hora vndecima, poterit Episcopus iubere, quod tempore veris, seu æstatis celebretur anteriori hora. 62. 26.
Testatoris voluntas est lex, siue sapiat spiritualitatem, siue non. 63. 33.
Testatoris affectio maior est erga personas sibi notas quam ignotas. 87. 27.
Testatores, & contrahentes censentur se cõformare cum dispositione iuris communis, etiam impropriando verba. 89. 53.
Testator nihil facit in sui præiudicium. 114. 27.
Testator si vocauit descendentes suæ lineæ, solum veniunt descendentes ab ipso. 118. 9.
Testator si dixerit, quòd instituatur Capellanus, vel Sacerdos quid sit. 141. 9.
Testator si vtatur verbis negatiuis dicens, non præsentetur nisi Sacerdos, non potest præsentari, qui non sit actu Sacerdos. 142. 22.
Testator potest disponere quòd si executor intra terminum iuris non exequatur alius faciat. 158. 26.
Testator cum prouidet de remedio in causa negligentiæ illo est vtendum. 158. 28.
Testatorem posse prorogare terminum iuris ad exequendum, communiter recipitur. 158. 29.
Testes deponentes, inquisitum esse puri sanguinis si sint plures, & pauci contrariũ, an pauciores repellantur. 132. 60.
Testem probare plenè contra producentem an sit verũ discutitur, & resoluitur negatiuè, & numeris sequentibus. 133. 63.
Testes publicatos quando pars producit quorum dicta sibi sunt nota, probant cõtra producentem. 133. 64.
Testes vt examinẽtur, si pars producit licet approbet personas testium non censetur approbare dicta. 133. 65.
Testes deponentes, inquisitum descendere ex Iudæis, seu Mauris, modo sufficientem rationem reddant sinistram suspitionẽ inferunt inquisito, & sic non est integræ opinionis. 133. 72.
Testes deponentes contra inquisitum affirmant vidisse, vel audisse, & sic non remouent sensum ab actu. 134. 82.
Testes deponentes de negatiua, quæ cadit in sensum corporeum probant, si negatiua sit coarctata ad certum locum, & tempus. 134. 83.
Testis si dicat se non dixisse quod notarius, seu tabellio scripsit, neutri creditur quo ad pœnam infligendam. 41. 22.
Testi se subscribenti non creditur si neget dictum à se subscriptum, limita vt ibi. 41. 23.
Testi signanti si non fuit lectum dictum nõ potest opponi de subscriptione si dicat nõ dixisse quod tabellio scripsit. 41. 24.
Testis dictum reijcitur licet is contra quem dixerit dederit causam inimicitiæ, dummodo non sit data opera. 51. 25.
Testium personas quas Commissarius examinat inquisitus non censetur approbare, & sic potest contra eos opponere. 133. 66.
Testibus duobus affirmantibus plus creditur quàm mille negantibus. 134. 79.
Testis qui deponit de negatiua quæ non cadit in sensum corporeum, nihil dicit cum remo-

remoueat sensum ab actu.134.81.

Testis dicens assiduè quid factum, non est falsus, licet probetur aliquibus diebus factum non fuisse.152.26.

Testis non debet assumere partes iudicis. 139.142.

Testis dictum dicentis, Titium residisse in Ecclesia non vitiatur, si aliquo interuallo non residerit. 152.29.

Testimonium sancti Doctoris munitum autoritate veteris, vel noui testamenti, vel aliquo Canone praefertur cuicumque cōstitutioni. 31.58.

Sestimonium de auditu sufficit in probatione generis, cum longinquitate temporum non pateat. 128. 11.

Titulus de collatione bonorum tendit ad inducendam pacem inter fratres.30.53.

Titulus non requiritur ad causandas seruitutes continuas propter earum frequentiam, ratione boni publici. 54. 13.

Tituli allegatio non requiritur in seruitutibus continuis, licet aliqui contrarium tenuerint. 54. 14.

Titulus non praesumitur contra Ecclesiam, vt nec contra minorem.57.34.

Titulus tertius lib. 5. Recop. de las mugeres casadas, & titulus nonus de las ganancias, intelliguntur de velatis.88. 51.

Titulus suae possessionis debet extendere clericus beneficiatus. 167.85.

Toletani Archiepiscopi assueuere construere templa, & Collegia, vbi & sepeliuntur, & suffragijs iuuantur. 8. 45.

Toletana sancta Ecclesia annuatim praestat candelas in die Purificationis, & festo Corporis Christi. 56.27.

Contrariae opiniones circa praestationē harū candelarum referuntur. 56.28.

Toletana Ecclesia ita adimplet anniuersaria illa pro quibus dipondium, seu marapetinum datur cuilibet praebendato etiam Canonico, ac si magna quantitas distribueretur. 65. 13.

Toletani Archiepiscopi consilium habet pro stylo exequi sententias latas super Capellanijs spretis appellationibus.170.13.

Toletani Archiepiscopatus consiliarij laudātur, & DD. Gabriel Suarez, à Toleto, & doctor Didatus Tello Maldonado. 170. 14.

Toletana ciuitas laudatur, quae honorata est Deiparae Virginis Mariae, & diuorum Stephani, & Augustini decensione. 107. 34.

Tonsuratus dicitur habere clericalem ordinem, & sic potest beneficium obtinere modo sit in aetate legitima.140.2.

Tributum cùm soluatur in signum subiectionis corpus inanimatum cum non sit capax subiectionis non tenetur soluere. 104. 1.

Tributum quod soluatur pro perferendo cadauere de vno loco ad alium pro sepultura, nullā lege est dispositum, & sic nō est nouis inuentionibus inducendum. 108. 44.

Tutor, vel alius administrator, qui humanitate ductus non exigit à debitore toleratur, nec ei imputatur in redditione rationis.96.32.

V.

VAlor rei anniuersarij est diuidendus, si Episcopus iusserit esse penes vnum. 14.30.

Variabile non praesumitur. 47.93.

Variationem esse factam accumulatiuè in dubio praesumendum est. 158.19.

Variatio non permittitur, quando praesentatio fuit facta cum iuramento, modo praesentatio sit perfecta, & acceptata. 158.23.24.

INDEX.

Vasa sacra olim distrahi licebat in sepulturam defunctorum, & pro animabus Purgatorij.103. 39.

Vassallus, & emphiteota non possunt legare pro anima res feudi, vel emphiteoticarias. 73. 8.

Vbi amat, non vbi animat dicitur quis esse. 152.24.

Venditio necessaria quæ dicatur. 76. 2.

Venditione facta ex causa necessaria cessat ius prælationis, & retractus quod alius dominus habebat. 76. 7.

Venditione necessaria seruantur omnia iura directi dominij. 77. 15.

Vendita re relicta pro anniuersario an debeatur gabella. 80. 48.

Venditis rebus relictis pro anima vectigali non debetur. 80. 51.

Verba non debent esse sine effectu operandi. 11. 27.

Verba contractus si sunt apta ad comprehendendam infinitatem toleratur infinitas. 12. 46.

Verba satis dicuntur operari quando collūt dubitationem. 19. 35.

Verba legis sunt intelligenda in proprio, & naturali sensu. 36. 23.

Verba illa (sabida la verdad) intelligi debent cum causæ cognitione. 43. 47.

Verba illa (simplemente, y de plano, sin estrepitu, y figura de juyzio sabida la verdad) nō tollunt legitimam exceptionē, nec solemnitatem substantialem, sine qua processus est nullus. 43. 49.

Verba generalia pacti, seu indiffinita referuntur ad ius de præsenti competens, nō ad ius quod in futurum potest competere quantuncumque ex causa de præsenti. 67. 1.

Verba debent intelligi de actu valido. 88. 43.

Verba sunt intelligenda secundum communem vsum loquendi. 88. 50.

Verba non debent sumi captiose in dānum proferentis. 114. 26.

Verba testatoris sunt subtiliter consideranda. 114. 28.

Verba testatoris sunt interpretanda iuxta opinionem frauentium intellectu. 114. 29.

Verba sunt intelligenda in eo sensu in quo magis principaliter verborum conceptio operatur. 115. 43.

Verba impropriantur, ne dispositio reddatur inutilis. 115. 21.

Verba, & gesta interpretantur ex consuetudine cuiusque. 136. 118.

Verba non dicunt actum, sed aptitudinem. 141. 17.

Verba multa sunt, quæ secundum communem vsum loquendi non ad actum, sed ad aptitudinem referuntur. 141. 18.

Verba plus minusuè si addantur declarationi certæ quantitatis, non faciunt quod quantitas expressa reddatur incerta. 361. 5.

Verba se habent, vt corpus ratio, vt anima. 79. 44.

Verba quæ supponunt nihil disponunt. 21. 52.

Verbis legis debemus esse contenti, & eis seruire. 21. 53.

Verba quando diriguntur ad personam censetur electa ipsa persona. 153. 44.

Verba legis quando diriguntur ad iudicem nascitur officium iudicis. 153. 45.

Verba quibus vtitur in collatione facienda. 168. 86.

Verbum dare importat Dominij translationem. 68. 1.

Verbum in dubio stat demonstratiuè, & hoc procedit in omni materia. 13. 5.

Veritas semper vna est, & gestorum erroribus non immutatur. 130. 32.

Vero

Verisimilia in vltimis voluntatibus habentur pro expressis. 71. 11.
Vestes mortuorum (vulgo mortajas) quā habeant significationem. 106. 22.
Vicarius Episcopi habens potestatem conferendi, poterit facere extra diœcesim. 166. 67.
Vicarius Episcopi habens potestatem conferendi extra diœcesim conferre non poterit si contradictor apparuerit, & de ratione. 166. 68.
Viduata dicitur Ecclesia, quæ habet Episcopum, sed inutilem. 87. 35.
Viginti dies post renunciationem quos viuere debet renuncians computantur ex hora factæ renunciationis. 36. 24.
Vilitas arguitur ex nomine. 138. 137.
Vinculata præsumuntur bona ex modo succedendi aliquibus annis. 20. 37.
Virginum status, & continentium est perfectior statu matrimonij. 85. 12.
Viri insignes, & virtute præditi quotidie inueniuntur inter neophitos. 127. 6.
Virtus omnis detrimentum patitur ab vno vitio. 50. 12.
Visitare montes pietatis Episcopus debet quotannis. 99. 14.
Visitator debet inquirere, an Capellanus dicat Missas, secundùm obligationem. 152. 32.
Viuere aliquem tenetur probare qui se fundat in vita, & mortem qui se fundat in morte. 95. 19.
Viuendum est in eo statu in quo, & liceat mori. 11. 58.
Vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius. 88. 28.
Vnitas est ad conseruationem subiecti, dualitas ad destructionem. 13. 80.
Vniuersitas dicitur non habere syndicum, si habet infirmum, seu inhabilem. 87. 36.
Vocabuli significatio sumitur per ethymologiam; seu allusionem vocabuli. 11. 35.
Vocabuli anniuersarium ethymologia suadet, vt reuerso anno celebretur, & sic perpetuo. 11. 36.
Vocabulo anniuersarium credendum disponentem, vsum fuisse, vt conuenienti rei gerendæ. 11. 37.
Vocabuli proprietas non attenditur, quando constat de mēte proferentis. 114. 23.
Vocabula hæc, linage, generacion, parentela, casa, cepa, gente, progenie, consanguinidad, prosapia, sinonoma sunt. 119. 25.
Vocabulum Sacerdos iunctum cum nomine Capellanus, hoc modo instituatur Sacerdos; vel Capellanus, facit Capellaniam Sacerdotalem saltem aptitudine. 141. 15.
Vocatio antiquorum de domo est inductiua maioratus. 15. 43.
Vocatio intelligitur de linea contentiua in fauorabilibus. 118. 18.
Vocatio suæ lineæ facta a carente filijs, intelligitur de contentiua. 118. 20.
Vocatis proximioribus agnatis, si vnus tantum proximior sit, agnatus admittitur. 22. 67.
Vocatis descendentibus de fundatore Capellaniæ veniunt agnati, & cognati: secus si vocati fuerint consanguinei de familia. 119. 26.
Voluntas testatoris si contineat aliquid illicitum non reijcitur, sed conuertitur in aliam causam honestam, & quorum voluntate, & consensu. 61. 8.
Voluntas testatoris est lex, siue sapiat spiritualitatem, siue non. 63. 33.
Voluntas vltima non pertinet ad arbitrium alicuius, nisi testantis. 33. 59.
Voluutas vltima refertur ad tempus testamenti 67. 3.
Voluntas pia si non potest adimpleri in re

ab

ab ipso declarata debet legatū in aliud pium opus conuerti. 87. 32.
Voluntas coniecturata fundatoris sumitur ex eius conditione. 136. 115.
Voluntas licet morte finiatur, non censetur remotus Capellanus nominatus morte patroni nominantis, & quare. 146. 18.
Voluntas, & animus testatoris qualis fuerit sumitur ex adiunctis. 156. 46.
Voluntas testatoris non debet esse impedenti, maximè in funeralibus. 105. 12.
Voluntatem testatoris in totum absoluere circa prestationem anniuersarij, secundum aliquos minus damnum iudicatur, quàm alijs vsibus eam applicare. 60. 4.
Voluntatem piam testatoris, licet nullus præter Romanum Pontificem possit alterare, tamen si exequutioni traditæ nō fuerit, Episcopus poterit commutare, secundùm aliquos, sed contra num. 20. 62. 18.
Voluntatem piam nondum executioni traditam, Episcopum alterare non posse, verius est. 62. 20.
Voluntati testatoris potest satis fieri per æquipollens. 63. 38.
Vox si est incerta, vel lex aliqua non est, secundum eam iudicandum. 42. 31.
Vox præconis paucis innotescit. 164. 35.
Vsura est obligare mutuum recipientem, vt ipse remutuet. 99. 13.
Vsuræ veniunt in consequentiam, & earū solutio præsupponit aliam principalem obligationem. 14. 7.
Vulgariter fertur ad signum cognoscuntur bullæ. 30. 38.
Vxor secundo nubens non tenetur reseruare filijs prioris matrimonij quod sibi datum fuit, pro pace mortis primi viri. 58. 4.
Vxor licet sit subiecta viro lege diuina, potest eligere sepulturam inuito viro, quia in tempus quo cessat subiectio. 104. 2.

FINIS.

